DINDI ISTVÁN

NAGYTÉTÉNY AZ 1950. ÉVI VÁROSEGYESÍTÉS UTÁN

Az egykori nagyközség a főváros XXII. kerületében

Budapest, 2018

DINDI ISTVÁN

NAGYTÉTÉNY AZ 1950. ÉVI VÁROSEGYESÍTÉS UTÁN

Az egykori nagyközség a főváros XXII. kerületében

Budapest, 2018

DINDI ISTVÁN

NAGYTÉTÉNY AZ 1950. ÉVI VÁROSEGYESÍTÉS UTÁN

AZ EGYKORI NAGYKÖZSÉG A FŐVÁROS XXII. KERÜLETÉBEN

Nagytétényi Polgári Kör
Budapest, 2018

Nagytétény az 1950. évi városegyesítés után
Az egykori nagyközség a főváros XXII. kerületében

Kiadja a Nagytétényi Polgári Kör
Felelős kiadó: László Istvánné

Közreműködött: Bilicsi Erika

ISBN 978-615-00-1646-7

Készült az Érdi Rózsa Nyomda gondozásában

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ 5
NAGYTÉTÉNY AZ 1950-ES ÉVEKBEN 7
Történelmi háttér 7
A Rákosi-diktatúra évei lakóhelyünkön 10
Lakóhelyünk az első Nagy Imre-kormány idején 59
Nagytétény a visszarendeződés időszakában 87
Az 1956-os forradalom és szabadságharc nagytétényi eseményei 106
A Kádár-korszak első évei - A megtorlások nagytétényi áldozatai 120
NAGYTÉTÉNY A KÁDÁRI KONSZOLIDÁCIÓ ÉVEIBEN 133
Lakóhelyünk az 1950-es évek végén 133
Nagytétény az 1960-as évek elején (1960-1962) 161
NAGYTÉTÉNY AZ ÉRETT KÁDÁRIZMUS IDEJÉN 186
Történelmi háttér 186
Nagytétény az 1963-1965-ös években 187
Az 1966/67-es évek eseményei Nagytétényben 219
Nagytétény az „új gazdasági mechanizmus” idején (1968-1972) 236
NAGYTÉTÉNY A HANYATLÓ KÁDÁR-KORSZAKBAN 281
Lakóhelyünk az eladósodás, a pénzügyi válság idején (1973-1977) 281
Nagytétény az újabb reformkísérletek idején (1977-1981) 305
A Kádár-korszak állandósuló válságának évei (1982-1987) 336
A rendszerváltás évei lakóhelyünkön 370
UTÓSZÓ 393
MELLÉKLETEK 396
Nagytétényi utcanév-történelem 396
DOKUMENTUMOK 401
FOTÓALBUM 418
Nagytétény egykor és most 418
KÉPEK JEGYZÉKE 426
TÁRGY- ÉS NÉVMUTATÓ 432

LÁBJEGYZETEK JELZETEI, RÖVIDÍTÉSEI

A Budapest Főváros Levéltárában (BLF) őrzött iratok, dokumentumok:

HU BFL XXIII. 222. a. 1.:	XXII. kerületi Tanács tanácsülési jegyzőkönyvei
HU BFL XXIII. 222. a. 2.:	XXII. kerületi Tanács Végrehajtó Bizottság ülései
HU BFL XXIII. 222. b.:	XXII. kerületi Tanács szakigazgatási szerveinek iratai
HU BFL XXIII. 222. c.:	XXII. kerületi Tanács TÜK (titkos) ügyiratok
HU BFL XXV. 4. a.:	Fővárosi Bíróság büntetőperes iratai Hufnágel István és társai pere
HU BFL XXXV. 161. a. 3.:	Magyar Dolgozók Pártja (MDP)XXII. ker. Pártbizottság üléseinek jegyzőkönyvei
HU BFL XXXV. 27.	A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) XXII. kerületi Pártbizottságának iratai

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának (ÁBTL) iratai:

ÁBTL 3.1.5. 0 - 16694:	XXII. kerületi politikailag kompromittáltak
ÁBTL 3.1. 9. V -145516:	XXII. kerületi internáltak
ÁBTL 3.1.9. V -142553:	Dr. Fáy Ferenc és társai dosszié
ÁBTL 3.1.9. V -142553/1:	Vizsgálati dosszié dr. Fáy Ferenc és társai ügyében
ÁBTL 3.1.5.0 -16799:	XXII. kerületi ellenforradalmárok

A Székesfehérvári Püspöki Levéltár (SzfvPL) iratai:

SzfvPL No. 45 69.:	A nagytétényi római katolikus egyházközség iratai

BEVEZETŐ

Nagytétény 20. századi történetét, eseményeit bemutató sorozat negyedik kötetében lakóhelyünk 1950. évi városegyesítés utáni életének, helyzetének bemutatására vállalkoztam. A nagyközség képviselő-testületének utolsó ülésén, 1949. december 28-án, a főváros jelenlévő képviselője az egyesülés előnyeiről beszélt. Arról, hogy a nagytétényi lakosok számára olcsóbb lesz a HÉV, az ötéves terv megvalósulásával a villany és a víz is kevesebbe kerül majd, több lesz az élelmiszerüzlet, a közért is, mely nagyobb választékkal várja a helyi vásárlókat.[1]

Megvalósultak az ígéretek? Az egyesítés valóban előnyökkel járt, vagy inkább hátrányokat hozott az itt élőknek? A főváros XXII. kerületéhez tartozva, immár közös költségvetésből jutott-e a hiányosságok felszámolására, a korszerű út- és csatornahálózat, a vezetékes ivóvízhálózat kiépítésére, a zsúfolt általános iskola bővítésére? Ilyen kérdésekre kerestem a választ a levéltári és egyéb dokumentumokban. Az 1950 és 1990 közötti negyven esztendő helyi eseményei, fejlesztései, örömei és gondjai a kor történelmi szakaszaihoz kapcsolódva követik egymást a kötetben: Nagytétény a Rákosi-korszakban, az 1956-os forradalom és szabadságharc idején, a megtorlás éveiben, a Kádár-korszak szakaszaiban és a rendszerváltás idején. A könyv részletesen bemutatja Nagytétény infrastruktúrájának (ivóvízhálózat, csatornázás, elektromos hálózat, gázvezeték, közutak, közlekedés, környezetvédelem stb.) helyzetét, alakulását a 40 év alatt. Sok tény és érdekesség olvasható – többek között – a nagytétényi kultúrotthon tevékenységéről, az általános iskola problémáiról, a helyi gyárakról, a környezetszennyezésről, a Kastély-múzeumról, a Tétény Filmszínházról, az M0-ás építéséről, a Bartók Béla lakótelepről, a katolikus egyházközségről.

Négy évtized eseményeinek bemutatása természetesen nem lehet teljes, hiszen annak minden történését, percét lehetetlen egy kötetben megírni. Településünk életével kapcsolatos legfontosabb eseményeket, testületi döntéseket azonban igyekeztem felidézni.

A könyv végén, a mellékletben lakóhelyünk jelenlegi és korábban használt utcaneveit tartalmazó összeállítás olvasható (Nagytétényi utcanév-történelem). Ezen kívül dokumentumgyűjtemény és fotóalbum egészíti ki a kötet eseményeit. A fotóalbum párba állított képei a település egykori és jelenlegi helyszíneit mutatja be. Könyvem nem tudományos munka, bár rengeteg írásos forrást tartalmaz, sokszor szó szerint idézve azokat, s több nagytétényi lakos visszaemlékezésére, a tőlük kapott fotókra, dokumentumokra támaszkodva készült el. Szívből köszönöm Beke Miklós, †Grábits Istvánné, Landi János, Luigitsch

[1] Dindi István: Nagytétény az 1940-es években. 146. oldal

Ferencné (Herczeghalmy Ica), Pipek Jánosné, Turbék Emőke, Kludák Erzsébet támogatását, segítségét. Köszönöm a Nagytétényi Polgári Körnek, s elnökének, Lászlóné Varga Évának, hogy lehetővé tették a könyv megjelenését.

Nagytétény 20. századi történelmét bemutató sorozat negyedik kötetét ajánlom azoknak a tényieknek, akiknek ősei, családja évtizedek, évszázadok óta itt élnek. Ajánlom azoknak, akik a kötetben tárgyalt évtizedekben Nagytétényben laktak. Ők a könyv olvasása közben felidézhetik saját emlékeiket is. S ajánlom minden érdeklődőnek, aki szeretné jobban megismerni a nagy múltú, egykori nagyközség, Nagytétény történelmét.

Budapest, 2017 nyara Dindi István

A Hársfa utca az 1980-as években

NAGYTÉTÉNY AZ 1950-ES ÉVEKBEN

Történelmi háttér

1949-re a hatalom gyakorlásában kizárólagos szerepe lett a Magyar Dolgozók Pártjának (MDP), hazánkban kialakult az egypártrendszer. A kommunista hatalomátvétel után megkezdődött a totális állam kiépítése, a társadalom és a gazdaság „szovjet típusú" átalakítása. Az ország tényleges irányítója az MDP főtitkára, Rákosi Mátyás lett. Állandó jelszó lett az „éberség fokozása", a hidegháború légkörében a kommunista vezetők „az osztályharc fokozódását" hirdették.

A gazdaság átalakításában az ország vezetői a szovjet mintát követték. Fő céljuk a gyors iparosítás és a mezőgazdaság kollektivizálása lett. Az ipari termelés növekedett, az életszínvonal azonban romlott. A fogyasztási cikkekből alig volt választék, a hiánycikkek növekvő száma miatt 1951-ben újra bevezették a jegyrendszert. A mezőgazdaság ezekben az években az ipar „szolgálóleánya", hiszen az iparosítás alapját főleg a mezőgazdaságból elvont jövedelmek alkották. Az elvonás egyik legfőbb eszköze a kötelező beszolgáltatás volt. Ez tulajdonképpen évente meghatározott mennyiségű mezőgazdasági termék rögzített (a piacinál jóval alacsonyabb) áron történő, kötelezővé tett állami felvásárlást jelentett. Ha valaki a beszolgáltatási kötelezettségét nem teljesítette, jöttek a végrehajtók, akik elvittek mindent, amit a házban találtak. Az ötvenes években alakult ki a kommunista időszak egészére jellemző árszerkezet is: az állam az alapvető élelmiszerek és szolgáltatások árát mesterségesen alacsonyan tartotta.

Az 1949-ben meghirdetett első ötéves terv költségeinek részbeni fedezésére a kormány 1949-től 1955-ig államkölcsönöket (tervkölcsönt, 1950-től békekölcsönöket) bocsátott ki. Az állam a lakosságtól elvárta, hogy évente kb. egyhavi fizetésüknek megfelelő összegért békekölcsönt jegyezzenek. A kölcsönjegyzésnek politikai szerepet is szántak. Azt hirdették, hogy a jegyzés népszavazás is egyben. Aki pénzt ad az államnak, az Rákosi Mátyás és a népi demokrácia mellett áll. A kormány 1950. évi békekölcsön-jegyzési felhívásában többek között ez olvasható: „A békekölcsön minden forintja egy-egy csapás az imperialista kalandorokra, válasz gyalázatos háborús terveikre!"[2] A kölcsönért nem kamat járt, hanem sorsoláson húzták ki a nyerteseket, illetve a kötvény névértékét kapták vissza a jegyzők. A nyeremények ritkák voltak, s a visszafizetésekre csak sokára, általában értékét vesztett pénzben került sor.

1950-ben nagy változások kezdődtek hazánk közigazgatásában is. Létrejöttek, s közel 40 évig működtek a tanácsok. A régi közigazgatási fogalmak (képviselő-testület, vezetőjegyző, polgármester stb.) elvesztették értelmüket.

---

[2] Szabad Nép, 1950. szeptember 28. 1. oldal

A tanácsok nem önkormányzatok, hanem utasításokat végrehajtó, az államhatalom helyi szervei lettek. Tagjait az állampolgárok négy évente „választották". Létszámuk a kerület nagyságától függően 21 – 101 fő között mozgott. A tanács élén az elnök állt. A tanácsülések között a kisebb létszámú végrehajtó bizottság (VB) gyakorolta az irányító-ellenőrző jogokat. A tanácsrendszer bevezetése nem csupán szervezetileg alakította át a magyar közigazgatást. A helyi tanácsokat alárendelték az államigazgatás felsőbb szerveinek és a helyi pártszervezeteknek is.

A propaganda számtalan eszközének felhasználásával az 1950-es évek elején kialakult Rákosi személyi kultusza. Ő lett a „bölcs vezető", a „dolgozók apja", „Sztálin legjobb tanítványa". Beteges vezérkultusza 1952-ben, 60. születésnapja alkalmából teljesedett ki. Ajándékok tömegével árasztották el, arcképével bélyegsorozatot adtak ki, munkaversenyek szervezésével ünnepelték.

1953 márciusában meghalt Sztálin. Nyáron a szovjetek megbírálták Rákosi addigi politikáját. Megtarthatta pártfőtitkári tisztségét, de a miniszterelnökséget át kellett adnia Nagy Imrének, aki reformokat vezetett be. Többek között megszüntette az erőszakos tsz szervezéseket, visszafogta a nehézipar erőltetett ütemű fejlesztését. Rákosi és pártapparátusa mindent megtett a reformok végrehajtásának akadályozása érdekében. A szovjet vezetést Nagy Imre ellen hangolta, s 1954-55. fordulóján ismét magához ragadta a teljes hatalmat. Újrakezdték a termelőszövetkezetek szervezését, a nehézipar fejlesztését. Nagy Imrét eltávolították a kormány éléről, kizárták a pártvezetésből, sőt a pártból is. 1956 tavaszán először Moszkvában, majd Budapesten ismét megváltozott a helyzet. A külpolitikai és belpolitikai események Rákosi ellen fordították a közhangulatot, s a társadalom jelentős része Nagy Imre mögé sorakozott fel. Ősszel megélénkült a politikai élet. Különösen az értelmiség és az egyetemi diákság követelte a változásokat. A lezárt palackból kiszabadult a megújulás szelleme. Az 1956-os forradalom az ország népének a diktatúra elleni forradalma és a szovjet megszállás ellen vívott szabadságharca volt. A fővárosi diákok tüntetésével kezdődött október 23-án, és a fegyveres felkelők ellenállásának leverésével fejeződött be november 10-én. A szovjet csapatok bevonulásával egy időben, a szovjetek által kijelölt új vezető, Kádár János a november 4-én megalakult Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány nevében átvette a hatalmat. Az újjászervezett kommunista párt, az MSZMP decemberi

pártértekezlete ellenforradalomnak minősítette az eseményeket. 1957-től megkezdődtek a megtorlások. A forradalomban résztvevő politikusokat, vezetőket (Nagy Imre, Maléter Pál stb.), s a nemzetőrök, ellenállók közül is többeket kivégeztek és sokan börtönbüntetést kaptak.

A Rákosi-diktatúra évei lakóhelyünkön

Buda és Pest 1873-ban történt egyesítése után a fővárosnak 10 kerülete lett. 1930-ban Budapest határai kibővültek és 1950-ig 14 kerülettel rendelkezett. Az országgyűlés 1949. december 20-án elfogadott Nagy-Budapest létrehozásáról szóló városegyesítési törvény 7 addig önálló várost, köztük Budafokot, és 16 nagyközséget, köztük Nagytétényt Budapesthez csatolta. 1950. január 1-jétől kezdve Budafok, Budatétény és Nagytétény a főváros XXII. kerülete lett. Ezzel községünk évszázados szakmai, politikai, gazdasági önállósága megszűnt. A kerület 6.203 kataszteri hold területen jött létre, mely Budafok 2.186, Budatétény 597 és Nagytétény 3.420 kataszteri hold területéből adódott össze. 38.022 személy lakhelye lett a XXII. kerület, melyből 10.377 fő Nagytétényben élt[3]

Az 1950. évi I. törvény rendelkezett a tanácsok létrehozásáról, melyeket nem önkormányzati szervként, hanem - szovjet mintára - az egységes és központosított államhatalom helyi szerveiként határozott meg. Maga a tanács szó is a Szovjetunió államhatalmi szervei nevének (szovjet) egyszerű fordítása.

Kerületünkben először ideiglenes tanács jött létre, mely 1950. augusztus 15-én tartotta alakuló ülését, s tagjai még kinevezéssel kerültek hivatalba. Október 22-én tartották meg az első tanácsválasztást, melynek során a kerület lakossága négy évre „megválasztotta" a tanács tagjait. Ez kötött listás választás volt, ami azt jelentette, hogy a listát egészében lehetett elfogadni vagy elutasítani. Az ellenszavazatok aránya mindenhol, kerületünkben is igen kicsi lett, a lakosság 99%-a a Népfront jelöltjeire szavazott. A „megválasztott" tanács 89 tagból és 46 póttagból állt. Nagytétény nagyközség 1948-ban megalakult utolsó képviselő-testületéből mindössze egy személy, Joós Elek kertész lett tanácstag. A tanács alakuló ülésére október 30-án került sor. A kerületi Népfront elnökének üdvözlő beszéde már a következő évek tanácsüléseinek politikai légkörét, munkastílusát tükrözte. *„A tanácsválasztással hatalmas győzelmet arattunk, mert az imperialistáknak a mi győzelmünk veszteséget jelent."* Felhívta a tanácstagok figyelmét arra, hogy *„sohase feledkezzenek meg arról, hogy munkájukban, harcaikban támogatja őket a magyar nép szeretett vezére, Rákosi Mátyás!"* [4] A Népfrontbizottság javaslata alapján a Tanács 13 tagú Végrehajtó Bizottságot választott, mely a szünetben tartott ülésén a VB elnökének Jakosits Lajost, elnökhelyettesének Potoczky Lászlónét, titkárának Darabos Józsefet választotta meg. A megválasztott elnök ismertette a tanácstagok jogait és kötelességeit, s arra figyelmeztette őket, hogy *„A helyi feladatok mindennapi megoldására irányuló munkájukban harcolniuk kell a reakció, a jobboldali szociáldemokraták, a klerikális befolyás, a polgári ideológia behatásai és kártevései ellen."* [5]

---

[3] Dokumentumok Budafok-Tétény történetéhez. 328. és 330. oldal

[4] Tanácsülés jegyzőkönyvek. 1. kötet, 1950. október 30. 3. oldal

[5] Ugyanott 8. oldal

Jakosits Lajos (1905-1979) előbb kereskedősegédként, majd a Budapest Székesfőváros Közlekedési Részvénytársaságnál (BSZKRT) dolgozott kocsivezetőként. 1923-tól a szociáldemokrata párt, majd 1945-ben a kommunista párt tagja lett. 1945-ben a KMP nagytétényi szervezetének titkára, s 1948-ig a község Nemzeti Bizottságának elnöke volt. 1949-ben az MDP budatétényi szervezetének lett a titkára, s az ottani Népfrontbizottság elnöke. 1936 és 1950 között a villamosalkalmazottak szakszervezetének központi vezetőségi tagjaként tevékenykedett. Megválasztásától 1953-ig volt a XXII. kerületi Tanács elnöke, ekkor a főváros légoltalmi törzsparancsnokává nevezték ki. Nyugdíjazása előtt a BM Légoltalmi Tiszti Iskola parancsnokaként dolgozott.[6]

Nagytétényi tanácstagok lettek - többek között - Bodnár István, Bartha Mózesné, Hasszán Ferenc, Hajdu Sándor, Mondovits Lajosné, Ruttkay István.

A tanácsülések elején a levezető elnök minden alkalommal ismertette a nemzetközi helyzet alakulását. Tájékoztatója központjában a kaptalisták, a nyugati államok, az USA (pl. a koreai háború) kritizálása állt. Egyedül a Szovjetunió harcolt, szerinte, *„minden eszközt és lehetőséget felhasználva a világ békéjéért."* Arra biztatta a tanácstagokat, hogy *„vegyék ki részüket a békéért vívott küzdelemben"*[7] Arra is figyelmeztette őket, hogy *„A feszült nemzetközi helyzet éberségre int."*[8] A tanácsülések általában a Köztársasági induló eléneklésével értek véget. A Tanács elemző, politikai munkáját kilenc állandó bizottság (mezőgazdasági, közegészségügyi, pénzügyi, begyűjtési és kereskedelmi, ipari, népművelési, szociálpolitikai, építési és közlekedési, oktatási), valamint 14 albizottság segítette. A konkrét hivatali, közigazgatási munkát a Tanács különböző osztályai (oktatási, ipari, kereskedelmi stb.) végezték.

A Tanács megalakulása után két közigazgatási egységet hoztak létre a kerületben, hogy ügyintézéskor ne kelljen túlzottan nagy távolságra mennie a lakosságnak. Az egyik kirendeltség Baross Gábor-telepen kezdte meg működését Nagytétény és a telep lakói ügyeinek intézésére. Egy igazgatási előadó és egy takarítónő dolgozott itt, aki a levelek kézbesítésével is foglalkozott. A kirendeltség feladatkörébe tartozott az anyakönyvezés, bizonyítványosztás, mezőgazdasági munkásbiztosítás, igazolványok és bélyeglapok kiadása stb. 1953-ban a kirendeltséget megszüntették, mert látogatottsága és ügyforgalma állandóan csökkent. Helyén a tanács VB – a lakosság kérésére – orvosi rendelő létesítését tervezte.[9]

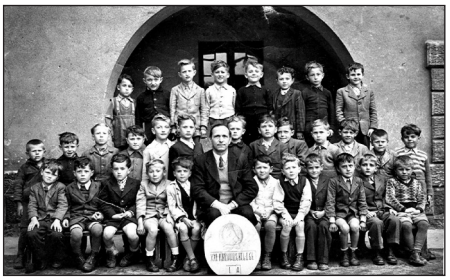
---

[6] www.tortenelmitar.hu -Névtár - Életrajzok

[7] Tanácsülési jegyzőkönyvek, 2. kötet, 1951. június 17. 3. oldal

[8] Ugyanott 3. kötet, 1951. augusztus 11. 3. oldal

[9] Ugyanott 4. kötet, 1953. január 24. Bejelentés 3-5. oldal

1950-ben 11 körzeti orvos működött a kerületben, valamennyien saját lakásukon rendeltek. Az első körzeti orvosi rendelő Nagytétényben nyílt meg 1951-ben. Korszerűsítésre került a nagytétényi bölcsőde, s az ellátásban az üzemek is segítettek: a Nagytétényi Gumigyár és a Sertéshizlalda is létesített üzemi bölcsődét. Az oktatómunka segítése érdekében tanulószoba indulhatott be a nagytétényi általános iskolában, melynek akkori helyzetét idézi fel két visszaemlékezés. Takács Ferencné 1976-ban így emlékezett az iskolára: *„Nem volt tornaterem, a poros udvaron volt kosárlabdapalánk, homok, amibe ugráltunk, ha távol, vagy magasugrás volt. A sportot szerettük, versenyekre jártunk, igyekeztünk dicsőséget szerezni iskolánknak. Igen jó kézi- és kosárlabdacsapatunk volt. Atlétikai versenyeken is szép eredményeket értünk el. 1953-ban az országos úttörőbajnokságon negyedik lettem kerületi csúccsal..."*[10] A képen Horváth Károly tanító I. osztályos tanulói láthatók 1950-ben.

Pataki Józsefné (Száraz Anna) 2007-ben Emlékmorzsák című írásában így írt az egykori iskoláról: Az emeleten *„a sarokban volt két tanterem, ezeket egy mozgatható fallal össze lehetett nyitni. Több osztályban emeletes lehúzható táblák voltak, nem háromlábú állványosak…. Szünetekben, ha nem mehettünk az udvarra, körbe kellett sétálni osztályonként párosával, csendben."* Nagy volt a zsúfoltság az iskolában. *„Jöttek az iskolások az Óhegyről, a Szabó-telepről, a községből gyalogosan. S hozta őket a padokkal felszerelt ponyvás lovaskocsi a Lőtérről, a Hizlaldáról."* A tanulók nem fértek el az iskolában, kevés volt az osztályterem, ezért külső helyeken is működtek tanulócsoportok. Például a Sásdi vendéglőben, vagy a pártházban. *„Itt réges-régi háromszemélyes tintatartós padok, régi állványos tábla és vízcsap helyett zománcos lavór várt bennünket."*[11]

A kommunista párt az 1950-es évek első felében úgy tekintett az iskolára, mint az engedelmes, a párt politikájával azonosuló állampolgárok nevelésének eszközére. A kerületi tanács oktatási osztálya november havai jelentésében már ennek „eredményéről" is beszámolt. Összel 420 tanulót, közöttük nagytétényieket is, vittek el az Úttörő Színházba, ahol a „Haza akarok menni" című színdarabot tekintették meg a gyerekek. A jelentés szerint *„A színdarab nagy hatással volt pajtásainkra. A színdarab végén, a gyerekek megértve a színdarab jelentőségét, azokat a személyeket, akik az angol imperialistákat játszották, kifütyülték, ezzel szemben a Szovjetunió szereplőit lelkes tapsviharral és éljenzéssel éltették".*[12]

---

[10] Hugonnai Vilma Általános Iskola jubileumi évkönyve. 2007. 31. oldal
[11] Ugyanott 27-28. oldal
[12] HU BFL XXIII. 222. b. 30. kisdoboz (1) 1950. november 2.

Az időszak egyik oktatáspolitikai jelensége a származási kategória, a munkás és nem munkásszármazású tanulók megkülönböztetése. A munkásszármazású gyerekekkel való törődés, tanulmányi munkájuk segítése az oktató-nevelőmunka kiemelt feladata lett. A tanulmányi feltételeket, az iskola levegőjét az igazgatónak úgy kellett formálnia, hogy a 8. osztályos munkásszármazású tanulók kedvet kapjanak a továbbtanuláshoz. Ezt a munkát a kerületi tanács is támogatta. Az 1950/51. tanév végén jutalmazásban részesülhettek azok a továbbtanuló diákok, akik kitűnő, vagy jeles eredményt értek el és jó úttörőmunkát végeztek. Nagytétényben 9 diák kapott 80, illetve 40 Ft jutalmat: *„Ihász Mária, Matusek István, Ruzsa József, Hajduk Ilona, Kiss Magda, Koltai Mária, Müller Franciska, Szabó Irén, Zsidó József".*[13] Dr. Bessenyei Ákos igazgató a nagytétényi iskolában dolgozók gimnáziumának indítását kezdeményezte. 31 munkás vagy munkásszármazású jelentkező várta az 1. osztály beindítását. A minisztérium azonban pénzhiányra hivatkozva a osztály beindítását ekkor elutasította.[14]

1950. június 1-jén az MDP Központi Vezetősége határozatot hozott a klerikális reakció elleni harcról. A párt központi lapja, a Szabad Nép június 6-i számában közölte Révai Józsefnek, a korszak meghatározó és teljhatalmú kultúrpolitikusának beszámolóját. Révai kijelentette, hogy *„A klerikális reakció ma nálunk az imperialisták ötödik hadoszlopának legfontosabb támasza."* Támadta a hitoktatást, mely ellen így érvelt: *„A dolgozó szülő, aki hittanra járatja gyermekét, legtöbbször az ellenség kezére adja, rábízza lelkét és gondolkodását a béke ellenségére… Mi eddig a fakultatív vallásoktatás elvét túl liberálisan alkalmaztuk. Ezen változtatni fogunk."*[15]

A XXII. kerületi Pártbizottság 1950-ben ülésein több alkalommal is foglalkozott a *„klerikális reakció aknamunkájával",* mely Szőke Lajos PB titkár szerint a kerületben is észlelhető volt. Állítólag a katolikus plébániák az iskolák által szervezett programok idejére kirándulásokat, különböző összejöveteleket szerveztek. *„De mi is igyekeztünk elvonni az ifjakat. Pl. az úrnapi körmenetekről úgy, hogy a gyermekek részére mozielőadásokat, bábszínház műsort, fürdési lehetőséget biztosítottunk."* A párttitkár fontosnak tartotta a párttagok és a párton kívüli tömegek megnyerését. *„Tudatosítani kell a széles tömegek előtt, hogy a klerikális reakció a dolgozók milliós békeakaratával szembehelyezkedik, növeli a háborús veszélyt."* A pártbizottság a pedagógusok hozzáállását helytelenítette. Az igazgatók nagy része ugyan párttag lett *„és mégis semleges álláspontra helyezkedtek. Oda kell hatni, hogy a pedagógusok a haladó tudomány szellemében neveljék"* a gyermekeket. Az egyik PB-tag elmondta, hogy *„a szombati évzáró ünnepélyen, pont amikor az úttörőknek*

[13] HU BFL XXIII. 222. b. 30. kisdoboz (1) 1951. június 17.
[14] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 1. kötet 45. és 123. oldal
[15] Szabad Nép. 1950. június 6. 3-4. oldal

adták át a piros nyakkendőt, a szomszédságban lévő templomban elkezdtek harangozni, az asszonyok vetették magukra a keresztet, a harang zúgásától egy szót sem lehetett érteni."[16]

Június végén a hitoktatással kapcsolatos agitációs munkával kapcsolatban Szőke Lajos arról tájékoztatta a PB-tagokat, hogy *„A népnevelők felkeresték azokat a családokat, ahol gyerek van és igyekeztek felvilágosítani őket arról, hogy mit jelent az, ha a gyerek hittanra jár, kinek a kezébe adják a gyermeket."* A pedagógusok részére külön értekezletet tartott, *„ahol világosan megmondtam, mik a kötelességeik. Megmondtam nekik, hogy ezt a semlegességi álláspontjukat most már végleg fel kell számolni."*[17]

A kerületi Pártbizottság úgynevezett „repülő bizottsága" 1950 nyarán vizsgálatot tartott a Metallochemiában. A gyárban ekkor 570-en dolgoztak, közülük 267-en párttagok voltak. Az üzem termelése az év első öt hónapjában felfelé ívelt, utána pedig a kezdeti időpont alá csökkent. *„Ezt a változást azzal indokolják, hogy olyan cikkeket gyártottak, melyeknek értékesítési ára alacsonyabb."* Mutatószámos normával a dolgozók csoportban dolgoztak, ami azt jelentette, *„hogy az a dolgozó, aki lóg, ugyanannyit kap, mint az, aki egész nap dolgozik."* A darabbér bevezetésével ezt a problémát megoldották. A bizottság helytelennek találta, hogy az irodai bejárat előtt, feltűnő helyen egy emléktábla az „üzem hőseit" sorolta fel, azokat, aki a Szovjetunió elleni harcokban a második világháborúban elestek.[18]

Nagytétényben 1949-ig a Földműves-szövetkezet bonyolította le a lakosság tüzelőellátását. A TÜKER azonban a szövetkezettől elvonta ezt a feladatot, s ezután a lakosság csak Budafokon tudta beszerezni a tüzelőt, melyet a szállítási költség nagyban megdrágított. A Végrehajtó Bizottság intézkedésére 1950 októberében a nagytétényi vasútállomáson nyílt TÜKER telep.[19]

A Pest megyei Tanács Mezőgazdasági Osztálya Birtokrendezési Csoportja 1950 tavaszán 69 nagytétényi házhelyigénylő lakosnak átlag 250 négyszögölnyi házhelyet juttatott, melyet az igényjogosultak március 26-án a helyszínen birtokba is vettek. A juttatott házhelyek a Lőwy-féle birtokból lettek biztosítva. A kapott házhelyekről többen is lemondtak, különböző indokok miatt. Jakosíts Lajos, aki azelőtt Nagytétényben lakott és később Budafokra költözött, például azt nyilatkozta, hogy *„Erről a házhelyről lemondok, miután jelenlegi lakásomtól távol esik, és elfoglaltságom miatt megművelni nem tudom."* [20]

A mezőgazdaság szocialista átalakítása érdekében 1948 végétől megkezdődött a szovjet tapasztalatokat hasznosító termelőszövetkezeti csoportok szervezése. A termelőszövetkezet (tsz) önkéntes társulás volt, s mindig hangoztatták az

[16] XXXV. 161. a. 3/155 öe .1950. 06. 23. PB ülés jegyzőkönyv. 5. oldal
[17] Ugyanott 3/156. öe. 1950. június 30. PB ülés jegyzőkönyv. 5. oldal
[18] Ugyanott 2. és beszámoló 4. oldal
[19] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 1. kötet 8. és 60. oldal
[20] HU BFL XXIII. 222. b. 1. kisdoboz (szám nélkül)

önkétesség elvét, de az állandó agitáció mellett adminisztratív intézkedéseket is hoztak a gazdák beléptetése érdekében. Kerületünk mezőgazdasági területéből 1950-ben 730 katasztrális holdon gyümölcsöt termeltek, 136 katasztrális holdon zöldségtermelés folyt, 111 katasztrális holdon szőlő termett és 900 katasztrális hold terület szántóföld volt..[21] Két úgynevezett III. típusú, magasabb kollektivizáltságú csoport jött létre a kerületben.

Nagytétényben 1949-ben alakult meg a Vörös Csillag termelőszövetkezet 10 taggal, részben cselédekből és juttatott gazdálkodókból 80 kataszteri hold területen. Állatállománya és termelőeszközei nem voltak. A talajmunkák elvégzésében a Földműves-szövetkezet segítette. Az 1952. évi tagosítás után indult fejlődésnek a tsz.[22] A földbirtokrendezés során a Földbirtokrendező Bizottság a termelőszövetkezet megalakítási munkáiban is közreműködött. Egyéni gazdák birtokcseréivel, a Schmidt és Császár birtokokkal, a tétényi plébánossal kötött bérleti szerződéssel és az államtól ingyenes használatra átengedett birtokrésszel együtt 200 katasztrális hold állt a tsz rendelkezésére. A termelőszövetkezet vezetősége arra kérte a Tanács VB-t, hogy tagjainak elhelyezésére igénybe vehessék az úgynevezett Burger-féle házat, úgy, hogy annak lakót az Óhegyen lévő és az év legnagyobb részében üresen álló villalakásokba telepítik. A Burger-ház 300 négyszögölös udvara gazdasági udvarnak, a nagy épület pedig tehénistállónak lett alkalmas. A VB a kérést elfogadta.[23] 1950 végén már 56 taggal (47 család) működött a tsz. Területük is bővült, összesen 262 hold állt kezelésük alatt: 188 hold szántóföld, 30 hold rét és legelő, 25 hold gyümölcsös, 1 hold szőlő, 17 hold kertészet. A taglétszám emelése nem ment könnyen, hiszen az egyéni gazdálkodók közül sokan idegenkedtek a szövetkezettől. A belépni akarókat pedig a kerületben, így Tétényben is *„az ellenség mesterkedései"* ilyen szövegekkel bizonytalanították el: *„Ha éhen akarsz halni, lépj be a tszcs-be, és hogy amit ott kapsz természetben, azt a kalapodban is hazaviheted."* A Bodnár István vezette termelőszövetkezet 1951. évi termésátlagai a tanácsülés megállapítása szerint jók lettek. Holdankét 17,5 q búza, 20 q őszi árpa, 13,5 q rozs termett. A csoport az őszi szántási és vetési tervét 104%-ra teljesítette 10 nappal a kitűzött határidő előtt, s elnyerte a legjobban teljesítő tsz jutalmát, a vándorzászlót. 14 darab tehenük 1951-ben 45.625 liter tejet adott. Kiss János tehenész 3.600 literes átlagot ért el, s elnyerte Budapest legjobb tehenésze címet, s 3.000 Ft jutalmat is kapott. A csoport az év folyamán a termények és termékek értékesítéséből 230.061 forintot vételezett be. A tagok részesedése jelentős részben természetben történt. Két példa a legjobban dolgozó tagok részesedésére: Kiss József tehenész 456 munkaegységet teljesített, amiért 9.091 Ft készpénz járt, a szabadpiaci áron kapott termények árát hozzászámítva 17.011 Ft lett

[21] Tanácsülési jegyzőkönyvek, 2. kötet 1951. augusztus 11. VB beszámoló 5. oldal
[22] Ugyanott 1955. július 28. VB elnök beszámolója 5. oldal
[23] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 1950. szeptember 21. VB ülések jegyzőkönyvei 1. kötet 47. oldal

a jövedelme. Varga Jánosnak 418 munkaegység után 16.022 Ft jutott. A tsz beadási kötelezettségének is eleget tett, 11,77 q búzaértéket teljesített. A rosszul teljesítők között akadtak olyanok, akik a legnagyobb dologidőben elmentek napszámba dolgozni. 1952-ben megkezdődött egy 50 férőhelyes tehénistálló és 2 db 100 köbméteres siló építése a termelőszövetkezet új üzemi központjában (Nagytétény szérűskertek). A tanácsbeszámoló az úgynevezett kulákokkal is foglalkozott. Megemlítette például Wustinger Mátyást, akit 400 Ft-ra büntettek meg, mert nem teljesítette a szántás-vetési előirányzatát és Stift Jánost, aki felvételét kérte a tsz-be, de elutasították.[24]

A beszolgáltatás, a begyűjtés tervszerű és pontos megvalósítása, a Tanács szerint, a *„nemzetközi helyzet egyre feszültebbé válása"* és az ipari munkások ellátásának biztosítása miatt fontos. Az 1950. évi kenyérgabona beszolgáltatást 100%-ban teljesítették a gazdák, lemaradás a takarmány-beszolgáltatásban mutatkozott. A begyűjtés súlyponti kérdése 1951-ben a baromfi és tojásbegyűjtés, valamint a tejbegyűjtés fokozása lett, melyek során visszásságok is történtek. Egyes gazdák például megvették az üzletekben a tojást és azt szolgáltatták be. Ezzel azonban nem lett több tojás a piacon.[25]

1950. július elején a kerületi pártbizottság is foglalkozott a kerület mezőgazdaságának helyzetével. A PB ülésen megállapították, hogy kerületi viszonylatban 553 kat. hold föld lett bevetve, az aratási munkák mindenhol megkezdődtek, a csépléssel együtt. *„A gabona a tegnapi nappal 90%-ban le lett aratva, kivéve a zabot, amelyet csak 30%-ban tudták learatni, mivel még nincs beérve."* Gyümölcs ebben az évben kevés termett, *„először a jég miatt, másodszor pedig a káros ködök miatt."* A kerületben nyolc helyen folyt gyümölcsbegyűjtés, Nagytétényben 6, Budafokon és Budatétényben 1-1 helyen. A gyümölcsbeszolgáltatást gyengének tartotta a pártbizottság, *„ugyanis csak 50%-ban szolgáltatják be a gyümölcsöt, a többi gazda elviszi Pestre, mert ott nem 1.50 Ft-ot, hanem ennek dupláját is megkapja az őszibarackért."* Az ülésen elhangzott, hogy a kerületben *"elindult egy suttogó propaganda",* s az emberek elkezdték *„a lisztet, cukrot zsákszámra felvásárolni."*

A PB ülésen a hittan beiratkozásokkal kapcsolatban megállapították, hogy az előző tanévhez képest csökkent a hittanra jelentkezett tanulók száma. A 3.404 általános iskolás gyereknek 18,3%-a iratkozott be hitoktatásra. Riedel Béla, a téma előadója azonban arra hívta fel a figyelmet, *„hogy a hittanra való beiratkozás eredménye mögött nincs politikai felvilágosító munka. Az elért eredmény inkább a félelemmel magyarázható."*[26]

1950. augusztus 1-jén alakult meg a Katolikus Papok Országos Békebizottsága, melyet a párt az alsópapság főpapsággal való szembeállításának eszközeként használt. A kerületi PB 1951. január végén a Tanácsházán tárgyalt a klerikális

[24] Tanácsülési jegyzőkönyvek, 3. kötet, 1952. január 19. VB elnök beszámolója. 3-14. oldal
[25] Ugyanott 2. kötet, 1951. február 12. Jegyzőkönyv 2. oldal és 1951. június 17. Jegyzőkönyv 4. oldal
[26] HU BLF XXXV. 161. a. 3/157. öe. 1950. július 7. PB ülés. 1-2. és 4. oldal

reakció elleni feladatokról. A kerület papjait összehívták, s tájékoztatták őket a papi békebizottság megalakulásáról és az ezzel kapcsolatos rájuk váró feladatokról. A PB felszólította az Oktatási Osztályt, *„hogy az iskoláinkban tanító legklerikálisabb pedagógusokat, akik nyíltan kiállnak a klérus mellett, a lehetőségekhez képest váltsák le."* A tanulóknak a vasárnapi misékről való elvonása érdekében az Oktatási Osztálynak ütemtervet kellett készíteni vasárnapi ismeretterjesztő előadások, játékdélelőttök, filmvetítések stb. bevezetésére. Összehívták az iskolák igazgatóit, pedagógusait. *„Ismertetjük velük a klerikális reakció elleni harc jelentőségét, és kötelességükké tesszük, hogy minden legkisebb megnyilvánulást azonnal jelentsenek az alapszervi párttitkáron keresztül a kerületi pártbizottság felé."*[27]

1951 májusában a kormány felállította az Állami Egyházügyi Hivatalt, ezzel az egyház az állam gyámsága alá került.

A Nagytétényi Szikra Sportegyesület a Tanács tulajdonában lévő nagytétényi sportpálya (Ady Endre út 64. szám) használati jogának 10 éves átengedését kérte a Tanácstól. A sportpálya nagyon elhanyagolt állapotba került, a háború következményei még 1951 tavaszán is látszottak rajta. A tárgyalások során a sportegyesület ígéretet tett arra, hogy a pályát bekeríti, 40.000 Ft-ot fektet be építkezésekre (fürdő, öltöző), s 38.000 Ft értékben társadalmi munkát szerveznek. A költségekhez a sportpályát használó két üzem, a Metallochemia és a Gumigyár szakszervezetei is hozzájárulnak 10.000 Ft-tal. A megbeszélések során elfogadott feltételek alapján a Végrehajtó Bizottság határozatot hozott, mely szerint a Tanács 10 évre a sportpálya használati és rendelkezési jogát a Szikra Sportegyesületnek átadja. Ezen kívül a Lőwy kastély bontási anyagából követ és téglát biztosítottak az egyesületnek az építkezési munkákhoz.[28]

Nyaranta még a forgalmasabb helyeken sem oldották meg Nagytétény területén az utak, utcák portalanítását. Felvetődött ugyan az utak olajozásának kérdése, ez azonban nem történt meg, mert a Tanács nem tudott fáradt olajat beszerezni. Helyette locsolókocsival lehetett volna megvalósítani a portalanítást, a kerületnek azonban csak két pár lova volt, azok pedig a nyári mezőgazdasági munkálatokkal voltak elfoglalva.[29] Sok gondot okozott a lakosságnak a szennyvíz is, hiszen hiányzott a csatornázás, s a szűk kis udvarokban a lakók nem tudták elvezetni a szennyvizet. Lakóhelyünkön egyáltalán nem járt szemeteskocsi és az utak tisztításáról a Köztisztasági Vállalat nem gondoskodott. Például a Fő-utcában a udvarokban a lakók nem tudták hová tenni a szemetet. *„Nagytétény főutcáján vastagon van a szemét és egész falusias jellege van az út szélén felgyülemlő szalmától és trágyától."* A területen hiányzott az egészséges ivóvíz. Az egyik tanácstag azt javasolta, hogy különösen a nyári hónapokban a Tanács gondoskodjon arról, hogy elegendő kristályvíz álljon a lakosság

[27] Ugyanott 3/188. öe. 1951. január 26. PB ülés. Jegyzőkönyv 7-8. oldal
[28] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 4. kötet, VB ülések jegyzőkönyve, 1951. április 21. 33-34. oldal
[29] Tanácsülési jegyzőkönyvek, 2. kötet, 1951. augusztus 11. Jegyzőkönyv 13. oldal

rendelkezésére. Ezt a Tanács meg is valósította. A közkutak hiányosságait egyrészt a talajvíz, másrészt a kutak elhanyagolt állapota okozta. Az 1951. március 24-i VB ülésen megállapították, hogy a kerület külső részein, így Nagytétényben *„vízvezeték-hálózat nincs, így a lakosság közös kutakból fedezi vízszükségletét."* A tisztiorvos felhívta a VB tagok figyelmét arra, hogy a kutak vize erősen fertőzött, s gondoskodni kell rendbehozatalukról, mert egy esetleges járvány többe kerülne a javítási költségeknél. Az 50-es években a Végrehajtó Bizottság egyik fontos feladata lett a nagytétényi kutak rendbehozatala, újak építése és a vezetékes ivóvíz biztosítása. A Petőfi utcai artézi kút teljesen eltömődött, s voltak napok, amikor víz egyáltalán nem jött belőle. A vizsgálat megállapította, *„hogy az artézi kútra a nagytétényi elöljáróság annak idején csapot helyezett, nehogy az artézi víz feleslegesen folyjon. Ezáltal a víz természetes körforgását megszüntették, így a cső szűrőkosarában homoklerakódások képződtek, melyek teljesen eltömték a felfelé vezető csöveket."* A Tanács VB intézkedésére 1951-ben megjavították az artézi kutat. Az augusztus 11-i tanácsülés jegyzőkönyve pedig arról számolt be, hogy a VB a Diósároki úton vízvezetéket és arra szerelt közkutat létesít 1951 végéig. Egy vizsgálat megállapításai szerint a Vörös Csillag termelőszövetkezet udvara is szemetes, rendetlen, a tagok lakóházainak udvara szintén elhanyagolt, s takarításra szorult. A kerületben, így Tétényben sem volt nyilvános illemhely.[30]

Nyáron egy nagytétényi vízcsőhálózat létesítéséről tárgyalt a Tanács. Határozatában a Végrehajtó Bizottság megállapította, hogy *„szükségesnek tartja, hogy Nagytétény lakosságának minél előbb egészséges vízzel való ellátása érdekében vízcsőhálózat létesíttessék."* Ennek megvalósítása érdekében 4 tagú bizottságot hoztak létre. A vízhálózattal kapcsolatos előterjesztés szerint a vízvezeték-hálózatot a Csókási Pál utca tengelyében tervezték építeni, s a volt Hauth-féle Halászcsárda környékén elhelyezendő kutakból kiindulva 19 utca kapna csővezetéket, melynek környékén 3.400 lakos élt.[31]

A kerület gyáraiban dolgozó lakosok a HÉV rossz menetrendje miatt, az este 10 órakor végződő műszak után, csak 11 óra 15 perckor jutottak villamoshoz, mert az előző szerelvény pont 10 órakor ment el. Több mint egy órát kellett várniuk a következő HÉV-re, vagy pedig az lett a következménye, *„hogy a dolgozók nem használták ki teljes munkaidejüket, hanem már előbb elhagyták munkahelyüket."* A Tanács Közlekedési Osztálya a HÉV vezetőségétől az esti menetrend módosítását kérte. A VB március 3-i ülésén a nagytétényi strandfürdő céljára a Duna-partnak a Dunatelep és a régi Halászcsárda közötti szakaszát jelölte ki.[32]

---

[30] Ugyanott 3. kötet, 1952. március 15. Beszámoló. 4. és 8. oldal és HU BFL XXIII. 222. a. 2. 2. kötet, 1951. március 24. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2-3. oldal

[31] Ugyanott 1951. június 2. VB ülés, Jegyzőkönyv. 10. oldal és Jegyzőkönyv melléklete

[32] HU BFL XXIII. 22. a. 2. 2. kötet, 1951. március 3. VB ülés, Jegyzőkönyv. 1-2. és 4-5. oldal

A nagytétényi általános iskola az 1949/50. tanév végéig Oberth Kálmán irányítása alatt működött. A következő tanévben az Oktatási Osztályra került, s 1952-ben az osztály vezetőjének nevezték ki. A tétényi iskola igazgatója Monostori Józsefné lett, azonban 1951 elején ő is az Oktatási Osztályra került, s az iskola új igazgatójának az 1950/51. tanév második felétől Bessenyei Ákos nevelőt nevezték ki. A VB ülésen az oktatási osztály vezetője bejelentette, hogy kinevezéséhez a Fővárosi Tanács is hozzájárult. Szőke Lajos VB tag jó nevelőnek tartotta az új igazgatót, de megemlítette, hogy *„vannak ellene szóló körülmények. Kétszer járt Berlinben és papnak készült."* Az osztályvezető hangsúlyozta, hogy *„Közelről sincs kartársai között olyan jó nevelő, mint ő. Az utóbbi években sokat fejlődött és tanult, minden szavában és tettében viszi a Párt politikáját."*[33] Bessenyei Ákos 24 évig, 1975-ben bekövetkezett haláláig irányította a nagytétényi iskola munkáját. Az 1950/51. tanévben többször is skarlátjárvány volt a kerületben, emiatt egy időre két iskolában szüneteltetni kellett a tanítást. A fertőzések egyik oka az lehetett, hogy *„az iskolák túlzsúfoltak, a falak porosak, füstösek"* a széntüzelésű kályhák használatától.

1951 májusában fémgyűjtési kampányt szerveztek a kerületben, melynek során 32 vagon fémhulladék gyűlt össze. A nagytétényi *„Fő utcai átvevőhelyen is komoly eredmények születtek, így Zsarnóczky Bertalan 90 kg, Ribarik József 100 kg rezet gyűjtött."*[34]

A nyári szünetben a Tanács a kerületben három úttörő (napközis) tábort szervezett az általános iskolai tanulók részére. A barossi és a nagytétényi iskola diákjai a budatétényi egykori Föschl-féle kertben táboroztak. A VB fontosnak tartotta a napközis tábori foglalkozások gondos megszervezését, azért, *„hogy az általános iskolai nevelést biztosítsuk a szünidőben is, ezzel a klerikális reakció bomlasztó tevékenységét is gátoljuk."* A budatétényi táborban a gyerekek száma egész nyáron csupán 70 és 100 fő között alakult. Ebből 15-20 gyerek fizetett az ellátásért, a többiek számára ingyenes volt a tábor. Az alacsony részvételt az Oktatási Osztály abban látta, hogy a szülők nem akartak anyagiakat áldozni a táborra, mivel 1950 nyarán az mindenki számára teljesen ingyenes lehetett. Az is visszatartotta a szülőket, hogy a táborozás idejére a kapott élelmiszerjegyeket le kellett adni. A táborban napi háromszori étkezést biztosítottak a gyerekeknek: tízóraira 2 dl tejeskávét és 1 db kenyeret, ebédre 2 tál ételt kaptak, uzsonnára pedig 1 vajas- vagy gyümölcsízes kenyeret, esetleg gyümölcsöt. A program reggel 9 órakor zászlófelvonással kezdődött, majd közös játékok következtek. Ebéd után két órás pihenő, ezután természettudományos előadás, szovjet mesék és történetek olvasása színesítette a délutánt. Hetente kirándulni vitték a táborozókat, többek között az Állatkertbe, a Margitszigetre, úttörővasúttal Csillebércre.[35]

---

[33] Ugyanott 1951. május 5. VB ülés jegyzőkönyve 4. oldal

[34] XXIII. 222. a. 2. 4. kötet 1951. június 26. VB ülés, Jegyzőkönyv. 80. oldal

[35] VB ülések jegyzőkönyvei. 4. kötet, 1951. június 26. 79. és július 28. 140. oldal

A nyári szünetben az iskolában a legfontosabb feladatot a meszelési, karbantartási munkák megszervezése, elvégzése jelentette. A magas tanulólétszám és a tantermek hiánya miatt váltott műszakban folyt a tanítás, ami a termek fokozottabb igénybevételét jelentette. A kályhák is rossz állapotban működtek, füstöltek, a falakat tönkretették. A meszelést az oktatási osztály is fontosnak tartotta, de azt a kerületi költségvetésből nem tudták megoldani. A meglévő pénz mindössze a két legrosszabb állapotban lévő iskola (Árpád utcai és Kossuth Lajos utcai) munkáira volt elegendő. A Tanács a többi iskola meszelési munkáinak elvégzéséhez póthitelt igényelt a fővárostól.[36]

Az 1951-ben újra bevezetett jegyrendszer sok bosszúságot okozott a családoknak. Takarékossági szempontból az élelmiszerjegyeket az Országos Jegyközpont negyedévre szerkesztve egy íven adta ki, mert a jegyek ilyen elrendezésével országosan 20 vagon papírt takarítottak meg. Ez a módszer a családoknak azt jelentette, ha valaki kenyeret vagy mást akart vásárolni, az egész ívet magával kellett vinnie, mert a boltok levágott szelvényt nem fogadhattak el. A VB tudomása szerint *„Számosan panaszolják, hogy ha a dolgozó, aki távoli munkahelyére menve magával viszi a kenyérjegy miatt a jegyívet, az otthon maradt családtag nem tud kiváltani pl. felvágottat, húst vagy zsírt."* A Tanács e rendszer megváltoztatása érdekében kérvényt nyújtott be a Jegyközpontba.[37]

A nagytétényiek az állomáson lévő TÜKER telepen szerezték be tüzelőjüket, amely többeknek távol esett az otthonától. A Tanács Kereskedelmi és Begyűjtési osztálya arra kérte a TÜKER központot, hogy a Fő-utca 55. szám alatt, a volt Pentz Györgyné tüzelőanyag-kereskedés helyén létesítsen TÜKER fiókot, ahol kis mennyiségben egész éven át árusítanak tüzelőanyagot.

Nyáron a Tanács arról döntött, hogy a Metallochemia mögötti Gyár utca és Temető utca, illetve Fő-utca betorkolásánál vízvezetékre szerelt közkutat létesítenek, *„mert itt igen egészségtelen, talajvizes kutakból nyeri a lakosság a vizet."* A Metallochemia és a Sertéshizlalda vízvezetékét átvette a Vízművek, melynek *„olyan bővizű és egészséges kutai vannak, mely alkalmassá teszi arra, hogy a lakosság vízellátását is biztosítsa ezen a környéken."* A VB sürgős intézkedésre utasította az Építési és Közlekedési Osztályt.[38]

Júniusban egy közös permetezőanyag töltőállomás felállításáról döntött a VB, melyet Nagytétényben az Óhegyen lévő állami gazdaság területén, egy elkerített részen kívántak létrehozni. A VB szerint *„elsősorban Nagytétény gyümölcstermelő gazdáinak megsegítésére kell gondolni, továbbá ez a terület központi fekvésű és jól megközelíthető."*[39]

---

[36] Ugyanott 4. kötet, 1951. július 14. VB ülés, Jegyzőkönyv. 116. oldal
[37] Ugyanott 4. kötet, 1951. július 28. VB ülés, Jegyzőkönyv. 148. oldal
[38] Ugyanott 4. kötet, 1951. július 21. VB ülés, Jegyzőkönyv. 126. és 135. oldal
[39] Ugyanott 4. kötet, 1951. június 23. VB ülés jegyzőkönyv. 68. oldal

A Vörös Csillag termelőszövetkezet kérésére nyáron a VB a tsz tanyaközpontja telephelyéül a nagytétényi szérűskertet jelölte ki.[40]

Június 18-án Nagytétényben a kerület gazdái részére a VB elnök gazdagyűlést tartott. A jegyzőkönyv szerint a hangulat jó volt, bár történt egy kis zavar. Azonban *„a rendet megbontani akaró néhány vasutast, akik a tejbeszolgáltatás ellen akartak hangulatot kelteni, a gazdák eltávolították az ülésről."*[41]

Ősszel előterjesztést tárgyaltak meg a VB tagok *„a már idejét-múlta utcanevek"* megváltoztatásáról. Bár Nagytétény község képviselő-testülete 1949. március 25-én már döntött a település új utcaneveiről, az Építési és Közlekedési Osztály által javasolt, majd elfogadott határozatot a VB a főváros illetékes osztálya elé terjesztette. Néhány meglepő és furcsa új utcanév a határozatból: A javaslat szerint Kossuth Lajos helyett legyen Vörös-sipkás az utca új neve, a Petőfi utca név helyett Pákozdi csata utca nevet, a Zrínyi utca helyett a Dél utca, az Ady Endre utca helyett az Építő utca nevet, a Temető utca helyett a Major utca nevet stb. javasolták.[42] A főváros valószínűleg nem tárgyalta, vagy nem fogadta el az előterjesztést, mert a nagytétényi utcák hosszú évekig az 1949-ben „kapott" elnevezéseket viselték.

A Sertéshizlaldán 1950-ben kiégett a siló. Megsemmisült a teljes technológiai berendezés, megbénult a sertések takarmánnyal való ellátása, amit csak kézi munkával tudtak – átmenetileg – megoldani. Az újjáépítés az akkori legkorszerűbb technológiával 1951-ben fejeződött be. A telep igazgatói ezekben az években:

Neitek József 1949-1951.
Farkas Sándor 1951. március 19-től.
Kovács Mihály 1952. március 24-től.
Nikel István 1953. szeptember 1-től.[43]

1951. október 27-én a Hizlaldán található sertéstrágya ügyéről tanácskozott a VB. *„A nagytétényi Sertéshizlaldán felgyűlő sertéstrágya évek óta súlyos problémát jelentett kerületünkben, mert egyet jelentett a nyári légyinvázióval, s ezzel együtt a nyári bélfertőzések elszaporodásával. 1951 februárjában kiderült, hogy kb. 2.000 vagon áll szabadon a hizlalda területén… 1951. október 21-én megállapítást nyert, hogy újból 700 vagon trágya gyűlt össze. Jelenleg veszélyt nem jelent a hűvös időre való tekintettel, de a tapasztalat azt mutatja, ha idejében nem kezdünk neki a kérdés felszámolásának, az 1952-es évben újból az 1951-es évhez hasonló helyzetbe kerülünk."*

A baj meg is történt. Tavasszal a Sertéshizlaldán a trágyateleptől mindössze 50 méterre helyezték el az üzemi konyhát. A Hizlalda mint *„légytenyésztő*

---

[40] Ugyanott 4. kötet, 1951. július 14. VB ülés jegyzőkönyv. 2-3. és 15. oldal
[41] Ugyanott 4. kötet, 1951. június 23. VB ülés, Jegyzőkönyv. 1. oldal
[42] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 3. kötet, 1951. október 6. VB ülés, Jegyzőkönyv. 5. oldal
[43] Csire Attila, Mészáros Károly: Négymillió sertés szállása 25. oldal Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest, 1989.

telep" vált hírhedté az egész kerületben. Veszélyes helyzet uralkodott a környéken, a dolgozók és az itt lakók egészségét közvetlenül fenyegette a trágyatelep. *„A környező üzemek konyháin, ebédlőiben szinte tűrhetetlen állapotok vannak. Nem lehet a környéken ablakot nyitni sem éjjel, sem nappal a legyek miatt."*[44]

A Tanács Adócsoportja a Végrehajtó Bizottságtól egy Nagytétényben észlelt káros jelenség megszüntetését kérte. *„Ugyanis az itt működő szekérfuvarosok 2-3 ezer forintos adóhátralékát azért nem tudjuk behajtani, mert ezek a fuvarosok nem a saját lovaikkal fuvaroznak."* A VB úgy határozott, hogy az adós fuvarosok lovait és kocsiját lefoglaltatja, *„és a tsz-nek díjmentes használatra és gondozásra rendelkezésére bocsájtja mindaddig, amíg adótartozásukat nem rendezik."*[45]

A Tanács Építési és Közlekedési Osztálya a kerület közlekedésének megjavítása érdekében 1950 novemberében a fővároshoz fordult, s azt kérte, hogy autóbuszjáratot indítsanak be Móricz Zsigmond körtér és Nagytétény vasútállomás között. A HÉV drága viteldíjával kapcsolatban azt igényelték, hogy *„új tarifarendszert dolgozzon ki, amely a többi peremkerülettel azonos elbánásban részesíti a XXII. kerületet is."* Decemberben arról értesítette a főváros a kerületet, hogy a tarifarendezéssel kapcsolatos kérést a HÉV elutasította. Az autóbuszjárat létesítésével kapcsolatban azt közölték, *„hogy egyelőre nem rendelkeznek olyan kocsiparkkal, amelynek segítségével a forgalmat csúcsforgalom idején le tudnák bonyolítani. Amennyiben a kerület közlekedési helyzete még súlyosabbá válik, ugyanakkor a kocsipark bővül, esetleg más vonalak megszüntetésével megvalósíthatják az autóbuszvonalat."*[46]

November 9-én útsalakozások helyszíneiről döntött a VB. Budafokról 46 utca került a listára, Nagytétényből (Baross Gábor-teleppel együtt) 19 utca. Példásul: Petőfi utca, Diósdi utca, Hámán Kató utca, Árpád utca, Ó-utca, Flórián utca, Gyár utca, Diósárok a Török utcáig stb.

Markó Gyula plébános a községgel kötött megállapodás értelmében a számára járó földmunkaváltság kifizetését kérte a Tanácstól. Mivel a kerület költségvetésében ilyen rovat nem szerepelt, november 25-én a VB arra kérte a fővárost, hogy az 1950. évre a plébánosnak 2.500-3.000 Ft földmunkaváltságot fizessen ki. A kérést politikai érvekkel is megindokolták: *„Dr. Markó Gyula nagytétényi plébános a népköztársaságra esküjét 1950. január 14-én letette; a Békekölcsönjegyzésben részt vett; a Függetlenségi Népfront által adott megbízatásokat végrehajtotta; és ez év szeptemberében 50 kat. hold földjét, mely a plébániához tartozott, a nagytétényi Vörös Csillag TSZCS-nek rendeltetésére bocsátotta."*[47]

---

[44] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 3. kötet, 1952. március 15. Jegyzőkönyv. 11. oldal és HU BFL XXIII. 222. a. 2. 3. kötet, 1951. október 27. VB ülés, Beszámoló

[45] XXIII. 22. a. 2. 1. kötet, 1950. november 9. 93. oldal

[46] Ugyanott 95. és 152. oldal

[47] Ugyanott 1. kötet,1950. november 9. VB ülés, 96. és 1950. november 25. VB ülés, 115-116. oldal

Nagytétény község 1949-ben az óvoda bővítési munkálataival Lucza István budapesti építőmestert bízta meg. A munkálatok 1949-ben kezdődtek meg, de csak 1950 elején fejeződtek be. A község 1949-ben 12.000 Ft-ot folyósított az építőmesternek, akinek 1950-ben még 7.844 Ft követelése állt fenn. Ekkor Nagytétény már a XXII. kerület része volt. A község a fővároshoz történt csatolásakor 618.000 Ft pénzmaradvánnyal rendelkezett, melyet a főváros letéti számlájára fizettek be. A Végrehajtó Bizottság azt kérte Budapesttől, hogy a tartozást e befizetett összegből fizessék ki, hiszen azok még 1949-ből származtak.

A Fő-utca 29. szám alatt (Nagytétényi út 266.) tisztasági fürdő működött. Az MNDSZ a fürdő gondnoka ellen feljelentést tett, mert munkáját nem látta el rendesen, a fürdő gyakran piszkos és rendetlen volt. N. J. gondnok *„erkölcstelen viselkedésével és botrányos magatartásával a fürdő jó hírnevét és ezzel forgalmát csökkenti."* A fegyelmi eljárás során kiderült, hogy az eladott jegyek szerint sokkal kisebb forgalmat mutatott ki, mint ami valójában történt. A VB a gondnokot azonnali hatállyal elbocsájtotta. A Fővárosi Tisztiorvosi Hivatal 1951 tavaszán felszólította a kerületet, hogy szervezzék meg az iskolások rendszeres fürdetését. Azt javasolta, hogy a tanulókat a Széchenyi, a Lukács vagy a Szabadság fürdőbe vigyék e célból. Az utazással járó tetemes villamosköltség és időveszteség miatt a VB a nagytétényi és a Baross Gábor-telepi iskolások számára a nagytétényi tisztasági fürdőt tartotta megfelelőnek, ezért elrendelte *„a fürdőnek iskolai fürdő céljára való rendbehozatalát."*[48]

A Nagytétényi Földműves-szövetkezetnél a Tanács 1950 végén vizsgálatot tartott, mert annak ügyvezetője, Cs. P. súlyos mulasztásokat követett el. Megállapították, hogy az ellenőrzések elmulasztása miatt a szövetkezetnél 16.700 Ft hiány keletkezett. A forgótőkéből 45.000 Ft-ot vontak el egy rossz teherautó megjavítására. *„Ennek következtében az árut a postán és a vasúton nem tudták kiváltani és a község ellátásában zavart okoztak."* Az ügyvezető a dolgozókkal *„basáskodott"*, ténykedésével megkárosította őket. A VB a SZÖVOSZ központjától az ügyvezető azonnali elbocsátását, valamint bűnvádi feljelentését kérte.

A HÉV forgalmában a tél során zavarok mutatkoztak. A lakosság panasszal fordult a Tanácshoz, mert 20-30 perces késések is előfordultak és a HÉV a kiadott menetrendjéhez nem tudott alkalmazkodni. A kerület Közlekedési Osztálya a fővároshoz fordult, s kérte, járjanak el a zavarok megszüntetése érdekében.[49]

A nagytétényi cipészek kezdeményezésére 1951. február 14-én alakult meg a Cipész KTSZ 29 taggal. 1951. november végén taglétszáma 68 fő, 1952-ben pedig már 105 fő lett, a kerület cipész kisiparosainak csaknem 100%-a. Tevé-

[48] Ugyanott 1. kötet, 1950. november 19. VB ülés. 102. oldal és 2. kötet, 1951. április 28-i ülés jegyzőkönyvének 5. oldala

[49] Ugyanott 1. kötet, 1950. december 30. VB ülés. 165-166. oldal

kenységének 99%-a javításból, 1%-a új cipők előállításából állt. Négy átvevőhellyel és a nagytétényi javítórészleggel működött. A nagytétényi részleg 1951. november 19-től szalagrendszerben dolgozott. A munkadíjat darabbér és besorolás alapján számolták el. Egy cipész 10 napos keresete átlag 300 Ft körül alakult.. Bekapcsolódtak az újítómozgalomba. *„A nagytétényi részleg egy dolgozóját a tűzőgépen alkalmazott újításért jutalomban részesítették és újítását valamennyi szövetkezetben alkalmazták."* 1952-ben 147.000 Ft vagyonnal rendelkeztek, ennek ellenére időnként anyagi nehézséggel küszködtek. Sok kész javítás raktáron feküdt, mert a lakosok nem váltották ki az elkészült munkákat.[50]

A Szabóipari KTSZ 1951 októberében alakult meg Budafokon 13 és Nagytétényben 7 taggal. Javító, alakító munkát végeztek, de rendelésre új ruhák készítését is vállalták. A KTSZ akkor indult fejlődésnek, amikor megalakult a női szabórészleg is. 1952-ben taglétszámuk 28-ra emelkedett. A kisipar visszaszorítását bizonyítja, hogy 1950-ben még 410 önálló kisiparos dolgozott a kerületben, 1952-ben már csupán 95. Gémes Lajos, az Iparos Állandó Bizottság helyettes vezetőjének véleménye szerint ezek többsége *„olyan, hogy betegsége, öreg kora miatt nem alkalmas arra, hogy szövetkezetben dolgozzék..."* Ennek ellentmond, hogy, a kiváló kisiparosok között is akadt olyan, aki nem lépett be a szövetkezetbe. Nagytétényben például az egyik legjobb cipésznek tartott Horváth Ferenc sem lépett be a Cipész KTSZ-be, vagy a sokak által kedvelt Endrődi Károly fodrász sem lett a Fodrász Szövetkezet tagja. Pentz Magdolna varrónő az 1930-as években önállósította magát. Ó-utcai (Zambelli Lajos utcai) műhelyében, ahol rendszerint 4-5 tanuló lány is dolgozott, Nagytétény különböző jövedelmű és társadalmi helyzetű hölgyei varrattak ruhákat. Amikor a kisiparosokat szövetkezetekbe kényszerítették, ő megszüntette varrodáját.

A Tanács fontosnak tartotta a kontárok elleni harcot. Kit tekintettek az 50-es években kontárnak? Azokat a kisiparosokat, akik már gyárakban dolgoztak, de otthon még vállaltak munkát. A Végrehajtó Bizottság szerint *„ezzel jogosulatlan jövedelemre tesznek szert."* Kontárnak tekintették azt az *„öntudatlan"* szövetkezeti tagot is, aki munkaidő után, otthonában vállalt szakmájába vágó munkát.[51]

A magán és kiskereskedelmet 1945 után felszámolták, állami tulajdonba vették. A kommunista párt választási plakátján még azt hirdette, hogy a kommunisták megvédik a kisemberek magántulajdonát. Nem így történt. Az üzletek, boltok nagy részét Nagytétényben is államosították. Például Hufnágel István vendéglőjét, vagy a népszerű Tafferner cukrászdát. Kludák István a háború végén viszonylag

[50] Ugyanott 2. kötet, 1951. december 1. VB ülés. Előterjesztés 1. oldal

[51] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 3. kötet, 1952. november 26. Beszámoló oldalszám nélkül

hamar visszatérhetett a hadifogságból. A hentes és mészáros mesterség negyedik generációs tagjaként a nulláról kezdett újra mindent. Kiváló kereskedelmi érzékkel rendelkezett, néhány év alatt felvirágoztatta az üzletet. 1946 szeptemberében a budapesti Vármegyeházán rendezett Pest megyei újjáépítési kiállításon Hüll Ferenc kollégájával közös standon képviselték a nagytétényi szakmát. 1948-ban már annyi megtakarított pénzzel rendelkezett, hogy kibővíthette az üzlethelyiséget. Az ablakot kirakattá szélesítette, új hűtőkamrát, krómozott húsakasztókat csináltatott, elektromos daráló-töltő gépet vásárolt. Hitt a kommunisták választási ígéretében. Mint sokan mások, ő is csalódott. 1950-ben minden felszerelését lefoglalva kiparancsolták az üzletből, mely 1888 óta a család tulajdona volt. Ráadásul elképesztően nagy adó megfizetésére kötelezték.[52]

1951 elején újraválasztották a Vörös Csillag termelőszövetkezet vezetőségét. A Mezőgazdasági Osztály jelöltjeit a VB elfogadásra javasolta a tsz tagságának. Elnök Bodnár István lett. Az intézőbizottság tagjai közé került: Szentesi Ignác, Boros Istvánné, Kiss Ferenc, Varga György. A fegyelmi bizottság tagjai lettek: Hujber János, Eichammer Józsefné és Mondovits Lajosné.[53]

Az 50-es évek elején Nagytétényben számos fertőzést okozott, hogy kevés lakás rendelkezett vízöblítéses WC-vel. Az árnyékszékek tisztítása a legelemibb egészségügyi követelményeknek sem felelt meg, *„mert házilag történik, rosszul földelik el és a legyeknek ki van téve."* A tisztiorvos javaslata alapján a VB úgy döntött, hogy a kerületi árnyékszékek tisztítását, kezelését 1951-ben a Szervestrágya-gyűjtő Vállalatra bízza.[54]

A június 29-i Pártbizottsági ülésen iskolánként ismertették a hittanra beíratott tanulók számát. A nagytétényi általános iskolában 35 gyermeket, a Kossuth Lajos utcai iskolában 35 főt, a Pannónia utcai iskolában 46 tanulót, a Szent István téri iskolában 30, a budatétényi iskolában 7, a Baross Gábor-telepi iskolában 7, az Árpád utcai iskolában 23, a gimnáziumban 1 tanulót, a kerületben összesen 184 diákot írattak be be hitoktatásra..

1951. július 4-én a Pártbizottság békegyűlést tartott a Gyufagyárban, melynek előadója dr. Babocsa Endre, a Budapest Belvárosi főplébánia papja volt. A PB kíváncsi volt a résztvevők véleményére, ezért az előadás után több hallgatóval is beszélgettek. Takács Gyuláné nagytétényi 3 gyermekes édesanya állítólag így nyilatkozott: *„Az ember már nem is tudja, hogy mit csináljon, nem lehet hinni a papoknak. Itten így beszél, a templomban egész másképpen. Szeretném tudni, hogy ez a pap hol misézik, hogy meghallgassam, csakugyan a béke mellett van-e."*[55]

---

[52] Kludák Erzsébet elbeszélése alapján

[53] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 2. kötet, 1951. január 6. VB ülés jegyzőkönyve. 3. oldal

[54] Ugyanott 1951. február 17. VB ülés jegyzőkönyve 3-4. oldal

[55] XXXV. 161. a. 7. öe. 1951. június 29. PB ülés adatai, valamint a 3/221. öe. 1951. szeptember 21. PB ülés beszámoló. 2. oldal

Novemberben a közvilágítási hálózat bővítéséről tárgyaltak a VB tagok. Az előterjesztett, s még 1951-ben elkészíthető munkákban 12 budafoki utcában 18 lámpahely felállítása szerepelt. Nagytétény az előterjesztésből kimaradt.[56]

A nagytétényi ruházati bolt eredményes munkáját nehezítette, hogy a boltvezető által beküldött megrendelések helyett a nagykereskedelmi vállalat gyakran más ruházati cikkeket küldött. A tétényi lakosok régi kívánságát sem tudták teljesíteni, akik azt kérték, hogy a ruházati boltban cipőt és rövidárut is vásárolhassanak. Ne kelljen az itt lakóknak ezekért Budafokra vagy a fővárosba utazni. A Kereskedelmi Osztály a probléma megoldása érdekében felterjesztést tett a fővároshoz a ruházati boltnak kisáruházzá való átalakítására.

A nagytétényi háztartási bolt árukészletét megfelelőnek tartották a vásárlók, a kiszolgálást is jónak tartották. Az üzletben petróleumból, gyertyából és faszénből volt hiány. A petróleum hiánya rossz közhangulatot teremtett, mert még több utcában hiányzott a villanyvilágítás, és a kiutalt jegyes petróleum kevésnek bizonyult. [57]

A Metallochemiában 1949 és 1951 között nátrium-bikromát (fa pácolására és bőr cserzésére használt mérgező hatású anyag) gyártására alkalmas üzemet létesítettek. Az 1950. január 1-jén történt államosítás után a gyár 10 hektáros területét, az üzemtől nyugatra fekvő belvizes részekkel, 16 hektárra növelték. 1952-ben kezdték meg a vasoxid- vörös és sárga festékgyártást, majd 1953-ban kibővítették az ólomfinomító üzemet. A gyár területén a gyártóüzemek szűk területen, szorosan egymás mellett működtek, a belső közlekedés balesetveszélyes volt. A vállalat egészségügyi és környezetvédelmi berendezésekkel alig rendelkezett.[58]

1951 novemberében a Végrehajtó Bizottság a Metallochemia egészségügyi hiányosságaival foglalkozott. A tisztiorvos megállapítása szerint az üzem levegője ólommal szennyezett, mely úgy történt, hogy a sárgaréz konverterbe hulladékrezet adagoltak, mely rendszerint ólommal szennyezett. A magas hőmérsékleten nagy mennyiségben képződött ólom-oxid, amelyet a levegőből ki kellett volna szűrni. A vállalat azonban elszívóberendezéssel nem rendelkezett. Az üzem orvosa elmondta, hogy *„Az üzemrészben a levegő fertőzöttsége hatszázszorosa a megengedettnek, az egyéb munkahelyeken kétszázszorosa. Tömeges vizsgálatot, mely az üzem valamennyi dolgozójára kiterjedne, nem lehetett tartani, mert a Munka-egész-*

[56] XXIII. 22. a. 2. 3. kötet, 1951. november 3. VB ülés, Előterjesztés
[57] Ugyanott VB ülések jegyzőkönyvei. 3. kötet, 1951. november 10. 4. oldal és Jelentés 2. oldal
[58] Fejér László, Nikiser Ágnes: A lerombolt és eltemetett Metallochemia. 2. oldal

ségügyi Intézet nincs erre berendezkedve, pedig az üzem természetéből adódóan szükség lenne az állandó szűrővizsgálatok lefolytatására. 84 megvizsgált dolgozóból mindössze 28-at találtak egészségesnek, 14-et súlyosan mérgezettnek. A kérdéses konverter üzem 18 dolgozója közül 9-et vizsgáltatott meg az üzem, köztük egészséges egy sem volt."[59] A VB az ólommérgezéssel kapcsolatban három intézkedést tett. A Szakszervezetek Országos Tanácsától azt kérték, hogy az ólommérgezésben szenvedő dolgozók gyakoribb üdültetésben részesüljenek. A vállalat vezetőségét olyan intézkedésre szólították fel, mely szerint *"a dolgozók csak akkor vehetik igénybe az ebédlőt, ha a szükséges kézmosást és szájöblítést már elvégezték."* A minisztériumhoz elszívóberendezés költségvetésére nyújtottak be előterjesztést.[60]

A Metallochemia fontosabb beruházásai az 50-es években:

1951-ben ideiglenesen megszűnt a rézgálic gyártása, majd 1953 őszétől a termelés ismét beindult. *„1956. év elejéig ez az üzemrész idényszerűen, teljes kapacitással működött és fedezte a szőlőgazdaság szükségletének jelentős részét."* 1951-ben káli-timsó üzemet létesítettek, kísérleti laboratóriumot és műhelyt építettek. 1952-ben a vasoxid-festék üzemben oxidálókádakat építettek. 1953-ban a leégett vasúti raktárt helyreállították és kibővítették. 1954-ben a míniumüzemben porelszívó berendezést szereltek fel, befejezték az ólomkohó szerelési munkáit, füstelszívó készüléket létesítettek és a munkásszállóban betegszobát alakítottak ki. 1955-ben orvosi rendelőt, férfi és női öltözőt zuhanyozóval és szikvízüzemet építettek. 1956-ban az ólomkohóban új kemencét állítottak munkába, s megépítették az 550 négyzetméteres víztornyot.

A vállalat által gyártott termékek ezekben az években:

- Konverter (tisztítatlan) vörösréz rézércekből, sárgarézhulladékból.
- Finomított ólom ólomércekből, ólomhulladékból.
- Tömbösített horgany horganyhulladékból.
- Rézgálic vörösrézből és kénsavból.
- Cink-szulfát horganysalakból és kénsavból.
- Vas-szulfát vashulladékból és kénsavból.
- Vasoxid (vörös és sárga) festék vas-szulfátból, vashulladékból és kénsavból.
- Horganyfehér hutahorganyból, tömbösített horganyból.
- Ólommínium hutaólomból és finomított ólomból.[61]

1951. december 1-jén este Rákosi Mátyás a rádióban beszédet mondott. A VB elnök felhívta a figyelmet ennek jelentőségére és a közös rádióhallgatás megszervezésére. A Tanácsházán és a kultúrotthonban hangszórókat állítottak fel, melyek az utca felé is közvetítették a beszédet. *„Déltől kezdve már a hangosbeszélő zenét közvetít a Tanácsházáról és felhívja a figyelmet a nagy*

[59] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 3. kötet, 1951. november 24. VB ülés, Jegyzőkönyv. 4-5. oldal
[60] Ugyanott 3. kötet, 1951. december 1. VB ülés, VB határozatról szóló intézkedések
[61] A Metallochemia 50 esztendeje: 1908-1958. 38-52. oldal
Kiadásért felelős: Soltész István igazgató, Budapest, 1958.

eseményre. Ezenkívül az utcákon elhelyezett falitáblákon is feliratok fogják felhívni a dolgozókat Rákosi elvtárs nagy jelentőségű beszédére."[62] Miről szólt Rákosi beszéde? Bejelentette, hogy 1951. december 2-től jegy nélkül, szabadon lehetett kenyeret, lisztet, cukrot, tejet, vajat, szappant vásárolni. Vagyis megkezdődött a jegyrendszer felszámolása. Ugyanakkor az alapvető élelmiszerek drágábbak lettek. Ennek ellensúlyozására a kormány a dolgozókat 15-21%-os béremelésben részesítette. Íme néhány élelmiszer akkori fogyasztói ára:

1 kg félfehér kenyér	2,80 Ft
1 kg finomliszt	4,60 Ft
1 kg kristálycukor	11,20 Ft
1 kg sertéshús	26,40 Ft
10 dkg párizsi	3,00 Ft
10 dkg vaj	6,60 Ft
1 liter tej	3,60 Ft

A jegyrendszer véglegesen 1952. február 18-án szűnt meg, ekkor törölték el a húsjegyet is. A kormány megemelte a családi pótlék összegét is. Például 2 gyermek után az addigi havi 40 Ft helyett 75 Ft járt.

1951-ben Sztálin 72. születésnapját Nagytétényben is meg kellett ünnepelni. Az üzletek kirakatait a kiváló dolgozók fotói díszítették. December 16-án a kultúrotthonban repülő-modellező kiállítás nyílt. A Petőfi mozi előcsarnokában dokumentumok mutatták be Sztálin életét. A Vörös Csillag termelőszövetkezetben természettudományos előadást tartottak a tagoknak „A természet átalakítása" címmel. December 21-én, a születésnapon, a kultúrotthonban ünnepi műsort rendeztek és levetítették az „Eskü" című szovjet filmet. A Kastélymúzeumban „Németalföldi és holland festők a XVI. és XVII. században" címmel nyílt kiállítás, melyet Dáni Géza rendezett.[63]

Ezekben az években a hóeltakarítás nem csupán technikai, hanem politikai jelentőségű feladat is volt. 1951 telén a VB határozata kimondta, hogy tudatosítani kell *„az üzemi dolgozókkal és a körzetek lakóival a hóeltakarítás politikai fontosságát",* melyet minden intézménynek (gyár, hivatal, iskola, közért stb.) társadalmi munkában kellett megszerveznie. Például a Szentháromság teret a Földműves-szövetkezetnek és a lakóknak, az iskola előtti területet a felsős tanulóknak és a pedagógusoknak kellett eltakarítani.[64]

Az év utolsó VB ülésén az 1952. évi útépítéssel és városrendezéssel kapcsolatos előterjesztést tárgyalták meg, amelyben Nagytéténnyel kapcsolatos beruházás alig szerepelt. E hiányosságot több VB tag is nehezményezte. Bényi Zsigmond *„Hibaként állapítja meg, hogy az itt bemutatott tervezet túlnyomórészt budafoki és budatétényi utak megjavításával foglalkozik, ugyanakkor Nagytétény kevésbé van képviselve."*

---

[62] XXIII. 222. a. 2. 3. kötet, 1951. december 1. VB ülés jegyzőkönyve. 1-2. oldal
[63] Ugyanott 3. kötet, 1951. december 15. VB ülés, Ütemterv. 1-2. oldal
[64] Ugyanott 3. kötet, 1951. december 23. VB ülés jegyzőkönyve. 2-7. oldal

Jakosits Lajos véleménye szerint *„A nagytétényi dolgozók joggal kifogásolják az utak rossz állapotát, mert az egyesüléskor félmillió forint volt a község pénztárában, ugyanakkor az Ó-utcában a közért üzletet ellepi a por. Nincs egy sétány a községben, egy park, ahová vasárnaponként a dolgozók gyermekeiket kivihetnék. Nem lehet az kifogás, hogy nincs víz, mert Nagytétény 1952-ben szerepel a vízhálózat-bővítési tervben."*

Oszvald Ernőné azt kifogásolta, hogy *„A nagytétényi Fő úton és az Ady Endre úton a járda igen rossz állapotban van."* Javasolta, hogy rendbetételük kerüljön be a tervbe. Darabos József azt kérdezte, hogy az Ó-utca hogyan lesz megjavítva. Kérdésére az útügyi előadó azt közölte, hogy *„Az Ó-utca egyik fele elkészül az idén. Az új részt nem lehet portalanítani, a régit pedig a salakburkolat miatt nem lehet portalanítani."*[65]

A sertéstrágyának a Hizlaldáról történő elszállításáról a Szerves-trágya Nemzeti Vállalat lemondott, ezért erre a Sertéshizlalda vezetősége lett kötelezve, mely viszont nem tudott megbirkózni e feladattal. 1952. január 5-én a sajtó is foglalkozott a kérdéssel. A Világosság című lapban cikk jelent meg „Teremtsünk rendet a nagytétényi Sertéshizlaldában" címmel, azonban nem történt semmi, a trágya továbbra is ottmaradt. A termelőszövetkezetek közül csak a Vörös Csillag tsz szállított el trágyát a telepről. A VB azt javasolta, hogy a Sertéshizlalda vezetősége a felgyülemlett trágyát olcsóbb áron bocsássa a főváros valamennyi termelőszövetkezetének a rendelkezésére.[66]

Januárban a kerületi Egészségügyi Osztály a nyári, légyellenes küzdelem megszervezése érdekében nyújtott be előterjesztést. A Hizlaldán keletkezett és elszállítatlan sertéstrágya miatt a kerület kora tavasztól késő őszig szenvedett a legyek elszaporodása miatt, ami együtt járt a nyári bélfertőzéses betegségek növekedésével is. *„1951. év folyamán a vérhasban megbetegedtek száma kétszer annyi volt, mint az előző évben és öt eset volt halálos kimenetelű a dizentériás esetek közül. Azonkívül a nyári bélhurutos megbetegedések száma is igen nagy."* A fűszerüzleteket ellepte a légy, az élelmiszereket tönkre tette. A konyhákban az ételmérgezés veszélyét fokozta.[67] A Végrehajtó Bizottság február 2-i ülésén azt javasolta a Sertéshizlalda vezetőségének, hogy adjanak be kérelmet az Igazságügy-minisztériumhoz, hogy az 1.500 vagon trágya elszállításához kb. napi 50-80 főnyi őrizetest munkaerőként biztosítson számukra. Adjanak be kérelmet a Közlekedési Minisztériumhoz is, hogy a trágya elszállításához elegendő vagon álljon rendelkezésre.[68]

A Gumigyár 1945 óta sokat fejlődött: fürdőt, napközit, bölcsődét épített, átalakította a konyhát. A januári egészségügyi ellenőrzés során azonban sok hiányosságot is találtak. *„Az üzem piszkos, az udvar rendelten, lomos… A WC-k*

[65] Ugyanott 3. kötet, 1951. december 30. VB ülés jegyzőkönyve. 5-6. oldal
[66] Ugyanott 5. kötet, 1952. január 12. VB ülés, Jegyzőkönyv. 1. oldal
[67] Ugyanott 7. kötet, 1952. január 26. VB ülés. 6. oldal. Előterjesztés
[68] Ugyanott 5. kötet, 1952. február 2. VB ülés, Jegyzőkönyv. 10. oldal

elhanyagoltak, piszkosak, a WC-k karimája, fedője szinte kivétel nélkül hiányzik... A konyha nem elég tiszta...” Az üzem tekintélyes része PVC-vel dolgozott, ami veszélyes szövetméreg, mind bőrön, mind belélegzéssel felszívódik. A védőberendezések közül a szellőzőberendezések rosszak, elavultak, vagy hiányoztak. A kötelező időszakos orvosi vizsgálatokon csak a dolgozók felét vizsgálták meg. A keverő üzem megvizsgált dolgozóinak 66%-át találták betegnek, a kalander üzemből pedig a megvizsgált személyeknek 18%-át.[69]

A Hungária Guttapercha- és Gumiárugyár Rt-t 1948-ban államosították, neve Nagytétényi Gumigyár lett. Első munkásigazgatója Somogyi Pál lett, majd a Nehézipari Minisztérium Mérő Józsefet állította a vállalat élére, 1955-től pedig Pászti Gábort nevezték ki a gyár igazgatójává. 1958-ban a vállalat neve újra megváltozott: Hungária Műanyag és Gumigyár lett. Az 1950-es évek elejétől a vállalat fokozatosan áttért a hőre lágyuló műanyagok, elsősorban a PVC feldolgozására, a színesfémek és a természetes bőr pótlása érdekében.

Magyarországon a Gumigyárban indult be először a PVC alapú műbőrgyártás. A kemény PVC-cső gyártása 1951-ben kezdődött meg. 1952-ben a 4-es kalanderen indult be a PVC-esőkabátanyag felpréselése pamutszövetre. Ebben az évben kezdték meg az acéltartályok kemény PVC-vel való bélelését, burkolását is, korrózióvédelmi célból. 1955-től foglalkoztak műanyag üreges testek gyártásával. 1957-58-ban beindult a PVC-padló gyártása. Angliából 1959-ben érkezett az első műanyagpalack-fúvó gép, egyliteres palackokat készítettek vele. A vállalat márkás, könnyűipari gumicikkeivel jelentős exportot ért el, s a PVC-termékek közül is több került külföldre.

A táblázatok a különböző cikkek, PVC-gyártmányok termelési fejlődését mutatják be:[70]

Év	Téli gumi lábbeli, db	Szövetgumizás felkent gumi tömege kg	Gyermeknadrág db	Pólyabetét db
1929	—	—	181 400	180 000
1930	—	17 000	210 000	178 000
1931	24 873	55 500	216 581	159 391
1933	158 152	Adat nem áll rendelkezésre		
1949	307 304	15 149	1 788 725	528 412
1950	543 838	46 277	1 003 337	64 319
1951	679 665	242 923	1 248 073	308 249
1952	608 054	399 589	2 045 422	564 412
1953	677 645	633 415	1 985 327	977 070
1954	754 616	614 557	2 720 422	1 129 330
1955	844 576	526 764	2 770 956	1 150 042
1956	779 814	375 678	2 334 123	442 114
1957	779 352	415 240	2 047 194	749 825

[69] Ugyanott 7. kötet,1952. január 26. VB ülés, Jegyzőkönyv. 5. oldal

[70] Zoltán Gábor: Sétapálcától a műanyaghabig 42-47. oldal Budapest, 1989.

tonna/év

Év	PVC-cső	Műbőr	Fólia	Esőkabátanyag felprégelve	PVC-massza
1950	—	37	115	—	61
1951	100	85	100	—	206
1952	264	82	118	104	258
1953	344	79	135	93	320
1954	243	95	178	151	453
1955	146	140	187	186	401
1956	181	195	178	184	284
1957	250	334	200	193	320

Az első táblázatban található pólyabetétek számának jelentős növekedése 1953 és 1955 között összefüggésbe hozható az úgynevezett Ratkó-korszakkal.

Ratkó Anna, 1950 és 1953 közötti egészségügyi miniszter, az 1950 és 1956 közötti évek népesedéspolitikájának meghatározó alakja volt. Ő írta alá 1953 februárjában az abortuszok tilalmát, az illegális megszakítások szigorú büntetését tartalmazó miniszteri utasítást. Büntették az orvost és a gyermeket elvetető anyát, nyolc év börtönt is kaphattak. A drasztikus abortusztilalom és a gyermektelenségi adó miatt a természetes szaporodás üteme ezekben az években jelentősen nőtt. A rendelet elérte célját, a Ratkó-gyerekek az évtized közepén már 32-40 fős osztályokban tanultak az iskolákban. A terhességmegszakítás tilalmát 1956 nyarán oldották fel, a gyermektelenségi adót pedig a forradalom után törölték el. A képen munkásasszonyok szoptatják csecsemőiket az üzemi bölcsődében.

Az 1951/52. tanévben a Baross Gábor-telepi általános iskolának 7 tantermében 19 tanulócsoport működött 668 tanulóval. A háromszori váltakozást úgy tudták elkerülni, hogy a körzeti MNDSZ helyiségében tanult 3 osztály. Az iskolában nem működött sem napközi otthon, sem tanulószoba. Szertárral és úttörőotthonnal sem rendelkezett az épület. A tisztiorvos véleménye szerint *„az iskolában nincs kézmosási lehetőség, a WC viszonyok a normának messze alatta maradnak. Az MNDSZ helyiség sötét, nedves, még szükségmegoldásnak is rossz."* A kérdést körzetmódosítással sem lehetett megoldani, mert a nagytétényi általános iskola is tanteremhiánnyal küzdött, 11 tanteremben 21 tanulócsoport működött. A Tanács a barossi iskola bővítésére javaslatot

nyújtott be a fővárosnak, mely azt az 1952. évi építési tervből törölte.[71] A február 2-i VB ülésen Jakosits Lajos bejelentette, hogy a telepi iskola tanterem gondjának megoldása érdekében a kerületi párbizottság a telepi pártházat tanítás céljára az iskola rendelkezésére bocsájtja.

A kerületben 1952. február 18-tól április 4-ig Magyar-Szovjet Barátsági Hónapot rendeztek, melynek a célja a VB szerint: *„Fokozottabban elmélyíteni népünkben a Szovjetunió iránti szeretetet..."* Az ünnepélyes megnyitó február 16-án este 8 órakor volt Budafokon és Nagytétényben. A tétényi kultúrotthon műsora a magyar és szovjet himnusz eléneklésével kezdődött. Az ünnepi beszédet Jakosits Lajos VB elnök tartotta. A munkásdalkör szovjet dalokat énekelt. A Metallochemia színjátszói a „Magánügy", a kultúrotthon színjátszói pedig a „Munkásbecsület" című színdarabokat mutatták be. A műsor orosz néptánc bemutatóval zárult. A programsorozat *„kiemelkedő eseményén"*, március 9-én, Rákosi Mátyás 60. születésnapja alkalmából a kultúrotthonban műsoros ünnepi estet rendeztek hivatásos művészek és az üzemek közreműködésével.[72]

1949-ben kezdődött Rákosi Mátyás személyi kultusza, államilag kikényszerített, rajongásszerű, szolgai tisztelete. Csak szuperlatívuszokban lehetett róla beszélni. A köztereket fotói népesítették be, az iskolákban az életrajzát tanították. Nagygyűléseken nevének említésekor a közönség ütemes tapssal, „Éljen Rákosi!" felkiáltásokkal fejezte ki „szeretetét" a „vezér" iránt. A Rákosi-kultusz 1952-re, 60. születésnapjára érte el tetőpontját. Ekkor kezdték a *„nép bölcs vezére", „Rákosi apánk",* valamint *„Sztálin legjobb magyar tanítványa"* jelzőkkel illetni. A kerületi tanácsüléseken is állandó téma volt Sztálin és Rákosi dicsőítése. Az egyik tanácstag például elmondta, hogy *„kislánya Sztálin elvtárs születése napjára megkapta a szovjet pionír nyakkendőt. Ennek örömére ő elhatározta, hogy bekapcsolódik a termelőmunkába, és első keresetéből Rákosi elvtárs születésnapjára úttörőnyakkendőt vásárol kislányának."*[73] A kerület iskoláiban komoly felvilágosító munka folyt a késések és mulasztások megszüntetéséért. Rákosi Mátyás születésnapjára tett felajánlás eredményeként a nagytétényi iskolában egy héten át egyetlen tanuló sem késett el. A gyárakban, hivatalokban, termelőszövetkezetben is születésnapi felajánlásokat tettek. A Tanács Mezőgazdasági és Begyűjtési Osztályának vezetője kijelentette: a tsz-ben a *„Rákosi elvtárs születésnapjára tett felajánlásukat, a 110%-os baromfi- és tojásbegyűjtést teljesíteni fogják."* A politika, a szovjet példák követésének szorgalmazása az oktatásban is jelen volt. Tőzsér Józsefné, az Oktatási Állandó Bizottság vezetője szerint *„Az élenjáró szovjet tapasztalatok átvétele és felhasználása az oktató munkában egyre erőteljesebbé válik."*[74]

---

[71] Ugyanott 7. kötet, 1952. január 26. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal és Okt. Oszt előterjesztésből

[72] Ugyanott 5. kötet, 1952. február 9. VB ülés, A barátsági hónap munkaterve. 3-4. oldal

[73] HU BFL XXIII. 222. a. 1. 3. kötet,Tanácsülési jegyzőkönyv. 1952. január 19. 9. oldal

[74] Ugyanott 3. kötet, 1952. március 15. Oktatási beszámoló. 5. és 10. oldal és HU BFL XXIII. 222. a. 2. 5. kötet, 1952. március 1. VB ülés, Jegyzőkönyv. 16. oldal

A tanulmányi munka egyik jellemzője ezekben az években az iskolákban a tanulópárok megszervezése volt, melyet az úttörőcsapatok segítségével valósítottak meg. *„Osztályokon belül tanulópárokat szerveztünk. Versenyeztünk a „Jó tanuló" címért. Aki pedig az iskola vagy a kerület legjobbja lett, az aranyjelvénnyel lett jutalmazva a tanév végén. Az olyan jó tanuló úttörőt, aki anyagilag rászorult, az iskola pénzzel támogatta. Országos versenyen az akkori csapat kétszer is emlékzászlót nyert..."* - emlékezett vissza Nagy Ferenc 1976-ban a nagytétényi iskolára.[75] Az ötvenes években a lányok és a fiúk külön osztályokba jártak, ezért két úttörőcsapat működött az iskolában.: A lányok a Zrínyi Ilona, a fiúk a II. Rákóczi Ferenc nevét viselő csapat tagjai lettek. A tanulmányi munka segítése mellett az iskolai rend és fegyelem fenntartásában is közreműködtek az úttörőcsapatok. Egy-egy ügyeletes raj (osztály) felügyelt, vigyázott a szünetekben a nevelők mellett a tanulókra. 1952-ben a leány-úttörőcsapatot Mondovich Enikő énektanár vezette, aki 1976-ban, az iskola múltját kutató gyerekeknek arról beszélt, hogy *„A patronáló üzem akkor a Metallochemia volt, ahonnan állandó segítséget kaptunk minden téren. És ezt a segítséget a csapat kulturális téren viszonozta. A csapatnak kiváló tánccsoportja, csasztuska-csoportja volt, melyek a helyi tömegszervezetek rendezvényein gyakran szerepeltek. Részt vettünk még kerületi versenyeken is, ahol jó helyezéseket értünk el. Eredményes hulladékgyűjtésért a csapat komoly jutalmat kapott..."*[76]

Sok nagytétényi gyerek járt lakóhelyünk népszerű zeneiskolájába, ahol magán-zeneoktatás, hegedű és zongoratanítás működött. A képen Perger Rózsa hegedűtanárnő látható tanítványaival az 50-es évek elején. Több országos versenyen értek el jó eredményt hegedűseink, s néhányukból hivatásos zenész lett (pl. Arányi István, Baksai János). A középiskolában én is kamatoztatni tudtam a zeneiskolában tanultakat, a budai tanítóképző zenekarában első hegedűs lettem.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1952. február 19-én törvényerejű rendeletet hozott egyes házingatlanok állami tulajdonba vételéről. A rendelet elsősorban *„a volt uralkodó osztályhoz tartozó elemek"* tulajdonait érintette. Március 1-jei ülésén a Végrehajtó Bizottság 337 házingatlant 1.634 szobával javasolt államosítani a kerületben. Néhány példa a nagytétényi államosítások indoklására:

S. R. az igazolás szerint szövetkezeti dolgozó, *„azonban feltehető, hogy akinek ilyen ingatlana és értékes pincéje van, az előzőleg kizsákmányoló volt, így államosítandó a komplexum."*

[75] Hugonnai Vilma Általános Iskola évkönyve. Budapest, 2007. 32. oldal
[76] Ugyanott 32. oldal

Sz. I. bár dolgozó, de háza *„haszonbérbe van adva és nyilvánvalóan jövedelemszerzés céllal építtette."*

S. J. apja kulák volt, ő pedig a felszabadulás előtt mindig tartott cselédeket, ezért *„Vörös Hadsereg úti ingatlanát államosítja, további ingatlanait, illetve háztulajdonait is, egy kivételével."*

Özv. K. J.-né indoklásánál ez szerepelt: *„Az üzlethelyiség szobának számít. Jómódú hentesek voltak, lányaikat katonatisztekhez adták férjhez, hatalmas kaucióval a Horthy rendszer idején."* [77]

A klerikális reakció aknamunkájával és az ellene folyó harccal foglalkoztak a kerületi Pártbizottság 1952. március 13-i ülésén. A PB tagok véleménye szerint a természettudományos előadások nagymértékben elősegíthetik a felvilágosító munkát. Kiemelték, hogy a Nagytétényben megtartott előadásokon 400 érdeklődő vett részt. Az előterjesztett beszámoló arra hívta fel a figyelmet, hogy nem csak a katolikus egyház, hanem más egyházak is folytattak aknamunkát. Nagytétényben például a református lelkész konfirmáció előkészítése címén illegális hitoktatási tevékenységet fejtett ki. Az úttörőmozgalomban is találtak reakciós befolyást. A nagytétényi iskolában *„a pajtások tanítás után bejárnak a templomba és hosszadalmas ideig benntartózkodnak. Ebből arra következtethetünk, hogy ministrálnak, vagy hitoktatás folyik ez idő alatt."* Az iskola igazgatója is gyanús lett, mert állítólag *„suttogva beszélt a szülőkkel, ezzel alapot adva arra, hogy majd menjenek az illegális hitoktatásra."*[78]

Nagytétény a fővároshoz történt csatolásakor több mint 600.000 Ft készpénzzel rendelkezett, melyet Budapest saját kezelésébe vett, s azt a deficites kerületek adósságainak rendezésére használt fel. Ezt a képviselők közül többen kifogásolták. Jakosits Lajos VB elnök szerint a község egykori vezetése a hibás azért, *„hogy ilyen nagy összeg készpénzben hevert, ugyanakkor a kutak és utak teljesen elhanyagolt állapotban voltak."* Kijelentette, hogy Nagytétény a beindult 3-as autóbusszal visszakapta ezt az összeget.[79]

A 3-as autóbusz 1951. december 21-től először Móricz Zsigmond körtér és Budafok, Dózsa György tér között közlekedett. A Tanács többször is foglalkozott a vonal meghosszabbításával. A VB 1952. március 29-i ülésén a hozzászólók elmondták, hogy a *„nagytétényi és budatétényi üzemeknek nagy segítséget nyújtana az autóbusz kibővítése, mert dolgozóik, akik a munkába sietnek, 20-30 percet is várnak a HÉV-re."* Határozatában a VB azt kérte a fővárostól, hogy az autóbuszvonalat Nagytétény déli vasútállomásig hosszabbítsák meg, s a 6 kocsival közlekedő járatot 4 autóbusszal egészítsék ki. *„Így a 3-as autóbusz*

[77] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 5. kötet, 1952. március 1. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2-3. oldal
[78] HU BFL XXXV. 161. a. 3/245. öe. 1952. március 3. PB ülés, Beszámoló. 1-3. és Jegyzőkönyv. 9. oldal
[79] Tanácsülési jegyzőkönyvek 3. kötet, 1952. május 24. 4. oldal

10 kocsival a forgalmat le tudná bonyolítani." A kibővített 3-as jelzésű autóbuszjáratot végül 1952. április 4-én indították be.[80] A 13,6 km-es utat 32 perc alatt tették meg az autóbuszok, amelyek nem 5-10 percenként, hanem jóval ritkábban jártak. A következő években a lakosság többször kifogásolta, hogy az autóbusz ritkán közlekedik. Kérték a járat sűrítését, és azt, hogy a végállomást helyezzék ki a Sertéshizlaldához. Gyorsjárat beállítását is javasolták, de azt a VB elnök nem tartotta megvalósíthatónak, mert szerinte *„ebben az esetben a közbeeső területek lakossága nem tud felszállni és ez újabb panaszokra adna okot."*[81]

A kultúrotthon színjátszó csoportja telt házas előadásokkal szórakoztatta a lakosságot. Sokan azonban a pesti színházak műsorait is megtekintették volna, de a 3-as autóbusz késő este, színház után már nem járt. Színházjáratok beállításának elintézését kérték a Tanácstól. Azonban évekig nem történt semmi. 1956-ban az Autóbusz Vállalat annyit ígért, hogy a Sertéshizlalda, a Bányagyutacsgyár és Diósd közlekedésbe való bekapcsolása hamarosan megvalósul. A színházjárat később sem oldódott meg. 1959-ben azt közölték, hogy a 3-as autóbusz utolsó járatát nem tudják később indítani, a színházból hazatérők a HÉV szolgáltatását vegyék igénybe.[82]

A HÉV-et 1952-ben a MÁV vette át, a budafoki vonalcsoport azonban a Fővárosi Villamosvasúthoz került, egyéni díjszabással, s a kocsik színe is zöld maradt. A járatokat szám helyett betűkkel jelölték (N Nagytétény, B Budatétény, T Törökbálint). A főváros 10 éves tervében szerepelt a közlekedési problémák megoldása és a HÉV-vonal megszüntetése.

A kerület lakói és az üzemek dolgozói a 3-as autóbusz viteldíjait drágának tartották, ezért új díjszabás megállapítását sürgették a Tanácstól. Javaslataik alapján a VB a dolgozók érdekeinek megfelelő díjszabás létrehozását kérte a fővárostól. Néhány példa a javasolt új jegyárakból:

Vonaljegy az útvonal teljes hosszára:	2 Ft.
Vonaljegy a Móricz Zsigmond körtértől a Tanácsházáig:	1 Ft.
Vonaljegy a Tanácsházától Nagytétény Vasút utcáig:	1,50 Ft.
Átszállójegy a nagytétényi végállomástól a főváros belterületére:	3 Ft[83]

Ruttkay István, nagytétényi tanácstag, aki több évig harcolt, eredménytelenül, a 3-as autóbusszal kapcsolatos kérések megoldásáért, 1956-ban úgy döntött, lemond tanácstagságáról. Az interpellációk során többen bírálták Ruttkay magatartását. Szemére vetették, hogy meghátrált a nehézségektől, hogy ma-

[80] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 6. kötet, 1952. március 29. VB ülés, Jegyzőkönyv. 78. oldal
[81] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 5. kötet, 1954. február 24. 5. és 10. oldal
[82] Ugyanott 7. kötet, 1956. március 29. 3. oldal és 13. kötet, 1959. január 29. 8. oldal
[83] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 6. kötet, 1952. április 19. VB ülés, Jegyzőkönyv. 6. oldal

gatartása *„nem kommunista tanácstaghoz méltó viselkedés.”* Ruttkay István végül beadta a derekát. Kijelentette, hogy *„Nem mond le, és tovább fog harcolni ezen ügyért, de kéri a Tanácsot, hogy ehhez hathatósabb segítséget adjon.”* A küzdelemnek azért eredménye is lett. 1956-ban megindult Diósd felé az Ady Endre (ma Angeli) utcán keresztül az autóbuszjárat. A Tanács előtte elvégeztette az Ady Endre utca felületi kezelését.[84]

Tavasszal árvízveszély fenyegette a kerületet. A Duna április elején egyes helyeken már elhagyta a medrét. *„A dunatelepi utcákat ellepte a víz, és a tsznek mintegy 15 hold vetését is elborította.”* A további veszély elhárítása érdekében 80 tűzoltó dolgozott a gát megerősítésén.

Az első negyedévben meghirdetett takarékossági mozgalomban Nagytétényben is kezdeményezések történtek. Például *„Rigó Mihályné a nagytétényi általános iskola napköziotthonát társadalmi munkában kimeszelte.” „A nagytétényi gyermekotthon kezdeményezése alapján a szénpornak tésztalével való összekeverése által igen sok szénpor került eltüzelésre, ami szénmegtakarítást eredményezett.”*[85]

Tavasszal a Végrehajtó Bizottság az 1951. évben végrehajtott beruházásokat összegezte. Az ülésen elhangzottak szerint Nagytétényben 1951-ben az alábbi nagyobb beruházások történtek:

A Fő-utca 29. szám alatti bölcsődében fürdőszoba, fürdőkályha létesült és fürdőkádak kerültek beszerzésre. A tisztasági fürdőben WC és szennyvíztároló épült. A nagytétényi általános iskolában iskolafürdőt alakítottak ki, az iskola vízhálózatának biztosítására új szivattyút szereltek fel és átépítették a napköziotthont. A Vörös Hadsereg út 2. szám alatt orvosi rendelőt létesítettek. A Metallochemia ipartelepére a nagytétényi Sertéshizlaldából víznyomócsövet fektettek le.

A kerületi Ingatlankezelő Vállalat 1951-ben 24 épület helyreállítását végezte el. Közülük 4 nagytétényi volt:
Májusban az Iskola utca 4. számú ház.
Júniusban az Ady Endre út 66. és a Vörös Hadsereg út 37. számú ház.
Júliusban a Temető utca 9. számú ház.
1952-ben 29 épület helyreállítását tervezték, melyek közül 7 volt nagytétényi.[86]

1951 októberében, ünnepi tanácsülésen, a kerületi Tanács egyéves tevékenységének eredményeit összegezte a Végrehajtó Bizottság. Elhangzott, hogy a kerületben ebben az időszakban 17 fűszer, 6 hús, 1 ÁPISZ, 1 RÖLTEX üzlet, valamint 2 háztartási, 1 édesség és 3 italbolt nyílt meg. Nagytétényben korszerűsítésre került a bölcsőde, iskolaorvosi rendelő létesült, megjavították

[84] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 7. kötet, 1956. május 31. 6. és 15. oldal és 8. kötet, 1956. július 20. 2. oldal

[85] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 6. kötet, Jegyzőkönyv, 1953. április 6. 10. oldal és Takarékossági Bizottság jelentése

[86] Ugyanott 7. kötet, 1952. február 12. VB ülés, Jegyzőkönyv. 8-9. oldal és 1952. május 23. VB ülés. 81-82. oldal

az artézi kutat, Diósárokban vízvezetékre szerelt kutat állítottak fel, az iskolában beindították a tanulószobát. A volt Szelmann-vendéglőben kultúrotthont alakítottak ki. A Kastélymúzeumban képkiállítást rendeztek, melyet tizenötezer látogató tekintett meg.

1952-ben a Gumigyár a vállalattal szemben lévő 5 holdas területet sportpálya építésére foglalta le, de a beruházás tavasszal még nem kezdődött el. A Tanács arra figyelmeztette a vállalat vezetését, ha az építkezést nem kezdik meg, akkor a területet kukoricával fogják bevetni. Májusban Tétényben is megkezdték az amerikai szövőlepke hernyója elleni védekezést. A sertésbeadási kötelezettséget nem tartotta megfelelőnek a VB, az előirányzatot csak 45%-ra teljesítették a gazdálkodók. A tojás és a baromfi beszolgáltatás eredménye kielégítő lett. A Vörös Csillag tsz tevékenységét jónak minősítették, bár megjegyezték, hogy *„még vannak hiányosságok is, főleg a munkaszervezésben, a tagok öntudata, ideológiai fejlettsége vonalán."*[87] A Petőfi utcai artézi kút mellett egy homokozó és egy pancsoló kialakítására került sor tavasszal. A kerülethez került a Nagytétényi Tisztasági Fürdő, melynek költségvetését a főváros biztosította.[88] Tanácstagi beszámolókon is sokszor felmerült a vízvezeték kérdése, s a lakosság társadalmi munkát is felajánlott. A csőfektetési munkák augusztusban kezdődtek meg. A Sertéshizlalda dolgozói kérésére nyáron a Hizlaldánál Húsközért üzletet nyitottak. A tétényiek TÜKER telep létesítését kérték a Tanácstól. A VB több ízben próbált intézkedni. A Vállalat képviselői háromszor is jártak a területen, de a helyszíni vizsgálatok során alkalmas helyet még nem találtak.[89]

Az 1952. évi nyári napközis tábort a budatétényi Vencel-kertben tervezték megrendezni. *„A Vencel-kertet állandó úttörőparkká szeretnénk nyilvánítani. Ezzel az évenként megismétlődő, a tábor felállításával kapcsolatos befektetés megszűnne."* A kerület a táborban 1952-ben is fontosnak tartotta a politikai nevelést, mert azzal *„megalapozzuk a természettudományos nevelést és ezzel is kivonjuk a klérus kezéből az ifjúságot."* Az Oktatási Osztály szakkörök, kirándulások szervezésével tervezte színessé, vonzóvá tenni a nyári tábort, de nem volt elég pénze hozzá. *„Ezért a Pártbizottságon keresztül kértük az üzemeket, tömegszervezeteket, MNDSZ-t, hogy a tábor javára tartsanak rendezvényeket, s így anyagi segítséget nyújtsanak."*[90]

[87] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 3. kötet, 1952. május 24., Gesztelyi Ferenc beszámolója. 7. és 11. oldal
[88] Ugyanott Pénzügyi beszámoló. 7. és 10. oldal
[89] Ugyanott 1952. július 26. 2-8. oldal
[90] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 7. kötet, 89. oldal 1952. május 31. VB előterjesztés

A nagytétényi gyerekek is táboroztak a Vencel-kertben. Jurányi Gizella, egykori tanárnő visszaemlékezése szerint *„Minden nyáron táborba mentünk, de csak a budatétényi Vencel-kertbe. Ott voltunk két hétig, ingyen ellátásban részesítve."*[91] A képen a mai Vencel-kert látható.

Nyáron a kerületi piacok helyzetéről tárgyaltak a VB tagok. Az egészségügyi vizsgálat megállapította, hogy a nagytétényi piac közvetlen környezete poros. A tejfel és a vaj kivételével az áruk nagy részét földről, gyékényről árusították, összekeverve a különféle termékeket, élőállatot, tejterméket stb. Az élelmiszereket vastagon belepte a por. A vidéki árusok lovas kocsijaikkal közvetlenül a piac mellé álltak. A lovak miatt az ott lakók ablakot sem tudtak nyitni. *„Helyszíni vizsgálataink alkalmával többször tapasztaltuk, hogy a tejfelt, a tejet takaratlanul hagyják. Előfordult, hogy például a húst szennyes papírba vagy ruhába csomagolták."* Az ellenőrök a piacon található árnyékszék szigetelését sem tartották kielégítőnek. A szivattyús kutat, melynek vize ívásra is alkalmas volt, rendben találták.

A VB elnök szerint a piacon nagyobb beruházásra nem lehetett gondolni, *„mert egy nagyobb ásatás hatássugarába esik.* (Campona)*".* Az ülésen felmerült a piac részére egy megfelelőbb terület kijelölése is.[92]

A hittanbeíratás előtti időszakban a Pártbizottság irányításával komoly agitáció folyt a hitoktatás ellen. Az iskoláktól kapott névsor alapján június 15-től népnevelők járták a családokat, s igyekeztek lebeszélni a szülőket a hitoktatásról. Nagytétényben és Baross Gábor-telepen az egyház is végzett családlátogatásokat, ugyanakkor írásbeli értesítéseket is küldtek ki a szülőknek. A PB szerint a katolikus egyház erős aknamunkát folytatott a szülők meggyőzése érdekében. Nagytétényben a *„Hámán Kató utcában lakó Tóth Tibor például a népnevelőkkel folytatott beszélgetés közben kifejtette, hogy vallásszabadság van, és a hogy a jelenlegi államrend ellen ezzel nem vét."* A beíratásokat június 27-én és 28-án tartották meg, mindkét napon reggel 8-tól 14 óráig. Több helyen *„ellenséges"* megnyilvánulásokat is tapasztalt a párt. *„A nagytétényi iskolában az egyik párttag azt a kijelentést tette, hogy őt nem érdekli Grősz és Mindszenti. Párttag, de neki ne jöjjenek ezzel, mert nem akar funkcionárius lenni."* Végül kerületi szinten 153 tanuló iratkozott be vallásoktatásra, 1,1%-kal kevesebb, mint az előző tanévben.[93]

Az 1950-es évek elején az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) minden eszközt bevetett a besúgóhálózat kiterjesztésére. Azt akarták elérni, hogy a lakosságot félelemben tartsák. S a besúgók jól működtek. 1952-ben feljelentettek 403.000 személyt, vádat emeltek 202.000 fő ellen, s elítéltek 145.000 embert. A besúgás áldozata lett a nemrég 92. életévét betöltött Hársfa utcai lakos, Beke Miklós is, aki 1945 után a Bányagyutacsgyár elődjében művezetőként mint vasesztergályos

[91] Hugonnai Vilma Általános Iskola jubileumi évkönyve. 2007. 32. oldal
[92] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 7. kötet, 114. és 121-122. oldal. 1952. június 14. VB ülés
[93] HU BFL XXXV. 161. a. 3/261. öe. 1952. július 3. PB ülés, Jegyzőkönyv. 1-2. oldal

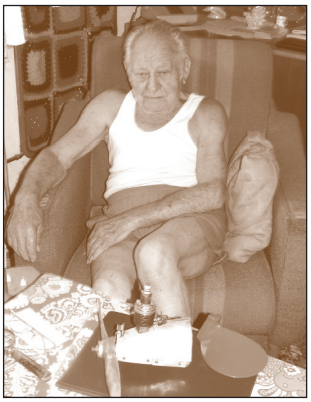
dolgozott. Borotvapengéket gyártottak. 1952-ben egyik „jóakarója" feljelentette. Azzal vádolta, hogy fegyvert rejteget. A háború után a szovjet csapatok még több hónapig Nagytétényben, a kastélyban állomásoztak. Amikor elhagyták a községet, több elhasznált felszerelést, eszközt, köztük használatra alkalmatlan fegyvert is maguk után hagytak. Ezek közül került géppuska Beke Miklóshoz, aki azt a kamrájában egy ládába tette, majd el is feledkezett róla. Az ÁVH emberei házkutatás során megtalálták a fegyvert. Beke Miklóst letartóztatták, majd bíróság elé állították. A budapesti központi járásbíróság 1952. november 28-án tárgyalta az október 3-a óta előzetes letartóztatásban lévő Beke Miklós és bátyja, Beke János ügyét. Azzal vádolták őket, hogy 1945 tavaszán lakásukban, apjuk műhelyében egy db német géppisztolyt, egy db szovjet géppisztolyt és töltényeket rejtegettek. Bűnösnek tartották őket azért, mert *„tudtak arról, hogy a hatóság több ízben alkalmat adott a lőfegyverek és lőszerek büntetlen beszolgáltatására, de ők a lőfegyvereket ennek ellenére nem szolgáltatták be."*

A bíróság ezért *„Beke Mikós I. r. vádlottat 1 /Egy/ évi és 6 /Hat/ hónapi börtönbüntetésre, továbbá mellékbüntetésül 3 /Három/ évi időtartamra a közügyektől eltiltásra ítélte."* A bátyját 2 évi és 4 hónapi börtönbüntetésre ítélte a járásbíróság. Az előzetes letartóztatásban eltöltött időt *„kitöltöttnek"* vette a bíróság.[94]

Az 1951-ben létrehozott Közérdekű Munkák Igazgatósága (KÖMI) szervezte és irányította a kényszermunkára ítélteket, akik ipari létesítmények építkezésein, bányákban és a mezőgazdaságban dolgoztak. Beke Miklóst az oroszlányi munkatáborba szállították, ahol a XVI. aknában rabtársaival együtt szenet bányásztak. Korán reggel, néha autóbusszal szállították a rabokat az aknához, de általában a XVII. aknától a föld alatt 40 percet gyalogoltak munkahelyükhöz. Ósváth György, aki ugyanakkor volt rabmunkás Oroszlányban, mint Beke Miklós, így emlékezett a táborra: *„A bányatábor közvetlenül a tárna bejáratánál épült. Ezerötszáz-kétezer fogoly közé kerültem, barakkokba, melyeknek mindegyike négy nagy, téglalap alakú teremből állt. A teremben mintegy negyvenen aludtunk, vaságyakon. A tábort kétszeres szögesdrót sövény vette körül. Rajta tornyok álltak, őrökkel. Éjjel reflektorokkal világították meg a kerítést. Ezen túl volt még két barakk, ott laktak az őrök. A személyzeti kapunál is volt két barakk, ahol a rabok látogatókat fogadhattak, ha ezt munkájukkal kiérdemelték. Három műszakban, egymást váltva dolgoztunk. Gyakran kellett veszélyes munkát végezni, nem engedtek ácsolni, mely biztosított volna az omlástól, hajszolták a kitermelést. Volt, hogy olyan szűk volt a hely, hogy hason csúszva dolgozunk."*

Beke Miklóst nem törték meg a nehéz körülmények, keményen, jól dolgozott a bányában, tudta, ha teljesítménye meghaladja a 100%-ot, vasárnap látogatót fogadhat. Nagy Imre miniszterelnöksége idején a kormány 1953 nyarán határozatot hozott az internálások megszüntetéséről, a munkatáborok felszá-

[94] Beke Miklós elbeszélése alapján, valamint az ÁBTL V-150745. számú dosszié

molásáról. Az amnesztia augusztusi kihirdetése után 1953. szeptember 5-én szabadult, s hazatérhetett Nagytéténybe.

Egyik ismerőse segítségével jutott munkához. A fővárosi Irodagépipari Vállalatnál vasesztergályosként dolgozott. Szabadidejében, ha az időjárás engedte, a Dunára járt strandolni, úszni és evezni. Szívesen foglalkozott gyermekkora óta kedvelt hobbijával, a modellezéssel. A képen látható kis modell az 1950-es évek elején működőképes volt. Feleségével 1958-ban vették az első Orion televíziókészüléket. Sokszor az egész utca hozzájuk járt TV-t nézni. 1958-ban készítette és szerelte fel a műsorok vételére alkalmas antennát, mely azóta is működik, s mai, modern televíziója műsorainak vételére is azt használja. Beke Miklós 1964-ig volt az Irodagép alkalmazottja, utána a nagytétényi Bányagyutacsgyárban dolgozott nyugdíjazásáig.[95]

Az 50-es évek elején senki sem érezhette magát biztonságban, bárki számíthatott arra, hogy letartóztatják. Ehhez nem kellett más, csak egy „jóakaró", vagy egy névtelen személy feljelentése. Félelem és bizalmatlanság jellemezte az emberek mindennapjait.

Mérai Terézia és Pipek János Sziget utcai lakosok 1950. augusztus 12-én kötöttek házasságot. Boldogságukat beárnyékolta, hogy Terézia bátyja, József ekkor már a kistarcsai internálótáborban raboskodott. Az ifjú házaspár nászútra, édesanyjuk pedig fiához indult Kistarcsára. Mérai József okleveles építészmérnökként Tabon egy honvédségi kaszárnya építését irányította. Munka közben megsüllyedt az épület fala, melyért a pallér, aki egyben párttitkár is volt, a mérnököt hibáztatta. Feljelentette Mérai Józsefet, akit letartóztattak. A kaposvári államügyészség a *„háromeves gazdasági terv megvalósítását veszélyeztető vétség miatt"* perbe fogta. A tárgyalás során azonban bebizonyosodott, hogy a vétségben ártatlan és felmentették. Ennek ellenére ítélet nélkül mégis internálták, Kistarcsára került. Az internálás bírói ítélet nélküli rendőrhatósági őrizet alá helyezés volt, azzal a céllal, hogy a valóságos és vélt ellenséget eltávolítsák a társadalomból. A kistarcsai tábor 1950-től az ÁVH irányítása alatt állt. A fogdaépületben az embereket összezsúfolták. Minden ablakot bemeszeltek, a foglyok azokat még a nyári melegben sem nyithatták ki. A szobákat csak rövid időre, míg ételért mentek, hagyhatták el az internáltak. Délután egy órát sétálhattak az udvaron, hátratett kézzel és lehajtott fejjel. Nagy Imre miniszterelnöksége idején, 1953 nyarán az Elnöki Tanács rendeletet adott ki az internálótáborok megszüntetéséről és feloszlatásáról. Mérai József szeptemberben szabadult Kistarcsáról.

[95] Beke Miklós elbeszélése alapján, valamint www.magyarszemle.hu/cikk/a_magyar_gulagon

1954-ben megszületett Pipek Jánosné fia, akit Jánosnak kereszteltek, s nagy szeretettel foglalkoztak vele. Nemsokára nagy baj, újabb megpróbáltatás érte a családot. Gyermekük járványos gyermekbénulásban betegedett meg. Ezekben az években – a kötelező védőoltások bevezetése előtt – ez a betegség a járványos betegségek egyik legfélelmetesebb képviselője volt, mely rokkantsággal is végződhetett.

Magyarországon a járványügyi helyzet az 50-es években vált súlyossá, többször alakultak ki járványok. Az évtized közepén több nagytétényi családban is előfordult járványos gyermekbénulás. Pipek Jánosné mindent megtett gyermeke gyógyulása érdekében. Fiával a Heim Pál kórházba jártak terápiás kezelésekre, mozgásszervi tornákra. 1956. október 23-án, a kezelés után az Üllői úton, a Corvin köznél nagy tömeget, s mozgolódást láttak. Ekkor még nem gondolták, hogy megkezdődött a forradalom. Október 24-én férjével látták, ahogy a Fő-utcán a szovjet tankok a főváros felé haladtak. Ezekben a hetekben fiát barátok segítségével otthon ápolták, tornáztatták. A forradalom leverése után, novemberben, bátyja a családjával együtt disszidált, majd az NSZK-ban telepedett le.

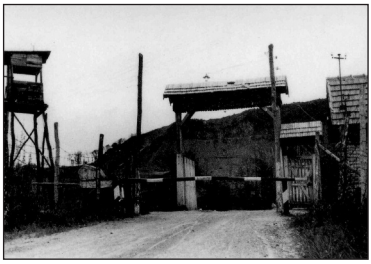
1956 végén a rózsadombi ÁVH-s villákat beteg gyerekek gyógyítására alakították át. Ide jártak kezelésre Pipek Jánosnéék is. Eleinte kisbusz jött Nagytéténybe, s azzal szállították a tétényi gyerekeket kezelésekre. Később a Margit hídig a szülők vitték a gyerekeket, s onnan szállította őket a busz terápiára. A kép özv. Bayer Ferencné 80. születésnapján készült. Kezében az NSZK-ban élő Mérai József és családja fotóját tartja. A kép bal szélén Pipek János, Pipek Jánosné (Mérai Teréz) és ifj. Pipek János látható. A család kitartó, évekig tartó küzdelme a betegséggel sikerrel járt. 14 éves korára gyermekük több mint 90%-ban gyógyult lett. A jó képességű fiú az I. István Gimnázium matematika tagozatán érettségizett, majd az ELTE fizika szakán egyetemi diplomát szerzett. Dr. Pipek János jelenleg a BME Elméleti Fizika Tanszékének docense.[96]

Az Ady Endre út 11. szám alatt élt Herczeghalmy Nándor húga és férje, Wittib Ferenc, akit ipari kémkedéssel vádoltak, s bírósági ítélet nélkül az 1950-ben megnyitott recski kényszermunkatáborba hurcoltak. A hírhedt „magyar „Gulag"-ban a fogvatartottak minimális létfeltételek között a kőbányában dolgoztak.

A táborban rendszeresek voltak a verések, a kegyetlen fenyítések. Wittib Ferenc együtt raboskodott Faludy György íróval, aki "Pokolbeli víg napjaim" című önéletrajzi regényében, visszaemlékezésében írta meg Recsk megdöbbentő

[96] Pipek Jánosné (Mérai Teréz) elbeszélése alapján és Bank Barbara: Buda-Déltől Recskig. Rubicon folyóirat 2015/10. szám, 9. oldal.

történetét. Faludy, könyvében megemlékezett Wittib Ferencről is, akit vörhenybajuszú, norvég tengerész kapitány külsejűként jellemzett, s így írt róla: *„A Gamma finommechanikai gyárban dolgozott mint mérnök. Egy vasárnap délután az Andrássy úton sétálgatott, s a túloldalról, az ÁVO épületéből kijött egy detektív, és bevitte. "Nagyszerű, magáért még ki sem kell mennünk!" Mikor megmondták neki, miféle szabotázsakcióval vádolják, megkönnyebbülten mosolygott. A Szovjetunió ágyúirányzékokat rendelt gyárától. Wittib alaposan megnézte a szovjet hadügyminisztérium küldte rajzokat, s megállapította, hogy a rajzba tervezési hiba csúszott; ilyen irányzékkal nem lehet célba találni. Kijavította a hibát, erről értesítette feletteseit a gyárban, valamint a moszkvai minisztériumot, mely hálálkodó választ küldött, és tudtára adta, hogy magas kitüntetésre terjesztették fel. Kihallgatója, mikor Wittib elmondta mindezt, megelégedetten bólintott. Ez a szabotázs. Avagy talán Wittib nem tudta, hogy ezeket az ágyúkat a Szovjetunió a magyar hadseregnek készült szállítani? Wittib nyilván összeköttetésben áll a magyar hadseregbe befészkelt ellenforradalmi elemekkel, kik meg akarják támadni a Szovjetuniót. Ezért volt néki oly fontos, hogy az ágyúk jól lőjenek. A magának juttatott kitüntetésre való tekintettel, folytatta kihallgatója, és az érdemrendre bökött, mely ott feküdt az asztalán, csak internáljuk, mikor az állami nyakravalót is kiérdemelné."*

Faludy György esténként utazásairól, életéről mesélt fogolytársainak, akik mindig elbűvölten figyelték szavait. Karácsonykor, szenteste is az ő történetei tartották bennük a lelket, az erőt, hogy a megpróbáltatásokat, a fenyítéseket túléljék. Az egyik civil ruhás ávós altiszt, akit maguk között Sírásónak hívtak *„Indok nélkül és furkósbottal esett neki mindenkinek, akit antipatikusnak talált. Mindennap újabb és újabb áldozatot szemelt ki."* A Dilisnek becézett őr *„Amikor a cellaajtóm előtt álló vacsoracsajkám után nyúltam, felrúgta, úgyhogy az étel szerteszét repült. Ha ő volt szolgálatban, takarodó után rendszerint végigjárta a cellákat és mindenkit felpofozott"* Ha a rabok nem dolgoztak megfelelően, *„Megvertek és bevittek a fogdának használt bunkerbe, melyben térdig állt a víz, és ahol három-négy napig nem adtak ennivalót."*

1953 nyarán Nagy Imre a többi internálótáborral együtt Recsket is megszüntette. Wittib Ferenc is hazatérhetett családjához, akik boldogan, szeretettel fogadták. A táborban elszenvedett kínzásairól, viszontagságairól nem beszélt, nem panaszkodott. Elbocsájtásukkor figyelmeztették a rabokat, hogy a törvény szerint hatévi fegyházbüntetés vár rájuk, amennyiben rabságuk körülményeiről bármit is elárulnak.[97]

[97] Luigitschné Herczeghalmy Ica elbeszélése alapján, valamint Faludy György: Pokolbeli víg napjaim. 357., 361., 376. és 443. oldal Digitális Irodalmi Akadémia, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest. 2011.

Turbék Emőkével az ötvenes évekről, édesapjáról és saját gyermekkoráról beszélgettünk. Havasi Márton a háborúból, a hadifogságból való hazajövetele után – felsőfokú mezőgazdasági képesítéssel – nem kapott állást. Nehezen talált munkát, egy évig alkalmi munkából élt a család. Nem volt jó ajánlólevél a szovjet fogság, és az sem segítette, hogy nem lépett be a kommunista pártba. 1948-ban felvették a Metallochemiába udvari munkára. Vagon ki- és berakodást, lapátolást stb. végzett. Az 50-es években „előléptették" festői, majd később szijgyártói munkakörbe. Lánya évekkel később szerzett tudomást arról, hogy édesapját az 50-es években többször is be akarták szervezni. Édesanyja mesélt el neki egy esetet apja beszervezési kísérletéről. Éjjel autóval jöttek érte, s elvitték a nagytétényi Lőtérre. Kiszálltak az autóból. Kísérője, valószínűleg egy ávós, azt mondta neki, sétáljanak egy kicsit. Havasi Márton fejében sok gondolat cikázott át, vajon mi fog történni! Séta közben az ávós a táskáját odaadta Emőke édesapjának, mondván, fogja meg egy kicsit, míg cigarettára gyújt. Amikor megfogta a táskát, érezte, hogy fegyver van benne. Így kapott nyomatékot, hogy nem tréfálnak. „Beszélgetés" közben az ávós elmondta, hogy milyen szép családja van Havasi Mártonnak. Elmondta, hogy a három lánya mikor, merre járt iskolába, templomba, egyéb foglalkozásokra. Felhívta a figyelmét, hogy vigyázzon a családjára, s jobb sorsuk lehetne, ha szolgálatait igénybe vehetné az állam. Nem volt konkrét felszólítás, hogy milyen feladatot várnak el tőle, de körülírással egyértelművé vált, hogy besúgó szerepre akarták „felkérni". Néhány sikertelen próbálkozás után többet nem zaklatták édesapját.

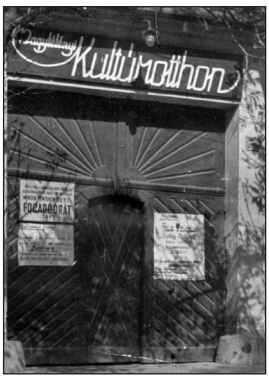
Emőke 1950-ben lett első osztályos tanuló a nagytétényi általános iskolában. Ma is emlékszik édesanyja intelmére, melyhez hasonlót akkoriban sok szülő elmondott gyermekének: *„Lányok, amit itthon hallotok, abból semmit sem mondhattok el senkinek, mert apának, anyának nagy baja lehet belőle. Amit az iskolában mondanak azt el kell fogadni, itthon majd megbeszéljük."* 1953. március 5., Sztálin halála számára nagyon emlékezetes volt. Aznap otthon felejtette kisdobos nyakkendőjét. Hazaküldték érte. Felhívták figyelmét, úgy igyekezzék, hogy 10 órára, a gyászünnepségre visszaérjen. 20 perc alatt, hideg időben rohant oda-vissza, alig kapott levegőt. Remegő lábakkal, de időben érkezett és meggyászolhatta Sztálin elvtársat.

Az 1956-os eseményeket Emőke 12 évesen élte át. Teljesen nem értette, mi történik, de az aggodalmat, a feszültséget érezte. Látta például amikor az utcájukon vonult át egy szovjet katonai csapat. Az állomásra mentek és a nagytétényi nemzetőrök közül néhány fiatal fegyverrel akart támadni a katonákra. Egy idősebb utcabeli férfi betuszkolta őket az udvarukba, s józan gondolkodásra biztatta őket. Ne hősködjenek, mert akkor a szovjetek letarolják

Tétényt. A felnőttek számára még nagyon friss emlék volt a háború. Egy éjszakára – a nagy ágyúzaj miatt – óvatosságból lementek a szomszédokkal együtt a pincébe. Szülei még emlékeztek a nélkülözésekre, ezért a forradalom kezdetétől tartalékoltak élelmiszereket. Sorba kellett állni mindenért, kenyérért, cukorért, burgonyáért, lisztért. Édesanyja akkor döntötte el, hogy házikenyeret fognak enni. Ő dagasztotta és a pékségben süttették. Még technikumi évei alatt (1958-1962) is házi zsíros kenyeret vitt uzsonnára az iskolába, amit osztálytársai nagyon irigyeltek. Nekik csak a Százados úti kenyér jutott. Emőke a középiskolában nem lépett be a KISZ-be és nyakláncán keresztet viselt, ami nem tetszett a KISZ-titkárnak. Behívatták édesanyját az iskolába, s közölték vele, ha lánya le akar érettségizni, jobb lenne, ha nem lógna ki a sorból. A keresztet ezután nem viselte az iskolában, de a KISZ-be nem lépett be. Leérettségizett.[98]

A kerületben több kultúrcsoport is működött, melyek a kerület rendezvényein és kultúrversenyein is részt vettek. A csoportok legnagyobb hibájának a Tanács a témaválasztást tartotta, mert hiányzott belőlük *„a béketábor harca, az ötéves terv erőteljes kidomborítása, a klerikális reakció elleni küzdelem...".*

A Tanács fontosnak tartotta a lakossággal közvetlen kapcsolatban álló művelődési házak létrehozását, a helyi kulturális programok szervezését. Ennek érdekében két kulturális központot hoztak létre. Budafokon a volt Németh-család Tóth József utcai vendéglője lett a Budafoki Kultúrház, Nagytétényben pedig Szelmann Ignác egykori vendéglője adott otthont a Nagytétényi Kultúrotthonnak, melyet a KÖZELBIZ (Közintézményeket Elhelyező Bizottság) a Tanácsnak kiutalt. 1945 óta a nagyterem nagyon megrongálódott, belső tatarozási munkák elvégzése vált szükségessé. A helyi kisiparosok költségvetése szerint 16.500 Ft-ba kerültek a legfontosabb munkák.[99]

Az új intézmény fontos szerepet töltött be Tétény életében, hiszen az egykori nagyközség közösségi életét szervező és összefogó egyesületek (Iparos Kör, Polgári Kör) 1945 után megszűntek. A kultúrotthon a vendéglő ivórészeiből, a táncteremből, a színpadból és zenekari árokból, az öltözőkből, a volt Iparos Kör helyiségeiből, valamint a lakóépület mellékhelyiségeinek egy részéből állt. Elektromos áram és víz volt az épületben, de csatorna hiányában csak hagyományos illemhelyekkel rendelkezett. A termeket széntüzelésű kályhákkal fűtötték. Gazdálkodását, működését tanácsi támogatás és a rendezvények bevételei biztosították. 1956 nyaráig három főállású dolgozó irányította a kultúrotthon munkáját: Németh Márta igazgató, Jegg Károly gazdasági

[98] Turbék Emőke elbeszélése alapján

[99] HU BFL XXIII. 222. a. 2. VB jegyzőkönyvek. 1. kötet 1950. november 19. 105. oldal

ügyintéző és Grábits Júlia kisegítő. Sok tétényi önkéntes aktivista segítségével, az egykori nagyközség hagyományait megőrizve, rövid idő alatt gazdag programokkal beindult az otthon élete, mely hamar népszerűvé vált a lakosság körében. Szakkörök, tanfolyamok, művészeti csoportok alakultak, táncos összejövetelek, bálok, műsoros estek gazdagították Nagytétény kulturális életét. A kultúrotthonban országos hírű művészek is szórakoztatták a lakosságot. Fellépett itt Magyarország leghíresebb Kossuth-díjas tenoristája, Simándy József, a népszerű Kossuth-díjas operettprimadonna, Honthy Hanna, a Záray Márta – Vámosi János házaspár, a legendás nótaénekes, Vörös Sári, vagy a Rajkó Cigányzenekar. A kultúrotthon tevékenységét, életét Németh Márta, akkori igazgató visszaemlékezése alapján idézzük fel.

A kerületi szinten is népszerű amatőr színjátszócsoport megalakulásakor mozgósította az 1940-es években, főleg az Iparos Kör szervezésében sikeres darabokban szereplő családok tagjait (pl. Kiss, Hoffmann, Molnár, Száraz, Wittmann, Grábits, Müller, Kádár család stb.). Az 1950-es évek első felében Táncsics István színész-rendező irányításával több háromfelvonásos, főleg zenés színdarabot mutatottak be: Liliomfi, Sári-bíró, Gerolsteini nagyhercegnő, Szabad szél, Párizsi vendég, Holnapra kiderül, Pirossapkás lány, Egy marék boldogság, Klementina asszony szalonja, Nászutazás, Dunaparti randevú. Közülük néhányat, a nagy siker miatt, többször is elő kellett adniuk. A csoport a Mélyszántás című drámával és a Nászutazás című zenés vígjátékkal kétszer is elnyerte a „Legjobb amatőr színjátszó csoport" címet és díjat a fővárosban. A színjátszók közül Táncsics Mária, Csík Etelka és Sallai Tibor később hivatásos színész lett. A képen Németh Márta és Hoffmann János látható az 1953-ban bemutatott Párizsi vendég című darabban.

A kultúrotthonban 20 tagú szimfonikus zenekar működött, a nagytétényi református lelkész fiának, Kutassy Gyula zeneakadémistának az irányításával. Heti rendszerességgel próbáltak, s hangversenyeiken kívül a színjátszók zenés darabjait kísérték, valamint az otthonban fellépő vendégművészeket is. A zenekar tagjai közül néhányan hivatásos zenészek lettek, Kutassy Gyula pedig később a Magyar Rádió egyik zenei szerkesztőjeként lett ismert. A néptáncosok munkáját a nagytétényi születésű Solymossy Zoltán, az Operaház magántáncosa irányította. A népi táncosok képzésén kívül a bálok megnyitó táncainak és a színdarabok táncjeleneteinek betanítása is az ő nevéhez fűződött. A Hasszán-Kádár páros a budapesti néptáncfesztiválon díjazott lett.

A fizetős balett-tanfolyamok Mamusits Márta táncpedagógus vezetésével működtek, és számos nagytétényi kisgyermek mozgását tették kecsesebbé,

harmonikusabbá. A szülők és érdeklődök körében népszerűek lettek a tanfolyam eredményességét bemutató délutánok, előadások. Itt tanult táncolni a későbbi hivatásos táncos és balettmester, Behumi Ferenc is.

A Festő és Képzőművészeti szakkör fiataljait Prandoffi Ede festőművész és az autodidakta Kolyi Gyula vezette. A szakkör tagjai saját örömükre és az általuk hozott anyagokkal dolgoztak, de a színjátszó csoport darabjaihoz szükséges díszletek festésében is közreműködtek.

A legtöbb fiatalt a népszerű Repülőmodellező Szakkör foglalkoztatta, melyet Herczeghalmy Nándor vezetett. Már 1945 előtt is sok fiatalt ismertetett meg a repülőmodellek tervezésével és építésével. A háborúban fogságba esett, hazatérése és az igazoló eljárás után régi munkahelyén, a Mérésügyi Hivatalban dolgozott nyugdíjazásáig. Munkája során sokat utazott, hitelesítéseket végzett (gázórák, üvegek űrtartalma stb.).

Szabadidejének nagy részét a fiatalok között, a kultúrotthonban töltötte, s a modellkészítés és reptetés fortélyaira tanította őket. Helyhiány miatt az otthonban a törékeny modellek raktározása nem volt biztonságos, ezért a tagok foglalkozás után munkáikat mindig hazavitték. Kitartó munkájukkal, a valódihoz pontosan hasonlító, nagyon szép modelljeikkel számos díjat nyertek. A kultúrotthon nagytermében rendezett kiállításaikat napokig sok látogató tekintette meg.

A mezőgazdasági és kertbarát szakkör a nagytétényi Hegyközség segítségével működött. Előadásaikhoz az otthon biztosította a helyiséget, s laboratóriumuk is itt működött. Bemutató foglalkozásaikat főleg Bodnár István és Leheti Ferenc gyümölcsöseiben tartották meg. Kerületi szinten is jelentős eseménynek számított a három alkalommal megrendezett Nagytétényi Mezőgazdasági Kiállítás és Vásár. Hajdu Sándor tsz-vezető irányításával sok kiskert tulajdonos kapott segítséget munkájához. A szakkör több ismeretterjesztő előadást is szervezett, előadóikat is maguk biztosították, több termelőszövetkezeti látogatáson is részt vettek.

Hollósy Árpád vezette a kultúrotthon sakkcsoportját, mely gyerekek oktatásával foglalkozott, s hetente két alkalommal szórakozást biztosított a sakk szerelmeseinek. Több alkalommal szerveztek sakk-szimultán versenyt, melyen egy-egy híres mester mutatta be tudását az érdeklődőknek. A természetjárók élménybeszámolóikkal, kirándulások és vízi-túrák szervezésével színesítették az otthon életét, mely a bélyeggyűjtőknek, a varró- és kézimunkaszakkör tagjainak is helyet biztosított.

Az 1950-es évek ismeretterjesztő előadásai, az egészségről szólókat kivéve, nem voltak népszerűek a tétényiek körében. Egy-egy tudományos vagy politikai jellegű előadás megszervezése, ingyenességük ellenére, mindig nehéz feladatot jelentett. Annál kedveltebbek lettek a hétvégi össztáncok,

táncestek, bálok. A régi hagyományokat felelevenítve szerepelt a programban Katalin és Erzsébet bál, Szilveszterbál, Locsolóbál, Farsangi álarcosbál, Nősök bálja stb. A kultúrotthon akkori vezetőjének véleménye szerint az évtized első felében a nagytétényiek szerették az otthon programjait, mert azt adta, amire létrehozták: kiszolgálta a közművelődés helyi igényeit.[100]

A nagytétényi lakosok kérésére 1952. július elején az Igazgatási Osztály két tervet terjesztett a Végrehajtó Bizottság elé. *„Kerületté alakulás előtt Nagytétény község dolgozó lakosságunk igényeinek emelkedését szem előtt tartva az 5 éves tervébe 80.000 Ft előirányzattal beállította a dunai strandfürdő létesítését."* Az osztály szerint a tétényiek kérése indokolt volt, mert ha a lakosság legálisan akart strandolni, *„úgy az 5-7 kilométerre eső budafoki kis kapacitású dunai strandfürdőt kénytelenek felkeresni."*

A másik tervben a Vörös Hadsereg út 29. szám alatti Népfürdő zuhanyozó helyiségének kettéválasztása szerepelt, melynek egyik részét a lakosság kérésére pihenővé kívánták átalakíttatni. [101]

A tétényiek stranddal kapcsolatos kérését augusztusban a Tanács teljesítette. A Duna nagytétényi partszakaszán ingyenes fürdőhelyet alakítottak ki, *„olyképpen, hogy 4 bolyával meghatároztuk a szabadfürdő területét és munkaszüneti napra, valamint az azt megelőző nap délutánjára órabéres alkalmazottat állítottunk be, aki a tisztaságra és a fürdőzőkre felügyel."*[102]

Ezekben az években a családtagok cselekedetei is befolyásolták az emberek munkahelyi előmenetelét, beosztását. Júliusban a kerületi Tanács Oktatási Osztályának vezetőjét, M. J.-t leváltották. Az ügynek nagytétényi vonatkozása is volt. Az indoklás szerint azért váltották le az osztályvezetőt, mert *„Felesége szabálytalanul kezelte a nagytétényi általános iskola Szülői Munkaközösségének pénzét, visszaéléseket követett el, melynek következtében a XXII. kerületi Járásbíróság egyévi elzárásra, 200 Ft pénzbüntetésre, politikai jogainak 3 évre való felfüggesztésre ítélte."*[103]

A Metallochemia szennyezett vize sok gondot okozott az üzem környékén élőknek. Nyáron a vállalat szennyezett vizének elszigetelése megtörtént, a lakóterület vízhálózatába már nem tudott belekerülni. Az itt lakók naponta kb. 120 köbméter vizet fogyasztottak, melyet a Sertéshizlalda vízműve biztosított számukra. Ez az úgynevezett „csápos kút" azonban nagyobb vízhozamot nem tudott biztosítani. *„Nagytétény teljes vízellátása csak egy nagy általános vízmű létesítésével lenne megoldható."* Ennek érdekében a Tanács előterjesztést tett a főváros Kommunális Osztályához, s kérte, *„hogy Nagytétény lakosságának vízellátása érdekében, valamint az ipari vízszükséglet biztosítása érdekében vegye fel tervébe egy vízmű kiépítését."*

---

[100] Németh Márta (Grábits Istvánné), a kultúrotthon egykori igazgatójának elbeszélése alapján
[101] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 8. kötet, 1952. július 5. VB ülés, Igazgatási Osztály előterjesztés. 2. oldal
[102] Ugyanott 8. kötet, 1952. augusztus 16. VB ülés, Igazgatási Osztály jelentése. 2. oldal
[103] Ugyanott 8. kötet, 1952. július 19. VB ülés, Jegyzőkönyv. 5. oldal

Augusztusban vízcsőfektetési munkák folytak lakóhelyünkön, s az árokásásban, társadalmi munkában, a lakosság is részt vett. A mintegy 1.500 méter hosszúságban végzett árokásással 30.000 Ft-ot takarítottak meg a Tanácsnak. A Vízművek és a Tanács közötti megállapodás értelmében az iskolától a moziig terjedő szakaszon a Vízművek gondoskodott az árok kiásásáról, *„valamint a Vörös Hadsereg útja másik oldalán elhelyezendő vízcsapok felé vezető árok kiásásáról."* A társadalmi munkát az Építési Osztály felügyelte és végezte a műszaki irányítást is. *„A nehéz talajviszonyok dacára a munka jól halad, és a résztvevő lakók lelkiismeretesen dolgoznak."* A lakosságon kívül a munkában részt vettek az MNDSZ, a Tömbtestület, a Rendőrség és a Tűzoltóság tagjai is."[104]

Az Országos Magyar Történeti Múzeum nyáron ásatásokat végzett Nagytétényben az ókori római tábor feltárása céljából. *„Az ásatások során napfényre került a vár főkapuja, szobrok és más műemlékek."* A kiásott falakat a Tervosztály *„védő burkolattal"* látta el.[105]

Az augusztus 23-i Végrehajtó Bizottság ülésén a kerületi Kisipari Termelőszövetkezetek munkáját vitatták meg. A Cipész KTSZ működésében még mindig az jelentette a legnagyobb problémát, hogy a lakosok közül sokan a kész cipőket nem váltották ki, *„és jelenleg 100 ezer forint értékű javítás fekszik raktáron. A szövetkezet teljesítette tervét és mégis kölcsönök felvételére szorul emiatt."* A Szabóipari KTSZ tagjai napi tíz órát dolgoztak. A budafoki és a nagytétényi részleg között munkaverseny folyt és második negyedévi tervüket 162,6%-ra teljesítették. A munkaversenynek köszönhetően *„a tervet túlteljesítették és az átlagkereset 740 Ft-ról 1270 Ft-ra emelkedett."*[106]

Az 1950-es évek egyik érdekes jelensége volt a kultúragitációs brigádok tevékenysége, melyek a termelés elősegítése, a munkaversenyek ösztönzése érdekében működtek. Például tréfás hangvételű, rövid alkalmi agitációs rigmusok, úgynevezett csasztuskák születtek. *„A csasztuskabrigádok énekszóval és tánccal köszöntötték a dolgozókat."* A Gumigyár és a Nagytétényi Kultúrotthon brigádjai – a VB véleménye szerint – szép eredményeket értek el e munkában. *„Kimentek a cséplőgéphez és a mezőgazdasági munkában elfáradt munkásokat énekszóval, vidám táncokkal és hangulatos rigmusokkal köszöntötték."* A jól dolgozó, sztahanovista munkások népszerűsítése az üzemekben hangosítón keresztül is történt, sokszor egy-egy dallal örvendeztették meg őket. Az ellenőrök ezzel kapcsolatban a Gumigyárban „elrettentő" példával is találkoztak. Az üzem kultúrfelelőse dalt küldött az egyik kiváló dolgozónak. *„Valami pattogó, a termelésre még jobban buzdító dalt vártunk és erre felcsendült az „Elmegyek az életedből" című aszfalton született magyar nóta. Nem tudjuk elképzelni, hogy a régi rendszer kultúrájának maradványa hogyan serkentheti*

[104] Ugyanott 8. kötet, 1952. augusztus 9. VB ülés, Jegyzőkönyv. 7-8. oldal és 1952. augusztus 16. VB ülés, Beszámoló a határozatok végrehajtásáról

[105] Ugyanott 8. kötet, 1952. augusztus 9. VB ülés, Tervosztály előterjesztése. 2. oldal

[106] Ugyanott 8. kötet, 1952. augusztus 23. VB ülés, Jegyzőkönyv. 3-4. oldal

még jobb munkára a dolgozókat." Az ellenőrök természetesen azonnal utasították a kultúrfelelőst a hanglemeztár selejtezésére.[107] A kerületben egy vizsgálat szerint Baross Gábor-telep felső részén és Diósárokban kevés háztartás rendelkezett rádióval, ezért a Tanács a Népművelési Minisztériumtól azt kérte, hogy ezeken a területeken építse ki a vezetékes rádiót.[108]

1952-ben kerületünkben 13 körzeti orvos működött, közülük ketten Nagytétényben praktizáltak. Dr. Bálint Bélához 2.350 lakos, Dr. Koós Tiborhoz 2.809 lakos tartozott. A körzeti orvosok közül a legnagyobb havi forgalma a budafoki Dr. Lévay Gábornak (2.899) és Dr. Bálint Bélának (2.084) volt. Az orvosok munkáját a magas taglétszám mellett a nagy távolságok és a nehéz terepviszonyok is nehezítették. Munkájukat, a lakossághoz való viszonyukat a VB jónak minősítette. A kerület iskola-egészségügyi szempontból 2 körzetbe tartozott és a 2 körzetet egy-egy orvosnő és egy-egy védőnő látta el. A 7 általános iskola közül csak kettő, a budafoki Kossuth Lajos utcai és a nagytétényi általános iskola rendelkezett orvosi rendelőhelyiséggel. A két iskolaorvos (Dr. Fodor Sándorné és Dr. Ugrob Ferencné) gondjaira 5.145 tanuló volt bízva. Ősszel és tavasszal minden gyermek megkapta a kötelező diftéria, himlő oltásokat. Viszont gondot és nehéz feladatot jelentett a hajtetvesség felszámolása.[109]

A Végrehajtó Bizottság elkészíttette az 1953. évi útkarbantartási tervet, melyben az Ady Endre út is szerepelt, mert az a helytelen építés miatt hamar tönkrement. *„Laposra készítették és nem tudott rajta elfolyni a víz."* A VB határozata utasította az Építési és Közlekedési osztályt, *„hogy a nagytétényi Ady Endre út minőségi hiányosságait vigye döntőbizottság elé, annak megállapítása végett, hogy a jótállási határidőn belül előállott rongálódások kijavításáért kit terhel az anyagi felelősség."* A Csókási Pál utca is bekerült az 1953. évi tervbe, *„mert a Nagytétényi Kastélymúzeum méltó környezetének kialakítása szempontjából ezt szükségesnek látták."*[110]

Az 1950-es évek igazságszolgáltatásának új eleme lett a bírókkal azonos jogú népi ülnökök kinevezése. Ezeket az éveket a politikai bíráskodás jellemezte: a párt és a befolyása alatt álló tanácsok is befolyásolták az ítélkezést, mely lehetőséget adott a rendszer ellenségeinek megbüntetésére, félreállítására. 1952. november 26-i ülésén a kerületi Tanács népi ülnököket választott, akik 1953. január 1-jétől két évig vettek részt a bíróságok munkájában. Az üzemek és tömegszervezetek 205 ülnökre tettek javaslatot. Ezek felülvizsgálata során 32 személyt nem tartottak megfelelőnek, így 173 főt választottak meg: 88 férfit és 85 nőt. Közülük 134 párttag volt, 39 pártonkívüli. A megválasztott népi ülnökök közé 48 nagytétényi lakos került.

---

[107] Ugyanott 8. kötet, 1952. szeptember 13. VB ülés, Kultúragitációs munka értékelése. 2-3. oldal
[108] Ugyanott 9. kötet,1952. október 5. VB ülés, Jegyzőkönyv. 7. oldal
[109] Ugyanott 9. kötet, 1952. október 18. VB ülés, Beszámoló. 2-5. oldal
[110] Ugyanott 9. kötet, 1952. november 9. VB ülés, Jegyzőkönyv. 3-5. oldal

Többek között Arányi István, Lindenbach Mátyásné, Spiller Istvánné, Mondovits Lajos, Dindi Istvánné, Hajdu Géza, László Istvánné, Hasszán Ferenc, Gulyás Józsefné stb.[111]

Az 1952/53. tanév első negyedévi munkájának megvitatása során Bessenyei Ákos, a nagytétényi általános iskola igazgatója kéréssel fordult a Végrehajtó Bizottsághoz, mert az iskolában 18 kályha biztosította a fűtést, azonban az egyetlen fűtő *„nem tudja minden kályha fűtését ellátni, ezért a gyermekek fűtenek."* Jakosits Lajos VB elnök nem tartotta helyesnek, hogy a gyermekek fűtenek, mert az elvonja őket a tanulástól. Bejelentette, hogy az *„iskolában a jövő év folyamán központi fűtés lesz és addig oldják meg a fűtést társadalmi munkában a szülői munkaközösséggel együttműködésben."* A kerületben és a nagytétényi iskolában is gyenge lett az orosz nyelv tanulmányi átlaga. Az Oktatási Osztály jelentése szerint a tanulók és a szülők helytelenül viszonyultak az orosz nyelvhez és azon keresztül a Szovjetunióhoz. Olyan pedagógusok is tanítottak, akik rosszul végezték munkájukat. Nagytétényben például *„László Lászlóné orosz szakos nevelő úgy értelmezte a korrepetálást, hogy jeles tanulónak segített, a gyenge eredményű tanulókkal pedig nem foglalkozott."*

A párt, az állam az ötvenes évek elején fontos feladatának tekintette a vallásos világnézet elleni harcot. Az Országgyűlés 1949. szeptember 5-én eltörölte a kötelező hitoktatást, és bevezette a választható, fakultatív hittanórákat, amit Darvas József vallás- és közoktatási miniszter 1950-ben rendelettel szabályozott. A hittanórákat csak az utolsó tanítási óra után lehetett megtartani. Ez a tény lehetőséget adott arra, hogy a hittannal egy időben szervezett vonzóbb foglalkozásokkal csökkentsék a hittanra járó gyerekek számát. A hittant nem lehetett osztályozni, ezért a számonkérés is akadályokba ütközött, s az órákról való mulasztást sem büntették. A hitoktató az iskola életében nem vehetett részt, iskolán kívüli programokat, kirándulást nem tarthatott a tanulóknak. A hittan-beiratkozást gyakran adminisztratív módszerekkel nehezítették meg, s a lebeszélések, félelmek következtében csökkent a fakultatív hitoktatásra járó gyerekek száma. A Tanács problémának tartotta, hogy bár a hitoktatásra járó tanulók száma csökkent, az viszont nem állt arányban *„a templomba járó tanulók számával."*[112] Hogyan harcoltak a vallásos nevelés, a klerikális reakciónak tartott hatások ellen az iskolák? *„Csökkentésére minden eszközt megragadtunk. Példa erre a húsvétkor, valamint az első áldozás napján rendezett iskolai ünnepélyek és az évzáró ünnepély, melyet az úrnapi körmenettel egy időben tartottunk."*[113]

Én az 1952/53. tanévben jártam nyolcadik osztályba Tétényben. Mint a legtöbb tanuló úttörő lettem, sőt tisztséget is viseltem a csapatban. Ugyanakkor

[111] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 3. kötet, 1952. november 26. Népi ülnökök névsora

[112] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 9. kötet, 1952. november 19. VB ülés, Jegyzőkönyv. 6. oldal és Oktatási Osztály jelentése. 2-4. oldal

[113] Ugyanott 7. kötet, 133. oldal, 1952. június 28. VB jelentés

több osztálytársammal, barátommal együtt templomba is jártam, sőt ministráltam is. Ez az úgynevezett „kettős nevelés", az akkori politikai, pedagógiai elvekkel ellentétben, nem okozott problémát egyikünknek sem. Akkoriban a szocialista-kommunista nevelési elvektől áthatott iskola lett a nevelés egyik meghatározó tényezője, s a család és az állam által kevésbé ellenőrizhető egyéb szereplők (például egyházak) a második tényező. A korabeli politikai és pedagógiai gondolkodásban ebben állt a „kettős nevelés" fogalma.

1952 végén kimutatás készült a kerületben lévő úgynevezett *„szocialista boltkereskedelemről."* A kimutatás szerint ekkor Nagytétényben az alábbi boltok működtek:

FŰSZER KÖZÉRT
Zambelli Lajos utca 27.
Malinovszkij út 59.
Vörös Hadsereg út 53. és 107.
Botond utca 3.
Sertéshizlalda
Baross Gábor-telep: Dózsa György út 11., 41.,XIII. utca 41. és Tisza utca 2.
TEJÉRT
Vörös Hadsereg út 66.
LÓHÚSÉRT
Vörös Hadsereg út 61.
HÚSÉRT
Vörös Hadsereg út 58.
Zambelli Lajos utca 20.
Országút 51.
Baross Gábor-telep: Dózsa György út 35. és 54.
HÁZTARTÁSI BOLT
Vörös Hadsereg út 56.
ÁPISZ
Vörös Hadsereg út 71.
Baross Gábor-telep Dózsa György út 19.
RUHÁZATI BOLT
Vörös Hadsereg út 11.
ITALBOLT
Plébánia utca 1.
Vörös Hadsereg út 38. és 139.
Úttörők útja 3.
Deák Ferenc utca 17.
Baross Gábor-telep: IV. utca 2., IX. utca 2. és XIII. utca 83.
CUKRÁSZDA
Vörös Hadsereg út 41.

TÜKER
Diósdi állomás
Petőfi utca 8.
DOHÁNYZÓK BOLTJA
Koltói Anna utca 5.
Malinovszkij út 92.
Vörös Hadsereg út 37., 56. és 69.
Sertéshizlalda
Apponyi út 31.
FÖLDMŰVESSZÖVETKEZET
Vörös Hadsereg út 43. és 62.
Diósárok
Hámán Kató utca 2. (italbolt)[114]

A Végrehajtó Bizottság jelentést fogadott el az üres és feleslegesen igénybe vett üzlethelyiségek hasznosításáról. Néhány nagytétényi példa a tervezetből: A Vörös Hadsereg út 40. szám alatt Kenyér és Süteménybolt létesítését tervezték a volt Wusztinger-féle helyiségben. A Nefelejcs cukrászdát a Vörös Hadsereg út 42. szám alá kívánták áthelyezni, s a helyén Illatszertár kialakítása szerepelt az előterjesztésben. A Vörös Hadsereg út 66. szám alatti fényképész üzlet helyén Virágért nyílna. A Petőfi és a Batthyány utca sarkán, a volt Lévai helyiségben Tejért boltot terveztek kialakítani.[115]

A Sertéshizlalda által tárolt trágya továbbra gondot okozott a környéken. Decemberig *„már a felét elszállították, azonban még mindig kb. 2.000 vagon trágya hever elszállítatlanul."* A Tanács Egészségügyi Osztálya utasította a tisztiorvost, *„hogy intézkedjék a nagytétényi Sertéshizlaldában tárolt trágya még a téli hideg alkalmával történő elszállítására."*[116]

Kerületünkben a Szabó Ervin Könyvtár 1951. július 16-án nyitotta meg fiókkönyvtárát 4.487 kötettel. 1953 elején a kötetek száma már elérte a 10.813 darabot. Nagytétényben a könyvtárnak két fiókállomása működött. A kultúrotthon 452 kötettel rendelkezett, s az olvasók száma 101 fő volt. A nagytétényi általános iskolában 150 kötet állt a tanulók rendelkezésére, s itt 130 olvasót tartottak számon.[117]

Az 1953. január 24-i tanácsülésen a kulturális élettel foglalkoztak, a „kultúrforradalom" eredményeit vitatták meg a tanácstagok. A beszámoló jónak tartotta a nagytétényi kultúrotthon munkáját, ahol színjátszó, ének, népi tánc, asztalitenisz, sakk, iparművészeti, agronómus szakkörök működtek 151 aktívával. A gyerekek részére balett tanfolyamot, az ifjúság részére szalontánc

[114] Ugyanott 9. kötet, 1952. december 13. VB ülés jegyzőkönyv melléklete. 1-6. oldal
[115] Ugyanott VB jegyzőkönyv kiegészítése
[116] Ugyanott 9.kötet, 1952. december 20. VB ülés, Igazgatási osztály előterjesztés. 5. és Jegyzőkönyv. 4. oldal
[117] Ugyanott 10. kötet, 1953. január 10. VB ülés, Beszámoló 2-3. oldal

tanfolyamokat szerveztek. A jelentés szerint a táncestekről, bálokról sajnos még *„nem tudtuk a jampec táncokat teljesen likvidálni."*

Kiváló színjátszó és tánccsoport működött a Gumigyárban, melyek falujárásaik során sok örömet szereztek a vidéki embereknek. A Metallochemia rigmusbrigádja a kerületben aratott sikereket. A Sertéshizlaldában, bár a telep jól felszerelt kultúrteremmel rendelkezett, kulturális élet nem létezett. A Kastélymúzeum szép és értékes kiállításokat rendezett, melyeket *„még a belső kerületekből is igen szép számban látogatnak."*[118]

1953 elején a liszt és a burgonyaellátás akadozott a kerületben. *„Különösen Nagytétényben még mindig sok a ráérő notórius sorban álló, akik boltról boltra járva vásárolják a 4,60 Ft-os lisztet minden boltban, ahol azt éppen mérik. Ezek a vásárlók azt hangoztatják, hogy nincs pénzük 7-8 Ft-os lisztre. Nagytétényi boltjainkban ezen kívül a környékbeli falvakból, Érd, Tárnok, Diósd járnak fel és lisztet és burgonyát vásárolnak."* A Kereskedelmi Osztály egyik ellenőre a Nefelejcs cukrászdában azt tapasztalta, hogy ott nem árulnak forró kávét és teát, *„holott ebből a bolt szép forgalmat tudna lebonyolítani, másrészt pedig ki tudná elégíteni a dolgozók ilyen irányú igényeit."* A SÜTÉRT Vállalat munkáját sem találták kifogástalannak. Gyakran előfordult, hogy a kenyeret későn szállították a boltokba. *„Megtörtént néhány nappal ezelőtt, hogy a nagytétényi 22.422-es boltunkba a kenyér egy része – annak ellenére, hogy a helybeli SÜTÉRT Vállalat megrendelése a Százados út felé időben megtörtént – csak este ¾ 9 órakor érkezett meg."*[119]

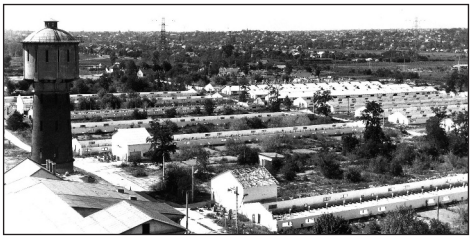
A január eleji csapadékos időjárás következtében a Landler Jenő utca 13. szám alatt lévő lakóház oldalfala kidőlt, a tetőzete leomlott. Az ott lakó két családot kiköltöztették. Az egyik család részére egy szoba-konyhás lakást, míg a másik család részére egy volt üzlethelyiséget utaltak ki.[120]

Februárban a kultúrotthonban 7 ismeretterjesztő előadást tartottak, átlag 70 fővel. Hivatásos művészek közreműködésével egy gyermekelőadást is rendeztek, melyen 292 gyermek jelent meg. Az áprilisban tartott 5 műsoros estet összesen 1.915 nagytétényi nézte meg, a 4 ismeretterjesztő előadáson 295, a két gyermekműsoron pedig 700 érdeklődő vett részt.

Márciusban kisebb kanyarójárvány kezdődött a nagytétényi egészségügyi gyermekotthonban. Elkülönítéssel és védőoltással sikerült a járványt megszüntetni. A Sertéshizlalda száj és körömfájás, a sertéseket fenyegető vírus okozta betegség miatt vesztegzár alá került.. A Tanács biztosította a vesztegzár alá vett hizlaldában *„az egészségügyi és kulturális lehetőségeket is, hogy az ott tartózkodó dolgozóknak minél kellemesebbé tehessük ott-tartózkodásuk idejét."*[121]

---

[118] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 4. kötet, 1953. január 24. Tanácsülés, Beszámoló. 1-4. oldal
[119] XXIII. 222. c. 3. doboz, Kereskedelmi osztály jelentése. 1953. január 25. Ikt. szám nélkül
[120] Ugyanott Kereskedelmi osztály jelentése. 1953. január 21. Ikt. szám nélkül
[121] XXIII. 222. c. 015 – 1-3k – 953. számú iratok

Az 1953. évi száj- és körömfájásra Keszler József és Szabó Antal hizlaldai munkások így emlékeztek: *„A járvány idején teljes zárlatot rendeltek el a hizlaldában. Ennek következményeként mintegy 700-750 embert kellett elhelyezni az üzemen belül. Mégpedig úgy, hogy pihenőhelyük, illetve alvóhelyük is legyen, mert hat hétig a telepről se kifelé, se befelé nem közlekedhetett senki. Bizony nem volt könnyű meggyőzni az embereket, megértetni velük, hogy nem hagyhatjuk el munkahelyünket, hogy nem mehetünk haza. Hetekig együtt kell élnünk e viszonylag szűk helyen. A szigorú védőőrizetet az államvédelmi hatóság látta el. Még a postát is úgy kapták meg a telepen bennrekedt dolgozók, hogy előtte átvasaltak minden levelet. A bennlévők ellátása körültekintően volt megszervezve. Mindenki kapott rendesen reggelit, ebédet, vacsorát. Az irodákban és a különböző munkahelyeken kialakított hálótermekben mindenkinek jutott hely. Ahogy telt az idő, lassan mindannyian beletörődtek sorsukba. A munkában tisztességgel helytálltak. Olyanynyira, hogy ebben az időszakban egészen jó termelési eredményt értek el.*"

A malomépület mellé 1953-ban megépült a dararaktár, a malomépületben felszerelték az akkor korszerűnek számított száraztakarmány-keverő berendezést. Előtte ezt a munkát az etetőknek kellett végezni a sertésszállások előterében elhelyezett keverőkádakban. A kifutótereken megszüntették a sertések fürdőmedencéit és a sertésszállásokon belül alakítottak ki kisebb ólakat. Új vezetékhálózatot építettek ki. A vízvezetéket hőszigetelt kivitelben készítették el, bojlereket alkalmaztak, így a sertések hideg időben meleg vízzel kevert darát ehettek.

A korszerűsítések a termelési körülmények javítása, a termelés fejlesztése érdekében történtek, mert az ötvenes években szükségszerűen a mennyiségi szemlélet uralkodott hazánkban. Az országban kevés volt a takarmány, s nem volt elegendő sertés. Az állomány egészséges felnevelésére nagy gondot fordítottak. Nyáron például a zöld takarmány etetéséről folyamatosan gondoskodtak. A fejlődésben lemaradt sertéseket vitaminellátásban részesítették. Az eredményesen nem hizlalhatott sertéseket kiselejtezték. A hizlalási munkarend az évszakokhoz alkalmazkodott.

Télen a déli és a reggeli szünet csökkentésével rövidítették a munkanapot, de a munka reggel 6 óránál később nem kezdődhetett el és 17 óra előtt nem fejeződhetett be.[122]

Jakosits Lajost 1953 elején a főváros légoltalmi törzsparancsnokává nevezték ki, ezért tanácselnöki tisztségéről lemondott. A Végrehajtó Bizottság tagjai ülésükön a Tanács új elnökévé Oszvald Ernőnét választották meg. Rendelet

[122] Csere Attila, Mészáros Károly: Négymillió sertés szállása. 25. és 74-76. oldal Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest, 1989.

született a Baross Gábor-telepi kirendeltség megszüntetéséről, melynek látogatottsága, ügyforgalma állandóan csökkent. A kirendeltség helyén, a barossi lakosság kérésére, körzeti orvosi rendelő létesítését határozták el.[123]

A nagytétényi általános iskola nem rendelkezett tornateremmel, az udvarát por lepte, ezért a testnevelési órák megtartása, a tanulók testi nevelése problémát jelentett. Ez lehetett az oka, hogy az 1952. évi sportmunka értékelésekor a Testnevelési és Sport Bizottság megállapítása szerint *„Az általános iskolák közül nagyon gyenge a testnevelési munka a nagytétényi iskolában, amely már kihatással van a tanulók fegyelmére is."*[124]

A Cipész KTSZ 1953 elején 86 fővel működött. Termelési tervüket 107%-ra teljesítették. Munkájuk 74%-át a lakosság számára végezték. Három napra vállaltak javítást, az iskolás gyermekek cipőit pedig másnapra készítették el. A KTSZ 499 pár gazdacsizmát, 198 pár bakancsot, 1.375 pár férfi szandált, 153 pár női szandált is készített, *„amivel nagyiparunk tervteljesítéséhez is hozzájárult."*

A Férfi és Női Szabóipari KSZ 25 dolgozója főleg a tömegmunkát végezte szívesen, s elhanyagolták a lakosság által megrendelt munkákat. Emiatt az érdeklődés a KSZ iránt csökkent, s egyre több személy csináltatott vagy rendelt ruhát a szövetkezeten kívül álló kisiparosokkal, *„részben azért, mert minőségi munkát vár, részben azért, mert nem akarja magát kitenni annak, hogy nem készül el a kívánt időre a munka."* A Végrehajtó Bizottság szerint így nem lehetett megnyerni *„a még kívül álló kisiparosokat a szövetkezeti mozgalom számára."*[125]

1952-ben a gyermekgyógyászati szakrendelőben 8.533 beteg gyermeket láttak el a kerületben. Ez napi átlagban 28 beteget jelentett. Egy betegre mindössze 6,4 percet fordítottak. 1953 elején, a nagyszámú influenza megbetegedés miatt, a napi átlag erősen megemelkedett. Nagytétényben a csúcsforgalom 60 beteg gyermek körül mozgott. A tétényi gyermekszakrendelőben hiányzott a víz, a csatornázás, az elkülönítő és a mellékhelyiségek. A VB utasította az Egészségügyi Osztály vezetőjét, hogy tegyen intézkedést a nagytétényi gyermekszakrendelő korszerű átalakítására.[126]

1952-ben Nagytétény főútvonalát egészséges vezetékes vízzel látta el a Tanács, ennek ellenére az óvoda és az iskola 1953-ban még nem rendelkezett vízvezetékkel. A szülők vállalták, hogy társadalmi munkában bevezetik a vizet. A tétényi lakosság azt is sérelmezte, hogy *„a kerület ezen részében nincs egy park vagy sétány, ahol a dolgozók és gyermekeik munkaidő után szórakozni tudnának."* Strandfürdő létesítését is kérték az itt élők, az ígéretek szerint erre 1956-ban kap majd 120.000 Ft-ot a kerület a fővárostól. Az 1952-re

[123] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 4. kötet, 1953. január 24. Bejelentések. 2-5. oldal
[124] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 10. kötet, 1953. január 31. VB ülés, Beszámoló. 2. oldal
[125] Ugyanott 10. kötet, 1953. március 7. VB ülés, Jelentés. 4-5. oldal
[126] Ugyanott 10. kötet, 1953. március 14. VB ülés, Beszámoló. 2-4. oldal

tervezett Ó-utca (Zambelli Lajos utca) felújítási munkái csak 1953-ban valósultak meg. Az 1953. évi költségvetésben szerepelt, hogy kátrányos makadámburkolatot kap az Ady Endre (Angeli) út.

A kerület sütőüzemei 1952 végén a Tanács irányítása és ellenőrzése alá alá kerültek. Az ötvenes évek központosítására jellemző, hogy a Tanács az *„1953. évre 24.240 mázsa kenyér és 1.212.000 darab péksütemény előállítását irányozta elő."* 23 különféle péksütemény és 2 fajta száraztészta forgalomba hozatalát tervezték. 1953-ban jött létre a Ruhanemű-javító Vállalat, melynek Nagytétényben is megnyílt egy fiókja.[127]

Májusban országgyűlési képviselő-választásokat tartottak az országban. A választások előkészítésére kiemelt figyelmet fordított a Tanács. Fontosnak ítélték – a megfelelő hangulat biztosítása érdekében – a lakosság ellátásának zavartalan biztosítását. *„Különösen a közellátás vonalán fokozzuk az éberséget, hogy ebben az időszakban csírájában fojthassuk el az ellenség minden zavart keltő kísérletét."* A Tanács Népművelési Osztálya a kultúrotthonok számára ismeretterjesztő előadások tartását írta elő, melyek a választási agitáció részét képezték. Nagytétényben ilyen előadásokat kellett tartani a kultúrotthonban:

Sztálin népe a béketábor élén.

Rákosi elvtárs élete.

Választás régen és ma.

A kapitalista kultúra rothadása.

A Magyar Népköztársaság Alkotmánya stb.[128]

Húsvét a kereszténység, a katolikus egyház legnagyobb ünnepe. Az 1950-es években – politikai célokból – az egyházi ünnepek, munkaszüneti napok közül 1951-ben eltörölték úrnapját, 1952-ben pünkösd hétfőjét és december 26-át, 1953-ban pedig húsvét hétfőjét. Ebben az évben azonban nagyszombat is munkaszüneti nap lett, de csak azért, mert éppen egybeesett április 4-vel, az akkori legnagyobb nemzeti ünneppel, a felszabadulás évfordulójával. A nagy állami ünnepet egyházi szertartással nem lehetett megzavarni, ezért a feltámadási körmeneteket 15 óráig be kellett fejezni. Szokatlan hangulata lett 1953-ban a húsvéti ünnepeknek. A munkások a gyárakban, a diákok az iskolákban ünnepélyeken, rendezvényeken vettek részt. A házakon, a villamosokon, az autóbuszokon vörös zászlók lengtek. Nagytétényben a feltámadási körmenetet a templomon belül tartották meg ebben az évben, mely zsúfolásig megtelt, minden jelenlévő be sem fért. 300-350 nagytétényi hívő jelent meg a szertartáson, köztük 50-60 gyermek, akiknek nagy része szüleikkel együtt vett részt a körmeneten. A húsvétvasárnapi misét kb. 250-en hallgatták meg, köztük kb. 30 gyermek, fiúk és lányok vegyesen. A misén 12 ministráns működött közre, s a prédikációt Markó Gyula plébános tartotta. A Tanács je-

[127] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 4. kötet, 1953. március 21. Beszámoló. 8-22. oldal

[128] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 11. kötet, 1953. április 3. VB ülés, Munkaterv. 4. oldal és Népművelési Osztály munkaterve. 3. oldal

lentése szerint a szentbeszéd uszító jellegű volt, mert a plébános kijelentette, hogy Krisztus egyháza *„kőszikla, melyet 2.000 éve döngetnek hazugsággal és álnoksággal és megpróbálják ledönteni, de mindig kősziklába ütköznek."* Arra kérte a híveket, hogy *„higgyenek, ne legyenek csüggedők, a feltámadás hajnala Magyarországon is bekövetkezik."*[129]

Nagytétény *„zöldneművel"* történő jobb ellátása érdekében április végén a Vörös Hadsereg út 56. szám alatt Zöldség-Gyümölcs bolt nyílt. A közértboltok közül a Vörös Hadsereg út 53. szám alatti üzletben minőségi zöldség-gyümölcs (primőr áru) árusítását vezették be. *„A Vörös Csillag TSZCS-vel történt megállapodás szerint a TSZCS székházával szemben, Nagytétény Vörös Hadsereg út 35. alatt lévő üres telken, a posta mellett, árusító helyet épít és a piacon kívül itt is fog árusítani egész nap friss zöldárut, valamint gyümölcsöt és tejet."*[130]

A Vörös Csillag tsz 1952-ben 50 férőhelyes tehénistállót épített részben állami, részben saját erőből. 20 férőhelyes sertésfiaztató is készült, s elvégezték a baromfiólak helyreállítását. A termelőszövetkezet állatállománya 1952-ben nőtt, az év elején 20 db anyakocával rendelkeztek, az év végére ez a szám elérte a 170 darabot. Baromfiállományukat is fejlesztették, de a rossz elhelyezés és a szakszerűtlen kezelés miatt a vásárolt naposcsibék nagy része elpusztult. 1953-ban 800 férőhelyes baromfiólat építettek, valamint 150 férőhelyes süldőszállást és 100 férőhelyes hizlalót. Kertészetükből a tavasz folyamán több mint 30 q spenótot adtak el. Ezen kívül több ezer fej saláta, valamint sárgarépa, retek, karalábé árusítását kezdték meg. Elkészült a posta melletti árusító helyük is. *„Nagytétény lakosságának zavartalanabb zöldségellátása érdekében a TSZCS zöldségelárusító üzletet nyitott az irodájával szemben lévő területen, melyet május 30-án, szombaton reggel nyitott meg a lakosság nagy érdeklődése közepette."*[131] Erre nagy szükség is volt, mert a kereskedelmet továbbra is gondok jellemezték. A burgonyaellátás például nem javult. A boltok keveset kaptak belőle, *„s már a kocsi megérkezésénél sorban állás fogadja a szállítást."* Sokan panaszkodtak a liszt minőségére. A lakosság véleménye szerint *„a 4,60 Ft-os és a 7 Ft-os liszt minősége között semmi különbség nincs."*

A Sertéshizlalda zárlata május 1-jén megszűnt, de 25-én újra zár alá került a telep. Az „Építsük, szépítsük" mozgalomban *„nagyszerű eredményt ért el a nagytétényi iskola. A szülői munkaközösség, a patronáló üzem és az iskola dolgozói együttesen új olajlábazattal látták el az iskolát, az ajtókat és a napközi otthon bútorait átfestették társadalmi munkában. Az elvégzett munka értéke mintegy 50-60 ezer forint."* A nagytétényi bölcsőde kihasználtsága nagyon alacsony lett, mert kanyaró járvány miatt 4 hétig zárlatot kellett tartani az intézményben [132]

---

[129] XXIII. 222.c. 5. doboz. 0016 – 2 – 953. számú irat, jelentés a körmenetekről
[130] XXIII. 222. a 2. 11. kötet,1953. április 25. VB ülés, Kereskedelmi Osztály jelentése. 2-3. oldal
[131] Ugyanott 11. kötet, 1953. június 6. VB ülés, Jelentés a termelőszövetkezeti csoportokról. 1-3. oldal
[132] XXIII. 222. c. 5. doboz. 015 – 4 – 953. számú irat 3-5. és a 015 – 6- 953. számú irat 7. oldal

Június 7-én, vasárnap délelőtt tartották meg Nagytétényben az úrnapi misét és körmenetet. A jelenlévők száma 600 fő lehetett, egy részük nem is fért el a templomban. A templomtéren várakoztak és a körmenethez csatlakoztak. A szertartásban 2 pap és 8 ministráns működött közre. A menet élén 100 idősebb férfi haladt, egy részük a régi községi vezetőkből, esküdtekből állt. Őket zárt sorokban 35 gyermek követte. A körmenet az előre meghatározott és engedélyezett útvonalon haladt, amelyet virágszőnyeg borított. Elkészítésében nagy szerepe volt Wustenger Józsefnek és családjának, valamint Hoffman Jánosnénak. A körmenet megszervezésében Csejtei József, Mehrl József és a régi községi esküdtek működtek közre.[133]

Nyáron a Végrehajtó Bizottság – már sokadszor – a légyellenes küzdelem súlyos problémájával foglalkozott. A meleg időszak kezdetén kb. 500 vagon trágya várt elszállításra a Sertéshizlaldában. Azonban nem csak a szállítás akadozása jelentett gondot, hanem a trágya kezelésének rendszere is fokozta a veszélyt. *„A keletkező sertéstrágyát a kövezetburkolatú sertésszállásokról a szállások közti utcákra lapátolják ki. Innen még aznap egy iparvasút által vontatott csillevonatba rakják. A csillét jó esetben a vasúti rakodóhoz vontatva kiürítik, rosszabb és általánosabb esetben a trágyatelepre ürítik, majd minden alaposabb takarítás nélkül a csillét ismét forgalomba hozzák."* A Sertéshizlalda környezet-egészségügyi követelményeknek sem felelt meg. A csatornázott és vízvezetékkel ellátott területen még sok pöcegödrös árnyékszéket találtak. Hiányoztak a fedett szeméttartók, a trágyahordó csillék takarításához szükséges mosóberendezések. A csatornák több helyen nyitottak, az utak burkolatlanok voltak. A VB számára készült jelentés bemutatta a légyszaporulattal arányosan növekvő és ingadozó vérhas megbetegedések számát is. 1952. májusban 359, júliusban 723, augusztusban 1.287, októberben 366 és decemberben 53 beteget jegyeztek fel. A Tanács és a VB – határozataival – már évek óta fellépett a légyártalom csökkentése érdekében, *„ennek dacára a légyártalmat csak az időjárás hidegre változása szüntette meg."*[134]

[133] XXIII. 222. c. 5. doboz. 0016 – 3 – 953. számú irat
[134] XXIII. 222. a. 2. 11. kötet, 1953. június 6. VB előterjesztés. 2. és 4. oldal

Sztálin 1953. március 5-én bekövetkezett halála után változások kezdődtek a Szovjetunióban, majd Magyarországon is. Június közepén Moszkvába rendelték Rákosit és a magyar vezetést, s fejükre olvasták a Rákosi irányításával elkövetett összes hibát, tévedést. A tanácskozáson a szovjet pártvezetők arra utasították a magyar vezetőket, hogy Rákosi adja át a minisztertanács elnöki posztját Nagy Imrének, aki hazatérésük után, július 4-én mondta el bemutatkozó beszédét az Országgyűlésen. Aznap este az egész ország a rádióban hallhatta az új miniszterelnök bejelentéseit, mely a Moszkvában elfogadott elveken alapult. Az emberek örömmel fogadták az erőltetett iparfejlesztés lassítását, a termelőszövetkezetekből való kilépés lehetőségét, a begyűjtési rendszer felülvizsgálatát, az internáló táborok és munkatáborok feloszlatását, az életszínvonal emelésének tervét.

A mezőgazdasági munkák helyzetét elemző, s a július 11-i VB ülésen tárgyalt beszámoló már a Nagy Imre által ismertetett kormányprogram alapján készült. A Mezőgazdasági és Begyűjtési Osztály úgy vélekedett, hogy a kerületi termelőszövetkezetek megalakításánál és fejlesztésénél nagyobb hibákat a Tanács nem követett el. Azonban azt is megállapította, hogy *„mégis előfordultak egyes esetek, hogy nyomás vagy kényszer hatása alatt léptek be a termelőszövetkezetbe. Nagyobb hibát követett el az osztály akkor, amikor a múlt évi zárszámadás után a Vörös Csillag TSZCS-ben több tagot visszatartott, vagyis megakadályozta a kilépésüket."* Az 1952. évi őszi általános tagosítás idején is *„követtünk el hibákat, mert meg kell mondanunk azt, hogy a tszcs tagságának egy része nem kívánta a tagosítást..."*[135]

Július 18-án a nagytétényi kultúrotthonban tartotta ülését a Tanács, melyen szintén a mezőgazdaság, a Nagy Imre miniszterelnök által az új országgyűlés elé terjesztett kormányprogram helyi helyzetéről tárgyaltak. Oszvald Erőné VB elnök beszámolójában elismerte, hogy *„Túlzottan erős és erőltetett ütemben fejlesztettük a termelőszövetkezeti mozgalmat, gyakran az önkéntesség elvének súlyos megsértése árán is."* Beszélt arról is, hogy lemaradt a mezőgazdaság fejlesztése is, *„ami miatt nem tudott emelkedni mezőgazdaságunk termelése úgy, ahogyan azt a fokozódó igények, a dolgozók életszínvonalának emelése megkívánta volna."* A VB elnök szerint a Tanács is elismerte azokat a hiányosságokat, melyeket a tsz-be való bekényszerítéssel és a tagosítással kapcsolatban

[135] Ugyanott 12. kötet, 1953. július 11. VB ülés, Beszámoló. 2. oldal

elkövettek, s a sérelmeket orvosolni kívánják. A kormánynyilatkozat után Nagytétényből is jelentkeztek a Tanácsnál gazdák és követelték földjük visszaadását a rajtalévő terméssel együtt. Ígéretet is kaptak a kártalanításra, de figyelmeztették őket arra, hogy *„a kilépésekre és kártalanításokra csak a gazdasági év végével, az őszi betakarítás befejezése után kerülhet sor, a később megjelenő részletes rendelkezések alapján."*[136]

A VB beszámoló kiemelte a nagytétényi Vörös Csillag tsz fejlődését, mely *„alkalmazza a fejlett szovjet agrotechnikai eljárásokat, ezeknek eredményeképpen például az elmúlt két esztendőben holdanként átlag 3-4 mázsával termelt többet, mint az egyéni dolgozó parasztok."* Veszeli Lajos, a csoport növénytermesztési brigádjának vezetőjét tavaszi vetési eredményéért a Városi Tanács *„kiváló növénytermelő"* címmel tüntette ki. Az 1952. évi aszályos esztendő súlyos gondokat okozott a gazdáknak, kevés lett a termés. A beszámoló szerint ennek ellenére *„kerületünk túlteljesítette beadási kötelezettségét."* Állítólag *„nemes begyűjtési verseny"* szervezésével és *„felvilágosítással"* igyekeztek mindenkit meggyőzni a beszolgáltatás fontosságáról. De az is kiderült a beszámolóból, hogy *„azért nem feledkezünk meg a megtorlásról sem azokkal szemben, akik a jó szót nem értik meg."*

A Vörös Csillag termelőszövetkezet komoly szerepet vállalt a kerület közellátásában. Nagytétényben megnyílt a csoport boltja, s *„még Baross Gábortelepről sem sajnálják a háziasszonyok a fáradságot azért, hogy ott vásárolhassanak az olcsó és szép friss zöldneműből."* A tsz 1953-ban a korszerűen berendezett tehénistállója mellé 100 férőhelyes sertésfiaztatót és 800 férőhelyes baromfiólat épített. Lakóhelyünk híres őszibarack-termelése is újra fellendült. A nagytétényi I. típusú Törekvés tsz elsősorban a baracktermeléssel foglalkozó gazdákat tömörítette. Nagy segítséget nyújtott a csoportnak Mohácsi Dénes Kossuth-díjas agráregyetemi tanár, *„akinek irányítása mellett megkezdték egy faiskola telepítését."*[137]

A július elején elhangzott kormánynyilatkozat a Tanács osztályait, munkatársait kissé megzavarta. A július 18-i tanácsülést értékelő VB jelentésben erről ez olvasható: *„Az ... osztályt kissé megzavarta az időközben elhangzott kormánynyilatkozat, nehezen találta meg a megfelelő fonalat, de még a VB ülés után sem tudott konkrét adatokat adni arra nézve, hogy a kormánynyilatkozatban felvetett hibákat helyi viszonylatban kellően konkretizálni tudtuk volna."*[138]

Az 1950-es évek elején kibontakozott hittanellenes politika hatására csökkent a hittanoktatásra járó tanulók száma. A Nagy Imre-kormány hivatalba lépése után a változás e téren is megmutatkozott. 1953 augusztusában hittan pót-beíratásokat tartottak az iskolákban.

---

[136] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 4. kötet, 1953. július 18. Beszámoló. 1. és 3. oldal

[137] Ugyanott beszámoló 6., 10., 18., 21., 22., 24. és 26. oldal

[138] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 12. kötet, 1953. július 25. VB ülés, Testületi ülés értékelése. 1. oldal

A Tanács augusztus 29-én kelt hangulatjelentésében erről ez olvasható: *„Feltűnő volt, hogy a reggeli órákban a szülők nagy része tapogatózott a beíratásokkal kapcsolatban. Amikor megtudták, hogy az iskolában semmiféle agitáció nincs és az igazgató minden további nélkül beírta a jelentkező tanulókat hitoktatásra, egymást értesítették a szülők. Így egymás után mentek a rokonok, barátok és testvérek. És azonkívül például Nagytétényben erősen tapasztalható volt, hogy utcák szerint jöttek beiratkozni."* Az 1954/55. tanévben a kerületi tanulók 10%-a járt hittanra.[139] A képen a nagytétényi káplán látható a hittanra járó lányokkal és fiúkkal 1955-ben. Közöttük van, többek között, Huber Gyuri, Hang István, Tóth Teri, Herczeghalmy Ica és Kludák István is. A káplán Keszthelyi Ferenc, a későbbi nagytétényi plébános, majd váci püspök.

Augusztusban rendelet született a kerület, köztük a nagytétényi üzletek nyitvatartási rendjéről:

Földműves-szövetkezeti vendéglő	Hámán Kató u. 1		6 órától 22 óráig
Italbolt, közétkeztető	Vörös Hadsereg u. 38.		7 órától 23 óráig
Italbolt	Szabadság u. 1.		14 órától 22 óráig
Cukrászda	Vörös Hadsereg u. 41.		12 órától 22 óráig
KÖZÉRT-fűszer	Vörös Hadsereg u. 53.		6 órától 21 óráig
KÖZÉRT-fűszer	Vörös Hadsereg u. 107.		6 órától 20 óráig
KÖZÉRT-fűszer	Zambelli Lajos u. 27.		7 órától 15 óráig
KÖZÉRT-fűszer	Botond u. 3. (Diósárok)		7 órától 17 óráig
Földműves-szövetkezeti vegyes	Vörös Hadsereg u. 45.		8 órától 17 óráig
Földműves-szövetkezeti vegyes	Vörös Hadsereg u.62.		7 órától 17 óráig
Földműves-szövetkezeti vegyes	Diósárok		7 órától 17 óráig
Zöldségbolt	Vörös Hadsereg u. 56.		7 órától 18 óráig
Zöldségbolt	Vörös Hadsereg u. 74.		7 órától 17 óráig
Tejbolt	Vörös Hadsereg u. 66.		6 órától 14 óráig
Húsbolt	Vörös Hadsereg u. 58.	hétfő:	12 órától 21 óráig
		K-SZ-Cs-P-Sz-V:	6 órától 21 óráig
Húsbolt	Zambelli L. u. 20.	hétfő:	9 órától 12 óráig
		kedd:	9 órától 12 óráig és 14 órától 17 óráig
		Sz-Cs-P:	8 órától 13 óráig és14 órától 18 óráig
		szombat:	6 órától 13 óráig és 14 órától 18 óráig
Lóhúsbolt	Vörös Hadsereg u. 61.		7 órától 17 óráig
Ruházati bolt	Vörös Hadsereg u. 41.		10 órától 18 óráig
Háztartási bolt	Vörös Hadsereg u. 56.		8 órától 18 óráig

[139] XXIII. 222. c. 5. doboz, Hangulatjelentés. 047-16-1953. számú irat

Ápisz bolt	Vörös Hadsereg u. 71.	7,30 órától 15,30-ig
Dohánybolt	Vörös Hadsereg u. 56.	5-től 10-ig és 15 órától 18 óráig
Dohánybolt	Vörös Hadsereg u. 69.	6-tól 12-ig és 16 órától 18 óráig
Dohánybolt	Sertéshizlalda	6-tól 10-ig és 13 órától 18 óráig
Dohánybolt	Koltói Anna u. 5.	6-tól 11-ig és 15 órától 18 óráig[140]

Nagytétényben két közért vasárnap is nyitva tartott:

a Vörös Hadsereg út 53. szám alatti	6 órától 11 óráig
és Diósárokban a Botond utcai	7 órától 9 óráig.[141]

Időnként a lakosság panaszainak kivizsgálásával, elintézésével is foglalkozott a Végrehajtó Bizottság. Az augusztusi ülésen megállapították, *„hogy osztályaink az ellenőrzésre a kelleténél kevesebb erőt fordítanak, és nem is mindig helyesen intézkednek."* Ez történt például az Ó-utcai közértüzletben tapasztalt hibák miatti panasz esetén is. Bartha Mózesné tanácstag és több nagytétényi lakos panaszt tett az üzletben észlelt problémák miatt és kérték az ottani alkalmazottak elhelyezését. *„Kereskedelmi osztályunk a felszólalásra a tanácstagnak semmitmondó választ adott. Miután azonban a dolgozók körében azután is felmerültek panaszok, súlyosbítva azzal, hogy a panaszt tevőket a közért részéről igyekeztek lebeszélni állításaik fenntartásáról, a VB elnöke kivizsgálás után javasolta a két alkalmazott elhelyezését."* A közértvállalat vezetői is megvizsgálták a panaszt, s elismerték annak jogosságát, intézkedés azonban nem történt. Sőt! *„Az üzlet dolgozói most már kérkednek azzal, hogy jelenthetik őket, ahová akarják, úgysem történik semmi."*[142]

A kerület 1953/54. évi kereskedelmi hálózatának fejlesztési tervében nagytétényi beruházások is szerepeltek.

1953. III. negyedévében:

- Mintapékbolt létesítése a Vörös Hadsereg út 40. szám alatt, a sütöde előtti üzlethelyiségben.
- A Vörös Hadsereg út 53. szám alatti közért-fűszerbolt részére raktár építése, mert az árut a bolttól távol lévő két mellékutcában tárolták.
- Új fűszerbolt létesítése a Batthyány utca 22. szám alatt. Az üzlet helyisége rendelkezésre állt, augusztus elején ürült meg.

1953. IV. negyedévben:

- Tejbolt nyitása Szabó-telepen, a Deák Ferenc utca 18. szám alatt, a volt vendéglő helyén.

---

[140] XXII. 222. a. 2. 12. kötet, 1953. augusztus 8. VB ülés, Üzletek záróra rendelete. 5-6. oldal

[141] Ugyanott 13. kötet, 1953. október 17. VB ülés, Jegyzőkönyv. 7. oldal

[142] Ugyanott 12. kötet, 1953. augusztus 15. VB ülés, Jelentés a panaszok elintézéséről. 2. oldal

1954. II. negyedévben:
- Édességbolt létesítése a Vörös Hadsereg út 61. szám alatt.
- Cipőbolt nyitása a Vörös Hadsereg út 66. szám alatt a *„magánszektor fényképész"* helyére.

1954. III. negyedév:
- A Vörös Hadsereg út 107. szám alatti közért-fűszerbolt részére raktár építése.

1954. IV. negyedév:
- A piactéren fedett árusítóhely létesítése a terület közepén, a piactér kövezésével.[143]

A nagytétényi általános iskola zsúfoltságára jellemző, hogy az 1953/54. tanévben egy tanteremben már több mint 40 gyermeket tanítottak, ami az eredményes tanulmányi munka rovására ment. Az iskola nem rendelkezett tornateremmel, ezért a testnevelés órákat az udvaron tarthatták volna meg, ott azonban a diákok a por miatt nem tudtak tornázni. Az iskola tanulmányi átlaga az 1952/53. tanévben 3,7 lett, ez a hét általános iskola között a harmadik helyet jelentette. Kiváló eredményt ért el Cser Kálmánné tanárnő vezetésével az iskola fizika szakköre. Munkájukat bemutatták a budapesti szakköri kiállításon is. Az iskolába bevezetésre került a vízvezeték, ezzel az ivóvíz biztosítása a tanulók számára megoldódott. Az intézmény zavartalan működésében nagy segítséget jelentett a patronáló üzem (Metallochemia) és a szülői munkaközösség támogatása. A Pannónia utcai iskolából elindult „Egy munkaórát az iskolának" mozgalomhoz csatlakozva több mint 60.000 Ft értékű társadalmi munkát végeztek a tétényi szülők (festettek, mázoltak stb.). A rendszeres iskolába járást befolyásolta a téli influenza járvány és a szénhiány miatt nem kellően fűtött tantermek, melyek megnövelték a mulasztási átlagot. Az is gondot jelentett, hogy a kerület 6.000 iskolás és óvodás gyermekét mindössze két iskolaorvos látta el.

A nagytétényi óvodában 3-6 éves korú gyermekekkel foglalkoztak az óvónők. Az intézményben jól működött a napos rendszer. Minden gyermek sorra került, s ellátta ezt a feladatot. A naposok terítettek, ők osztották ki az ételt, s szedték le az edényeket. A játékok helyretételénél ellenőrizték a rendet. Az óvoda az iskolára is felkészítette a gyerekeket: megtanították őket az irónnal és az ecsettel bánni. Az év során az óvodába is bevezették a vizet.[144]

A Vörös Hadsereg út 29. szám alatti nagytétényi bölcsőde 1950 májusában nyílt meg. 6 gondozónő és 4 kisegítő személyzet foglalkozott a gyerekekkel. A 85%-os kihasználtságú, 35 férőhelyes bölcsőde reggel 5 órától este 7 óráig

[143] Ugyanott 12. kötet, 1953. augusztus 29. VB ülés, A kereskedelmi hálózat fejlesztése. 1-5. oldal
[144] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 4. kötet, 1953. szeptember 16. Oktatási osztály beszámolója. 2-6. oldal

tartott nyitva. A gondozottak napi négyszeri étkezésben részesültek, a főzés a helyszínen történt. A Lojs Lajosné (Bajzik Ilona) által vezetett intézmény szakmai munkáját a Tanács jónak értékelte. A gondozási munkát a gyakori vízhiány akadályozta, mely *„abból adódik, hogy a bölcsőde egy épületben nyert elhelyezést a nagytétényi Népfürdővel és gyakran üzemképtelenné válik a motor."* Az is gondot jelentett, hogy a téli hónapokban a rossz, hibás fűtőtestek miatt 15-16 foknál magasabb hőfokot nem tudtak elérni, ez pedig a bölcsődések számára veszélyt jelentett.

A Nagytétényi Gumigyárban 1951 végén nyílt meg egy 15 férőhelyes bölcsőde, 100% feletti kihasználtsággal. A gyerekek napi négyszeri étkezésben részesültek. Problémát az jelentett, hogy nem lévén külön konyhájuk, a gondozottak a felnőttek konyhájáról kapták az élelmezést. A vállalatvezetés intézkedésére a kicsiknek külön, számukra megfelelő étlapot állítottak össze.[145]

Novemberben a Népművelési Osztály két nagytétényi vállalat kultúrmunkájáról számolt be a VB előtt. A Bányagyutacsgyárban 45 tagú színjátszócsoport működött, mely rendszeresen tartott előadásokat az üzemben, sőt gyakran jártak Érden és Ercsiben vendégszereplésekre. Jó kapcsolatot tartottak a nagytétényi kultúrotthonnal, ahol november 7-én sikerrel mutatkoztak be. A gyár 40 tagú énekkara fellépéseivel állandóan közreműködött a vállalat ünnepségein, rendezvényein. Az üzemben rigmusbrigád is működött, tevékenységük azonban csak alkalomszerű volt, melyet a VB hibának tartott. *„Ami hiba annál is inkább, mert a termelést, a tervteljesítést a rigmusbrigád munkája segíthetné legjobban."* 24 tagú tánccsoportjuk lelkes, de szakmailag képzetlen oktatóval tanult be táncokat, s színesítette vele a vállalat rendezvényeit, melyeken a gyár 5 tagú tánczenekara szolgáltatta a talp alá valót.

A Sertéshizlaldában is működtek művészeti csoportok, de azok szakoktató irányítása nélkül csak különböző kampányok alkalmával szerepeltek. A VB véleménye szerint pedig *„különösen a Sertéshizlaldában lenne a legnagyobb szükség a kultúrmunkára, ahol igen nagy az elmaradottság, a kulturálatlanság, ami megmutatkozik a szállásokon található nem a legkívánatosabb jelenségekben."*[146]

Novemberben beszámolót vitattak meg a Végrehajtó Bizottság tagjai a kormányprogram helyi megvalósításáról. A jelentésben több elkövetett hibát is elismert a Tanács.

„A begyűjtés vonalán bizonytalanság uralkodott.., gyakoriak voltak a pót-kivetések…. Osztályunk gyakran követett el hibákat a dolgozó parasztság rovására…. Sokszor idézgettük feleslegesen a dolgozó parasztokat, zaklattuk őket..."

A kormányprogram azonban fordulatot hozott a kerületben is. *„Pl. a termelőszövetkezetek beadási kötelezettségének 10%-os csökkentése egymaga 35.695 Ft kedvezményt jelent a Vörös Csillag TSZCS tagjai számára, melyből 1-1 tagra 661 Ft jutott…. 10%-kal csökkentettük az egyéni gazdáknál a kapás-*

[145] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 12. kötet, VB ülés, Jelentés a bölcsődék működéséről. 3-4. oldal
[146] Ugyanott 13. kötet, 1953. november 14. VB ülés, Beszámoló a kultúrmunkáról. 2-3. oldal

növények beadási kötelezettségét, ami pl. Pentz Ferencnének 2.280 Ft kedvezményt jelentett." A termelőszövetkezetnek a gépállomással szemben fennálló tartozásait is elengedte a kerületi Tanács. *„Ez érzékenyen érintette a Vörös Csillag TSZCS-t, mert összesen 9.000 Ft többlet jövedelmet hoz, ami tagonként további 210 Ft-ot jelent."*

A szeptember 6-án életbe lépett árleszállítás után a kerület üzleteinek forgalma megnövekedett, s a boltok záróráját a Tanács a lakosság igényeihez igazította. A VB adatai szerint a közfogyasztási cikkekből nem volt hiány: 4,60 Ft-os liszt, mindenféle cukor, hús, baromfi, gyümölcs stb. bőven állt a lakosság rendelkezésére. Megkezdődött a bolthálózat fejlesztésének megvalósítása is. *„Így például a nagytétényi Petőfi utcai közértfiók megnyitása, melyet már megígértünk a lakosságnak."* [147]

Novemberben sokan panaszkodtak a burgonya minőségére. *„A burgonya nagy része apró, mogyoró és dió nagyságú. A zsákos burgonyában megvágott és rothadt burgonyát is találtunk."* A kiszállított hús mennyisége kevésnek bizonyult. Többször előfordult, hogy *„szombaton nem lehetett húst kapni, mert már pénteken reggel elfogyott."* Azt is sokan kifogásolták, hogy olcsó felvágottat és kolbászt igen ritkán találtak a boltokban.

A kultúrotthonban novemberben 8 ismeretterjesztő előadást tartottak. Két alkalommal rendeztek Szabad Föld téli estéket, melyeken 147 fő vett részt. A kormányprogram népszerűsítésére két előadást szerveztek, ezeken összesen 155-en jelentek meg. A Petőfiről tartott irodalmi előadást 155 érdeklődő hallgatta meg.

A karácsonyi ünnepek előtt sok panaszra adott okot, hogy a boltokban hiányzott a mák és a dió. A kenyérellátás is akadozott. *„A dolgozók kénytelenek voltak másnapos kenyeret beszerezni már az ünnep előtt való napon, sőt még az ünnepek utáni napon sem juthattak egyes boltokban friss kenyérhez."* A burgonya minősége sem javult, sokszor csak fagyos, nedves burgonyát lehetett vásárolni.[148]

Decemberben több tanácstag is felvetette, hogy a zsúfoltság megszüntetése érdekében szükség van a nagytétényi általános iskola bővítésére. A tanácsülés határozatába be is került az iskola bővítésének, valamint a sűrűn lakott budafoki hegyi területen egy 8 tantermes iskola (a mai Gádor utcai iskola) építésének terve. A Tanács vezetésének értesülése szerint azonban *„Nem kerülhet sor a nagytétényi iskola bővítésére, valamint azon javaslatunk megvalósítására, hogy a budafoki Mátyás király úton új, 8 tantermes iskolát építsenek."* A zsúfoltság csökkentése érdekében a VB a nagytétényi MNDSZ alapszervezet pártházának egyik különálló mellékhelyiségét iskolai célra elkérte, amit meg is kapott.

---

[147] Ugyanott 13. kötet, VB ülés. 1953. november 17. Beszámoló. 2. és 4-5. oldal

[148] XXIII. 222. c. 5. doboz, Hangulatjelentés. 015-10-953 és 015-11-953 számú iratok

A Baross Gábor-telepi általános iskola bővítésének befejezése nem történt meg, mert a munkásokat elrendelték az építkezéstől, s az épület tető nélkül várta a telet.

A lakosságnak évek, évtizedek óta gondot jelentett a magas HÉV-tarifa, ami miatt az itt élők *„a többi kerületek lakóival szemben hátrányos helyzetben vannak."* A decemberi beszámoló ezzel kapcsolatban semmi jót nem tudott mondani. *„A Közlekedési Minisztérium véleménye szerint egyelőre ez a probléma még nem megoldható."* Lakóhelyünk közvilágítása sem felelt meg az elvárásoknak. A legnagyobb hiányosság, *„hogy az elhelyezett égőknek a fényereje még a legelemibb közbiztonsági követelményeket sem elégíti ki."*

Az óvodába járó gyermekek szülei gyakran panaszkodtak, hogy gyermekeik a nagytétényi óvoda napközi otthonában csak délután 3 órakor kapták meg az ebédet. Ez azért történhetett meg, mert az élelmezést ellátó vállalat a budatétényi főzőhelyről szállította az ebédet, *„holott ugyanannak a vállalatnak van Nagytétényben is főzőhelye."* Csizmadia Gyula tanácstag segítségével a szülők panaszát sikerült orvosolni.

1953-ban még mindig közel 300 barlanglakásban a kerület összlakosságának 5%-a élt. Ebben az évben kezdtek foglalkozni a Diósárok és a Malinovszkij út sarkán lévő közműves telken egy lakótelep felépítésének tervével.

A Vörös Csillag TSZCS jó eredménnyel zárta az évet: zárszámadás után egy-egy jól dolgozó tagnak 25-30 ezer Ft jövedelmet biztosítottak.[149]

A Fővárosi Tanács VB határozata fegyelmi vétség elkövetése miatt Oszvald Ernőnét a VB elnöki tisztéről leváltotta. A Végrehajtó Bizottság Moszkál Pétert, a Pénzügyi Osztály vezetőjét bízta meg a VB elnöki teendők ellátásával.[150]

1954 elején a kerület legfontosabb 8 problémájának megoldása érdekében a Végrehajtó Bizottság arra utasította a VB megbízott elnökét, hogy a kerületi pártbizottság segítségével tegyen lépéseket a felettes szerveknél. A nyolc feladat között szerepelt a nagytétényi iskola bővítése, a villamostarifa rendezése és az úthálózat bővítése is.[151] A helyi ipar fejlesztése és a lakosság jobb ellátása céljából az Ipari Osztály javaslatot tett új iparigazolványok kiadására. A VB a javaslatot elfogadta, mely szerint Nagytétényben az év során a következő iparigazolványok kerültek kiadásra: 1 cipész, 2 asztalos, 1 szobafestő, 1 férfi szabó, 1 női szabó, 2 kőműves, 2 vízszerelő, 1 ács, 1 lakatos, 1 hegesztő, 1 tetőfedő, 1 villanyszerelő, 1 bognár, 1 órás és 1 műszerész.[152]

A kerület lakáshelyzetéről felmérés készült, melyben megállapítást nyert, hogy a kerület lakásproblémáját 3.000 új lakás építésével lehetne megoldani. 1954-ben 250 új lakás építését tudta a Tanács betervezni, *„ez a tényleges szükségletnek 1/12-ed részét jelenti csak, melyből a valóban nagyon súlyos kö-*

[149] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 4. kötet, 1953. december 16. Beszámoló. 2- 34. oldal
[150] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 13. kötet, 1953. december 16. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal
[151] Ugyanott 14. kötet, 1954. január 3. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal
[152] Ugyanott 14. kötet, 1954. január 18. VB ülés, Jegyzőkönyv. 6. oldal

rülmények között lakó családok helyzetén kívánunk segíteni." A lakások kiutalása igénylés alapján történt. Egy-egy lakásra többen is benyújtottak igénylést. *„Meg kell említeni a Nagytétény, Ady Endre utca 9. szám alatti lakás esetét, melyet 19-en igényeltek.*" Sokan fellebbezést nyújtottak be az elutasító határozat ellen, melynek elintézésére hosszú hónapokig kellett várni. *„Például Gartai Mihály részére szeptember elején kiutaltuk a Nagytétény, Vörös Hadsereg út 79. szám alatt egy szoba-konyhás lakást, melyben már akkor egy önkényes beköltöző lakott, név szerint: Németh János.*" Az ő panasza alapján az ügy iratai illetékestől illetékeshez vándoroltak, de 1954. januárig konkrét intézkedés nem történt. *„Egy másik példa: a Nagytétény, Petőfi utca 51. szám alatt igénybe vett helyiség ügyében, Juraszkó István háztulajdonos felügyeleti panasza alapján, a vonatkozó ügyiratokat múlt év március 12-én felterjesztettük a XIV-es osztályhoz, s abban mind a mai napig döntés még nem történt.*"

A Tanács dolgozói nem ismerték eléggé a kerület lakáshelyzetét. Az egyik tétényi tanácstag szerint *„Nagytétény, Ady Endre utca 73. szám alatt van egy lakás, melyet csak be kellene vakoltatni, s ablakot tenni rá, megoldódna egy család problémája, lenne belőle 1 szoba-konyhás lakás.*" Közvetlen mellette állt egy vendéglő, mely akkor a MEZŐKER átvevő telepeként működött, de az *„nem használja ki teljesen azt a helyiséget.*" A Tanács nem tett semmit annak érdekében, hogy ott lakás, esetleg újra vendéglő legyen. A Vörös Hadsereg útja 71. szám alatt lakott egy család, amelynek *„van egy gyümölcsöse is, ahol szintén van egy lakásuk. Nem adják ki azzal az indokkal, hogy a gyümölcsösbe nem engednek idegent.*" A Végrehajtó Bizottság arra kérte a fővárost, hogy súlyos lakáshelyzetének enyhítése érdekében a XI. kerületben építendő lakásoknak bizonyos százalékát biztosítsa a XXII. kerület számára.[153]

Január végén az 1953. évi tervberuházások teljesítését vitatta meg a VB. A jelentés 33 pontban sorolta fel az elvégzett munkákat. Nagytétény mindössze 4 pontban szerepelt:

- 1953. december 1-re elkészült a Malinovszkij út 98. szám alatti körzeti orvosi rendelő. A vele kapcsolatos szennyvíztároló medence építését határidőre, december 31-ig a kivitelező nem tudta befejezni. A rendelő műszereinek egy részét sem sikerült a nyitásra beszerezni.
- A nagytétényi vízrendszerből egészséges vizet biztosítottak az Egészségügyi Gyermekotthon részére. A rendszer üzemeltetése novemberben indult meg.
- Decemberben a kultúrotthon részére cserépkályhák felállítása történt.
- A nagytétényi általános iskola új kályhákat kapott.[154]

Februárban az Oktatási Osztály bemutatta az általános iskolák féléves tanulmányi eredményeit. A nagytétényi iskola az első negyedévben a 2. helyen, félévkor pedig a 4. helyen állt a tanulmányi átlagok tekintetében:

[153] Ugyanott 14. kötet, 1954. január 23. VB ülés, Jelentés 1-5. és Jegyzőkönyv. 3. oldal
[154] Ugyanott 14. kötet, 1954. január 30. VB ülés, Beszámoló. 5-7. oldal

1953/54. tanév	*I. negyedév*	*Félév*
István téri ált. iskola	3,30	3,40
Nagytétényi ált. iskola	3,10	3,17
Kossuth Lajos utcai ált. iskola	3,08	3,15
Pannónia utcai ált. iskola	3,07	3,40
Árpád utcai ált. iskola	3,06	3,30
Budatétényi ált. iskola	3,02	3,22
Barossi ált. iskola	2,83	3,05

Jelentés készült a kerület kommunális ellátottságáról, mely Nagytétény helyzetét is bemutatta. Lakóhelyünk egy része a Sertéshizlalda kútjaiból kapta a vizet, mely azonban nem tudta az egész terület szükségletét biztosítani. Így Nagytétényben 17 ásott, illetve fúrt közös kútról szerezte be a lakosság a vizet. A Sertéshizlalda kútja sem felelt meg a követelményeknek. *„Ennek sem a vízhozama, sem a víz vegyi összetétele közfogyasztásra nem alkalmas."* A Fővárosi Vízmű februárban megkezdte a Baross Gábor-telepi és a nagytétényi vezeték összekötő vezetékének építését. Elkészülte után *„a legfontosabb feladat a Nagytétény belső rész vízvezetékkel való ellátása, mert ezen a területen van a legtöbb fertőzött ásott kút."* Csatornázás terén gondot jelentett, hogy a meglévő csatornák és nyílt árkok a csapadékvíz Dunába történő levezetését szolgálták, *„azonban a lakóházak szennyvizeinek levezetésére nem alkalmasak."*

Nagytétény elektromos árammal való ellátását a jelentés megfelelőnek találta. Csak *„a Szt. Család utca környéke nincs még hálózattal ellátva."* A közvilágításra azonban sokan panaszkodtak. Elsősorban a lámpák gyenge fényereje miatt. Az utcák korszerű kivilágítása még váratott magára.

Kommunális célokat szolgált a nagytétényi Népfürdő és a Duna-parti strandfürdő is. *„A népfürdő pincében való elhelyezése korszerűtlen és a fővárosi igényeknek meg nem felelő."* A strandfürdő pedig a legkisebb kényelmet is nélkülözte és korszerűsítésre szorult. A jelentés a kerület parkosítását is szükségesnek tartotta. *„Elsősorban a nagytétényi Kastélymúzeum mellett létesítendő új park"* megépítését.[155].

Februárban a Végrehajtó Bizottság új elnöke Nagy Dezső, elnökhelyettese pedig Siklósi Mihályné lett.

A tüzelő minőségére ezen a télen sokan panaszkodtak. A megrendelt mennyiség, mely egész télre elegendő lett volna, már az időszak felénél elfogyott. Ez a családoknak is gondot okozott, az iskolában pedig nagy veszteséget jelentett. Januárban nem tudtak az iskolának tüzelőt biztosítani, ezért sokszor csak 20-30 perces órákat tartottak, vagy csupán leckefeladás történt 1-2 órában, sőt szénszünetet is ki kellett adni. A rendszeres tanítás március 8-án indult meg. Az Oktatási Minisztérium a tanévet egy héttel meghosszabbította. A kényszerű szünet miatt kiesett tanulmányi időt nehezen,

[155] Ugyanott 14. kötet, 1954. február 13. VB ülés, Jelentés az 1953/54. tanév I. félévéről. 2. oldal és Jelentés a kerület kommunális helyzetéről. 1-4. oldal

csak a pedagógusok és a gyerekek fokozott munkájával lehetett pótolni. A szakkörök munkájáról a nagytétényi kultúrotthonban az Oktatási Osztály kiállítást rendezett, melyet mintegy 1.000 érdeklődő tekintett meg. Társadalmi munkában elvégeztették az iskola ajtajainak és ablakainak festését, valamint az olajlábazat rendbetételét.

1953-ban kezdték meg a Baross Gábor-telepi új körzeti orvosi rendelőintézet létesítését, melyet 1954. február 1-jén adták át rendeltetésének. Az intézmény a kor követelményeinek megfelelően, korszerűen lett berendezve, s a tervek szerint belgyógyászati és fogászati szakrendelés is működik majd benne. Megkezdődtek a Dózsa György út építési munkálatai, de azt a Városi Tanács Közlekedési Igazgatósága leállította, azzal az indokkal, hogy áramzavarok miatt az Útépítő Vállalat nem tudott elegendő mennyiségű zúzalékot előállítani. Az addig kiszállított zúzalékanyag elszállítására nem került sor, mert a szállítás többe került volna, mint az anyag. A telepi iskola bővítésének befejezési határideje február 28. lett.

A kerület 1954. évi költségvetése 17.988.950 Ft lett, mely 2.381.895 Ft-tal haladta meg az 1953. évit. A költségvetés a nagytétényi területre komolyabb beruházást, fejlesztést nem tartalmazott. Csupán a Lakáskarbantartó KSZ-nek egy fiókkal való bővítését tervezték, hogy *„a nagytétényi dolgozók is a közelben jussanak javítási munkát végző kisipari szövetkezethez."* Ezen kívül megkezdték a Gumigyár és a Bartók Béla út közötti 800 méter hosszú vízvezetéki közcső lefektetését. A Tanács elképzelése szerint ezzel *„ki tudjuk iktatni a nagytétényi lakosságnak a sertéshizlaldai vízzel való ellátását, és a budatétényi kutak egészséges és elegendő mennyiségű vizével tudjuk őket ellátni."*[156]

A Nagytétényben található Terrachemia (Kénsavgyár) vállalat üzem-egészségügyi téren nagyon elhanyagolt állapotba került. 1953 novemberében a Tanács már kötelezte a gyár vezetőségét a hiányosságok megszüntetésére, de három hónap alatt nem történt semmi. *„Kritikán aluli állapotban vannak a vállalat illemhelyei, a zuhanyozója és mosdója használhatatlan."* A vállalat dolgozói közül azért mentek el sokan a Kénsavgyárból, *„mert a legelemibb feltételek sincsenek biztosítva."*

A kerület és Nagytétény zöldségellátását 1953-ban sikerült biztosítani. A lakosság kertjeiben sok zöldséget termelt, s 1954-re is jó közepes termést vártak. Gondot e téren az jelentett, hogy *„a helyileg termelt szép és friss zöldséget a „kiválóan megszervezett" begyűjtés, a MEZŐKER monopolhelyzete folytán először jól megkocsikáztatta, majd az elhervadt és elsárgult, néha rothadt állapotban az 1. sz. Zöldség-Gyümölcs Kiskereskedelmi Vállalaton és a közértboltokon keresztül a kerületi dolgozóknak adta el napok múltán. Erre az árura persze a kerületi dolgozó nem kapott gusztust, de nem ismert rá termelője sem."*[157]

---

[156] Tanácsülési jegyzőkönyvek, 5. kötet, 1954. február 24. Beszámoló. 2-28. oldal és Jelentés a határozatok végrehajtásáról

[157] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 14. kötet, 1954. március 6. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal és Jelentés. 2. oldal

Március 2-án, szerdán este 7 órakor a kultúrotthonban „Forró sikerek" címmel műsorral egybekötött ismeretterjesztő előadást tartottak. A jól sikerült rendezvényen mintegy 200 vendég vett részt. Március 6-án, vasárnap este bemutatásra került Kálmán Imre: „Lili bárónő" című 3 felvonásos operettje. *„A közönségnek nagyon tetszett a műsor, amit bizonyít a telt ház is, kb. 400 fő jelent meg."* Március 16-án „Szerelem, házasság, válás" címmel tartottak a kultúrotthonban előadást, melyet filmvetítés egészített ki.[158]

Április 26-án a VB tagok beszámolót hallgattak meg a tavaszi sportidény eseményeiről. Szép eredményt értek el a tekézők. A Gumigyár tekézője, Lakos Gyula például országos bajnok lett. A Gumigyár szakosztályainak eredményesebb működését a vállalat sportpályájának elhanyagolt állapota nehezítette. A Metallochemia a nagytétényi Duna-parton dolgozói részére vízitelepet kívánt létesíteni, ennek érdekében a VB a volt csárda épületét és területét a gyár sportkörének átengedte.

A nagytétényi lakosság régóta panaszkodott azért, hogy befalazták a temetőkaput, s ezzel megnehezítették a sírok gondozását. A VB intézkedésére *„Megnyitották az Ady Endre út felőli bejárót, rendezték a temető háta mögötti törmeléktelepet és ígéretet tettek, hogy a hátulsó kerítést befalazzák."* A Lakáskarbantartó KSZ megnyitotta új részlegét a Vörös Hadsereg úton, a kerület vegyesipari vállalata pedig megszervezte a szervizszolgálatot. Ezen kívül *„Megnyílt a régóta kért nagytétényi új közértüzlet, s a Bartók Béla úti húsbolt is. A Metallochemia gyárban a munkások jobb ellátása érdekében büfét nyitottak."*[159]

A nagytétényi Vörös Csillag termelőszövetkezet taglétszáma 1954 tavaszán 75-re emelkedett, s ez lehetővé tette, hogy az öntözéses területet 5 holddal emeljék. A tsz erősödését bizonyította, hogy 13 új lakás építését kezdték meg a csoport tagjai. Hajdu Sándor, a szövetkezet elnöke a pártkongresszus tiszteletére felajánlást tett: *„15 nappal fél évi beadási határidő előtt egész évi beadási kötelezettségüket teljesíteni fogják."* A Metallochemia és a tsz közötti együttműködés szerint az üzem gépeket javított és rézgálicot adott, a szövetkezet pedig friss zöldséggel látta el az üzemi konyhát.

A kormány rendelete értelmében kerületünkben is megvalósultak a beadás csökkentésével, a hátralékok elengedésével kapcsolatos kedvezmények. A Vörös Csillag termelőszövetkezetnek a beadási kötelezettsége és a gépállomási díjhátralék elengedése 50.394 Ft megtakarítást jelentett. Hiteleinek részbeni elengedése, illetve meghosszabbítása következtében további 119.774 Ft jövedelemtöbblethez jutott a csoport, *„ami munkaegységenként 8,17 Ft-tal emelte a tagok jövedelmét."* A tsz a gazdasági év végén 35 Ft-ot fizetett ki munkaegységenként. Bódi József tehenész például összjövedelemként 28.821 Ft-ot kapott, ami 2.400 Ft-os havi keretnek felelt meg. A kedvezmények

[158] XXIII. 222. c. 5. doboz. 02 – 7., 8., 9. - 1955. számú iratok

[159] XXIII. 222. a. 2. 15. kötet, 1954. április 26. VB ülés, Jelentés 2. és 5. oldal és Beszámoló a VB határozatok végrehajtásáról. 1-2. oldal

hatására javult a beadási kötelezettség teljesítése. A termelőszövetkezet *„március 20-ra teljesítette egész évi tojás és marhabeadási kötelezettségét."*

Az eredményeket gondok is beárnyékolták. A tsz az őszi mélyszántást nem tudta befejezni, mert a Budapesti Gépállomásnak csak egy gépe dolgozott a kerületben, de az is többször üzemképtelen állapotba került. *„Így a korán beállott őszi fagyok következtében mintegy 40 kat. hold szántatlan maradt."* Állami segítséget is kaptak 1954-ben. 950 melegágyi ablakkeretet és 171.000 Ft-os hitelt új növényházak építésére, hogy már kora tavasszal friss zöldséggel tudják ellátni a lakosságot. A csoport márciusban már salátát és retket szállított a kerület piacaira.

A Törekvés termelőszövetkezeti csoport 1953-ban csemeteiskolát létesített, ahol 9.000 db facsemetét nevelt. 1954-ben 5 hold területen új telepítést terveztek, s tavasszal már 10 ezer darab új dugványozást el is végeztek. Ennek ellenére 1954 februárjában a kerületi Tanács a Városi Tanács elnökének, Pongrácz Kálmánnak írt beadványában a Törekvés tsz felszámolásának engedélyezését kérte. A kérelem indoklása szerint *„Nagytétényben az I. típusú Törekvés tsz – mely gyümölcstermeléssel foglalkozik – összetétele annyira rossz, tagjai osztályidegen és a letűnt Horthy rendszerben magas pozíciókat betöltött személyek, akik zömében ma is napszámosokkal dolgoztatnak és élvezik a tsz által nyújtott kedvezményeket."* A beadványhoz mellékelték H. S. begyűjtési csoportvezető jegyzőkönyvi nyilatkozatát az általa osztályidegennek tartott termelőszövetkezeti tagokról. Néhány név a listából:

„Hufnágel István, volt vendéglős.
Farkas István, volt csendőr alhadnagy, a nagytétényi őrs parancsnoka.
Hill Ferenc, volt hentes, virilis gyáros.
Herczeghalmy Nándorné, volt Horthy százados neje.
Mészáros Ferencné (Jenőné), *a volt főjegyző neje.*
Pencz Györgyné, volt fakereskedő.
Pencz Istvánné, volt hentes.
Paul Antal, volt diósároki borkereskedő"

A Tanács 1953 őszén a kerületi pártbizottsággal együtt már kérte a Törekvés tsz feloszlatásának engedélyezését. A Városi Tanács Mezőgazdasági Osztálya arra hivatkozva, hogy az törvénytelen lenne, a feloszlatáshoz nem járult hozzá. Az 1954. évi próbálkozás sem járt sikerrel, a tsz. 1956 végéig működött.

Komoly gondot jelentett, különösen Nagytétényben, a mezőőrök hiánya. *„Valósággal elveszi a kedvét az embernek a munkától az a tudat, hogy az értékes gyümölcstermést más szedi le…, s a gyümölcstolvajok a fákban is kárt okoznak."* A tanácsülés határozatában 6 állandó és 2 időszakos mezőőr beállításának engedélyezését kérte a felettes szervektől.

Az Ingatlankezelő Vállalat munkáját sokan bírálták. Például a Vörös Hadsereg út 36. szám alatti ház ablakait decemberben leszerelték, s még 1954 februárjában sem javították meg. A ház teteje beázott, s a lakók hiába

fordultak az Ingatlankezelőhöz, vagy a tanácstaghoz, a vállalat nem intézkedett. Az általános iskolában vízvezetéket és WC-t javítottak, de azokat javítás után sem lehetett használni.[160]

Május elején bezárták a nagytétényi lóhúsüzletet. A lakóházak 1954. évi tatarozási, felújítási tervében néhány nagytétényi ház is szerepelt. A Lakáskarbantartó KTSZ a Malinovszkij út 60., a Szent Család utca 1. és a Vörös Hadsereg út 81. számú házakat, a vállalat házi műhelye pedig a Csókási Pál utca 1. és 12., a Vörös Hadsereg út 51., valamint az Úttörők útja 10. és 14. szám alatti lakóházak kisebb-nagyobb javítását végezte el november 20-ig.[161]

Május elején a kerületi közétkeztetés helyzetét vitatta meg a Végrehajtó Bizottság. Az általános iskola tanulói, pedagógusai és az óvodás gyerekek részére a budatétényi főzőhelyről a Vendéglátóipari Vállalat szállította ki a reggelit és az ebédet háromkerekű motoros szállítókocsival. A reggeli gyakran csak 8 óra után érkezett az iskolába, mely akadályozta a tanulmányi munkát, hiszen egybeesett a tanítási idővel. A későn érkező ebéd pedig a délutáni foglalkozásokban okozott zavart. A Vörös Hadsereg úti 2274. számú Italboltban (Falatozóban) előfizetéses étkeztetés folyt, az itt étkezők száma 26-36 között váltakozott. A Vízművek nem engedélyezte a vízvezeték bekötését az italboltba, ezért a főzés igen körülményesen történt. Ezen kívül a helyiség piszkos és rendetlen volt.

A Sertéshizlalda és a Metallochemia üzemi konyhájában jó és ízletes ételt főztek, átlag 500-600 főre. Nem csak saját dolgozóit, hanem az üzemi konyhával nem rendelkező vállalatokat és a környék kereskedelmi dolgozóit is ellátták ebéddel.[162]

Shvoy Lajos székesfehérvári püspök az Állami Egyházügyi Hivatal jóváhagyásával 1954. május 1-jétől a nagytétényi plébániára helyezte káplánnak Dr. Arató Miklóst, hitoktató-lelkészi minőségben. Számára a budapesti letelepedést a Belügyminisztérium engedélyezte. Az egyházközség év végén megtartott képviselő-testületi ülésén Höfflinger András világi elnök felköszöntötte Markó Gyula plébánost, aki 20 éve foglalta el a nagytétényi plébániát. A plébános válaszában kijelentette: *„20 éve itt vagyok köztetek. Nehéz megpróbáltatások dacára is boldog vagyok, hogy köztetek lehetek. A nagytétényi hívősereg melegszívű nép és nekem épp ez kell… Ti ismertek engem, hisz veletek voltam a pincében, ott voltam örömötökben és bánatotokban egyaránt."*

1954-ben a régi barokk sekrestyeszekrényt használhatóbbá tették, majd kifestették a sekrestyét, a régi oratóriumot s annak lépcsőfeljáratát. 1956-ban Sugár Gyula faszobrász a templom belépője számára megfaragta Páduai Szent Antal és Lisieuxi Szent Teréz szobrát.[163]

---

[160] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 5. kötet, 1954. április 28. Beszámoló. 8-21. oldal és Jegyzőkönyv. 2-8. oldal, valamint XXIII. 222. c. 6. doboz. 019-1954. számú irat

[161] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 15. kötet, 1954. május 3. VB ülés, Beszámoló. 1-2. oldal

[162] Ugyanott 15. kötet, 1954. május 10. VB ülés, Beszámoló a közétkeztetésről. 3-4. oldal

[163] SzfvPL No. 4569 2794/1954. és 1821/1955. számú iratok, valamint Ph. 70.

Nyáron a kerület lakosságának szórakoztatására több műsort, előadást szerveztek a budatétényi kultúrparkban. Közülük öt program a nagytétényi kultúrotthon rendezésében került megvalósításra.

- Június 27. : A „Marica grófnő" operett bemutatása hivatásos művészek közreműködésével.
- Augusztus 15. : „Hókusz-pókusz" című vidám műsoros előadás.
- Augusztus 20. : Népünnepély a parkban, valamint gazdabál a nagytétényi kultúrotthonban.
- Szeptember 12. : Vidám est Latabár Kálmán és más neves komikusok közreműködésével.

Ezen kívül a kultúrotthon három nagyszabású csónakkirándulást szervezett az érdi és a százhalombattai partok felé.[164]

A tanácsüléseken szóba kerültek a nagytétényi lakosok problémái, kérései is. Például sokszor és többen helytelenítették, hogy a nagytétényi cukrászda közvetlen szomszédságában egy MÉH hulladékgyűjtő telep üzemelt. Kérték annak elköltöztetését. Ígéretet kaptak arra is, hogy a cukrászdát kibővítik, de nem történt semmi. Javasolták, hogy Nagytétényben létesítsenek gázelosztó telepet, valamint kenyérboltot. A nagytétényi strandon hűsítő italok árusítását szorgalmazták, valamint azt, hogy ott sürgősen létesítsenek egy WC-t.[165]

A túlzott adminisztrációs feladatok már az 1950-es években is megkeserítették az emberek életét. 1954 nyarán új közért-csemegeüzlet nyílt a Batthyány utcában, de vezetőjének például naponta 52 adminisztrációs feladatot kellett volna elvégeznie, ezt azonban nem tudta teljesíteni. Júliusban átadtak Diósárokban egy húsboltot, a Szabó-telepen pedig egy közértüzletet is. Bár az élelmiszerellátás javult, a szükségletet nem minden esetben sikerült fedezni. Főleg nyers húsból, vajból és tejtermékből, valamint sörből keletkezett időnként hiány. Sokszor kifogásolták a kenyér minőségét, ami miatt a Vörös Hadsereg út 56. szám alatti bolt vezetője is tiltakozott. A kiszállítás is gondot okozott. A vásárlók gyakran csak késő délután jutottak friss kenyérhez. A tejet a boltok többsége csak a délutáni órákban kapta meg, de akadt olyan üzlet is, amelyik egyáltalán nem kapott tejterméket. Több vendéglátóipari üzlet szociális és egészségügyi berendezések nélkül működött. A Szabadság utca 1. szám, a Baross Gábor-telepi IX. és XIII. utcai italboltokba például a vizet még nem vezették be.[166]

Nyáron a Végrehajtó Bizottság tanácsi összekötőket bízott meg, akik a VB Titkárságától kapott feladatokat közvetítették a lakóbizottság és az utcafelelősi hálózat felé. *„Ezzel a munkájukkal részt vesznek a lakosság mozgósításában, nevelésében és a fontos tanácsi feladatok végrehajtásában."*

---

[164] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 15. kötet, VB ülés, A dolgozók nyári szórakoztatása. 2-3. oldal

[165] Tanácsülések jegyzőkönyvei. 5. kötet, 1954. június 29. Jegyzőkönyv. 5. oldal

[166] Ugyanott 5. kötet, 1954. június 28. Tanácsülés jegyzőkönyve. 2. és 5. oldal és VB beszámoló. 7. és 13-14. oldal

Nagytétényi összekötők lettek: Skrbek Artur, Horváth Ilona, Kádár Sándorné, Tannal Józsefné, Spiller Lajos, Mudroch Frigyesné, Klein Ádámné, Vály István, Perlaki Gyula.[167]

Júliusban tanácstagi beszámolókat tartottak Nagytétényben, nagyon alacsony látogatottsággal. Döbröczöni János beszámolóján például a választók 3,9%-a, Bodnár István beszámolóján pedig csak 1,4%-a jelent meg. A beszámolókról készült jelentés szerint a tanácstagok elvesztették a lakosság bizalmát. *„Kevés kivételtől eltekintve nem tartják a kapcsolatot a lakossággal, alig-alig tesznek valamit beszámolójuk sikere érdekében."* Gyakran fordultak elő mozgósítási, szervezési hibák is. Például július 7-én *„Döbröczöni János tanácstag beszámolóját a nagytétényi kultúrotthonba irányozták elő, és a beszámoló napján délelőtt a kultúrotthon még nem tudott arról, hogy aznap este ott beszámoló lesz."* Ruttkay István nagytétényi tanácstag beszámolója viszont jól sikerült. Ő *„kiválóan mozgósított, és egyedül az ő beszámolóján 217 választó (78,6%) jelent meg."*[168]

A tanácstagi beszámolók után a VB értékelte, összegezte a tapasztalatokat. *„A beszámolókon való látogatottság azt bizonyítja, hogy csak kevés tanácstag választotta a személyes agitáció hasznos útját… Általánosan megállapíthatjuk, hogy a látogatottság nagyfokú visszaesése a korábbi beszámolókkal szemben, a gyengébb előkészítés mellett, a lakosság meglehetősen passzív magatartásából is adódott."*[169]

1954 nyarán hatalmas áradás vonult le a Dunán. A legveszélyesebb helyzet a Szigetközben alakult ki, de kerületünket is 8 kilométeres szakaszban öntötte el a víz. Dunatelep 60%-a került víz alá, Nagytétényben 34, Budafokon 24 házat ürítettek ki. Az összes vasúti aluljárókat eltorlaszolták, Dunatelep egy részét gáttal védték. A VB idejében biztonságba helyezte a Dunatelepen lévő házak lakóit. *„Gondoskodott elszállásolásukról, ellátásukról és egészségvédelmükről."* Az árvíz következtében mintegy 100 hold területen került a termés víz alá, például a Vörös Csillag termelőszövetkezet 25 hold kukoricája. A Sertéshizlaldánál az egyéni gazdák földjét is ellepte az ár. Az árvíz idején a lakosság lelkiismeretesen kivette részét a munkából. A tanácsi összekötők és utcafelelősök hívására többen teljesítettek mentési vagy gátőrzési szolgálatot. Az árvízkárosultak javára beindult gyűjtésben is kivették részüket. Az összekötők közül jó munkát végzett például *„Kádár Sándorné a nagytétényi 50/a lakótömbben, ahol a gyűjtés eredménye 864 Ft volt."* Birkner Tivadarné a 22-es lakótömb tanácsi összekötője *„A tömbben lakó dolgozók részére kultúrestet rendezett, melyen a műsort a tömbben lakó dolgozók gyermekei és a nagytétényi kultúrotthon tánccsoportja adta."* A 300 Ft bevétellel az árvíz sújtotta lakosságot segítették meg. Kerületi szinten közel 30.000 Ft adomány

[167] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 16. kötet, VB ülés, Összekötők névsora
[168] Ugyanott 16. kötet, 1954. július 12. VB ülés, Bejelentés. 1-2. oldal
[169] Ugyanott 17. kötet, VB ülés, 1954. szeptember 13. Tanácstagi beszámolók értékelése. 1. oldal

gyűlt össze a bajba jutottak megsegítésére. A MNDSZ 3.000 Ft-ot, ruházati és közszükségleti cikkeket gyűjtött és küldött a károsultaknak.

A Tanács nyáron „virágos kert" akciót hirdetett meg a kerület szépítése, csinosítása érdekében. Nagytétényben nagyon kevés utcai kiskert létesült. A lakók arra hivatkoztak, hogy azokat úgyis letaposssák. A VB szerint azonban nem csupán az utcák lakói miatt lett sikertelen az akció, az utcafelelősök sem szorgalmazták azt, s maguk sem vettek részt benne.[170]

1954-ben Budatétényben megnyílt a kerületi úttörőház. A nyári napközis úttörőtábort június 28-tól az úttörőház kertjében rendezték meg. A tábor területén a Tanács *„egy elég nagyméretű pancsolót létesített hat zuhanyozóval és mosdóvályúval, valamint hatalmas sportpályát, melyet a Fővárosi Tanács szerelt fel röplabda, kosárlabda eszközökkel, mászórudakkal, gyűrűhintával, korláttal és nyújtóval."* A többszöri budapesti kirándulás mellett (Állatkert, Városliget, sétahajó stb.) 3 napos egri kiránduláson is részt vettek a táborozók. A táborozásról készült jelentés sajnálatosnak tartotta, hogy a 250 gyermek befogadására tervezett tábor létszáma soha nem haladta meg a 140-150 főt.

Nyaranta egyre több diák keresett munkalehetőséget. A nagytétényi általános iskola tanulói is bekapcsolódtak a nyári termelőmunkába. Sokan dolgoztak a Diósárokban működött Gyümölcscsomagolóban. A csomagoló *„szabályellenesen éjszakai műszakban is foglalkoztatta a gyermekeket. Amikor emiatt a nagytétényi iskola igazgatója megtagadta az ott dolgozni akaró tanulóknak az engedély megadását, a Gyümölcscsomagoló engedély nélkül is foglalkoztatta őket."* Az eddigi években társadalmi munkákkal csak toldozgatták-foltozgatták a tétényi iskola épületét, termeit. 1954 nyarán nagyobb generáljavítás történt az iskolában kb. 100.000 Ft-os költséggel. Június 27-én a kultúrotthon műsoros előadást rendezett „Dankó Pista emlékestje" címmel A műsorban közreműködött a Fővárosi Népi Zenekar, Vörös Sári és Mindszenti Ödön. A vidám hangulatú dalesten kb. 250 nagytétényi lakos vett részt.[171]

Az óvodások szülei elkülönítő létrehozását kérték a Tanácstól azért, hogy amikor megbetegszik egy gyermek, legyen hol elhelyezni. Sok vásárló panaszkodott a SÜTÉRT Vállalatra, ahol a nem kellő tisztaság miatt gyakran került a kenyérbe szög, bogár és más ehetetlen, gusztustalan tárgy. Sok kifogás érkezett a nagytétényi népfürdőre is, mely a rossz kazán miatt gyakran került használhatatlan állapotba. Mivel a fürdő nem felelt meg a követelményeknek, a lakosság alig látogatta. A nyáron többen fordultak orvoshoz bőrbetegség miatt, melyet a víz terjesztett. A lakosság egy részének gondot okozott a tisztálkodás is, *„különösen Baross Gábor-telepen és Nagytétényben, ahol nincs víz, és egy vödör ivóvízért 4-5 Ft-ot is elkérnek."* A telepi óvodában is

[170] Ugyanott 16. kötet, 1954. július 19. VB ülés, Jegyzőkönyv. 6. oldal és 1954. augusztus 23. VB ülés, Jelentés. 2. és 4. oldal

[171] Ugyanott 16. kötet, 1954. augusztus 30. VB ülés, Jelentés. 2-4. oldal és XXIII. 222. c. 08/25/1954. számú irat

nehézséget okozott a gyerekek tisztán tartása a vízhiány miatt. A VB ígéretet tett a probléma megoldására. Az orvosok közül a Tanács dr. Bálint Béla munkáját kiválónak tartotta, aki átlagon felüli munkájával és a betegekhez fűződő példamutató kapcsolatával tűnt ki. A kerületben három területi bölcsőde működött 130 férőhellyel. Zsúfoltságuk miatt az igényeket nem tudták kielégíteni. 1954-ben történt meg a nagytétényi bölcsőde központi fűtésének javítása, valamint az intézmény teljes belső tatarozása 30.000 Ft-os költséggel. A kerületben lévő két egészségügyi gyermekotthon közül az egyik a kastélyban működött, s 100 elmaradt fejlődésű gyermek ápolását és gondozását biztosította. Az év során valósította meg a Tanács a gyermekotthon vízvezeték-hálózatának és csatornázásának kiépítését 285.000 Ft költséggel. Az évek óta tartó küzdelem, mely a Sertéshizlaldán felhalmozódott trágya folyamatos elszállítása érdekében folyt, eredményesnek bizonyult, mert 1954-re a helyzet lényegesen megjavult. [172]

1954-ben a Földművelődésügyi Minisztérium és a Városi Tanács a Bányagyutacsgyár részére 24 katasztrális hold területnek az igénybevételét rendelte el, építkezés céljára, a Sertéshizlalda rovására. Július 13-án a a gyár képviselője a területet jelképesen átvette, azzal a kikötéssel, *„hogy a gyár köteles megengedni a lucerna kaszálását mindaddig, amíg a terület tényleges beépítése meg nem kezdődik."*[173]

Augusztusban a kerületi pártbizottság ülésén a klerikális reakció elleni harcról tárgyaltak. A beszámolóhoz mellékelt statisztikai kimutatás néhány érdekes adatot, fontos tényt tartalmazott. Kerületünkben 5 római katolikus templom működött 9 pappal (ebből 5 plébános). A katolikus vallású személyek a kerület lakosságának kb. 83%-át tették ki. A református vallásúak a lakosság kb. 15%-át, s 2 templomuk 3 pappal működött. Az evangélikus vallásúak aránya mindössze 1% volt, 1 templommal és 2 pappal rendelkeztek. A kerületben 6 engedélyezett szektát tartottak nyilván: A baptisták temploma a Szent Gellért utcában Tóth Gábor lelkésszel várta híveit.. A szombatisták, illetve „Hetednapi Adventisták" a Török utca 9. szám alatt tevékenykedtek, a hívők száma kb. 35 fő lehetett. A keresztény testvér gyülekezet az Alsósas utca 30. és a Honfoglalás utca 80. szám alatt működött. Baross Gábor-telep két szektának adott otthont: Az Élőisten Gyülekezet a Mátra utca 4. szám, a Hetednapi Adventisták pedig a XIV. utca 44. szám alatt tevékenykedett. A szektákba járó személyek száma nem érte el a kerület lakosságának 1%-át.

Nagy Imre miniszterelnöksége idején a templomok újra megteltek hívőkkel. Egész Budapesten, kerületünkben, Nagytétényben is növekedett a húsvéti és az úrnapi körmeneteken résztvevők száma. A következő táblázat az 1954/55. tanévre hitoktatásra beiratkozott tanulók számát mutatja be iskolánként. A

[172] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 5. kötet, 1954. augusztus 31. Jegyzőkönyv. 4-10. oldal és Beszámoló. 9-27. oldal

[173] XXIII. 222. c. 9. doboz. 0024/57. számú irat

legtöbb tanuló (168) a nagytétényi (Vörös Hadsereg úti) általános iskolában és a Pannónia utcai iskolában (127 fő) járt hitoktatásra. A párttagok közül különösen Nagytétényben íratták be sokan (31 párttag) gyermeküket hittanra. Kerületi szinten az előző tanévhez képes majdnem duplájára nőtt a hittanra beíratott tanulók száma.[174]

A hitoktatásra 1954/55-ös évre beiratkozott tanulók iskolánként.

Iskola neve	Hitoktatásra beirt tanulók száma I.oszt.	II-IV.-o./V-VIII.	összes	%	Párttag szülő gyermeke
Árpád u. iskola	13	42 16	71	10.5	9
Dózsa Gy.u. isk.	23	45 40	108	17.5	6
Iskola u. iskola	22	51 45	118	24.2	8
Kossuth L.u.isk.	16	30 24	70	14.-	4
Pannónia u.isk.	14	72 41	127	23.4	7
Szt.István téri	16	32 26	74	16.8	2
Vöröshadsereg u.	26	78 64	168	23.-	31
Ált.isk.összesen:	130	350 256	736	18.3	67
Budai Nagy Antal gimn.			19	4.5	2
Mindössze: 4.393 tanulóból			755	17.2 %	iratkozott be hittanra,

az előző tanévben fennálló 9.6 %-kal szemben.

A rk. Egyház 1953-ban és 1954-ben rendezett körmenetein résztvevők száma húsvétkor: 1953, 1954, 1954 úrnapján

	1953	1954,	1954 úrnapján
Budafok belv.pleb.	1500	1700	1500
ebből gyermek:	280	360	100
Felsővárosi pleb.	750	800	600
ebből gyermek:	43	184	80
Budatétényi pleb.	800	600	350
ebből gyermek:	260	115	55
Baross Gábor tel.pleb.	400	600	350
ebből gyermek:	104	115	35
Nagytétényi pleb.	360	600	400
ebből gyermek:	72	116	35
összesen:	3810	4300	3200
ebből gyermek:	759	890	305

Szeptember elején az V. Békekölcsönjegyzés előkészítésével foglalkozott a Végrehajtó Bizottság. 1949-ben, a tervkölcsön kibocsájtásával került először sor államkölcsön jegyzésére, s 1950-ben bocsájtották ki az első békekölcsönt. 1954-ben az V. jegyzése előtt állt az ország.

A kerületi Tanácsnak az üzemi jegyzésekkel nem sok munkája akadt. Bár nem mondták ki a békekölcsön kötelező jellegét, azonban a munkáltatót szinte hatósági szereppel ruházták fel a jegyzési ívek aláíratásától a jegyzett

[174] XXXV. 161. a. 3/366. öe. 1954. augusztus 22. PB ülés statisztikája

összeg részleteinek levonásáig. A Tanács *„Fő súlyponti feladata a területi jegyeztetés, amely magában foglalja a parasztság, a nyugdíjasok, kisiparosok, kereskedők, háztartásbeliek jegyeztetését."* Az üzemek által a körzetekbe küldött népnevelők agitációjával, a jegyeztető párok felvilágosító munkájával igyekeztek eredményessé tenni a jegyzést, hiszen a Tanács is érdekelt lett a készpénzjegyzések növelésében, *„mivel az elmúlt évi 20% helyett 25% visszatérítést kapunk, amit különböző beruházásokra tudunk fordítani."*[175]

A kerületnek 5 millió forintot kellett jegyeztetni, de szeptember végén ebből még 1 millió Ft hiányzott. Több területen is lemaradás mutatkozott a megállapított átlaghoz képest. A nagytétényi Egészségügyi Gyermekotthonban 380 Ft átlag helyett csak 300 Ft-ot értek el. A Cipőipari KTSZ-nél 471 Ft helyett átlagban csak 375 Ft-ot jegyeztek. A Földműves-szövetkezetekben 393 Ft átlag helyett csak 250 Ft-ot ajánlottak fel a tagok. A kerületi kisiparosok közül pedig sokan nem is akartak jegyezni. A nyugdíjasok is gondot okoztak. *„Sok nyugdíjas a területen azt mondja, hogy ő, mivel dolgozik, már az üzemben jegyzett és így nem akar jegyezni. De kitartóan kell megmagyarázni, hogy a nyugdíjából is jegyezzen békekölcsönt."*[176]

Az 1954/55. tanévtől megnyílt budatétényi úttörőház foglalkozásait, szakköreit a nagytétényi tanulók is szívesen látogatták. Kőnig Edéné 1976-ban például így emlékezett az 1954 utáni évekre: *„Gyakran elmentünk Budatéténybe, az ottani úttörőházba. Én például főzési szakkörbe jártam. Ha jól sikerült az étel, közösen és jóízűen megettük. Több szakkör is működött. Ki-ki igénye szerint válogathatott. Megbeszéltük, hogy segítjük a gyengébb tanulókat. Tanulópárokat szerveztünk. Így ők is jobb eredményt értek el, és magasabb lett az osztályátlag. Osztályunkban elég sok szegényebb sorban élő kislány is tanult. A már nem használt, jó állapotú ruháinkat behoztuk számukra..."*[177]

Szeptemberben több tanácstag javasolta, hogy azoknak az egyéni gazdáknak, akiknek az árvíz miatt a termésük 80-90%-a tönkrement, beadási kötelezettségüket csökkentsék. A Vörös Csillag termelőszövetkezet a tavaszi fagykárral kapcsolatos jövedelemkiesés miatt adójának 60%-os mérséklését kérte a Tanácstól. A kérelmet egy négytagú bizottság vizsgálta meg. Megállapították, hogy a gyümölcsösben valóban keletkeztek károk, *„azonban a megmaradt gyümölcsös, valamint az egyéb jövedelmet biztosító üzemeltetési ágak*

[175] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 16. kötet, 1954. szeptember 6. VB ülés, Tájékoztató. 1-3. oldal
[176] Ugyanott 17. kötet, 1954. szeptember 27. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2-3. oldal
[177] Hugonnai Vilma Általános Iskola jubileumi évkönyve. Nagytétény, 2007. 33. oldal

az idei átvételi árak mellett nem okoznak olyan jövedelemkiesést, hogy az adó 60%-os mérséklését tenné indokolttá." A bizottság ezért a fagykárok miatt csak 30%-os adómérséklést javasolt.[178]

Az 1954. évi kommunális munkák értékelése és az 1955. évi tervek megbeszélésekor került szóba az óhegyi kút kérdése. A *„nyáron is pénzért hozattak a gazdák vizet a Dunáról 40-50 Ft-ért"* Az út is lehetetlen állapotban került, a mentők sem tudtak felmenni az Óhegyre. A Diótörő utca villanyhálózata sem oldódott még meg. Az 1954. évi tervek közül több nem valósult meg. *„Nagytétényben a közvilágítási tervének munkálatait nem lehetett elvégezni, azért, mert a vezetéktartó-oszlopok beszerzése akadályokba ütközik."* Nagytéténnyel kapcsolatban az 1955. évi kommunális szolgáltatások előzetes tervébe is csupán néhány fejlesztés került be. Például a tisztasági fürdő korszerűsítése, a Kastélymúzeum előtti téren néppark létesítése, strandfürdő kialakítása Dunatelep mellett.[179]

Októberben Végrehajtó Bizottsági ülésen értékelték a Nagytétényi Kultúrotthon munkáját. Az otthonban 12 szakkör működött (színjátszó, népi tánc, balett, iparművészeti, fotó, természetbarát, zenei, sakk, modellező, biliárd, mezőgazdasági, asztalitenisz) 205 fővel. Megállapították, hogy *„A kultúrotthon színjátszócsoportja nagy képességekkel rendelkezik. Rendszeresen rendeznek önálló műsoros estet. Előadták a Liliomfi, Gerolsteini nagyhercegnő, Sári bíró, Szabad szél című három felvonásos darabokat."*

A képen a „Gerolsteini nagyhercegnő" című darab szereplői láthatók, többek között Grábits István, Kádár Imre, Igali Ica, Hoffmann Marci, Solymosi János, Ecsedi János, Németh Márta.

[178] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 17. kötet, VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal és Javaslat a Vörös Csillag TSZCS kérésére

[179] Ugyanott 17. kötet, 1954. október 4. VB ülés, Értékelés. 1-6. és Jegyzőkönyv. 3. oldal

A fotószakkör fényképeket készített az aratásról, cséplésről, a képekből tablót állítottak össze és a Vörös Csillag termelőszövetkezetnek ajándékozták. A természetbarát szakkör a nyáron csónakkirándulást szervezett, s egészen Bajáig eveztek a résztvevők.

1953. januártól 1954. július végéig 83 ismeretterjesztő előadást tartottak a kultúrotthonban, melyeket 5.790 fő látogatott meg. Az irodalmi témájú előadások között szerepelt – többek között – Petőfi Sándor, Móricz Zsigmond, Jókai Mór élete. Természettudományi témában például a csillagos égboltról, az ember származásáról, a világ keletkezéséről hallgathattak előadást az érdeklődők. Politikai, történelmi témájú volt a Tanácsköztársaságról, a II Rákóczi Ferenc vezette szabadságharcról szóló előadás. A vérbaj gyógyításáról rendezett orvosi előadást 250 fő hallgatta meg. A kultúrotthon jó kapcsolatot alakított ki az üzemekkel. Az öntevékeny üzemi csoportok a politikai ünnepeken adtak műsort az otthonban, de rendeztek önálló műsoros estet is. *„Kiemelkedő volt a Bányagyutacsgyár énekkari hangversenye, melyre elővételben minden jegy elfogyott."*

1953 decemberében modellező kiállítást rendezett a kultúrotthon, melyen több mint 80 darab vitorlázó repülőgép-modellt mutattak be. A kiállítást 1.500 felnőtt és 800 gyermek tekintette meg. 1954 januárjában az otthon szakköreinek munkáiból rendeztek kiállítást, amit 1.138 fő látogatott meg. Májusban a „Pártunk harca" című kiállításra 920-an voltak kíváncsiak. A Végrehajtó Bizottság tagjai elismerően nyilatkoztak a kultúrotthon munkájáról: *„A kultúrotthonok közül a szebbik a budafoki. Ennek dacára mégis a nagytétényi működik jobban… A nagytétényi kultúrotthon nagyszerűen működik, ehhez nagyban hozzájárul az is, hogy ott egészen más emberek élnek, akik támogatják a kultúrotthont."* [180] A Tanács a kerület történetének megírására pályázatot hirdetett, melyre 3 pályamunka érkezett. A pályázatokat a Kastélymúzeum igazgatója értékelte. *„Véleménye szerint a legmesszebb időkig dr. Miklósi Zoltán ment el, még időszámításunk előtti időben kezdte pályázatának megírását."* Polacsek Gyula csak 1948-tól, s inkább politikai jellegű pályázatot írt. A harmadik munkát dr. Borsodi Béla küldte be. A VB az I. díjat, 700 Ft-ot dr. Miklósi Zoltánnak ítélte. Dr. Borsodi Béla 500 Ft-ot, Polacsek Gyula 300 Ft-ot kapott.[181]

Október 25-én, a Végrehajtó Bizottság két hónapos munkájának értékelése során megvitatták az V. Békekölcsönjegyzés tapasztalatait. Megállapították, hogy ha nem is zökkenőmentesen, *„de a reánk háruló feladatokkal sikeresen megbirkóztunk."* Több esetben azonban komoly „felvilágosító" munkát kellett folytatni azért, *„hogy lehetőleg minden kerületi dolgozó, de legfőképpen a kerület iparosai, az üzemi dolgozókhoz hasonló mértékben eleget tegyenek hazafias kötelességüknek."*

---

[180] Ugyanott 17. kötet, 1954. október 4. VB ülés, Kultúrotthonok munkájának értékelése. 2-4. oldal és Jegyzőkönyv. 5. és 7. oldal

[181] Ugyanott 17. kötet, 1954. október 11. VB ülés, Jegyzőkönyv. 10. oldal

Ősszel a VB a nagytétényi Földműves-szövetkezetnél kiharcolt egy épületanyagkereskedési részleget, *„ahol jelenleg is 20.000 tégla, mész, szigetelőlemez, nádpadló áll a dolgozók rendelkezésére."* A mezőgazdasági dolgozók egészségvédelme érdekében végzett jó munkájáért dr. Bálint Bélát pénzjutalomban részesítette a VB.[182]

1954 őszén, a Magyar Függetlenségi Népfront utódszervezeteként jött létre a Hazafias Népfront, mely október 22. és 24. között tartotta alakuló kongresszusát. Megalakításában fontos szerepe vállalt Nagy Imre miniszterelnök, akinek az volt a célja, hogy politikai szerephez juttassa a párton kívüli lakosságot, és az új irányvonalához tömegtámogatást nyerjen. A kerületi Tanács október 26-i ülésén üdvözölte a Hazafias Népfront megalakulását.

A tanácstagok 4 éves megbízatása lejárt. Elkezdődött a november 28-i tanácsválasztás előkészítése. A tanácstagok választásáról az 1954. évi IX. tv. rendelkezett, mely szerint a listás rendszerről áttértek az egyéni választókerületi rendszerre. Minden szavazópolgár a kerületi és fővárosi tanács egy-egy tagjára szavazhatott. A kerületben az összeírók segítségével elkészítették a választásra jogosultak névjegyzékét, s megkezdődtek a tanácstagi jelölőgyűlések is.[183]

1954 végére elkészült a nagytétényi strand és néppark építési terve. Az Építési és Közlekedési Osztály fejlesztési javaslatában több nagytétényi beruház is szerepelt.

Az Ady Endre úton 400 méter vízvezetéki hálózat építését tervezték. Ezen kívül a lakosság tanácstagi beszámolókon még 17 utcában (pl. Zrínyi utca, Batthyány utca, Petőfi utcán át a Honvéd utcáig stb.) kért vízvezetéket (összesen 7.200 méter). A közvilágítási hálózatot 10 utcában 51 lámpahellyel és 2.260 méter új hálózattal tervezték bővíteni (pl. Bartók Béla út, Diótörő út, Csókási Pál utca, Diósd felé vezető út stb.). A lakosság további 9 utcában kérte 1.790 méter új hálózat kiépítését és 101 lámpahely felállítását. Az osztály parképítésre 300.000 Ft, a strandfürdő folyamatos kiépítésére 2.900.000 Ft, a tisztasági fürdő fejlesztésére 28.000 Ft beállítását javasolta a Végrehajtó Bizottságnak.[184]

November 16. és 18. között tanácstagi népszerűsítő kisgyűléseket tartottak. A tervezett 14 kisgyűlésből 6 elmaradt, s a többi helyen is kevesen vettek részt. *„A legtöbb helyen azt tapasztaltuk, hogy az időbeni kiértesítés ellenére, a lakosság távol tartotta magát a kisgyűlésektől."*[185]

Egy kimutatás szerint 1954-ben a kerületben 8 ház teljes felújítását végezték el, köztük 2 nagytétényi (Vörös Hadsereg út 41. és Malinovszkij út 60.) épületet. Részleges felújításban 30 ház részesült, köztük 8 nagytétényi épület.

---

[182] Ugyanott 17. kötet, 1954. október 25. VB ülés, Jelentés. 1-4. oldal

[183] Tanácsülések jegyzőkönyvei. 1954. október 26. Jegyzőkönyv. 5. oldal és Beszámoló. 1. oldal

[184] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 17. kötet, 1954. november 15. VB ülés, Előterjesztés. 2-6. oldal

[185] Ugyanott 1954. november 22. VB ülés, Jelentés a népszerűsítő kisgyűlésekről. 1. oldal

A november 28-án megtartott tanácstagi választáson a 89 választókerületben, a névjegyzékbe felvett 25.765 kerületi lakos közül 24.624 fő szavazott. Az érvényes szavazatok közül (97 érvénytelen volt) 24.369-et a Hazafias Népfront jelöltjei kaptak. A megválasztott új Tanács 90 tagú lett. A kerületi pártbizottság és a Hazafias Népfront javaslatára a Végrehajtó Bizottság létszámát 9 főben állapították meg. A VB alakuló ülésén VB elnöknek Nagy Dezsőt, elnökhelyettesnek Kovács Ferencnét és VB titkárnak Petrus Elemért választotta meg. A megválasztott tanácstagok havonta egy alkalommal választóik részére fogadóórát tartottak. A nagytétényi és Baross Gábor-telepi tanácstagok és fogadóóráik helyszínei:

Urbán János	Gumigyár kultúrterme
Cser Lajosné	Gumigyár kultúrterme
Gesztelyi Ferenc	Gumigyár kultúrterme
Diósi Lajosné	Gumigyár kultúrterme
Baksai Ferenc	Nagytétényi pártház
Szarka Lajosné	Nagytétényi pártház
Szokolai József	Nagytétényi pártház
Hajnal Ferenc	Vörös Csillag tsz irodája
Scherer Vince	Vörös Csillag tsz irodája
Molnár Ferenc	Vörös Csillag tsz irodája
Kovács Ferencné	Nagytétényi Általános Iskola
Endrődi Károly	Nagytétényi Általános Iskola
Bartha Mózesné	Nagytétényi Általános Iskola
Thormuth Miklósné	Nagytétényi Kultúrotthon
Zámbó Istvánné	Nagytétényi Kultúrotthon
Mondovits Lajosné	Nagytétényi Kultúrotthon
Németh Márta	Nagytétényi Kultúrotthon
Ruttkay István	Hizlalda kultúrháza
Bodnár Istvánné	Hizlalda kultúrháza
Heitzmann Jakabné	Hizlalda kultúrháza
Patakfalvi Jánosné	Hizlalda kultúrháza
Hajdu Sándor	lakásán
Kostyál Erzsébet	lakásán
Rózsa János	lakásán[186]

Németh Márta (Grábits Istvánné) 33 évig volt Nagytétényben tanácstag és fontos beosztásokat is betöltött a kerületi Tanácsnál: a Népművelési Állandó Bizottság elnökhelyettese, osztályvezető, majd 1987-ig tanácselnök-helyettes. 1954-ben tanácstagi körzetéhez az Úttörők útja és környéke tartozott, majd

[186] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 5. kötet, 1954. december 6. Jegyzőkönyv 4-5. oldal és HU BFL XXIII. 222. a. 2. 18. kötet, 1955. január 10. VB ülés, Bejelentés tanácstagi fogadóórákról. 3-4. oldal

később a Hámán Kató utca, Koltói Anna utca és környéke. E körzetek utcáinak, lakóinak érdekeit képviselte, tolmácsolta a tanácsüléseken. Fontosnak tartotta a tanácstagi körzetéhez tartozó emberekkel való személyes kapcsolatot. Munkájában a lakóbizottságokra támaszkodott. Kéthavonta ültek össze, s minden problémát (ivóvíz, csatornázás, közvilágítás, utak, járdák állapota, közellátás stb.), még a személyes problémákat is megbeszélték. A lakóbizottsági üléseken és a fogadóórákon összegyűjtött panaszokat, problémákat a tanácsüléseken és a különböző osztályokon igyekezett megoldatni. Évente két alkalommal tanácstagi beszámolót tartott, melyeken a községfejlesztés, s a körzet kommunális fejlesztésének helyzetét vitatták meg. A községfejlesztés feladatait a VB és a tanácsülés minden évben tervekben rögzítette, azonban több beruházás nem készült el, vagy megvalósulása elhúzódott anyagi források hiányában. A fejlesztések fedezetét nem tudták könnyen előteremteni. Harc folyt érte a kerület és a főváros között. Tanácsüléseken a megkapott anyagiak városrészek (Budafok, Budatétény, Nagytétény) közötti elosztásáról, a fejlesztések, beruházások helyszíneiről folyt ádáz vita, melynek gyakran lett vesztese Nagytétény. A tanácstagok is hadakoztak egymással, ki-ki a saját körzetének beruházásait, fejlesztéseit igyekezett elérni, akár más területek rovására is.[187]

December végén az Építési és Közlekedési Osztály a kerület legfontosabb építési problémáiról készített felterjesztést a VB számára. A fővárossal 1953-ban megtárgyalt és elfogadott program szerint a Malinovszkij út és a Bartók Béla út sarkán kijelölt területen 210 db lakás építését kívánta a kerület megkezdeni *„a szükséges közművekkel, iskola, óvoda, és kereskedelmi létesítményekkel együtt."* A főváros a beruházási programot a Könnyűipari Minisztériumhoz terjesztette fel jóváhagyásra. *„Azonban sajnos az illetékes minisztériumok ebben az építkezés ügyében nem intézkedtek, úgyhogy kerületünk súlyos lakásügyi helyzete változatlanul fennáll."*

A kerületi, s nagytétényi vízvezetéki kutak teljesítőképessége elérkezett a határáig, s *„ezen a nyáron már olyan vízhiány lépett fel, amely joggal vívta ki a dolgozók legszélesebb körében felvetett panaszait."* Az Építési Osztály a meglévő kutak teljesítőképességének megvizsgálását, valamint új kutak feltárását és építését javasolta a Végrehajtó Bizottságnak. Gondot jelentett az elektromos hálózat gyenge teljesítménye is, melynek következtében *„a magánháztartások nem tudnak kellő mértékben elektromos áramot kapni villanyvasalók, takarék-tűzhelyek és melegítők céljára. A közterületek megvilágításának intenzitása olyan csekély, hogy a legelemibb közbiztonsági követelményeknek sem felel meg."*

Fontosnak tartották a nagytétényi szennyvíz elvezetésének megoldását, mert ott az altalaj *„annyira fertőzött és telített, hogy a szennyvíz kielégítő elemésztésére nem képes."* Halaszthatatlannak tartották az Óhegyen egy új

[187] Grábits Istvánné elbeszélése alapján

útvonal kiépítését. *„Annál is inkább, mert nyár folyamán a gyümölcsszállításoknál a rossz utak miatt a kényes exportgyümölcsökben tetemes kár keletkezett."*[188]

1955 januárjában a kultúrotthonban gazdaasszony szakkör indult, azonban működését varrógépek hiánya nehezítette. A színjátszócsoport bemutatta Sólyom László „Holnapra kiderül" című háromfelvonásos vígjátékát, melyet a nagy siker miatt, közkívánatra meg kellett ismételni. A képen a darab egyik jelenete látható, melynek díszleteit a képzőművész szakkör tagjai készítették. Február 9-én este 7 órakor ismeretterjesztő előadást tartottak „Budapest története" címmel. Az előadást filmvetítés követte. Kb. 100-an vettek részt a jól sikerült programon.[189]

1954-ben, zárszámadás után a Vörös Csillag tsz a tagok részesedésére készpénzben összesen 718.596 Ft-tal rendelkezett. Ez azt jelentette, hogy 24,45 Ft-ot fizetett ki munkaegységenként. 1955-re a tagok részesedésére 993.198 Ft-ot irányoztak elő, mely munkaegységenként 27,25 Ft-ot jelent majd megvalósulás esetén. Ennek érdekében beruházásokat is terveztek. Például 100.000 Ft értékben 100 négyzetméteres szegfűblokk építését. A termelőszövetkezet szoros kapcsolatban állt a nagytétényi vállalatokkal (Metallochemia, Hizlalda, Gumigyár), s ellátta az üzemi konyhákat friss zöldséggel. Búzát a tsz nem igen tudott termelni, így inkább áttértek a zöldségtermelésre, s az öntözéses kertészetet is tovább növelték. Ezen kívül *„Terven felül 300 db csirke nevelését ütemezték be és 1.000 db napos csirkét fognak felnevelni."* [190]

Az 1955. évi községpolitikai tervben több nagytétényi beruházás, fejlesztés is szerepelt:

- A Bartók Béla úton, az Ady Endre úton és a Március 15. utcában vízvezeték-hálózat lefektetése.
- Közvilágítási lámpahelyek elhelyezése a Bartók Béla úton, a 822. utcában és a Dráva utcában.
- Gyalogjárda aszfaltozás az Árpád utcában és Diósároktól a már meglévő járdáig a Malonivszkij úton.
- A Kastélymúzeum melletti néppark kiépítésének első ütemére 100.000 Ft-ot terveztek.
- A Dunatelep mellett kijelölt strandfürdőnél 100.000 Ft értékben elvégzik a földmunkákat, a parkosítást és a kerítés munkálatait.

---

[188] XXIII. 222. a. 2. 18. kötet, VB ülés. 1954. december 27. Előterjesztés. 1-2. oldal

[189] Ugyanott 18. kötet, VB ülés. 1955. január 10. Beszámoló a VB munkájáról. 2. oldal és XXIII. 222. c. 02 – 5 – 955 sz. irat. 2. oldal

[190] XXIII. 222. a. 2. 18. kötet, VB ülés. 1955. január 24. Mezőgazdasági osztály előterjesztése. 3-4. oldal és Jegyzőkönyv. 4. oldal

- Üzembe állítják a gumigyári játszóteret.
- Bővítik és korszerűsítik a Vörös Hadsereg út 41. szám alatti Nefelejcs cukrászdát.
- Megnagyobbítják, tatarozzák Dunatelepen a Malonivszkij út 59. szám alatt lévő közértet.
- Gépesítik a Vörös Hadsereg út 40. szám alatti péküzemet.
- A Csókási Pál utca sarkán lévő étterem helyiségeibe bevezetik a vizet.
- A kultúrotthon tetejének javítására és az udvar betonozására 23.000 Ft-ot biztosítanak. A tánccsoport részére csizmák és ruhák vásárlására 20.000 Ft-ot terveztek.
- Megkezdődnek az általános iskola bővítési munkálatai. Az építés teljes befejezésére 1.9000.000 Ft-ot terveztek, melyből 1955-ben 500.000 Ft-ot kívántak felhasználni. Az iskola 4 tanteremmel, tornateremmel és a szükséges mellékhelyiségekkel fog bővülni.[191]

Sajnos a tervekből több nem valósult meg, vagy a fejlesztés hosszú ideig elhúzódott.

Az 1955. március 15-én tartott tanácsülésen megemlékeztek az 1848-as márciusi pesti forradalomról is. Mint oly sokszor történelmünk során, az ötvenes évek kormányai is kisajátították ezt az ünnepet, mely aktuálpolitikai eseménnyé vált. *„1848. március idusának céljait, amelyek valóra váltásáért vérüket hullatták a márciusi ifjak, 1945 tavaszán váltottuk valóra. Ezen a 10 év előtti márciuson dőlt el a magyar nép évezredes pere, amelyért 48-ban Petőfivel és Táncsiccsal az élen harcoltak dicső elődeink."*

Jakosits Lajos az ünnep alkalmából azt javasolta, hogy a nagytétényi iskolát nevezzék el Zambelli Lajos általános iskolának. A Tanács a javaslatot elfogadta, s határozata alapján az iskola elkészítette a *„névadományozás"* iránti beadványát, mely arra kérte az illetékeseket, hogy az iskolát Zambelli Lajos 1848/49-es hősről nevezzék el. A kerület Oktatási Osztálya a fővároson keresztül a kérelmet az Oktatási Minisztériumnak megküldte.[192]

A márciusi tanácsülésen több nagytétényi panasz is szóba került. Az Óhegyen a permetezéshez szükséges vízért az ott lakóknak a Dunára kellett lejárni. Hajdu Sándor azt kérte a Végrehajtó Bizottságtól, hogy végre biztosítson vizet az ott élőknek. A VB a problémát nem tudta megoldani. A nagytétényi MÉH-telepet nem távolították el a cukrászda mellől, a lakosság kívánságára a tanácstagok megsürgették az intézkedést. A jegyzőkönyv szerint 1955-ben Nagytétényben 15.000-en éltek, de játszótérrel, parkkal a terület nem rendelkezett. Bartha Mózesné játszóteret kért, s a Kastélymúzeum parkjának rendezését. Baksai Ferenc a nagytétényiek hús és mezőgazdasági termékekkel való jobb ellátását sürgette, s felvetette a piactéren egy vásárcsarnok építésének

[191] Ugyanott 18. kötet, VB ülés. 1955. február 21. Községfejlesztési tervezet. 1-10. oldal

[192] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 6. kötet, 1955. március 15. Jegyzőkönyv. 2-3. oldal és HU BFL XXIII. 222. a. 2. 19. kötet, VB ülés. 1955. április 27. Jelentés határozatok végrehajtásáról. 2. oldal

tervét is. 1955 elején a Gumigyár melletti játszótér még mindig használhatatlan volt. A vállalat azt felvonulási területnek használta építkezése idején, de nem gondoskodott rendbehozataláról, melyre a Tanács többször is felszólította. A Tanács községfejlesztési alapot létesített, amelybe a kerület területén működő üzemek az általuk igénybe vett terület minden *„négyszögöle után évenként 2 Ft községpolitikai hozzájárulást kötelesek fizetni."* A községfejlesztési alapba került a békekölcsön készpénzjegyzésének 23,5%-a is. Az 1955. évi végleges községpolitikai tervben Nagytétény mindössze a dunai strand fejlesztésével és egy új pékbolt megnyitásával szerepelt.[193]

A Baross Gábor-telepi általános iskola bővítési munkái 1953-ban kezdődtek el, s több ütemben folytak. *„1955-ben a bővítési munkák teljes befejezést nyernek. Az általános iskola a bővítéssel 5 tantermet, 1 nevelőtestületi szobát és több mellékhelyiséget nyer. Az egész beruház előreláthatólag 1.220.000 Ft-ba kerül."* Az Elektromos Művek beruházásának keretében új vezeték építése és szerelése valósult meg, melynek eredményeként Nagytétényben például az Úttörők útja és a Zambelli Lajos utca világítása megjavult. A közlekedés gyorsabbá tétele érdekében második vágány épült Budafok, József Attila utca és Budatétény között. Ezzel sűrűbbé vált (kb. 8 perc időközönként) a HÉV közlekedése.[194]

Március 18-án a kultúrotthonban gazdagyűlést tartottak, melyen a Végrehajtó Bizottság elnöke beszámolt a földosztás 10 éves évfordulójának jelentőségéről, a kerületi parasztság megváltozott helyzetéről. A gyűlésen kb. 200 gazda vett részt.[195]

A nagytétényi általános iskola, zsúfoltsága miatt, bővítése elkerülhetetlenné vált. A szociálpolitikai bizottság beszámolója szerint az 1955. és 1956. évi tervek szerint a telepi iskola bővítése után *„a nagytétényi általános iskola bővítése szerepel, amelynek legnagyobb a zsúfoltsága."* Az iskola WC-jét tavasszal már háromszor is javították, de használni továbbra sem lehetett. A tanácsi vállalatok munkatempóját jól jellemezte, hogy a felvetett problémára az a válasz érkezett, hogy *„a WC-t javítják, azonban a végleges javítása nyáron történik majd."*[196] Az iskola zsúfoltságának enyhítése érdekében a Végrehajtó Bizottság határozatának megfelelően a Fővárosi Tanács május 17-i határozatával a Vörös Hadsereg útja 60. szám alatti helyiséget az iskola részére kiutalta .[197]

---

[193] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 6. kötet, 1955. március 15. Jegyzőkönyv. 7-18. oldal
[194] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 18. kötet, VB ülés. 1955. március 21. Beszámoló. 6. oldal
[195] Ugyanott 19. kötet, VB ülés. 1955. április 5. Beszámoló a VB munkájáról. 5. oldal
[196] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 6. kötet, 1955. május 5. Beszámoló 16. és Jegyzőkönyv. 12. oldal
[197] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 19. kötet, VB ülés. 1955. május 31. Határozatok végrehajtása. 1. oldal

Nagytétény a visszarendeződés időszakában

Nagy Imre reformjait minden esetben veszélyeztette és gyengítette a Rákosi mögé felsorakozott csoport, amely ismét elnyerte Moszkva támogatását. 1955 januárjában újra Moszkvába rendelték a magyar vezetőket, de a szovjetek most Nagy Imrét marasztalták el, s jobboldali elhajlással vádolták meg. Ennek hatására Rákosiék nyíltan szembe fordultak Nagy Imrével, s áprilisban minden állami és párttisztségéből leváltották, majd a pártból is kizárták. A Tanács információs jelentésében a változások hatásáról, a Központi Vezetőség határozatáról az olvasható, hogy *„a dolgozók tiszta képet még nem látnak."* Sokan felvetették, hogy a párt Nagy Imre hibáit miért ilyen későn fedezte fel. Állítólag többen *„valószínűnek tartják, hogy katonai vezető kerül az ország élére."*[198]

Rákosi Mátyás átmeneti megerősödése és a visszarendeződés megindulása a kerületi vállalatok és a Tanács munkájában is tetten érhető. A Cipész KSZ-nél például az 1953-as kormányprogram után nagyfokú bomlás indult meg, 11 tag a szövetkezetből ki is lépett. A munkafegyelem is meglazult, a dolgozók politikai gyűlésekre csak ritkán mentek el. *„Többen hangoztatták azt, hogy ha nem tetszik, akkor kilépnek és önállóak lesznek."* Nagy Imre leváltása után a szövetkezet vezetősége *„megmagyarázta"* a dolgozóknak a volt miniszterelnök, s *„az előző politika helytelenségét",* amit a tagok állítólag megértettek. A szövetkezet 1955. évi I. negyedévi 1.100.000 Ft-os tervét 1.137.000 Ft-ra teljesítette. A szövetkezet fő feladatát, a lakosság igényeinek kielégítését nem tudta teljes mértékben megvalósítani. Ebben részben a szakmunkáshiány, részben a rossz anyagellátás, valamint az idénymunka akadályozta.[199]

Az MDP Központi Vezetőségének júniusi határozata alapján a Végrehajtó Bizottság megállapította, hogy *„Pártunk politikájának jobboldali elfordítása az utolsó másfél év alatt érezhetővé vált kerületünkben is. Agitációs tevékenység folyt abban az irányban, hogy az egyénileg dolgozó parasztságot és az I. típusú TSZCS tagságot lebeszéljék a TSZ-ekbe való belépésről. Ugyancsak megnyilvánult a Vörös Csillag TSZ felé, hogy a betagosított területet követelték vissza a régi tulajdonosok, sőt a TSZ-legelő területét is vissza akarták szerezni."* A VB szerint a termelőszövetkezetek megszilárdítása érdekében *„szükséges azok megtisztítása és az oda nem való elemek kizárása."*[200] Ugyanakkor ismét felerősödött a termelőszövetkezetekbe való belépés szorgalmazása is. *„Senki számára nem lehet kétséges, hogy Pártunk és népi demokratikus kormányunk az egész dolgozó parasztság számára a felemelkedés egyetlen járható útjának a szövetkezést tekinti."* A Tanács szerint meg kellett szüntetni azokat a földterületeket, amelyeken nincs bevezetve a *„szocialista termelés".* Nagytétényben ez

[198] XXIII. 222. c. 02 – 08 – 1955. számú irat. 3. oldal
[199] XXIII. 222. a. 2. 19. kötet, VB ülés. 1955. május 9. Ipari Osztály beszámolója. 3-5. oldal
[200] Ugyanott 20. kötet, VB ülés. 1955. július 11. Kivonat a júliusi tanácsülés anyagából. 2. oldal

körülbelül 15 holdat jelentett. Határozat született arról, hogy a tanácstagok *„járják körül a területet, beszéljenek el az egyénileg gazdálkodókkal és ezeken a beszélgetéseken győzzék meg őket a szövetkezeti gazdálkodás előnyeiről."*

A tanácsülésen megállapították, hogy kerületünk szövetkezeteiben is megjelentek az *„osztályidegen, a jobboldali elhajlás"* képviselői. Határozat született, mely szerint ezek *„felszámolása érdekében termelőszövetkezeteink és csoportjaink tagságát felül kell vizsgálni és az ott meghúzódó osztályidegen és más oda nem való elemeket el kell távolítani."*[201]

A Tanács bízott abban, hogy a tsz-ek és az egyéni gazdálkodók a számukra megállapított kenyérgabonát az állam részére átadják. Azonban felhívták a figyelmet arra, hogy *„azokkal a termelőkkel szemben, akik a teljesítést elmulasztják, a Tanács kötelezi a megállapított kenyérgabona átadására, és vele szemben meg kell indítani a helyszíni behajtási eljárást."*[202]

A Vörös Csillag termelőszövetkezet 1955-ben már 244 kat. hold területen gazdálkodott, ezen kívül a tagság részére 32 kat. hold háztáji területet biztosított. Családtagokkal együtt 90 tsz tag dolgozott a zöldség-, gyümölcs- és dísznövénytermelésben, valamint az állattenyésztésben. Állatállományuk 50 db szarvasmarhából, 83 db sertésből, 16 db lóból és 808 db baromfiból állt. 50 férőhelyes szarvasmarha-istállóval, üvegházakkal és 60 kat. hold öntözőteleppel rendelkeztek. 1954-ben a természetbeni juttatáson kívül 24,45 Ft-ot fizettek ki munkaegységenként. A szövetkezet három melléküzemágat tartott fenn: bognár, kovácsműhely és vámdarálás, ezen kívül fenntartott két zöldségüzletet is. 13 családi házat építettek fel, valamint a kertészetben egy szoba-konyhás lakást.[203]

A kisiparosokat is érintette a változás. 1954 őszén a kerületben többen kértek iparengedélyt, például Scherer Vilmos Baross Gábor-telepi lakos is. Az Ipari Osztály támogatta is kérelmét, azonban mégsem kapott engedélyt. A Városi Tanács ugyanis felsőbb utasításra leállította az iparengedélyek kiadását. Kormányrendelet született, mely *„újabb iparengedélyeket nem tart szükségesnek kiadni. A rendelet nem enged meg olyan gyakorlatot folytatni, hogy szocialista szektorok rovására a magánkisipart előnybe helyezzük."* [204]

Júliusban árvízveszély fenyegette a kerületet, különösen Dunatelep lakosságát és a Vörös Csillag termelőszövetkezet Duna-parti területét. A tsz tagok, a lakosság és a honvédség éjjel-nappal keményen védekezett, s munkájuk eredményeként a víz nem öntötte el a házakat, s megmentették a tsz területét is. Joós Elek tanácstag beszámolója szerint *„Szívvel-lélekkel mentünk gátat építeni és meg is lett az eredménye, mert kb. 32 kh-as gabonabúzáját a termelőszövetkezet meg tudta menteni."* Az egyéni gazdák közül volt, aki figyelmeztetés

[201] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 6. kötet, 1955. július 22. Beszámoló. 1. oldal, Jegyzőkönyv. 8. és 17. oldal
[202] Ugyanott Beszámoló. 14. oldal
[203] Ugyanott 6. kötet, 1955. július 28. Tanácsülés. Beszámoló. 5-9. oldal
[204] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 20. kötet, VB ülés. 1955. július 11. Ipari Osztály beadványa. 1. oldal

ellenére terményét nem takarította be, s ezért 800 négyszögöl learatott gabonája három napig vízben állt. A Sertéshizlalda segítségével annak egy részét sikerült megmenteni. L. J. gazda ellen a Tanács eljárást is indított.[205]

A márciusban javasolt Zambelli Lajos iskolanévvel kapcsolatban júliusban több tanácstag felvetette, ha az nem sikerülne, az iskolát nevezzék el Perczel Mórról, a tétényi csata fővezéréről. Az Oktatási Minisztériumtól és a fővárostól megérkezett értesítés szerint az iskola elnevezését Zambelli Lajosról nem javasolták, *„mivel a huszárezredes 1848-49-es szerepe nincs teljesen tisztázva és feltehető, hogy a Béke Párttal szoros kapcsolatot tartott fenn, mely köztudomásúan szemben állott a forradalmi erőkkel."* Perczel Mór választásával egyetértettek, mert a ő *„szerepét a marxista történetírás is tisztázta."* Ezek után a VB azt javasolta, hogy Perczel Mórról nevezzék el a nagytétényi iskolát. A VB javaslatát, határozatát a tanácsülés megtárgyalta, s a javaslatot elvetette. *„Az iskola elnevezésével vár addig, amíg Zambelli Lajos huszárezredes 1848-49-es szerepe teljesen tisztázódik."*[206]

A júliusi tanácsülésen tájékoztatót vitattak meg a tanácstagok az év során történt fejlesztésekről. Nagytétényben az Ady Endre úton 394 méter, a Bartók Béla úton 700 méter vízvezetékcsövet fektettek le. Az Ady Endre úton az árokásás társadalmi munkában történt. A közvilágítás javítása céljából ugyanitt lámpahelyeket helyeztek el. Megkezdődött a Kastélymúzeum előtti néppark létesítése, a tereprendezésre azonban csak egy alkalommal került sor, mert kevesen jelentkeztek társadalmi munkára. Játszótér létesült a Gumigyár előtt és a Kastélymúzeumnál, a Kancsó utca végén (lánchinták, korláton billenő hinták és homokozó). A kerületben nyolc helyen történt nagy tatarozási munka, ebből Nagytétényben a Temető utca 6. szám és a Malinovszkij út 60. szám alatt. Tervbe vették a Vörös Hadsereg út 41. számú házat is, de júliusban még nem kezdődött el a tatarozás. 7 helyen végeztek kisebb javítási munkákat a kerületben. Nagytétényben a Vörös Hadsereg út 90., a Zambelli Lajos utca 21. és 29. számú házakon. A Vörös Hadsereg út 89. számú ház lakói anyagot kaptak, s társadalmi munkában javították ki a lakásokat. A Barackos úton és a Diótörő utcában útjavítási munkák történtek.

Korszerű pékbolt nyílt a Vörös Hadsereg út 40. szám alatt, s átalakításra, bővítésre került a „Nefelejcs" cukrászda. A nagytétényi kultúrotthon táncsoportja 20.000 Ft támogatást kapott csizmák és táncruhák vásárlására, a szakkörök pedig 4.600 Ft értékben szakmai felszereléseiket bővíthették.

Az év során tanulmányi versenyt rendeztek a kerületben. A történelem versenyben a nagytétényi iskola I. helyezést ért el.[207]

---

[205] Tanácsülési jegyzőkönyvek, 6. kötet, 1955. július 28. Beszámoló. 8. és Jegyzőkönyv. 9. oldal

[206] Ugyanott Jelentés a határozatok végrehajtásáról. 2. oldal és HU BFL XXIII. 222.a. 2 20. kötet, VB ülés. 1955. augusztus 22. Jelentés a határozatokról. 2. oldal

[207] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 6. kötet, 1955. július 28. Tájékoztató. 1-11. oldal

Júliusban Végrehajtó Bizottsági ülésen tárgyalták meg az 1956. évi közműfejlesztési tervet. A VB tagok közül többen is kifogásolták, hogy *„a jelentés teljes egészében csak Budafokkal, Budatétennyel és Baross Gábor-teleppel foglalkozik és Nagytétény semmiféle fejlesztésre nem lett beállítva."* Észrevételezték például, hogy a Diótörő utca villanyvezetékkel való ellátása már több éven át húzódik, *„pedig nagyon sötét az az utca."* Szükségesnek tartották azt is, hogy *„az Úttörő utcába vizet vezessenek be, mert a környező lakosságnak nagyon messzire kell menni vízért."* Nagytétényi csatornázás sem szerepelt a tervben. Pedig a Déli vasútnál nyitott árokban folyt a Metallochemia által levezetett szennyvíz, ami igen nagy bűzt árasztott. A gyárat már több alkalommal felszólították a probléma megoldására. Az üzem szerint azonban a Fővárosi Csatornázási Vállalat feladata lett volna a csatorna rendbetétele, de a vállalat sem csinált semmit.[208]

A szeptember 6-án tartott VB ülésen a VI. Békekölcsönjegyzés előkészítéséről tárgyaltak. A tavalyi jegyzés tapasztalatai alapján várható volt, hogy nehéz dolguk lesz a jegyeztetőknek, hiszen több olyan terület is akadt, ahol az előirányzottnál kevesebb jegyzés történt. A kölcsönjegyzés feltételei megegyeztek az 1954. évivel. A bérből és fizetésből élőknél 700 Ft-ig ¼ havi, 700 Ft-tól 1.500 Ft-ig ½ havi, 1500 Ft-tól 2.500 Ft-ig ¾ hónapi, 2.500 Ft felett egy hónapi bért kellett jegyezni. Nehézséget vártak a parasztság körében. Tavaly akadtak olyanok, akik 30-40.000 Ft jövedelemmel rendelkeztek, de csak 100 Ft-ot jegyeztek. 1955-ben olyanok mentek a gazdákhoz jegyeztetni, akik tudták, *„hogy kinek mennyi kb. az évi jövedelme és így nem fogunk elfogadni csekély összegeket."* 1954-ben a pedagógusok sem jegyeztek jól, azonban az idén fizetésrendezés történt náluk, *„amivel lehet politizálni, s felvilágosító munkával az idén több eredményt érünk el."*[209]

A jegyzés idejére a kerületet 8 politikai körzetre osztották, s egy-egy üzem brigádját bízták meg, hogy az ezeken a területeken élőket meglátogassák, s meggyőzzék őket a jegyzés fontosságáról. Minden tanácstagnak is részt kellett venni e munkában, s el kellett érnie, hogy minden lakó tehetségéhez mérten a kívánt összeget jegyezze. Előírták számukra, hogy *„az önkéntesség elve mellett kell jegyeztetni, de harcos agitációt kell folytatni."* A VI. Békekölcsön készpénzjegyzési összegéből a kerületet 25%-os részesedés illette meg, melyet a Tanács közkutak felállítására kívánt fordítani.[210]

A nagytétényi lakosság már több éve kifogásolta, hogy a cukrászda bővítésének útjában áll a MÉH Vállalat Vörös Hadsereg út 43. szám alatti kirendeltsége. *„Tárgyalások során sikerült a MÉH Vállalatot máshol elhelyeznünk.*

---

[208] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 20. kötet, 1955. július 25. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2-4. oldal

[209] Ugyanott 20. kötet,1955. szeptember 6. VB ülés, Ütemterv 2. és Jegyzőkönyv. 4. oldal

[210] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 6. kötet, 1955. szeptember 21. Beszámoló. 8. oldal és Határozatok. 1. pont

A cukrászda kibővült kb. 50 négyzetméterrel, s ezen új helyiséget szívesen látogatják a szórakozni vágyó lakosok."

Diósárokban, a volt Gálik vendéglő helyén földműves-szövetkezeti italbolt nyílt, *„ezzel a nagytétényi hegyvidéki lakosság igényeit elégítjük ki."* A Földműves-szövetkezet részére a Vörös Hadsereg út 89. szám alatt épületanyag és tüzelőanyag kereskedésre alkalmas helyet biztosított a Tanács, *„ahol bőségesen tudnak szabad tűzifát is a lakosság rendelkezésére bocsátani, amit a lakosság nagy megelégedéssel vett tudomásul."* A Vörös Hadsereg út 139. szám alatt helyiséget biztosítottak a földműves-szövetkezeti hizlalda részére, *„ezzel a budatétényi SZÖVOSZ iskola mosléka válik felhasználhatóvá és a hízott sertések a lakosság jobb ellátását fogják szolgálni."*[211]

A VI. Békekölcsönjegyzésről készült összefoglaló jelentés kiemelte, hogy a pedagógusok hozzáállása a jegyzéshez sokat javult. 13,3%-kal jegyezték túl az irányszámot. *„Ehhez nagymértékben hozzájárult a pedagógusok illetményrendezése."* A nyugdíjasok jegyeztetésénél azt tapasztalták, *„hogy éppen a nagyobb nyugdíjjal rendelkezők nem akartak egyáltalán részt venni a jegyzésben, vagy csak egy egész kis összeget akartak jegyezni és részben jegyeztek is."*[212]

Novemberben a Végrehajtó Bizottság a kerület kultúrmunkáját értékelte. A beszámoló bírálta az öntevékeny kultúrcsoportok tevékenységét, amelyek műsorpolitikájába sokszor *„kispolgári jellegű, giccset terjesztő könnyű műfajok burjánzottak el."* Példaként említette a Hacsek és Sajó *„ízléstelen"* jelenetet. A nagytétényi kultúrotthon színjátszó csoportja viszont *„helyes úton jár a műsorpolitika terén."* Elmarasztalták a Gumigyárat, mert ugyan igen jó énekkara volt, *„de azzal az indokkal, hogy különböző műszakban dolgoznak a kórustagok, az énekkar megszűnt."* A Bányagyutacsgyár kórusának munkáját kiválónak tartották, de javasolták, hogy a klasszikus műsorszámok mellett *„több mozgalmi és népdalfeldolgozás legyen a műsorban."*

A nagytétényi kultúrotthonban a helyiségek számát kielégítőnek tartották, de hiányoltak egy fiókkönyvtárt, *„mert a jelenlegi könyvállomány nem elégíti ki Nagytétény olvasni vágyó lakosságának igényeit."* A szakkörök közül kiválónak minősítették a természetjáró és a modellező szakkör, a művészeti csoportok közül pedig a színjátszó csoport tevékenységét. A kultúrotthonban jól működő szimfonikus zenekara is működött, mely 1955-ben két önálló hangversenyt adott. Hibának tartották azonban, hogy a munka *„átcsúszott a szórakoztatás területére."* A Tanács véleménye szerint például nem fordítottak gondot a mezőgazdaság fejlesztésére. *„A termelés, a begyűjtés, a termelőszövetkezetek fejlesztését kulturális agitációs munkájában nem tudta eléggé segíteni a kultúrotthon."*

A Kastélymúzeumban 1955-ig 14 kiállítást rendeztek, amit közel 30 ezer látogató tekintett meg, főleg Nagytétényből és a fővárosból. Budafokról

[211] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 21. kötet, 1955. október 3. VB ülés, Beszámoló. 3-4. oldal
[212] Ugyanott Összefoglaló a jegyzésről. 2. és 4. oldal

viszonylag kevesen látogatták a múzeumot. A beszámoló elismerően szólt Dáni Gézáról: *„Az eddig elért eredmények oroszlánrésze a nemrég elhunyt múzeumvezetőt, Dáni Gézát illeti."* A múzeum új igazgatója Cserei Éva lett. Az MNDSZ bábcsoportja több alkalommal szórakoztatta a kerület gyermekeit. November 7-én a nagytétényi kultúrotthonban adtak bábműsort, melyen több mint 300 gyerek vett részt. A Baross Gábor-telepi lakosság a tanácstagi beszámolókon mozit kért. A VB a kérést megoldottnak tekintette, mert a Gumigyárban minden szerdán és szombaton filmvetítést tartottak a kultúrteremben.[213]

A hozzászólások során felvetődött, hogy a nagytétényiek még az egykori kocsmatulajdonos nevén ismerik a kultúrotthont (Szelmann Ház), s így is nevezik. Javaslatként Szigligeti Ede neve merült fel névadóként, de nem lett belőle semmi. A tanácstagok kiemelték, hogy az otthon színjátszócsoportja nagy sikerrel mutatta be darabjait, melyek közül néhányat többször is meg kellett ismételni.

A Kastélymúzeummal kapcsolatban sürgették az épület renoválását, rendbetételét, a kevés használható helyisége miatt. A helytörténeti kiállítást például az MNDSZ helyiségében kellett megrendezniük. A nagytétényi Szabadság mozit 1948-ban államosították, ekkor lett Petőfi filmszínház. 1955-ben a moziban még mindig nagy sikerrel vetítették a nyugati filmeket. A tanácstagok több filmet is bíráltak, helytelenítettek. Ezek közé tartozott például „A félelem bére" című francia film. Néhányan, politikai okokra hivatkozva a „9-es kórterem" című magyar film betiltását követelték. A kezdetben sikeres vasárnapi délelőtti matinék látogatottsága csökkent. A Petőfi mozi vezetője nem tudott jó kapcsolatot kialakítani a nagytétényi iskola igazgatójával. *„Így ki vannak téve a gyermekek vasárnap a klérus befolyásának."*[214]

A novemberi tanácsülés az 1955. évi téli felkészüléssel, a gondokkal is foglalkozott. A nagytétényi általános iskolában a pártházba kihelyezett tantermek fűtése nehézséget jelentett, mert a tüzelőt az iskolából kellett odaszállítani a fűtőknek, akik az amúgy is kevés fizetésért a szállítást nehezményezték. A napközi részére az ebéd általában későn érkezett és ezért a tanulók késve mentek az órára. A napköziben az ebédeltetéshez 50 db kés hiányzott. Gondot okozott a sok törölköző mosása is. A Patyolat nem tudta időre kimosni a törölközőket. Evőeszközök beszerzését az Oktatási Osztály 3.000 Ft értékben biztosította. Törölközők mosására az iskolai költségvetésben biztosítottak fedezetet.

A Baross Gábor-telepi iskola 3 termében nem lehetett fűteni, a gyermekek kabátban ülve tanultak. A háztető sok helyen beázott, az iskola külön épületében a rövid kémények miatt nem volt huzat. A cserépkályhák és a

[213] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 6. kötet, 1955. november 30. Beszámoló. 7-23. oldal
[214] Ugyanott Jegyzőkönyv. 9-11. oldal

tető javítása még 1956 elején sem történt meg, mert a kivitelező nem ismerte el, hogy a hibáért ő a felelős.

A nagytétényi óvodában a WC, a fürdő és a mosdó szennyvize nem folyt le, az emésztőgödörből feljött a víz, s az ablak alatt terjedt az egészségtelen bűz. A reggelit későn, csak 11 óra körül hozták. A zsúfolt intézményben, mely bővítésre szorult, kevés volt a pihenőágy is. Az óvodában 1956-ban új emésztő építését tervezték, a zsúfoltság ellen azonban nem tudtak semmit tenni. A nagytétényi bölcsőde felkészült a télre, a központi fűtése is rendesen üzemelt. Problémát a lefolyócsatorna hibája jelentett, mert az esővíz szabadon rongálta az épület két sarkán a falat.

A kultúrotthon zavartalan működését mintegy 5 kályha hiánya gátolta. Szakköri helyiségből kettőt nem tudtak fűteni, ezért a szakkörök a fűthető helyiségekben váltogatták egymást. Nem tudták fűteni a nagytermet és a folyosót sem.

A közértboltokban, a lakosság ellátásában gondot jelentett a kevés zsír, tojás, hentesáru. Gyakran hiányzott a bab, borsó, lencse is, rizst pedig sehol sem lehetett kapni. Továbbra is sokan panaszkodtak a kenyér minőségére. *„Nincs jól kidolgozva, nedves, ragadós, szalonnás, sületlen."* Burgonyával viszont bőségesen rendelkeztek a boltok.[215]

A nyári párthatározat után a kerület termelőszövetkezeteiből is eltávolították a *„befurakodott, osztályidegen elemeket."* A nagytétényi Vörös Csillag tsz-ből 4 tagot, a Törekvés tsz-ből pedig 35 tagot zártak ki. Itt a kizárás elég nehezen ment. *„A tagság az első közgyűlésen nem szavazott, sőt védelmébe vette az osztályidegeneket. A második taggyűlésen azonban 14 fő ellenében elfogadta a kizárásokat."* A Tanács Mezőgazdasági Osztálya sokat foglalkozott az egyéni gazdák meggyőzésével, de azok még tartózkodtak a termelőszövetkezetbe való belépéstől. Nagytétényben élt a legtöbb egyéni gazda, aki számításba jöhetett a beszervezésnél, számuk körülbelül 15 lehetett.[216]

Az 1955. évi községpolitikai terv teljesítéséről készült beszámoló szerint Nagytétényben is több fejlesztés történt, de problémák is adódtak. Vízcsövet fektettek és összesen 7 közkutat állítottak fel a Bartók Béla úton, a Petőfi utcában, a Március 15. utcában és az Ady Endre úton. Az utóbbi két helyen az árokásás és a föld visszatöltés társadalmi munkában történt. A közvilágítás javítása céljából az Ady Endre úton 4, a Diótörő úton 9 lámpahelyet állítottak fel. A Kastélymúzeum előtti néppark létesítése nehézségekbe ütközött. A főváros tervosztálya a park építését társadalmi munkában javasolta megvalósítani, mert *„jelenleg a park építésére fedezet nem áll rendelkezésre."* A Tanács a társadalmi munkát már 1954 májusában megszervezte, a részvétel azonban nagyon csekély volt. A strandfürdő építésének munkái sem indultak

[215] Ugyanott Jelentés a téli felkészülésről. 1-7. oldal és 1956. január 26. Tanácsülés, Oktatási Bizottság jelentése. 1-2. oldal

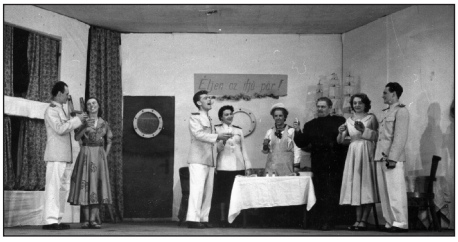
[216] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 21. kötet, 1955. december 12. VB ülés, Jelentés. 1-2. és Jegyzőkönyv 3. oldal

meg. Az új terv szerint a kivitelezésre 1956 első felében kerülhet sor. A közlekedés javítása érdekében a Vörös Hadsereg úton 264 négyzetméter öntött aszfalt gyalogjáró burkolat készült. Az Árpád utcában és a Malinovszkij úton tervezett járda építését azért nem hajtották végre, mert *„a kövezési munkák egységárait a minisztérium megemelte, és így ezeknek a munkáknak fedezetéről már gondoskodni nem állt módunkban."* A Barackos út, a Diótörő út és a 824. utca makadám burkolatának áthengerezését viszont elvégezték.

November 2-án kezdte meg működését a Vörös Hadsereg út 62. szám alatt a Gázértékesítő Vállalat kirendeltsége. A VB szerint *„A lakosság régi kérése teljesült ezzel az intézkedéssel, nem kell Budafokra jönni, illetve drága fuvardíjat fizetni, ha a gázpalackját cserélni akarja."* A lakosság kívánságára a Vörös Csillag termelőszövetkezet helyiségében állatorvosi rendelés indult meg áprilisban. A nagytétényi bölcsődében gyermekkocsik tárolására fedett kocsiszínt építettek.

1955 végén megkezdődtek a nagytétényi általános iskola bővítési munkái, amelyre 1.922.000 Ft állt rendelkezésre. A tervek szerint az iskola 4 tanteremmel, tornateremmel, korszerűen felszerelt ebédlővel, fizikai kísérleti szobával egészül ki.

A kulturális események közül a VB kiemelte, hogy *„Nagy sikere volt a nagytétényi kultúrotthonban megrendezett modellező kiállításnak, melyet szép számmal kerestek fel"* az érdeklődők. A színjátszó csoport nagy sikerrel adta elő a „Nászutazás" című szovjet vígjátékot. Ezzel a darabbal a csoport elnyerte a fővárosban a „Legjobb amatőr színjátszócsoport" címet és díjat. A lakosok közül sokan levélben kérték a csoportot, hogy a jövőben mutassák be Kálmán Imre „Csárdáskirálynő" című operettjét. Decemberben a Kastélymúzeum a kerületi Népművelési Osztállyal közösen a kerület múltjáról helytörténeti kiállítást rendezett. *„Sajnos meg kell állapítani azt, hogy a helytörténeti kiállítást a dolgozók nem nagyon látogatták."*[217]

A nagytétényi lakosság egészségügyi ellátásának néhány jellemzője 1955 végén: A temető mögötti szeméttelep elsősorban a környéken élőknek okozott sok kellemetlenséget. A helyi gyárakban komolyabb üzemfejlesztés nem történt sem 1954-ben, sem 1955-ben. Csupán kisebb átalakításokat végeztek a Gumigyárban (kazán) és a Metallochemiában (konverter-üzem). A levegő tisztaságának javítása érdekében elsősorban a Metallochemiából a *„légtérbe jutó szennyezettséget kell korszerű berendezésekkel megszüntetni."* Lakóhelyünk vízvezeték-hálózata valamit bővült, de csatornahálózat nem épült az utóbbi

[217] Ugyanott 22. kötet, 1956. január 23. VB ülés, Beszámoló a terv teljesítéséről. 1-18. oldal

években. A körzeti orvosi rendelő állapotát a VB jónak minősítette. Folyóvízzel rendelkezett, meleg vízzel azonban nem. A fűtés cserépkályhákkal történt. A rendelő átlagos napi forgalma 50 fő körül mozgott, ez betegenként kb. 5 percet jelentett. *„A nagytétényi Sertéshizlalda légyártalmának kiküszöbölésére már több műszaki megoldást is kidolgoztak 1953-tól, azonban közegészségügyi érdeket kielégítő megoldást még nem találtak."*[218]

Novemberben, advent első vasárnapján délelőtt Shvoy Lajos székesfehérvári püspök Badalik Bertalan veszprémi püspökkel együtt meglátogatta a nagytétényi plébániát. Részt vettek a csendes adventi misén, majd megbeszélést folytattak Markó Gyula plébánossal. Délután hamar távoztak, erre utal Shvoy püspök előzetes levele: *„Remélem az ebéd rövid lesz és a kiszolgálás gyors és flott, hogy legkésőbb 3 órakor útra kelhessünk."* Mindkét püspök a legellenzékibb főpapok közé tartozott, akik az egyház érdekeit védelmezték. Shvoy Lajost 1951. június 21-én letartóztatták és házi őrizetbe került. Erről Önéletrajz című munkájában így írt: *„Lakásomat nem volt szabad elhagynom és négy államvédelmis ávós legény és egy százados őrködtek testi épségem felett. Még aznap este házkutatást rendeztek nálam és az irodában, és koffer számra vitték el a könyveket és az iratokat."* Házi őrizetét augusztus végén szüntették meg. Badalik Bertalan püspöki megbízatását az állam 1957-ben visszavonta, s a hatóságok Hejcére internálták.[219]

1955-ben a Sertéshizlalda három kétszintes, többlakásos lakóházat épített. Itt helyezték el azokat a családokat, melyek az úgynevezett szállodaépületben laktak. A szállodát pedig munkásszállásnak alakították át. 1957-ben a szociális ellátás javítása érdekében bölcsődét és óvodát létesítettek és ebben az évben fejeződött be az új siló, morzsoló-szárító építése is.1958 nyarán, egy meleg vasárnap, egynapos áramszünet következtében a déli órákban elfogyott a víz. Emiatt sok sertés pusztult el. 1959-ben üzembe helyezték a két egységből álló törpe vízi művet. A hizlalda vágósertés értékesítésének adatai az ötvenes években:

1950 – 1954: 300.000 darab (43.500 tonna).

1955 – 1960: 483.709 darab (55.423,8 tonna).[220]

1956-ról a legtöbb embernek az októberi forradalom és a szabadságharc jut az eszébe, azonban az esztendő nem kezdődött eseménytelenül. Természeti katasztrófák veszélyeztették az országot, lakóhelyünket is.

Január 12-én, reggel 6 óra 46 perckor hatalmas földrengés rázta fel álmukból Dunaharaszti és a környező települések lakóit. A Richter-skála alapján mért 5,6 erősségű rezgések hatalmas károkat okoztak. A település kéményei ledőltek és hatalmas repedések keletkeztek a házfalakon. Ez az esemény a 20. század

---

[218] Ugyanott 22. kötet, 1956. február 20. VB ülés, Beszámoló. 1-5. oldal

[219] SzfvPL No. 4569. 1955. november 16. iktatószám nélkül, valamint Shvoy Lajos: Önéletrajz. 93-94. oldal, Székesfehérvár, 2002.

[220] Négymillió sertés szállása. i. m. 78. és 98. oldal

legnagyobb magyarországi földrengéseként került be a geológiakönyvekbe. A rengés kerületünkben is okozott károkat. Nagytétényben 84 ház sérült meg meg, s a plébániatemplom tornya életveszélyessé vált. A Tanácstól a károsultak helyreállítási költséget igényelhettek. A földrengés okozta károk enyhítése érdekében a VB gyűjtést indított, mely jó eredménnyel zárult.

Februárban nagy hideg és hatalmas hóesés keserítette meg az emberek életét. Hóolvadás után az összegyűlt víz elvezetése okozott gondot, s jelentett komoly feladatot. Különösen a Honvéd utcában, a termelőszövetkezet lakótelepe körül gyűlt össze nagyobb mennyiségű víz. Eltávolításában a kerületi Tűzoltóság segédkezett.

Az 1954. évi zöldár után március elején jeges ár fenyegette a fővárost, kerületünket is. Március ötödikéről hatodikára virradó éjjel Dunatelepen az árvédelmi töltésen kívül fekvő házak víz alá kerültek. A Tanács a házak lakóit kiköltöztette. Március 6-tól 21-ig a családok ellátásban részesültek, a rászorultak részére ideiglenes lakásokat utaltak ki. A vasúti aluljárók lezárása megkésett, s a vasúti töltés Csókási Pál utcai szakaszán komolyabb csurgások keletkeztek. Az árvízveszély beálltával a kerületben sokan jelentkeztek árvízvédelmi szolgálatra. *„Különösen önfeláldozó munkát végeztek a Nagytétény és Dunatelep segítségére sietők lakók."*[221]

1956-ban a Végrehajtó Bizottság lakóbizottsági felelősei lettek Nagytétényben:

Bondor István, Skrbek Artur, Balogh Károlyné, Klein Ádámné, Mudroch Frigyesné, Hajder Edömérné, Spiller Alajos, Szatmári Jánosné, László Géza, Horváth Ilona, Borsi Jánosné, Varga Ferencné, Vály István, Kádár Sándorné, Tannel Józsefné.[222]

Több tanácstag, köztük Kenyér János is kifogásolta a Százados úti kenyér rossz minőségét. Javasolták, hogy helyette a Baross Gábor-telepen készült kenyeret a kerületi lakosság kapja meg, s azt ne szállítsák Pestre. Több olyan nagytétényi tanácstagot kifogás ért, *„akiket a lakók még nem ismernek. Lakólátogatásokat nem végeznek, fogadóóráikat nem tartják meg."* Ilyen volt például Baksai Ferenc is. A nagytétényiek kérésére a VB az Autóbuszüzemnél megsürgette, hogy a 3-as autóbusz végállomása kerüljön át a Sertéshizlaldához. A zsúfolt általános iskola osztályainak, tanulóinak ellenőrzése nehéz lett, mert az osztályok Nagytétényben szétszórva működtek. *„Így fordulhatott elő, hogy a pártszervezetben elhelyezett egy osztály tanulóinak magaviseletében vannak még hibák."*

A VB elnöke elmarasztalta a nagytétényi lakosságot, mert ugyan felajánlanak társadalmi munkát, de *„amikor a végrehajtásra kerül a sor, akkor a munkát nem vállalják."* Véleménye szerint ez történt a Március 15. utca vízvezetékének lefektetésénél, vagy a néppark kialakításánál, amikor társadalmi munkára a

[221] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 7. kötet, 1956. március 29. Beszámoló a VB munkájáról. 1-2. oldal

[222] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 22. kötet, 1956. január 23. VB ülés, Lakóbizottsági felelősök névsora. 3. oldal

lakók egy-két alkalomnál többször nem jelentek meg. A néppark befejezése szerinte ezért maradt el. A nyári árvíz alkalmával a Dunatelep lakói sem vettek részt oly mértékben a nyúlgátak építésénél, mint ahogy arra szükség lett volna.[223]

A VB két hónapos munkájáról készült jelentés szerint a Koltói Anna utca 3. szám alatt felszabadított helyiségből 2 db szoba-konyhás lakást, a Bartók Béla út 99. szám alatt felszabadított helyiségből pedig 3 db egyszoba-konyhás lakást alakítottak ki. A Március 15. utcában 248 méter hosszú vízvezeték-hálózatot fektettek le és egy új közkutat állítottak fel. A Vörös Hadsereg úton aszfaltjárda épült 264 m^2 területen. Új közvilágítási lámpákat szereltek fel Dunatelepen és a Diótörő utcában. A Dunatelepen élők árvédekezésének elősegítésére a Városi Honvédség árokásó gépének segítségével elkészült a telepet délről védő gát mintegy 300 méter hosszúságban. Ugyanitt rendbe hozták a Kolozsvári utca kocsiútját is.[224]

A Vörös Csillag termelőszövetkezetben takarmányhiány miatt ráfizetéses lett az állattenyésztés. Mivel a szövetkezet a takarmányt nem tudta biztosítani a felszaporodott állatállomány részére, jelentős csökkentést hajtottak végre. Például 50 darabos szarvasmarha állományukat 32 darabra csökkentették. 116 db sertésállományukból 78 db lett. A tsz teherautóval is rendelkezett, ezért 18 db lovukból 4-nek az eladását tervezték.

Kilépések is történtek a szövetkezetből. Azok közül, akik 1954-ben léptek be, már több nem kívánt a termelőszövetkezetben dolgozni. Arra hivatkoztak, hogy az elnök az utolsó pillanatig 24-25 Ft-ot ígért nekik munkaegységenként, de azt nem kapták meg. A VB szerint *„Az ilyen emberek, akik már 1 év után ki akarnak lépni, a többségük lógós. Nem lehet megengedni, hogy a tsz átjáróház legyen."*[225]

Az 1956. évi községfejlesztési terv több nagytétényi beruházást is tartalmazott. Dunatelepen, a Kolozsvári utcában 200 fm vízvezetékcső lefektetését és 2 db közkút felállítását tervezték 23.000 Ft értékben, valamint az Akó utcában 250 fm vízcső fektetését 2 db közkút felállításával 27.000 Ft értékben. Dunateleppel kapcsolatban hangzott el, hogy az év eleji árvíz következtében az itteni *„kutak teljesen használhatatlanok lettek, a fekáliás víz összefolyik a kút vizével."* A VB tagok azt javasolták, hogy ne csak a Kolozsvári utcába, hanem a Kassai utcába is vezessék be a vizet. A VB elnök összefoglalójában megígérte, hogy *„Amennyiben mód nyílik, a megtakarításból a Nagytétény Kassai utcába is bevezetjük a vizet."* A strandfürdő legszükségesebb beruházásainak létesítésére 212.000 Ft-ot irányoztak elő. A terv szerint *„Kiépítjük a nagytétényi Petőfi utca kocsiútját, hogy a közértbolthoz az árut könnyebben tudják beszállítani."* Az Árpád utcában 400 fm hosszban járda aszfaltozást akartak megvalósítani.

---

[223] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 7. kötet, 1956. január 26. Jegyzőkönyv. 6-12. és Beszámoló. 24. oldal

[224] Ugyanott Jelentés. 2-4. oldal

[225] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 22. kötet,1956. március 5. VB ülés, Beszámoló. 2. és Jegyzőkönyv.6. oldal

A közlekedés javítása érdekében és a lakosság kérésére *„Autóbuszjáratot indítunk be Nagytétény Sertéshizlaldához, Bányagyutacsgyárhoz és a Metallochemiához vezető útszakaszon."* A kultúrotthon tetőzetének felújítására 15.000 Ft-ot szántak. *„A nagytétényi sportpálya salakozására 5 ezer Ft van előirányozva, amit a sportoló ifjúság 1.500 Ft-os társadalmi hozzájárulással emel."* A Bartók Béla út, Batthyány utca és MÁV vasútvonal által határolt területen 70 db földszintes, kertes kislakást terveztek építeni 3.815.000 Ft-os költséggel.[226]

Az 1955/56. tanév első felének eredményeiről készült beszámolóból derült ki, hogy a kerületben, Nagytétényben is több olyan pedagógus tanított, akik fegyelmezésként testi fenyítést alkalmaztak. A tanév során már 3 esetben indult fegyelmi eljárás emiatt. *„Az igazgatók tudtával vagy anélkül, a kulisszák mögött vagy nyíltan, de – itt is, ott is csattannak a pofonok… Ezen a szomorú tényen nem változtat az sem, hogy a szülők között sem jelentéktelen azoknak a száma, akik a pofont, a testi fenyítést kívánják vagy kérik a pedagógustól gyermekük által elkövetett fegyelmi vétségek esetén."*

Az első félévben a tanköteles tanulók összeírásával kapcsolatos ellenőrzés történt. Ez a munka Nagytétényben akadozott, mert a lakónyilvántartókönyvet vezetők munkájukat hanyagul végezték. Az ellenőrök megállapították, hogy a nagytétényi iskolában *„Jelenleg is az a helyzet, hogy 250 tanuló hiányzik az összeírásból, akiket viszont az iskola nyilvántart. Az összeírás után megállapítottuk, hogy két összeírt tanköteles tanuló semmiféle iskolába nem jár, 5 tanuló pedig nyomtalanul elköltözött valahová – valószínűleg vidékre."*[227]

A községfejlesztési terv előkészítésének időszakában a nagytétényi lakosok felvetették, hogy vízvezeték-hálózat terén Nagytétény keveset kap. A VB ezért a tervjavaslatába beállított két budatétényi utca helyett Nagytétény két utcájába javasolt vízcsőhálózatot. Lakóhelyünk több utcájának lakói (pl. Zambelli Lajos utca, Botond utca) társadalmi munkában vállaltak vízcsőfektetést. Azt is felvetették a tétényiek, hogy ne strandfürdőt és népparkot építsen a Tanács, hanem az e célra betervezett összeget is a vízvezeték-hálózat fejlesztésére fordítsák. E kívánságot a Vízművek kapacitásának hiánya miatt nem lehetett teljesíteni. Ezen kívül – a VB szerint - *„Kerületünkben a munkálatok nem lehetnek egyoldalúak, hiszen nem csak vízhálózat bővítésére van szükség, hanem egyéb létesítményekre is."* [228]

Áprilisban a Végrehajtó Bizottság a kerületi kultúrotthonok munkáját értékelte. A nagytétényi kultúrotthon igazgatója, Németh Márta már öt éve lelkiismeretesen, eredményesen irányította az otthon munkáját. A VB szerint a kultúrotthon több szakköre is jól működött. A 24 fős repülőmodellező-kör

[226] Ugyanott 1956. március 19. VB ülés, Beszámoló. 9-14. és Jegyzőkönyv. 2., 5. oldal
[227] Ugyanott Oktatási Osztály jelentése. 4-5. oldal
[228] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 7. kötet, 1956. március 29. VB elnök beszámolója. 9-11. oldal

a szakkörvezető kiváló munkája, a tagok lelkesedésének eredményeként országos viszonylatban is jó helyezéseket ért el versenyek alkalmával. Évente kiállítást rendeztek, az utolsót 1956 januárjában.

A fotószakkör tagjai a különböző politikai megmozdulásokról és a Vörös Csillag termelőszövetkezet folyamatos munkájáról készítettek felvételeket, melyekből tablókat állítottak össze. Az iparművészeti körben a tagok fafaragványokat, faszobrokat, dísztárgyakat készítettek, s a színjátszó csoport díszleteit is ők állították elő. A nagytétényi óvoda játékainak javítását is vállalták. A sakkszakkörben az oktató rendszeresen találkozott a kb. 35 fős tagsággal, mely főleg idősebbekből állt. A téli iskolai szünetben kb. 30 gyerekkel foglalkoztak és oktatták őket. Politikai ünnepek alkalmával 24 táblás sakk-szimultánt rendeztek, sakkmester vezetésével. A 22 fős természetjáró szakkör rendszeresen járt túrákra. A tervbe vett csónakház építéséhez komoly társadalmi munkát ajánlottak fel. A szakkörök munkájánál a VB hibául rótta fel azt, hogy nem folyik bennük kellő politikai munka. Íme egy meglepő és furcsa vélemény a beszámolóból: *„A természetjáró szakkör, amely példamutató minden szakkör számára, munkájában nem érvényesül a materialista világszemlélet magyarázása."*

A kultúrotthon művészeti munkáját szép eredmények és sikerek jellemezték. Színjátszócsoportjukat nem csak a kultúrotthon legkiválóbb csoportjának, hanem a kerület legjobb öntevékeny együttesének is tartották. Sok sikeres, telt házas, 3 felvonásos színdarabot mutattak be. A tényiek kedvező véleményét bizonyította, hogy a lakosság *„108 aláírással megpecsételt köszönőlevélben fejezte ki elismerését a csoportnak."* A színjátszók kiváló munkájuk elismeréseként négy napig vendégszerepeltek az Egressy Gábor munkásszínjátszó színpadán. A kultúrotthon 16 tagú zenekara több önálló hangversenyt adott, s a színjátszócsoport zenés darabjainak kíséretét látta el. A tánccsoport különböző rendezvényeken, a környező üzemek programjain mutatkozott be. Az ifjúsági bálon nagy sikerrel szerepeltek a palotás nyitótánccal.

Az ismeretterjesztés terén a kultúrotthon az elmúlt fél év során 1 politikai, 2 műszaki, 6 mezőgazdasági, 4 irodalmi 2 művészeti és 1 egyéb, összesen 18 ismeretterjesztő előadást szervezett, melyet 1.202 látogató hallgatott meg. Az előadásokat a VB színvonalasnak tartotta, de felhívta a figyelmet arra, hogy *„A jövőben növelni kell a politikai és a materialista világnézetet magyarázó előadásokat."* A beszámoló összefoglalva megállapította, hogy *„A kultúrotthon az elmúlt évben jól dolgozott, de ez elsősorban a művészeti tevékenységre értendő."*[229]

Májusban a kenyér és a péksütemények szállítása nem felelt meg a követelményeknek. Nagytétényben csak egy lovaskocsi szállította a kenyeret az összes boltba, s gyakran előfordult, hogy a Hizlaldánál és a Metallochemiánál lévő üzletekbe csak késő délelőtt érkezett meg a kenyér. Az emberek a

[229] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 23. kötet, 1956. április 16. Beszámoló a kultúrotthonok munkájáról. 3-5. oldal

Százados úti kenyeret nem szerették s ha tudták, inkább a helyi sütésű kenyeret vásárolták meg. A Tanács ellenőrizte a kerületi húsboltokat, s a legszebb és legtisztább húsboltnak a nagytétényi 22107. számú Vörös Hadsereg úti üzletet találták, ahol a kiszolgálás is udvarias volt.[230]

Júniusban a VB jelentést fogadott el a szabálysértési munkáról. Az anyag az iskolai mulasztásokkal is foglalkozott, mely ebben az időben igen nagy emelkedést mutatott. Gyakran *„a szülők sem szorgalmazzák, könnyen veszik ezt a kérdést, sőt örülnek, ha gyermekük dolgozni megy és keres"* A bolgár kertészek is szívesen alkalmazták a gyerekeket, akik így biztatást kaptak arra, hogy ne járjanak iskolába. A Tanács gyakran tehetetlennek bizonyult, mert hiába bírságolt szigorúan, a gyerek keresetéből ki tudták fizetni azt. Szociális körülményeik miatt olyanok is akadtak, akiknél a bírságot behajtani nem lehetett. Özv. Süki Mihályné nagytétényi lakos ellen például rendszeresen történt feljelentés igazolatlan iskolai mulasztás miatt. Három gyermeke nagyon sokat hiányzott igazolatlanul, még első osztályos gyermeke is.[231]

A márciusi árvíz után megkezdődtek Dunatelep gáttal való körül vételének munkálatai. A déli gát május 9-re elkészült, s a további munkákat június 15-ig tervezték befejezni. Az északi oldal lezárását társadalmi munkával végeztették el, mert a felhasználható hitelfedezet erre már nem volt elegendő.

Az I. negyedévi községfejlesztési tervből májusig Nagytétényben megvalósult a strandfürdő tervezése (5.800 Ft), a tisztasági fürdő felújítása (7.300 Ft), a Sütőipari Vállalat Szabadság utca 5. szám alatti üzemében a falak csempézése (10.500 Ft), a Hunyadi utca 1. szám alatti sütődében széntároló helyiség építése (15.000 Ft), a kultúrotthon tetőjavítása (15.400 Ft). A Földműves-szövetkezet részére a Vörös Hadsereg út 89. szám alatt irodahelyiség építése történt (15.000 Ft). Az általános iskola bővítésére a Tanács májusig 284.000 Ft-ot fordított, s a tanácsülésen megállapították, hogy az iskola *„testnevelőtanárai mindent megtesznek azért, hogy az iskolás gyerekek sportolhassanak, annak ellenére, hogy tornaterem nincsen."*[232] A nagytétényi kultúrotthon igazgatója, Németh Márta nyáron az állásáról lemondott. Az új igazgató Babják Jenő lett[233]

A tavaszi jeges dunai árvíz következtében a Vörös Csillag tsz kárt szenvedett, s támogatást kért a Tanácstól. *„A jeges ár elöntötte a Duna partján lévő 65 kat. hold szántóterületünket, melyen 25 kat. hold őszi árpa, 5 kat. hold búza és 7 kat. hold őszi takarmánykeverék vetésünk volt. A víz 2-3 méter magasságban 10-14 napig állt a vetésen, abban kárt okozott."* Az őszi mélyszántás is kárba veszett, újra kellett végezni. Az ár a szövetkezet rétjén későn vonult le, s a fűállomány egy részét kiölte. A Mezőgazdasági Osztály megvizsgálta a helyzetet, s azt álla-

[230] Ugyanott 23. kötet, 1956. május 5. VB ülés, Beszámoló. 4. és 6. oldal
[231] Ugyanott
[232] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 7. kötet, 1956. május 31. Jelentés a terv teljesítéséről. 1-4. és Jegyzőkönyv. 6. oldal, valamint Jelentés a VB munkájáról. 1. oldal
[233] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 23. kötet, 1956. június 25. VB ülés, Szabálysértési beszámoló. 2-3. oldal, valamint Jegyzőkönyv. 8-9. oldal

pította meg, hogy az őszi árpa vetésben nem keletkezett kár. A búza vetésterületét viszont 100%-os, az őszi rozsos takarmánykeveréket pedig 50%-os kér érte.

A földreform során juttatott házhelyek igénybevétele miatt 9 nagytétényi lakosnak kártalanítást fizetett a Tanács. Közöttük volt például Kiss Sándorné (Zambelli Lajos utca 21.), Fésű József (Vörös Hadsereg út 89.), Randics Pál (Ó-utca 11.), Pánczél Lajos (Koltói Anna utca 14.), Lerner Ferenc (Csókási Pál utca 2.)[234]

Június 3-án bérmálást tartottak Nagytétényben, melyre 400 bérmálkozó jelentkezett. Markó Gyula plébános az eseményen legalább 2.000 emberre számított, ezért a templomtéren tábori misével kapcsolták össze a bérmálást. A bérmálást megelőzően április 28-án főesperesi vizsgálatot tartottak a plébánián. A jelentés szerint Markó Gyula plébános *„személye nemcsak Nagytétényben, de az egész környéken kedvelt. Atyja – Gyula bácsija népének. Tanáccsal viszonya igen jó."* A káplán, Arató Miklós dr., aki a plébánián lakott *„igen jólelkű, jó segítőtárs. Viszonya a plébánossal jó. Hittant heti 6 órában tanít. Jól érzi magát Nagytétényben."* Ezekben az években a hívek 40-50%-a Nagytétényben hallgatott misét. Sokan más templomba jártak óvatosságból. A húsvéti gyónást a hívek 40%-a végezte el. A vizsgálat után Shvoy Lajos püspök levélben hívta fel Markó Gyula plébános figyelmét néhány hiányosságra. Részletek a levélből: *„A templom külső falazata és tornya javításra szorul. A tető jó, egyik oldalán a csatorna most kerül javításra… Az oldalkápolna 1948-ban készült. A nem szerencsés oltárelhelyezés miatt a híveknek még az ajtón keresztül sincsen összeköttetésük a főoltáron mondott szentmisével. Az oldalkápolna oltárát középre kellene elhelyezni, s szabadon hagyni az ajtóbejárat előtti elég nagy teret, ahonnan rálátás van a főoltárra… Két félig zárt gyóntatószék van. Zárt gyóntatószék beszerzése időszerű… Historia Domus 1949-ig könyvbe bevezetve, ettől kezdve csak feljegyzések vannak..."* [235]

Baross Gábor-telepen 1956. április 26-án tartottak főesperesi vizsgálatot, mely megállapította, hogy *„A templom külső falazata részben vakolt, részben (toronyrész) vakolatlan. Tetőzete javításra szorul, napokban adták vállalkozásba. A templom belseje tiszta, rendes, mennyezetén a rossz tetőzet alatt kisebb beázási nyomok láthatók."* Magdics Imre plébános *„személye kedvelt, hívei szeretik és becsülik."* Káplán Barosson nem működött, a hitoktatást Jáger István Budafok-Belváros káplánja látta el. A jelentés a hittanra beiratkozottak számát megfelelőnek tartotta, de az órák látogatottságát, a rossz órabeosztás miatt, gyengének.[236]

A Cipész KTSZ taglétszáma 1956-ban 84 fő lett, plusz 11 alkalmazott és 13 ipari tanuló. Közvetlenül a lakosság részére készítettek és javítottak cipőt, valamint nagykereskedelmi vállalatoknak és cipőboltoknak is gyártottak

---

[234] Ugyanott 24. kötet, 1956. július 9. VB ülés, Melléklet, valamint a 6-V-30/1956. számú és 331-104/1956. I. számú iratok

[235] SzfvPL 4569. 1956. iktatószám nélkül, és 7222. A/1956 – 1956. június 27-i iratok

[236] Ugyanott 7222 A. 1956. május 13-án kelt irat

raktárra. 1955-ben tervüket minden negyedévben túlteljesítették. A lakosság egy részének hanyagsága gondot okozott a szövetkezetnek. A javításra átadott cipőket sokan nem váltották ki. 1956 nyarán több mint 200 pár ki nem váltott cipő feküdt a szövetkezet raktárában. Ez körülbelül 3.000 Ft értékű munka visszatérülésének hiányát jelentette, s a raktár zsúfoltságát is okozta. A vezetőség felvetette, hogy bizonyos idő eltelte után, a ki nem váltott cipőket kiárusítják.

Az 1955/56. tanév végén a kerületben a kitűnő és jeles tanulók számát tekintve a nagytétényi iskola alsósai lettek a legjobbak. 418 tanulóból 123 kitűnő vagy jeles eredményt ért el. Az iskola bővítése nagyon lassan haladt. A VB véleménye szerint *„Az építés nem abban az ütemben halad, mint ahogyan kellene. A tantermeknek szeptember hóra késznek kellene lenni, de június hó utolsó napjaiban még a tetőzet építése sem indult meg… Nem látjuk biztosítva az új tanév zavartalan beindítását ennél az iskolánál."* A Batthyány utcai lakásépítkezés viszont július 9-én a felvonulással megkezdődött.

1956 első félévében a Szabadság utca 1. szám alatti italboltot vízvezetékkel látták el. A Vörös Hadsereg útja 56. szám alatti közértben felújítási munka, az 58. szám alatti közért húsboltban pedig raktárbővítés történt.[237]

A kerületben négy filmszínház működött. A nagytétényi Petőfi mozi harmadhetes filmszínházként üzemelt, ami azt jelentette, hogy csak több hónapos késéssel kapta meg az újonnan bemutatott filmeket. A lakosság már több ízben követelte, hogy a mozi elsőhetes legyen, mert messze van a belső kerületektől, az utazás drága, s így a tétényiek csak nagyon későn nézhetik meg az új filmeket. A VB a Fővárosi Tanácshoz fordult, s kérte, hogy mozi elsőhetes filmszínház legyen. A mozi kihasználtsága 1955-ben 50%-os (143.291 látogató), 1956 I. negyedévében pedig 56%-os (42.358 látogató) lett. Ennek ellenére a Tanács a legjobban dolgozó filmszínháznak tartotta a kerületben. A mozi vezetője, Rách Lászlóné jó kapcsolatot alakított ki a lakossággal, s rendszeresen tartottak vasárnapi matinékat is.[238]

A Törekvés termelőszövetkezetből az elmúlt években több „osztályidegennek" tartott tagot zártak ki. Augusztus 15-én a kerületi pártbizottság és a Tanács VB felülvizsgálta a kizárásokat, s augusztus 21-ig hat tsz tagot javasolt visszavételre, akiket a tsz közgyűlése vissza is vett tagjaik közé. Augusztus 18-án a nagytétényi Földműves-szövetkezet és a Tanács Mezőgazdasági Osztálya a Nagytétényi Kultúrotthonban jól sikerült gazdabált rendezett, melyen hivatásos művészek is közreműködtek.[239]

Szeptemberben a Végrehajtó Bizottság a vendéglátóipari egységek munkáját értékelte. Több nagytétényi italbolt, vendéglő működését kritizálták.

---

[237] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 8. kötet, 1956. július 20. Beszámoló. 13-14. oldal, VB jelentés. 3. oldal, valamint Községfejlesztési terv teljesítése. 6-8. oldal

[238] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 24. kötet, 1956. július 23. VB ülés, Jelentés a filmszínházakról. 2. és 4. oldal

[239] Ugyanott 24. kötet, 1956. augusztus 21. VB ülés, Mezőgazdasági Osztály bejelentése

Augusztusban, az Alkotmány ünnepén a 2266. számú vendéglőben nem tudtak sört felszolgálni. Pedig Nagytétényben ekkor kétnapos búcsú tartottak, s a sör iránt nagy volt a kereslet. A diósároki földműves-szövetkezeti italbolt sem tudott az ünnepen sört biztosítani vendégei számára. A bolt tisztaságára, korszerűtlenségére sok panasz érkezett. A WC sem felelt meg a követelményeknek, pedig a vizet bevezették az italboltba. A Malinovszkij út 51. szám alatti 2279. számú italbolt előtt haladt el a vízvezeték, a boltba mégsem vezették be. Ezért nagy forgalom idején a poharak kielégítő mosása gondot okozott. A Földműves-szövetkezet 1. számú boltjában (Hámán Kató utca 1.) hazárd kártyajáték folyt, s a bolt kívül és belül is tatarozásra szorult. A Vendéglátóipari Vállalat Vörös Hadsereg út 38. szám alatti kisvendéglőjében a tisztaságot, a kiszolgálást kifogástalannak minősítették, a vendégek jól érezték magukat. A vállalat itt a közétkeztetést megszüntette, de azt ígérték, hogy rövid időn belül megfelelő áron olcsó levest, főzeléket, egy tál ételt hoznak forgalomba. A nagytétényi cukrászdában a törzsvendégekkel udvariasan bántak, a futóvendégek kiszolgálásával azonban nem. A vendégek és a cukrászda dolgozói azt kérték a VB-től, hogy az üzlet este 10 óráig tarthasson nyitva [240]

1955/56 telén és kora tavaszán kemény fagyok jellemezték az időjárást. A Vörös Csillag tsz mindhárom barackosában komoly károk keletkeztek. A szövetkezet kérésére a Mezőgazdasági Osztály helyszíni felmérés után 35%-os fagykárt állapított meg, s ezért az adócsoport, méltányosságból, 4.000 Ft adótörlést javasolt a termelőszövetkezet részére.[241]

Az 1956/57-es tanévet a nagytétényi általános iskola a többi iskolánál később kezdte, az építési munkák munkák elhúzódása miatt. Az Oktatási Osztály jelentése szerint a tanítás csak szeptember 20-án indult be az iskolában. A tanévben Nagytétényben katolikus hitoktatásra 109 alsó tagozatos és 33 felső tagozatos, összesen 142 tanuló iratkozott be. 3 alsós és 1 felsős engedélyezett csoportban történt a hitoktatás az iskolában. Református hitoktatásra 3 alsós és 3 felsős gyermek iratkozott be, ők a Kossuth Lajos utcai általános iskolában részesültek hitoktatásban.

A Minisztertanács elnökhelyettese 1956 elején rendeletet adott ki, melynek értelmében a termelőszövetkezetek területén lakó kulákokat 1956. június 30-ig el kellett távolítani lakásukból. A Végrehajtó Bizottság 1956. április 17-én tartott tárgyalásán két nagytétényi lakost, Körössy Sándorné Diótörő út 95. szám alatti és Szilágyi László Óhegyi lakosokat a rendelet végrehajtására kötelezte. Nyár végén új döntés született. *„Az azóta eltelt idő és a megváltozott politikai helyzetre való tekintettel a VB újból megvizsgálta nevezettek múltbeli tényked*ését *és jelenlegi magatartását a népi demokráciával szemben, s ennek következtében megállapította, hogy nevezettek nem esnek a Minisztertanács*

[240] Ugyanott 24. kötet, 1956. szeptember 3. VB ülés, Beszámoló. 2-5. és Jegyzőkönyv 4. oldal
[241] Ugyanott Fagykár bejelentés melléklete, 1956. augusztus 31.

elnökhelyettese által kiadott rendelet végrehajtása alá." Ezért a Mezőgazdasági Osztály mentesítette őket, s nem kellett kiköltözniük ingatlanukból.[242]

1956 februárjában a Szovjet Kommunista Párt 20. kongresszusán Hruscsov nyíltan elítélte Sztálin személyi kultuszát. Ezután új időszámítás kezdődött Magyarországon is. A szovjet vezetés nem támogatta tovább Rákosit, s a hazai közélet is aktivizálódott. Nőtt az elégedetlenség, s Rákosi helyzete egyre tarthatatlanabbá vált. 1956 júliusában menesztették minden tisztségéből. Ősszel már érezhető volt a rendszer bomlása. Október 6-án, a Kerepesi úti temetőben több mint százezer ember előtt újratemették az 1949-ben koholt vádak alapján kivégzett Rajk Lászlót és társait. Egykori cellatársa, Szász Béla gyászbeszédében a tömeg nevében is szólt: *„Amikor százezrek vonulnak el a koporsók előtt, nemcsak az áldozatoknak adják meg a végső tisztességet, de szenvedélyes vágyuk, megmásíthatatlan elhatározásuk, hogy egy korszakot temessenek el."*[243] A temetés után, este, a budapesti egyetemi ifjúság a Batthyány-mécsesnél rendszer elleni tüntetést tartott.

Az október 11-i tanácsülésen már a levezető elnök is az *„utóbbi évek elkövetett hibáira"* hívta fel a tanácstagok figyelmét. *„A sztálini önkény és személyi kultusz bűvkörében csak papírforma szerint volt lehetőség az alulról jövő kezdeményezésre, így a tanácsok sem tudták hathatósan betölteni hivatásukat."* A hozzászólásokban is megjelent az új hang. *„Hibát követtünk el akkor, amikor az oda nem való elemeket kizártuk a termelőszövetkezeti tagság*

[242] XXIII. 222. c. 9. doboz. 0037/1956. és 0042/1956. számú iratok
[243] www.rev.hu/sulinet56/online/ora1/- 4. rész: A forradalom kapujában

köréből anélkül, hogy kiálltunk volna egyes elvtársak jó munkája mellett." Tanácstagi beszámolókon is megváltozott a hangulat, kritikusabb lett a légkör. Az egyik tanácstagot „támadás" érte a beszámolóján, s a tanácsülésen sérelmezte, hogy a jelenlévő párttitkár nem védte meg. Sőt, az ott lévő rendőr azzal vádolta, hogy nem fogadja el a kritikát. Az egyik hozzászóló *„a tanácsrendszer legsúlyosabb lejáratásának„* nevezte az esetet. A mezőgazdaság helyzetéről készült beszámoló megállapította, hogy *„A termelőszövetkezeti tagság felülvizsgálatával járó nyugtalanság és bizonytalanság és más okok miatt a termelőszövetkezeteink tagsága számszerű fejlődést, emelkedést nem ért el.*" Az ülésen tétényi problémákról is tárgyaltak. Szabó-telepen, a közértüzlet előtti út javítását már többször is kérte a lakosság és Szokolai József tanácstag is, de intézkedés nem történt. Három - KIK kezelésben - lévő ház nagyon rossz állapotba került, megjavításukat augusztusra ígérték, októberig azonban hozzá sem kezdtek a munkához. A gát építésének befejezését is sürgették a dunatelepi lakók, mert az ott lévő szántóföldek árvíz esetén veszélybe kerülhettek. A VB jelentése szerint társadalmi munka hiányában nem tudták befejezni a gátépítést.[244]

[244] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 8. kötet, 1956. október 11. Jegyzőkönyv. 1-9. oldal

Az 1956-os forradalom és szabadságharc nagytétényi eseményei

A forradalom eseményei 1956. október 23-án Budapesten az egyetemi diákság tüntetésével kezdődtek, majd fegyveres felkelés bontakozott ki a kommunista diktatúra és a szovjet megszállás ellen.

1956. október 24-én a kerület különböző helyein csoportok alakultak, s 25-én *„már kezdte fejét felütni az ellenforradalom."* - olvasható az 1957. március végi tanácsülési jegyzőkönyvben. Budafokon, a Dózsa György téren (Városház tér) összeverődött csoport a középületekről leverte a címereket és a vörös csillagokat. A rendőrség épülete előtt az előző nap letartóztatott fiatalok szabadon bocsájtását követelték. A rendőrség a rend fenntartása érdekében ennek eleget tett.[245]

A Budapesti Rendőr-főkapitányság „XXII. kerületi ellenforradalmárok" elnevezésű dossziéjában erről ez olvasható: *„Különböző csoportok, mintegy 200-300 fő, a Budafoki Posta elé vonultak, ahol leverték a Posta homlokzatáról a vörös csillagot, majd ugyanezt tették a Tanács épületénél, majd a kerületi kapitányságnál is, ahol már felhangzott az államvédelmisták kiadása, sapkáról a csillagok levétele, valamint az előző napokban elfogott ellenforradalmárok kiadása is."*[246]

A nagytétényi forradalmi eseményeket Landi János 1956-os nemzetőr visszaemlékezése, elbeszélése, valamint tanácsi, rendőrségi és bírósági dokumentumok segítségével idézzük fel. A fiatalok, az idős emberek, mindenki változást akart abban az időben, s azt, hogy a szovjet csapatok hagyják el az országot. Így érzett Landi János, a 19 éves esztergályos fiatalember is, és az az egyik október 23-a utáni napon jelentkezett a Szelmann Házban, mely akkor kultúrotthonként működött. Itt Zrínyi János szervezte a nemzetőrséget, melynek ő is tagja lett.[247]

A nagytétényi Nemzeti Bizottság elnökének a 63 éves Hufnágel Istvánt választották meg. Az I. világháborúban katonai szolgálatot teljesített. 1920-ban nyitotta meg a Duna utca sarkán lévő vendéglőt, melyet 1951-ben államosítottak. Az 1930-as évek közepén 1.500 négyszögöl gyümölcsöst vásárolt. 1948-ban tagja lett a Törekvés termelőszövetkezetnek, azonban innen mint kulákot kizárták. A forradalom idején és letartóztatásakor a nagytétényi Földművesszövetkezet italboltjának vezetőjeként dolgozott. A nagytétényi eseményekről, megválasztásáról 1957. június 17-én, a rendőrségi kihallgatásán elmondta, hogy *„1956. október 25-én délelőtt 11 óra körül arra lettem figyelmes, hogy a kultúrház előtt kb. 200 főből álló tüntető tömeg kiabál valamit, ezért én is odamentem kíváncsiságból. Mikor odaértem, láttam, hogy a kultúrház előtt áll egy katonai teherautó, amelyen 8-9 katona tartózkodott. Itt vettem észre, hogy a*

[245] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 9. kötet, 1957. március 28. VB elnök beszámolója. 7. oldal
[246] ÁBTL 3.-1.-9.- 0-16799/ 65. oldal
[247] Landi János elbeszélése alapján

tömegben egyeseken dobtáras géppisztoly van, amit azok a katonáktól vettek el. Közben a katonai teherautó a katonákkal együtt elment Pest felé. Én ekkor hangosan rákiabáltam azokra, akiknél fegyver volt és felszólítottam őket, hogy a fegyvereket azonnal vigyék a kultúrházba. Ezt azok meg is tették és emlékezetem szerint 7 géppisztolyt vittek be az egyik helyiségbe. Ezt a szobát ifj. Solymosi János bezárta."

Arra a kérdésre, hogy kinek a javaslatára választották meg a Nemzeti Bizottság elnökévé, Hufnágel István ezt válaszolta: *„Nem tudom. Én otthagytam azt a gyűlést, ahol 1956. október 25-én délután a helyi Nemzeti Bizottság tagjait választották. Miután hazaértem, a lakásomon kb. másfél óra múlva felkeresett Kristóf János és ő közölte velem, hogy megválasztottak a Nemzeti Bizottság elnökévé, tehát azonnal menjek vele a kultúrházba."*[248] .

A nagytétényi nemzetőrség parancsnoka dr. Fáy Ferenc, egykori katonatiszt lett, aki jogász diplomával segédmunkásként, kocsikísérőként dolgozott, mert a kommunista rendszerben osztályidegennek számított. 1957. május 16-i rendőrségi kihallgatásán elmondta, hogy október 26-án kapcsolódott be az eseményekbe, *„úgy, hogy a Nemzeti Bizottság elnöke, Hufnágel István és ifj. Solymosi János, a Nemzeti Bizottság titkára felszólítására elvállaltam a nagytétényi nemzetőrség megszervezését és parancsnokságát. Azzal a céllal kapcsolódtam be, hogy a rám bízott karhatalmi feladatot végrehajtsam és a nemzetőrséget megszervezzem. Ez azért vált szükségessé, mert ebben az időben a nagytétényi rendőrség Kárpáti törzsőrmester vezetésével nem teljesített szolgálatot…. Október 27-én a nemzetőrség létszáma emelkedett kb. 20 főre, mert kb. 12-en indultunk meg… Október 28-án adtuk ki a nemzetőr igazolványokat. Mészáros alezredes kilátásba helyezte, hogy kisebb létszámú honvédséget ad a nemzetőrség megerősítésére… Október 29-én kaptuk meg a Hárosi Honvédségtől egy hadnagy parancsnoksága alatt a 10 főből álló rajt, akik a rendőrség épületében voltak elhelyezve. Ettől kezdve a járőrözés 3 felosztásban történt: rendőr, honvéd és nemzetőr."*

1957. június 19-i kihallgatásán Fáy Ferenc – többek között – arról beszélt, hogy a Nemzeti Bizottság ülésein határozták el az élelmiszerek kiárusítását, a Nagytétény-Diósd állomáson lévő búza lefoglalását, megőrlését és a lisztnek a pékek részére történő átadását, a község lakosságának tüzelő- és zsírellátásának biztosítását.[249]

---

[248] ÁBTL 3.1. 9. - V. - 142553/1/ 138. és 142. oldal
[249] Ugyanott 50-51. és 60. oldal

Zrínyi János nemzetőr segédmunkásként dolgozott a Metallochemiában, majd a Hárosi Falemezben, s a Szelmann Házzal szemben lakott. A nemzetőrség egyik legaktívabb tagjaként szinte minden eseményben vezető szerepet vállalt. Id. Solymosi János 1957. június 17-i rendőrségi kihallgatásán így nyilatkozott róla: *„Zrínyi Jánosról megtudtuk, hogy priusza van, ennek dacára megtartottuk a bizottságban, mivel mindenre vállalkozó egyén volt."* Solymosi ugyanekkor a Nemzeti Bizottság célkitűzéseiről is beszélt. Például: *„Nagytétény község leválasztása Budafokról, hogy önálló nagyközség legyen és a pártok által megválasztott tagok irányították volna a közigazgatást... Nagytétényben többpártrendszer létrehozása a kommunista párt kivételével… A gyárak felszólítása, hogy a sztrájkot folytassák a forradalom befejezéséig..."*[250]

A település önállóságát úgy gondolták megvalósítani, hogy *„a nagytétényi moziban összehívják a község lakosságát, ahol ismertetik a nemzeti bizottság eddigi működését és állásfoglalását a forradalom mellett és bejelentik, hogy az 1957-es év elején választásokat, illetve szavazásokat fognak tartani és az ezek eredménye alapján állítják össze a község vezetőt."*[251]

A B.M. Budapesti Rendőr-főkapitányság 1957. június 13-i összefoglaló jelentése szerint *„A forradalmi bizottság* (Nemzeti Bizottság) *Nagytétényben 75 fős nemzetőrséget alakított, amelynek parancsnoka Dr. Fáy Ferenc volt horthysta tiszt lett. A nemzetőrségen belül működött egy úgynevezett operatív csoport, amelyet Dr. Fáy irányított. Ennek a csoportnak tagjai voltak: Zrínyi János csoportvezető, Käszman Albert, Kupi József, Landi János, Holik Mihály, Fáy Barnabás és Skrekk István, aki november 4-e után Ausztriába szökött."* A Forradalmi Bizottmány (Nemzeti Bizottság) tagjainak és a 75 nagytétényi nemzetőrnek, valamint parancsnokának a főkapitányság által összeállított, s az 1957. június 13-án készült iratában található névsora:[252]

[250] Ugyanott 187-188. oldal
[251] Ugyanott 91. oldal
[252] ÁBTL 3.1.9.-V-142553/27-28. oldal

A NAGYTÉTÉNYI NEMZETŐRSÉG TAGJAINAK A RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG ÁLTAL ÖSSZEÁLLÍTOTT NÉVSORA

1. Dr. Fáy Ferenc parancsnok	L	39. Skrekk Mihály	
2. Szabó Ferenc p. helyettes	L	40. Zagróczki Zoltán	
3. Fáy Barnabás		41. Zagróczki Zsolt	
4. Molnár Sándor		42. Molnár Sándor	
5. Käszmann Albert	L	43. Snepp Béla	
6. Albert László	L	44. Wusztinger Mihály	
7. Kupi Imre	L	45. Bálint József	
8. Kulbert József	L	46. Mohácsi József	
9. Kelemen József		47. Balla Árpád	
10. Jubling György		48. Matusek József	
11. Gáspár Imre		49. Lakatos József	
12. Németh Imre		50. Tápai János	
13. Tolnai József	D	51. Újvári Béla	
14. Katona Károly		52. ifj. Brünner István	
15. Kristóf János		53. Póka József	L
16. Urichoffer Ferenc		54. Winkler Rezső	
17. Lakatos István		55. Müller Vilmos	
18. Bükki János		56. Tápai Miklós	
19. Szabó József		57. Darabos János	
20. Solymosi Kálmán		58. Kőszegi Ferenc	
21. Stáhl Lajos		59. Rigó István	
22. Kupi József		60. Jehoda Ferencz	
23. Berki Béla		61. Márton Ferencz	
24. Kincses János		62. ifj. Kuti József	
25. Németh János		63. Igari Ferencz	
26. ifj. Stáhl Lajos		64. Márton Gyula	
27. Zsigmond József		65. Ribárik Ferencz	
28. Landi János	L	66. Somodi Imre	
29. Skrekk István	D	67. Károlyi Lajos	
30. Holik Mihály		68. Pokorny Mihály	
31. Kelemen József		69. Szánzó Tibor	
32. Szabó József		70. Rózsa Miklós	
33. Zsigmond János		71. Kocsis György	
34. Varsádi Ferenc		72. Csallóközi Imre	
35. Kelemen József		73. ifj. Tófalvi Lajos	
36. Mohácsi György		74. Munkácsi János	
37. Makki György		75. Merkl Márton	
38. Csordás Endre		76. ifj. Gyurikó István	

L: 1957 júliusában letartóztatott személy D: disszidált személy

A NAGYTÉTÉNYI NEMZETI BIZOTTSÁG (FORRADALMI BIZOTTMÁNY) TAGJAI

Elnök: Hufnágel István		L	Titkár: ifj. Solymosi János	D
Propagandista: id. Solymosi János		L	Pártszervező: Hável Benedek	L
Titkár h.: Németh Gyula		L	G.kocsi előadó: Vasvári Attila	
Operatív csop. vezető: Zrínyi János		L	Hangszórókezelő: Pócs Attila	D
Bizottsági tagok: Hoványi József			Kristóf János	
	Szajka Albert		Kenyér János	
	Käszman Albert	L	Németh János	
	Dobó Miklós		Korozmán József	

Az összefoglaló jelentés szerint a rendőrség „Horváth" fedőnevű informátora rendszeresen tájékoztatta a kapitányságot a nagytétényi eseményekről, a Nemzeti Bizottság és a nemzetőrök tevékenységéről. Például az október 28-án tartott Nemzeti Bizottsági ülésről – többek között – ezt jelentette: *„A gyűlésen részt vettek a forradalmi bizottság teljes számban és a nagytétényi üzemek részéről az ideiglenes munkástanácsok küldöttei. Így a Bányagyutacsból Szabó Ferenc, az ideiglenes munkástanács tagja, a Metallochemia Vállalattól Ladriányszki László volt horthysta tiszt, valamint a Sertéshizlalda, a Gumigyár és a Terrachemia Vállalat képviselője."* Az informátor szerint a gyűlésen olyan határozat is született, *„hogy a Nagytétényi Forradalmi Bizottmány nem ismeri el a Nagy Imre kormányt, mert az még szocialista jellegű."*[253]

Az október 28-i Nemzeti Bizottság gyűlésére meghívták a honvédség, a rendőrség, az egyházak vezetőit is. Tájékoztatták a résztvevőket a kialakult helyzetről, a bizottság munkájáról, a rend fenntartásáról és az élelem biztosításával kapcsolatos feladatokról. A Városi Honvédség parancsnoka, Mészáros István alezredes támogatásukról biztosította a bizottságot. Markó Gyula plébános is felszólalt, s vallásos tartalmú hazafias beszédet tartott.

Markó Gyula plébános az egyik kihallgatási jegyzőkönyv szerint arról beszélt, hogy *„A római katolikus egyház egyetért és támogatja a magyar nép harcát a szabadságért. Elmondta, hogy XI. Pius pápa Őszentsége és a katolikus világszövetség nem fogja szó nélkül hagyni a magyarországi eseményeket, hanem anyagi segítséget fog adni a szabadságért küzdő magyar népnek. Beszéde további része arról szólt, hogy milyen embertelen kegyetlenséggel nyomták el eddig a keresztény hívőket és milyen kegyetlen zsarnoksággal ölték ki az emberekből az Isten szeretetét. Arra kérte a Nemzeti Bizottságot, intézzék el, hogy Nagytétényben is lehessen temetni. Ne kelljen a halottakat temetés céljából Budafokra szállítani."*

[253] ÁBTL 3.1.5. – V-142553/1/ 22-23. oldal

Nagytétényben, a régi községháza épületében működött egy 6–8 főből álló rendőrőrs, melynek tagjai átálltak a nemzetőrökhöz, s gyakran együtt is járőröztek velük. Éjjelente ellenőrizték, hogy a két vasútállomáson ne történjen vagonfeltörés, ne lopják el a szállítmányokat. A település főbb útjain is tartottak járőrszolgálatot és a gyanúsnak ítélt személyeket igazoltatták. A budafoki rendőrkapitánysággal is fel kívánták venni a kapcsolatot, de ott géppuskákkal fogadták őket.[254]

Takács Mihály nemzetőr 1957. június 21-én készült kihallgatási jegyzőkönyve bepillantást nyújt a nemzetőrök tevékenységébe, egy-egy napjába:

„Október 31-én délelőtt vizet hordtunk a konyhára és burgonyát pucoltunk. Délben megebédeltünk, ekkor Fáytól az őrszobán megkaptuk a parancsot, hogy délután ki kell menni őrségbe. Fáy azt mondta, hogy a rendőrségen megmondják, hogy mi a feladat. Ekkor megkaptuk a fegyvereket és hozzá 15 db lőszert és elindultunk hatan a rendőrőrsre. Amikor megérkeztünk, közöltük az őrsparancsnokkal, hogy Fáy küldött, hogy mi leszünk a délutánosok. Ekkor eligazított bennünket, hogy mi megyünk a rendőrségtől a vasúti sorompóig, feladatunk a teher- és személygépkocsik igazoltatása. Mi elindultunk, 1 rendőr, 1 katona és 2 nemzetőr. Szolgálat alatt nem történt semmi, egy kocsit sem állítottunk elő. 4 óra után bementünk. Mi a nemzetőrségnél lemaradtunk, a rendőr és a katona bementek a rendőrőrsre. Mi jelentkeztünk Fáynál és bennmaradtunk tartalék szolgálatban. Este elmentünk a nagytétényi moziba, a Gábor diákot játszották. Visszamentünk a nemzetőrségre. Máshol nem voltunk."[255]

Közben Baross Gábor-telepen is megalakult a Nemzeti Bizottság. Október 23-a után a telepen többen feszegették a boltokat, be akartak törni. Ekkor a lakosság kérésére Laborczi Sándor tanácstaggal *„egy páran összefogtak és felállítottak egy fegyver nélküli őrséget, akik esténként szolgálatot teljesítettek, az utcákat őrizték..."* Így jött létre a telepen a Nemzeti Bizottság.[256]

A forradalom első heteiben gyakran kellett sorba állni a boltok előtt, hogy a család kenyérhez, vagy más alapvető élelmiszerhez jusson. A lisztet, cukrot az emberek felvásárolták, mintegy három hónapi mennyiség fogyott el ezekből rövid idő alatt. A tanácsülés 1957. március 28-i jegyzőkönyvében az olvasható, hogy a tétényi nemzetőrök egy csoportja a Tanácsházára ment, s ott bélyegzőt követeltek, amit meg is kaptak. Ezzel a kerületbe érkező élelmiszer-szállítmányokat lefoglalták Nagytétényben a Nemzeti Bizottság részére.[257] Egy másik írás arról számol be, hogy a nemzetőrök a kultúrotthonból kihordott bútorokból útakadályt, barikádot emeltek, s így állították meg az élelmiszert szállító vagy azért induló gépkocsit.[258] Landi János szerint valóban érkeztek vidékről élel-

[254] Landi János elbeszélése alapján és ÁBTL 3.1.9. V-142553/1 Vizsgálati dosszié. 92-93. oldal
[255] ÁBTL V-142553/1/ 172. oldal
[256] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 9. kötet, 1957. március 28. Vizsgálati beszámoló. 1. oldal
[257] Ugyanott Jegyzőkönyv. 7. oldal
[258] Szakolczai Attila: Zrínyi 1956-ban. „Mint sok fát gyümölccsel..." Tanulmányok, Budapest, 1997. 131-132. oldal

miszer-szállítmányok, de azt a Nemzeti Bizottság nem foglalta le, hanem szétosztva továbbította a kerület többi részébe. Székeket kivittek az épület elé, de azért, hogy a lakosság ott értesüljön a legfontosabb hírekről. Németh Gyula nemzetőr hangosbemondó segítségével tájékoztatta az embereket a legfrissebb fővárosi eseményekről, vagy a krumpliosztás idejéről.

A nemzetőrség élelmiszerrel való ellátását Hoványi József, a Sertéshizlalda tisztviselőjének segítségével oldották meg, aki tagja lett a Nemzeti Bizottságnak, mely együttműködött a Sertéshizlalda Munkástanácsával, *„amely naponta rendszeresen jelentős mennyiségű sertéshúst bocsájtott a nagytétényi nemzetőrség rendelkezésére. Ebből a hizlaldának több tízezer forint kára származott."* A nemzetőrség mellett megalakult egy élelembeszerzéssel megbízott csoport is Korozmán József vezetésével, *„aki teherautókkal ment le vidékre és a nagytétényi közérteknek is, de a nemzetőrség ellátását szolgáló élelmiszerfuvarokat hoztak fel. Ezeket az árukat, ami a nemzetőrségnek nem kellett, kiárusították és az érte kapott pénzösszegből 15.000 Ft-ot a Magyar Vöröskereszt számlájára befizették."*[259] Nádas László hizlaldai körzetvezető 1957. június 25-én mint tanú, a rendőrségen azt vallotta, hogy *„A nagytétényi nemzetőrség részére majdnem mindennap adtunk ki 8-10 kiló húst és 3 kiló zsírt. A húst és a zsírt a Nemzeti Bizottság hivatalos papíron igényelte, amit a vágóhíd vezetője az igazgató engedélyével szolgáltatta ki. A kiadott húsért és zsírért a Nemzeti Bizottság nem fizetett."*[260]

Az október 29-én történt, s a bírósági iratokban gyakran „lincselésnek" nevezett eseményről Póka József nemzetőr 1957. június 20-án a rendőrségen azt vallotta, hogy *„Hulánszkyt azért vertem meg, mert augusztus utolsó napjaiban egy használt köpenyem megázott,... a disznók széjjelcibálták."* Hulánszky József, a hizlalda telepőre ezért *„Egy új köpeny árát vonatta le fizetéséből."* A verekedés a HÉV megállóban történt. *„Én mentem oda Hulánszkyhoz és azt a kijelentést tettem, hogy „te ávós csavargó". Én ekkor közben tenyérrel pofon vágtam. Ekkor Sándor Lajos és Albert István is ütlegelni kezdték, és én is még ütöttem... Ekkor már a rendőrőrs felől jöttek, mi ennek láttára elindultunk a Sertéshizlalda felé."*

Hulánszky József az 1957. június 25-én történt tanúkihallgatásán elmondta, hogy *„A rendőrségen Kulcsár doktornő elsősegélynyújtásban részesített. Ezután saját lábamon hazamentem... A verés következtében homlokomon volt egy hasadás, fejem a tetején ugyancsak kihasadt, majd hátul a tarkóm fölött is fájdalmas hasadás volt. Ennek következtében 3 napig ágyban feküdtem."*[261]

Október 31-én id. Solymosi János és Varga András fényképész a fővárosban fényképeket készítettek a harci eseményekben megsérült házakról, a sírokról

[259] ÁBTL 3.1.5. 0-16694/ 17. oldal
[260] ÁBTL 3.1.9.-V.-142553/ 93. oldal
[261] ÁBTL V-142553/1/111. és 116. oldal

és halottakról. A fotókból tablók készültek, melyeket a fényképész és Gulyás József órás kirakatában mutatták be a lakosságnak. Solymosi János az 1957. november 14-én tartott tanúkihallgatásán erről azt vallotta, hogy *„Egy alkalommal jártunk bent Pesten fényképezés céljából. A fényképezést Budafokon a rendőrség előtt kezdtük és folytattuk Albertfalván, majd Budapesten. A fényképezés után Varga előhívta a képeket, majd kiválogattuk azokat, amelyeket nagyítani akartunk és ezeket Varga felnagyította. Később ezek a képek kerültek a tablóra."*

Gulyás József órásmester az 1957. június 17-én tartott kihallgatásán a kirakatába kihelyezett tablóról azt mondta, hogy *„Mikor felhúztam a rolót, akkor láttam, hogy mit ábrázolnak a kartonra ragasztott fényképek:*

- *Szétlőtt utcarész, előtte kilőtt tankok, alá volt írva, hogy szovjet ajándék a magyar népnek.*
- *A Körtérnél lévő barikádok.*
- *A fehér könyvben lévő felhúzott államvédelmist, amely az I. kötet 11. oldalán található. Alá volt írva, hogy bűn és bűnhődés.*
- *Nagykörúti romos részek."*

Gulyás József a tablót, a fényképekkel együtt november 4-én saját kezűleg elégette.[262]

A rendőrség „Fekete Róbert" fedőnevű ügynöke erről 1957. március 9-én az alábbiakat jelentette: *„Pontosan a gyógyszertárral szemben van egy fényképész, Varga András. (A tulajdonos nem ő, hanem a felesége.) Ezen személy az ellenforradalom alatt akasztott ávósokról készített 20-30 felvételt, s ezeket megnagyítva a kirakatába tette. Egy ugyanolyan tablót tett ki egy Gulyás nevű órás kirakatába is, aki hasonszőrű ember, s örömmel is fogadta a tablót."*[263]

A Nemzeti Bizottság javaslatára, halottak napjára, a turulmadaras emlékműnél egy *„jelképes hősi sírt"* állítottak fel az összes elesett hősök emlékére, amit addig a temetőben szoktak felállítani. A sír elkészítésére Havasi Márton kapott megbízatást, amit ő el is vállalt. *„Szándékom ezzel az volt, hogy a hősöknek így áldozzunk. Azoknak is, akik az ellenforradalomban estek el és azoknak is, akik ezt megelőzően az I. és a II. világháborúban lettek hősi halottak."* - vallotta Havasi Márton az 1957. november 7-én történt rendőrségi kihallgatásán. A sír felállításában részt vettek még Sásdy Ferenc, Tichy Ferenc, Nagy András és Hangyál Sebestyén. A sírt *„Hazánkért Szabadságunkért"* felirattal látták el, s a *„hősi síron"* lévő fejfa mögé két nemzeti színű zászlót

[262] ÁBTL 3.1.9. V-145516. a/ 434. oldal és 3.1.9.-V- 142553/ 195. oldal
[263] ÁBTL 3.1.9.-V-142553/202. oldal

tűztek le. *„E körül a sír körül emberek csoportosultak és gyertyákat égettek rajta."* Beszédek nem hangzottak el, s körülbelül egy hétig állt fenn.[264]

A forradalom idején felvetődött a nagytétényi cserkészcsapat megalakításának lehetősége is. Erről 1957. november 6-i kihallgatásán beszélt Havasi Márton. *„1956. október 26. és 28. között Erdélyi István Nagytétény Ady Endre utca 5. szám alatti lakosnál voltam Tafferner Károly, Stróbl Antal, Endrődy Ferenc, Tichy Ferenc, Nagy András társaságában. Ekkor beszélgettünk arról, hogy a cserkészcsapat megalakítását meg kell kezdeni. Arról beszélgettünk, hogy össze kellene hívni a régi cserkészeket és azokkal újból megalakítani a cserkészcsapatot. A csapat megszervezésével annyira jutottunk, hogy felírtuk papírra, hogy ki kit fog értesíteni arról, hogy a cserkészcsapatot meg szeretnénk alakítani Nagytétényben… Tervünket azért nem tudtuk megvalósítani, mert időközben megérkeztek az orosz csapatok."*[265]

A nemzetőrök részt vettek az ÁVH-sok és a pártvezetők előállításában és kihallgatásában is. *„Az előállítottakat a kihallgatás után szabadon engedték, azzal a megkötéssel, hogy kötelesek a lakásukban tartózkodni (ez egyben személyes biztonságukat is szolgálta)."* November 2-án állították elő Stollár László ÁVH-s főhadnagyot, aki azonban nem válaszolt a feltett kérdésekre, ezért átvitték Budafokra. Mivel ott sem tudtak intézkedni a tiszt ügyében, Budapestre, a Fő utcai börtönbe kísérték Stollárt, aki a második szovjet támadás után szabadult.[266]

A forradalom idején, november közepéig az iskolában nem volt tanítás, mert a HÉV és az autóbusz nem közlekedett, s a fővárosban lakó pedagógusok nem tudtak Nagytéténybe utazni. Bár a helyben lakó nevelők megjelentek az iskolában, tanítani nem tudtak, mert a gyerekek nem jártak iskolába. November közepén a napközi otthonban kezdődött meg a munka, majd a hónap utolsó hetében megindult a részleges tanítás. A fűtőanyaggal való takarékosság érdekében az egyes osztályok december 20-ig csak a hét bizonyos napjain tartottak órákat. A téli szünet után, január 7-én kezdődött meg a rendes tanítás.[267] Az Oktatási Osztály 1957. augusztusi beszámolója így értékelte a pedagógusok forradalom alatti magatartását: *„A nehéz politikai helyzetben a nevelők nem tudtak eligazodni, s habár közülük egy sem vett részt fegyveres harcokban, politikai tisztánlátásuk – csekély kivételtől eltekintve – megzavarodott. Az ellenforradalom hangzatos jelszavai elég sok nevelő politikai szemléletét megzavarta."* Sőt! *„Akadtak itt is hőzöngők."* Ilyennek, a forradalom támogatójának tartották Óberth Kálmánt, a nagytétényi iskola volt igazgatóját is (ekkor már az Árpád utcai iskola igazgatója), akit ezért 1957 tavaszán megbízatása alól felmentettek.[268]

---

[264] ÁBTL 3.1.9. V-145516. a./ 83. oldal
[265] ÁBTL 3.1.9. V-145516. a/ 450-451. oldal
[266] Szakolczai Attila i. m. 131-132. oldal
[267] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 9. kötet, 1957. március 28. VB beszámoló. 15-16. oldal

A nagytétényi óvoda a forradalom idején és november 4-e után is folyamatosan nyitva tartott. Gondot az élelmezés okozott, mivel a gyermekélelmezési konyhában megszűnt a főzés. Előfordult, hogy a gyerekek csak üres kenyeret és teát kaptak, amit az óvónők az óvodásoknak el tudtak készíteni. A rendes élet decemberben indult el.[269]

Október végén Nagytétényben is örömmel fogadták a fegyveres felkelés sikerét, mely azt a reményt keltette az emberekben, hogy győzött a forradalom. A Nemzeti Bizottság tagjai már a település jövőjét kezdték tervezgetni. A reményt, a forradalmat azonban a szovjet tankok eltaposták.

November 4-én, a szovjet támadás hírére a nemzetőrök felkeresték a nagytétényi szérűskertben állomásozó légvédelmi üteg parancsnokát, akivel már kapcsolatban álltak és a bekövetkezett helyzetről érdeklődtek. Azt a tájékoztatást kapták, hogy Budapesten már készülnek az ellenállásra. Ekkor Zrínyi János irányításával a község határában a nemzetőrök tüzelőállás kiépítését kezdték meg. Harcra azonban nem került sor, a szovjetek megjelenésekor az egység visszavonult.[270]

Nagy Teréz, a Sertéshizlalda segédmunkása 1957. június 24-i tanúkihallgatásán erre az eseményre így emlékezett: *„November 4-én a reggeli órákban Musa István gondnok hangszórón keresztül közölte, hogy mindenki menjen a telep érdligeti oldalához ásáshoz szükséges szerszámokkal együtt… Én kíváncsiságból a kijelölt helyre mentem, ahol fegyveres katonák és mintegy 100-150 dolgozó volt szerszámokkal együtt. A katonák kijelölték, hogy hol kell ásni és a vállalat dolgozói 2 vagy 3 kerek gödröt kezdtek el ásni. Közben fegyveres nemzetőrök érkeztek, de semmit sem csináltak. Kb. 15 perc múlva a katonákkal lévő tiszt és a nemzetőrök azt mondták, hogy menjen mindenki haza, mert jönnek az orosz katonák. Mindenki eltűnt, egyedül a tiszt maradt ott, de rövid idő múlva az is elment."*[271]

Vannak, akik úgy tudják, hogy a nemzetőrök benzines palackokkal, „Molotov-koktéllal" fogadták a szovjet tankokat. Ez nem történt meg, bár a gondolat néhányuk fejében megszületett. Fáy Ferenc azonban nem engedte megtámadni az oroszokat. Azzal győzte meg őket, hogy egy ilyen támadás a korszerű szovjet fegyverek ellen – az esetleges válasz esetén – Nagytétény lakossága és épületei számára tragikus lenne. A nemzetőrök a szovjetek átvonulása után ismét kimentek a szérűskertbe, de a légvédelmi üteg területét őrizetlenül és feldúlva találták. Valószínűleg az oroszok számolták fel az egységet. Az otthagyott eszközöket összegyűjtötték és beszállították a kultúrotthonba.[272] A Fővárosi Bíróság ezt lopás bűncselekménynek tekintette. Fáy Ferenc 1957.

---

[268] Ugyanott 10. kötet, 1957. augusztus 29. Beszámoló. 10. oldal
[269] Ugyanott 9. kötet, 1957. március 28. VB beszámoló. 17. oldal
[270] Szakolczai Attila i. m. 131-132. oldal
[271] ÁBTL 3.1.9. V-142553/1/ 142. oldal
[272] Landi János elbeszélése alapján és Szakolczai Attila i.m. 131-132. oldal

június 4-i kihallgatásán a szérűskerti ütegállás „kifosztásával" kapcsolatban azt vallotta, hogy *„Az elhagyott ütegállás felszerelési tárgyainak behozatalára Mészáros alezredestől kaptam parancsot. Előzőleg arra kértem őt, hogy a honvédek őrizzék az ütegállást. Erre azt a választ kaptam, hogy őrzésre embert nem tud adni, őrizze azt a nemzetőrség. Amennyiben az őrzés emberhiány miatt lehetetlenné válik, szállítsuk be az ott lévő felszerelési tárgyakat a Nemzeti Bizottság raktárába. A beszállítás id. Solymosi János vezetésével történt meg, melyben a nemzetőrség tagjai segítették."*[273]

November 6-án Zrínyi János és néhány nemzetőr a Városi Honvédségtől két löveget és lőszereket szállított Budafokra, a Balatoni úton, az egykori Panoráma Étteremnél harcolók megsegítésére. Részletek Póka József 1957. június 20-án tett vallomásából: *„November 6-án a délelőtti órákban 9 nemzetőrrel tehergépkocsira ültünk és a Városi Tüzérlaktanya elé mentünk. Kb. egy óra múlva 2 ZIS teherkocsi – egy-egy löveg volt utánuk kapcsolva – jött kifelé a laktanya területéről és a kapuban megálltak. Solymosi megkérdezte, hogy ki tud kocsit vezetni, én és Zrínyi jelentkeztünk. Solymosi azt az utasítást adta, hogy menjünk Budafokra, ott a Dózsa György térnél várnak minket és ott megkapjuk az utasításokat. A térre érve megálltam és egy félórai várakozás után jött egy csonka kezű személy, s közölte, hogy ő fogja irányítani a gépkocsit. A lépcsőre állt és a csonka kezével a lehajtott ablakon keresztül baloldalon az ajtóba kapaszkodott. Az ő irányításával tovább mentünk, majd a templomnál balra kanyarodtunk és így indultunk a hegyre. Mikor a hegyoldalon jártunk, puskalövéseket lehetett hallani és ekkor én azt mondtam, hogy nem megyek tovább. A csonka kezű azt mondta, hogy menjünk még egy kicsit és majd ott átveszik a srácok és elvontatják a löveget. 200-300 méter haladás után, az útelágazáshoz érve, szólt a csonka kezű, hogy álljak meg és dudáljak két hosszút. Rövid idő múlva mintegy 90-100 főből álló csoport körülfogta a kocsit és mi kiszálltunk. Ezután a csonka kezű megkérdezte, hogy akarunk-e harcolni. Mi azt mondtuk, hogy fáradtak vagyunk, elmegyünk, s megpihenünk. Mi hárman, a két tiszti iskolással gyalog, Budatétényen keresztül mentünk vissza Nagytéténybe, a Szelmann-féle helyiségbe."*[274]

A balatoni műúti harcokról a rendőr-főkapitánysági összefoglalóban a budafoki nemzetőrökről ez olvasható:

„November 5-6-án a balatoni műút S kanyarjában a nemzetőrség tagjai lőtték a műúton vonuló szovjet alakulatokat, az ott vonuló szovjet gépkocsikat, valamint a gyalogságot is. A harcok során a Városi Honvédségtől kapott 2 db ágyút is felvitték az S kanyarhoz. Ezzel lőtték a budaörsi repülőtér mellett a völgyben elhelyezett szovjet ütegeket. A harc során megsemmisítettek egy szovjet tehergépkocsit, egy Pobjeda személygépkocsit, valamint tüzet nyitottak több tehergépkocsira, amelyeken szovjet és államvédelmi katonák és tisztek

[273] HU BFL XXV. 4. a. 2999/1957. 275. oldal
[274] ÁBTL 3. 1. 9. V-142553/1/ 108-109. oldal

voltak. A harcok során, tanúk vallomása szerint, több szovjet katonát megsebesítettek, valamint agyonlőttek egy államvédelmi tisztet."

Állítólag Fáy Barnabás több társával együtt szintén részt vett a harcokban. Erről a főkapitányság 1959. április 24-én készült összefoglalójában ez áll: *„November 4-e után a nagytétényi nemzetőrség egy csoportja is részt vett a balatoni műút S kanyarjában a szovjet csapatok elleni harcban Fáy fiának, Fáy Barnabás vezetésével."* Tanúk szerint annak a csoportnak volt a tagja, mely november 5-én délelőtt megtámadta azt a gépkocsit, mely a Mechanikai Művekbe ment azért, hogy a szovjet katonáknak lőszert vigyen. Délután a Székesfehérvár felől érkező gépkocsit támadták meg, majd 6-án egy nagyobb szovjet katonai alakulatot. Ezért a főkapitányság bírói úton történő felelősségre vonásra javasolta Fáy Barnabást, aki 1959. szeptember 3-i kihallgatásán tagadta, hogy részt vett volna a balatoni úton történt támadásokban. A tanúk és ügynökök vallomásait valószínűleg nem sikerült bizonyítani, mert Fáy Barnabás nem került bíróság elé, ítélet nélkül közbiztonsági őrizetbe helyezték.

Az összefoglaló jelentés még két nagytétényi lakost említ, akik harcoltak a balatoni műúton. Zsigmond Istvánt, ő egy szovjet katonát állítólag meg is sebesített. *„A tanúk vallomása szerint a sebesült katonát társai a páncélosba emelték, majd elvitték. Zsigmond pedig az otthagyott teherautót a nagytétényi nemzetőrséghez vitte. Fáy Ferenc tettéért meg is dicsérte őt."* Rácz János, Ady Endre utca 15. szám alatti lakost, aki budafoki nemzetőrként vett részt a szovjetek elleni harcokban. 3 év 6 hónap börtönbüntetésre ítélték.[275]

A nagytétényi nemzetőrség november 8-ig működött, ekkor a budafoki rendőrség lefegyverezte és feloszlatta az egységet.

A Budapesti Fővárosi Bíróság 1957. szeptember 5-én hozott ítéletében felsorolásra kerültek a bíróság által ellenforradalminak minősített októberi, novemberi események. Az ezekben való részvétel miatt ítélkeztek 17 nagytétényi nemzetőr és bizottsági tag felett. Íme néhány, a peranyagban szereplő események, vádak közül.

Október 25.: Az összeverődött tömeg a szérűskerti ütegtől fegyvereket akart szerezni. A sikertelen akció után a kultúrotthon bútoraiból barikádot emeltek és az Ercsi honvéddandár gépkocsiját, valamint az élelembeszerzésre indult kocsiját feltartóztatták. A katonáktól elszedték a fegyvereket, majd elengedték őket. Hufnágel István a fegyvereket összeszedette, s a kultúrotthonban elzáratta.

Október 26.: A kultúrotthon hangosbemondóján ismertették az egyetemi ifjúság 16 pontját, majd az aktuális fővárosi eseményekről adtak tájékoztatást. Délután megválasztották a helyi Nemzeti Bizottság vezetőségét. Hufnágel István lett az elnök, Hável Benedek a pénztáros, ifj. Solymosi János a titkár, Németh József az adminisztrátor. Tanácstag lett Zrínyi János és Käszmann Albert. A közellátási munkát Szajka Albert és Hoványi József segítették.

[275] ÁBTL 3.1.5.-0-16799/117., 119., 130., 160-161. és 171. oldalak

Október 27.: Gondoskodtak Nagytétény közellátásáról és a MÁV állomáson veszteglő vagonokban nyolc napja éhező szarvasmarhák élelmezéséről. Ezen a napon jött létre a nemzetőrség, parancsnoka dr. Fáy Ferenc lett.

Október 28.: A Nemzeti Bizottság ülésén Hável Benedek a nagytétényi kisgazdapárt újbóli megalakítását kezdeményezte, Hufnágel István a többpártrendszer bevezetését korainak tartotta. Ifj. Solymosi János arról beszélt, hogy Nagytétényből ismét önálló községet kell csinálni, a kommunistákat az üzemekből, a vezetésből ki kell zárni. Markó Gyula plébános is támogatta a bizottság követeléseit. Mészáros alezredes lőszert és fegyvereket ígért, melyeket Zrínyi János és Fáy Ferenc este átvett a Hárosi Honvédségnél. Budics József főhadnagy a szérűskerti tüzéregység parancsnoka kétfős járőrt ígért a nemzetőrök mellé, a közbiztonság megóvása céljából.

Október 29.: Ettől a naptól közösen járőrözött egy rendőr, egy honvéd és két nemzetőr. Póka József és néhány társa a HÉV állomáson megverték Hulánszky Józsefet, a Sertéshizlalda elbocsátott kommunista ellenőrét. A tömegverekedésnek a rendőrök megjelenése vetett véget. A hizlaldán Hufnágel István kezdeményezésére új munkástanácsot választottak, mert a régiben sok volt a kommunista. Az újraválasztott munkástanácsba azonban ismét bekerültek kommunista tagok.

Október 30.: Megkezdődtek a nagytétényi ÁVH-sok és kommunista vezetők előállításai és kihallgatásai. Ezen a napon állították elő Szörtsök Lászlót, akit a helyi rendőrőrsre vittek. Itt Hufnágel István szabadon bocsájtotta, s felhívta a figyelmét arra, *„hogy tartózkodjon otthon, sehova ne menjen...".*

Október 31.: Zrínyi János, Kulbert József gépkocsivezetővel és néhány nemzetőrrel Hegyeshalomra indultak, hogy kötszereket szállítsanak Budapestre. November 1-jén sikertelenül tértek vissza. Pócs Attila, id. Solymosi János és Varga András fényképész a fővárosban felvételeket készítettek megsérült házakról, sírokról, halottakról. A képekből tablókat állítottak össze, melyeket Varga András fényképész és Gulyás József órás kirakatában helyeztek el.

November 1.: Előállították Szörtsök Józsefet és Márcisz Gyulát a kultúrotthonban. Igazoltatták őket, majd Hufnágel István kijelentette, hogy *„Mit akartok tőlük, engedjétek el őket!"* Ezen a napon tervezték meg a diósároki lőszerraktár elfoglalását, de végrehajtására nem került sor.

November 2.: Előállították, majd Budafokra szállították Stollár László ÁVH-s főhadnagyot, akinek felszerelési tárgyait eltulajdonították. Házkutatást tartottak Verden Ferenc főmérnöknél, majd a kultúrotthonban kihallgatták, mert bejelentés érkezett, hogy Moszkvával folytatott telefonbeszélgetést. Kiderült, hogy a bejelentés nem igaz, így elengedték. Ugyancsak feljelentés miatt tartottak házkutatást Mudroch Károly lakásán, mert állítólag kézigránátokat rejtegetett. Kiderült, hogy *„a feljelentők nem kézigránátot, hanem zseblámpát láttak nevezettnél."* Felkeresték Kenyér János párttitkárt, s a párt tulajdonában lévő rádiót, két írógépet, valamint a Cipész Szövetkezet ott lévő

írógépét elismervény ellenében elvitték. Ezek később visszakerültek a párt, illetve a szövetkezet tulajdonába.

November 4.: Felkeresték Ernszt Józsefet, a Metallochemia párttitkárát, s az állítólag elrejtett fegyverek kiadására szólították fel. Fegyvert sem a lakásán, sem a pártirodán nem találtak, a *„kutatás nem volt eredményes, utána a nevezettet szabadon bocsátották."*

November 6.: Kenyér János alapszervi párttitkárt bevonták a Nemzeti Bizottság munkájába, aki a megüresedett nemzetőrparancsnok-helyettes helyére egy Nagy nevű kommunistát javasolt. El is fogadták, de másfél nap múlva, amikor a nemzetőrség tagjai közé megbízható kommunistákat akart beállítani, posztjáról eltávolították. Ekkor történt a szérűskerti elhagyott ütegállás felszerelési tárgyainak állítólagos kifosztása.

November 8.: Kovács István rendőrszázados a nemzetőrség körletében található fegyvereket Budafokra szállította. *„Vele ment ifj. Solymosi János is, akit ezután Budafokon, a kapitányságon ellenforradalmi tevékenysége miatt letartóztattak, később valamilyen módon szabadlábra került és disszidált."*[276]

A Tanács Végrehajtó Bizottsága a kerületi Forradalmi Nemzeti Bizottsággal együtt november 12-én felhívást intézet a lakossághoz. Ebben például szesztilalmat rendeltek el, illetve az addigit fenntartották. A fegyvereket, lőszereket a legközelebbi rendőrőrsön vagy a szovjet csapatok parancsnokságánál le kellett adni. A rendelet megszegőivel szemben eljárást kívántak indítani. A közellátás átmeneti nehézségeinek leküzdésére kérték a lakosság segítségét. Felszólítottak mindenkit, *„hogy ki-ki a saját maga munkahelyén vegye fel a munkát."* A budafoki Forradalmi Nemzeti Bizottság elnöke, Schmidt Vilmos ezzel a ponttal nem értett egyet, mert a bizottságnak az volt a véleménye, hogy a dolgozók még ne vegyék fel a munkát. Kijelentette, hogy *„a hirdetményt az ő aláírásával a második pont bent hagyásával nem írja alá."* A HÉV-közlekedés a kerületben november 12-én megindult, de az Autóbusz Vállalattal a kapcsolatot a VB még nem tudta felvenni.[277]

A nagytétényi Vörös Csillag termelőszövetkezet tagsága a forradalom idején bár nem oszlott fel, de a tsz-ben elég nagy zűrzavar keletkezett. A tagságnak csupán 1/3 része, mintegy 35-40 fő dolgozott, s december közepéig már 15 tag kilépett.

[276] HU BFL XXV. 4. a. 2999/1957. 41–67. oldal

[277] XXII. 222. a. 2. VB ülés jegyzőkönyvei. 25. kötet, 1956. november 12. 1. oldal

A Kádár-korszak első évei - A megtorlások nagytétényi áldozatai

A forradalom leverése után Moszkva, a törvényes hatalmat semmibe véve, bábkormányt állított fel, élén Kádár Jánossal. A Kádár-korszak első éveit a megtorlás, a forradalom résztvevőinek és támogatóinak a megbüntetése jellemezte. A Tanács VB 1957. január 10-i ülésén a kerület közbiztonsági helyzetéről tárgyaltak. A VB tagok ekkor még a forradalom szót is használták hozzászólásaikban. Az ülésen elhangzott, hogy fegyverrejtegetés elég nagy számban fordult elő a kerületben, de a rejtegetők 80%-át elfogták. A disszidáltak számát ekkor kerületi szinten 100 főre becsülték. Az is elhangzott, hogy január elején Nagytétényben még gyakran történt gyülekezés a fiatalok között. 1956 novemberében a hatalma megszilárdításán dolgozó Kádár-kormány az általános iskolákban lehetővé tette a nyelvválasztás lehetőségét. A diákok és a szülők közül sokan ezt a kötelező orosz nyelvoktatás eltörlésének tekintették. A tétényi iskola felső tagozatában akadtak olyan diákok, akik *„megfenyegették azokat a tanulókat, akik továbbra is vállalták az orosz nyelv tanulását, vagy nem jelentkeztek hittanra."* A VB véleménye szerint a pedagógusok egy része *„az ellenforradalmi kísérletet demokratikus népmozgalomként, olyan megmozdulásként értékelték, mely a szocialista építésben elkövetett hibák kiküszöbölésére irányult."*.[278]

Az 1956-os forradalom, a magyarországi ellenállás egyik utolsó jeleként 1957 tavaszán a lakosság között felhívás terjedt el: „Márciusban újra kezdjük!". A kormány természetesen mindent megtett annak érdekében, hogy március 15-én megakadályozzák a tiltakozó akciókat. A Tanács VB március 4-i ülésén, melyen már csak az ellenforradalom kifejezést használták, határozat született, mely szerint *„Meg kell tenni minden intézkedést annak érdekében, hogy az ellenforradalom megmozdulását március 15-ével kapcsolatban megakadályozzuk, ne adódhasson elő semmiféle zavarkeltés."* A VB tagok véleménye szerint az iskolákban *„igen zavart keltő jelenségek mutatkoznak."* A nagytétényi iskolában például *a* felső tagozatos tanulók március 15-re gyűjtést szerveztek és azt tervezték, *„hogy bekeretezik Nagy Imre képét piros-fehér-zölddel, Kádár elvtárs képét pedig fekete keretbe foglalják."* A nevelők állítólag eleinte passzivitást tanúsítottak és nem léptek fel a ilyen tanulók ellen. Csak az Oktatási Osztály *„erélyes közbelépésére tették meg a szükséges intézkedést."* A pedagógusok részére értekezletet tartottak, ahol feladataikra, kötelességeikre figyelmeztették őket. Az ünnepélyek megtartását március 14-re tűzték ki, március 15-én sem pedagógus, sem gyerek nem tartózkodhatott az iskolákban.[279]

A nagytétényi iskolában 1957-ben végzett nyolcadikos diákok ma is emlékeznek az iratokban megemlített eseményekre és más hasonló esetekre.

[278] Tanácsülések jegyzőkönyvei. 9. kötet, 1957. március 28. Beszámoló. 16. oldal
[279] XXIII. 222. a. 2. VB jegyzőkönyv, 25. kötet, 1957. március 4. 2-4. oldal és Tanácsülési jegyzőkönyvek. 9. kötet, 1958. március 28. Beszámoló. 16. oldal

Például egyik osztálytársukat, édesapja magas katonai pozíciója miatt, a tanulók közül többen állandóan rosszindulatú megjegyzésekkel illették, fenyegették. Az apa bement az iskolába Bessenyei Ákos igazgatóhoz, tiltakozott, s követelte a tettesek felelősségre vonását, akik igazgatói büntetésben is részesültek. A forradalom féléves évfordulója alkalmából a tanulók arra készültek, hogy a turulmadaras hősi emlékműnél néma, gyertyás megmozdulással emlékeznek a forradalmárokra. Egyik társuk a tervet megemlítette földrajztanárnőjüknek (Lili néninek), aki a következményekre figyelmeztetve lebeszélte a gyerekeket az akcióról.

Tanév végén a nyolcadik osztályok kollektív büntetésben részesültek. Nem tartottak számukra ünnepélyes, hivatalos ballagást. A diákok válaszul, Herczeghalmy Nándor édesapa segítségével és szervezésével, a kultúrotthonban jól sikerült lampionos ballagást rendeztek. Ez látható a képen. A pedagógusok közül csak a matematikatanár, Avar István vett részt a ballagáson, amiért őt később el is bocsájtották az állásából.[280]

A kerületi tanács több mint öt hónap kihagyás után, 1957. március 28-án tartotta első ülését. A Végrehajtó Bizottság beszámolója szerint a tanácstagok *„elítélték az októberi ellenforradalmi eseményeket és azok résztvevőit. Egyben szolidaritásukat fejezték ki a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány tevékenysége iránt.”* [281]

A Tanács márciusban bizottságot hozott létre Laborczi Sándor tanácstag ügyének kivizsgálására. Az összefoglaló jelentésben – többek között – azzal vádolták, hogy a Baross Gábor-telepi Nemzeti Bizottság titkáraként tevékenykedett. Az iskolában megtartott bizottsági ülésen *„ellenforradalmi elemek”* is megjelentek, s Laborczi eltávolításuk érdekében nem tett semmit. Azzal is vádolták, hogy ágyúkat szállított fel a hegyre, de ezt nem tudták bizonyítani. Hibásnak tartották azért is, mert nem kereste a kapcsolatot a telepi pártkörzet vezetőségével, viszont szoros kapcsolatot tartott a telepi plébánossal. A bizottság véleménye szerint Laborczi Sándor cselekedeteivel *„a néphatalom megdöntését segítette elő”*, ezért tanácstagságából való visszahívását kezdeményezték.[282]

A nagytétényi nemzetőrök letartóztatása 1957 tavaszán kezdődött. Először a Petőfi utcában, dr. Fáy Ferenc háza előtt állt meg a nagy fekete autó, majd

[280] Luigitschné Herczeghalmy Ica elbeszélése alapján
[281] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 9. kötet, 1957. június 27. Jelentés a határozatok végrehajtásáról. 1. oldal
[282] Ugyanott 1957. március 28. A bizottság összefoglaló jelentése. 1-2. oldal

következtek a többiek. Landi Jánost április közepe táján tartóztatták le, egy hajnali órában. Sokan jöttek érte az Úttörők útja 14-be. Megdöbbenve tapasztalta, hogy a katonák, pufajkások között olyan rendőrök is akadtak, akikkel a forradalom idején együtt járőröztek. Bevitték Budafokra, ott hallgatták ki először. Fáyról, Hufnágelről, Zrínyiről faggatták, de ő nem írta alá azt, amit róluk állítottak. Ezután a Gyorskocsi utcába került, s ott előzetes letartóztatásba helyezték. A zárkában legalább húsz embert zsúfoltak össze. Május 20-a körül ide, ebbe a cellába vitték Hufnágel Istvánt is. Amikor meglátta Landit, örömmel üdvözölte: „Hát kisfiam, te is itt vagy?" Az őr, ezt meghallva, azonnal elvitte onnan, mert ismerősöket nem tarthattak egy zárkában. Két-három hónapot töltött a Gyorskocsi utcában és itt folytatódtak a kihallgatások. A lelki terrort nehezen viselte, de fizikailag nem bántalmazták.[283]

Hufnágel István felesége 1957 nyarán a Fővárosi Ügyészséghez fordult, s kérte előzetes letartóztatásban lévő férje szabadlábra helyezését. Részletek a kérvényből:

„Férjem az 1953. okt. 23-át követő események során a Nagytétényi Nemzeti Bizottság elnöke volt. Az elnöki tisztet nem akarta elvállalni, rábeszélés után, Kenyér János volt párttitkár kérésére vállalta csak el… Minden tevékenysége arra irányult, hogy a rendet a községben fenntartsák, a garázdálkodó elemeket megfékezzék, a közélelmezést biztosítsák. Arra törekedett, hogy az egyes ellenforradalmi elemek túlkapása révén üldözőbe vett kommunistákat, volt ÁVH dolgozókat a bántalmazásoktól és további meghurcolástól megmentse…. Ő volt az, aki a fiatal, meggondolatlan gyerekek kezéből a fegyvert kivette és megakadályozta, hogy a nemzetőrség tagjai a szovjet csapatokat megtámadják...[284] Hufnágel Istvánné kérvényét elutasították.

Közben júliusban elkészült a vádirat is. A politikai per során nem az igazság kiderítése, hanem a bűnösnek tartott személyek elítélése volt a cél, s az októberi forradalom valós eseményeihez kapcsolt koholt vádak alapján folyt. Mivel vádolták Hufnágel Istvánt, Landi Jánost és társait? Néhány mondat a vádiratból: *„Tagja volt az ellenforradalmi nagytétényi nemzetőrségnek…..; részt vett Mudroch Károly törvénytelen letartóztatásában….; mint őrjáratban lévő fegyveres, részt vett Szörcsök József letartóztatásában…; részt vett a nagytétényi rendőrőrs lefegyverzésében…; részt vett a Nagytétény-szérűskert tüzéregység szálláskörzetének kifosztásában….; részt vett Stollár László elhurcolásában..."*[285]

A Budapesti Fővárosi Bíróság Népbírósági Tanácsa 1957. augusztus 6-án kezdte meg a tárgyalást, s a Hufnágel István és társai ellen lefolytatott perben I. fokon 1957. szeptember 5-én az alábbi ítéleteket hozta:

---

[283] Landi János elbeszélése alapján

[284] ÁBTL 3.1.9.-V- 142553/169-170. oldal

[285] Budapest Főváros Ügyészsége. 1957. Bül. 13281. számú irat

Hufnágel István	8 év börtön
Hável Benedek	5 év börtön
id. Solymosi János	10 év börtön
Németh József Gyula	2 év börtön
dr. Fáy Ferenc	Életfogytiglani börtön
Zrínyi János	Életfogytiglani börtön
Käszmann Albert	12 év börtön
Szabó Elemér	1 év börtön (feltételesen felfüggesztve)
Landi János	5 év börtön
Holik Mihály	3 év börtön
Kupi József	3 év börtön
Takács Mihály (fk.)	1 év börtön
Baráth Sándor	3 év börtön
Kulbert József	3 év börtön
Póka József	20 év börtön
Sándor Lajos	2 év börtön
Albert István	Felmentés[286]

Az elítélt nemzetőrök és nemzeti bizottsági tagok ügyvédeik útján fellebbezést, perorvoslatot nyújtottak be az igazságtalan és súlyos ítéletek miatt. Az ügyvédek beadványaikban felhívták a figyelmet azokra az egyértelmű tényekre, melyeket a bíróság az ítéletek meghozatalakor nem vett figyelembe.

„Nem kívánom vitatni a „nemzetőrség" legális vagy illegális voltát, de tény az, hogy ekkor már elhangzott az akkori hivatalos kormánynak tekinthető Nagy Imre kormány felhívása a nemzetőrségek felállításáról." (dr. Gadó Béla ügyvéd)[287]

„A vádbeli időpontban kormányrendelet jelent meg az Államvédelmi Hatóság feloszlatásáról, amely kormányrendelet törvényes vagy törvénytelen voltának mérlegelése sem joga sem kötelessége nem volt a vádlottnak… Köztudomású, hogy az október végi időkben szinte egész Budapesten dühöngött a terror. Ugyanakkor Nagytétényben egy puskalövés sem dördült el. Ha a rend fenntartását csupán abban látjuk, hogy ez az emberéleteket biztosította, akkor az ilyen rendfenntartást célzó és biztosító magatartást feltétlenül értékelni kell." (dr. Bolgár György ügyvéd)[288]

A Nagytétényi Nemzeti Bizottságban *„számos és helyi viszonylatban vezető kommunista pártfunkcionárius is tag volt, ezek az október 28-i gyűlésen is részt vettek."* (dr. Alvinczy Imre ügyvéd)[289]

---

[286] HU BFL XXV. 4. a. 2999/1957. 20 – 34. oldal
[287] Ugyanott 168. oldal
[288] Ugyanott 133. és 139. oldal
[289] Ugyanott 145. oldal

Baráth Sándor képviseletében dr. Balázs István ügyvéd: *„Nem láttam cselekményemnek társadalmi súlyát, mert hiszen felsőbb utasításra néphadseregünk is a nemzetőrség megerősítésére 10 honvédet küldött, tehát néphadseregünk is elismerte az akkori Nagy Imre kormány által szervezett nemzetőrséget…. A nemzetőrségbe beléptem, de ezt azzal indokoltam, hogy szándékom a rend helyreállítására és a rend fenntartására irányult."*[290]

Id. Solymosi János védője dr. Ganczaugh Béla ügyvéd: *„A szérűskerti tüzérkörzetből a felszerelési tárgyakat Mészáros alezredes parancsára kellett biztonságba helyezni, mivel azok ottani elhelyezése körletükben megfelelő őrszemélyzet hiányában nem volt biztonságban. Szerény nézetem szerint téves az I. fokú bíróság azon megállapítása, hogy a felszerelési tárgyaknak a nemzetőrségbe hozatalával én és vádlott-társaim lopás bűncselekményét követtük el."*[291]

Dr. Vadas György ügyvéd, Hufnágel István védője: *„Tanúk egész sora igazolhatja, hogy a vádlott már a felszabadulás előtt is, de a felszabadulás óta állandóan jó kapcsolatot tartott fenn baloldali személyekkel, kommunistákkal, s őt mindvégig úgy tekintették, mint aki becsületességével, józanságával, jóindulatánál fogva minden helyzetben, még a kritikus ellenforradalmi napokban is – legalább viszonylag – segítheti a Párt politikáját."*[292]

Fellebbezése szerint *„indokolatlan volt a védelem által felajánlott bizonyítás mellőzése. A becsatolt nyilatkozatok is kétségtelenné teszik, hogy az indítványozott tanúk lényeges körülményekre nézve tehettek volna vallomást. Különösen indokolatlan volt a nemzeti bizottságban végig működő tagok meghallgatásának mellőzése."*

Az I. fokú ítélet Hufnágel István gondolataira is hivatkozott. A védelem fellebbezésében kiemelte, hogy a vádlott gondolatait *„semmiféle műszerrel nem lehetett leolvasni, így az ő állítólagos gondolatait kénytelenek vagyunk inkább az ítélet szövegezője gondolatainak tekinteni."*[293]

Nagytétényben sokan tisztelték, becsülték Hufnágel Istvánt, s többen kérvényt nyújtottak be a Legfelsőbb Bírósághoz védelmében. Részletek Bilik Imre Hársfa utcai lakosnak, a volt Földosztó Bizottság tagjának nyilatkozatából:

„Hufnágel ismerte kommunista beállítottságomat, és ez a felismerés jellemezte további működését. Tudtam elnöki jelöléséről is. Ezt jómagam is javasoltam neki, mert alkalmasabb embert mi, baloldali egyének nem is találtunk. Láttam, amikor a szovjet csapatok elvonultak a kultúrotthon előtt. Azt megelőzően Hufnágel emberfeletti bátorságának tudható be, hogy a 10 – 15 fegyverest lefegyverezték, akik mindenáron harcolni akartak a szovjet csapat ellen. Abban az időben beszélgettem igen sok elvtársammal, akik helyeselték Hufnágel elnökségét."

---

[290] Ugyanott 167. oldal
[291] Ugyanott 175-176. oldal
[292] Ugyanott 181. oldal
[293] Ugyanott 182. és 2888. oldal

Wallner Gyula, a Metallochemia dolgozója így nyilatkozott Hufnágel Istvánról: *„Tekintettel a bizonytalan és ránk nézve veszélyes helyzetre, fenntartás nélkül javasoltam a kulcshely elfogadására, mert józan ítélőképességéről ismertem. Abban az időben az üzemben illetékes elvtársaim is megnyugvással vették az erről való hírt"*[294]

Lévay István, Úttörők úti lakos a bírósághoz írt beadványában az október 25-i nagytétényi események tanújaként szintén védelmébe vette Hufnágel Istvánt. Nyilatkozata a mellékletben olvasható.

Szülők és feleségek is az elítéltek szabadlábra helyezése érdekében nyújtottak be kérvényeket a Legfelsőbb Bírósághoz. Kupi Józsefné 1958. január 28-án kelt beadványában férjének így kért kegyelmet:

„Kupi Józseffel mint férj és feleség élek Nagytétény Fő u. 78. sz. alatt. Három gyermekünk van. Didergő, hideg lakásban élek, ha férjem szabadlábra helyezését elutasítják, 3 gyermekemmel a legnagyobb nyomornak leszek kitéve. Jelenleg is beteg vagyok, három iskolás gyermektől dolgozni nem tudok menni. Kádár elvtárs Kisújszálláson mondott beszédében hangoztatta: Megtévedt embereket szabadlábra kell helyezni. Kupi Józsefnek az volt a bűne, hogy a rádió felhívására elment az emberek nyugalmát védeni. Sem lefegyverzésben, sem fosztogatásban nem vett részt." [295] A benyújtott perorvoslatokat a bíróság nem fogadta el. Az indoklás szerint *„Az általuk elkövetett cselekmények igen nagy fokban veszélyesek a társadalomra."* Ezért a Legfelsőbb Bíróság népbírósági tanácsa 1957. december 19-én a bírák véleménye alapján az *„alaptalan perorvoslatokat elutasította."*[296]

Az 1958. március 10–11. napján megtartott fellebbviteli tárgyaláson, az ítélet meghozatala előtt, a vádlottak az utolsó szó jogán felelősségükről, szándékaikról és az objektív tények figyelmen kívül hagyásáról beszéltek.

Hufnágel István hangsúlyozta, hogy *„Én mindig rendre utasítottam a fiatalokat, a szovjet csapatok bevonulása alkalmával a lakosságot nyugalomra intettem. Megbízatásomat más személyek felkérésére fogadtam el. Kérem magas koromat méltányolni és enyhe ítéletet kérek."* Id. Solymosi János a jegyzőkönyv szerint azt mondta, hogy *„Nagytétényben egyetlen puskalövés sem dördült el a mi visszatartó erőnk hatására. A fiatalokat is megakadályoztam, hogy a szovjetek ellen harcoljanak. Feleségem súlyos beteg, nekem gerinc bajom van, mindezek alapján enyhe ítéletet kérek."*[297]

A Legfelsőbb Bíróság népbírósági tanácsa a Fővárosi Bíróság 1957. szeptember 5-i ítéletét a következők szerint változtatta meg 1958. március 13-án:

Hufnágel István: 8 évi börtönbüntetését 5 év börtönbüntetésre szállította le.

Id. Solymosi János: 10 évi börtönbüntetését 15 évi börtönbüntetésre emelte.

---

[294] Ugyanott 209. és 210. oldal

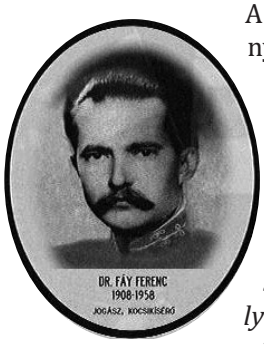
[295] Ugyanott 166. oldal

[296] Legfelsőbb Bíróság Nbf. III. 5271/1957/8. számú irat

[297] HU BFL XXV. 4. a. 2999/1967. 1699. oldal

Dr. Fáy Ferenc: életfogytiglani börtönbüntetés helyett halálra ítélte.
Zrínyi János: életfogytiglani börtönbüntetés helyett halálra ítélte.
Landi János: 5 évi börtönbüntetését 2 év börtönbüntetésre szállította le.
Takács Mihály: 1 évi börtönbüntetését 3 év próbaidőre feltételesen felfüggesztette.
Baráth Sándor: 3 évi börtönbüntetését 1 év börtönbüntetésre szállította le és 3 év próbaidőre feltételesen felfüggesztette.
Käszmann Albert: 12 évi börtönbüntetését 15 év börtönbüntetésre emelte.
Hável Benedek: 5 évi börtönbüntetését 2 évi börtönbüntetésre szállította le.
Németh József Gyula: 2 évi börtönbüntetését 1 év börtönbüntetésre szállította le és 3 évi próbaidőre feltételesen felfüggesztette.
Holik Mihály: 3 évi börtönbüntetését 1 évi és 8 hónapi börtönbüntetésre szállította le.
Kupi József: 3 évi börtönbüntetését 1 évi és 8 hónapi börtönbüntetésre szállította le.
Kulbert József 3 évi börtönbüntetését 1 évi börtönbüntetésre szállította le.[298]

A Legfelsőbb Bíróság ítélete, dokumentuma a mellékletben olvasható.

A két halálra ítélt forradalmár kegyelmi kérvényt nyújtott be. Fáy Ferenc csak a családja miatt kért kegyelmet. A dr. Alvinczy Imre ügyvéd által benyújtott kegyelmi kérvényben ez olvasható:

„Az *elítélt viszonylag magasabb kora ellenére büntetlen előéletű, aki az elmúlt 13 év alatt becsületes munkával kereste meg a saját és családja kenyerét. Sem politikai, sem köztörvényi ügyben ellene soha még csak eljárás sem volt folyamatban. Nős, két gyermeke van és kétségtelennek látszik, hogy az ellenforradalomban vállalt szerepe ellenére, abban, hogy Nagytétényben ezekben az időkben semmiféle súlyosabb személyi, élet-, társadalmi- vagy magántulajdon elleni erőszakoskodás nem történt, jelentős része van az elítélt egyéniségének és annak a fékező hatásnak, melyet többekre gyakorolt.*”[299]

A március 13-án megtartott kegyelmi tárgyaláson a legfőbb ügyész képviselője Fáy Ferencet és Zrínyi Jánost nem ajánlotta kegyelemre, mert véleménye szerint „*cselekményük és személyük társadalomra veszélyessége oly nagyfokú, hogy a társadalomból való kirekesztésük szükséges.*” A jelenlévő 4 népbíró és a tanácsvezető ezzel egyetértett, s a

[298] Ugyanott 113-121. oldal
[299] Ugyanott 197. oldal

népbírósági tanács a kegyelmi kérvényeket elutasította és a határozatot a halálos ítélet végrehajtása céljából az ítélet-végrehajtónak átadta.

Az ítéleteket március 14-én reggel a Budapesti Országos Börtön udvarán hajtották végre. Dr. Fáy Ferenc kivégzése 6 óra 47 perckor történt meg. A kirendelt orvosok halálát 7 óra 4 perckor állapították meg. Zrínyi Jánost 6 óra 55 perckor végezték ki, az orvosok jelentése szerint a halál beálltának ideje 7 óra 11 perc volt.[300]

Nyughelyük a rákoskeresztúri Új köztemető 301-es parcellájának 16-30., illetve 16-9. sorában található.

Nagytéténynek van még egy 1956-os mártírja, egy elfelejtett nagyon fiatal felkelő: Törteli Kiss Valéria. Ő nem vett részt a helyi eseményekben, de a Koltói Anna utca 1. szám alatti házban lakott. 1953. október 23-án Pesten járt a 14 éves kislány, s a forradalom hatására ott is maradt. A Corvin közben főzött a fegyvereseknek és segített, ahol tudott. November 4-én, mint sokan mások, ő is külföldre távozott, de honvágya hazatérésre késztette. A londoni magyar nagykövetségen azzal biztatták, hogy menjen haza nyugodtan, nem lesz semmi bántódása. Nem így történt. Ő is a megtorlás áldozata lett, bár nem várta meg, hogy a bírák ítéletet mondjanak felette. Önkezével vetett véget fiatal életének. 16 éves volt.[301] A budafoki temetőben nyugszik. 2010. augusztus 15-én egykori lakóháza falán emléktáblát avattak.

A börtönbüntetésre ítélt forradalmárok az ítélethirdetés utáni hónapokban, sőt években is, börtönbüntetésük elengedése érdekében, kérvényeket nyújtottak be a bírósághoz. Id. Solymosi János kérvényét még 1961-ben és 1962-ben is elutasították. Az Elnöki Tanács közkegyelem gyakorlásáról szóló rendelete értelmében 1963. március 29-én mentesült a 15 évi börtönbüntetés további végrehajtása alól, s szabadlábra helyezték. Betegsége és a börtönben töltött hat év azonban megviselte szervezetét, s 1965. január 15-én meghalt.

Hufnágel István és családja is több kegyelmi kérvényt nyújtott be, sikertelenül. Az Elnöki Tanács 1959. évi törvényerejű rendelete alapján végül a Budapesti Fővárosi Bíróság bizottsága 1959. december 15-én mentesítette őt ötéves börtönbüntetésének további végrehajtása alól. 2 év 6 hónap és 10 nap szabadságvesztés után végre hazatérhetett családjához. A vele történt igazságtalanságot a beteg és idős ember nem tudta elviselni, ez is hozzájárulhatott, hogy hamarosan meghalt.[302]

Landi János először Kőbányára, a Kozma utcai börtönbe került. Itt találkozott Darvas Iván színművésszel, aki a börtönkönyvtárban könyvtárosként dolgozott.

---

[300] Ugyanott 1705-1707. oldal

[301] www.kisalfold.hu/szieszta/jaj_a_legyozottaknak/1148940/

[302] HU BFL XXV. 4. a. 2999/1711. oldal

Ő 1956. október 23-a után forradalmi bizottságot szervezett, és kiszabadította koholt politikai vádakkal fogva tartott testvérét, Darvas Attilát. Ezért 22 hónap börtönre ítélték. A Kozma utcában már könnyebb volt a rabok helyzete, lehetett könyvet kölcsönözni, olvasni. Ezután Vácra került Landi, majd két hónap múlva Állampusztára vitték, ahol a szőlőben dolgoztak az elítéltek.

Ő és családja is többször adott be kérvényt további büntetésének elengedése érdekében. 1958. augusztus 11-én Állampuszta parancsnoka is kedvezően nyilatkozott kegyelmi kérvénye ügyében:

„Az elítélt folyó év májusa óta van a vezetésem alatt álló bv. munkahelyen. Előbb a sertéstenyésztésnél, majd a szőlőben lett foglalkoztatva. Munkáját mindkét helyen a legnagyobb szorgalommal és odaadással tátja el. Magaviselete körleten belül fegyelmezett és tisztelettudó."[303]

Édesapja szeptember 8-án az igazságügy-miniszter közbenjárását kérte:

Fiamat *„1957. május 8-án vették őrizetbe, szabadságvesztés büntetéséből ez ideig több mint 16 hónapot töltött le. Jelenleg Állampusztán tölti büntetését. Viselkedése példamutató, ennek elismeréseképpen rendkívüli kedvezményben is részesült. Alázattal esedezem, szíveskedjék kegyelmi úton fiam hátralévő büntetését elengedni…."*[304]

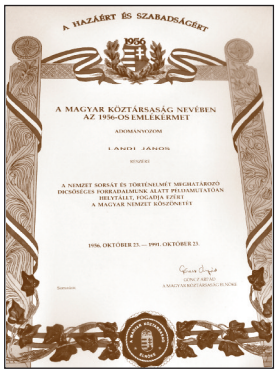
A Budapesti Fővárosi Bíróság tanácsvezető bírója azonban szeptember 18-án nem javasolta kegyelemre, többek között azért, mert *„a másodfokú bíróság által kiszabott amúgy is alacsony tartamú börtönbüntetés kitöltése megfelelő megjavításához."*[305]

1958. november 8-án büntetése hátralévő részére feltételes szabadságra bocsájtották. Egy évet és hat hónapot töltött börtönben. Szabadulása után munkát sehol sem kapott. Bárhova ment, mindenhol indoklás nélkül elutasították. Egyik alkalommal a Szellőző Művek kapujában egykori rabtársával, Darvas Ivánnal találkozott. Az 1978-ban és 1988-ban Kossuth-díjjal kitüntetett színész szabadulása után évekig nem játszhatott, s ő is azért jött ide, hogy munkát kapjon. Bármit elvállalt volna. Egyiküket sem vették fel. 1967-68-ban rendeződtek Landi János dolgai, ezután már nem érezte, hogy hátrányos lenne. Visszament a Szellőző Művekbe, ahol vasesztergályosként dolgozott 29 évig.

1989-ben kezdődött meg a múlt törvénytelen ítéleteinek lehetőség szerinti helyrehozatala. *„Az Országgyűlés kegyelettel megemlékezve mindazokról, akik az 1956-os nemzeti tragédia során hazánk társadalmi átalakulása és függetlensége érdekében felléptek, és ezért politikai megtorlás áldozatául estek"* törvényt alkotott, melynek 1.&-a kimondta, hogy semmisnek tekintendők az 1956.

[303] Ugyanott 731. oldal
[304] Ugyanott 1746. oldal
[305] Ugyanott 730. oldal

A HAZÁÉRT ÉS SZABADSÁGÉRT
1956
A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN
AZ 1956-OS EMLÉKÉRMET
ADOMÁNYOZOM
LANDI JÁNOS
RÉSZÉRE
A NEMZET SORSÁT ÉS TÖRTÉNELMÉT MEGHATÁROZÓ
DICSŐSÉGES FORRADALMUNK ALATT PÉLDAMUTATÓAN
HELYTÁLLÁS, FOGADJA EZÚTON
A MAGYAR NEMZET KÖSZÖNETÉT
1956. OKTÓBER 23. — 1991. OKTÓBER 23.
GÖNCZ ÁRPÁD
A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ELNÖKE

október 23. és 1963. április 4. között a népfelkeléssel összefüggésben elkövetett politikai bűncselekmények.[306] A Hufnágel István és társai elleni perben hozott ítéleteket e törvény alapján semmissé nyilvánították. Landi Jánost 1991-ben rehabilitálták, ekkor kapta meg Göncz Árpád köztársasági elnöktől az 1956-os emlékérmet.

A halálra és börtönbüntetésre ítélt forradalmárokon kívül a budapesti rendőrkapitányság 1958 decemberéig több nagytétényi nemzetőrt és lakost helyezett ún. közbiztonsági őrizetbe, mely a megtorlás sajátos eszköze volt. A „veszélyesnek" ítélt személyeket bírósági tárgyalás nélkül meghatározott időre közbiztonsági őrizetbe helyezték, ami lényegében a börtönhöz hasonló, táborszerű fogva tartást jelentett.

Wampetich László Vörös Hadsereg útja 92. szám alatti lakost, egykori horthysta alezredest, aki 1945 előtt a Ludovika Akadémián tanított, utána segédmunkásként dolgozott. A forradalom alatt *„katonai tanácsokat adott dr. Fáy nagytétényi nemzetőrparancsnoknak és részt vett a Nagytétény-Diósároki lőszerraktárak elfoglalására irányuló terv kidolgozásában."*

Részlet Wampetich László közbiztonsági őrizetbe helyezésére 1957. július 5-én kiadott rendőr-főkapitányságí javaslatból: *„Nevezett aktívan közreműködött az államvédelmi egységek ellen irányuló katonai jellegű intézkedések kidolgozásában. Fia, Wampetich László kizárt egyetemista részt vett a budapesti ellenforradalmi harcokban, ahol fejlövést kapott. Jelenleg a Balassa úti idegklinikán van ápolás alatt. Nevezett személy a társadalomra veszélyes és ezért közbiztonsági őrizetbe helyezése indokolt."*[307]

Közbiztonsági őrizetbe helyezték még:

Varga András Vörös Hadsereg útja 66. szám alatti lakost, fényképészt. A forradalom alatt a Nemzeti Bizottság megbízásából *„fényképezte a szovjet halottakat, felakasztott ávósokat és a rombolást. Az erről készített képeket megnagyította és id. Solymosi Jánossal tablóba rendezte és kifüggesztette kirakatában közszemlére."*

Gulyás József Deák Ferenc utca 18. szám alatti lakost, önálló órást. A forradalom alatt Varga András fényképész által készített képeket kirakatában közszemlére helyezte el. *„Izgató tevékenységet fejtett ki."*

Györgyfalvai Gábor József Árpád utca 23. szám alatti lakost, nyugdíjas MÁV főszakmestert. Nemzetőrként tevékenykedett Nagytétényben. A forradalom leverése után *„terrorcselekményre készült Párt és állami vezetők ellen."*

Korozmán József Zombori utca 21. szám alatti lakost, rakodómunkást. *„Élelembeszerző tevékenységet és aktív sztrájkra izgató tevékenységet fejtett ki."*

---

[306] Az 1989. évi. XXXVI. törvény

[307] ÁBTL 3.1.5. 0-16694/ 23. oldal és ÁBTL 3.1.9. V-145516/ 38. oldal

Makki György Ady Endre utca 66. szám alatti lakost, dekorációs foglalkozású személyt. *„Nemzetőr volt, izgató tevékenységet fejtett ki. Részt vett a balatoni műútnál a szovjet csapatok elleni harcokban."*

Fáy Barnabás László Petőfi utca 8. szám alatti lakost, italmérőt. Nemzetőrként házkutatásokat, őrizetbevételeket végzett. A forradalom után *„izgató tevékenységet fejtett ki munkahelyén és lakóterületen."*

Vrazsovits Gyula Zambelli Lajos utca 10. szám alatti lakost, gépkocsivezetőt. A forradalom alatt gépkocsival fegyverszállításban vett részt. *„Egy alkalommal illegálisan Bécsben járt gépkocsival."*

Szabó Ferenc 845. utca 12. szám alatti lakost, művezetőt. Munkahelyén és lakóterületén fegyveres ellenállásra buzdított. *„Aktív uszító tevékenységet fejtett ki."*

id. Ballassa István Zambelli Lajos utca 26. szám alatti lakost, gyári munkást. *„Sztrájkra uszított és fegyveres harc mellett agitált."*[308]

Részlet Fáy Barnabás közbiztonsági őrizetbe helyezésére 1958. szeptember 8-án kiadott rendőr-főkapitánysági javaslatból: *„Fáy Barnabás tagja volt a nagytétényi nemzetőrségnek és részt vett annak tevékenységében. Apja, aki nemzetőrparancsnok volt, egy fegyveres csapat parancsnokának jelölte ki, amely csoporttal rész vett törvénytelen őrizetbe vételekben és házkutatásokban fegyveresen.*

Fáy Barnabás jelenleg is jó kapcsolatban van a nagytétényi volt „úri" gyerekekkel és ellenséges magatartást tanúsít rendszerünkkel szemben. Ellenséges kijelentéseket tesz körükben és hangoztatja, hogy apját ártatlanul végezték ki. A nagytétényi fiatalság egyes rétegében népszerűségnek örvend és „mártírnak" tartják rendszerünkkel szemben. A fentiek alapján javasoljuk közbiztonsági őrizetbe vételét engedélyezni."

1958. november 8-i kihallgatásán Fáy Barnabás elmondta, hogy 1956. október 27-én lett nemzetőr, s hogy *„apámmal együtt mentem abból a célból, hogy a falut megvédjük. Nekem csak a rendfenntartás és a közellátás biztosítása volt a célom."*[309]

Id. Balassa István fia, *ifj. Balassa István,* a rendőrségi dokumentumok szerint, 1959. május 31-én Nagytétényben rendszerellenes és szovjet ellenes, valamint a rendőrséget rágalmazó kijelentéseket tett ittas állapotban. A nagytétényi HÉV-végállomás közelében megállította Vida Lajos és Tót Ferenc önkéntes rendőröket, s karszalagjukra mutatva kijelentette *„Én ezzel kitörölném a valagam..."* Állítólag azt is hangoztatta, hogy *„önkényuralom van, jobb lenne, ha szabad Európa lenne és kimennének az oroszok."* Július 8-án a Fővárosi Bíróság az államrend elleni izgatás bűntettével vádolta ifj. Balassa Istvánt, s 8 hónapi börtönre ítélte. A büntetés végrehajtását azonban három évi próbaidőre felfüggesztette. A BRFK Politikai Osztályának határozata még

[308] ÁBTL 3.1.5. 0-16694/ 23-24. oldal
[309] ÁBTL 3.1.9. V-145516/1/ 195. és 218. oldal

1965-ben is szerepeltette őt megfigyelési alapnyilvántartásában, az objektum dossziéban.[310]

Nagytétényben több úgynevezett *„kompromittált"* személyt „derített" fel a rendőrség és vett operatív nyilvántartásba, vagyis az állambiztonsági szervek megfigyelés alatt tartották őket:

dr. Erdélyi István Ady Endre utca 3. szám alatti lakost, piarista paptanárt. A forradalom alatt *„lakását illegális összejövetelek tartására ajánlotta fel. Irányítása alatt kezdték meg a cserkészcsapat szervezését Nagytétényben."*

Szathmári Lajos Vörös Hadsereg útja 26-28. szám alatti lakost, tisztviselőt. Két napig tagja volt a Nemzeti Bizottságnak titkárhelyettesi beosztásban. *„A község hangszóróján keresztül izgató tevékenységet fejtett ki."*

Kovács József Vitéz utca 4. szám alatti lakost, vulkanizálót, aki *„aktív uszító tevékenységet fejtett ki."*

Benda Károlyné Zambelli Lajos utca 2. szám alatti lakost, műszaki rajzolót. A forradalom alatt a Nemzeti Bizottságnál működött gépírónőként. A forradalom leverése után *„röpcédulákat sokszorosított munkahelyén, a Ganz Vagon és Gépgyárban."*

id. Solymosi Jánosné Zambelli Lajos utca 2. szám alatti lakost, háztartásbelit. 1956 novemberében *„a lánya által sokszorosított ellenforradalmi röplapokat terjesztette."*

1957. június 15-én, a kerületi kapitányságon történt kihallgatásán erről Solymosiné így beszélt: *„Elmondani kívánom, hogy a „Hontalan magyarok imája" című imádságot nyugatra szökött kisebbik fiam, Solymosi László küldte nekem folytatólagosan két levélben, amelyet én szövegeztem egybe, több példányban leírtam kézzel is. Kb. 1957. februárban, pontos dátumra nem emlékszem, megkértem kislányomat, Solymosi Annát, hogy részemre ezt az imát több példányban munkahelyén gépelje le. Kislányom nekem ezt meg is tette és a házkutatás során talált „Hontalan magyarok imájának" egyik gépelt másolati példánya az általa leírt szövegből származik..."*[311]

Szajka Albert Vörös Hadsereg útja 43. szám alatti lakost, fodrász szövetkezeti alkalmazottat. A forradalom alatt a Nemzeti Bizottság elnökhelyettese lett. A november 4-e előtti napokban, *„mivel korábban MDP tag volt, megbízhatatlannak tartották."* A forradalom után röpcédulákat rejtegetett.

Havasi Antal Koltói Anna utca 19. szám alatti lakost, tisztviselőt. A forradalom alatt *„kiosztotta a Metallochemia Vállalat személyzeti osztályának iratait. Ennek során szigorúan titkos honvédelmi jellegű adatok kerültek birtokába, amit mozgósítás esetén használt volna fel az üzem."*

Kelemen József Zsák utca 7. szám alatti lakost, segédmunkást. Nemzetőrként *„részt vett haladó emberek lakásán tartott házkutatásokban."*

---

[310] ÁBTL O-1664/78. számú dosszié 4., 12-13. és 18. oldal

[311] ÁBTL 3.1.9.-V-142553/ 209. oldal

Pokorny Mihály Vörös Hadsereg útja 105. szám alatti lakost, mozigépészt. A forradalom alatt *„fegyverek kutatása címén többedmagával feldúlta a nagytétényi MDP székházat."*

Markó Gyula Szabadság utca 1. szám alatti lakost, plébánost. A forradalom alatt *„izgató tartalmú beszédet mondott a nagytétényi Forradalmi Bizottság egyik ülésén."*

Stáhl Lajos Vörös Hadsereg útja 41. szám alatti lakost, személyautó fuvarost. A forradalom alatt együttműködött a Nemzeti Bizottsággal, *„és november 4-e után is izgató tevékenységet fejtett ki."*

A felsorolt személyeket még 1958 végén is megfigyelték. *„A rendelkezésünkre álló adatok szerint konkrét ellenséges tevékenységet jelenleg nem fejtenek ki. Nyilvántartásba vételük megtörtént, és továbbra is hálózati megfigyelés alatt tartjuk őket."*[312]

A Nagytétényi Általános Iskola 8. osztálya az 1956/57. tanév végén

[312] ÁBTL 3.1.5. 0-16694/ 25-27. oldal

NAGYTÉTÉNY
A KÁDÁRI KONSZOLIDÁCIÓ ÉVEIBEN

Lakóhelyünk az 1950-es évek végén

1957 elején az Elnöki Tanács rendelete (1957. évi 10. tvr.) lehetőséget adott arra, hogy a tagosítások, földrendezések során sérelmet ért földtulajdonosokat kártalanítani lehessen. Februárig kerületünkben 160 kérvényt nyújtottak be kártalanítás ügyében. Az árvízvédelmi munkákkal kapcsolatban februárban a VB megállapította, hogy *„A Nagytétény dunatelepi körgát északi részét is befejezték úgy, hogy a Dunatelep 8,50 méter árvíz magasságig védett. Természetes azonban, ha az árvízhelyzet ennél a szintnél magasabb árszintet tenne valószínűvé, akkor a szükséges kiürítési intézkedéseket meg kell tenni."*[313]

A Petőfi utcában az útépítést a közértboltig elvégezte az Útépítő Vállalat. Elkészült az Akó utcában (320 fm) és a Zambelli Lajos utcában (331 fm) a vízcsőfektetés és 1-1 ejektoros közkút felállítása. A jegyzőkönyv szerint a nagytétényi park építése *„a mostani pénzügyi viszonyok között"* nem valósul meg.

Az 1956-os forradalom idején önkényes lakásfoglalások történtek a kerületben. *„236 lakást, sőt még az épülettömbökhöz tartozó 8 mosókonyhát is önkényes beköltözők foglalták el. De beköltöztek még a kerület egyéb részein is, részben disszidálás folytán megüresedett lakásokba is."* Az önkényes lakásfoglalók döntő többsége budafoki lakos volt, akik az októberi események alatt ideiglenes kiutalásokat kaptak a Tanácstól. Ezek felülvizsgálata márciusban megkezdődött, s a törvénytelen foglalók ellen megfelelő intézkedéseket hoztak. Például vissza kellett költözniük régi lakásukba. A megalakított bizottságnak végül 520 önkényesen elfoglalt vagy disszidált lakásügyet kellett megvizsgálni. Ebből júniusig 467 ügyet tárgyalt meg a bizottság, 327 helybenhagyó és 140 elutasító javaslattal. Június 18-ig 23 személyt távolítottak el az önkényesen elfoglalt lakásokból. 65 lett azoknak a száma, akiket a régi lakásukba helyeztek vissza.[314]

Az 1956/57. tanév első félévében a kerület hét általános iskolája közül a nagytétényi iskolába járt a legtöbb gyermek, összesen 777 fő. A tanulmányi eredményeket tekintve a legtöbb kitűnő bizonyítványt kapott tanuló is ide járt: 56 fő. Ez több mint duplája a két második legjobb iskolának, ahol 24-24 tanuló végezte el kitűnő eredménnyel a félévet. Nagytétényben az 56 kitűnőn kívül 78 jeles, 246 jó, 242 közepes, 74 elégséges és 60 elégtelen eredményű bizonyítványt osztottak ki az első félév végén. Az iskolából 5 tanuló disszidált, távozott külföldre szüleivel együtt. A Végrehajtó Bizottság ülésén májusban

[313] HU BFL XXIII. 222. a. 2. 25. kötet, 1957. február 18. VB ülés, Tájékoztató és VB jelentés. 1. oldal

[314] Ugyanott 1957. április 23. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2-5. és Községfejlesztési terv. 1. oldal és Ugyanott 25. kötet, 1957. június 18. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal

is a pedagógusok forradalom alatti magatartásáról tárgyaltak. A VB tagok kijelentették, hogy a nevelők között még *„mindig fennáll az eszmei zűrzavar... Azt nem kívánjuk, hogy mind a 270 pedagógus marxista legyen. Egyes pedagógusok félnek tőlünk, féljenek is, mert nem fogunk kesztyűs kézzel bánni azokkal, akik velünk is kíméletlenek voltak."* [315]

Júniusban a Vörös Csillag termelőszövetkezet megkezdte az aratást. A nyáron több alkalommal megismétlődő eső és zivatar ledöntötte a gabonát, ezért 80 holdból csak 15-20 holdat tudtak géppel learatni, a többit kézi erővel kellett begyűjteni. Saját erőből a tsz ezt nem tudta végrehajtani, mert sem a gyümölcsösből, sem a kertészetből nem lehetett munkaerőt elvonni, az ottani nagy munkák miatt. A Városi Honvédségtől kaptak segítséget, ezen kívül idegen munkaerőt is igénybe vettek annak érdekében, hogy a gabona tönkre ne menjen. Az Elnöki Tanács 1957. évi 28. számú törvényerejű rendelete alapján az 1952-ben állami tulajdonba vett ingatlanok közül többet mentesíteni lehetett. A rendelet szerint a kormány a kisebb lakóházakat, házrészeket – kivéve az osztályidegen elemekét – mentesítette az állami tulajdonba vétel alól. Akit államosításkor tőkésnek, kizsákmányolónak tekintettek, az a mentesítéskor is annak számított. Július elején, az egykori tulajdonosok benyújtott kérvénye alapján 6 nagytétényi ingatlant is mentesítettek. A Tanács ilyen határozatokat hozott:

„Varga Mózes Nagytétény Petőfi utca 34. sz. alatt lévő 4 lakószobás háza állami tulajdonba került. Máshol államosított házingatlana nincs. A házingatlant nem lakta. 1945 előtt magánkisiparosnál árubeszerző, 1952. II. 17-én ugyanaz. Így dolgozónak minősülő személy. Az ingatlanra fordított 95 Ft 98 fillér beruházási költség megtérítését vállalta." *„Kray Jánosné sz. Drescher Teréz Nagytétény Landler Jenő utca 4. sz. alatti 3 szobás házilletősége került állami tulajdonba. Máshol államosított tulajdona nincs. Nevezett dolgozó volt 1945 előtt és 1952. II. 17-én is (htb.). Férje kisiparos volt. 5.000 Ft-on felüli beruházás nem terheli a házingatlant, melyet jelenleg is lakják."* [316] A következő hónapokban a mentesítések tovább folytak.

A júniusi tanácsülés elején a VB elnök Kádár Jánost és társait dicsérte, mert szerinte *„a legnehezebb időkben álltak újra a párt élére, vették kezükbe az ország ügyeinek vitelét."* A tanácsülésen határozatot hoztak az októberi forradalom és szabadságharc elítéléséről is. A tanácstagok *„elítélték az októberi ellenforradalmi eseményeket és azok résztvevőit. Egyben szolidaritásukat fejezték ki a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány tevékenysége iránt."*

1956-ban a vízcső lefektetések gyakran a tanácstagok kérésének eredményeként valósultak meg. Például *„Németh Márta tanácstag többszöri kérelmére valósítottuk meg Nagytétény Úttörő utcában 280 fm vízcső lefektetését."* A tisztasági fürdő tatarozására a rendes költségvetésen felül 1956-ban 7.500 Ftot fordítottak.[317]

---

[315] Ugyanott 1957. május 6. VB ülés, Jegyzőkönyv. 6-7. oldal és kimutatás az 1956/57. tanévről

[316] Ugyanott 26. kötet, 1957. július 2. VB ülés, Tájékoztató. 1-2. és Bejelentés. 1-2. oldal

[317] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 9. kötet, 1957. június 27. Beszámoló. 4-14. oldal

Az MSZMPXXII. kerületi Bizottsága 1957-től havonta információs jelentéseket készített a Budapesti Pártbizottság számára.

Júliusban a kerület üzemeiben taggyűléseket tartottak, melyeken a párttagoknak csupán 60%-a jelent meg. Mindenhol foglalkoztak az 1956-os forradalom eseményeivel is. A jelentés szerint a nagytétényi Cipész KTSZ taggyűlésén elhangzott, *„hogy mindenkinek el kell olvasni a Fehér Könyv I., II., III. füzetét és akkor látni fogják, hogy ellenforradalom volt és nem úgy beszélnek majd róla, hogy forradalom."* A kormány Tájékoztatási Hivatala 1957-ben jelentette meg az *„Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben"* című fehér borítójú kommunista propagandafüzeteket, melyek szerzői azt akarták igazolni, hogy 1956-ban ellenforradalom zajlott az országban. A kerületi Pártbizottság szerint a dolgozók *„a forradalom vagy ellenforradalom kérdésében nem látnak tisztán, úgy gondolják, hogy forradalom volt, mert munkások is harcoltak."*

Júliusban a kerületi lakosság többségét az árvízveszély foglalkoztatta, *„mert minden évben több családot kellett a lakásaikból kiköltöztetni, azonkívül több hold szántóterületet is elöntött a víz. Egyébként a Duna gátja kb. 1 méter emelkedést bír még el. Az első számú biztonsági szolgálat el van rendelve."*

Október elején Nagytétényben falragaszokat és kézzel írt röplapokat találtak. *„Mindennap 4-5 ilyen cédulát szedtek össze a munkásőrök kedden, szerdán és csütörtökön. Pénteken nem találtak, de szombaton éjjel és vasárnap hajnalban kb. 500 darab gumival nyomott röplap volt a forgalmasabb helyeken elszórva. Mivel a munkásőrök kint jártak, mindet összeszedték. Hajnalban három 12-13 éves fiút fogtak el, akik a röplapokat terjesztették. Jelenleg még kihallgatják őket, hogy megtudják, kik az irányítók. A röplapok tudatos helyesírási hibákkal vannak írva. Szövegük: Vesszenek a kommunisták!, Le a piszkos Kádárral!, Minden rendőrt felakasztani!, Az oroszok menjenek haza!"*[318]

Az 1956/57-es tanév végén az általános iskola eredménye 3,5 lett. A 769 osztályozott tanulóból 98 kapott kitűnő bizonyítványt. Osztályismétlésre 10, pótvizsgára 42 gyermek bukott. 67 diák végezte el a 8. osztályt, közülük 20-an gimnáziumban, 10-en technikumban, 28-an kereskedelmi, ipari iskolában tanultak tovább. A tanév folyamán komoly gondot okoztak minden iskolában az állandóan mulasztó tanulók. Szülői hanyagság, nehéz szociális helyzet, nehezen nevelhetőség mind közrejátszott az igazolatlan mulasztásokban. Nagytétényben a sok igazolatlan mulasztás miatt 7 tanuló lett osztályozhatatlan.

Az 1957. évi községfejlesztési tervből az első félévben, a VB jelentése szerint, több nagytétényi beruházás megvalósult. Az Akó utcai és Zambelli Lajos utcai vízcsőfektetésen kívül a Zambelli Lajos utcában 1.300 négyzetméteren útépítés is történt. A Bartók Béla út melletti 70 lakást magába foglaló lakótelep építésére 1.583.000 Ft-ot használtak fel. A Nefelejcs cukrászdában és a

[318] XXXV. 27. 1957/b./6. öe. Információs jelentés, október 8. 1-2. oldal

Szabadság utca 1. sz. alatti Falatozóban WC-t létesítettek. A Malinovszkij út 51. szám alatti vendéglőben megvalósult a konyha kövezése, gázrezsó, tűzhely beszerzése és a vízvezeték bekötése. A Vörös Hadsereg út 51. szám alatti sütőipari mintabolt falazatát csempézték. Ezeken kívül folytatódott az általános iskola bővítése.[319]

Az Alkotmány 8. évfordulója alkalmából Nagytétényben gazdag program várta az ünnepelni, szórakozni vágyó lakosságot. Augusztus 19-én délelőtt a Petőfi moziban 100 fiatal tekintette meg az „Őrs a hegyekben" című szovjet filmet. A kultúrotthonban ismeretterjesztő előadást szerveztek, s előadónak Parragi György Kossuth-díjas újságírót kérték fel. A meghirdetett előadáson mintegy 200 érdeklődő jelent meg. Azonban *„Parragi György nem jelent meg és így az előadást megtartani nem tudtuk, de a Bolgár Követségtől kihozott filmet levetítettük a megjelenteknek."* Este sikeres Gazdabált tartottak a kultúrotthonban.

Augusztus 20-án délelőtt a Petőfi moziban 168 fiatal tekintette meg az előzetesen megbeszélt „Kisdobos" című szovjet film helyett a „2x2 néha 5" című magyar filmet. A gumigyári sportpályán röplabda és labdarúgótornát rendeztek. A döntőt, melyet a Baross S.K. nyert meg, 800 néző tekintette meg. A nagytétényi sportpályán Spartacus – Nagytétény barátságos labdarúgó-mérkőzést tartottak 800 szurkoló előtt. A kultúrotthonban 30 fő részvételével villámsakkversenyt rendeztek. Nagyon sokan látogatták meg a hagyományos nagytétényi búcsút is.[320]

1957 nyarán a kormány rendeletet adott ki a hitoktatásról (1957. évi 21. kormányrendelet). A rendelet a vallásoktatást az emberek magánügyének tekintette, az azon való részvételt mindenki számára lehetővé tették. Azt befolyásolni, megakadályozni senkinek sem volt joga. *„Ám az atrocitások, akadályozások, az erőszakosságok és lemorzsolások a régi módon és keretben tovább folytak. A hittanóra beosztása, a helyiség, az ütközések, a rendszeres zavarása a hittannak napirenden vannak továbbra is. Hiába, kutyából nem lesz szalonna."*[321]

Augusztus végén az oktatás helyzetét tárgyalták a tanácsülés résztvevői. Megállapították, hogy a napközi otthonok élelmiszerellátása nem megfelelő. Az egyik tanácstag ellenőrzése során például azt tapasztalta, hogy a gyerekek 2 dl tej helyett csak 1 decit kaptak. *„A Gyermekélelmezési Vállalat nem tudja, vagy nem akarja megoldani azt a problémát, ami a gyermekek élelmezésével kapcsolatban fennáll."* Javasolták, hogy a nyersanyagnormát 6 Ft-ról 7 Ft-ra emeljék fel. Erre azonban nem került sor. A nagytétényi általános iskola építésének elhúzódását Molnár Béláné VB elnök az 1956. októberi események okozta problémákban látta.

---

[319] XXIII. 222. a. 2. 26. kötet, 1957. augusztus 13. VB ülés, Beszámoló. 5-12. és Jelentés. 1-5. oldal

[320] Ugyanott 26. kötet, 1957. augusztus 27. VB ülés, Jelentés. 1-3. oldal

[321] Shvoy Lajos: Önéletrajz. i.m. 100. oldal

Az 1957-58. tanév a bővítésre került nagytétényi iskolában zavartalanul megkezdődhetett, az épület átadására azonban később került sor. Erről az iskola évkönyvében ez olvasható: *„Közel 4 millió forint beruházással 2 esztendei munka után elkészült a terjedelmében kétszeresére bővült új iskola, melyet 1957. november 27-én avattuk fel ünnepélyes keretek között. Az új épületszárny mellett korszerűsítették, ill. átalakították a régi épületet is. Így az egész iskola központi fűtést kapott."* Az átadott épület a kerület legkorszerűbb iskolája lett. Rendelkezett mindazokkal a feltételekkel, melyek egy modern iskolát azokban az években jellemezték: tornaterem, öltözők, zuhanyozók, napközi otthon, ebédlő, konyha, tanulószoba, úttörőotthon, könyvtár, szertárak.

1957-ben megkezdték az úttörőcsapatok új alapokon történő megszervezését. A beszámoló elismerően szólt a nagytétényi iskola igazgatójáról és Mondovics Enikő pedagógusról, akik arra törekedtek, hogy az iskolában *„Gyökeret verjen a megújhodott úttörőmozgalom."* A pedagógusok munkakedvének javulását eredményezte az április 1-jei hatállyal végrehajtott bérrendezés, mellyel fizetésük havonta átlag 200 Ft-tal emelkedett. Az 1952-ben megszüntetett félárú utazási kedvezmény visszaállítását is örömmel fogadták a nevelők.[322]

Szeptemberben Nagytétény közellátásában gondok jelentkeztek. Élő- és vágott baromfit, halat egy közértbolt kivételével sehol sem lehetett kapni. Hasonló helyzet alakult ki a zöldségellátás terén is. Két nagytétényi bolton kívül a többi közértüzletbe alig került zöldségáru. Ez *„a lakosság napi főzéshez szükséges zöldáru szükségletét semmiképpen sem elégíti ki."* A Földművesszövetkezet üzletei közül áruval legjobban a nagytétényi Vas-műszaki bolt és a Vörös Hadsereg út 45. szám alatti kisáruház lett ellátva. Az utóbbi átprofilozás miatt *„csak méteráruval, cipőáruval, kötött és rövidáruval és kismértékben bútorféleségekkel foglalkozik."* A többi bolt ellátását hiányosnak tartották. Például *„a diósároki boltnál a vezető az árut Nagytétényből cipelte kerékpárral, mint egy maszek."*

A Vendéglátópari Vállalat legrosszabb egysége a Malinovszkij út 51. szám alatt működött. *„Itt a kiszolgálás ellen, az ital és ételminőség ellen (büdös húsok, vizezett borok, pénz visszaadási manőverek), a tisztaság és higiénia ellen annyi kifogás merült fel, hogy a Rendőrkapitánysággal egyetértésben javasoljuk a teljes személyzet lecserélését."* A vállalat másfél éve megszüntette a Vörös Hadsereg út 38. szám alatti vendéglőjében a közétkeztetést. A lakosság egy részének gondot okozott ennek hiánya, ezért a Tanács Kereskedelmi Osztálya arra kérte a vállalatot, hogy Nagytétényben a közétkeztetést oldja

[322] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 10. kötet, 1957. augusztus 29. Jegyzőkönyv. 4-13. oldal és Nagytétényi Általános Iskola 1958/59. tanévi évkönyve. 4. oldal

meg. A kerület sütőüzemei által forgalmazott kenyerek, péksütemények minősége leromlott. Mindkét nagytétényi sütőüzem legtöbbször tömött, sületlen árut hozott forgalomba. A Kereskedelmi Osztály felhívta a Sütőipari Vállalat figyelmét arra, hogy fokozottabban ellenőrizzék az üzemeikben készült pékáruk minőségét.

Szeptemberben újabb 12 államosított ingatlan mentesítését fogadta el a Végrehajtó Bizottság, melyek közül 2 nagytétényi volt: Károlyi István Landler Jenő utca 3. szám alatti 6 szobás ingatlana és Hollósi Erzsébet Bartók Béla út 2051. hrsz. alatti 5 szobás háza.[323]

Szeptember 20-án a VB az 1957. évi 10. sz. tvr. alapján a kerületi mezőgazdasági ingatlanok és épületek tulajdoni és használati viszonyainak rendezéséről tárgyalt és hozott határozatokat.

A Törekvés termelőszövetkezet, mely 1956. október 1-jén 256 kat. hold 231 négyszögöl területtel rendelkezett, 1956 decemberében feloszlott. A földdel rendelkező tagok részére 197 kat. hold 1151 öl területű ingatlant adtak ki. A 199 tulajdonos közül 166 Nagytétényben lakott. A jegyzőkönyv szerint az ingatlanokat 1957. március 1-jei hatállyal kapták vissza a volt tsztagok. Néhány név a 166 közül: Chilkó Lajosné, Eisner Jakab örökösei, Grósz Ferenc, Grósz Gáspárné, Grünwald Béla, Hamál Libor, Hasszán Ferenc, Heitzmann Ferenc, Herczeghalmy Nándorné, Höfflinger Jakabné, Karl Mátyásné, Spiller Mária, Spiller György, Wittmann Ferenc, Szlatoszlavek Anna és társai, Ugrób Ferenc, Tichy József, Tafferner Antal, Szokol József, Száraz Ferenc, özv. Pentz Istvánné stb.

Tagosítás, földrendezés vagy más módon kártalanítás nélkül igénybe vett ingatlanok kártalanításával kapcsolatban 26 lakos, köztük 14 nagytétényi kérvényt nyújtott be a Tanácshoz. 250 és 950 négyszögöl közötti földterületet kapott vissza például Domonits Ferenc, Leheti József, Hüll Ferencné, Hajduk Mária, Kleman Tamás stb. Kleman Gábor és Feymann István óhegyi lakosok gyümölcsösük és a rajtuk lévő épületek tulajdonjogát kapták vissza.

Az államnak felajánlott vagy elhagyott ingatlanok jogcímén 76 személy nyújtott be földvisszajuttatás iránti kérelmet. Közülük 36 nagytétényi lakos kapott ingatlant. Például:

„A nagytétényi 1936 hrsz. 935 öl ingatlant özv. Tichy Józsefné Nagytétény Landler Jenő utca 6. szám alatti lakosnak juttatja. 1950 őszén területüket a Vörös Csillag tsz igénybe vette és eddig megfelelő csereterületet nem kaptak és ezért kellett most megfelelő csereterületet kijelölni, melyet 1957. október 1-jei hatállyal veheti birtokba."

„A nagytétényi 1508/2 hrsz. 369 öl szántó művelésű ingatlant csereképpen juttatom lemondás címén Hasszán Tamásné Nagytétény Batthyány utca 56. szám alatti lakos részére 1959. október 1-jei hatállyal. Az említett ingatlant

[323] XXIII. 222. a. 2. 26. kötet, 1957. szeptember 10. VB ülés, Jelentés. 2-7. és Bejelentés. 1-2. oldal

Szokolay István lakos bérli. A bérleti díját az 1958-59. évre tartozik az új tulajdonosnak megfizetnie..."

A nagytétényi…. 2 kat. hold szántó művelésű ingatlanból 1 kat. holdat juttat Kray János Nagytétény Landler Jenő utca 4. szám alatti lakosnak az elhagyott ingatlana helyett 1957. október 1-jei hatállyal."

„A nagytétényi 2240/1 hrsz. 429 öl gyümölcsös ingatlant tagosítás kiegészítés címén Barotányi Györgyné Nagytétény Vörös Hadsereg út 32. szám alatti lakosnak juttatja 1957. október 1-jei hatállyal."

A Végrehajtó Bizottság 14 nagytétényi lakosnak földvisszajuttatás iránti kérelmét elutasította, mivel nem élethivatásszerűen foglalkoztak földműveléssel és 1 kat. holdnál nagyobb ingatlannal rendelkeztek. Például Szelmann Ignác és Stift János is. Ezenkívül 5 személy kérelmét azért utasították el, mert ingatlanukat a 600/1945 F.M. rendelet alapján elkobozták. Foglalkozott a VB az úgynevezett „ősi föld" visszaigénylési kérelmekkel is. „Ősi földön" az eredetileg birtokolt, az ősöktől örökölt földet értették. A 22 nagytétényi lakos által benyújtott igényt a VB elutasította, mert állítólag a tagosításkor igénybe vett ingatlanaik helyett a csereterületet a kérelmezők megkapták. Közéjük tartozott például Markó Gyula plébános, Huber Antal és neje (Zambelli Lajos utca 43.), Medgyesi János (Gyümölcs utca 7.), Wittmann Józsefné (Ady Endre út 28.), özv. Szokol Józsefné (Hársfa utca 6).[324]

Szeptember közepén és október elején 13 nagytétényi lakos állami tulajdonba vett házingatlanát mentesítette a Tanács Végrehajtó Bizottsága. Többek között Radeczky Jánosné Kiss János utca 2. szám alatti 3 szobás, Gerényi Jánosné Deák Ferenc utca 28. szám alatti 2 szobás, Schwarcz Miksa és neje Malinovszkij út 54. szám alatti 7 szobás, Wittmann János és Wittmann Jakab Ady Endre út 10/b. szám alatti 2 szobás, özv. Pentz Gáspárné, Szórád Istvánné, Pentz Gáspár és Pentz Endre Templom utca 2. szám alatti 3 szobás házingatlanát.[325]

Tél előtt az alapvető élelmiszerekből (liszt, cukor, tejtermék, hús) a boltokban a teljes szükséglet a lakosság rendelkezésére állt. Egyedül tojásból volt hiány, melynek pótlására tojásport hoztak forgalomba. A nagytétényi iskola kazánja elromlott, s a tanulók közül többen a hideg őszi időjárás miatt megbetegedtek.

A nagytétényi lakosság téli szórakozási lehetőségének bővítése érdekében a Vendéglátóipari Vállalat a Nefelejcs cukrászdában televíziós készüléket szerelt fel. Ez nagy dolog volt abban az időben. A televízió hivatalos adása 1957. május 1-jén indult meg. Hetente 3 alkalommal tartottak adásnapot. Két napon filmet, egy napon pedig színházi előadást vagy sportműsort láthattak a TV-nézők. A TV készülék ára több mint 5.000 Ft-ba került.

Egy ipari munkás átlagkeresete havonta 400-1500 Ft körül mozgott.

A kultúrotthon változatos programokkal várta az érdeklődő tétényieket. Havonta kétszer ismeretterjesztő előadásokat tartottak, irodalmi esteket,

[324] Ugyanott 26. kötet, 1957. szeptember 20. VB ülés, Határozat. 10-53. oldal

[325] Ugyanott 27. kötet, 1957. október 8. VB ülés, Bejelentések. 1-3. oldal

könyvismertető ankétokat szerveztek, valamint nyelvtanfolyamot indítottak. Minden szombat este táncmulatságot tartottak, s készültek a hagyományos szilveszteri és farsangi bál megrendezésére is.

Az 1956. évi földrengés következtében a templom toronyrésze életveszélyessé vált. Tatarozását a XI. kerületi Tatarozó Vállalat végezte. A katolikus egyházközség a VB-hez fordult, s arra kérte, hogy a helyreállítási költségekhez járuljon hozzá. A VB határozata alapján a Tanács a községfejlesztési alapból 15.000 Ft-ot biztosított a tatarozási költségekhez.[326]A templomtorony javításával és külső tatarozásával kapcsolatos végelszámolás felülvizsgálata 1958. november 4-én történt meg a nagytétényi plébánián. Tekintettel a torony veszélyességi állapotára, annak lényeges javítását a Fővárosi Tanács veszélyelhárító osztálya saját költségén kivitelezte 75.000 Ft összegben. A renoválással kapcsolatos többi munkára és a külső tatarozásra pedig a XI. kerületi Tatarozó Vállalat nyújtott be 23.906 Ft követelést.[327]

Az 1958. évi közmű és úthálózat fejlesztési terv alig tartalmazott nagytétényi beruházást. Például a vízszolgáltatás terén összesen 3.200 fm vízvezetéket terveztek lefektetni a kerületben, ebből Nagytétény részesedése mindössze 130 fm lett. Szennyvízcsatornázásból teljesen kimaradt lakóhelyünk. 23.400 négyzetméter út porolajozása szerepelt az előterjesztésben, ebből nagytétényi utcákra csupán 2.400 négyzetméter jutott. A parkok építéséből, fejlesztéséből is kimaradt a kerületnek ez a része.

Az influenzajárvány miatt októberben sokan hiányoztak az iskolákban. Nagytétényben például előfordult, hogy a tanulók 50%-a hiányzott az iskolából. Ennek ellenére a tanítás nem szünetelt.

Novemberben a Vörös Hadsereg út 36. szám alatt üzlethelyiséget utalt ki a Tanács egy rövidáru kiskereskedőnek. A Deák Ferenc utcában elkészült az új makadám út 110.730 Ft értékben és a Barackos út újrahengerlése 70.000 Ft értékben. A Szabadság utca páros oldalán és a Vörös Hadsereg útján helyreállították a megrongálódott aszfalt gyalogjárdát.

November 22-én a VB négy 1952-ben államosított nagytétényi házingatlant mentesített: Spiller György Vörös Hadsereg út 80. szám alatti 6 szobás, özv. Zolyomi Sándorné Kolozsvári utca 45. szám alatti 1 szobás, Wustinger Mátyás Koltói Anna utca 7. szám alatti 5 szobás és özv. Pentz Györgyné Vörös Hadsereg út 51. szám alatti 6 szobás házingatlanát.[328] Pentz Istvánné, Vörös Hadsereg út 58. szám alatti lakos 7 szobás államosított ingatlanának mentesítését kérte, melyet az Igazgatási Osztály elutasított. Az indoklásban

[326] Ugyanott 27. kötet, 1957. október 22. VB ülés, Téli felkészülés. 3-7. oldal és Kötelezettségvállalás. 1. oldal

[327] SzfvPL No. 4569 – 2614/1958. számú irat

[328] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 10. kötet, 1957. november 19. Jelentés a VB munkájáról. 3-5. oldal és XXIII. 222. a. 2. 27. kötet, 1957. november 26. VB ülés, Bejelentések. 1-2. oldal

ez olvasható: *„Így határoztam, mert a házingatlanban szobáknak számítandó helyiségek száma 7, valamint azért, mert a házingatlan több mint a felét állami vállalat használja és az 1957/28. sz. tvr. 3.&-ának 2. bekezdése a/ pontja értelmében a házingatlan nem mentesíthető."*[329]

Lojs Béla Vörös Hadsereg út 68. szám alatti bazáráru kiskereskedőt mindenki ismerte Nagytétényben. Ő is kérte 1952-ben államosított házának mentesítését. Az Igazgatási Osztály azonban kérelmét azzal az indoklással utasította el, hogy arra az *„1956. évi ellenforradalom ideje alatt tanúsított magatartásával érdemtelenné vált."* Lojs Béla 1958. december 2-án fellebbezést nyújtott be a Fővárosi Tanács Igazgatási Főosztályához, melyben leírta, hogy a vádak alaptalanok. *„25 éve szinte megszakítás nélkül bazáráru kiskereskedő, illetve piaci árus vagyok. 1919. augusztus 15-től 1922. évig internálva és börtönözve voltam, mint 19-es vöröskatona. Sem azelőtt, sem 1956 októberében, már csak proletár származásom folytán is, soha ellenforradalmi beállítottságom nem volt."* Őt ártatlanul, bosszúból jelentették fel, de a Fővárosi Ügyészség az ellene indított eljárást megszüntette. Kérte ügyének szigorú kivizsgálását, *„hogy életem munkájával szerzett kis házamat visszakaphassam."* A kerületi Igazgatási Osztály ennek ellenére december 19-én a fellebbezést nem fogadta el, *„mivelhogy megállapításunk szerint a kérelmező kommunistaellenes bujtogató tevékenységet fejtett ki az ellenforradalom ideje alatt."*[330]

Augusztus 7-én a Metallochemia Vállalat pártszervezeténél megbeszélést tartottak az üzemben *„Az ellenforradalom alatt történtek összefoglalása"* témában. A jegyzőkönyv szerint 1956. október 24-én az MDP a gyárban plakátokat helyezett el, amelyeken elítélték az október 23-i eseményeket *„és egyben a párt iránti hűségüket nyilvánították ki."* Az üzemben azonban akadtak olyan személyek, mint például *„Kiss András, a vasoxid üzem dolgozója, aki ezekből a plakátokból az egyiket letépte azzal, hogy nem ért egyet a plakát szövegével, mert nemzeti forradalom van."* Október 25-én a Diósdi Csapágygyárból küldöttek jöttek, akik sztrájkra szólították fel a dolgozókat. Október 26-án megkezdték az üzem leállítását, *„mert már csak a nagytétényi dolgozók jöttek be. Másnap már csupán ügyeletes szolgálat működött a villanyszerelők részéről."*

A jelenlévő munkásőrségből megválasztották az első ideiglenes munkástanácsot, melynek összetételét döntő többségben MDP tagok alkották. *„Közben Nagytétényben elterjedt a híre, hogy a kerületi pártközpont a Metallochemiában van és itt van a kommunista gócpont."* Hangosbemondón arra hívták fel a lakosságot, hogy menjenek ki a gyárhoz és *„számolják fel a gócot.'* Erre a hírre a kerületi pártbizottság ott lévő tagjai a hátsó kapun elhagyták a gyárat. *„A rézgálic toronyból figyeltük a tömeg összeverődését, amely el is indult a gyár felé. Számát megállapítani nem tudtuk, de azt láttuk, hogy elég szép számmal gyűltek össze."*

[329] XXIII. 222. b. 104. kisdoboz. P-3517. számú irat
[330] Ugyanott 104. kisdoboz. L-3502/2. számú irat

A Metallochemia megtámadása helyett azonban a főváros felé tartó autókat dézsmálták meg és a légvédelmi tüzérség táborhelyéhez vonultak.

A jegyzőkönyv szerint az üzemben addig nem történt baj, amíg a második ideiglenes munkástanácsot meg nem választották. Ladziánszky László és társai hívták össze a dolgozókat. A választásra meghívták a pártok képviselőit is. A kisgazdapárt részéről Hoványit, a szociáldemokraták részéről Berényit, a kommunisták részéről Kenyér Jánost. A választás előtt azonban Kőfalvi Péter felugrott, s azt kiabálta, hogy *„Mars ki innen, nem kell ide párttitkár!"* A gyűlésen 24 tagú munkástanácsot választottak, melynek elnöke Zakariás László, egykori MÁV vezérigazgató lett. A tanács első rendelkezései között szerepelt a pártszervezet betiltása és a pártiroda bezárása. Többek között elrendelték azt is, hogy *„a 4%-os gyermektelenségi adót novemberben már nem kell levonni."* Magyar Lajos szervezésével röpgyűlést tartottak, azzal a céllal, hogy a párttitkárt az üzemből eltávolítsák. Magyar Lajos a november 22-23-án tartott kétnapos sztrájk megszervezésében is tevékenykedett. *„Kiment a dolgozókhoz azzal, hogy emberek, kétnapos sztrájk lesz, melyet a munkástanács nem rendelhet el, ezért én mondom, mint magyar."* [331]

1958 elején a Végrehajtó Bizottság ismét foglalkozott a Metallochemia üzem-egészségügyi veszélyeivel. A gyárban *„a védőberendezések hosszú időn át való elhanyagolása odavezetett, hogy az udvar levegőjében az ólomtartalom a megengedettnek kb. 50 szerese és a gyár dolgozóinak kb. fele kisebb-nagyobb mértékben idült ólommérgezésben szenved."* A jelentés szerint már nem elég különböző intézkedéseket tenni, a probléma megszüntetése *„csak az üzem teljes átépítésével valósítható meg."*

A körzeti orvosi ellátás javítása érdekében 1958. január 6-tól Nagytétényben újra bevezették azt a régi intézkedést, hogy a rendelőben reggel 8 órától este 8 óráig mindig lehessen orvost találni. Ezen kívül a rendelőt bővített sebészeti elsősegély-felszereléssel látták el. A kerület orvosai közül néhány kiemelkedő munkát végzett, ezért *„hosszas, jó egészségügyi munkájukért a kormány őket kitüntetésben részesítette. Így dr. Bálint Béla a Népköztársaság érdemes orvosa címet kapta."*[332]

A kultúrotthon kerthelyiségének felújítása 1957-ben megtörtént. Az előirányzott összegből elvégezték még a nagyteremben lévő cserépkályha beomlott tetejének helyreállítását, valamint bevezették a vizet a konyhába, melyet mosogatóval is felszereltek. A községfejlesztési alapból elvégezték a piactér kőlapokkal való burkolását is.

Januárban újabb 5 államosított nagytétényi házingatlan mentesítéséről hozott határozatot a Végrehajtó Bizottság.[333]

---

[331] XXXV. 27. b. (1957) 7. öe.

[332] XXIII. 222. a. 2. 28. kötet, 1958. január 7. VB ülés, Beszámoló. 2-6. oldal

[333] Ugyanott Tervosztály jelentése. 1 oldal. és Bejelentések. 1-3. oldal

A januári tanácsülésen is a kerület egészségügyi helyzetéről tárgyaltak a tanácstagok. A főváros egészségügyi szervei már 1952-ben megállapították, hogy Nagytétény területén a vizek súlyos mértékben fertőzöttek, s 300.000 Ft-ot biztosítottak a kerületnek a probléma megoldására. E pénzből a Tanács a Vörös Hadsereg úton vízcsőhálózatot fektetett le. A probléma ezzel azonban nem oldódott meg. *„Nagytétény területén még vannak olyan utcák, ahol nagyobb esőzések alakalmával a talajvizek összefolynak a kutak és WC-k vizével. Ezen mélyen fekvő területekhez tartozik a Honvéd utca, a Március 15. utca, a Hunyadi utca, a Zrínyi utca és a Kossuth Lajos utca is."* A tanácsülés határozatban utasította a VB-t, hogy a községfejlesztési tervbe folyamatosan vegyék be be *„a nagytétényi talajvizes területek vízhálózatának fejlesztését, hogy ezáltal az itt lakók egészséges ivóvízhez jussanak."* (10/1958. sz. határozat)

A Metallochemia környezetszennyezésével kapcsolatban megállapították, hogy *„Nagytéténynek az a része, amely a Metallochemia köré esik, már érzi az ólom hatását, ugyanis vérszegénység lépett fel."*

Az orvosokat már az 1950-es években sem fizették meg kellően. Akadt a kerületben olyan orvos, aki 22 évig tanult, már 33 éve dolgozott, s mindössze 2.100 Ft-ot keresett. *„Ez kevés, egy vasmunkás sokkal többet keres és annak nem is kell ennyit tanulni."* A kerületben abortusz bizottság működött, azzal a céllal, hogy a művi terhességmegszakítások számát csökkentsék. Ennek ellenére ezek száma évről évre nőtt. Míg 1954-ben 161, addig 1956-ban már 720-ra emelkedett a művi abortuszok száma. Hogy gátat szabjanak a további növekedésnek, tevékenységüket a terhesség megakadályozására helyezték. Ennek érdekében a gyógyszertárakban megkezdték a fogamzásgátló szerek árusítását.[334]

A VB elnök beszámolt az előző két hónapban elvégzett munkákról. Nagytétényben kiépült a Petőfi utcában a Batthyány utcai közértboltig az 1.000 négyzetméteres út. Befejeződött az 1956-ban megkezdett elavult HÉV-felépítmény felújítása, az új vízszintes vonalvezetés kialakítása a Vörös Hadsereg útján lévő végállomásig 200.000 Ft költséggel. Elkészült a dunatelepi gát átépítése, rézsűjének megerősítése (150.000 Ft.). A Diósdi utcában bővítették az elektromos hálózatot (40.000 Ft.). A 850. utcában 96 fm hosszban fejlesztették a közvilágítást, s két új lámpahelyet állítottak fel. A 824. utca egy új lámpahelyet kapott. A községfejlesztési alapból a kultúrotthonban elkészült a nagyterem parkettázási munkája. December 22-én a Tanács VB az általános iskolai tanulók részére fenyőfaünnepélyt rendezett a kultúrotthonban, ahol műsorral és uzsonnával kedveskedtek a gyermekeknek.[335]

A február elején tartott VB ülésen is foglalkoztak az 1957. évi tervek megvalósításával. A Bartók Béla útnál épülő 70 lakásos lakótelep építésének befejezését 1957 végére tervezték, azonban nem készült el, *„részint anyaghiány,*

[334] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 11. kötet, 1958. január 16. Beszámoló. 4-10. és Jegytőkönyv. 5-8. oldal
[335] Ugyanott Jelentés a VB munkájáról. 3-5. oldal

részint a szennyvízelvezető csatorna késői építésének megkezdése miatt." A Vízmű elindította a Schönherz Zoltán utca vízcsőfektetési munkáit, *„de az erősen sziklás talaj következtében a munka áthúzódik az 1958. évre."* Az Akó utcában, a Zambelli Lajos utcában és az Úttörők útján megvalósult a csőfektetés, 1-1 közkút felállításával. A Vörös Hadsereg úti tisztasági fürdő és a Jókai utcai óvoda szennyvizét elvezető csatorna azonban nem készült el. Útjavítást végeztek a Barackos úton, az Ady Endre úton és a Diósdi vasútállomáshoz vezető utcában. A közvilágítás javítása érdekében a 821. utcában és a 858. utcában 2-2 lámpahelyet állítottak fel. A 3-as autóbuszjárat sűrítésére két új autóbuszt állított be a Közlekedési Igazgatóság.[336]

Beszámoló készült a kerületi termelőszövetkezetek 1957. évi zárszámadásáról, mely megállapította, hogy *„az 1956. évi októberi ellenforradalom a tsz-ekben zavarokat okozott."* A Vörös Csillag tsz elnökét és könyvelőjét is leváltották, s *„a megtévesztett tsz-tagok közül a Vörös Csillag tsz-ből kb. 40-45 tag lépett ki."* Az 1956-57. gazdasági évet komoly munkaerőhiánnyal kezdték, 41 fővel kellett a termelést megindítani. Ez a létszám év közben tovább csökkent. 1958. februárban már csak 35 taggal működött a szövetkezet. A beszámoló szerint a megmaradt tagság szorgalmasan dolgozott, s ennek köszönhetően *„komolyabb zavarok nem jelentkeztek."* A tsz egy munkaegységre 25,40 Ft készpénzt és 9,76 Ft természetbeni juttatást, összesen 35,16 Ft-ot tervezett be. Zárszámadás után ennél kevesebbet, 21,70 Ft készpénzt, 11,36 Ft természetbeni juttatást, összesen 33,06 Ft-ot fizettek ki munkaegységenként.

A Tanács februárban több állami tartalékterületi ingatlant (szántóföldet) kívánt eladni. A Mezőgazdasági Osztály szerint ezek az ingatlanok *„a Metallochemia környékén terülnek el. A haszonbérbeadásuk igen körülményes, mert a gyárból kiáramló füst az ottani növényekre igen károsan hat. Az eladása is körülményes, mert mezőgazdasági hasznosításra nem alkalmas. Helyesnek tartanánk, ha gyári övezetnek jelölnék ki, vagy pedig fásítását javasoljuk."*[337]

1956 után az állami szervek fontos feladata lett a „szocialista erkölcs" megerősítése, a „társadalmi tulajdon" védelme. A márciusi tanácsülésen megállapították, hogy kerületünkben nőtt a társadalmi tulajdon elleni vétségek száma. A beszámoló több példát is felsorolt, köztük nagytétényi eseteket is. Például Z. Zsuzsanna, aki a *„Vörös Csillag tsz-ből 3.842 Ft-ot jogtalanul vett fel, munkalapokat hamisított, ezzel csalást követett el. 4 hónapi börtönt kapott, 300 Ft pénzbüntetésre és a kár megtérítésére kötelezték."* Két nagytétényi közért-árudavezető hanyag és gondatlan kezelés miatt 7.000 Ft értékben károsította meg a *„közvagyont."* B. A. a nagytétényi iskola építésekor 25 méter drótkerítést lopott. Még a tanácstagok között is akadt, aki megkárosította az állami tulajdont. B. I. házat épített, s azért lopott, mert elfogyott az építőanyaga.

[336] XXIII. 222. a. 2. 28. kötet, 1958. február 4. VB ülés, Jelentés. 1-7. oldal

[337] Ugyanott 28. kötet, VB ülés, 1958. február 18. Beszámoló a tsz-ekről. 1-2. és Bejelentés. 1. oldal

A tanácsülésen a gyerekek magatartását is bírálták, akik *„az utcán a kerítéseket rongálják, a villanykörtéket csúzlizzák, a telefonfülkéket tönkreteszik."* Az a vélemény is elhangzott, *„hogy az ellenforradalom után tömegjelenség lett a lopás és általában azok is lopnak, akiknek a szociális helyzete nem követeli meg."*[338]

1958-ban nagyszombat április 5-re, Hruscsovnak, a Szovjetunió első számú vezetőjének április 2. és 10. közötti magyarországi látogatásának idejére esett. A párt és a kormány, attól tartva, hogy az ellenség a húsvéti körmenet ürügyén tüntetéseket szervez, Budapesten a körmenetek korlátozását rendelte el. A kerületben a VB határozata szerint körmenet egy helyen, *„Nagytétényben lesz megtartva, amit majd az egyházzal szombaton 10 órakor fogunk közölni, és csak a templom körül engedélyezzük. Feladatul kapták az egyházi papok, hogy kötelesek a templomban a békéről, a hazaszeretetről beszélni, amire ígéretet is tettek. A körmenet alatt, amennyiben rendellenességet tapasztalnának, úgy kötelesek jelenteni a legközelebbi rendőrőrsnek."*[339]

A kerületi Pártbizottság információs jelentése szerint Nagytétényben a feltámadási körmeneten, illetve misén kb. 600 fő vett részt. *„Abból 55%-a nő, 45%-a férfi volt, a gyerekek száma 60 főt tett ki. A mise levezetésében 3 pap és 9 ministráns működött közre. A plébános mindenkinek áldást osztott, még azok részére is, akik nem voltak a templomban és a hívőket megerősítette kereszténységükben. A körmenet a templom körül meghatározott útvonalon történt és csak annyiból állt, hogy gyorsan körülmentek a templomtéren, még csak nem is énekeltek."* A plébániákon rendezett húsvéti misék alkalmával tűz- és vízszentelést is végeztek, és a nagytétényi plébániahivatal bejárata előtt kisebb méretű tábortüzet létesítettek, *„amelyet fiatal gyermekek álltak körül."*

Baross Gábor-telepen a misén *„a plébános néhai Prohászka püspököt dicsőítette, idézte annak mondatát, azt hogy a katolikus vallás diadalmas világnézet."*[340]

Május elején a Házkezelési Igazgatóság munkáját értékelte a VB. A beszámolóból kiderült, hogy új csatornát 28 helyen építettek a kerületben, ebből 10-et lakóhelyünkön. A 26 csatornajavítási munkából pedig 9 történt Nagytétényben. A Bartók Béla úton korlátokat állítottak fel 40 méter hosszú szakaszon.

A Végrehajtó Bizottság is foglalkozott a gyerekek magatartásával. Megállapították, hogy *„a tanulók jelentős része tiszteletlen, udvariatlan magatartást tanúsít. Sok tanuló járkál a késő esti órákban az utcán és alig csökkent az engedély nélküli mozilátogatók száma."* Az Oktatási Osztály intézkedést hozott, hogy az igazgatók ezeket a tanulókat részesítsék megfelelő büntetésben. A

[338] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 11. kötet, 1958. március 27. Beszámoló. 5-6. és Jegyzőkönyv. 4-5. oldal
[339] XXIII. 222. a. 2. 28. kötet, 1958. március 31. VB ülés, Jegyzőkönyv. 5. oldal
[340] XXXV. 27. 1958/b./14. öe. Áprilisi információs jelentés 1-2. oldal

filmszínházak vezetői részére értekezletet tartottak, s felhívták a figyelmet arra, hogy 16 éven felüli filmekre ne engedjenek be 16 éven aluli fiatalokat.[341]

1952 óta hagyományosan június első vasárnapján, Pedagógusnapon köszönti az ország a köznevelésben és a felsőoktatásban dolgozókat. A VII. Pedagógusnapon a nagytétényi iskolából jó munkájukért többen pénzjutalmat kaptak: Bessenyei Ákos igazgató (1.000 Ft), Nagy Lajos igazgatóhelyettes, Tarcsay Gyuláné tanítónő, Cser Irén tanár, Góg Jánosné tanítónő (800-800 Ft) és Grábits Julianna iskolasegéd (500 Ft). Az iskola rajztanára, Nagy Aladár kiváló munkájáért kormánykitüntetésben részesült (Szocialista Munkáért Érdemérem).[342] Az 1957/58. tanévben az iskolában 784 gyermek tanult 25 tanulócsoportban. Ez osztályonként több mint 30 diákot jelentett. Az iskola tanulmányi átlaga az tanév végén 3,45 lett. A gyerekek három idegen nyelvet tanulhattak: oroszt, németet és angolt. Bessenyei Ákos igazgató vezetése alatt több nagy tudású, tanítványaikat, az iskolát, hivatásukat szerető pedagógus dolgozott már évek óta a nagytétényi iskolában: Cseh Ferencné, Cser Irén, Góg Jánosné, Hargita Gézáné, Horváth Károly, Hradeczky Hilda, dr. Lantos György, Mészáros Ilona, Rényi Géza, Rényi Gézáné (Kiss Irén), Réczey Péter, Takács Klára. Pataki Józsefné (Száraz Anna) közülük így emlékezett 2007-ben Mészáros Ilona (Lili néni) földrajz és embertan tanárnőre: *„Ő volt az, akivel mind a négy felsős évet végigdolgoztam, akinek példája, bizalma indított a tanító-tanári pálya felé. Nála az volt a tudás, ha számunkra ismeretlen, nem tanult hely térképére nézve, segítségével el tudtuk képzelni, hogy milyen ott a táj, hogyan élhetnek ott az emberek."* [343]

Júniusra a diósároki lakások elkészültek, a villanyt is bevezették, de a csatornázás miatt nem lehetett még kiutalni. *„A kislakás-építkezés igen elhúzódott, mivel az talajvizes terület. Annak idején figyelmeztetve lettek erről, ennek ellenére az építkezést megkezdték. A lefektetett csatornán áttört a víz és most újból fel kellett szedni a csatornát."* A 70 kislakásra júniusban 200-230 igénylés érkezett a Tanácshoz.

Az 1956-os forradalom idején ideiglenes kiutalással a nagytétényi kultúrotthonba beköltözött Draveczky Bálint 4 tagú családjával. A Végrehajtó Bizottság a családot az otthonból kiköltöztette, s Csepelen biztosított számukra lakást. A kultúrotthon igazgatója nyáron Heckmann Józsefné lett.[344]

Nyáron az iskolák tatarozása, a tantermek tisztasági meszelése gondot jelentett, mert a patronáló üzemek segítségét nem lehetett igénybe venni. A vállalatok dolgozóikat a termelőmunkából nem tudták kivonni. Hajdu Sándor

---

[341] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 11. kötet, 1958. május 8. Jegyzőkönyv. 1-3. melléklet és a VB jelentése munkájáról. 2. oldal

[342] XXIII. 222. a. 2. 29. kötet, 1958. május 26. VB ülés, Kimutatás. 2. oldal és Tanácsülési jegyzőkönyvek. 11. kötet, 1958. június 26. VB jelentés. 4. oldal

[343] Nagytétényi Általános Iskola Iskola évkönyve. 1957/58.

[344] XXIII. 222. a. 2. 29. kötet, 1958. június 9. VB ülés, Jegyzőkönyv. 4. oldal és Ugyanott 1958. június 23. VB ülés, Lakásügyi Osztály előterjesztése

tanácstag felajánlotta, *„hogy 1.000 Ft értékű társadalmi munkát vállal, Heitzmann Jakabné és Bodnár Istvánné tanácstagokkal együtt a nagytétényi iskola udvarát rendbe teszik."* Arra kérte a többi nagytétényi tanácstagot, hogy csatlakozzanak felajánlásukhoz.

A lakosság kérésére a Tanács megígérte, intézkednek, hogy a Petőfi utca sarkán autóbuszmegálló létesüljön, s az 1957-ben megkezdődött útépítési munka a Petőfi utcában 1958-ban elkészüljön. Az idei községfejlesztési tervből megvalósításra várt még több beruházás. Például az Ady Endre úton a közvilágítás fejlesztése, a Zambelli Lajos utca és a Diósdi állomáshoz vezető út porolajozása, a Jókai utcai óvoda és a tisztasági fürdő szennyvízcsatornájának megépítése, a kultúrotthon falazatának és nagytermének felújítása.

Tavasszal a rendkívüli időjárás nagymértékben hátráltatta a mezőgazdasági munkákat. A tavaszi munkálatokat a Vörös Csillag termelőszövetkezet és a gazdák csak 3-4 héttel később tudták elkezdeni, s a hideg miatt az őszi gabonák is később indultak fejlődésnek.[345]

Nagytétény központjában egy körzeti orvosi rendelő működött három orvossal. A rendelő elhelyezése és beosztása a követelményeknek megfelelt. A három orvos úgy rendelt, hogy a körzeti rendelőben reggel 8 órától este 8 óráig állandó rendelés folyt. Ezen kívül hetente egyszer rendelést tartottak a nagytétényi Lőtéri Állami Gazdaságban is. A Végrehajtó Bizottság Nagytétény orvosi ellátását megfelelőnek tartotta. A területen *„dolgozó orvosokat a lakosság szereti, munkájukkal megelégedett."* Az egyetlen nehézséget a körzetek igen nagy területe okozta.[346]

1958-ban a kerületben még 230 barlanglakásban éltek családok. 9 barlanglakást nyilvánítottak életveszélyesnek, hetet Budafokon és kettőt Nagytétényben, a Bartók Béla út 141. szám alatt. A barlanglakások számát nehezen lehetett csökkenteni, mert ha egy családot kiköltöztettek abból, oda mások azonnal beköltöztek. *„Előfordult olyan eset is, hogy egy befalazott és szeméttel teli pincelakást is kibontottak, a szemetet elhordták és beköltöztek a helyiségbe."* A kerület évente kevés lakást kapott a fővárostól, ezért a pincelakások felszámolása is lassan haladt. 1950 óta 280 barlanglakásból ötvenet sikerült felszámolni. 16 lakást nyilvánítottak életveszélyesnek a kerületben. Ebből egyet a Szabadság utca 6 szám alatt, kettőt pedig Baross Gábor-telepen (XIII. utca 53. és Dráva utca 8). Az ilyen lakásokból is lassú ütemben haladt a lakók elhelyezése. 1958-ban a kerület erre a célra mindössze két lakást kapott.[347]

A Vörös Hadsereg úti fatelepre egy lakóház udvarán keresztül szállították a fát, ami állandóan éjszaka történt. Nyáron nagy port vert fel a kocsi, télen pedig a sarat fröcskölték szét. A családok az éjszakai szállítás miatt nem tudtak

---

[345] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 11. kötet, 1958. június 26. Jegyzőkönyv. 4-5., VB jelentés. 1. oldal és Községfejlesztési tervjavaslat. 5-19. oldal

[346] XXIII. 222. a. 2. 30. kötet, 1958. szeptember 15. VB ülés, Beszámoló. 3. oldal

[347] Ugyanott 31. kötet, 1958. október 13. VB ülés, Jelentés. 1-2. és Jegyzőkönyv. 2-3. oldal

pihenni, aludni és a gyermekek nyugalmát is zavarták. A lakók májusban a Földműves-szövetkezettől azt kérték, hogy az Érdi utcában nyissanak új kaput a telep részére. Kérésükre válasz nem érkezett. Ezután a központnak írtak panaszos levelet, melyre az a válasz érkezett, hogy *„ami a lakók nyugalmát illeti, az udvarban lakók legtöbbje a fatelep alkalmazottja, azok úgysem alszanak. Akik pedig nem ott dolgoznak, azért zúgolódnak, mert szeretnének a fatelepnél dolgozni."* A központ a gyermekek és a hozzátartozók nyugalmáról megfeledkezett. A kerület Építési Osztálya októberben foglalkozott a panasszal, s a VB arról intézkedett, hogy a Földműves-szövetkezet a fatelep Vörös Hadsereg úti kapuját zárassa be és nyittasson új bejáratot az Érdi utca felől.[348]

A kerületi temetők üzemeltetését, gondozását az 1950. évi városegyesítés után a Fővárosi Temetkezési Vállalat vette át, mely a nagytétényi temetőt használaton kívül helyezte. A temetkezés itt megszűnt, s az egész kerület területéről ezután már csak a budafoki temetőben történt temetés. *„A Vállalat Nagytétényben egyes kapukat leszerelt és más temetőkbe vitt át, azoknak a helyét befalazta. A temető gazos volt és semmiféle gondozást nem kapott."* Területe a nyugati oldalon bekerítetlenül egy szemétlerakodó helyre nyílt. A Végrehajtó Bizottság a temetővel kapcsolatban három dologra szólította fel a Fővárosi Temetkezési Vállalatot. Biztosítsa a temető rendbetételét és gondozását. 1959-ben hajtsa végre a nyugati oldal bekerítését. Valamint a *„temetőben lévő halottasházat vizsgálja meg abból a szempontból, hogy valamilyen raktár, vagy üzemi épület céljára felhasználható-e vagy sem. Ha semmi célra nem használható, úgy engedélyezze az épület lebontását."*[349]

1958. november 16-án tartották meg az 1956-os forradalom után az első országgyűlési választást, mely az 1956 előtti egypárti, listás választásokhoz hasonló módon folyt le. A választást az 1958 végén esedékes tanácstagi választással egyszerre szervezték meg. Szavazni csak a Hazafias Népfront listájára lehetett. A választások után, a kerületi tanács ünnepélyes alakuló ülését december 1-jén tartotta meg. A választójogosultak száma a kerületben 26.184 fő volt. A leadott szavazatok száma 25.782, érvényes szavazat 25.444, érvénytelen szavazat 238 lett. Az érvényes szavazatokból a jelöltekre 25.405 fő szavazott, a jelölt nevét 139 szavazó törölte.

Az alakuló ülésen a Tanács 11 fős Végrehajtó Bizottságot választott, mely első ülésén a VB elnökének Tőzsér Józsefet, elnökhelyettesének Molnár Bélánét és titkárának Petrus Elemért választotta. A Tanács 11 állandó bizottságot hozott létre létre, általában 5-7 taggal. A Népművelési Állandó Bizottság elnöke Veréb Lajos, a Baross Gábor-telepi általános iskola igazgatója lett, titkára pedig Grábits Istvánné. Az Oktatási Állandó Bizottság titkárának Hasszán Katalint választották meg.[350]

---

[348] Ugyanott 31. kötet, 1958. október 20. VB ülés, Jegyzőkönyv. 3-4. oldal
[349] Ugyanott 31. kötet, 1958. október 27. VB ülés, Jelentés. 1-3. oldal
[350] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 12. kötet, 1958. december 1. Alakuló ülés jegyzőkönyve

Az iskolai téli szünet 1958-ban december 22-től január 5-ig tartott. Az iskolában – a 3 munkaszüneti nap kivételével - állandóan egy fűtött terem állt a tanulók rendelkezésére. A kultúrotthon pedig délután 4 órától este 10 óráig fogadta az érdeklődő fiatalokat és idősebbeket. A látogatókat sakk, dominó és egyéb társasjátékok várták. A községfejlesztési alapból beszerzett TV készülék adásait 1 Ft-os belépődíj ellenében lehetett megtekinteni. A Szabó Ervin Könyvtár kihelyezett fiókja hetente kétszer állt az olvasók rendelkezésére. A népszerű szakköri foglalkozásokon kívül a kultúrotthon a fiatalok részére minden vasárnap táncdélutánt szervezett. Szombatonként pedig műsoros est, színdarab vagy egy-egy hagyományos bál megrendezésére került sor. A Petőfi moziban vasárnap délelőttönként filmmatinét tartottak.

Az 1958. évi nagytétényi fejlesztési tervek közül felújítási munkák történtek az Ady Endre úton. A Csókási Pál utca és a HÉV-aluljáró között kicserélték a vágányokat. Csatornaépítés folyt a Március 15., a Batthyány és a Jókai utcákban. Az 1959. évi tervek között 800 méter vízcsőfektetés, 8 db közkút felállítása és 3.000 négyzetméter útépítés szerepelt. Befejezésre kerül az új, 70 lakásos lakótelep csatornaépítése, valamint a tisztasági fürdő és a Jókai utcai óvoda csatornájának bekötése.[351]

1959. januárban, az év első tanácsülésén több nagytétényi tanácstag helyi problémákat, lakossági kéréseket terjesztett elő. Például Bartha Mózesné a Kossuth Lajos utcában egy kút létesítését javasolta, mellyel három utca lakónak az ivóvíz gondját lehetne megoldani. A VB elnök ígéretet tett a probléma megoldására. Barkó Ferenc a lakosság által már többször kért igényének megvalósítását sürgette: a 3-as autóbusznak a Petőfi utcánál is legyen megállója. Bodrogközi Kristóf a Barackos útra egy artézi kutat kért, mert az egész környék búzatermését ott tárolják, s vízhiány miatt tűz esetén nyáron komoly kár keletkezhet. Gyimesi István az Úttörők útja megjavítását kérte, az állandó igen nagy sár miatt. Szükségesnek tartotta a Metallochemia szennyvizét elvezető csatorna befedését, bekerítését, mert az balesetveszélyes, az egészségre ártalmas. Ígéretet kapott az Úttörők útja salakozására és a csatorna befedésére. A környéken lakók és a kerttulajdonosok kérték a 13-as autóbuszjárat sűrítését, de a vállalat azt nem tartotta lehetségesnek. Szerintük a járat kihasználtsága kicsi, azonban az indulások időpontjainak módosítását lehetségesnek tartották.

A VB jelentés beszámolt arról, hogy 1958. december 1. óta Budafokon 58 fuvar salakot terítettek el 11 utcában gyalogjárók javítására. Nagytétényben pedig 19 fuvar salak jutott 7 utca, többek között a Diótörő, az Iskola és a Koltói Anna utca gyalogjáróinak javítására. Az Ady Endre úton 1043 fm közvilágítási hálózatbővítés és fogyasztói vezeték kiépítése történt. A Diótörő

[351] XXIII. 222. a. 2. 31. kötet, 1958. december 15. VB ülés, Téli felkészülés. 4-6. oldal és 1959. évi kerületfejlesztési terv. 2. és 5-6. oldal

utca 67. szám alatti kutat kitisztították. Elkészült a 70 lakásos új lakótelep. A kultúrotthon helyiségeit parkettázták, s decemberben magnetofont kapott ajándékba.

Az 1959. évi Nagytétényben megvalósítandó tervek közül néhány: Jelentősebb épületjavítás a Zambelli Lajos utca 10-12. szám alatt. Ezenkívül a 3. számú Házkezelőség a Vörös Hadsereg út 72., 69., 89. és 105. szám alatti házaknál tervezett felújítási munkákat. A körzeti orvosi rendelőnél a szennyvíz elvezetésének rendezése, valamint a Petőfi Filmszínház épületének felújítása is szerepelt a tervben.[352] A Jókai utcai óvoda túlzsúfoltsága miatt évről-évre súlyos problémát jelentett, hogy sok szülő jogos kérését kellett a felvételek időszakában visszautasítani. Nagytétényben még egy óvodára, vagy az épület bővítésére lett volna szükség. Az is gondot jelentett, hogy az óvoda körül esős időben szinte járhatatlanná vált az út. *„Négy ház előtt a járdát sürgősen meg kell javíttatni, az átjárót rendbe kell hozatni, hogy az óvodás gyermekek ne gázoljanak bokán felüli sárban."* Az Építési Osztály március elején az óvodához vezető járdát felsalakoztatta. A kerületi Oktatási Osztály úgy vélekedett, hogy az óvónők politikailag *„eléggé tájékozatlanok."* Állítólag kevés ideológiai vonatkozású irodalmat olvastak. Ezért az 1958/59. tanévben *„öt politikai ankétot szervezünk részükre, s ezeken az ankétokon való megjelenés kötelező."* Az óvodában viszont jól működött a napos rendszer. E feladatok ellátásával a munka szeretetére nevelték a kisgyermekeket. Az óvoda jó kapcsolatot alakított ki a szülőkkel. A bútorok, felszerelések, játékok javítását és pótlását a szülői munkaközösség tagjai végezték el.

Az 1958-as gazdasági év a mezőgazdasági termelésre kedvezőtlenül alakult. A késői tavasz, majd a hosszan tartó aszály a terméseredményeket nagymértékben csökkentette. A Vörös Csillag tsz-ben őszibarackból például 250 mázsát terveztek, ténylegesen azonban csak 186 mázsa gyümölcsük lett. *„Zöldségtermelésnél a korai primőr áruk értékesítése kedvező volt, azonban a szabadföldi zöldségtermelés gyenge eredményt hozott. Nagyobb mennyiségű árut nem tudtak piacra vinni."* Egy munkaegységre 25,56 Ft pénzbeli részesedést és 8,25 Ft természetbeni részesedést, összesen 34,79 Ft-ot terveztek kifizetni a tagoknak. Ezzel szemben zárszámadás után összesen csak 28,07 Ft jutott egy munkaegységre (1957-ben ez 33 Ft volt). 1959 elején a termelőszövetkezet 37 taggal működött. Zárszámadás után ugyan 4-5 belépés történt, de 2-3 tag ki is lépett. A munkaerőhiány miatt igen nagy összeget fizettek ki idegen munkaerő biztosítására.[353]

A termelőszövetkezetek fejlesztési terve kapcsán már szóba került a két kerületi tsz, a Vörös Csillag és Béke tsz egyesítésének lehetősége. *„Helyes*

[352] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 13. kötet, 1959. január 29. Jegyzőkönyv. 4-8. oldal és VB jelentés. 5-7., valamint 1959. évi tervek. 2-17. oldal

[353] XXIII. 222. a. 2. 32. kötet, 1959. február 9. VB ülés, Jelentés az óvodák helyzetéről. 1-4. oldal és Beszámoló az 1958. évi zárszámadásról. 2. oldal

lenne a két termelőszövetkezet egyesítése olyan vezetőkkel, akik biztosítani tudják a termelőszövetkezet fejlődését."

A nagytétényi Hegyközség 1959-ben 380 taggal működött, 363 kat. hold földterülettel rendelkeztek (63 kat. hold szántó és 300 kat. hold gyümölcsös). A 380 tag közül csak 32 foglalkozott élethivatásszerűen földműveléssel, a többiek kétlakiak voltak. A Hegyközség fő termelési ágát az őszibarack termelés jelentette. *„Kiváló export minőségű őszibarackot termeltek. Területüket gondosan művelik, felújításra és új telepítésre az elmúlt években több ezer facsemetét használtak fel."* A Mezőgazdasági Osztály széleskörű agitációs munkát kívánt végezni, annak érdekében, hogy *„minél több egyéni gazdát győzzenek meg arról, hogy a tsz-be belépjenek."*[354]

Az 1958/59. tanév I. félévének tanulmányi átlaga a nagytétényi iskolában 3,27 lett, ezzel a hét kerületi iskola között a harmadik helyet érték el. Az iskola tanulóinak 10%-a bukott meg félévkor, az I. osztályosok 7%-a. Az V. és VI. osztályosok jó eredményt értek el, ami azt jelentette, *„hogy itt az V. és VI. osztályok nem buktató jellegűek és ezekben az osztályokban jó oktató-nevelő munkával sikerült az életkori sajátosságokból fakadó nehézségeket áthidalni."* Az orosz nyelv eredménye továbbra is kedvezőtlenül alakult a kerületben. Ennek egyik okát abban látta az Oktatási Osztály, hogy a szülők politikai beállítottsága sokszor kedvezőtlenül hat az orosz nyelvet tanuló gyermekre. Nagytétényben viszont az *„orosz tagozatú osztályban pozitív jelenségek figyelhetők meg. Ebben az osztályban olyan tanulók vannak, akik szívesen tanulják az idegen nyelvet. Ennek az osztálynak a tanulmányi eredménye is jobb, de fegyelem tekintetében is élen jár ez az osztály."* Az iskolában és a családokban végzett nevelőmunka *„eredményeként"* értékelte az Oktatási Osztály, hogy *„a nagytétényi iskolában az első félév folyamán 11 tanuló maradt ki a hitoktatásból."* Az iskola részére végzett társadalmi munkák terén jelentős segítséget kapott az intézmény a szülőktől és a patronáló üzemektől. Például szertári anyag bővítésére 1.400 Ft anyagi támogatást nyújtott a Sertéshizlalda.

A VB tagok véleménye szerint a nagytétényi általános iskola épülete kívülről szép, de belül piszkos, rendetlen. Erről azonban nem a pedagógusok tehettek. *„Eddig 300 Ft-ot kaptak tisztítószerek beszerzésére, azonban ez 250 Ft-ra csökkent, ami még felmosórongy vásárlására sem elég."*[355]

A templomban március 28-án tartották meg a húsvéti feltámadási körmenetet, melyen mintegy 500 nagytétényi hívő vett részt, fele nő, fele férfi, a gyerekek száma kb. 100 lehetett. Ők a felnőttek között vonultak, nagyobb részüket, a 4-6 éveseket, a szülők vezették. A kerületi egyházügyi előadó jelentése szerint *„A körmenetben résztvevők közül mintegy 150 fő a templomba nem fért be, csak a menetben vettek részt. A körmenetben közreműködött 3 pap és 18 mi-*

[354] Ugyanott 32. kötet, 1959. február 23. VB ülés, Tsz fejlesztési bizottság terve. 2-4. oldal
[355] Ugyanott 32. kötet, 1959. március 9. VB ülés, Beszámoló. 2-6. és Jegyzőkönyv. 3. és 8. oldal

nistráns. A körmenet a meghatározott útvonalon, a templom körül lett lefolytatva a megadott időben, melyen rendzavarás nem volt."[356]

Az áprilisi tanácsülésen a kerületi mezőgazdaság helyzetét vitatták meg a tanácstagok. Az MSZMP 1958. decemberi határozatában megfogalmazta, hogy a termelőszövetkezetek fejlesztési ütemének gyorsítására van szükség. A kerületben két mezőgazdasági termelőszövetkezet működött. A Tanács a nagytétényi Vörös Csillag tsz fejlődését nem tartotta megfelelőnek. Az 1958. évi aszályos esztendő és a munkaerőhiány nagyban hátráltatta a fejlődést. 1958-ban mindössze 28 Ft-ot fizethettek munkaegységenként. *„A Vörös Csillag tsz gyenge eredménye nem is gyakorol vonzó hatást a kívülálló egyéni termelőkre."* Pedig a termelőszövetkezet földterülete nem 59, hanem 120-150 tag megélhetését tudná biztosítani. A tanácsülésen megállapították, hogy *„A nagyüzemi gazdálkodás fokozottabb biztosítása és a példamutató gazdálkodás kialakítása érdekében a közeljövőben meg kell teremteni a két tsz egyesítésének alapját és lehetőségét."*

A nagytétényi Hegyközség munkájával kapcsolatban elismerték az elmúlt évek fejlődését. A tanácsülés szerint azonban *„ezek méretüket tekintve sokkal kisebbek, mint amire szükség volna ahhoz, hogy ezt a nagy hírű őszibarack-termesztést az elsorvadástól megóvja."* Természetesen olyan segítséget kívántak nyújtani a két kerületi hegyközségnek, *„hogy tovább fejlődhessenek és szocialista szövetkezeti vonalon feljebb jussanak."*[357]

A Népművelési Állandó Bizottság interpellációt nyújtott be a nagytétényi kultúrotthon ügyében. A bizottság helyszíni szemle alapján tárgyalta meg a kultúrotthon helyzetét, működését. Az április 7-én megfogalmazott írásos interpellációban ilyen megállapítások szerepeltek: A kultúrotthon *„a legminimálisabb követelményeknek sem felel meg. Az épület több mint 150 éves, kívül-belül generáljavításra szorul, mivel az évenkénti kisebb összegű javítások nem hozhatnak alapvető változást. A falak nedvesek, penészesek, mivel a tető bádogfedése tönkrement… Az újonnan készített parketta az épület nedvessége miatt több helyen felpúposodik. A WC az egészségügyi és erkölcsi követelményeknek sem felel meg… A színpad korszerűtlen, padlózata életveszélyes… A nagyterem tetőzetének gerendaszerkezete korhadt, a csillárok leszakadással fenyegetnek..."* Összefoglalva megállapították, hogy a kultúrotthon *„a jelenlegi körülmények között nem képes feladatát teljesíteni."* Arra kérték a a Végrehajtó Bizottságot és tanácsülést, hozzon határozatot a kultúrotthon teljes átépítésére.

Tőzsér József VB elnök kijelentette, hogy a kultúrotthon újjáépítésére 1959-ben nincs lehetőség. A Fővárosi Tanácshoz fordulnak, hogy 1960-ban az újjáépítéshez szükséges pénz biztosítva legyen.[358]

---

[356] XXIII. 222. c. 9. doboz. 005/1959. számú irat

[357] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 13. kötet, 1959. április 9. Beszámoló. 3-7. oldal

[358] Ugyanott Jegyzőkönyv. 13. oldal és a jegyzőkönyv melléklete

Május elseje fontos ünnepnek számított a Kádár-korszakban. Nem volt ugyan olyan kitüntetett politikai szerepe, mint április 4-nek, de a munka ünnepét a nemzetközi munkásmozgalom ünnepeként tartották nyilván.

1959. május 1-jén reggel 7 órától a kultúrotthon hangosítóján keresztül zenés ébresztővel hívták fel a tényeiek figyelmét az ünnepre. Fél 10 órakor a gyerekek részére bábelőadást tartottak. Délután 4 órakor a sportpályán labdarúgó-mérkőzést és motorkerékpáros bemutatót szerveztek. 17 órakor a kultúrotthon kerthelyiségében sördélutánt rendeztek az otthon fúvószenekarának közreműködésével. Május 2-án 11 órakor az iskola udvarán térzenét adott a fúvószenekar. 17 órától táncdélután várta a fiatalokat a kultúrotthon nagytermében.[359]

Az 1959/60. tanévben a Tanács gyakorlati oktatást tervezett beindítani a nagytétényi iskolában. *„Nagytétényben igen komoly igény jelentkezik a mezőgazdasági jellegű politechnikai oktatás bevezetésére. A napokban meg fog történni egy 600 négyszögölnyi terület kijelölése az iskolának."* A mezőgazdasági jellegű oktatást az V. osztályokban indították be. A tanulók *„kertészeti és gyümölcstermelési munkákat végeznek a tantervben előírt mértékben. A téli időszakban pedig szerszámjavítást végeznek és elméleti oktatásban részesülnek."*

Az Építési Osztály május elején a Fővárosi Temetkezési Vállalat vezetőivel helyszíni szemlét tartott a temetőben. Megállapodásuk szerint a Tanács a ravatalozót *„lebonthatja és az anyaggal szabadon rendelkezik."* A vállalat megígérte, hogy gondoskodik a temető tisztán tartásáról. A temető melletti árkot a Gumigyár hulladékával tervezték betölteni. *„Ha a gödör betöltése megtörtént, akkor a Temetkezési Vállalat a temető bekerítését biztosítja."* Urnatemető létesítéséről ekkor még nem esett szó. A megállapodás szerint a temető területe *„a sírok elévülése után parkterületté fog átalakulni."* A ravatalozó bontásával és anyagának felhasználásával a VB az Oktatási Osztályt bízta meg.[360]

1959 I. negyedévében a kerület és Nagytétény közellátásában lisztből és cukorból elegendő mennyiség állt a lakosság rendelkezésére. Hazai rizs helyett bolgár rizs került forgalomba azonos áron. Mákból és dióból azonban a készletek kifogytak. Tőkehús és húskészítményekre szigorú keretgazdálkodás vonatkozott. Elosztás szerint, a forgalom arányában kapták meg a boltok. A baromfihús és a tojás sem fedezte a vásárlók szükségletét. A kenyér és péksütemény-ellátás még mindig sok problémával járt. Például *„A péksütemény választéka szegényes, s mivel az első szállítás rövid idő alatt elfogy, ennek következtében a reggeli és kora délelőtti órákban a fogyasztók péksüteményt nem tudnak vásárolni, nem is beszélve a finom kalácsok választékáról."*

Sok boltvezető panaszkodott amiatt, hogy a szállító vállalatok kocsikísérői becstelen módon igyekeztek megkárosítani őket. *„Az ilyen próbálkozások*

[359] XXIII. 222. a. 2. 33. kötet, 1959. április 20. VB ülés, Május 1. programja. 1-2. oldal

[360] Ugyanott 33. kötet, 1959. május 4. VB ülés, Oktatási osztály jelentése. 2. és Jegyzőkönyv. 11. oldal, valamint Jelentés a temetők helyzetéről. 1., 3. és Jegyzőkönyv. 12-13. oldal

szinte állandóak, s megtalálhatók kenyér és péksüteményeknél, tej és tejtermék, ipari áruk szállításánál egyaránt."

A Vendéglátóipari Vállalat nagytétényi egységei közül sokan panaszkodtak a Szabadság utca 1. szám alatti italbolt üzemelésére. A VB szerint *„Ezt a boltot feltétlenül át kell alakítani kisvendéglőre, s az ivót a mostani állapotából felszámolni, asztalokkal ellátni és a helyiségeit végre tataroztatni, rendbe hozatni. Állófogyasztás ott nem lehetséges tovább."* Meg kívánták szüntetni a Vörös Hadsereg út 38. szám alatti zenés „Faluvége" kisvendéglőt, *„és III. osztályú vendéglőt kell belőle kiképezni, szoros elszámolással, a közétkeztetés feltétlen bevezetésével."*[361]

Május 22-én Cserei Éva bejelentése alapján a Fővárosi Tanács Műemlék Felügyelősége megvizsgálta a templom megrongálódott freskóit, valamint a boltozat repedéseit. Megállapították, hogy a beázásból származó nedvesség miatt a Szent Julianna és a Szent József freskók erősen rongálódott állapotba kerültek, s megmentésüket a bizottság feltétlenül szükségesnek tartotta. A kórus hátsó boltozati részének egy szakaszán történt rongálódásának kijavítását is fontosnak tartották. A bizottság azt is megállapította, *„hogy az ereszcsatornák vízlevezetésének eredeti megoldása nem megfelelő és statikai szempontból is veszélyes, azért szükségesnek tartja, hogy az építészeti munkák során a vízlevezetési csatornahálózatba való bekötéssel oldják meg."*[362] Május végén a tanácsülésen is foglalkoztak a közellátással. Nagy Gyula, a Vendéglátóipari Vállalat igazgatója bejelentette, hogy a Szabadság utca 1. szám alatti italbolt kisvendéglővé alakítását a vállalat biztosítja. A „Faluvége" vendéglő átalakítását azonban nem tartotta helyesnek, mert akkor annak működése deficites lenne. A kerületben az elmúlt két évben két önelszámoló büfét létesítettek, Nagytétényben a „Kohász" büfét az Ady Endre út 62. szám alatt. 1957-ben 4 italboltot alakítottak át kisvendéglővé, köztük a Malinovszkij úton a „Hangulat" vendéglőt. A Földműves-szövetkezet 1959. évi tervében szerepelt a Hámán Kató utca 1. szám alatti italbolt szennyvízelvezetésének megoldása, valamint a konyha mosogatójának korszerűsítése és a rossz pincefödém rendbehozatala.

A beszámoló megemlítette, hogy a Vörös Hadsereg úti nagy fűszer-csemegeboltban *„Állandóan jó az ellátás, udvarias a kiszolgálás, a bolt szép tiszta, törődnek a kirakatokkal, panasz a boltra nem érkezett."* A kerületben néhány helyen már készételt is hoztak forgalomba. A Vörös Hadsereg úti nagyboltban mirelit-hűtőszekrényt állítottak be. A Vörös Hadsereg út 45. szám alatti 78. számú ruházati bolt áruforgalma 1957-ben meghaladta a 4 millió forintot. Az I. negyedévi vásárlási láz idején valósággal kiürítették az üzletet. A tanácsülésre készült beszámoló szerint a magánkereskedők *„igen kis forgalmat bonyolítanak le, azonban egy ideig még segítik a hálózatot. Boltjaik sajnos nem a kulturált kereskedelem színvonalának megfelelőek."*

[361] Ugyanott 33. kötet, 1959. május 18. VB ülés, Beszámoló. 8. és 18. oldal
[362] SzvfPL No. 4569. - 1291/1959. számú irat

A nagytétényi bölcsőde és a tisztasági fürdő szennyvizeit a Vörös Hadsereg úton megépült új csatornába kötötték. A Koltói Anna utcában 149 méter hosszúságban vízcsőfektetési munkák folytak. A Bartók Béla útnál lévő új lakótelep csatornájának a Kénsavgyár melletti szakszán, valamint az átemelő telep alapozási munkáin is dolgoztak még.

A lakók régi kívánsága valósult meg tavasszal, a 3-as autóbusz megállót kapott a Petőfi utcánál. Április 30-án megnyílt az újjáépített filmszínház, a korszerűsített Petőfi mozi, mely az átadás után Tétény Filmszínház néven működött tovább. A VB a mozit magasabb kategóriába kívánta soroltatni, ez azonban nem sikerült. Arra viszont ígéretet kaptak, hogy jó filmeket biztosítanak a mozi számára.[363]

A Tétény Filmszínház kihasználtsága 1959-ben 54%-os lett. Változatos műsorát a lakosság szerette. Az 1955-ben készült, s Laurence Olivier főszereplésével bemutatott „III. Richárd" című angol filmet 65%-os, a „Kis hazug" című filmet 62%-os, a „Kék nyíl" című filmet pedig 52%-os látogatottsággal vetítették. A mozi vasárnap délelőttönként, a kerületben egyedül, matiné előadásokat tartott 70-80%-os látogatottsággal. A lakosság kérését, hogy a mozit magasabb kategóriába sorolják, a FÖMO – elegendő számú kópia hiánya miatt – nem tudta teljesíteni. Az újjáépített filmszínház hiányossága, hogy a megépített angol WC-ket nem tudták a csatornába bekötni. A mozi üzemvezetője, Kaskötő Mihályné *„lelkes és odaadó munkával vett részt az újjáépítés utáni beindításban."*[364]

„Tavaszi napok" címmel két nagy sikerű hangversenyt rendeztek a Tanácsházán, melyeken a nagytétényi zeneiskola növendékei is közreműködtek.[365]

A május 17-én megtartott nagytétényi úrnapi körmenetről a VB elnök jelentésében ez olvasható: *„A megadott időben és útvonalon a templom körül tartották meg, mely útvonal virággal gyengén volt felszórva."* A jelentés szerint 300-350 hívő vett részt a körmeneten, kétharmad részük az idősebb korosztályhoz tartozott. A gyerekek száma 30 lehetett. *„A körmenetben 2 pap és 20 ministráns működött közre. Ellenséges megnyilvánulás nem volt."*

A főváros részére a kerületi egyházügyi előadó beszámolót készített a kerület egyházügyi helyzetéről. Az öt katolikus plébánia közül – az előadó szerint – a legnagyobb befolyást a Budafok belvárosi, a felsővárosi és a nagytétényi plébánia gyakorolta a lakosságra. A protestáns egyházközösségek be-

[363] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 13. kötet, 1959. május 29. Beszámoló. 3-30. oldal
[364] XXIII. 222. a. 2. 36. kötet, 1960. május 2. VB ülés, A filmszínházak helyzete. 3-7. oldal
[365] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 13. kötet, 1959. május 29. Bejelentés

folyását kisebbnek tartotta, rendezvényeiken a megjelentek száma általában 50-60 fő lehetett. A plébániák közül gazdaságilag legjobban a budafoki belvárosi és a nagytétényi plébánia állt. A katolikus papok *„nyíltan reakciós tevékenységet nem fejtenek ki, azonban esetenként kétértelmű kifejezéseket szívesen használnak. Például Markó Gyula plébános egyik húsvéti misén azt mondta „lesz még feltámadás", melyet úgy is lehet értelmezni, hogy feltámad a régi rendszer."* A protestáns papok békegyűlések megtartására is vállalkoztak. Karsay Ferenc református lelkész a nagytétényi Hazafias Népfront Bizottságban mint elnökhelyettes tevékenykedett.[366]

Június elején a Végrehajtó Bizottság is foglalkozott a nagytétényi kultúrotthon helyzetével. Az ülésen az épület állapotáról több elmarasztaló, kiábrándító vélemény hangzott el.

„Ha valaki belép a nagytétényi kultúrotthonba, az épület kulturálatlansága visszataszító benyomást kelt és éppen ezért kevés nagytétényi lakos szórakozik a kultúrotthonban."

„Nem várhatjuk, hogy a kultúrotthon komoly eredményeket érjen el abban az állapotban, amiben jelenleg van."

„Az épület olyan rossz állapotban van, hogy az mindennek nevezhető, csak nem művelődési háznak."

Az épület rossz állapota ellenére 1959-ben az otthonban 7 szakkör működött. A 10 tagú színjátszó csoport képzett szakvezető nélkül dolgozott, ezért komolyabb produkciót a csoport nem tudott bemutatni. A 18 tagú fúvószenekar több alkalommal adott térzenét és jól sikerült az általuk rendezett szüreti bál is. A balett szakkörben 20 gyermek tanult, s Vadnai Tiborné vezetésével szép eredményeket értek el. A 10 tagú fotószakkör munkáját rendszertelenség jellemezte. Az egyik legaktívabb szakkör, a 30 fős természetjáró csoport különböző versenyeken már számos jó helyezést ért el. A 10 fős sakkszakkör tehetséges iskolás gyerekeket is bevont foglalkozásaiba. A galambász csoport tagjai esetenként jöttek össze.

1959-ben 6 előadásból álló természettudományos ismeretterjesztő programot szerveztek, melyen 125 érdeklődő vett részt. Legnagyobb kudarcuk májusban történt. Ateista előadássorozatot hirdettek, de *„az első előadáson az előadón kívül egy lélek sem jelent meg."* A színpad korszerűtlensége miatt komolyabb műsort, előadást nem tudtak tartani. Színjátszó csoportjuk bemutatóin átlagosan 150 főnyi közönség vett részt. Bálokat évente többször is tartottak (szüreti, karácsonyi, szilveszteri, farsangi). A nősök bálját a nagy érdeklődés miatt egymás után kétszer kellett megrendezni. A nagytétényi mozi tatarozása idején a kultúrotthon rendszeres mozielőadásokat tartott. A lakosság azonban nem látogatta a vetítéseket, ezért a ráfizetés miatt be kellett szüntetni azokat. Az otthonban működött a Szabó Ervin Könyvtár kihelyezett fiókja. Hetente

[366] XXIII. 222. c. 9. doboz. 0011/59. és 0025/59. számú iratok

kétszer állt a lakosság rendelkezésére. A könyvtár munkáját nem tartották kielégítőnek, mert megfelelő helyiséget nem tudtak biztosítani számára.

Az előterjesztés összefoglaló megállapítása szerint *„A legsürgősebb munkák elvégzésére legkevesebb 150.000-200.000 Ft-ra lenne szükség, hogy az otthon valóban kedvelt szórakozóhelye legyen a helyi lakosságnak."*[367]

A nagytétényi csecsemők és gyerekek gondozásával az egykori községházán elhelyezett III. számú Anya és Csecsemővédő Intézet foglalkozott. A munka itt kizárólag egészséges csecsemők gondozására szorítkozott. Az intézetben egy orvos dolgozott heti 6 órában, valamint 3 körzeti védőnő. Feladatukhoz csecsemő és gyermekvédelmi tanácsadás, gondozás, valamint a folyamatos oltások végzése tartozott. Az intézetet időnként túlzsúfoltság jellemezte, havi forgalma 300 körül mozgott. A védőnők a gondozottakat rendszeresen látogatták lakásukon is.

A kerületben nőtt a terhességmegszakítások száma. A hetenként ülésező abortusz bizottság 1959 nyaráig 350 terhességmegszakítást engedélyezett, amely 80%-kal haladta meg az előző évit. A bizottság tagjai a jelentkező anyákat igyekeztek meggyőzni a terhességmegszakítás káros következményiről, veszélyeiről, *„azonban ennek a munkának csak igen kevés estben van eredménye."* A bizottság véleménye szerint *„Sajnos a mai napig egyetlen olyan fogamzásgátló szerünk sincs, amely kényelmes lenne és teljes biztonságot nyújtana."*[368]

Az 1958/59. tanévben 829 tanulójával a nagytétényi általános iskola a kerület legzsúfoltabb iskolája lett. A legtöbb, 44 gyermek a 7.b osztályba járt, de ezen kívül még hat osztályban tanítottak a nevelők 40-42 tanulót. Az iskolában 35 pedagógus dolgozott, 16 tanító és 19 tanár.

A képen Rényi Gézáné (Kiss Irén) matematika-tanárnő V. c. osztálya látható a tanév végén. Az iskola tanulmányi átlaga 3,53 lett, ami a félévi 3,27-es eredményhez képest jelentős javulást jelentett, s kerületi szinten a harmadik legjobb átlag lett. A fotón látható orosz tagozatos osztály a nyelvtanulásban ért el szép eredményt.

Az iskola 829 tanulója közül 177 tanuló kapott kitűnő vagy jeles bizonyítványt, az összes diák 21.5%-a, s mindössze 51 gyerek bukott meg (6,1%), ebből osztályismétlésre 12. Bessenyei Ákos igazgató szerint *„Olyan eredmény ez, amire sok esztendőre visszatekintve nem volt még példa."* A két nyolcadik osztály 73 tanulója közül 30 tanuló jelentkezett, s nyert felvételt középiskolába, közülük 25-en gimnáziumban folytatták tanulmányaikat. Az iskolában 5 szakkör működött. Az irodalmi szakkör tagjai komoly felkészülés után bemutatták Benedek Elek „Többsincs királyfi" című 3 felvonásos mesejátékát,

[367] Ugyanott 33. kötet, 1959. június 1. VB ülés, Jelentés a kultúrotthon munkájáról. 3-8. oldal

[368] Ugyanott 34. kötet, 1959. július 13. VB ülés, Jelentés az anya és csecsemővédelemről. 1-2. és 4. oldal

mellyel nagy sikert arattak. A kézilabdaszakkör csapata a kerületi úttörők bajnokságán első helyezést ért el. Az iskola három napközi otthonos csoportjában jó munka folyt, tanulmányi eredményük néhány tizeddel az iskolai átlag fölé emelkedett. *„Egyetlen nehézségünk, hogy a jelentkezők nagy száma hovatovább lehetetlenné teszi a napközi otthon további fejlesztését."* Az elsősegélynyújtó tanfolyam csapata, melyet Mészáros Ilona tanárnő és dr. Ormosi Vilma iskolaorvos készített fel, megnyerte a kerületi versenyt. Júniusban a kerületi sportünnepélyen az iskola 182 tanulóval vett részt. 40 fiú és 40 leány szabadgyakorlatot, 105 leánytanuló pedig ritmikus léggömb-gyakorlatot mutatott be. Ezen kívül 32 alsó tagozatos gyermek gúlagyakorlattal szerepelt az ünnepélyen.[369]

Az úttörőcsapat tevékenysége egyre jobban összefonódott az iskola és az osztályközösségek életével. Az úttörőmozgalom formaságai, akciói befolyásolták az oktató-nevelő munkát is. A mai gyerekek, fiatalok számára elképzelhetetlen, hihetetlen, hogyan éltek az akkori iskolában a tanulók. Pintér Ilona tornatanárnő, aki 1958 és 1960 között a leányok úttörőcsapatának vezetője volt, 1976-ban így emlékezett azokra az évekre: *„A gyerekek állandóan nyakkendőt viseltek. Az alsósok kéket, a felsősök pirosat. Nagyon ritkán fordult elő, hogy valaki otthon felejtette volna a nyakkendőjét. Minden hétfőn zászlófelvonással és parancshirdetéssel kezdődött a hét az iskolában. Hétvégén zászlólevonás és értékelés volt. Tanulmányi, fegyelmi, tisztasági versenyeket rendeztünk a rajok (osztályok) és őrsök között. Havonta jutalmaztuk azokat, akik a legjobb eredményt érték el. A jutalom vasárnapi számháború, akadályverseny vagy kirándulás volt. Nemzetközi levelezést folytattunk más országok úttörőivel. Réczey tanár úr (orosztanár) segítette ezt a munkát."*[370]

Kondor Zoltán nagytétényi lakos háza 1956-ban, a földrengés következtében összedőlt. Akkor az iskola épületében kapott szükséglakást, ahol harmadmagával élt. 1959-ben az új lakások elosztásakor 1,5 szoba-konyhás lakást biztosítottak számára. Ezzel *„ennek a helyiségnek a felszabadításával az iskola megindíthatja a gyakorlati politechnikai oktatást."* [371]

A Vörös Csillag termelőszövetkezet taglétszáma 1959 nyarára 60 főre emelkedett. A Metallochemia káros hatása az őszi árpánál terméskiesést okozott. A gyárnál *„vetett őszi árpát ki kellett szántani, mert a vetés az üzem káros kihatása miatt nem tudott fejlődni."* A nagytétényi lakosság 1959-ben nem nagyon érdeklődött az ismeretterjesztő előadások iránt. A kultúrotthon egy természettudományos és egy földrajzi sorozatot indított. A hallgatóság a szakkörök tagjaiból állt, *„a lakosság széles rétegei azonban nem vettek részt"* az előadásokon. [372]

---

[369] A Nagytétényi Általános Iskola 1958/59. tanévi évkönyve. 16., 19., 26., 28. és 30. oldal

[370] Hugonnai Vilma Általános Iskola jubileumi évkönyve. 2007. 17. és 34. oldal

[371] XXIII. 222. a. 2. 34. kötet, 1959. augusztus 10. VB ülés, 1959. évi lakáselosztás. 3. oldal

[372] Ugyanott 1959. augusztus 24. VB ülés, Jegyzőkönyv. 8. oldal és 1959. szeptember 7. VB ülés, Az ismeretterjesztő munka értékelése. Beszámoló. 6. oldal

Az óvodák helyzetéről készült jelentés szerint 1959 végén a kerületi óvodákban *„változatlanul súlyos a helyzet a férőhelyek hiánya miatt.”* Legsúlyosabban Nagytétényben jelentkezett a hiány, ahol az 1959/60. tanévre 104 gyermeket vettek fel, s 50 jelentkezőt el kellett utasítani. A másik túlzsúfolt óvodában, Budatétényben 23 gyermek felvételét nem tudták biztosítani.

Heckmann Józsefné, a kultúrotthon igazgatója szeptember 15-én felmondta munkaviszonyát. Október 1-jétől Mauchner József lett az otthon vezetője. *„Az új igazgatót és családját is ismerik, mivel Nagytétényben született, ott is járt iskolába, idősek és fiatalok egyaránt segítik munkájában.”* Október végén csillagászati előadássorozatot szerveztek, melyet kéthetente, azonos napon és időben tartottak. Közvélemény-kutatás segítségével 500 meghívót küldtek ki a lakosságnak, azonkívül hangosbemondón és falragaszokon is hirdették a sorozatot. *„Ilyen széleskörű propaganda ellenére mindössze 25 fő jelent meg az előadáson.”* Növekedett viszont az össztáncra járó fiatalok száma, *„és egyre inkább több szülő kíséri el leányát a táncmulatságokra.”* A fiatalokból álló színjátszó csoport eddig három alkalommal adott műsort, melyek *„igen kellemes perceket szereztek az embereknek.”* Ennek ellenére a darabokat átlagosan csak 100-130 ember tekintette meg.[373]

Az 1956-os forradalom és szabadságharc idején a kerületből - az Igazgatási Osztály adatai szerint - 992 személy disszidált, s közülük 217-en hagytak hátra ingó és ingatlan vagyont. A külföldre távozott lakosok vagyonaira 187 igénylést nyújtottak be.[374]

Nagytétényből például a Sziget utcából disszidált Mérai József hátrahagyott vagyonára édesanyja, özv. Mérai Józsefné és testvére, Pipek Jánosné jelentették be igényüket. Az igazgatási osztály a kérelmezők igényét, osztályhelyzetét megvizsgálta. A benyújtott igényt jogosnak tartotta, ezért a mezőgazdasági ingatlant édesanyjára, a beltelki ingatlant pedig Pipek Jánosnéra ruházta át.

Az 1950-es évek végén intenzív római kori ásatások kezdődtek Nagytétényben

Az Ady Endre utca 25. szám alatt, Lindmayer János kertjében, 1959 novemberében, gyümölcsfa ültetése közben Winkler Ferenc nagyobb kőlapba ütközött. Amikor azt több mint két méter hosszan kibontotta, kiderült, hogy valami kőemléket rejtett a föld.

[373] Ugyanott 35. kötet, 1959. november 2. VB ülés, Jelentés az óvodákról. 1. oldal és kimutatás, valamint Jelentés a nagytétényi kultúrotthonról. 1. és 9-10. oldal

[374] Ugyanott 34. kötet, 1959. július 27. VB ülés, Igazgatási Osztály beszámolója. 9. oldal

A református lelkész értesítette a nagytétényi Kastélymúzeumot, ahonnan Geszti Eszter vizsgálta meg először a leletet. Kiemelés után a vizsgálatok megállapították, hogy egy késő római kori feliratos szarkofág került elő, mely felirata szerint a 22 éves korában elhunyt Aurelia Severa kőkoporsója.[375] A képen a kiemelt szarkofág látható.

Ezekben az években Campona késő római erődje körül három temetőt különítettek el. A keleti temetőben, a kastély előtt több mint 20 sírt találtak, de csőfektetés, útépítés és más munkák során a Gyümölcs utcában, a Hársfa utcában, az Úttörők útján, sőt még távolabb, a Barackos út 31/c. alatt is fedeztek fel sírokat. A temetkezési helyeken a csontvázak, csontok mellett üveg- és kerámiaedények, római érmék, arany fülbevalók, nyakláncok, csontfésűk stb. kerültek elő. A leletek nagy részét a Nemzeti Múzeumba vitték, a kőemlékek egy részét a Kastélymúzeum kőtárában helyezték el.

A kerületi Pártbizottság információs jelentése szerint a Gumigyárban gondot okozott, hogy a kalander, a cipő és a lemezüzem többször rossz alapanyagot kapott. *„Előfordult például, hogy 8 tonna masszát újra át kellett dolgozni, mert az túl merev volt, nem volt megfelelő a fagyálló képessége. A cipőüzem szemcsés és rossz minőségű borítót kapott, rengeteg lett a selejt és a hulladék."* A Tanács állítása szerint ősszel a lakosság nem panaszkodott az ellátásra, ami *„ilyen jó még soha nem volt."* Ugyanakkor sok bírálat érkezett a Pártbizottsághoz az ellátás miatt. Romlott a tejellátás, az üzletek zöldség és gyümölcs kínálata, nem lehetett szőlőt kapni stb.

A Metallochemiában jó hangulatot váltott ki a rövidített munkahét bevezetése. *„Azonban a műszaki és adminisztratív dolgozók neheztelnek amiatt, hogy bár ők is ugyanabban a gyárban, hasonló egészségtelen körülmények között dolgoznak, rájuk mégsem vonatkozik a rendelet."* A dunatelepi lakók azt kérték, hogy a telepen létesüljön két műszakos közért, *„mert a délutáni műszakban dolgozó asszonyok nem tudnak bevásárolni."* Az általános iskola első osztályába járó gyerekek szülei felvetették, hogy a tanítási ütem erőltetett, túl sok a gyerekeknek. Több szülő kifogásolta, hogy az iskolások részére a formakötény drága és silány minőségű. Egy 7 éves tanuló részére a kötény 110 Ft-ba került, *„ezt sokallják."*

A Március 15. utcában egy Marhoffer nevű egyénnél vallási szekta alakult, tagjai a szabadban találkoztak, s így köszöntötték egymást: *„Csakhogy látlak testvér!" Örökké élj testvér!" „Nem fogsz meghalni testvér!"* Vallási felekezetre és világnézetre való tekintet nélkül bárkit befogadtak, aki elveiket elfogadta. Valószínű, hogy az igazhitűek szektájához tartoztak. A környéken élők közül többen bolondoknak tartották őket, s gúnyolódva beszéltek róluk. Keszthelyi Ferenc budafoki hitoktató a jelentés szerint *„terrorizálja azokat a vallásos gyerekeket, akik ugyan templomba járnak, de hittanra nem iratkoztak be."*

[375] Mráv Zsolt: Feliratos római szarkofág Camponában Communicationes Archeologice Hungarie 2008. 191. oldal

A Bányagyutacsgyár novemberi jelentése arról számolt be, hogy 5-én *„súlyos balesetet okozó robbanás volt gyárunkban. A dolgozók a balesetet érintő munkaterületen félnek dolgozni, s így ez a körülmény eléggé demoralizálja a munkát."* Több régi dolgozót a félelem miatt át kellett csoportosítani más munkaterületre és sokan ki is léptek a gyárból.[376]

Nagytétény az 1960-as évek elején (1960-1962)

A Testnevelési és Sporttanács által készített, s a kerület tömegsportjának 3 éves tervét tartalmazó anyag szerint kerületünk 7 sportolásra alkalmas labdarúgópályával rendelkezett, lakóhelyünkön a Nagytétényi Kohász az Ady Endre úton (Metallochemia) és a Nagytétényi Kinizsi a Sertéshizlaldán. A Gumigyár salakfutó-, röplabda- és tekepályát tartott fenn. A Bányagyutacsgyárban sportlétesítmény hiányában nem tudott kialakulni rendszeres sportélet.

Javaslatot fogadott el a Végrehajtó Bizottság kisebb eladható ingatlanokról. A listán 17 nagytétényi ingatlan szerepelt. Például Ady Endre út 5. szám, Akó utca 17. és 40. szám, Petőfi utca 1., 10., 25. és 30. számú ingatlanok.[377]

1960. január 23-án, szombaton ünnepélyes keretek között átadták a Baross Gábor-telepi körzeti orvosi rendelőt. *„Baross Gábor-telep felső részének lakossága a tanácstagokkal együtt ott volt az átadáson és igen kedélyes hangulatban adták át rendeltetésének a rendelőt. Vezetését egy orvos házaspár fogja ellátni, akik a hét folyamán már oda is költöztek. A betegek kezelését február 1-től kezdik meg."*

Az Igazgatási Osztály M. T. Nagytétény Dunapart utca 10. szám alatti lakos ingatlanának állami tulajdonba vételével foglalkozott. M. T. 2 szobás házát 1952-ben államosították, majd 1957-ben, kérelmére, az 1957/28. sz. tvr. értelmében, házingatlana mentesítve lett. Később bejelentés érkezett a Tanácshoz, mely szerint *„nevezett, mint pedikűrös kisiparos dolgozott 1945 előtt és alkalmazottainak száma meghaladta a 4 főt. Felesége a Fodrász Szalon nevű KFT cégnek résztulajdonosa volt, mely KFT alkalmazottainak száma 20-25 volt. Ezért a 14/1952/II.17/ MT. számú rendelet 8.& e./ pontjában meghatározott kizsákmányoló személynek tekinthető és házingatlanát újból állami tulajdonba vettük."* M. T. a határozatot megfellebbezte, azonban azt egy újbóli kivizsgálás után elutasították.[378]

---

[376] XXXV. 27. 1959/b./25. öe. Októberi információs jelentés. 1-4. oldal, valamint novemberi jelentés. 1. oldal

[377] XXIII. 222. a. 2. 37. kötet, 1960. január 4. VB ülés, A tömegsport 3 éves terve. 1. oldal, valamint Javaslat eladható ingatlanokról. 1. oldal

[378] Ugyanott 37. kötet, 1960. január 25. VB ülés, Jegyzőkönyv. 11. oldal, valamint Igazgatási Osztály bejelentése. 1-2. oldal

Február elején Molnár Béláné megbízott VB elnök arról tájékoztatta a VB tagjait, hogy *„A Vörös Csillag tsz nem megfelelő vezetés folytán kedvezőtlen helyzetbe került és a tagság egyhangúan kérte, hogy a Béke termelőszövetkezettel egyesülve végezzék tovább munkájukat, jobban megszervezve, gazdaságosabban. A Béke tsz-nek viszont nincs területi terjeszkedési lehetősége, s a Vörös Csillag tsz-szel való egyesülés újabb távlatokat biztosít az eddigi jó munkájuk folytatásához."*

1960-ban több feladatot is társadalmi munkában terveztek megvalósítani. Például a Kastélymúzeum előtti térség rendezését, mely már több éve húzódott. A park kialakítása előtt *„szükséges az ezen a területen vezető Kancsó utca felújítása."* Az utca rendezését társadalmi munkában kívánták elvégeztetni, melynek értéke 250.000 Ft. Az év során Nagytétényben 8 utcában összesen 1.875 négyzetméternyi vízcsőfektetést terveztek, melynek árokásási munkáit is társadalmi úton akarták lebonyolítani, a lakosság felajánlása alapján.[379]

1960. február 19-én Molnár Béláné a tanácsülésen bejelentette, hogy a Béke és a Vörös Csillag termelőszövetkezet egyesült. Az új tsz neve Béke Termelőszövetkezet lett, elnöke pedig Szabó Mihály, a volt Béke tsz elnöke.

1959. november 15. és 1960. január 31. között elkészült az Ady Endre út külső és belső szakaszának ároktisztítása, valamint a Batthyány utcában megtörtént a csatorna bekötése az összevont csatornahálózatba. A kultúrotthonban befejeződött a csillagászati előadássorozat és januárban egészségügyi előadássorozat indult. Az 1960. évi községfejlesztési terv 8 nagytétényi utcában irányozta elő a vízhálózat fejlesztését (pl. Hunyadi, Honvéd, Úttörő, Temető). A Barackos úton 1.500 négyzetméter útépítést terveztek, mely az Ady Endre út és a Bartók Béla út összekötését biztosítja majd. Szerepelt a tervben a piactér további kövezése és a kultúrotthon épületének tetőfelújítása is. [380]

A társadalmi munkát szervező bizottság februárban beszámolt az 1959. évi munkájáról, köztük a Petőfi utcai park építéséről is. *„A nagytétényi Petőfi utcai park kialakításánál sikeresen ment a mozgósítás. Az ottani tanácstagok 30-40 főt is mozgósítottak. Sajnos a park kialakításának befejezése 1959. év folyamán nem történt meg, azért, mert a kialakításhoz az Építési és Közlekedési Osztály a szükséges támogatást nem adta meg. Az év végén a parknál lévő földmunkák úgy alakultak, hogy 1960 tavaszán a már megvásárolt facsemetéket és bokrokat el lehet ültetni."*[381]

A kerület mezőgazdaságának 15 éves távlati terve foglalkozott a nagytétényi hegyközséggel is, mely 363 kat. hold területen gazdálkodott. A tagság 90%-a kétlaki volt, élethivatásszerűen 32 személy foglalkozott földműveléssel.

---

[379] Ugyanott 37. kötet, 1960. február 8. VB ülés, Jegyzőkönyv. 7. oldal, valamint Társadalmi munka tervezete. 1. és 3. oldal

[380] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 16. kötet, 1960. február 19. Jelentés a VB munkájáról. 5-8. oldal, valamint 1960. évi községfejlesztési és társadalmi munkák terve

[381] Ugyanott Jelentés .2. oldal

A Béke termelőszövetkezet fejlesztése során területüket számításba vették, s azt is, hogy meggyőző agitációval e 32 főt sikerül a tsz-be beléptetni. A kétlakiak meggyőzését problémásnak tekintették, mert területük kisebb, 600-800 ölet tett ki, *„és az ipar mellett mint kisegítő kereseti forrásnak tekintették a gyümölcsösüket"*[382]

Az 1959/60. tanév első felének eredményeit tekintve a nagytétényi iskola tanulmányi átlaga (3,44) a második legjobb lett a kerületben. Az Oktatási Osztály beszámolója szerint *„Figyelemre méltó és reális előretörés tapasztalható"* az iskolában. A kerületben az egyik leggyengébb átlagot elérő tantárgy ismét az orosz nyelv lett. *„Ugyanakkor örvendetes a nagytétényi általános iskola V.-VI. orosz tagozatú osztályainak kiemelkedően jó orosz nyelvi átlaga."* A beszámoló azt is megemlítette, hogy a nagytétényi iskola túljutott a hullámvölgyön az anyanyelvi oktatás terén.[383]

Márciusban a Végrehajtó Bizottság is foglalkozott az általános iskolák tanulmányi munkájának fejlődésével:

Iskola	Félév	Tavalyi eredmény	Emelkedés
Kossuth	3,48	3,43	0,05
Nagytétény	3,44	3,27	0,17
Pannónia	3,36	3,32	0,04
Budatétény	3,26	3,15	0,11
István tér	3,25	3,16	0,09
Árpád	3,20	3,18	0,02
Baross G.-telep	3,20	3,15	0,05

A kerület 15 VIII. osztályából 11 osztályban a leggyengébb tanulmányi átlagot az orosz nyelv érte el. A VB véleménye szerint ez azért *„kedvezőtlen, mert a tanulók már 4 éve tanulják a nyelvet."*

A kerületi Népi Ellenőrzési Bizottság a nagytétényi patikában tartott vizsgálat után megállapította, hogy a gyógyszertár berendezési tárgyai elavultak és nincs megfelelő tároló helyiség. *„A raktárhelyiséget csak egy üvegtábla zárja el, ugyanez a helyzet a laboratóriumnál is. A gyógyszertár vezetője 2 év óta rendszeresen kéri, hogy biztonsági zárral lássák el a raktárhelyiséget és a laboratóriumot. Az illetékes szervek a kérésnek eleget tettek, a méreteket felvették, azonban ennél több nem történt."*[384]

Májusban a kerület egészségügyi helyzetének tárgyalása során több nagytétényi probléma is napirendere került. Kenyér János a Március 15. utca

[382] XXIII. 222. a. 2. 37. kötet, 1960. március 7. VB ülés, A mezőgazdaság 15 éves távlati terve. 4. oldal

[383] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 15. kötet, 1960. március 24. Jelentés az 1959/60. tanév első félévéről. 3. oldal

[384] XXIII. 222. a. 2. 37. kötet, 1960. március 21. VB ülés, Iskolák félévi munkája, beszámoló. 3. oldal, valamint Népi Ellenőrzési Bizottság beszámolója. 2. oldal

előtti szennyvíz elvezetésének és a Rajcsics-gödör feltöltésének megoldását kérte. Az is szóba került, hogy a Vörös Hadsereg úti szennyvíz bekötése a nagytétényi csatornába fontos lenne. A tanácsülés határozata utasította az Építési Osztályt, hogy gondoskodjon a probléma megoldásáról. Bartha Mózesné szerint *„Nagytétényben több panasz hangzott el, hogy a körzeti orvos nem megy ki a beteg gyermekekhez, viszont sok esetben az anya nem tudja bevinni a gyermeket, mivel a körzeti orvos rendelője lakásától messze esik."* A határozatok között a tanácstagok megfogalmazták, hogy a két nagytétényi körzeti orvosi rendelő részére 1-1 motorkerékpárt szereznek be. Özv. Potocska Ferencné elmondta, hogy Nagytétény külső területén nagyon porosak az utcák, kérte, hogy erre is járjon öntözőkocsi, valamint az Érdi utcából is szállítsa el a szemetet a Köztisztasági Vállalat. A kevés óvodai férőhely miatt a tanácstag új óvoda építését javasolta. A VB elnök szerint erre most nincs lehetőség, de azt ígérte, hogy a bővítés az ötéves terv során meg fog történni. Szokolai József a Szabó-telepre kért egy orvost, aki egy meghatározott időben rendelne az ott élők számára. Sürgette a Barackos út olajozását, valamint a Deák Ferenc utcai közért tetőzetének javítását, mert esőzések idején mindig beázott.

A tanácsülés 143 személyt javasolt népi ülnöknek a XXII. kerületi Bírósághoz, közülük 39 nagytétényit. A legtöbb, 13 fő a Metallochemiából került a népi ülnökök közé (pl. Csontos Sándor, id. Hasszán Lipót, Hauth József, Mórocz Imre, Schmidt Jánosné, Stribik András).[385] A Végrehajtó Bizottság beszámolt kéthavi munkájáról (március 15. - május 15.), melynek során megtárgyalták a Nagytétényi Cipész KTSZ 1959. évi eredményeit. A 95 fős szövetkezetben a tagok átlagos havi bére 1.996 Ft lett. Az 1959. évi tervüket 110,5%-ra teljesítették. A szövetkezet vagyona december 31-én 1.330.300 Ft-ot tett ki.

A Földműves-szövetkezet Hámán Kató utca 1. szám alatti Kürt sörözőjének kerthelyisége, mely új kerti garnitúrával bővült, május 21-én megnyílt. Elkészült a Vasút utca és a Vörös Hadsereg útja sarkán a 13-as autóbusz járatának végállomásán az aszfaltozás, valamint az iskola előtti gyalogjárda, a Bartók Béla út útépítési munkája és a Zambelli Lajos utcai makadám útépítés.[386]

1960-ban a Sertéshizlalda meglehetősen korszerűtlen körülmények között üzemelt. Dr. Kulcsár Ágnes szerint *„Az ólak tisztítása nem megfelelő módon történik, a trágyát sűrűn lakott részen szállítják keresztül, a trágyalé kifolyik és természetesen ez is igen sok legyet termel. A sertések etetése nyitott helyen történik, a moslékot ellepik a legyek. A Sertéshizlalda által termelt legyek a környéket három kilométer távolban is ellepik."* Az Egészségügyi Osztály elrendelte, *„hogy szükség szerint, de egy szezonban legalább két alkalommal*

[385] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 15. kötet, 1960. május 31. Jegyzőkönyv. 5-9. oldal és Népi ülnökök névsora

[386] Ugyanott Jelentés a VB munkájáról. 2-5. oldal

nagyarányú, az egész Sertéshizlaldára kiterjedő porozást kell végezni. Az elmúlt szezonban a porozás meg is történt és meglehetősen jó eredményt mutatott."

Az első félév közellátási helyzetét elemezve a VB megállapította, hogy a kenyérellátás megfelelő volt, azonban több sütőüzem kenyere sületlenül került a boltokba. Ennek okát egyrészt a korszerűtlen kemencékben, másrészt egyes sütőipari dolgozók hanyagságában látták. Viszont *„Dicséretre méltó a kerületben a nagytétényi 2213-as üzem, melynek soha nincs sületlen, elrontott kenyere."* Tőkehúst elegendő mennyiségben szállítottak a boltokba, halat azonban a második negyedévben alig lehetett kapni. Felvágottból sem került elegendő az üzletekbe. A zöldségfélék hiánya, különösen tavasszal, komoly gondot okozott. A közétkeztetés továbbra is problémát jelentett Nagytétényben. A Földműves-szövetkezetnél 50 Ft-os előfizetéses ebédelésre ugyan lehetőség nyílt, de a szövetkezet a közétkeztetés alól szabadulni akart.[387]

Az 1959/60. tanévben a nagytétényi általános iskolában 896 gyermeket tanítottak. 40 főn aluli osztály nem működött, s néhányban pedig 40 fölött alakult a létszám. A fizikai előadót is az egyik osztály elhelyezésére vették igénybe. A gyerekeket 37 pedagógus (16 tanító és 21 tanár) oktatta. A napközibe felvett 112 tanuló mellett – igényjogosultságuk ellenére – 60 tanulónak már nem tudtak helyet biztosítani. Az iskola tanulmányi átlaga 3,57 lett, s nőtt a kitűnő és jeles eredményű tanulók száma, *„s ami különösen értékelendő, munkás és paraszt származású tanulóink tanulmányi előmenetelében határozott fejlődés tapasztalható."* A tanulók 6%-a bukott meg, akiknek a fele javítóvizsgát tehetett. Az iskola 100 tagú kórusa a kerületi úttörők tavaszi seregszemléjén első helyezést ért el, a budapesti döntőn pedig a harmadik lett. Énekszólóban Leblanc Győző, a későbbi operaénekes első lett. Gyermeknap alkalmából az iskola diákjai a kultúrotthonban gyermekrajz-kiállításon mutatták be munkáikat, ahol rajtuk kívül a barossi és a budatétényi tanulók rajzait is meg lehetett tekinteni. Az iskolai könyvtár 684 kötettel rendelkezett. A tanév során 345 tanuló 3.176 könyvet olvasott el. Egy könyvtári napon 70-90 gyerek cserélte a könyveket. A könyvtár a tanév során 7 könyvvel gyarapodott.

1959. november 9-én az iskola leány-kézilabdacsapata megnyerte a kerületi bajnokságot. 1960. február 29-én a leánytornászcsapat a kerületi versenyen első helyezést ért el, egyéniben Beke Rozália 6. b. osztályos tanuló második lett. A csapat a budapesti versenyen a 8. helyen végzett. Június 12-én, a kerületi

[387] XXIII. 222. a. 2. 38. kötet, 1960. július 25. VB ülés, Egészségügyi Oszt. Beszámoló. 1. és Jegyzőkönyv. 4. oldal, valamit Jelentés a közellátás helyzetéről. 2-3. oldal

sportünnepélyen 30 alsós tanuló játékos talajgyakorlatot, 40 fiú és 40 leány szabadgyakorlatot és 96 leány ritmikus szalaggyakorlatot mutatott be.

Az úttörőcsapat és az iskola élete, munkája egyre jobban összefonódott. *„A tanév folyamán iskolánk hagyományaira építve létrehoztuk a tanulótanácsot, átszerveztük az ügyeletszolgálatot, megvalósítottuk a hetiparancs-hirdetést és a naponkénti zászlófelvonást."*[388]

Augusztusban a Végrehajtó Bizottság is foglalkozott az 1959/60. tanév munkájával, különös tekintettel a munkásszármazású tanulók eredményeivel.

Iskola	**Tanulmányi átlag**		**Munkássz.-ak átlaga**
	1958/59	*1959/60*	
István tér	3,42	3,59	3,4
Kossuth	3,72	3,64	3,6
Árpád	3,45	3,49	3,44
Pannónia	3,52	3,57	3,48
Budatétény	3 ,44	3,52	3,41
Baross	3,44	3,39	3,25
Nagytétény	3,53	3,57	3,49

Elégtelen rendűek megoszlása 1959/60-ban

Iskola	**Osztályozott tanuló**	**Elégtelen rendű**	
		1-2 tárgy	*2-nél több tárgy*
István tér	646	8	18
Kossuth	566	18	12
Árpád	775	25	19
Pannónia	569	20	13
Budatétény	487	12	7
Baross	679	39	37
Nagytétény	881	32	22

Kerületi szinten a bukott tanulók 87,5%-a lett munkásszármazású. Magas bukási arányukat a VB problémásnak tartotta, annak ellenére, *„hogy kerületünk főleg munkás-lakta, a tanulók zöme munkásszármazású."* Megállapították, hogy minden tanár fő feladata az, *„hogy a tanóra folyamán úgy végezze a munkát, hogy elsősorban a munkás-paraszt származású tanulókkal foglalkozván győződjön meg arról, hogy megértették-e az anyagot."*[389]

A nyári napközis tábor a kerületi úttörőház e célra átengedett épületrészében és parkjában működött június 20-tól. Gondot jelentett a tábor élelmezése,

[388] Nagytétényi Általános Iskola évkönyve 1959/1960. 7-21. oldal

[389] XXIII. 222. a. 2. 38. kötet, 1960. augusztus 24. VB ülés, Jelentés. 3. és Jegyzőkönyv. 3. oldal

melyet mennyiségileg és minőségileg ugyan kielégítőnek tartottak, de a változatosságát nem. *„Előfordult, hogy egy héten kétszer is volt lencse és babfőzelék, ami nyári idényben nem megfelelő táplálék. Gyümölcsöt egyáltalán nem kaptak a gyerekek. Süteményt csak egyszer egy héten, de azt sem a megfelelő időben, mivel szombat délután adták ki az uzsonnai brióssal együtt, így a gyerekek a briót nem ették meg, szétszórták."* A tábor komoly vízhiánnyal is küzdött.[390]

A rossz szociális körülmények között élő családok gyermekei között sok bukott tanuló fordult elő. A kerület néhány területéről került ki a legtöbb ilyen gyerek. Nagytétényben például a Sertéshizlalda környékéről, a Lőtérről és az Óhegyről. E területeken az jelentette a problémát, *„hogy igen sok a vándorló család, így a gyermek jóformán egy évet sem járhat ki egy iskolában, ami tanulmányi eredményét nagymértékben rontja."* Az Óhegy környékén élő családok *„a környező falvakból jöttek ide, és előfordul az is, hogy a szülők a gyermekeket elküldik gyümölcsöt lopni. Ezekkel a családokkal az ügyészségnek is foglalkozni kellene."*

A Sertéshizlalda saját területén egy napközi felállításáról gondoskodott. Helyiséget, fűtést, világítást, a gyerekek étkeztetését vállalták, a pedagógus biztosítását azonban nem tudták megoldani. A Tanács határozatot hozott, hogy 1961-ben a VB a Hizlaldától az iskoláig gyalogjárda létesítését rendelje el, ezzel is megkönnyítve az ott lakó tanulók iskolába járását.

A nagytétényi iskola bővítésével úgy látszott, hogy megoldódott az intézményben működő gyógypedagógiai osztály helyzete is. Nem így történt. A helyiség nagyon elhanyagolt állapotba került, egészségtelen körülmények között foglalkoztak a gyerekekkel. A Tanács egy másik, megfelelőbb helyszín kialakítását tervezte a gyógypedagógiai iskolának, addig pedig 10.000 Ft-ot biztosított a jelenlegi helyiség rendbehozatalára.

Az egyik tanácstag szerint *„A nagytétényi gyógypedagógiai iskolában lakik egy férfi, akit részeges magatartása miatt is helyes lenne eltávolítani, s ha más lakást kapna, az ott felszabadult helyiséget a gyógypedagógiai iskola bővítésére használhatnánk fel."* Tőzsér József VB elnök válaszában kijelentette, hogy *„az épület nem alkalmas gyógypedagógiai iskola céljára, s kár egy fillért is költeni bővítésére. Egy másik, megfelelőbb helyet keresünk az egész iskolának."*

Ezekben az években igen komoly problémát jelentett a telefonellátottság alacsony szintje. 1960-ban Nagytétény csak egy nyilvános telefonállomással rendelkezett, de erről a készülékről is nehezen lehetett telefonálni. A posta műszaki berendezését felülvizsgálták, de mindent rendben találtak. A telefonforgalmat azonban nagyban akadályozta, hogy a postán kézi kapcsolás történt. Az is gyakran előfordult, hogy beszélgetés közben a Kossuth rádió műsorát lehetett hallani, ami nagyon zavarta a kapcsolatot. Az Óhegyen lakók a Kőszegi-féle házban lévő magántelefont használhatták fontos ügyeik

[390] Ugyanott 38. kötet, 1960. július 25. VB ülés, Jegyzőkönyv. 9. oldal

intézésére, azonban ezt – a lakosság kifejezett kérése ellenére – leszerelték. Az Óhegyen ezután telefonálni nem lehetett. A leszerelt készüléket állítólag egy maszek kapta meg.

Helyszíni szemlén bizottság vizsgálta meg a Március 15. utcai, valamint a Vörös Hadsereg úti esővíz elvezetőcsatornát. Megállapították, hogy a csatornába kötötték be a Vörös Hadsereg úton lévő rendőrségi épület valamennyi szennyvizét. Ezt az állapotot sürgősen meg kellett szüntetni, nem csak a kellemetlen bűz miatt, *„hanem főként azért, mert a szabadon álló szennyvíz a környezetre egészségügyi szempontból káros, fertőző gócot jelent."* A Tanács kötelezte a Házkezelőségi Igazgatóságot, hogy 15 napon belül a rendőrségi épület szennyvízcsatornáját kösse le az esővíz-elvezető csatornáról. Június 15-én megnyílt a nagytétényi szabadstrand. Az Óhegyen található úgynevezett Leheti kutat kijavították és új kútszerkezetet szereltek rá. Új kútszerkezetet kapott az Ady Endre út és Barackos út sarkán lévő szérűskerti kút is.

A kerület a 3-as autóbusz sűrítését, illetve pótkocsis járatok beállítását kérte a fővárostól. A közlekedési vállalat igazgatójának válasza szerint ezen a vonalon *„a fő közlekedési eszköz a BHÉV, az autóbusz csak kiegészítő járat."* Ennek ellenére azt ígérte, hogy a negyedik negyedévben sűrítik a járatot. A pótkocsis autóbuszok kérésére az a válasz érkezett, *„hogy Budafok és Nagytétény területén lévő szűk úttest miatt a 3-as járaton pótkocsis szerelvényeket nem lehet közlekedtetni."*[391]

Nyáron a Végrehajtó Bizottság döntött az 1960-ban átadásra kerülő lakások elosztásáról. A főváros a kerületnek 4 budapesti építkezésen összesen 60 lakást biztosított. A lakásokból egy nagytétényi lakos részesült, Hajnal László, aki a Vörös Hadsereg út 86. szám alatt lakott édesanyja egy szoba-konyhás egészségtelen lakásában feleségével és 10 hónapos gyermekével. Ezen kívül a vállalatok dolgozói részére a Metallochemiának 2, a Gumigyárnak, a Bányagyutacsgyárnak és a nagytétényi Cipész KTSZ-nek 1-1 lakást juttatott a Tanács.[392]

A nagytétényi és a budafoki vízműrendszer összekötésének előmozdítása érdekében Budatétényben elkezdődött a Vörös Hadsereg úton az István utcától a Gyulavezér utcáig egy vízcsőfektetés munkája 800 méter hosszúságban. A múlt évről áthúzódó útépítés a Zambelli Lajos utcában az év elején befejeződött. Az elmúlt évben megkezdett Bartók Béla út felújítása a Vörös Hadsereg úttól a MÁV vonalig szintén megvalósult. Az utat vizes makadám burkolattal látták el, amelyre kötőhabarcsos áthidalás került. A tervnek megfelelően elkészítették a 3-as autóbusz végállomásánál lévő gyalogjárda aszfaltozását. A Csatornázási Műveknek Diósárokban, a vasúti töltésnél szivattyútelepe mű-

[391] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 16. kötet, 1960. július 28. Jegyzőkönyv. 2-14. oldal, valamint Jelentés a VB munkájáról és interpellációk. 3. oldal

[392] XXIII. 222. a. 2. 38. kötet, 1960. augusztus 1. VB ülés, Javaslat. 1-4. oldal

ködött. Megközelítése és ellátása érdekében a vállalat utat épített. Az első félév folyamán jelentősebb épületjavítási munka kezdődött el a Templom utca 21. és 24. számú házaknál.

Budafokon, a Mátyás király úton egy 8 tantermes általános iskolát építettek, melynek beindítása az 1960/61. tanévben történt meg.

Az első félévben elvégzett társadalmi munkák közül kiemelkedett Nagytétényben a Béke tsz. területén lévő árvízvédelmi gát építése. A gát kialakításánál 12 üzem, illetve intézmény működött közre. A társadalmi munkában 2.249 fő vett részt 7.212 órában, s 1600 köbméter földet mozgattak meg.[393]

A Béke termelőszövetkezet első félévi munkája alapján a Mezőgazdasági Osztály megállapította, *„hogy a két tsz egyesítése helyes volt, mert az eddigi eredmények alakulása kedvező a tsz részére."* A tagság létszáma 88-ról 109-re emelkedett, ez lehetővé tette, hogy első féléves tervüket teljesítsék, sőt egyes üzemágakban túl is teljesítették. Első féléves bevételük 600.000 Ft-tal lett több a tervezetnél. A hosszan tartó, rendkívüli szárazság miatt a II. félévre tervezett bevételek a beszámoló szerint nem fognak teljesülni. Gabonatermésnél például 25-30%-os kiesésre számítottak.[394]

A kerület mezőgazdaságáról készült jelentés statisztikai adatai szerint a kerület összterülete 1960-ban 5.929 kat. hold volt. Ebből mezőgazdasági művelés alatt 2.485 kat. hold állt, melynek megoszlása: termelőszövetkezet 434 kat. hold, állami gazdaságok, célgazdaságok és egyebek 1.148 kat. hold, állami tartalékterület 147 kat. hold, hegyközségek 443 kat. hold és egyéni gazdálkodók 313 kat. hold. A jelentés megállapította, hogy a mezőgazdaságilag művelhető terület 69%-a, 1.729 kat. hold az úgynevezett szocialista szektor kezelésében állt.

A Földműves-szövetkezet keretén belül működött nagytétényi és budafoki hegyközségek főleg őszibarack-termeléssel foglalkoztak. *„Kiváló export minőségű őszibarackot termelnek. Területeiket gondosan művelik, felújításra és új telepítésre az elmúlt években több ezer facsemetét használtak fel."* 1958-ban a Földműves-szövetkezet exportra 58 vagon őszibarackot, belföldre 34 vagon őszbarackot vásárolt fel, 6.800.000 Ft értékben. 1959-ben 53 vagon őszibarackot és 36 vagon sárgabarackot vásárolt fel. 1960-ban eddig már felvásároltak 69 vagon őszibarackot és 4 vagon sárgabarackot, ezenkívül nagyobb mennyiséget szállítottak a budapesti piacokra is. Az egyéni gazdálkodók nagy része már idős korú volt, akik előrehaladott koruk miatt is vonakodtak belépni a termelőszövetkezetbe. Az újabb rendelkezések alapján azonban azok, akik beléptek a tsz-be, de munkát már nem tudtak végezni, 260 Ft munkaképtelenségi járulékban részesülhettek.[395]

---

[393] Ugyanott 38. kötet, 1960. augusztus 6. VB ülés, Jelentés a kerületfejlesztési tervről. 1-8. oldal, valamint Jelentés a társadalmi munkáról. 1. oldal

[394] Ugyanott Mezőgazdasági Osztály beszámolója. 2-3. oldal

[395] Ugyanott 38. kötet 1960. szeptember 19. VB ülés, Mezőgazd. Oszt., Beszámoló. 2. és 5-6. oldal

A kerületben 1960-ban 27 öntevékeny művészeti csoport tevékenykedett: 5 énekkar, 9 színjátszócsoport, 6 népi tánccsoport, 3 balettcsoport és 4 zenekar. Kórus Nagytétényben a Bányagyutacsgyárban (vegyes kar) és a Metallochemiában (férfikar) működött. A beszámoló a kórusok műsorpolitikáját jónak tartotta. *„Népdalfeldolgozásokat, mozgalmi dalokat, operakórusokat énekelnek. Hivatásos, szakképzett, munkájukat szívesen végző karnagyok állnak élükön."* Zenekar három helyen, a Bányagyutacsgyárban szimfonikus, a Gumigyárban ifjúsági fúvós és a kultúrotthonban fúvós zenekar működött. *„Zenekaraink nem töltik be hivatásukat. Művészi színvonaluk alacsony."* Színjátszócsoporttal rendelkezett a Bányagyutacsgyár, a Sertéshizlalda és a kultúrotthon. *„A Nagytétényi Kultúrotthon csoportja jó úton halad. Műsorpolitikája jó, azonban hiányzik a hivatásos oktató. Az elmúlt időben irodalmi estet, önálló műsorokat adtak, sajnos az érdeklődés gyenge volt."* [396]

1960. július 19-én a budatétényi szabadtéri színpadon a Nagytétényi Kultúrotthon üzemeltetésével kertmozit nyitottak. Hetente kétszer tartottak előadást, a nyáron összesen 12 alkalommal. Egy-egy filmet kb. 250 fő nézte meg.

Őszre befejeződött a 6. számú fő közlekedési út javítása a Vörös Hadsereg úton. Salakozást végeztek a Szabó-telepen és a Diótörő utcában. 9 utcában vízcsövet fektettek, s a Bartók Béla úton, valamint a Temető utcában egy-egy kutat is felállítottak. A Március 15. utcánál lévő nyílt árokba a rendőrségi szennyvíz bevezetését a HKI megszüntette. Kisebb épületfelújításokat végeztek a Vörös Hadsereg út 42. és az Úttörők útja 10. számú házakon. Szeptember 10-én a dunatelepi strandfürdőt megszüntették. A kerületfejlesztési terv alapján felújították az Óhegyen lévő Leheti kutat, s az Ady Endre út és a Barackos út sarkán álló kút új kútszerkezetet kapott. Szélesítették, illetve kijavították a gyalogjárókat a Petőfi utcában, a Batthyány utcában, valamint a Bartók Béla úton a Vörös Hadsereg út és a MÁV vonal közötti részen. A Templom utca 21. és 34. számú házakon épületjavítási munkákat végeztek.[397]

Az 1960/61.tanévben az egész kerületben megnőtt a napközibe jelentkező tanulók száma. Különösen Nagytétényben és a Pannónia utcai iskolában lett magas a jelentkezés. Az iskolákban – a keretet meghaladó jelentkezés miatt – társadalmi bizottság bírálta el a felvételeket. A bizottság munkájában a körzeti pártszervezet, a Nőtanács és a Szülői Munkaközösség tagjai vettek részt. Döntésükről, az elutasításról vagy a felvételről, az igazgató értesítette a szülőket. Nagytétényben ebben a tanévben 136 főt vettek fel a napközibe, a legtöbb tanulót a kerületben. A probléma részbeni megoldására néhány iskolában, Nagytétényben is, önköltséges csoportokat szerveztek. Ide olyan gyerekeket vettek fel, akiknek szülei olyan keresettel rendelkeztek, hogy

[396] Ugyanott Népművelési Osztály beszámolója. 2-4. oldal

[397] Tanácsülési jegyzőkönyvek 16. kötet, 1960. szeptember 27. Jelentés a VB munkájáról. 5-6. és 8-9. oldal, valamint Községfejlesztési terv. 4-6. oldal

megtehették a magasabb összeg befizetését. A nagytétényi iskola körzetében némi enyhülést jelentett az a tény, hogy a *„Sertéshizlaldában önálló üzemi napközis csoportot létesítettek. Itt 48 tanuló nyert elhelyezést, nyugdíjas nevelők felügyelete mellett."*[398]

1960-ban a kerület úthálózatának csak kb. 15%-a volt kiépített út, *„gyalogjárók területén az arány még kedvezőtlenebb."* Az Építési és Közlekedési Osztály jelentésében megállapította, hogy *„Kerületünk közlekedése elavult, ósdi. A sorompót alagúttal, a HÉV-et sárga villamossal lehetne kiküszöbölni. Erre azonban fedezet a közeljövőben nem áll rendelkezésre."* Nagytétényben ősszel a Vörös Hadsereg úton a Petőfi utca sarkánál társadalmi munkában parképítés folyt. *„Eddig 1 db láncos hinta, 9 db betonpad és kb. 50 fm dísznövény és 10 db fa lett elültetve."* A nagytétényi lakótelep csatornahálózatának átemelő szivattyútelepe novemberre elkészült és üzemelt. A kerületnek egy dunai szabadstrandja volt. *„Évről évre fel kell állítani az őrbódét és a WC-t. A strandfürdő fejlesztése érdekében kívánatos lenne a vízhálózat odavezetése, ezzel a dunatelepi lakótelep is megkapná az egészséges ivóvizet."*[399]

Novemberre a Vörös Hadsereg út nagyon rossz állapotba került, az arra haladó járművek az újonnan tatarozott házakat telefröcskölték sárral. Az Ady Endre út és a Zambelli Lajos utca sarkán lévő áteresz kitisztításra szorult, mert eltömődött, a környéket elöntötte a víz és a közlekedés sokszor lehetetlenné vált. Az utak kijavítására ősszel Nagytétény 14 fuvar salakot kapott. Csatornaépítést végeztek a Batthyány és Petőfi utcában, de a munka befejezése után az út rendbehozatala nem történt meg. Nagytétény belső területén higanygőz lámpákat szereltetett fel a Tanács. A nagytétényi park rendbehozatalát az itt élők társadalmi munkában elvégezték, de az odaültetett facsemeték teljesen kipusztultak.

A kultúrotthon ősszel a Nőtanáccsal közösen „Nők Iskoláját" indított.

A Vörös Hadsereg úti tisztasági fürdő 4 káddal és 10 zuhanyozóval üzemelt. Csekély igénybevétele miatt fenntartása deficites lett. A fürdőben felállított új kazán a régivel együtt a fürdő feletti bölcsőde fűtését és melegvíz-szolgáltatását is ellátta.[400]

Jelentés készült a társadalmi tulajdon védelmének kerületi helyzetéről, melyből három példát idézünk, bemutatva azt, hogy azokban az években milyen esetek számítottak társadalmi tulajdon elleni vétségnek.

A 22.402. számú közértbolt vezetője és helyettese megengedték az üzlet dolgozóinak, hogy a bolt élelmiszerkészletéből minden nap térítés nélkül tízóraizzanak, illetve uzsonnázzanak. Ugyanakkor egy-két eladó családtagjainak

[398] XXIII. 222. a. 2. 38. kötet, 1960. október 3. VB ülés, Bejelentés a napközik helyzetéről. 1-2. oldal
[399] Ugyanott 38. kötet, 1960. november 14. VB ülés, Jelentés. 4-9. oldal
[400] Tanácsülési jegyzőkönyvek. 16. kötet, 1960. november 25. Jegyzőkönyv. 4-8. oldal, valamint Építési és Közlekedési Osztály jelentése. 10. oldal

fizetés nélkül adott ki árut. *„Ezért aztán ennek a boltnak 1958 második felében 21.964 Ft-os leltárhiánya lett."* Az ügyet felderítették, az ügyészség a vádlottakat bíróság elé állította, ahol megbüntették őket.

Az Egészségügyi Gyermekotthon gondnoka, H. A. 1956 óta követett el a társadalmi tulajdon sérelmére különböző bűncselekményeket. 1956 tavaszán a Kastélymúzeumból kikerült bontási téglákat (10.000 db.) olcsón eladta V. L.-nek. Elsikkasztott 5 köbméter faanyagot és 800 darab mozaiklapot, melyet eladott M. L.-nek, és az eladási árat (5.000 FT.) zsebre vágta.

A Bányagyutacsgyár kultúrtermében 1960 februárjában egy szombatról vasárnapra virradó éjszakán üzemi bált rendezett a KISZ. Hajnal felé K. J. üzemi dolgozó a gyár tulajdonában lévő tangóharmonikán játszani kezdett, majd reggel, mintha a hangszer az övé lenne, a gyár területéről kivitte. *„Annak cipelésében az üzemi rendészek még segédkeztek is neki."* A vállalat sokáig kereste a 3.000 Ft értékű harmonikát, végül felfedték hollétét, s visszakerült az üzembe.[401]

Decemberben a Házkezelési Igazgatóság jegyzéket nyújtott be a VB-nek az elidegeníthető házakról. 24 házingatlan szerepelt a listán, köztük 13 nagytétényi. Például a Koltói Anna utca 12., a Sallai Imre utca 8., a Sziget utca 3. és 10., valamint a Templom utca 8. számú házak. Az elidegenítésre került házak megvételét elsősorban a ház lakóinak ajánlották fel. A nagytétényi kultúrotthon egy része 1960-ban még magántulajdonban volt. Az otthon választmányi ülésén felvetődött, hogy az ottani lakó kihelyezését csereingatlan kártalanítással meg lehetne oldani. Csereingatlanként a Templom utca 8. szám alatti ház vetődött fel. Tőzsér József szerint azonban *„Csereingatlannal a nagytétényi kultúrotthon problémáját nem valószínű, hogy meg tudnánk oldani. Az épület átalakításához újabb költségek lennének szükségesek, amit nem tudunk biztosítani."*[402]

A kerületi népi ellenőrök a kultúrotthon 1960. évi tevékenységét vizsgálva megállapították, hogy *„Komoly műsoros rendezvények nincsenek, csak a szokásos nősök bálja, farsangi bálok, szilveszter est és a vasárnaponként rendezendő táncestek képezik a kultúrotthon műsorpolitikáját."* A szakkörök működését sem tartották kielégítőnek és a látogatottság is gondot jelentett. Az ismeretterjesztő előadásokon mindössze 25-30 résztvevő jelent meg, a TV nézők száma is csekély, csupán 20-25 fő. A vasárnapi táncrendezvények létszáma 90 – 350 fő között mozgott. A programok mostoha körülmények között kerültek megrendezésre. A kultúrotthon *„piszkos, elhanyagolt, rossz berendezési tárgyakkal felszerelt és gyengén fűtött termeiben a látogatottság nem érheti el a kívánt eredményt."* A kultúrotthon működése körül viták folytak, *„tovább működjön vagy pedig a működése szüneteljen az átépítési munkák elvégzéséig."*[403]

---

[401] XXIII. 222. a. 2. 38. kötet 1960. november 14. VB ülés Jelentés 2. oldal

[402] Ugyanott 38. kötet, 1960. december 12. VB ülés, Bejelentés. 2. és Jegyzőkönyv. 8. oldal

[403] XXIII. 222. b. 258. kisdoboz, 19. számú dosszié. Jelentés 1961. január 30. 5. oldal

Az 1961. évi kerületfejlesztési tervben a Végrehajtó Bizottság 20 utcában tervezett vízcsőfektetést, ebből 7-et Nagytétényben (az Iskola, a Hársfa, a Zrínyi, a Kossuth, az Árpád, a Hámán Kató és a Kolozsvári utcák). Útkarbantartást és felújítást az Ady Endre úton, a Barackos úton a 827. utcától a Deák Ferenc utcáig, a Bartók Béla úti sorompótól a Barackos utcáig és a Zambelli Lajos utcában terveztek. A Vörös Hadsereg úton 700 négyzetméter hosszan gyalogjárda építését is elhatározták.. Nagytétényi csatornaépítés az előterjesztésben nem szerepelt. A közvilágítás fejlesztése érdekében 79 db higanygőzlámpás oszlopot kívántak felszerelni Budatétény Határ utcától a sertéshizlaldai sorompóig. 12 jelentősebb épületjavítást sorolt fel a terv, köztük mindössze egyetlen nagytétényit (Vörös Hadsereg út 65. szám). A bölcsődében konyhát kívántak kialakítani, a kultúrotthon teljes felújítása helyett csupán az épület tetőjavítása szerepelt a tervben.[404]

A Mezőgazdasági Osztály jelentése szerint a Vörös Csillag termelőszövetkezet gyenge gazdasági eredménye sok kívánnivalót hagyott maga után. Az egyesítés után a tagság között nézeteltérések alakultak ki, és előfordultak olyan panaszok, melyeket sürgősen meg kellett oldani. *„A nagytétényi tagság kifogásolta, hogy a vezetőség keveset foglalkozik velük és a főbb intézkedések minden vonalon a budatétényi telepre összpontosultak.”* Ennek ellenére a jelentés az egyesítést eredményesnek tartotta, mert a tervezett 38 Ft-ot munkaegységenként ki tudták fizetni a tagoknak.

1961 elején a kerület mezőgazdasági művelés alatt álló területének 70%-a a szocialista szektor kezelésébe tartozott. Az egyéni kezelésben álló 30% főleg főleg gyümölcsösökből és szőlőből állt. Kerületünkben is bevezették az országszerte elterjedt családi művelési formát, melynek lényege, *„hogy a belépett tag a termelőszövetkezettel szerződést köt, hogy a bevitt gyümölcsös ingatlanát továbbra is műveli családi műveléssel és a bruttó bevétel 30%-át a termelőszövetkezetnek fizeti be, 70%-ával pedig szabadon rendelkezik.”* A tagot a bevitt földje után megillette a földjáradék, a 15%-os felvásárlási felár és az SZTK.

Ezen kívül a műtrágyát és a szervestárágyát tsz beszerzési áron vásárolhatták meg. A Mezőgazdasági Osztály a kerületi Pártbizottság irányításával 1960 decemberében megkezdte az agitációs munkát. *„Úgy határoztunk, hogy 1.200 ölön felüli területtel rendelkező gyümölcstermelőket kívánjuk a termelőszövetkezetbe beszervezni.”* Nagytétény területén 134 személy 190 kat. hold területtel, Budafokon 28 fő 36 kat. hold területtel lehetett alkalmas családi művelésre. Február 14-én Nagytétényben hegyközségi gyűlést tartottak, ahol ismertették a hegyközség tagjaival a családi művelés formáját. *„A tapasztalatok azt mutatják, hogy a szervezési munka még ebben a formában sem könnyű.*

[404] XXIII. 222. a. 2. 39. kötet, 1961. január 16. VB ülés, Fejlesztési terv. 4-15. oldal

Az egyénileg termelők görcsösen ragaszkodnak a magántulajdonukhoz és csak hosszú, szívós agitációs munka után lépnek be a termelőszövetkezetbe." Február közepéig 26 tag lépett be a tsz-be 46 kat. hold területtel.[405]

Az 1960/61. tanév első félévi tanulmányi munkájának értékelése során a VB felhívta a figyelmet az egységes követelmények betartására. A tanulmányi átlagok elemzése arra utalt, hogy több helyen, iskolán belül, a követelményekben nagy a különbség. *„A követelményszint különbségével lehet magyarázni és kevésbé a tanulók adottságainak különbségével az évfolyamok közti feltűnő eltéréseket."* Nagytétényben például a VI. a. osztályban 26,6%-os lett a bukás, ugyanakkor a VI. b. osztály az iskolai rangsor második helyén állt. Az egyik VIII. osztályban a tanulók 20,6%-a bukott meg, a párhuzamos osztály pedig iskolai szinten kiemelkedett.

Az 1960/61. tanév első felének tanulmányi eredményei iskolánként:[406]

Iskola	*Osztályozott tanuló*	*Tanulmányi átlag*	*Munkás sz. átlaga*	*Bukás fő*	*%*
István tér	643	3,46	3,28	61	9
Kossuth	538	3,48	3,3	31	5,8
Árpád	510	3,30	3,18	61	11,9
Mátyás király út	416	3,45	3,3	31	7,4
Pannónia	540	3,39	3,24	65	12
Budatétény	524	3,24	3,15	60	11,4
Baross	749	3,29	3,1	109	14,5
Nagytétény	941	3,37	3,1	79	8,3

Áprilisban jelentést fogadott el a VB az 1960-ban elvégzett társadalmi munkákról. Nagytétényben is végeztek néhány fontosabb munkát. A Dunatelep mellett kialakításra váró strandfürdő területének rendezésében 274 fő 1.045 óra teljesítéssel vett részt (35.486 Ft). A Sertéshizlaldánál 10 fő 40 órában autóbuszmegállót létesített (17.000 Ft). Az Akó utca, Kossuth Lajos utca és Gyár utca salakozásában 96 személy 360 órát (2.484 Ft), a Zrínyi utca és a Kossuth Lajos utca salakozásán pedig 60 fő 240 órát dolgozott. A Kancsó utca útépítésében 97 személy 350 órában vett részt.[407]

Nyáron anyag készült a kerület közlekedéséről, mely bemutatta az autóbuszjáratok bővítésének folyamatát. A 3-as autóbusz beindulása után, az utasszám emelkedésével, először a járat sűrűsége növekedett, majd a lakosság igénye és sürgetése alapján sor került *„Budafokon az 58-as, Budatétényben az 50-es és Baross Gábor-telepen a 14-es járat beindítására. Később Nagytétény Óhegy, Hegyközség és Diósd lakói kértek autóbuszjáratot, ezért létesült a 13-as járat, amely egyúttal kiszolgálja a Bányagyutacsgyárat és a Mechanikai Műveket*

[405] Ugyanott 39. kötet, 1961. február 20. VB ülés, Mezőgazdasági Osztály jelentése. 1. és Tájékoztató. 1-2. oldal

[406] Ugyanott 39. kötet, 1961. március 20. VB ülés, Oktatási Osztály jelentése. 5-6. oldal

[407] Ugyanott 39. kötet, 1961. április 17. VB ülés, Jelentés. 1-3. oldal

is." A MÁVAUT Nagytétény Szabadság utcánál létesített végállomást az Érdre közlekedő járatok számára. A közlekedés javítása érdekében az Ady Endre út külső szakasza teljesen átépült, s a korszerű követelményeknek megfelelt. Belső szakaszának kiszélesítése a Vörös Hadsereg úttól a Zambelli Lajos utcáig az 1961. évi tervben szerepelt.

Az anyag foglalkozott kerületünk akkori fő közlekedési eszközével, a BHÉV problémájával is, melyről megállapította, hogy *„Kétségkívül tapasztalható kis mértékű fejlődés, de így is korszerűtlen, elavult. Nem túlzás, ha az összes járat közül ezt nevezzük a legkorszerűtlenebbnek."* BHÉV helyet FVV kocsik járatását javasolták, amely lényegesen gyorsabb lenne. Általános problémának tartották a vasúti keresztezéseket, a sorompókat: Budafok-Albertfalvánál két sorompó, Budatétény vasútállomásnál, a Gumigyárnál, a Sertéshizlaldánál és Nagytétény-Diósd vasútállomásnál egy-egy sorompó akadályozta a zavartalan közlekedést. Sajnálattal állapították meg a jelentés készítői, hogy ez a szintbeli keresztezés csak a harmadik helyre sorolt megoldandó probléma fővárosi szinten.[408]

1961-ben az Állami Egyházügyi Hivatal nem változtatott politikáján, taktikáján. Shvoy Lajos püspök szerint *„Még mindig a Sztálin- és Rákosi-éra szellemében dolgozik. Három igen derék teológusunk hagyta abba tanulmányait Pesten, amikor a kispapok többsége elhagyta a szemináriumot."* Közöttük volt dunatelepi gyermekkori barátom, Illyés Dénes is, akivel egy osztályba jártunk a nagytétényi általános iskolában. Nyolcadik osztály után ő papnak, én pedagógusnak készültem. *„A kalocsai érsek úr bejelentette, hogy akik aláírták a kívánt nyilatkozatot (hogy alávetik magukat az új rendnek és engedelmeskednek elöljáróiknak), azokat ordináriusaik (*megyés püspökök) *tovább taníttathatják. Bohus Péter, Illyés Dénes és Mecséri István teológusaink jelentkeztek, és őket Esztergomba küldtem. Egy félévi boldog ott-tartózkodás után az ÁEH azonnali hatállyal eltávolította őket. Illyés Dénes a mentőknél teljesített szolgálatot, s a mentőszolgálat biztatására az elnökhöz fordult… így megengedték neki tanulmányai folytatását a Centralében..."*[409]

Illyés Dénest 1963-ban szentelték pappá Székesfehérváron. 2003-tól Búcsúszentlászló plébánosa.

Nyáron az Utcaelnevezési Bizottság egyes utcanevek megváltoztatására tett javaslatot a VB-nek. Nagytétényben az alábbi utcák neveinek megváltoztatását javasolta:

- Ady Endre utca helyett Angeli Lajos utca. *„Nevezett a nagytétényi direktórium tagja volt."*
- Árpád utca helyett Agrár utca.
- Aradi utca helyett Tőr utca.

[408] Ugyanott 39. kötet, 1961. június 12. VB ülés, Jelentés. 1-3. oldal
[409] Shvoy Lajos: Önéletrajz i. m. 99-100. oldal

- Arany János utca helyett Szilva utca.
- Attila utca helyett Répa utca.
- Bem József utca helyett Killy Ferenc utca. *„Nevezett a nagytétényi direktórium tagja és a Vörös Őrség parancsnoka volt."* [410]

Az 1960/61. tanév értékelésekor az Oktatási Osztály eredményesnek tartotta, hogy *„A nagytétényi iskola a szocialista közösségek kialakítása érdekében határozatban szüntette meg a még fellelhető kettős mechanizmust, mely az úttörőmozgalom mellett külön iskolai önkormányzattal kívánt eredményeket elérni, és ezzel szétforgácsolta volna az ifjúság és a nevelőtestület erőit."*

Az iskolák tanulmányi helyzete a tanév végén:

Iskola	*Létszám*	*Tanulmányi átlag*	*Munkásszárm.átlaga*	*Bukási %*[411]
István tér	646	3,62	3,42	6,50%
Kossuth	534	3,72	3,50	3,93%
Árpád	515	3,55	3,44	6,60%
Mátyás király út	419	3,80	3,60	2,14%
Pannónia	536	3,64	3,31	5,51%
Budatétény	520	3,53	3,43	5,57%
Baross	752	3,57	3,35	9,44%
Nagytétény	939	3,56	3,41	8,94%

A nagytétényi iskolában az úttörőcsapat *„szervezte és vezette az iskolán kívüli és az iskolán belüli társadalmi munkákat, mint pl. az iskola parkosítása, az udvar fásítása, a Kancsó utcai útépítés kőhordása, a Duna-parti strandterület fásítása.* Az iskola úttörői a kulturális szemle keretében komoly elismerést arattak: *„A kerületi versenyen versmondásból, prózamondásból, valamint a kamarakórusunk és tánccsoportunk az elsők között szerepelt. A kerületi versenyt követően mind a kórus, mind a tánccsoport elsőként végzett a budapesti döntőben, versmondó és prózamondó is igen előkelő helyezéssel szerzett újabb dicsőséget iskolánknak.*[412]

Az 1962. évi beruházási és felújítási munkák előkészítéséről készült jelentés foglalkozott a nagytétényi kultúrotthon belső és külső felújításával, melyet a Fővárosi Tanács VB keretéből kívántak megvalósítani. *„Amennyiben a felújítási összeget (630.000 Ft) a Fővárosi Tanács nem tudja biztosítani, a Művelődési Otthon további működését kénytelenek leszünk megszüntetni. Az épület több helyen beázik, életveszélyes és a 78 pontból álló tűzrendészeti határozat teljesítése szinte teljesen megbénítja az otthon rendezvényeit."*

[410] XXIII. 222. a. 2. 40. kötet, 1961. július 10. VB ülés, Bejelentés. 1. oldal
[411] Ugyanott 40. kötet, 1961. augusztus 7. VB ülés, Jelentés. 2. oldal és melléklet
[412] A Hugonnai Vilma Általános Iskola jubileumi évkönyve, 2007. i. m. 38-39. oldal

A Kereskedelmi Osztály tájékoztatója szerint Nagytétényben 1961. I. félévében több közértboltban történt felújítási, karbantartási munka:

- Malinovszkij út 51.: aljzat betonozás, festés, mázolás (22.000 Ft).
- Zambelli Lajos utca 27.: aljzat betonozás, mázolás, asztalos munkák (26.000 Ft).
- Szabó-telep: generál felújítás (37.000 Ft).
- Vörös Hadsereg út 56.: festés, mázolás, lábazat befedése (17.000 Ft).

A Szabadság utca 1. szám alatti vendéglátóipari vállalatnál bojlert szereltek fel (4.000 Ft).[413]

A Tanács Pénzügyi Osztályának munkatársai augusztusban ellenőrzést tartottak a kultúrotthonban, s azt tapasztalták, hogy a programok iránti érdeklődés nagyon csekély. 1961-ben például össztáncból 52.000 Ft-ot terveztek, július végéig a teljesítés azonban csak 16.352 Ft lett. Filmvetítésből 18.000 Ft bevételt kívántak elérni, a teljesítés 7.581 Ft lett. Tánctanfolyam bevételük egyáltalán nem volt, s a műsoros estek bevétele is mindössze 352 Ft lett. A jegyzőkönyvben megfogalmazták, hogy *„A nagytétényi fiatalok nem szívesen látogatják a kultúrotthont. Az intézmény olyan elhanyagolt állapotban van, amelyen részleges tatarozás nem segít, csak teljes felújítással lehet biztosítani a látogatók számának növelését. Ez a felújítás minél tovább késik, a fiatalság érdeklődése, rendezvényeken való részvétele annál kevésbé lesz biztosítva."*[414]

Az Utcaelnevezési Bizottság szeptemberben több nagytétényi számozott utca elnevezésére tett javaslatot a Végrehajtó Bizottságnak:

- A Törökbálinti Állami Gazdaság nagytétényi telephelyéhez és a SZÖVOSZ iskolához vezető 827. utca helyett Szakiskola utca.
- *„A Barackos utcával párhuzamosan az Ady Endre utcán át Érd irányában lévő 833. utca helyett Barackos utca, mivel annak egyenes folytatása."*
- A Kis-Dunapart részén lévő telephelyre vezető 850. utca helyett Kutató utca.
- A Bartók Béla úti lakótelep 868. utcája helyett Virágkert utca.
- A 869. utca helyett Rozs utca.
- A 870. utca helyett Füttyös utca.
- A Terrachemia, valamint a Kancsó utca közötti területen lévő 843. utca helyett Kakukkfű utca.[415]

1961-ben a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak egy fiókja (Tóth József utca 36. szám) és annak három könyvállomása működött a kerületben. A könyvállomások közül a legtöbb olvasó (143 felnőtt és 85 gyermek) a nagytétényi könyvtárba járt. A jelentés megállapította, hogy *„A nagytétényi pártkörzetben*

---

[413] XXIII. 222. a. 2. 40. kötet, 1961. augusztus 21. VB ülés, Tervcsoport jelentése. 5. oldal és Kereskedelmi Osztály tájékoztatója. 1-2. oldal

[414] XXIII. 222. b. 258. kisdoboz. 19. számú dosszié. Pénzügyi Osztály jelentése. 1. oldal

[415] XXIII. 222. a. 2. 40. kötet, 1961. szeptember 18. VB ülés, Bejelentés. 1. oldal

működő harmadik állomás van a legjobb helyzetben, bár területileg nincs központban. Mégis a külön terem biztosítása lehetőséget ad a megfelelő könyvtári munkára. Ez az állomás van legjobban ellátva könyvekkel, a könyvtárosok jó kapcsolatot építettek ki az olvasókkal, állandóan emelkedik az olvasók száma."[416]

Ősszel aszfaltburkolattal látták el a Vörös Hadsereg út járdáinak egy részét. Intézkedtek a mozi előtti bűzt árasztó csatornalefolyó bekötése ügyében. A bekötést az útcsoport végezte el.[417]

Az 1961. évi októberi bérmálást megelőzően október 5-én főesperesi vizsgálatot tartottak a plébánián. A jelentés megállapította, hogy az utolsó vizitáció óta a templom külső falazata és tornya újonnan lett tatarozva és a tetőzet is kijavításra került. Megdicsérte a templom tisztaságát, szép kifestését, rendjét, de megállapította, hogy a Szent Júlia oltár festése a beázás következtében romlásnak indult. A jelentés több hiányosságot is felsorolt. Például raktárhelyiség hiánya miatt az oldalkápolna raktárjellegű, a sacrarium (szentségőrző hely) nem zárható, nincs kórusszekrény, a kelyhek aranyozása kopott. *„A 2 db félig zárt gyóntatószék elég elhanyagolt, ajtajáról hiányzik az üveg. Nagytétény megérdemelne két darab zárt gyóntatószéket, amikor két szobrot tudtak csináltatni 10.000 Ft-ért."*

Izeli József 36 éves káplán a plébánián lakott. Hittant heti 8 órában tanított. A templom képesített kántora, Virág István 400 Ft fizetést kapott.

A plébániaépület 6 szobáját és mellékhelyiségeit az ellenőrzés szépnek és rendesnek találta, viszont a *„Melléképületek eléggé rongált állapotban vannak."* A nagytétényi anyakönyveket 1792-től hiánytalanul vezették, de 7 régi anyakönyv bekötésre várt, s több év végén nem lett lezárva. A jelentés szerint *„Plébániatörténet ugyan van, de kiismerhetetlen."* A hívek templomlátogatását a vizsgálat kielégítőnek (40%) tartotta, sokan más templomba jártak óvatosságból. Elsőáldozáson 82 fő vett részt, bérmálásra 280-an jelentkeztek.

Shvoy Lajos székesfehérvári püspök a bérmálás után levélben hívta fel Markó Gyula plébános figyelmét néhány problémára. Részlet a levélből: *„Segédpüspök úr jelentése szerint a szentmise alatt a gyermekek nyugtalankodtak, mert nem volt helyük. Az áldoztatásnál a rend teljesen felbomlott, mert nem volt okosan elrendezve és elgondolva. A bérmálásra az elhelyezés formás volt, a bérmálás azonban sok zökkenővel ment végbe, mert a bérmálkozókat nem*

[416] Ugyanott 40. kötet, 1961. október 2. VB ülés, Jelentés. 2. és 5. oldal
[417] Ugyanott 40. kötet, 1961. október 16. VB ülés, Az apparátus által végzett munkák. 2. oldal

eléggé oktatták ki. A bérmálkozók 95%-a nem tudott keresztet vetni. Ez elsősorban a hitoktató káplán mulasztása, de ezért Főtisztelendőséged is felelős.

Szomorúan kell megállapítanom, hogy Főtisztelendőséged vagy nem tudja, vagy nem akarja rendben tartani és vezetni plébániáját."[418]

1961-ben Baross Gábor-telepen is tartottak bérmálást. A szeptember 19-i főesperesi vizsgálat szerint itt az első áldozók száma 64 volt, a bérmáláson pedig több mint 200-an vettek részt. Shvoy Lajos püspök Magdics Imre plébánosnak írt levelében kiemelte: *„Örömmel olvastam a főesperesi jelentésben, hogy a templom 1958-ban szinte újjáépült. Főpásztori köszönetemet fejezem ki elsősorban Neked, kedves Fiam… A bérmálás nagyon szép volt. Hála Istennek, hogy a régi szép buzgó szellem még él Baross Gábor-telepen... Húsvéti gyónás 30%, nagyon kevés. Szentségek nélkül sokan halnak meg. Ez fáj nekem legjobban. Szinte pótolhatatlan veszteség."*[419]

Az 1962. évi kerületfejlesztési tervjavaslatban 2.900 méter csőfektetés szerepelt. Ebből Nagytétény és Baross Gábor-telep vízhálózata együtt 1.355 méter hosszúságban részesült. Például: Schönherz Zoltán utca, Szabadság utca, Zsák utca, Gyümölcs utca, Templom utca. Szerepelt a tervben a Vörös Hadsereg úti bölcsőde modernizálása 130.000 Ft értékben. *„A jelenlegi konyha elhelyezése és működése nem felel meg a követelményeknek. Új konyha létesítésével a bölcsődében jobb foglalkozási lehetőség alakul ki."* Bekerült a tervbe a kultúrotthon felújítása is (630.000 Ft). *„Az épület felújítására nagy szükség van. A nagytétényi rész egyetlen kulturális központja. A tanácstagi beszámolókon is nagy az érdeklődés a Művelődési Ház felújítási kérdése iránt. A kiviteli tervek rendelkezésre állnak, s azt a kivitelező vállalat megkapta."*

Társadalmi munkában kívánták folytatni a Kancsó utca további szakaszának megépítését (20.000 Ft) és a dunatelepi strandfürdő földmunkáinak folytatását, valamint a parkosítást (10.000 Ft).[420]

Az Utcaelnevezési Bizottság javaslatára a Budafok Tóth József utcától a XXII. kerület és Érd közigazgatási határáig a 6-os számú út végig a Vörös Hadsereg út nevet kapta.[421]

A Gyümölcstelepítési Szakbizottság tájékoztatója szerint kerületünkben az őszibarackos területek nagyobbrészt Nagytétényben terültek el, a termelőszövetkezet gyümölcstelepítésének súlypontja is e területre esett. A gyümölcsösöket jól kezelték, a megfelelő szakemberek hosszú évek során nagy tapasztalatra tettek szert az őszibarack-termelésben. Ennek ellenére a termésátlagok elég alacsonyak lettek, kb. 25 mázsára tehető kat. holdanként. Ezen kívül igen jól kezelt I. osztályú barackosok is léteztek, ahol 60-70 mázsás átlagtermést is elértek. A gyümölcsösök jelenlegi állapota nagyrészt

[418] SzfvPL 7222A 1961. október 22-én kelt és az 1213/1961. számú iratok
[419] Ugyanott az 1961. október 21-én kelt püspöki levél
[420] XXIII. 222. a. 2. 40. kötet, 1961. december 11. VB ülés, Tervjavaslat. 4. és 6. oldal
[421] Ugyanott 40. kötet, 1961. december 28. VB ülés, Utcanevek rendezése. 1. oldal

kiöregedett, felújításra szorultak. Egy-egy termelő kis területén sokféle fajtát termelt, olyat is, ami kevésbé értékes. A tsz gyümölcsös területe szétszórt, kisebb parcellákból tevődött össze, a legnagyobb egy tagban lévő barackos területe Nagytétényben 13 kat. hold volt.[422]

Az 1962. évre elfogadott kerületfejlesztési tervbe januárban bekerült még néhány nagytétényi munka:

- A Vörös Hadsereg úton a Sertéshizlaldáig aszfalt gyalogjárót terveztek készíteni.
- A Vörös Hadsereg út 51. szám alatti közértüzlet teljes belső felújítása berendezéssel és felszereléssel együtt.
- A Bartók Béla úti és az Ady Endre úti sorompó után lépcsőlejáró építése.
- A Csókási Pál utcai vízvezetéki közkút lefolyójának bekötése a közcsatornába.

A kultúrotthon felújításával kapcsolatban ez olvasható a kerületfejlesztési tervben: *„A munka az év első hónapjában megindul. A felújított Művelődési Otthon a kerület kulturális színvonalának emelése terén komoly tényezőként fog szerepelni. Működésének teljesebbé válása jó hatással lesz a lakosság kulturális igényeinek kielégítése terén."*

A társadalmi munkában elvégzendő feladatok is kiegészültek:

- A Kastélymúzeum előtti térség rendezése.
- A Batthyány utcai új lakótelepnél park kialakítása.
- Az Érdi utca rendezése.
- Az Ady Endre úti sportpálya fejlesztése.[423]

A kerület a fővárostól 1961-ben 42 db lakást kapott, melyből húszat barlanglakások felszámolására, kettőt romos, életveszélyes lakás megszüntetésére és egyet apparátusi dolgozó lakásigényének kielégítésére használtak fel. A fennmaradó 19 lakásból 7 nagytétényi család jutott új otthonhoz. Például: Szabadkai István Március 15. utca 28. szám alatti lakos, aki 8 tagú családjával a Budafok Temető utca 4. szám alatti 2 szobás lakásba költözhetett (minőségi csere). Munkácsi Dezső 6 tagú családjával a Bartók Béla út 87. szám alatti életveszélyes lakásból a Budafok Leányka utca 20. szám alatti 2 szobakonyhás lakásba költözhetett. Helyes Józsefné Honvéd utca 17. szám alatti lakos (2 fő) 1 szobás lakást kapott Csepelen.[424]

A kereskedelmi egységek 1962. évi felújítási és karbantartási tervében néhány nagytétényi üzlet is szerepelt.

A Közért Vállalathoz tartozó boltok közül 20 üzlet felújítása, tatarozása szerepelt, közülük 5 volt nagytétényi:

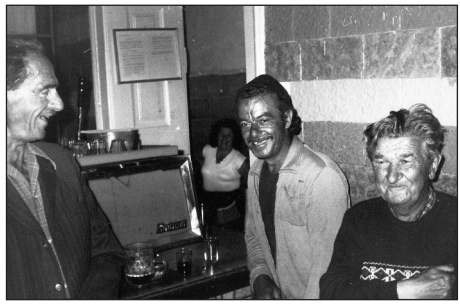
[422] Ugyanott 41. kötet, 1962. január 15. VB ülés, Tájékoztató. 1. oldal

[423] Ugyanott 41. kötet, 1962. január 29. VB ülés, Kerületfejlesztési terv. 5-19. oldal, valamint Javaslat társadalmi munkákra. 1-2. oldal

[424] Ugyanott Tájékoztató. 1-2. oldal

- A II. negyedévben a Vörös Hadsereg út 58. szám alatti húsbolt (10.000 Ft), a Malinovszkij út 59. szám alatti fűszerbolt (16.000 Ft), a bányagyutacsgyári fűszerbolt (5.000 Ft) és a HÉV-tejcsárda (5.000 Ft).
- A III. negyedévben a Metallochemia fűszerboltja (5.000 Ft).

A Dél-Budai Vendéglátóipari Vállalat egységei közül 11 falatozó, vendéglő, cukrászda szerepelt a tervben, közülük mindössze 1 nagytétényi, a Szabadság utca 1. szám alatti falatozó a III. negyedévben (30.000 Ft). A hozzászólók közül Barta Józsefné kifogásolta, hogy *„A nagytétényi Beugró vendéglő teljes felújításának összegét úgy az 1960., mint az 1961. évben betervezték, azonban a felsőbb szervek ezt mindkét esetben elvetették". A* Beugrót Tétényben mindenki Sekrestyésnek, Sekinek hívta a templom közelsége miatt. A talponállóban sokáig nem volt se szék, se asztal. A fal mellett körbefutó pultnál állva lehetett fogyasztani. Az egyik beruházásnál presszógéppel és büfével látták el. Szalámis és húsos zsemle, valamint pogácsa szerepelt a kínálatban.

Az iparcikkboltok közül a Vörös Hadsereg út 56. szám alatti háztartási bolt tatarozása is szerepelt a tervben, a III. negyedévben (30.000 Ft).[425]

A Végrehajtó Bizottság az utcanevek megváltoztatásával kapcsolatban 1961. december 28-án hozott határozatát februárban módosítani kívánta olyképpen, *„hogy a Budafok Petőfi úttól Nagytétény Vörös Hadsereg út végéig, tehát Budafok Petőfi út, Budafok és Budatétény Vörös Hadsereg út, Nagytétény Malinovszkij út és Vörös Hadsereg útja nevének megszüntetését és helyette, mint egy útnak: Bevonulás útjának javasolja elnevezni."* Nem fogadták el. Az Utcaelnevezési Bizottság által benyújtott javaslatban ekkor már a Nagytétényi út elnevezés is szerepelt. A VB ezen az ülésén a nagytétényi Gyár utcát Harangozó Sándor utcára javasolta elnevezni. Nevezett a kohómunkások főbizalmija volt.[426]

Az Oktatási Osztály márciusban három iskolában, köztük Nagytétényben megvizsgálta a szülői munkaközösségekkel és az üzemekkel való kapcsolatot, együttműködést. A jelentés megállapította, hogy *„A három iskola tapasztalata azt jelzi, hogy a szülők együttműködése, a nevelők és a szülők közös tevékenysége az alsó tagozaton mutat több eredményt… Jelentős forintösszegek és lelkes munkaórák jelzik a szülőknek az iskola társadalmi megsegítésében végzett munkáját."*

[425] Ugyanott 41. kötet, 1962. február 12. VB ülés, A kereskedelmi egységek felújítási terve. 1-3. oldal, Hozzászólások. 7. oldal

[426] Ugyanott 41. kötet, 1962. február 22. VB ülés, Jegyzőkönyv. 13. és Bejelentés. 1. oldal

Bessenyei Ákos a nagytétényi általános iskola igazgatója hozzászólásában elmondta, hogy a félévi értekezleten elemezték az iskola tanulmányi helyzetét, s elhatározták, hogy a 67 elégtelen rendű tanulót komoly segítségben részesítik. Az igazgató tapasztalata szerint *„a rossz tanulásnak rendszerint valami otthoni helyzetben rejlik a legfőbb oka."* Az SZMK segítségével a bukott tanulók szülei részére külön értekezletet tartottak, melyen 43-an jelentek meg. *„Ezt igen nagy eredménynek tartjuk. Magnetofonon keresztül mutattuk be, hogyan felel egy készületlen és egy ötös tanuló."* Véleménye szerint az V. osztályban azért lett magas a bukások száma, mert IV. osztályban a gyerekek olvasási készsége gyenge. *„Az V. osztályban nem tudnak folyamatosan olvasni, s ebből adódik, hogy a feladott leckét az olvasási készség hiánya miatt nem tudják megtanulni."*

A nagytétényi iskola a Metallochemia Vállalattal építette ki a patronálást, melyet az üzem és az iskola is eredményesnek tartott. A jelentés kiemelte, hogy *„Nagytétényben, mint bizonyos területi egységben pozitívumként jelentkezik, hogy az iskolának sok szálú anyagi kapcsolata van a patronáló üzemen kívül a körzetében lévő mindhárom üzemmel, azonban igényként lép fel a kapcsolatnak politikai-pedagógia elmélyítése."*[427]

Az iskolában áprilisban és májusban úgynevezett hosszú látogatást tartottak, melynek során megvizsgálták az órákon folyó világnézeti nevelés helyzetét. Több területen előrehaladást állapítottak meg a felügyelők. *„Az osztályfőnöki órák nevelési programjának megtervezése példamutatóan gondos."* Jónak tartották, hogy a nevelők egy része az ateista nevelést is bekapcsolta tanórai munkájába. A hiányosságok közé tartozott, hogy *„Egyes kartársak még mindig küszködnek a világnézeti nevelés helyes módszereinek keresésével."* A szenvedélyes és érzelmektől átfűtött nevelői hangot csak a humán tantárgyaknál tapasztaltak.[428]

Közérdekű bejelentés alapján a kerületi Népi Ellenőrzési Bizottság megvizsgálta a Házkezelési Igazgatóság tatarozási munkáit a Csókási Pál utca 1. és 12. szám alatt. A HKI a kivitelezési munka vezetésével a FAVORIT Vegyesipari KTSZ-t bízta meg. A kivitelező KTSZ hanyag, szakszerűtlen munkát végzett. A minőségi hiányok mellett komoly túlszámlázások is történtek. *„Pl. ács és állványozó munkáknál 9.384 Ft túlmunkát számláztak. Ugyancsak túlszámlázás történt a kéményépítés, a kéményszegélyt illetően is. A hanyag munka következtében az épületen beázások történtek és olyan helyzet állt elő, hogy a szakszerűtlenül végzett munka miatt belátható időn belül ismételten szükségessé vált az épület egyes tetőszerkezeti részének felújítása."* A műszaki átvételnél a HKI megbízottja semmi kifogást nem tett a munkával kapcsolatban. Pedig *„az ilyen hanyag munkánál a HKI-nek büntető feljelentést kellett volna tenni… Javaslatunkra a VB a fenti ügyben fegyelmi vizsgálatot rendelt el."*[429]

---

[427] Ugyanott 41. kötet, 1962. március 12. VB ülés, Jelentés. 3-4. és Hozzászólások. 4. oldal
[428] Ugyanott 42. kötet, 1962. augusztus 9. VB ülés, Jelentés. 3-4. oldal
[429] Ugyanott 42. kötet, 1962. augusztus 9. VB ülés, NEB beszámoló. 4. oldal

A kerületi Végrehajtó Bizottság mint I. fokú fegyelmi hatóság a HKI főmérnöke és technikusa ellen fegyelmi eljárást indított, melynek során megállapították, hogy mindketten fegyelmi vétséget követtek el. Cs. I. főmérnököt alacsonyabb munkakörbe helyezték át, s kötelezték az okozott 9.384,90 Ft kárból 3.900 Ft megtérítésére, *„mivel nevezett a nagytétényi Csókási Pál utca 12. szám alatti tatarozási munkálatoknál olyan nagyfokú hanyagságot követett el az ellenőrzés során, mely miatt a jelzett károkozás létrejöhetett."*

K. L. technikust írásbeli megrovásban részesítették, s az okozott kárból 2.700 Ft megtérítésére kötelezték.[430]

Az 1962. évre kivetett községfejlesztési hozzájárulás ellen több nagytétényi lakos nyújtott be mérséklési kérelmet. Például özv. Prohászka Jánosné (Landler Jenő utca 5.) 72 éves nyugdíjas. A földjére kivetett 150 Ft községfejlesztési hozzájárulást, mivel az jövedelmet nem hozott, 30 Ft-ra mérsékelték. Özv. Máray Józsefné (Sziget utca 11.) 63 éves nyugdíjas. Egyedül élt, földjére kivetett 150 Ft hozzájárulást 75 Ft-ra csökkentették. Tétényi Sándor (Gyümölcs utca 3-5.) 71 éves nyugdíjas. Földjére kivetett 150 Ft hozzájárulást 50 Ft-ra mérsékelték.[431]

Az 1962. évi kerületfejlesztési terv teljesítése során Nagytétényben júliusban elkészült a Zambelli Lajos utca útkarbantartási munkája, s augusztusban folytatódott az Ady Endre utcai útjavítási munka. Elkészült a Vörös Hadsereg úton a padkakövezés, a gyalogjáró kiszélesítése. A HÉV Pályafenntartás kitérőcseréket végzett Nagytétényben. A Csókási Pál utcai vízvezetéki közkutat bekötötték a közcsatornába. Felújítási és karbantartási munkát végeztek a Szabadság utcai Beugró vendéglőben. A jelentés szerint a kultúrotthon *„épületének felújítási munkája januárban beindult és augusztus végére elkészül. A felújított művelődési otthon a kerület kulturális színvonalának emelése terén komoly tényezőként fog szerepelni."* A Nagytétényi Cipész Kisipari Termelő Szövetkezet ezekben az években exportra és a belkereskedelem részére végzett árutermelést, méretes cipőket készített a lakosságnak és lábbelik javításával foglalkozott. A szövetkezet termelési értéke 1961-ben és 1962 első félévében az 1959. és 1960. évhez képest visszaesett. Ez azért történt, mert 1961-ben egyáltalán nem volt exportjuk, 1962 első félévében pedig emelkedett a forgalmi adókulcs. Ennek ellenére 1961-ben a szövetkezet szép nyereséget ért el: nettó nyeresége 377.139 Ft lett. A felosztható nyereség a kereset 8,3%-a, ez 26 munkanap munkabérének felelt meg. A szövetkezet darabbér rendszerben dolgozott, a törzsórabér 8,20 Ft volt, s ezen az összegen belül alakították ki a darabbért.[432]

Nyáron kerületünk is bekapcsolódott a virágos mozgalom eseményeibe. A VB a mozgalom eredményeinek megtárgyalása során kiemelte a Batthyány utcai lakótelep szép parkosítását. Ugyanakkor feladatként jelölte meg a *„Kas-*

[430] Ugyanott 43. kötet, 1962. augusztus 23. VB ülés, Jelentés fegyelmi eljárásról. 3. oldal
[431] Ugyanott 42. kötet, 1962. augusztus 9. VB ülés, Kimutatás. 2-3. oldal
[432] Ugyanott Kerületfejlesztési terv teljesítése. 2-9. oldal és Beszámoló a Cipész KTSZ munkájáról. 1-2. oldal

télymúzeumnál látható ókori szobor emlékmű" körüli térség rendbehozatalát. Sajnálattal állapította meg a tájékoztató, hogy az emberek társadalmi munkája gyakran kárba vész. Ilyen eset volt például a *„Nagytétényben a Petőfi utca sarkán a környék lakossága által jelentős társadalmi munkával megépített játszótér, melyet fákkal, bokrokkal és dísznövényekkel ültettek körül. Kellő gondozás és védelem hiányában tönkrement, a fák, bokrok kipusztultak."* [433]

Szeptemberben a HÉV megszüntetésének kérdése szerepelt a Végrehajtó Bizottság napirendjén. A VB *„megtárgyalva a HÉV-járat megszüntetésével kapcsolatban előterjesztett napirendi pontot, egyöntetűen állást foglal, hogy a Fővárosi Villamos Vasút kocsijait Nagytétényig közlekedtesse. Ugyanakkor a VB ragaszkodik ahhoz, hogy az eddig közlekedő autóbuszok minden változás nélkül megmaradjanak."*[434]

Molnár Béláné VB elnökhelyettes szeptember 20-án bejelentette, hogy *„A Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága elfogadta a kerületi Tanács javaslatát a Fővárosi Villamos Vasút kocsijainak Nagytétényig történő közlekedtetésére vonatkozólag."*

1963. január 1-jén indult el a 43-as villamos Móricz Zsigmond körtér és Nagytétény között. A HÉV-hez képest egy kicsit megrövidült a vonal, a végállomás átkerült a mai Nagytétényi út és a Kastélypark utca kereszteződéséhez. A végállomás is megváltozott, a HÉV- végállomástól eltérően a 43-as villamos végállomása csak egy vágánynyal és váróhelyiség nélkül épült meg. A 43-as villamoson kívül csúcsidőben elindult a 43A jelzésű betétjárat is Móricz Zsigmond körtér és Budatétény Kultúrpark között, majd ezt követően a 43B jelzésű villamos Baross Gábor-telepig. Ez 1967 végén megszűnt.

Az 1962-ben megalakult Tisztasági Bizottság 54 esetben tett intézkedést a kerületben. Nagytétényben például a Vörös Hadsereg út 36., 42., 44-46. számú házakban a WC probléma miatt kellett intézkedniük, mert *„a Szervestrágya Vállalat nem gondoskodott a WC tisztításáról és azok olyan állapotban voltak már, hogy az egészségügyi szempontból is erősen kifogásolható volt."* Sok panaszt vizsgáltak meg azért is, mert *„a szemétgyűjtő kocsira a szemét felrakását nem elég körültekintően végzik és az edényeket dobolják. Ezzel nagymértékben rongálják a tárolóedényeket, valamint a dobálás következtében a szemét szétszóródik."* A bizottság a Köztisztasági Hivatal intézkedését kérte. A nagytétényi főútvonalon, az orvosi rendelő környékén az útépítés után a kő rendezetlenül ottmaradt. Az Építési Osztály figyelmét hívták fel erre.[435]

---

[433] Ugyanott 43. kötet,1962. augusztus 23. VB ülés, Tájékoztató. 2-3. oldal
[434] Ugyanott 43. kötet, 1962. szeptember 4. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal
[435] Ugyanott 43. kötet, 1962. szeptember 20. VB ülés, Jegyzőkönyv. 3. oldal és a Tisztasági Bizottság jelentése. 2-3. oldal

Nagytétényben kiépítésre került az Érdi utca, ahol a TÜZÉP-telep helyezkedett el. *„Így megoldást nyert a bejárat elhelyezésének régóta húzódó ügye és a lakosság most már kevesebb bosszúsággal szerezheti be a téli tüzelő és építőanyag szükségletét."* Az Útcsoport a nagytétényi piac környékén megrendelt munkát 120.000 Ft értékben elvégezte. *„Ezen a területen feltétlenül szükséges további beruházás 1963-ban, hogy az őstermelők a főútvonalról is megfelelően kikövezett úton közelíthessék meg a piacot."*[436]

Az 1962. évi társadalmi munkák közül központi szervezésű volt a Kancsó utca rendbetétele. 1961-ben itt a kerületi KTSZ-ek dolgozói közül 700-an dolgoztak, s 500 köbméter földet termeltek ki, valamint 500 köbméter zúzott követ mozgattak meg. Összesen 1.500 munkaórát végeztek. Az 1962. évre beütemezett társadalmi munka szervezését a Hazafias Népfront Bizottság vállalta, de szervezési nehézségekre hivatkozva nem valósított meg semmit. A Kancsó utca befejezését így az Útkarbantartó Kirendeltség végezte el, melynek értéke 41.685 Ft volt.

A dunatelepi strandfürdő rendezéséhez szükséges társadalmi munkák szervezését és lebonyolítását a kerületi KISZ Bizottság vállalta, de azt nem teljesítette. A KISZ fiatalok nem jelentek meg a program szerinti időpontokban és helyen. *„A strandfürdő területén tartózkodó úszómester és a strandfürdő mellett lakó Bereczki Sándorné egybehangzó állítása szerint összesen három alkalommal voltak a helyszínen a budatétényi SZÖVOSZ iskola tanulói. Azonban a helyszínre érkezve a KISZ fiatalok nem végeztek semmiféle munkát és rövid ott-tartózkodás után eltávoztak, arra való hivatkozással, hogy lejárt az idejük."*

A kerület iskoláiban január 19-től február 4-ig szénszünetet tartottak, mert a kevés és rossz minőségű szénnel nem lehetett kellő hőfokot elérni. Február 4-én megindult a tanítás, de a nagytétényi általános iskola csak néhány napi tüzelővel rendelkezett, ezért részlegesen működtek, 30 perces órákat tartottak.[437]

1962. december 30-án megnyílt az újjáépített Nagytétényi Művelődési Otthon, *„mely kerületünk legkorszerűbb művelődési intézménye. Januártól kezdve nyomtatott havi programot készítenek, mely egyrészt elősegíti a tervszerű munkát, másrészt színvonalas propagandaeszköz is. Az otthon művelődési és szórakoztató rendezvényei egyaránt népszerűek."*

A Vöröskereszt XXII. kerületi szervezete februárban árvízvédelmi intézkedési programot készített. A program Nagytétényben veszélyeztetett területnek minősítette Diósárok környékét 2.000 kitelepítendő lakossal, Dunatelepet 340 lakossal, valamint a Sertéshizlaldát és környékét 6.000 lakossal.[438]

---

[436] Ugyanott 44. kötet, 1963. január 10. VB ülés, A VB fontosabb intézkedései. 1. oldal

[437] Ugyanott 44. kötet, 1963. február 7. VB ülés, Jelentés a társadalmi munkákról. 4-5. oldal és Jelentés a VB intézkedéseiről. 1. oldal

[438] Ugyanott 44. kötet, 1963. február 21. VB ülés, Az 1962/63. évi népművelési program. 6. oldal valamint Árvízvédelmi intézkedési program. 1. oldal

NAGYTÉTÉNY
AZ ÉRETT KÁDÁRIZMUS IDEJÉN

Történelmi háttér

A megtorlás elmúltával, az 1960-as évektől a többi szocialista országhoz képest elviselhetőbb élet alakult ki Magyarországon. A „puha diktatúra" időszakában a rendszer stílust váltott. 1956 elítéltjeinek 1960-ban, majd 1963-ban általános amnesztiát hirdettek, melynek során a bebörtönzöttek mintegy 80%-át szabadon engedték. Kádár János meghirdette az úgynevezett „aki nincs ellenünk, az velünk van" elvet. Ha valaki nyíltan nem sértette meg a tabukat, akkor viszonylag háborítatlan lehetett a magánélete. A rendszer 3 tabujának megsértését viszont szigorúan büntették: Nem kérdőjelezhető meg az egypártrendszer, nem vitatható a Szovjetunióhoz való hűség, nem kérdőjelezhető meg 1956 ellenforradalmi jellege és nem lehet szólni a megtorlásokról.

Kádár Jánosék fontos feladatnak tekintették az emberek elégedettségét, ezért mindenáron javították az életszínvonalat, mely a kínálat növekedéséhez vezetett. Megindult az ipar korszerűsítése, szerkezeti átalakítása. Terjedt a kis magánvállalkozások (maszekok) rendszere. Emelkedtek a jövedelmek, ezzel együtt a fogyasztás is. Egyre több családnak lett televíziója, háztartási gépe („fridzsider-szocializmus"). Sokan vásároltak gépkocsit (Trabant), még többen akartak, de éveket kellett várni rá. A nyugdíjbiztosítást kiterjesztették a magánkisiparra (1962) és a kiskereskedőkre is (1970), bevezették a GYES-t. Lehetővé vált háromévente nyugatra utazni. A fiatal házasok számára az anyagi jólét megteremtése fontosabb volt, mint a gyermekvállalás („Előbb a kocsi, aztán a kicsi"), ezért az 1960-as években az abortuszok száma meghaladta a születések számát. A mezőgazdaságban eltörölték a beszolgáltatást. A háztájit és a közös gazdaságot sikeres együttműködés kötötte össze. A nagyüzem a szántóföldi növénytermesztésben lett eredményes, a háztáji pedig a zöldség- és gyümölcstermelésben járt elől. Az életszínvonal emelkedését jelezte, hogy a külföldiek „gulyás kommunizmusnak" nevezték hazánkat. A hatékonyság javítása érdekében a vezetés néhány óvatos piaci ösztönző bevezetéséről döntött. Beindították az úgynevezett új gazdasági mechanizmust, azonban a reform eredményeit a prágai tavasz leverése után vissza kellett fogni. A korszak fő kultúrpolitikusának, Aczél Györgynek a nevéhez fűződött a 3T politikája: Támogatás (akik a rendszert szolgálták), Tiltás (akik a rendszer ellen bármit tettek), Tűrés (akik egyikhez sem tartoztak). A magánélet meghitt eseményeinek átalakításával is próbálkoztak. Az egyházi keresztelő helyett névadó ünnepséget, a templomi szertartás helyett polgári vagy KISZ-

esküvőt, egyházi temetés helyett bevezették a társadalmi szervezetek által lebonyolított temetési szertartást.

Hazánkat ebben az időszakban más szocialista országokkal összehasonlítva a szocialista tábor „legvidámabb barakkjának" nevezték. Az életszínvonal-politika azonban sokba került. A gazdaság veszteséges ágainak finanszírozása miatt felgyorsult az eladósodás. Kádárék a 70-es években nyugati kölcsönökkel próbálták elkerülni a válságot (1973 olajválság). Az újabb kölcsönöket az életszínvonal megtartására fordították, hogy ne derüljön ki az igazság: összeomlott a gazdaság.

Nagytétény az 1963-1965-ös években

1963. március 5-én a Végrehajtó Bizottság alakuló ülésén a kerületi Párt VB és a Hazafias Népfront javaslatára a bizottság tagjai VB elnöknek Tőzsér Józsefet, elnökhelyettesének Völgyesi Józsefet és titkárának Joó Ernőt választották meg.[439]

A Béke termelőszövetkezet 1962. évi zárszámadásáról készült beszámoló szerint a nagytétényi gyümölcstermelő munkacsapat 269.750 Ft-os tervét 275.000 Ft-ra teljesítette. A csapat egész évben tervszerűen dolgozott, s kihasználta a gépesítés adta lehetőséget is. A beszámoló kiemelte, hogy *„a brigád időt tudott szakítani a legnagyobb munkákban arra is, hogy a munkaerővel küszködő más brigádokat segítsék."*

A nagytétényi zöldségtermelő területen, a Csillag táblában a munkacsapat tervét csak 66%-ra tudta teljesíteni. A gyenge teljesítményt részben az időjárás okozta, *„de a vezetőség sem teremtette meg azokat a feltételeket, melyekkel a tervet teljesíteni lehetett volna."* A tavaszi fagy és az őszi aszály sújtotta leginkább a csapatot. A természet adta vízlehetőséget sem tudták kihasználni, mert *„a Duna vízállása az ősz folyamán olyan alacsony volt, hogy a víz kivétele teljes egészében lehetetlenné vált."*

A nagytétényi dísznövénykertészet munkacsapata 536.000 Ft-os tervét csak 429.000 Ft-ra teljesítette. A kiesés részben a munkabéralap túllépése miatt történt, valamint *„a munkák tervszerűtlen megszervezése és a munkafegyelem lazasága"* miatt.

A termelőszövetkezet családi műveléses tagjai az 1961. évhez képest 7 vagonnal kevesebb őszibarackot termeltek, melyet részben a kedvezőtlen időjárás idézett elő. A beszámoló hibának tartotta, hogy *„a családi műveléses tagság, valamint a tsz rendes tagsága és vezetősége között nem a legmegfelelőbb az összhang."*

---

[439] Ugyanott 44. kötet, 1963. március 5. VB ülés jegyzőkönyve 1. oldal

Az Útkarbantartó Kirendeltség a belvízveszély megelőzése és elhárítása érdekében kora tavasszal a Hunyadi, a Zrínyi és Batthyány utcákban hóeltakarítási, elszállítási és ároktisztítási munkákat végzett.[440]

A Vörös Hadsereg út 57. szám alatti tanácsi rendelkezésű, személyi tulajdonú lakóházban jogvita miatt hónapok óta üresen állt a volt Bakos-féle szoba-konyha, éléskamrás lakás. A II. fokú lakásügyi hatóság intézkedése alapján a lakás rendelkezési jogát a kerületi Lakásügyi Osztály kapta meg. A házban, a fenti lakás mellett egyetlen kis helyiségben lakott Szigetvári Zoltánné tbc-s férjével és kiskorú gyermekével. A rossz körülményeket figyelembe véve a VB úgy határozott, hogy *„a Nagytétény Vörös Hadsereg út 57. szám alatti házban megüresedett szoba-konyha, éléskamrás lakásnak Szigetvári Zoltánné részére történő kiutalásához hozzájárul."*[441]

Április elején az 1962. évi kerületfejlesztési terv teljesítését és az 1963. évi tervjavaslatot vitatta meg a Végrehajtó Bizottság. Nagytétényben 1962-ben 11 utcában 1.664 méter vízcsövet fektettek le, például a Zsák utcában, a Gyümölcs utcában, a Templom utcában és a Szabadság utcában. 3.087 négyzetméteren elkészült a Diótörő utca felújítása és befejeződött a Kancsó utca rendezése. Útkarbantartás történt a Zambelli Lajos utcában és az Érdi utcában. A nagytétényi általános iskola meszelési és mázolási munkáira 183.000 Ft-ot fordítottak. A VB szerint a nagytétényi kultúrotthon épületének külső és belső felújítása 633.509 Ft-ba került, az otthon berendezésének beszerzésére a fővárosi keretből 85.000 Ft-ot, kerületi költségvetésből 88.000 Ft-ot költöttek. A közvilágítás javítására 27 lámpát szereltek fel a kerületben, közülük Nagytéténybe egy sem került. A 11 jelentősebb kerületi épületjavításból is kimaradt lakóhelyünk. A Nagytétényi úti bölcsődében az új konyha megépítése nem valósult meg, mert a főváros bölcsődei nagyobbítást nem javasolt.

Az 1963. évi kerületfejlesztési tervben Nagytétény 6 utcájában 1.170 méter vízcsőfektetés és 2 két kút felállítása szerepelt. A Bartók Béla út és a Barackos út sarkán lévő közért előtti terület rendezését és az Ady Endre út szélesítését az Útkarbantartó Kirendeltség által végzendő munkaként irányozták elő. Kerületi költségvetésből tervezték megvalósítani a Nagytétényi úti bölcsőde épületének külső és belső felújítását (150.000 Ft). A Nagytétényi Művelődési Otthon színpadának padlózatát kerületi költségvetésből kívánták felújítani. *„Az elmúlt évi általános felújítással kapcsolatban a padlózat felújítására hitelkeret hiánya miatt nem került sor."* A kerületi gázvezeték fejlesztéséből teljesen kimaradt Nagytétény, s nem került a jelentősebb épületjavítások közé sem.[442]

---

[440] Ugyanott 44. kötet, 1963. március 7. VB ülés, A Béke tsz zárszámadása. 2-3. oldal, valamint a VB intézkedése. 1. oldal

[441] Ugyanott 44. kötet, 1963. március 21. VB ülés, Jegyzőkönyv 9. oldal

[442] Ugyanott 44. kötet, 1963. április 3. VB ülés, A kerületfejlesztési terv teljesítése. 4-19. oldal valamint az 1963. évi kerületfejlesztési terv. 5-17. oldal

Tavasszal Nagytétényben kiépítésre került a piac környékén lévő utca. Az Érdi utca felújításával a TÜZÉP-telep szállítási nehézségei mellett megoldást nyert a hosszú időn át vitatott bejárat elhelyezésének kérdése is. Elkészült a Hámán Kató utcai vizesárok mélyítési munkálata kb. 400 méter hosszúságban. Az árok mélysége egyes helyeken 130 centiméter lett. Nagytétény központjában a lakosság kérésére egy kivilágított nyilvános órát állítottak fel. Mozaiklap burkolást és parkettázási munkát végeztek a Koltói Anna utca 1. szám alatt és új csempeburkolatot készítettek a Nagytétényi út 119. szám alatt.[443]

Az elmúlt években a kerületben jelentősen megnőtt az igény az általános iskolai napközik iránt. A létszám növekedésével párhuzamosan az iskolák azonban nem tudták növelni a foglalkozási termeket, a napközis csoportok zsúfoltak lettek, egy-egy csoportba 30-40 tanuló került. A kerület iskolái közül Nagytétényben járt a legtöbb gyerek napközibe, 4 napközis csoportban 144 tanulóval foglalkoztak a nevelők. A zsúfolt, gyakran levegőtlen foglalkozási termek kedvezőtlenül hatottak a gyerekek idegállapotára és magatartására. A napköziben folyó tanulmányi munka komoly feladat elé állította a nevelőket. Napról-napra 40 tanuló iskolai munkáját kellett figyelemmel kísérni, segíteni másnapi felkészüléseket. A magas létszám mellett az is gondot jelentett, hogy egy-egy csoportba több évfolyam (pl. V.-VI.- VII.-VIII. osztály) tanulóit osztották be. *„Így bizony ahány osztály, annyi követelmény, annyi házi feladat, annyi szaktárgyi és életkori sajátosság kíván megoldást a napközis nevelőtől."*

A VB ülésen a hozzászólók kiemelték, hogy a kerületi napközik a nagytétényi iskola kivételével nem felelnek meg a követelményeknek. A gyerekek ebédeltetése, tanulása, valamint szórakozási, játszási lehetősége nem biztosított. *„A nagytétényi iskolában kedvezőbb a helyzet, mivel külön ebédlőhelyiség áll a napközis gyerekek rendelkezésére."* Azonban a zsúfoltság itt is komoly problémát jelentett. Volt olyan VB tag, aki szerint *„a napközi zsúfoltságát csak a csoportok létszámának csökkentésével lehet enyhíteni."* Mások az épület bővítését javasolták. Szili Károly, az Oktatási Osztály vezetője szerint *„A nagytétényi iskola napközijének bővítése komoly problémát okoz, mivel még a politechnikai tanítás iskolán belüli lefolytatását sem tudták biztosítani helyiség hiánya miatt. Az igények kielégítése érdekében az úttörőszobát is napközi céljára használták fel."*[444]

Az 1962/1963. évi téli hóolvadás okozta belvíz bebizonyította, hogy a vízelvezetés megoldása a kerület egyik fontos és sürgős feladata. A kerületben 3 vízgyűjtő területet tartottak nyilván, az egyiket Nagytétényben, a Bartók Béla úti (diósároki) árokrendszert. Nagytétény felszíni vizeinek legnagyobb része ezen az árokszakaszon folyt a Dunába. A Diósárok vízgyűjtő terület felső szakaszán a víz rendezetlenül folyt le. A vízelvezetési vonalon a Barackos

[443] Ugyanott 44. kötet, 1963. április 18. VB ülés, Jelentés a VB munkájáról. 4. és 6. oldal
[444] Ugyanott Jelentés. 1-4. oldal és Jegyzőkönyv. 2-5. oldal

úti úgynevezett *„elhúzás”* kivezetett a Bartók Béla útra. A Batthyány utcai új lakótelep áteresze szelvénybővítéssel felújítást nyert. A megemelt partoldal ellenére azonban itt nagyobb eső esetén a lezúduló víztömeg a lakótelepet esetenként veszélyeztette. A lakosság ezért, a MÁV engedélyével, a pusztaszabolcsi vasútvonal lábazatánál lévő gátat megnyitotta, s így a nagytétényi mezőgazdasági terület víz alá került. Az előterjesztés szerint a végleges megoldást *„az egész árokrendszer mélyítése és egyidejű kibetonozása oldaná meg.”* Problémát jelentett a Kassai utca és a Terrachemia közötti telep vízelvezetése is. Ez a lakótelep alacsonyabban terült el, mint a villamosvasút és MÁV töltés, tehát belvíz idején a lakóépületek között magasan állt a víz. Itt a lakosság társadalmi munkában árokásást végzett. Ezzel több utcát be lehetett kötni a villamosvasút felépítménye alatt a 6-os út árkába áteresszel, mely a Terrachemia mögött húzódott nyílt árkon keresztül a Dunába folyt. Hasonló módon tervezték megoldani a vállalat másik oldala és a 837. utca közötti lakótelep vízelvezetését.[445].

A Fővárosi Tanács Közlekedési Igazgatósága 500.000 Ft póthitelt biztosított a kerület számára a meglévő utak javítására. A keret elosztására, a fontossági sorrendet figyelembe véve, az Építési Állandó Bizottság tett javaslatot. A VB határozata szerint – két budafoki utca mellett – Nagytétényben útjavításra került sor a Batthyány utcában is 300 méter hosszú területen 200.000 Ft értékben. A VB 50.000 Ft-ot tartalékba helyezett, s úgy döntött, amennyiben a tartalékösszeget nem használják fel, *„azt a Nagytétényi úti járdaburkolat elkészítésére kell fordítani.”*

A Végrehajtó Bizottság megbízta a VB elnökét, hogy készítsen felterjesztést a Fővárosi Tanácshoz a nagytétényi Kastélymúzeum előtt lévő zsellérházak ügyében, az ott lakó 16 család kiköltöztetése és jobb körülmények közé juttatása érdekében.

„Kívánatos volna a zsellérházak lebontása városrendezési szempontból is, mert a közeljövőben az elég jelentős beruházási költséggel helyreállított Kastélymúzeum megnyitja kapuit és igen nagy idegenforgalomra kell számítani. Későbbiek során a Kastélymúzeum előtt lévő terület társadalmi munkával barokk kertté építhető ki – melynek tervei a Kastélymúzeum vezetőségének birtokában van -, ami a Kastélymúzeumnak mintegy egységes szerves része lenne.”[446]

A Nagytétényi Kastélymúzeum helyreállítása, restaurálása több lépcsőben történt. Az első időszaki kiállítás a legépebben maradt nyugati szárny egyes helyiségeiben már 1948-ban megnyílt, majd 1952-ben az egész nyugati

[445] Ugyanott 44. kötet, 1963. május 2. VB ülés, Előterjesztés. 1-3. oldal
[446] Ugyanott 44. kötet, 1963. május 13. VB ülés, Jegyzőkönyv. 8. és Bejelentés. 1. oldal

szárnyban nyitották meg a bútorkiállítást. A gyermekotthon kitelepítése után 1953-ban kezdték meg az ottani állagbiztosító munkát. 1956-57-ben szerkezeti munkákat végeztek a gyermekotthonban. 1962-ben alápincézték a nyugati szárnyat, majd elkészült a keleti szárny *„fedélszerű nyeregtetővel, cseréppel fedve, kosáríves nyílásaiban acélszerkezetes üvegezett nyílászárókkal."*

A homlokzati szobrok kifagyott, repedezett, letört és leeséssel fenyegető részeit kicserélték és jobb minőségű kőbe faragták. A nyugati oromzat szobrait Grantner Jenő (Tél) és Győry Dezső (Ősz) készítették. A szobák 18. és 19. századi falképeinek aprólékos és hosszadalmas helyreállítási munkáiban több falkép-restaurátor vett részt. A kastély parkjában a megmaradt szobrokat és obeliszkeket kiegészítve és újrafaragva felállították. *„A düledező kerítést a régi formákkal kőbetonból építették meg. Az eredeti helyére visszatett kertkapuval a kastély és a kerítésen kívül álló gloriett kapcsolata ismét helyreállt."* Az elkészült keleti szárny emeletén 1964. június 6-án nyílt meg az első kiállítás. A gótikus pincében 1968-ban rendezett kályhakiállítással, majd a lapidáriummal (kőtár) az egész épületet átadták rendeltetésének. A múzeumot 1968-ban 26.818-an látogatták meg.[447]

A Nagytétényi út 296. szám alatti, az FMSZ által használt üzlethelyiséget teljes egészében az FMSZ részére utalta ki a Tanács, háztartási gépek kölcsönzése céljára. A Nagytétényi út 295. szám alatti MÉH-átvevőhely áthelyezésére határozatot hoztak és cserehelyiségül a Nagytétényi út 311. szám alatti volt Smicsek és Kádár-féle helyiséget jelölték ki. A MÉH helyére bérlőnek az Elektromos KTSZ-t jelölték meg rádió, televízió és egyéb gépek javítása céljából. Az Egészségügyi Osztály július 6-án a „Nefelejcs" cukrászda fagylaltárusítását megtiltotta, s a „Beugró" italboltot bezáratta.

A Kereskedelmi Osztály 1964. évi tatarozási és felújítási tervjavaslatában 22 kerületi közértbolt szerepelt, köztük 5 nagytétényi (Zambelli Lajos utca 27., Bartók Béla út 57., Vörös Hadsereg út 61., Botond utca 3. és Deák Ferenc utca 17.). A Tanács VB jegyzőkönyveiben ebben az időben egy ideig a 6-os számú főút nagytétényi szakaszának neve hol Vörös Hadsereg útként, hol már Nagytétényi útként szerepelt.[448]

Az első félévi tanácstagi beszámolókon gyakran kerültek szóba a kerület közlekedésével kapcsolatos problémák, *„melyek hosszú évek óta foglalkoztatták a lakosságot, s a HÉV felszámolása és a FVV beindulása óta lényegében megszűntek.*

---

[447] Borsos László: A Nagytétényi Kastélymúzeum. 69-70, és 72 -74. oldal Magyar Műemlékvédelem 1969-70, Tanulmányok Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972

[448] XXIII. 222. a. 2. 45. kötet, 1963. július 11. VB ülés, Jelentés a VB intézkedésekről. 1-2. oldal és Tervjavaslat. 1. oldal

Javasolták azonban, hogy a villamosjáratokat rendszeresen indítsák, ne legyen torlódás. A forgalom zavartalan lebonyolítása érdekében javasolták Budatéténytől Nagytéténytig dupla villamosvágány kiépítését, valamint a Budafok-elágazásnál lévő kettős MÁV sorompónál alul- vagy felüljáró megépítését."[449]

Nyáron az Óhegyen leégett egy családi ház, s az abban lakott két család hajléktalan lett. Az egyik a rokonához költözött, a másik család problémájának megoldása érdekében a Tanács a főváros segítségét kérte. A kerület a VIII. kerületben kapott egy szoba-konyhás összkomfortos lakást, mellyel a család lakásproblémáját meg tudták oldani.

Pedagógus napon a nagytéténYi általános iskolából 800-800 Ft jutalomban részesültek: Szakmári István, Rábai Béla, dr. Ihász Mihályné, Hradeczky Hilda, Auer Imre, Jurányi Gizella, Szabó Árpádné, Harkai Jenőné, Szabó Lászlóné.[450]

Sok probléma adódott a kerületben, NagytéténYben is a köztisztasággal. Rendszertelenül és ritkán járt a szemétgyűjtő kocsi, a kitett szemetet gyakran otthagyták, borravaló kierőszakolására törekedtek. Ennek egyik oka az lehetett, hogy az egész kerület területéről mindössze 2 kocsi gyűjtötte a szemetet. A különböző problémák megoldására az illetékes osztályok sokszor nehézkesen intézkedtek. Például a nagytéténYi cukrászda emésztőgödrének a szennyvize az utcára folyt. Az ezzel kapcsolatos intézkedés is sokáig húzódott. Végül az Igazgatási Osztály vezetőjének erélyes fellépésére az Egészségügyi Osztály azonnal leállította a vízhűtéses fagylalt gyártását, mely az emésztőgödör gyors megtelését idézte elő. A Március 15. utca és a NagytéténYi út sarkán lévő esővízcsatornában folyó bűzös víz okának kiderítése is sokáig tartott. Itt is az Igazgatási Osztály vezetője intézkedett. Utasította a Fodrász KTSZ-t, hogy a hajmosóvizet ne az esővízcsatornába öntsék, mivel azt feltételezte, hogy az is oka lehet a bűzös víznek.

A VB megvitatta a Mezőgazdasági Állandó Bizottság tájékoztatóját a házikertek gondozásáról és a gyümölcsfelvásárlás megszervezéséről. A nagytéténYi hegyközségben növényvédelmi teendőket ellátó brigádot szerveztek. Farkasvölgyi Antal, a hegyközség vezetője elmondta, hogy a brigád jól dolgozott, s a megrendelők is elismerésüket fejezték ki. Nehézséget az jelentett, hogy a permetezőgépek javításával minden évben gondjuk akadt, mert a gépek javítására nem találtak vállalkozót. Az Óhegyen lévő, s évek óta jól működő IV. számú begyűjtőt 1963-ban nem nyitották meg. Arra hivatkoztak, hogy évről-évre csökkent az ide szállított barack mennyisége, valamint elszállítási nehézségeik is vannak. *„Az Óhegyen lévő utak olyan rosszak, hogy szállítás közben az áru összetörik, minőségileg kifogásolhatóvá válik."*[451]

---

[449] Ugyanott Jelentés a tanácstagi beszámolókról. 3. oldal

[450] XXIII. 222. a. 2. 44. kötet, 1963. június 27. VB ülés, Jegyzőkönyv 2.. oldal és Oktatási Osztály előterjesztése 3. oldal

[451] Ugyanott 45. kötet, 1963. július 25. VB ülés, Tisztasági Bizottság jelentése. 2. oldal, valamint Tájékoztató. 3., 5. és Jegyzőkönyv. 8. oldal

A magánélet eseményeinek átalakítása kerületünkben is megkezdődött. A népművelési munka helyzetéről készült jelentés beszámolt az egyént és családot érintő ünnepségek új formáiról. *„Kerületünkben ismertté váltak és kezdenek elterjedni a modern, polgári jellegű névadó ünnepségek, esküvők és temetések. Ugyancsak a kisdobos, úttörő, KISZ avatások, személyi igazolványok ünnepélyes átadása stb. Kezd tért hódítani az a felismerés, hogy nem az egyházi szertartás az egyetlen lehetséges ünnepi alkalom az emberi élet nagy és jelentős fordulóiról való megemlékezésre."*[452]

A XXII. kerület úthálózatának hossza 1.200.000 négyzetmétert tett ki, ebből 1962 végéig a kiépített, illetve burkolt utak hossza mindössze 280.818 négyzetméter volt. Az országos 6-os és 7-es fő közlekedési útvonalakat Nagytétényben a Dózsa György út, a Bartók Béla út és az Ady Endre út kötötte össze. Ezeket ekkor forgalmi utaknak is nevezték. A Dózsa György út csak a XIII. utcáig lett kiépítve, *„forgalma azonban megköveteli az út külső szakaszának a Balatoni műútig történő kiépítését."* A Bartók Béla utat közlekedésre alkalmas burkolattal csak a Barackos útig látták el. Ezt a 13-as buszjárat hurokjáratába kötötték be. *„E szakasztól felfelé a Török utcáig terjedő út igen rossz állapotban lévő makadámút, melynek javítása feltétlenül szükséges."* Az Ady Endre út külső szakaszának szélesítési munkáit 1963-ban megkezdték

A kerületben 4 vízszegény területet tartottak számon, ahol a lakosság kútjai elapadtak. Nagytétényben a Szabó- és a Dunatelep *„ásott kútjainak vize a száraz évek következtében elapadt vagy fertőzötté vált."* A közlekedéssel kapcsolatban a kerület kommunális helyzetét elemző beszámoló kiemelte, hogy a villamos és a HÉV között *„lényeges különbség tapasztalható: nemcsak kényelmesebb és olcsóbb az utazás, hanem a kocsik is tisztábbak, karbantartottak és megszűnt a dohányzás."* [453]

Augusztus 20-a alkalmából Nagytétényben gazdag program várta a lakosságot:

Augusztus 18-án este békenagygyűlést tartottak a Művelődési Otthonban, melyen közreműködött: Török Erzsébet Kossuth-díjas énekművész, Kistétényi Melinda a Zeneművészeti Főiskola tanára, Keres Emil Jászai-díjas színművész és a Budafoki Munkásdalkör. 19-én este reggelig tartó bált rendeztek. 20-án délelőtt térzenét tartottak az iskola udvarán, este népdal- és nótaest műsorát élvezhették az érdeklődők az Otthonban. Közreműködött Vörös Sári és Tekeres Sándor.[454]

Augusztusban a VB utasította az Építési Osztályt, hogy a Nagytétény Bartók Béla úti lakótelep melletti beépítetlen területre a kerületi OTP bankfiók és a beépítési tervet készítő tervező bevonásával az építkezéssel kapcsolatos

[452] Ugyanott 45. kötet 1963. július 18. Közös Párt és Tanács VB ülés. Jelentés 5-6. oldal
[453] Ugyanott 45. kötet, 1963. augusztus 8. VB ülés, A kerület kommunális helyzete. 1. és 44. oldal
[454] Ugyanott Augusztus 20-i program 2-3. oldal

szervező munkát kezdje meg. *„A nagytétényi Bartók Béla út és Nagytétényi út sarkán az u. n. burgonyatároló területen közel 250 lakás felépítésének kérdése az év végén nyer végleges befejezést."*

Az általános iskolák 1962/63. tanévi tanulmányi átlaga és a bukás arányának alakulása:[455]

Iskola	*Tanulmányi átlag*	*A bukás %-a*
István tér	3,9	4,2%
Gádor	3,88	3,0%
Pannónia	3,87	2,0%
Baross Gábor-telep	3,74	6,8%
Kossuth	3,73	4,3%
Árpád	3,67	4,0%
Nagytétény	3,60	4,5%

A nagytétényi általános iskola iskola tanulmányi átlaga alatta maradt a 3,73-as kerületi átlagnak is. Nem alakult kedvezően a bukások alakulása sem. Olyan tárgyakból is buktak meg tanulók, amelyekből addig nem. Történelemből 11, oroszból 22 gyermek. A tanárok tanulópárok szervezésével is igyekeztek megakadályozni a bukásokat, de azok *„minden jó szándék ellenére is inkább adminisztratív intézkedésnek tűnnek."* Az egy tanulóra eső mulasztási átlag 7,7 nap lett, az igazolatlanul mulasztott napok száma pedig 271 nap. Szerepe volt e kedvezőtlen jelenségekben *„a lefolyt tanév rendkívüli szénszünetének, valamint a több héten át tartó alig fűtött helyiségekben csökkentett időtartammal folyó tanításnak… A tanulmányi színvonal erőteljesebb emelkedésének mind komolyabb akadálya osztályaink magas létszáma."* Az iskola napközis csoportjai a tárgyi nehézségek és a magas csoportlétszám miatt keveset tudtak tenni a tanulmányi színvonal emelése érdekében. A hitoktatásra járt tanulók száma az előző évekhez képest csökkent, a jelentkezettek túlnyomó többsége az alsós osztályokból került ki.[456]

Szeptemberben az I. osztályos tanulók felmérése kapcsán Veréb Lajos, az Oktatási Állandó Bizottság elnöke elmondta, hogy *„A nagytétényi általános iskolában részben az I. osztályosok, részben pedig a többi nagy létszámú osztályok elhelyezése miatt az osztálytermek száma kevésnek bizonyult."* A problémát emeletráépítéssel javasolta megoldani. Tőzsér József VB elnök szerint a leendő új lakótelep mellé *„Diósárokban feltétlenül szükséges egy új iskola építése a nagytétényi és a Baross Gábor-telepi iskola mentesítése végett."*[457]

[455] XXIII. 222. a. 2. 45. kötet, 1963. augusztus 22. VB ülés, VB határozatok végrehajtása. 2. oldal valamint Oktatási Osztály jelentése. 6. oldal

[456] A nagytétényi általános iskola pedagógiai terve az 1963/64. tanévre. 9-22. oldal

[457] XXIII. 222. a. 2. 45. kötet, 1963. szeptember 19. VB ülés, Felmérés. 5. és Jegyzőkönyv. 5. oldal

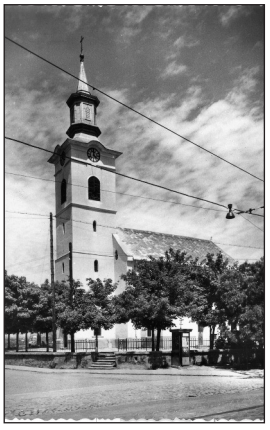
Novemberben az iskolai könyvtárak helyzetéről készült beszámoló megállapította, hogy a könyvtárak ellátottsága nagyon gyenge a kerületben. Ezt bizonyította az adatsor is, mely az egy tanulóra eső könyvek számát és az egy tanulóra eső Ft átlagot mutatta be.

„A felsorakoztatott tények több oldalról világítják meg ifjúsági könyvtáraink elég sajnálatos helyzetét és állapotát, és igazolják, hogy sürgős intézkedésre van szükség a könyvtári helyzet javítására." - olvasható a bejelentésben.

	Az egy tanulóra eső	
Iskola	*Könyvek száma*	*Forint átlag*
István tér	1,32	17,3 Ft
Kossuth	1,33	18,8 Ft
Árpád	1,02	12,7 Ft
Gádor	0,49	8,9 Ft
Pannónia	0,83	10,6 Ft
Budatétény	0,68	5,2 Ft
Baross Gábor-telep	0,66	7,11 Ft
Nagytétény	0,85	3,3 Ft

A nagytétényi iskola könyvtára 810 db kötettel rendelkezett. Ebből 500 db könyv magyar író, 230 db szocialista író, 80 db pedig nyugati író műve volt. A könyvállomány összesen 3.138 Ft-ot, egy darab könyv átlagosan 3,88 Ft-ot ért.[458]

Markó Gyula plébánost 1963-ban, 71 éves korában nyugdíjazták, Nagytétény új plébánosa dr. Proity Márton lett. Nem ismeretlenként került lakóhelyünkre. 1930 és 1936 között Budafokon hitoktatóként, 1936-tól 1939-ig Budatétényben lelkészként működött. Részlet Shvoy Lajos püspök beiktatási iratából: *„Az isteni hatalom alapján minket megillető tekintéllyel a Szent Gellért püspök és vértanú pártfogásában álló Buda Keleti espereskerületében fekvő nagytétényi plébánia vezetésére, miután a Székesfehérvár-maroshegyi plébániáról lemondtál, a plébánia vezetésére ezennel kiküldünk, az egyházi törvények rendelkezései szerint beiktatunk..."*

A plébánia átadására 1963. október 15-én került sor. Markó Gyula az új plébánosnak a leltárt átadta, aki azt az átvizsgálás után a valósággal megegyezőnek találta. Püspöki jóváhagyással Markó Gyula, míg la-

[458] Ugyanott 45. kötet, 1963. november 28. VB ülés, Bejelentés. 2-3. oldal és melléklet

káshoz nem jutott, méltányosságból a plébánián lakhatott. Házvezetőnőjének, Németh Irmának az *„átadó plébános távozásával szolgálati viszonya megszűnt, ezzel a plébánián való lakásjogosultsága is."*[459]

A VB decemberben vitatta meg az 1964. évi kerületfejlesztési tervjavaslatot, melyben az alábbi nagytétényi munkák szerepeltek:

A kerületben 4.300 fm hosszúságban terveztek vízhálózat fejlesztést, ebből Nagytétény 10 utcája 1.540 fm hosszúságban részesült: a Kiss János utca, a Kassai utca, az Úttörők útja, az Angeli út stb. Ezen kívül egy-egy kút építését tervezték a Barackos úton és az Angeli úton (az Ady Endre út már ezen a néven szerepelt).

Az Útkarbantartó Kirendeltség feladata lett a Kancsó utcának a Kastélymúzeum felé eső részének a felújítása (1.100 négyzetméter), valamint a Bartók Béla út felületi kezelése (3.800 négyzetméter). A Fővárosi Út- és Vasútépítő Vállalat kapta meg a Barackos út autóbusz útvonalának kátyúzását. A Fővárosi 2. sz. Mélyépítő Vállalat a Batthyány utcában végez majd útépítést.

Csatornaépítést 1964-ben Nagytétényben nem terveztek. A közvilágítás fejlesztése címén a Barackos úton 5 lámpa elhelyezésére kerül sor. A 11 jelentősebb kerületi épületfelújítás közül 3 valósulhat meg Nagytétényben. A Nagytétényi út 167., 285. és 299. szám alatti épületek 751.000 Ft összértékben kerülnek felújításra. A nagytétényi bölcsőde belső felújítására 30.000 Ft-ot szántak. A nagytétényi általános iskolánál nyári meszelést, tetőjavítást és a központi fűtésrendszer karbantartását tervezték.

A második félévi tanácstagi beszámolókon a legtöbb panasz a kommunális elmaradottsággal kapcsolatban hangzott el. *„Általános igény volt a 43-as villamosjáratnak a sűrítése, mivel Nagytéténybe kevés kocsit járatnak és az mindig túlzsúfolt."* Sokan panaszkodtak a burgonya minőségére. *„Felvetették, hogy míg a belső kerületekben ugyanazon áron szép, friss gyümölcs és zöldáru kapható, addig kerületünkben csak fonnyadt, rossz minőségű."* Kifogásolták a kenyér minőségét és több fehér kenyér szállítását igényelték Nagytéténybe. Javasolták a *„Metallochemia Vállalat környékén a lakosság egészségét védő erdősáv létesítését."* A szemétszállítás is sok kritikát kapott. *„Nem viszik el a hamut, papírhulladékot, falevelet stb. A járatok sűrítését és több utca bekapcsolását kérték."*[460]

A kerületi Tanács meg akarta vásárolni az Izraelita Egyházközség tulajdonában lévő nagytétényi zsinagóga épületét. A VB titkára 1962 óta *„személyesen és írásban több alkalommal kereste meg az Izraelita Egyházközség vezetőségét a használaton kívüli zsinagógaépület átadása ügyében. A tárgyalásokon konkrét ígéretet tettek, hogy az épület átadásának feltételeit közölni fogják, illetve a Hitközség az ügyet megvitatja és döntéséről írásban értesíti a Végrehajtó Bizottságot."* 1963 végéig a sürgetés ellenére ez nem történt meg.

---

[459] SzfvPL No. 4569 – 1689/1963. és 1962/1963. számú iratok

[460] XXIII. 222. a. 2. 45. kötet, 1963. december 12. VB ülés, Tervjavaslat. 4-16. oldal, valamint Jelentés a tanácstagi beszámolókról. 2. oldal

A Kastélymúzeum előtt lévő zsellérházak szanálása ügyében a VB elnöke és a Fővárosi Tanács VB elnöke személyes tárgyalása során olyan megállapodás született, *„hogy a szanálást a kerületben épülő kísérleti lakótelepen létesült lakások terhére kívánják megoldani."*[461]

1964 elején az Igazgatási Osztály helyiséggazdálkodásról készült jelentése több nagytétényi fejlesztésről is beszámolt. Például a Rádió- és Háztartási Gépjavító KTSZ-nek és a Háztartási Gépkölcsönző Szövetkezetnek helyiséget biztosítottak. A lakosság többszöri sürgetésére a MÉH átvevőhelyet a gyógyszertár és a kultúrotthon környékéről elhelyezték. A HÉV egykori végállomásának helyiségébe OTP fiók és TOTO-LOTTO iroda létesítését tervezték. A nagytétényi Cipész KTSZ részére a Nagytétényi út 238/b. szám alatt raktározás céljára helyiséget utaltak ki. *„Ezzel fennálló raktárproblémája részben megoldást nyert."* A szűk és korszerűtlen női Fodrász Szövetkezet nagytétényi fiókhelyisége helyett *„korszerű fodrász, kozmetikaüzlet létesítésére biztosítottunk helyiséget, az így felszabaduló helyiséget Állami Biztosító Fiók létesítésére használjuk fel."* Problémaként említette a jelentés a nagytétényi Patyolat fióküzlet raktárhiányát. *„ A Patyolatnál az előírásoknak megfelelően tiszta és szennyes ruha raktárnak kellene külön-külön lenni, valamint a tiszta és szennyes ruha átvételét sem szabadna egy helyen végezni. Ezeket a követelményeket nem tudja biztosítani, mivel nagy forgalmát egyetlen helyiségben kénytelen lebonyolítani."*[462]

A január 23-i VB ülésen jelentette be Tőzsér József VB elnök, hogy a budafoki felüljáró beruházási programja megérkezett. A beruházást 1965-ben kezdik meg és várhatóan 1966-ban fejezik be.

A plébánosváltás nem történt zökkenőmentesen Tétényben. Proity Márton, az új plébános Shvoy Lajos püspökhöz írt levelében ez olvasható: *„A nép nyelvén jár, hogyan lettek kiborogatva a perselyek, a papírpénzek összeszedve, s hogyan volt a távozás… A bizalmatlanság oly nagy volt, hogy az apácák sem mertek pénzt adni papjuknak..."* Buda keleti kerületének esperese szerint *„Nagytétényben a helyzet feszült. Nagy a hívek elkeseredése, amiért az új plébános mindig az elődöt, s annak munkáját kifogásolja. Magam is többször kértem őt, hogy ne hátrafelé nézzen mindig, hanem előre, és a megbékélést pozitív építéssel és ne bírálatokkal igyekezzék megvalósítani..."*

Endrődi Károly 1964. január 18-án egyháztanácsi és templomatyai (gondnoki) tisztségéről 33 évi működés után lemondott. Elhatározásáról levélben tájékoztatta a püspököt: *„A jelenlegi Dr. Proity plébános úr goromba viselkedése velem szemben, önteltsége, előde csúnya beállítása a hívek előtt a szószékről, maga felmagasztalása elviselhetetlenné vált."*[463]

---

[461] Ugyanott 45. kötet, 1963. december 27. VB ülés, VB határozatok végrehajtása. 3. és 5. oldal
[462] Ugyanott 46. kötet, 1964. január 9. VB ülés, Jelentés. 1-2. és 4. oldal
[463] SzfvPL No. 456 – 269/1964. számú irat, valamint iktatószám nélküli levél

Február elején az 1961. évi oktatási törvény tapasztalatait elemezte a Végrehajtó Bizottság. A jelentés megállapította, hogy *„Az oktatási törvény tartalmi és szervezeti célkitűzéseinek korszerűbb megvalósítását gátolja az iskolák zsúfoltsága."* Különösen nagy létszámú osztályokban folyt a tanítás a nagytétényi és a Baross Gábor-telepi általános iskolákban. A tantermeket mindkét iskolában egész nap oktatási célokra használták. Nevelési jellegű foglalkozásokra (pl. szakkör) egyáltalán nem jutott hely, vagy csak igen rövid idő. A zsúfoltságot és az egyműszakos oktatást csak új tantermek építésével lehetett volna megoldani. Bodnár Gábor hozzászólásában elmondta, hogy társadalmi munkában elkészült a nagytétényi iskola emeletráépítésének tervdokumentációja. A napközi otthonok hasonló helyzetben kerültek. A napközis csoportok kialakításának végső határáig jutott el a kerület. *„A napközis tanulók különösen nehéz elhelyezési körülmények között vannak a Nagytétényi úti iskolában."*[464]

Az 1963. május 2-i VB ülésen foglalkoztak a kerület csapadékvíz elvezetésének problémájával. Ezután a Tanács kérésére a Fővárosi Mélyépítési Tervező Vállalat tanulmánytervet készített a hegyi és belvizek rendezett módon történő levezetésének megoldására. A tervezet nem 3, hanem 5 vízlevezető területre osztotta kerületünket, melyben az ötödik a diósároki lett. *„Diósárok vízgyűjtő medencéjének csapadékvize a Diós-árokban folyik le, keresztezve a MÁV két töltését és a Nagytétényi utat, a Háros- sziget alatti dunai szakaszba. Rendezése a különböző szakaszok burkolásával, átjárók, bukógátak (iszapfogók) építésével történik."*

Jakosits Lajos hozzászólásában elmondta, hogy *„A Nagytétényi út torkolatánál lévő átereszek átmérője igen szűk, emiatt a 6-os műutat a víz elöntötte. A Terrachemiához vezető áteresz 75%-ban el van iszaposodva, hosszú idő óta nem tisztították."* A VB az egyik legfontosabb feladatnak a diósároki súlyos probléma megoldását tartotta, ezért határozatában megbízta a VB elnökét, járjon el a fővárosnál az itteni munkálatok sürgős elvégzése érdekében.

A tanulmány nem foglalkozott a tsz lakóházak, a Nagytétényi út 841. utca és a Terrachemia által határolt területen lévő családi házak helyzetével. Az itt lévő épületek *„a környező területnél mélyebb szinten helyezkednek el és a környék csapadékvize a terület lakóházait úgy önti el, hogy egyes lakásokba a víz beömlik, illetve a házak alapjait rongálja, melynek következtében a szerkezeti falak megrepednek."* A VB utasította az Építési és Közlekedési Osztályt, hogy ezen a területen *„árokrendszer létrehozásával a csapadékvíz levezetését biztosítsa."*[465]

A Dél-Budai Vendéglátóipari Vállalat 1963. évi II. negyedévi tervében szerepelt a nagytétényi Beugró italbolt átprofilozása, bisztrószerű étkező kialakítása, azonban ez nem valósult meg, bár a szükséges 480.000 Ft rendelkezésre állt. Állítólag a kivitelezési tervek nem készültek el időben, a beruházás

[464] XXIII. 222. a. 2. 46. kötet, 1964. február 6. VB ülés, Jelentés. 3-4. oldal
[465] Ugyanott 46. kötet, 1964. február 20. VB ülés, Tájékoztató. 3-4. és Jegyzőkönyv. 3., 5. oldal

elmaradt, s a főváros törölte a tételt. A Vállalat azonban az italbolt lefolyóit 82.000 Ft költséggel bekötötte a csatornahálózatba, valamint tatarozást végzett a Nefelejcs cukrászdában.[466]

Április elején az 1963. évi kerületfejlesztési terv megvalósításának eredményeiről tárgyalt a Végrehajtó Bizottság. Nagytétényben 8 utcában (Sajó, Mátra, Koltói Anna, Hámán Kató, Kertész, Akó, Csókási Pál és Árpád utcák) 1.740 fm vízcsőfektetést végeztek. A Csókási Pál utcában és az Árpád utcában egy-egy kutat állítottak fel, s felújításra került az Úttörők úja végén lévő kút.

Az Útkarbantartó Kirendeltség elvégezte a Bartók Béla út és a Barackos út sarkán a közért előtti terület rendezését és az Angeli út felújítását (1.673 $m^{2)}$. A kerületi vállalatok újították fel a Ságvári utcát (592 m^2) és az Anger Jakab utcát (445 m^2). Felületi kezelést végeztek az Érdi utcában, valamint felújították a Bartók Béla utat a Török utcától a Balatoni műútig. Elmaradt a Batthyány utca és a Nagytétényi út további aszfaltozása, de a jelentés szerint *„az elmaradt munkák elvégzése szerződésileg biztosítva van."*

11 jelentősebb épületjavítás történt a kerületben, ebből 1 Nagytétényben, a Nagytétényi út 178. szám alatt. A Nagytétényi úti bölcsőde épületének külső és belső felújítására 17.550 Ft-ot fordítottak, a Jókai utcai óvoda padlózatának kijavítása pedig 20.680 Ft-ba került.[467]

Tavasszal többen ki akartak lépni a Béke termelőszövetkezetből. Például Özv. Schinszky Gézáné Nagytétényi út 267. szám alatti lakos, aki 1961 tavaszán belépett a Béke mezőgazdasági tsz-be, 1962. december végén pedig a vezetőségnek bejelentette kilépési szándékát. A termelőszövetkezet közgyűlése a kilépési kérelmet elutasította. Ezután özv. Schinszkyné az elutasítás miatt panasz nyújtott be a fővárosi Mezőgazdasági Osztályhoz, mely a kivizsgálást a kerületi Tanácsra bízta. A Béke tsz vezetősége arra kérte a Végrehajtó Bizottságot, hogy az általuk hozott elutasító határozatot hagyja jóvá. Kérésüket azzal indokolták, hogy a panaszos, *„aki 2.000 ölön felüli földterülettel rendelkezik, kilépési szándékát azért akarja érvényre juttatni, mert kilépése után a földterületet is kikapná és azzal kereskedni óhajt. Amennyiben a T. Végrehajtó Bizottság özv. Schinszky Gézáné panaszát jóváhagyná, úgy akkor még kb. 35-40 ember adná be kilépési nyilatkozatát és kérné a termelőszövetkezetből való kilépésének engedélyezését."*

A Végrehajtó Bizottság özv. Schinszky Gézáné panaszát elutasította.[468]

Márciusban felvetődött a dunai strandfürdőnek a Kastélymúzeum előtti Duna-szakaszra történő áthelyezésének lehetősége, s egyben ott egy vízitelep kialakítása. Az Építési Osztály vezetője március 21-én az érdekelt szervek (KÖJÁL, rendőrség, Tervcsoport stb.) képviselőivel megbeszélést tartott a

[466] Ugyanott 46. kötet, 1964. március 19. VB ülés, Jelentés. 1. és Beszámoló. 1. oldal
[467] Ugyanott 46. kötet, 1964. április 2. VB ülés, Jelentés. 5-18. oldal
[468] Ugyanott a Béke tsz bejelentése

strandfürdő áthelyezésének ügyében. A tárgyalás végén a résztvevők egyöntetűen kijelentették, *„hogy a dunai strandfürdő áthelyezésével nem értenek egyet és javasolják a meglévő strandfürdő véglegesítését oly formában, hogy a kérdéses területre a VB Tervcsoportja a rendelkezésre álló tervdokumentumok alapján egy hónapon belül helyezze folyamatba a végleges területfelhasználási engedély megkérését. A Nagytétényi Kastélymúzeum előtti partszakasz viszont csónakház, illetve vízitelep kialakítására alkalmas."*[469]

A Végrehajtó Bizottság júniusban megvitatta és elfogadta az egészségügyi szempontból káros rovarok elleni védekezésről készült bejelentést. Az Egészségügyi Osztály a kerületben 54 határozatot adott ki, melyek kötelezték az illetékeseket a rovarártalom csökkentésére. Ez történt a Sertéshizlaldával is. *„Tekintettel arra, hogy kerületünkben a legnagyobb ártalmat a nagytétényi Sertéshizlalda képezi, köteleztük a vállalat vezetőségét, hogy a szükséges rovarirtási munkálatokat szakmai vállalatokkal végeztesse el. Ezt az intézkedésünket indokolja az a körülmény, hogy a Sertéshizlalda eddig házilag végzett irtási munkálatai a szakszerűség hiánya vagy felületesség miatt eredménytelennek bizonyultak."* [470]

Az 1963/64. tanévben a nagytétényi általános iskola tanulmányi átlaga 3,7 lett, mely megegyezett a kerületi átlaggal. A bukások száma 5,6% lett, a legmagasabb az iskolák között. A gyakorlati foglalkozások oktatása gondot jelentett. *„Tökéletes megvalósítása, elsősorban a mezőgazdasági gyakorlati foglalkozás területén a súlyos személyi és tárgyi feltételek hiányában megközelíthetően sem volt lehetséges. Az ipari gyakorlati foglalkozás tanításában a leánytanulók tantervének nem tudtunk tárgyi feltételek hiányában eleget tenni."* A gyerekek tanulmányi munkáját segítő napközis csoportok tárgyi feltételei a nagy zsúfoltság miatt nem javultak. A helyzeten az sem javított, hogy a Sertéshizlaldán is beindult egy napközis csoport, melynek ellátásáról a vállalat gondoskodott. A vallásos szemlélet az iskolavezetés megállapítása szerint azoknál a tanulóknál is veszített hatásából, *„akiknél a szülői ház konzervatív megszokása a vallásos nevelés irányába igyekszik indítást adni azzal, hogy szertartások, hitoktatás látogatását követeli meg a gyermektől."* Ugyanakkor a tanévi dokumentum szerint *„bár a hitoktatásra jelentkezettek számában nincs lényeges eltérés az előző évhez viszonyítva, de csökkenés sem történt."*[471]

Az 1960-as évek népművelési munkájának fontos eleme volt a munkásakadémiák szervezése, a dolgozók továbbtanulása, a továbbképzés iránti érdeklődés felkeltése érdekében. A kerület vállalatainak is fontos feladatává tették, hogy dolgozóik részére munkásakadémiákat indítsanak. A nagytétényi üzemek közül például a Bányagyutacsgyárban *„6 tagozatban 42 előadást tartottak 1.549 hallgató részére, tehát egy-egy előadást 36 fő hallgatta meg."* A Hungária Műanyaggyárban (Gumigyár) 4 tagozatot terveztek, 3 indult el.

[469] Ugyanott 46. kötet, 1964. április 30. VB ülés, Jelentés a VB határozatok végrehajtásáról. 1. oldal
[470] Ugyanott 46. kötet, 1964. június. 25. VB ülés, Bejelentés 1. oldal
[471] Nagytétényi általános iskola munkaterve az 1964/65. tanévre 8-14. oldal

A földrajzi tagozat már az elején megszűnt, majd leállt a fotóakadémia sorozat is. Az 1963/64. év közepén már csak 2 tagozat maradt. Összesen 17 előadást tartottak, melyeken 320 dolgozó vett részt. *„Az üzem létszámához viszonyítva itt már sokkal gyengébb az eredmény és az átlagos látogatás is túlságosan alacsony."* A Metallochemiában mindössze egy nyelvi tagozat működött.

A vizsgálat megállapította, hogy kevés dolgozó járt a munkásakadémiákra, *„s ez bizony komoly kiadást jelent és az anyagi ráfordítással nem áll arányban az előadások hatása."* A munkásakadémiák tematikáját is kritizálták. Nem tapasztaltak fejlődést a természettudományos ismeretterjesztés terén, s a valláskritika témakörében sem. *„Az egész év során egyetlen egy valláskritikai előadás hangzott el a kerületben."* A jelentés végén statisztika mutatta be a kerületi vállalatok munkásakadémiáinak jellemzőit. A nagytétényi adatok:

- A Bányagyutacsgyárban a 8 tervezett munkásakadémiából 6 valósult meg. 42 előadáson 1.549 hallgató vett részt.
- A Hungária Műanyaggyárban 2 akadémia valósult meg a tervezett 4 helyett. A 17 előadást 320 dolgozó hallgatta meg.
- A Metallochemiában 3 munkásakadémiát terveztek, melyből egyet sikerült megszervezni 38 résztvevővel.
- A Sertéshizlalda 1 akadémiát tervezett, meg is tartották, a 6 előadást 190 dolgozó hallgatta meg..
- A Nagytétényi Művelődési Otthon 1 akadémiát, 1 sorozatot és 12 egyedi előadást szervezett. A 28 előadást összesen 729 hallgató látogatta.[472]

1964 első felében néhány jelentősebb fejlesztés valósult meg Nagytétényben. Négy utcában vízhálózat-bővítést végeztek, s a Kassai utcában és a Templom utcában egy-egy kutat állítottak fel. A Nagytétényi úton aszfaltjárdát építettek és útfelújítási munka folyt a Bartók Béla úton. A közvilágítás javítása érdekében a volt HÉV-végállomás területén higanygőzlámpákat szereltek fel. Befejezték, illetve megkezdték a Nagytétényi út 253. és 299. számú épületek felújítását. Nagyobb karbantartási munkákat végeztek a Nagytétényi út 293. szám alatti közért fűszerboltban és a Faluvége vendéglőben. A bölcsőde belső felújítására 64.800 Ft-ot fordítottak. A Művelődési Otthon 30.000 Ft értékű zongorát kapott és társadalmi munkában az Otthon udvarán szökőkutat építettek.[473]

Nyáron a VB tagjai egyre gyakrabban sürgették, hogy *„A Bartók Béla úti építkezés beindítása érdekében az intézkedéseket feltétlenül meg kell tenni."* Állítólag lehetőség lett volna arra, hogy az akkor már meglévő közművesítés mellett, 100 lakás építésével a lakótelepi építkezés megkezdődjön. A VB megbízta az elnökhelyettest, hogy forduljon írásban a Fővárosi Tanács elnökhelyetteséhez *„a lakótelep építkezésének mielőbbi beindítása végett."* Az elkészült részletes rendezési terv 680 lakás telepítését tartalmazta.

[472] XXIII. 222. a. 2. 47. kötet, 1964. július 9. VB ülés, Jelentés. 1. és 5. oldal, valamint Kimutatás
[473] Ugyanott 47. kötet, 1964. augusztus 6. VB ülés, Jelentés. 3-14. oldal

Az Építési és Közlekedési Osztály Nagytétény lakosai részére nyilvános utcai WC-t kívánt létesíteni a Nagytétényi út 275. szám alatt. Az osztály megállapodott az ingatlan tulajdonosaival (Gergely István és neje sz. Dudás Ilona), hogy az ingatlant 80.000 Ft-ért adásvételi szerződés útján megvásárolja. *„Az ingatlantulajdonosok az előzetes megállapodás alapján kötelező nyilatkozatot tettek, hogy a XXII. ker. Ady E. u. 2857 hrsz. telken épülő családi lakóházba a használatbavételi engedély kézhezvétele után 48 órán belül beköltöznek, illetve az eladott ingatlant kiürítik és rendelkezésünkre bocsájtják."*[474]

Szeptemberben a Végrehajtó Bizottság az 1964/65. tanév beiskolázási helyzetét vitatta meg. Az Oktatási Osztály jelentése szerint az óvodákban megemelkedett a 3 éves kort betöltött gyermekek száma és ezzel együtt a kiscsoportosok száma is. A korábbi évekhez hasonlóan *„továbbra is zsúfoltság jelentkezik a nagytétényi Jókai utcai óvodában."* Ezért *„Annak ellenére, hogy a sertéshizlaldai óvoda a férőhelytől függően felvesz üzemen kívüli gyerekeket is, - a tanácsi hatáskörbe tartozó Jókai u. óvoda bővítése sürgős igényként jelentkezik."*

Az általános iskolákban különösen a felső tagozaton emelkedett meg a tanulók és a tanulócsoportok száma. A nagytétényi iskolában gyakori volt a 40-en felüli osztálylétszám. Az igényeket figyelembe véve itt hatra nőtt a napközis csoportok száma, ezzel minden jelentkező tanuló napközis lehetett, de a csoportok elhelyezése továbbra is gondot jelentett. Az Oktatási Osztály jelentése foglalkozott az iskolák szemléltető eszközökkel, képi-hangi eszközökkel való ellátottságával is. A nagytétényi általános iskolában hordozható lemezjátszó, magnetofon, filmvetítő, diavetítő használatával tehették színesebbé, tartalmasabbá a tanítási órákat a nevelők és iskolai rádió is működött az intézményben. Televízióval a kerületben csak egyetlen iskola, a nagytétényi általános iskola rendelkezett. Részükre a szülői munkaközösség vásárolt egy készüléket.[475]

A nagytétényi Nagyboldogasszony templomban 1964. szeptember közepétől december elejéig került sor a templomhajó két oldalfalának teljes restaurálására 57 négyzetméter terjedelemben. A Szent Juliannát és Szent Józsefet ábrázoló képeket a 18. század közepén készítették. A restaurálást Papp Oszkár és Streda Károly festőművészek végezték. A restaurálásról készült jegyzőkönyv a templom állapotával kapcsolatban arra hívta fel a figyelmet, hogy *„A templom nemcsak az építés óta eltelt két évszázad természetes rongálódásait viseli, hanem földrengés, valamint ablak és csatornahibák miatti*

[474] Ugyanott 47. kötet, 1964. augusztus 21. VB ülés, Jegyzőkönyv. 11. és Bejelentés. 1. oldal
[475] Ugyanott 47. kötet, 1964. szeptember 17. VB ülés, Jelentés. 1-7. oldal

beázás, talajnedvesség is rongálta. Ezt mindenekelőtt a vakolat érezte meg. Néhány hosszanti repedést és sok helyen vakolatkásásodást találtunk."[476]

Az 1963/64. évi népművelési program teljesítéséről készült jelentés megállapította, hogy *„A felújított Nagytétényi Művelődési Otthonban új vezetéssel rendszeres és pezsgő élet indult. Ifjúsági és nyugdíjas klubot alakítottak, s a hagyományos bálok és műsorok rendezésével jelentős kulturális központja a kerületnek."* Tőzsér József VB elnök arról tájékoztatta a VB tagokat, hogy lehetőség lenne az Otthon helyiségeinek bővítésére. *„Az ott lakó tulajdonos felajánlotta, amennyiben a VB részére egy 2 szoba összkomfortos lakást biztosítana, - lemond 3 szobás lakásáról. E szerint lehetőség nyílna egy egyszobás gondnoki lakás kialakítása mellett 2 helyiség biztosítására a szakkörök részére."* A Végrehajtó Bizottság – határozatában – egyetértett a VB elnök javaslatával.[477]

Az 1963/64. évi kemény és hosszú tél tapasztalatait figyelembe véve készült a kerület a télre. A nagytétényi iskola központi fűtés szerelésének munkái a nyáron elkészültek, s a cserépkályhák tisztítása, átrakása is megtörtént. A tüzelő december végéig már az iskola rendelkezésére állt, s október-november hónapra ígérték a januárra és februárra szükséges tüzelőt. A Művelődési Otthon a felújítás után jó állapotba került, a helyiségek fűtése is megoldódott. *„A nagyteremben modern, express-Hetting kályha, előterében cserépkályhák, az öltözőkben, klubhelyiségben, irodában vaskályhák vannak."* Tatarozás után a Tétény Filmszínház is megújulva, az egész idényre szükséges tüzelővel várhatta a telet.

A kerületi, nagytétényi közértüzletek téli élelmiszerellátását a VB biztosítottnak tartotta. Csupán néhány áruból számítottak hiányra: kemény sajt, tehéntúró, száraz hüvelyesek, csemege uborka, paprika. A kenyér és péksütemény-ellátást mennyiségileg elegendőnek tartották, *„de a minőség ellen még mindig sok a kifogás."* [478]

A Tanács Egészségügyi Állandó Bizottsága ősszel megvizsgálta a kerületi bölcsődék helyzetét. Nagytétényben egy tanácsi és két üzemi bölcsőde működött. A nagytétényi úti III. számú tanácsi bölcsődét 1964 elején újították fel, a helyiségek kifogástalan állapotba kerültek. A szükséges szobák azonban *„részben szűkek, részben hiányoznak. A 35 férőhelyes bölcsőde kihasználtsága 120%."* Ezért minden előjegyzett kisgyermeket nem is tudtak felvenni. A tájékoztató az intézmény szakmai munkáját jónak minősítette.

A Gumigyár korszerű bölcsődével rendelkezett. A problémát itt a nagyobb gyermekek fektetése okozta, hiányzott egy másik fektető helyiség. Szakképzett dolgozók foglalkoztak a bölcsődés gyermekekkel. A 44 férőhelyen néha 60 gyermeket kellett elhelyezni.

---

[476] SzfvPL 4569 – 73/1965. számú irat

[477] XXIII. 222. a. 2. 47. kötet, 1964. október 1. VB ülés, Jelentés. 4. és Jegyzőkönyv. 6. oldal

[478] Ugyanott 47. kötet, 1964. október 15. VB ülés, Jelentés. 1-5. oldal

A Sertéshizlalda bölcsődéje az üzemi bölcsődék között a legkorszerűtlenebbnek számított. A 20 férőhelyes bölcsőde 120%-os kihasználtsággal működött.[479]

1963-ban kezdődött meg a kísérleti lakótelepen a lakások építése. A beruházási programban 407 db lakás felépítése szerepelt, köztük 3 középmagas toronyház (M1 – M2 – M3 jelű) 150 lakással, F + IV. emeletes fogatolt sávház 144 lakással. Ezen kívül öregek háza, szőnyegház, családi ház szerepelt a programban. Az Építési Osztály tájékoztatója szerint *„Jelenleg az M1 jelű középmagas toronyház csúszózsaluzatos építési munkái folynak a Mélyépítő Vállalat kivitelezésében a harmadik szint magasságában. Előreláthatólag ezen munkák ez évben befejezést nyernek és a belső szerelési munkák kezdődhetnek el jövőre."* A csúszós zsaluzást már 1960 óta alkalmazták, eddig azonban még csak ipari létesítményeknél dolgoztak ezzel a módszerrel. Tarján László, a Mélyépítő Vállalat igazgatója elmondta, hogy *„A lakótelep tervezett befejezési határideje 1968. Az első lakáscsoport átadása már a jövő évben megtörténik."*[480]

A VB decemberben a MÁV Nagytétény-Diósd vasútvonal, a Metallochemia, a 6-os műút és a nyugati közigazgatási határ által határolt mezőgazdasági és erdőövezetbe eső területeket ipari övezetté sorolta át. Azonban kikötötte, hogy

- *„A Metallochemia jelenlegi ipari területének határa mentén 100 méteres védősáv alakítandó ki.*
- *A 6-os számú műút mentén 150 méteres védősáv alakítandó ki.*
- *Az újonnan átsorolt területre kizárólag szolgáltató ipar nyerjen telepítést."*[481]

Tőzsér József VB elnök arról tájékoztatta a VB-t, hogy a Bartók Béla úti lakótelep építéséhez szükséges közművesítés összege az eddig közölt 3 millió forint helyett 17 millió forint lett. Ezt az összeget a Fővárosi Tanács nem tudta vállalni. Azt javasolta, hogy a VB *„Egy olyan értelmű állásfoglalást terjesszen a Fővárosi Tanács elé, hogy tekintettel arra, hogy a szövetkezeti lakás építésére már több jelentkező van, szakaszos beépítést tervezzenek, amely szerint a közművesítés is lépcsőzetes lenne, tehát nem szükséges egy összegben ráfordítani 17 millió forintot."*

Gyimesi István emlékeztette a VB tagokat arra, hogy a nagytétényi egykori HÉV-végállomás épületét a kerületi OTP fióknak, kirendeltség létesítése céljából, 1964 elején kiutalták. *„Az OTP a helyiség kialakítása érdekében semmit sem tett."* Javasolta, hogy az OTP kapjon felszólítást, hogy *„Amennyiben a helyiséget nem veszi igénybe, illetve nem alakítja ki, úgy a VB azt más célra hasznosítja."*

---

[479] Ugyanott 47. kötet, 1964. október 29. VB ülés, Tájékoztató. 1-2. oldal
[480] Ugyanott Tájékoztató. 6. és Jegyzőkönyv. 5. oldal
[481] Ugyanott 47. kötet, 1964. december 4. VB ülés, Jegyzőkönyv. 6. oldal

A Végrehajtó Bizottság decemberben a kerületi Szabó Ervin Könyvtár helyzetét vitatta meg. Az újjáépített könyvtár épületét szeptemberben adták át, felújítása a berendezéssel együtt 360.000 Ft-ba került. A könyvtár 2.146 beírt olvasót tartott számon, ebből 296 főt a nagytétényi állomáson. A tétényi állomást a jelentés nem tartotta szerencsésnek. A könyvtár *„A pártházban kapott helyiséget, de a pártház a település szélén van, kiesik a forgalomból. A könyvtár bár kapott új bútorokat, mégsem elégíti ki az igényeket. Nagytétényben feltétlenül szükség lenne egy könyvtárfiók létesítésére, amit eddig helyiség hiányában nem tudtunk megvalósítani."*

A könyvtár tapasztalata szerint az 1960-as években, olvasottság tekintetében, a magyar irodalom klasszikusai közül még mindig Jókai Mór vezetett. A korszak egyik legolvasottabb írója Berkesi András, a Kádár-korszak leginkább támogatott szerzője volt (Sellő a pecsétgyűrűn). Szilvási Lajost, a magyar szórakoztató irodalom szerzőjét is sokan kedvelték (Appassionata, Albérlet a Síp utcában). Többen érdeklődtek Fejes Endre 1962-ben megjelent Rozsdatemető című regénye iránt, mely óriási siker lett. 30 nyelvre fordították le. Fekete István számos ifjúsági és állattörténet szerzője is a legolvasottabb írók közé tartozott (Tüskevár, Téli berek, Vuk). Passuth László a „tűrt" kategóriába tartozott, népszerű történelmi-életrajzi regényeivel (Sasnak körme között, Négy szél Erdélyben). A külföldi klasszikusok közül legszívesebben Victor Hugot, Sienkiewiczet, Zolát, Balzacot, Tolsztojt olvasták.

Az üzemi könyvtárak közül a kerületben kiemelkedett a Bányagyutacsgyár 4.205 kötetes könyvtára, melyet függetlenített könyvtáros vezetett. *„Tágas, világos olvasóteremben, modern, ízléses berendezéssel, jól elhelyezett, célszerű polcokkal várja az olvasókat, s azok jönnek is szívesen: a beiratkozott olvasok száma 477."* A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat (Gumigyár) könyvtárát 120 olvasó látogatta. A könyvtáros (Kardosné) lelkesen végezte munkáját, a könyvtár felszerelési nehézségeit igyekezett megoldani. Sőt! *„Még 2-3 könyvszerető embert is maga köré gyűjtött, akiket könyvtáros szakmai szempontból is jól segít a fejlődésben."* [482]

A kerületben 1965 elején 32 életveszélyes és felújításra alkalmatlan, bontásra ítélt épületet tartottak nyilván. Különösen figyelmet érdemeltek *„az olyan életveszélyes és a tönkremeneteli határ szélén álló épületek, mint pl. a Nagytétény Csókási Pál utca 14-16. szám alatti zsellérházak (16 db lakás), ahol a födémgerendákat kézzel lehet szétmorzsolni, amelynek következtében a födémek leszakadásától kell tartani."* A HKI igazgatója, Krémer Jenő szerint *„ezen épületek lebontása és kiürítése halasztást nem tűrő feladat."* Ehhez azonban a Tanács nem rendelkezett pénzzel. Életveszélyes és felújításra alkalmatlannak tartották még Nagytétényben a Répa utca 4., az Iskola utca 4., az Úttörők útja 14. és a Hámán Kató utca 16. szám alatti épületeket.

[482] Ugyanott 47. kötet, 1964. december 10. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. és 10. oldal, valamint Jelentés a könyvtárak helyzetéről. 1-5. oldal

A Végrehajtó Bizottság 1964 novemberében utasította az Építési Osztályt, hogy a Nagytétényi út, 841. utca és a Terrachémia által határolt területen gondoskodjon a csapadékvíz elvezetéséről. Az Osztály *„azonnal megkezdte a jelzett területen az árokrendszer kitűzési munkálatait, melyet el is végeztek. A törési pontokban, valamint a közbenső helyeken egy-egy méter széles szelvényt, illetve árkot alakítottak ki. Az érintett körzet tanácstagját felkérték a további társadalmi munka megszervezésére, melyhez a műszaki segítséget biztosítják."*[483]

A nagytétényi római katolikus egyházközség képviselő-testületének tagjai lettek 1965-ben:

Dr. Proity Márton elnök, Höfflinger András, Grósz Ferenc, Kiss László, Tóth Marianna, Glósz Ervin, Dr. Erdélyi István, Hladik Ede, Almásy Béla, Dr. Bálint Béláné, Beretvás József, Bukics Gyula, Csordás István, Fibi József, Gedrus István, Gasztonyi Miklós, Havasi Márton, Hufnágel István, Kaló István, Ledniczky Ferenc, Hamál Ferenc, Marx Ferenc, Mehrl Ferenc, Nagy András, Müller József, Ruzsa József, Stróbl Antal, Tafferner Antal, Wittmann János.

Január 24-én a testület döntést hozott az orgona sürgős javításáról, melyet Soltész István orgonakészítő végzett el 15.510 Ft-ért. A testületi ülés jegyzőkönyve szerint a plébánia tetőszéke rothadt, évek óta beázott, ugyanez állt a templom tetőzetére is. A templom nem rendelkezett raktárhelyiséggel, *„a ruhával való eltakarás szinte gúnyos az Isten házában."* A temetőből – felszámolása miatt – exhumálni kellett a halottakat. Három pap hamvai nyugodtak a temetőben, *„Budafok megengedte, hogy az ottani kriptába helyezhessük őket."*

A II. világháborúig alapítványi miséket tartottak a templomban Rösler Ignác diósdi plébános, báró Barkóczy Mihályné, Rudnyánszky Mária és az összes meghalt hívek részére. Az alapítványi misék a háború után, fedezet hiánya miatt, megszűntek. A plébános az egyházmegyei hatóság döntését kérte az alapítványi misék ügyében. A válasz szerint *„Az alapítványi misék továbbra is mint alapítványi misék maradnak, azokat nyilvántartásba kell venni. Az értük járó stipendiumot* (hozzájárulást) *a nagytétényi templompénztár minden egyes alkalommal fedezi majd."*

1965-ben több személy tett szentmise alapítványt 600 Ft értékben, melynek értelmében minden évben *„mondassék a nagytétényi plébániatemplomban egy csendes mise a… család élő és meghalt tagjaiért."*[484]

A Lakásügyi Osztály az 1965. évre *„egy 26-os névsorral ellátott elosztási tervet készített."* A tervbe olyan nagytétényi lakásigénylők kerültek, akik nagyon rossz körülmények között éltek. Például:

Bakó Jánosné a Nagytétényi út 352. szám alatt hatod magával lakott 1954 óta egy 10 négyzetméteres lakásban, mely *az Építési Osztály megállapítása szerint életveszélyes állapotú, alá van dúcolva."*

---

[483] Ugyanott 48. kötet, 1965. január 7. VB ülés, Jelentés. 1-2. oldal és melléklet, valamint VB határozatok végrehajtása. 1. oldal

[484] SzfvPL No. 4569 – 428/1965., 660/1965. és 439/1965. számú iratok

Müller József az Angeli út 80. szám alatt lakott feleségével és kiskorú gyermekével, a szülők ugyanazon a címen lévő 1 szoba-konyhás lakásában tized magával. *„Tarthatatlan helyzete miatt 1963-ban a ház mosókonyhájába költöztek be, mely tisztiorvosi megállapítás szerint lakás céljára egyáltalán nem alkalmas."*

Sziládi Tiborné Fürst Sándor utca 6. szám alatt egy eredetileg fáskamrának épült, 12 négyzetméter területű lakásban élt 1958 óta, mely tisztiorvosi vélemény szerint emberi lakás céljára alkalmatlan. *„A család létszáma 5 fő (három kiskorú gyermek, 15, 13 és 2 éves). A 15 éves paralízisből eredően csak tolókocsival tud járni."*

A nagytétényi OTP-fiók kialakítása ügyében az OTP levélben válaszolt a VB felszólítására.

Az egykori HÉV-végállomás épületének átalakítási munkáira *„szabályos igénylést nyújtottunk be és többször tárgyalást folytattunk a Fővárosi Tanács Igazgatóságával és az átadott építményjegyzék alapján ígéretet kaptunk arra, hogy a Fővárosi 2. számú Építőipari Vállalatot kijelölik és szerződést köthetünk. A kivitelezési munkákat a Vállalat januárban beindítaná és 1965. július végével befejezné… Kérjük, hogy a kiutaló határozatban foglalt helyiség továbbra is rendelkezésünkre állhasson, hogy a közeljövőben beindíthassuk az átalakítási munkálatokat."*[485] A képen látható jelentéktelen, kocka alakú épület változó funkciókkal még több mint 45 évig létezett. 2010-ben adták ki rá a bontási engedélyt, s a házat használó Máltai Szeretetszolgálatnak is mennie kellett. Nagytétény kötött pályás közlekedésének utolsó emléke is eltűnt.

A Jókai Mór utcai óvoda bővítése érdekében sürgőssé vált a 2 szoba, konyha és verandából álló szolgálati lakás felszabadítása. Az óvoda 1965-ben 3 csoporttal működött, 100-110 gyermekkel. A szolgálati lakás felszabadítása további 30 óvodás elhelyezését biztosítaná. A lakásban 1949 óta Kardos Géza (5 személy) nyugdíjas igazgató lakott. A Tanács által felajánlott két lakás közül – egészségügyi okokra hivatkozva – egyiket sem fogadta el a család. Völgyesi József VB elnökhelyettes tárgyalásokat folytatott Kardos Gézával, aki megtekintette a részükre felajánlott IX. kerületi József Attila lakótelep egyik 2 szoba komfortos lakását, melyet megfelelőnek tartott, s elfogadta. Tőzsér József VB elnök az április 15-i VB ülésen bejelentette, hogy az óvoda bővítési munkái befejeződtek, s az épület átadására aznap délután sor került.

[485] XXIII. 222. a. 2. 48. kötet, 1965. január 21. VB ülés, Lakások elosztása. 3., 5., és 9. oldal, valamint az OTP levele iktatószám nélkül

Gyimesi István tanácstag arra kérte a VB-t, hogy szólítsa fel a Fővárosi Csatornázási Műveket arra, hogy a Vasút utcában lévő derítőt fedje le, *„mert a Metallochemia szennyvize is ide folyik, s egyrészt balesetveszélyes, másrészt a nyári időszakban bűzt fog árasztani."* A Tanács a Csatornázási Műveket felszólította a szükséges intézkedések megtételére.[486]

Márciusban az Oktatási Osztály jelentést készített az iskolák vezetési színvonalának helyzetéről. Az anyagban többször is értékelték, véleményezték dr. Bessenyei Ákosnak, a nagytétényi általános iskola igazgatójának munkáját. Az elemzés egyetlen problémás területet említett vezetői tevékenységében. *„A nehezebb feladatok elől (áthelyezési javaslat, javaslat fegyelmi eljárásra, alkalmatlansági problémák) többször meghátrál."* A pedagógusok munkáját azonban *„zömében helyesen értékeli, jól látja a pozitívumokat és a hiányosságokat."* Az oktató-nevelő munka irányításának mindig fontos feltétele a vezetői páros on belül kialakult helyes munkakapcsolat. Az osztály megállapítása szerint Nagytétényben az igazgató és helyettese közötti együttműködésnek jó formái alakultak ki.

Bessenyei Ákos pedagógiai irányító munkáját, képzettségét jónak tartották, s értékelték, hogy állandóan fejleszti azt.

Az igazgatók tervező munkájával kapcsolatban megfogalmazták, hogy *„A tervező és elemző munka tekintetében kiemelkedik a Nagytétényi úti iskola vezetőjének tevékenysége."* Az irányító és elemző munkával kapcsolatban pozitívan értékelték, hogy *„Rendszeres a tanítási órák ellenőrzése a Nagytétényi úti iskolában."* A képen az egyik nagytétényi osztály tanítási órája látható az 1960-as évek közepén. Az Oktatási Osztály fontosnak tartotta az igazgatók szülők között végzett munkáját is. A jelentés szerint Nagytétényben sikeresen oldották meg az osztály szülői munkaközösségek tevékenységének beindítását. Az adminisztrációs munkák határidőre történő elkészülése a kerületben megfelelő volt, de a nagytétényi iskolában *„A létszám alapján már hosszabb ideje adminisztrátor beállítása volna szükséges. Ennek hiánya erősen megterheli az amúgy is elfoglalt vezetőt."*[487]

Az 1964. évi kerületfejlesztési tervben szereplő nagytétényi munkák közül megvalósultak: 9 utcában vízcsőfektetés történt, összesen 1.512 méter hosszúságban. Útépítési, útkarbantartási munkákat végeztek a Bartók Béla úton 500 méter útszakaszon. Útfelújítás volt a Kancsó, a Diótörő és a Batthyány

[486] Ugyanott 48. kötet, 1965. február 4. VB ülés, Lakásügyi Osztály bejelentése. 1. oldal, valamint Jegyzőkönyv. 8. oldal

[487] Ugyanott 48. kötet, 1965. március 18. VB ülés, Jelentés. 3-5. oldal

utcákban. Rendezték a Bartók Béla úti közért előtti területet. A Barackos úton a 13-as autóbusz útvonalának javítása és a Nagytétényi út szélesítése is megvalósult. A közvilágítás fejlesztése, korszerűsítése érdekében az egykori HÉV-végállomásnál 6 db higanygőz lámpát szereltek fel. A Nagytétényi úton 3 épületen végeztek jelentősebb épületjavításokat összesen 794.154 Ft értékben. A Vendéglátóipari Vállalat 210.000 Ft-ért újította fel a Faluvége vendéglőt.

Több, a tervben szereplő fejlesztés nem valósult meg: Elmaradt az Angeli úti csőfektetés kivitelezése. A jelentés szerint azért, *„mert az elmúlt év végéig és ez év elején is olyan értesüléseink voltak, hogy a vasúti töltésen túl a Barackos út felé az Angeli utcában az Autóközlekedési Vállalat telepet létesít."* Mivel a csőfektetés költsége azon a területen *„a Vállalatot terheli, a vízcsőfektetést gazdaságossági szempontból nem végeztük el."* A telep létesítésére azonban nem került sor. A Bartók Béla út tervben szereplő útfelújítási munkái csak 1965. második felében fejeződtek be. A dunatelepi strandfürdőre előirányzott összegből 127.000 Ft-ot a Pannónia utcai iskola tornatermének építésére csoportosítottak át. A strandfürdő építésére csak 30.000 Ft maradt. Azonban *„Kapacitás hiány miatt a WC nem készült el."*

A Végrehajtó Bizottság meghatározta a lakosság által fizetendő községfejlesztési hozzájárulás összegét a következő hat esztendőre. *„Ha az adózó jövedelemadója az 1.500 Ft-ot nem éri el évi 150 Ft."* lett a hozzájárulás. Ide tartoztak például a bérből és fizetésből élők, az iparosok, kereskedők stb. *„Ha az adózó jövedelemadója 1.500 Ft, vagy azt meghaladja, úgy a jövedelemadó 20%-a."*[488]

A Kastélymúzeum közel 10 évig tartó restaurálási munkáinak befejezésével a Tanács szükségesnek tartotta a múzeum környékének felújítását, rendezését. Az erről készült tervet az Építési és Közlekedési Osztály vezetője, Simó Kálmán főmérnök ismertette az áprilisi VB ülésen. A rendezés összköltsége 7.730.500 Ft-ot tett ki, mely a következő terveket tartalmazta:

- Barokk kert építése.
- Templom és környékének rendezése.
- Kastélymúzeum környékének sortatarozása.
- Kastélymúzeum környékén lévő utak és járdák kiépítése.
- Hajóállomás létesítése a Csókási Pál utca végén.
- Az életveszélyes zsellérházak lebontása.

A 4 darab bontásra várt zsellérházaknál (17+10+3+1) 31 lakásról kellett gondoskodni a Tanácsnak. A Fővárosi Tanács képviselői a tervekre elutasító választ adtak, *„hivatkozással a szűkre szabott pénzügyi keretekre, az államháztartás gazdasági problémáira."* A zsellérházakkal kapcsolatban kijelentették, hogy amíg a barlanglakások szanálásának kérdése a kerületben nem rendeződik,

[488] Ugyanott 48. kötet, 1965. április 15. VB ülés, Kerületfejlesztési terv végrehajtása. 2-14. és 28. oldal

addig *„nem számíthatunk a terület szanálására, illetve a zsellérházak lebontására."* A többi terv megvalósítását társadalmi munkával, illetve kerületen belüli költségvetési ütemezéssel javasolták megvalósítani.

A VB ülésen a hozzászólók a barokk kert létesítésével nem értettek egyet. Véleményük szerint *„arra nincs szükség, mert túl nagy költségbe kerülne, s a környezetbe sem illene bele."* Helyette egyszerűbb park létrehozását javasolták. A zsellérházak szanálását fontosnak és sürgősnek tartották, de konkrét megoldási javaslat nem született a bontás és a lakók elhelyezése ügyében.[489]

Kerületünkben a 3 tanácsi bölcsőde 110 férőhellyel, a 4 üzemi bölcsőde 138 férőhellyel rendelkezett, s *„így a kerület bölcsődei ellátottsága nem kielégítő, mindössze 30%."* - olvasható az egészségügyi intézmények 1965 májusában készült távlati fejlesztési tervében. A tanácsi bölcsődék régi, nem a célnak megfelelő épületekben lettek elhelyezve és a ráfordított felújítási összegek csak részben tudták a szükséges korszerű gondozási munka feltételeit megteremteni. A fejlesztési terv a bölcsődei ellátás fehér foltjaként említette a nagytétényi bölcsődét, s indokoltnak tartotta, *„hogy az elkövetkező ötéves tervben Nagytétényben 60 férőhelyes bölcsőde létesüljön a meglévő 35 férőhelyes bölcsőde korszerűsítése mellett."* Fontosnak tartották a bölcsődében lakó család kihelyezését más lakásba, mert *„ezzel az intézményben jobb gondozási munka feltételeit teremthetjük meg."*

A kerületben egy gyermekgyógyász főorvos irányításával négy gyermekszakorvos végezte a gyermekorvosi ellátást. A nagytétényi gyermekorvosi szakrendelőt korszerűsíteni kívánták, *„amit részben ebben az évben megkezdünk (villanybojler felszerelése stb.)."*[490]

Az elmúlt négy évben a kerületi szolgáltató vállalatok, szövetkezetek 11 új tanácsi, szövetkezeti javító-szolgáltató egységet létesítettek. Például *„Nagytétény központjában több mint 300.000 Ft-os költséggel került megépítésre egy modern felszereléssel ellátott női fodrász és kozmetikai egység, mely a szolgáltatás terén minden igényt kielégít. Ugyancsak itt nyílt meg egy órajavító, rádió, valamint háztartási kisgépeket javító fiók. Baross Gábor-telep és Nagytétény ellátására pedig egy üveges KTSZ fiók létesült."* Lépések történtek a meglévő szolgáltató egységek fejlesztésére is. *„A nagy forgalom szükségessé tette a Nagytétény Csókási Pál utcai Patyolat fiók területének egy helyiséggel való bővítését."*

A Cipész KTSZ 1963-ban történt egyesítése következtében csökkent a lakosság felé történő szolgáltatás, a javítások határideje 8-10 napra nőtt. Ezért intézkedést hoztak a Dél-budai Cipész KTSZ szétválasztására. A készáru termelésről leválasztották a szolgáltató-javító tevékenységet. Ennek eredményeként a vállalt határidők 5-8 napra csökkentek.[491]

---

[489] Ugyanott 48. kötet, 1965. május 13. VB ülés, Fejlesztési irányelvek. 5-7. oldal
[490] Ugyanott 48. kötet, 1965. május 13. VB ülés, Fejlesztési irányelvek. 5-7. oldal
[491] Ugyanott 48. kötet, 1965. június 10. VB ülés, Jelentés. 2-4. oldal

1965 mint a a „nagy dunai árvíz" éve vonult be az elemi csapások történetébe. Hét hatalmas árhullám támadt egymás után a Dunán és 120 napig tartott a veszedelem.

1964/65 telén az Alpokban vastag hótakaró halmozódott fel. *„A márciusban megkezdődött olvadás és az ezzel egyidejű kiterjedt esőzések hatására aztán egymást követő és egyre fokozódó magasságú árhullámok indultak a Felső-Dunán, amelyekből kialakult az 1965. évi nagy dunai árvíz, amelyhez foghatót a több száz évre visszanyúló feljegyzésekben sehol sem találunk és amely példa nélkül áll a Duna-völgyében valaha is levonult árvizek között."* Az árhullámok Budapesten május 28-án 733 cm-rel tetőztek, június 18-án pedig 845 cm-rel. Ez az érték 40 cm-rel volt magasabb, mint az eddig ma ximumként nyilvántartott 1954. évi vízállás.

A dunai árvíz miatt több intézkedést hajtottak végre a kerületben. *„Több kiköltöztetés vált szükségessé, a kiköltöztetett családok ellátásáról minden tekintetben gondoskodtak. A Dunatelep egyes részein, ahonnan biztonsági okokból költöztették ki a családokat, végrehajtották a fertőtlenítést. A dunatelepi gát erősítése tovább folytatódik a budatétényi sorompó melletti hegyoldalból kitermelt homok, föld felhasználásával, mely egyúttal az ott lévő útvonal kiszélesítését, kiépítését is szolgálja."* A dunatelepi töltés nem nyújtott kellő védelmet a fővédvonal előtti épületeknek, ezért a töltést gépi földmunkával 4 méteresre szélesítették.[492]

Új óvodák építéséről tárgyaltak a Tanács vezetői a főváros Oktatási Osztályával, ahonnan azt a választ kapták, *„hogy az új lakótelepeket kivéve Budapesten nem terveznek a közeli jövőben óvodát építeni."* Nagytétényben némileg enyhítette a VB az óvoda zsúfoltságát azzal, hogy a tavasz folyamán az épületben lévő lakást óvodai célra felszabadította. Társadalmi munkával kialakítottak egy új foglalkozási termet, ahová 23 új gyermeket tudtak felvenni. *„Ezzel átmenetileg enyhült Nagytétényben a szülőknek az óvodai elhelyezés iránti igénye."*[493]

A Duna kerületi szakasza július elején apadt, s a víz visszahúzódásával párhuzamosan folytatódtak a fertőtlenítési munkák. A családok visszatelepítését egy, másfél héten belül tervezték megoldani, *„bár a talajvíz miatt egy újabb kiköltöztetés vált szükségessé."*

Az első félévi tanácstagi beszámolókon sok nagytétényi észrevétel, javaslat hangzott el a lakosság részéről. Számos felszólalás történt a Koltói Anna utca,

[492] A nagy Dunai árvíz 1965. 10. és 18. oldal, Országos Vízügyi Főigazgatóság 1966., valamint XXIII. 222. a. 2. 48. kötet, 1965. június 24. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal

[493] Ugyanott Jelentés tanácsi határozatok végrehajtásáról. 2. oldal

a Csókási Pál utca és a Március 15. utca javításával, felújításával kapcsolatban. A Damjanich utca lakói utca megnyitást és szabályozást kértek. Vízhálózat fejlesztést igényeltek a Botond utca, a Killy utca, a Görgey utca és a Batthyány utcákban. A 43-as villamos végállomásán lévő villanyóra kivilágítását is sokan sürgették. *„Közlekedési vonalon továbbra is problémát jelentett a 43-as villamos nagytétényi végállomásának váróhelyiség és WC hiánya, a járatok ritkasága és az ezzel összefüggő túlzsúfoltság."* Javasolták a Gumigyár és Diósárok közötti autóbuszmegálló, a távolsági autóbusz Nagytétény óhegyi megállójának és a 13-as autóbusz nagytétényi temető megállójának visszahelyezését.

A kereskedelemmel kapcsolatban zömmel a hús, kenyér, zöldség és gyümölcsellátás hibáira panaszkodtak, de kifogásolták a tej és tejtermékek, valamint a péksütemények helytelen szállítási rendszerét is. A lakosság nyitvatartási idő hosszabbítást javasolt a Zambelli Lajos utcai fűszerüzletnél. Egészségügyi vonalon a legtöbb panasz a szemétszállítással kapcsolatban hangzott el. Évek óta panaszolták, hogy az utcán tárolt szemétdombokat nem szállították el, például a temető környékén és a Duna-parton.

Kulturális kérdéseket is felvetettek a beszámolókon. Például jobb filmeket javasoltak a moziba, s azt kérték, *„hogy az utolsó filmelőadás után a 13-as autóbusz járatában állítsanak be egy kocsit."*[494]

A nagytétényi temető történetét a 18. század közepétől ismerjük. A településen az első temetkezések az 1752 és 1755 között épült katolikus templom kertjében kezdődtek el. A templomhajó déli oldalához épített sekrestye alá kripta került, ez lett a Rudnyánszky család temetkezési helye. A régi nagytétényi temetőt az 1760-as években nyitották meg. Először egyházi kezelésben működött, majd átvette a község és köztemetőként üzemelt tovább. Az 1830-as és 1880-as években sor került a temető bővítésére is. Az 1960-as évek elején a temető területe mintegy 20.000 m^2 volt, s kb. 1.683 sír állt benne. Az utolsó temetésre 1960-ban került sor. A kerület temetőinek helyzetéről készült jelentés szerint *„A teljes megszüntetésére – figyelembe véve, hogy a temetkezések nagyobb száma 1949-ben történt – kb. 1974. évben kerülhet sor."*

1965-ben a temető kívülről gondozottnak látszott, a déli és északi kapun keresztül – mivel azok nyitva voltak – állandóan közlekedtek a gyalogosok. A gyerekek a gyalogút mellett sportpályának használták a temető belterületét.

A temető az 1980-as évek elejéig zárva volt, 1985 júliusában nyitották meg újra, urnatemetőként. A régi temető emlékét, az elzárt részen álló, s a képen látható Kray-család sírkápolnája őrzi, bár már igen romos állapotban van.

[494] Ugyanott 49. kötet, 1965. július 8. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal, valamint Jelentés a tanácstagi beszámolókról. 2-4. oldal

Nagytétényben található az ország egyik legrégibb zsidó temetője. A községben a 18. századtól jelentős számú izraelita vallású lakó élt. Számuk 1880-ban már 498 fő volt. Születési anyakönyvek tanúsága szerint régóta itt éltek a Lőwy, a Schön, a Schwarcz, a Böhm stb. családok tagjai. A település zsidó temetője a 18. század közepén létesült. A legrégibb, az 1750-es évből származó sírkövek alatt Zámán Böhm és Róth Simon nyugszik.

Az izraelita temető területe kb. 3.000 m^2 és 800-900 sír található benne. A tétényi zsidók és svábok vegyes házasságait, rokoni kapcsolatait bizonyítja, hogy a temetőben olyan sírkövek is találhatók, amelyek egyik oldalán héber nyelvű, a másikon gót betűs felirat olvasható. A temetőben utoljára 1945-ben tartottak temetést. A sírkert azóta zárva van.[495] .

Az 1965/66. tanév eseményeire Eszéki Júlia tanárnő, a nagytétényi iskola csapatvezetője 1976-ban így emlékezett: „*Szeptemberben megrendeztük a hagyományos tábortüzet, s beindítottuk a tanév programját, melyet a gyerekek kívánságait figyelembe véve állítottunk össze. A sportélet is elkezdődött Gábor János tanár vezetésével. A négytusa bajnokság és a járőrverseny igen nagy sikerrel végződött. A sportrendezvények mellett maradt idő a hulladékgyűjtésre is. Tanulóink társadalmi munkát végeztek a Baross Gábor-telepi iskola építkezésén. Tanulmányi versenyünk három fordulós volt: magyar, számtan, földrajz. Az amerikaiak vietnami háborúja ellen tiltakozó gyűlést szerveztünk. A szakkörök munkáját is elismerés illeti. A természetjáró szakkör, az orosz és az irodalmi szakkör eredményes munkát végzett. Sikeres volt nyári táborunk Parádon.*”[496]

A dunai ár visszahúzódását követően folyamatosan végezték az érintett területek fertőtlenítését, melyben a Metallochemia is segítséget nyújtott. Július 22-én még 19 család 65 fővel várt a visszatelepítésre.

A kerület az 1965. évre 56 szövetkezeti lakást kapott a fővárostól. A Lakásügyi Osztály az igényjogosultságot figyelembe véve több nagytétényi lakost is javasolt a lakásszövetkezetbe való felvételre. Például:

- Boros Lajos Akó utca 18. szám alatt élt ötödmagával egy-szoba konyhás lakásban.
- Gaspor Józsefné Petőfi utca 34. szám alatt negyedmagával lakott egy manzárd szobában.
- Balogh Károly Kassai utca 39. szám alatt egy mosókonyhából átalakított 9 négyzetméter alapterületű, betonos padlózatú kis szobában élt negyedmagával, mint albérlő.

[495] Ugyanott 49. kötet, 1965. július 22. VB ülés, Beszámoló a temetőről. 2-3 oldal
[496] Hugonnai Vilma Általános Iskola jubileumi évkönyve, 2007. i. m.. 35-36. oldal

- Szekeres Imre a Kassai utca 16. szám alatt lakott harmadmagával egy 12 négyzetméter alapterületű szobában, albérlőként.
- Pohli János hatodmagával élt az Angeli út végén egy kisméretű lakásban, melyet eredetileg a Metallochemia munkásszállásnak használt.[497]

Az 1965. évi kerületfejlesztési terv alapján a Fővárosi Út- és Vasútépítő Vállalat befejezte a Bartók Béla út felújítási munkáját, s gyalogjárót épített a Deák Ferenc utcai közért előtt. A VB számára készült jelentés beszámolt arról, hogy *„A budafoki felüljáró építési munkálatai megindultak, ugyanez mondható el a balatoni műút felújítási munkáiról. Az árvízveszély miatt a Dunatelep Kolozsvári utca kiépítése, mely a Fővárosi Tanács VB Közlekedési Osztály feladata, a II. félévre maradt. A Nagytétényi út további szélesítése szintén a második félévben indul meg."*

Vízcsövet négy utcában (Kolozsvári, Kassai Thököly, Vitéz utcák) összesen 1.005 méter hosszúságban fektettek le. A Szakiskola utcában 3 lámpaoszlopot állítottak fel. A közértboltok közül felújították, karbantartották a Deák Ferenc utcai fűszer és csemege üzletet, valamint a Sertéshizlaldánál lévő fűszerboltot. 5.400 Ft értékben újították fel a kultúrotthon színpadát. A jelentés összefoglalva megállapította, hogy a községfejlesztési alap félévi felhasználása *„a terv egészét vizsgálva nem éri el a kívánt mértéket."* A VB véleménye szerint *„az időjárás és az árvíz is hátráltatta a teljesítés kialakulását."*[498]

A Végrehajtó Bizottság irányelveket fogadott el a harmadik 5 éves terv fejlesztési feladatainak kidolgozására. Az irányelvekben megfogalmazták, hogy a tervidőszakban a bölcsődei ellátottság érdekében *„egy 60 férőhelyes bölcsőde létesítése szükséges Nagytétény területén, későbbi időben meghatározandó helyen."* Az óvodai férőhelyek bővítését is tervbe vették. Két óvodát kívántak felépíteni, az egyiket Nagytétényben, a Szabó-telepen 50 férőhellyel.

A nagytétényi általános iskola is szerepelt a fejlesztési terveben. *„Az iskola kerületünk legnagyobb létszámú iskolája (50 felnőtt, 950 tanuló). Az iskola jelenlegi tantermi ellátottsága, valamint az oktató-nevelő munkát kiszolgáló helyiségek száma korszerűtlen. Több év óta az iskola előadótermét tanteremnek kell használni, az úttörőszobát a napközis tanulók elhelyezésére kellett igénybe venni. Az iskola tantermeit teljes váltásban használják. Ez azt jelenti, hogy a délutáni órákban az úttörő és szakköri foglalkozásokra helyiség nem áll rendelkezésre. Ezeken a hiányokon az iskolaépületre emeletráépítéssel kívánunk segíteni. A*

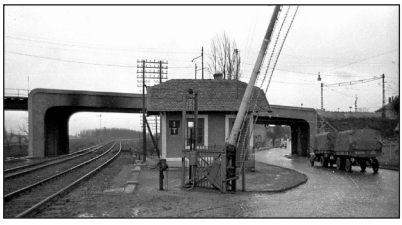
[497] XXIII. 222. a. 2. 49. kötet, 1965. július 22. VB ülés, Jegyzőkönyv. 3. és Javaslatok lakások elosztására. 1-5. oldal

[498] Ugyanott 49. kötet, 1965. augusztus 5. VB ülés, Jelentés. 1-13. oldal

tervek elkészültek, a költségvetési összeg 1.200.000 Ft. 6 tanterem létesül." Az irányelvek között, fejlesztésként, egy könyvtár létesítése is szerepelt Nagytétényben, *„ami a lakosság régi igénye."*[499]

A szeptember 30-i VB ülésen Tőzsér József bejelentette, hogy a Pénzügyminisztérium az árvíz sújtotta területek útjainak építésére (Kolozsvári utca, Kassai utca, Dunafürdő utca) 4 millió forintot bocsátott a kerület rendelkezésére, melyet még 1965-ben fel kellett használni.

Budafok és Alberfalva között a vasút két lezárt sorompója előtt a gépkocsik hosszú sora gyakran percekig várakozott.

Megkezdődtek a budafoki felüljáró építkezései, s a kivitelező 1966 decemberére ígérte az átadást. A munkaerő hiányt a munka téliesítésével kívánták megoldani. A VB elnök ígéretet tett arra, hogy az építkezéshez szükséges sódert, amennyiben azt a kivitelező nem tudja beszerezni, a Tanács biztosítja.

Októberben útépítési munkákat végeztek a Kolozsvári, Kassai és Dunafürdő utcákban, de a víz elvezetése problémát okozott. A Tanács vezetői megtekintették a gát építését, s megállapították, *„ha az oldalfalakat is kiköveznék, akkor megszűnne BGT részére az árvízveszély."* A Fővárosi Tanács VB Városrendezési Osztályának levele szerint, ha az árvíz által *„tönkrement vagy súlyosan megrongálódott épület az építési tilalom alá eső területen van, akkor a tulajdonos az építkezéshez szükséges cseretelek árkülönbözetét nem köteles megtéríteni."*

A Metallochemia és a Bányagyutacsgyár környékén lévő területet a Tanács ipari övezetté minősítette.

Jelentést fogadott el a VB az 1964/65. évi népművelési program végrehajtásáról. Az anyag beszámolt arról is, hogy a kerület „felszabadulásának" 20. évfordulóján, 1964 decemberében, a Nagytétényi Művelődési Otthon a kerület és Budapest életéről „Ki mit tud?" vetélkedőt rendezett, azt *„vidám hangulatú táncmulatság követte, amelyre a kerület húsz éves fiataljait is meghívták."* Az Otthon fotószakkörének és ifjúsági klubjának tagjai helytörténeti kiállítást rendeztek.

A kerületben is megnőtt a televízió népművelő hatása. *„Rohamosan növekedett a TV előfizetők száma, jelenleg 4.773."* A nagytétényi kultúrotthonban az ifjúsági és nyugdíjas klub tagjai már irányítottan nézték a TV adásait. Ez azt jelentette, hogy a tagok közösen megtekintettek egy műsort, egy előadást, majd utána az igazgató vezetésével megvitatták a látottakat.[500]

---

[499] Ugyanott 49. kötet, 1965. augusztus 19. VB ülés, Irányelvek. 3-4. oldal

[500] Ugyanott 49. kötet, 1965. november 11. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. oldal, valamint Népművelési évad értékelése. 1-5. oldal

A Budapesti Postaigazgatóság novemberben tájékoztatót tartott a kerület postai ellátottságáról. A nagytétényi postahivatal postai tulajdonú épületben, korszerűtlen körülmények között lett elhelyezve. A Postaigazgatóság szerint *„Szükséges a hivatali épület átalakítása, bővítése, ezt a munkát 1,5 millió Ft-os költséggel 1966. évben terveztük megvalósítani, azonban megfelelő hitel hiánya miatt erre az évre felsőbb szerveink ezt nem engedélyezték, így a korszerűsítés későbbi időpontban történik."*

A levélgyűjtő szolgálatot megkönnyítette, hogy a településen 15 db, a kézbesítők által ürített kulcsos levélszekrény állt a tétényiek rendelkezésére. Csomagkézbesítő szolgálat Nagytétényben még nem működött, a kézbesítők a csomagok szállítóleveleit vitték házhoz, s a címzettek a postahivatalban vehették át a csomagot. A távbeszélő hálózat kiépítetlensége miatt Budapest felé fővonalakkal bekapcsolt éjjel-nappal üzemelő kézi kapcsolásos távbeszélő központ működött 100 előfizetővel. Az expressz és távirat-kézbesítést reggel 7 és 21 óra között a postahivatal motoros és kerékpáros távirat-kézbesítők útján látta el.[501]

December elejére sem oldódtak meg a kenyér és péksüteménnyel kapcsolatos szállítási problémák. Vöröshagymát az üzletekben csak szárított állapotban lehetett vásárolni, almából a keresletet nem tudták kielégíteni a boltok, mákot és diót csak az ünnepek előtti időre ígértek. A nagytétényi iskola lemezradiátorai naponta romlottak el, ami gondot okozott az intézmény fűtésében. A Tanács a téli szünetben tervezte a radiátorok lecserélését. December elején zökkenőt okozott a tanításban, hogy négy pedagógus betegség miatt néhány napig hiányzott. A Művelődési Otthon helyiségeit az ősz folyamán kifestették, *„kulturált, szép körülmények között szórakozhatott ott a lakosság."*

1965-ben a Béke termelőszövetkezet egyesült a dél-budai területen működött „Sasad" termelőszövetkezettel. December 2-án a tsz-ben közgyűlést tartottak a családi műveléses tagok részére. A tsz elnöke bejelentette, hogy *„A családi műveléses tagsági viszonyt és a jövedelemelosztási formát 1966. január 1-je után nem kívánja fenntartani. Aki benn akar maradni a tsz-ben, annak akadálya nincs. Ezen túlmenően az idősebb tagok, akik már munkaképtelenek, a rendelet értelmében, nyugdíj vagy öregségi alaphoz is juthatnak."* A családi műveléses tagok úgy döntöttek, hogy kilépnek a termelőszövetkezetből és az FMSZ keretén belül hegyközséget alakítanak az elkészítendő új alapszabály szerint. Héttagú előkészítő bizottságot választottak, melynek tagja lett Leheti József, Hermann László, Wahl Ferenc és Klemann Tamás is. December 20-ig tervezték elkészíteni az új alapszabályt, s annak elfogadása után *„lehetőség nyílik arra, hogy a jelenlegi hegyközség, amely a régi alapszabály szerint működik, csatlakozik az új hegyközséghez."*

[501] Ugyanott 49. kötet, 1965. november 11. VB ülés, Tájékoztató. 2-4. oldal

Az 1966. évre készült kerületfejlesztési tervjavaslatban 7 nagytétényi utcában terveztek vízhálózat fejlesztést, összesen 1.100 méter hosszúságban. Útkarbantartást, felújítást a Csókási Pál utcában, kátyúk javítását a Petőfi utcában irányoztak elő. Nagytétényi csatornaépítés, jelentősebb épületjavítás nem szerepelt a tervben. A közvilágítás javítása érdekében higanygőzlámpák felállítását tervezték az Angeli úton, a Nagytétényi úttól a Diósd vasútállomásig.[502]

1965. február elején a VB utasította az Építési és Közlekedési Osztályt, hogy intézkedjen a Vasút utcai derítő lefedése ügyében. Az osztály még 1965. februárban kötelezte a Fővárosi Csatornázási Műveket, hogy a környék levegőjét szennyező és a lakosság egészségére káros hatású bűzt árasztó nyílt árkot fedje le. A probléma azonban nem oldódott meg. Egyrészt azért, mert a főváros közölte a kerülettel, hogy az I. fokú államigazgatási szervnek nincs joga új beruházást megkívánó munkálatot elrendelni. Másrészt azért, mert *„Sajnos a belső kerületekben lévő elavult csatornák felújítása igen jelentős összegeket von el a beruházási és karbantartási hitelből. Ezért a megjelölt derítőrendszer lezárását a Fővárosi Csatornázási Művek a közeljövőben nem oldhatja meg."*

Holló Lászlónak a Távbeszélő Igazgatóság vezetőjének tájékoztatója szerint *„Nagytétény postahivatalában jelenleg kézi kapcsolású központ üzemel. A központ kapacitása teljesen telített, az igények kielégítésére már nem alkalmas, forgalmas időben csak hosszú várakozás után lehet a város egyéb kerületeivel kapcsolatot teremteni. Nagytétény területéről jelenleg 155 várakozó van..."* Lényeges javulást 1966. második felére ígért, amikor a manuális központ helyett automata központot szerelnek fel, *„ami egyrészt a fontosabb várakozók igényeinek kielégítését, másrészt a nagy forgalmú vállalatok jobb ellátottságát teszi lehetővé. Ezzel egyidejűleg a kapcsolások ellen felmerülő panaszok is megszűnnek, mely szerint a központ éjszaka nem kapcsolja a hívott számot."* Nyilvános állomás felállítását 1966-ban Nagytétényben a központ nem tervezte.[503]

A Nagytétényi Művelődési Otthon statisztikai adatai szerint a színházteremben 300 fő fért el, az ülőhelyek száma szintén 300. Az Otthon 3 állandó főfoglalkozású és 4 részfoglalkozású dolgozóval működött. Az 1964-ben tartott előadások adatai: 6 jogi (168 résztvevő), 2 művészeti (38 résztvevő), 9 mezőgazdasági (327 résztvevő), 4 csillagászati (50 résztvevő) és 4 földrajzi (78 résztvevő) előadás. A szakkörök és csoportok adatai: sakk (24 fő), fotó (16 fő), asztalitenisz (16 fő), galambász (37 fő), Ifjúsági Klub (25 fő), Nyugdíjas Klub (23 fő).

[502] Ugyanott 49. kötet, 1965. december 9. VB ülés, Téli felkészülés. 1-2. oldal, valamint Mezőgazdasági csoport tájékoztató. 1. és Tervjavaslat. 4-7. oldal

[503] Ugyanott 50. kötet, 1966. január 20. VB ülés, VB határozatok végrehajtása. 1-2. oldal és Távbeszélő Igazgatóság tájékoztatója. 1. oldal

Három alkalommal tartottak tánc nélküli műsort (624 résztvevő), 39 alkalommal műsor nélküli táncmulatságot (5.135 résztvevő) és 3 alkalommal hivatásos művészek közreműködésével rendezett műsort (624 résztvevő).

1965-ben 33 táncos programot rendeztek, egy-egy alkalommal kb. 114 résztvevővel. Műsoros estet 3 alkalommal tartottak, melyet alkalmanként körülbelül 90 érdeklődő nézett meg. *„A táncos rendezvények a hagyományos bálokat is magukba foglalják. A szombat esti táncok, illetőleg a vasárnapi 5 órai teák általában ráfizetésesek voltak. Sem az ismeretterjesztő előadások, sem pedig az egyéb népművelési célokat szolgáló rendezvények nem elég látogatottak."*[504]

[504] XXIII. 222. b. 263. kisdoboz. Művelődési Otthon statisztikai adatai

Az 1966/67-es évek eseményei Nagytétényben

Januárban a tanácsülés a kerületi járdaépítésekkel kapcsolatban úgy döntött, *„hogy a hideg aszfalt és öntött betonjárda építéséhez a lakosság önkéntes hozzájárulással négyzetméterenként 15 Ft-ot fizessen."* A járdaépítést elsősorban ott végezték el, ahol az önkéntes hozzájárulást biztosították. Nagytétényben négy járdaszakasz szerepelt a javaslatban:

- A Batthyány utca a Petőfi utcától a Zambelli Lajos utcáig, majd folytatásként a Zambelli Lajos utca végéig, mint óvodához, közlekedési eszközökhöz vezető forgalmas útvonal.
- A Landler Jenő utca végig. A Kastélymúzeumhoz, piachoz vezető útvonal.
- Az Úttörők útja a Landler Jenő úttól a Hársfa utcáig. Iskolához vezető nagy forgalmú járdaszakasz.
- A Hámán Kató utca a Szőlő tértől a Batthyány utcáig. Ez óvodához, villamosmegállóhoz vezető nagy forgalmú útvonal.

A Nagytétényi Művelődési Otthon közvetlen szomszédságát képező házingatlan tulajdonosa megvételre ajánlotta fel a Tanácsnak az ingatlant. Azonban olyan magas összeget kért, amely meghaladta annak értékét. *„A kultúrotthon a jelenlegi tulajdonossal történt megállapodás alapján évek óta különböző helyiségeket és területet használ, amely a magántulajdonú ingatlanhoz tartozik…. Ezek kiesése komoly mértékben akadályozná a kultúrotthon tevékenységét."* A VB az ingatlan megvétele mellett foglalt állást, s felkérte a VB elnökét, kezdjen tárgyalásokat a tulajdonossal.[505]

Tőzsér József a március 17-i VB ülésen jelentette be, hogy a kultúrotthonhoz tartozó ingatlan megvétele ügyében a tárgyalások megtörténtek. Kölcsönös megegyezés alapján a vételár 170.000 Ft lett. Ebből 1966-ban 100.000 Ft-ot kifizettek, a többit 1967-ben kapta meg a tulajdonos.

Februárban a községfejlesztési alap költségvetésének III. ötéves tervidőszakára (1966-1970) szóló tervjavaslatot vitatta meg a VB. Öt év alatt három út építését irányozták elő a kerületben, Nagytétény nem szerepelt közöttük. A *„Talajvíz elvezetésének megoldását Nagytétény mélyen fekvő részének mentesítésével kezdenénk meg: Nagytétény Honvéd u. csatorna építésére 320.000 Ft összeget 1968. évre irányoztuk elő."* A Kastélymúzeum előtti tér parkosítására, illetve annak megkezdésére 1969-re 215.000 Ft-ot terveztek. A nagytétényi iskola emeletráépítésének és az új óvoda megépítésének költségét nem tartalmazta a tervjavaslat.

A kísérleti lakótelep M1 jelű 10 emeletes 50 lakásos épülettömbjét a kivitelező készre jelentette. A műszaki átvétel február 2-án kezdődött és 11-ig tartott. A hiánypótlások kijavítása után *„az épületbe a kijelölt bérlők 1966. április első felében költözhetnek be."*

---

[505] Ugyanott 50. kötet, 1966. február 3. VB ülés, Javaslat. 1-2. oldal és Jegyzőkönyv. 7-8. oldal

Az első beköltözők közé egy nagytétényi lakos is került. A VB március 17-én született döntése alapján Juhász Sándor, aki a Nagytétényi út 299. szám alatt lakott 4 tagú családjával, az M1 épület IX. emelet 2. szám alatti 4 férőhelyes lakásba költözhetett be.

Az 1966. évi közvilágítási korszerűsítési programban szerepelt az Angeli út közvilágításának javítása. Ezt a Tanács törölte, s helyébe a budatétényi 887. utca közvilágításának korszerűsítését állították be.[506]

A HKI elkészítette a kezelésükben lévő lakásépületek javításának III. ötéves tervét. Nagytétényben 1966-ban teljes felújítást nem terveztek. 1967-ben a Diótörő utca 67. szám alatti (4 bérlemény), 1968-ban a Nagytétényi út 260. szám alatti (7 bérlemény) épületek szerepeltek a felújítási tervben, 1969-ban és 1970-ben nem állítottak be teljes felújítást Tétényben.

Állagvédelem címén 1966-ban a Nagytétényi út 352. szám alatt terveztek generál tetőjavítást, 1968-ban ugyanezt a sertéshizlaldai lakótelepnél, 1969-ben pedig a Kiss János utca 8. szám alatt. Ugyanebben az évben részleges felújítást kívántak végezni a Nagytétényi út 352. szám alatt, 1970-ben pedig generál tetőjavítást ütemeztek be a Petőfi utca 8-10. szám alatti és a Nagytétényi út 312. számú épületeken.

A bontandó épületek között 1966-ban a zsellérházak szerepeltek, 1969-ben az Iskola utca 4. szám alatti épület (9 ingatlan), 1970-ben pedig az Úttörők útja 14. szám alatti épület (6 ingatlan). Víz- és csatornabekötést 1966-ban a Nagytétényi út 278. szám alatti épületnél, 1967-ben a Szabadság utca 1. szám alatt, 1968-ban a Nagytétényi út 328. és 342. szám alatt, 1969-ben pedig a Csókási Pál utca 1. szám alatt terveztek elvégezni.

A csapadékos időjárás következtében a Vitéz utca, az Akó utca, a Kertész utca (tsz házak), a Honvéd utca mélyen fekvő területein talajvíz tört fel olyan mennyiségben, hogy a házak pincéit és az udvarok veteményes területeit elöntötte. Az Építési és Közlekedési Osztály tájékoztatója szerint *„A téli fagy beállta előtt, a múlt év végén, a Vitéz u., Akó u., Kossuth L. u. árkolását elvégeztük. A Vitéz u. és Kossuth L. utcai árokcsatlakozáshoz egy kútgyűrűt süllyesztettünk le, a felgyülemlett talajvíz szivattyúval a Harangozó utcába történő átemelése céljából.*" Az osztály véleménye szerint a Kertész utca körzetében lévő talajvizet árokásással és tereprendezéssel a Diós-árokba lenne célszerű átemelő beiktatásával eltávolítani, *„mert a területen bármely irányba történjen is a víz elvezetése, az mindig elő fogja segíteni a terület talajvízszintjének emelkedését.*" Az osztály minden héten tájékoztatta a fővárost a talajvízzel kapcsolatos épületkárokról. Jelentették *„a Gyümölcs u. 10. sz. alatti épület roskadását is, melynek okozója az épület falába felszívódott nedvesség volt."*[507]

---

[506] Ugyanott 50. kötet, 1966. február 17. VB ülés, Tájékoztató. 1. oldal és Közvilágítási program módosításáról levél

[507] Ugyanott 50. kötet, 1966. március 3. VB ülés, Jelentés. 3-6. oldal, valamint Tájékoztató a belvízvédelemről. 1. oldal

A kerület közegészségügyéről készült jelentés szerint a szemétszállítás 1965-ben jobb lett, mert 2 kocsi helyett már 3 kocsi végezte ezt a munkát. Ezen kívül *„a kerületben létesült a Nagytétény Stefánia-gödörben egy szemétlerakó telep, így ez is gyorsabbá tette a szemét elszállítását."* Nagy gondot jelentett viszont a kerületben, Nagytétényben is, hogy csatornázás hiányában, a lakások többségében árnyékszéket használtak a lakók. Ezek tisztítására csak egy szippantókocsi állt rendelkezésre, ami ráadásul még a XI. kerületet is ellátta. Előfordult, hogy *„hetekig nem képesek a megrendelést teljesíteni és ilyenkor a megtelt emésztőgödrökből azok tartalma az udvarra, nagyobb eső alkalmával még az utcára is kifolyik."* A kerületben 6 levegőszennyező forrást tartottak nyilván, ebből 3-at Nagytétényben: a Sertéshizlaldát, a Metallochemiát és a Gumigyárat.

1965 decemberében a VB utasította az Építési Osztályt és a Tervcsoportot, hogy járjanak el a Közlekedési Igazgatóságnál a kerületi úthálózat fejlesztése, kiépítése ügyében. Az Igazgatóság válasza nem sok jót ígért a kerületnek. *„A közeljövőben nem valószínű, hogy nagyobb összegű hitelkeretet fog kapni a főváros, amely lehetővé tenné a nagyobb arányú útépítési munkálatokat, azaz a kiépítetlen utcák szilárd burkolattal való ellátását.*

Azt a szerény útfelújítási hitelkeretet pedig, amelyet évente a kerületi tanácsok kapnak, a meglévő utak fenntartására és karbantartására kell fordítani."[508]

Az 1965. december 2-án a termelőszövetkezetből kilépett családi műveléses tagok beléptek a Nagytétényi Hegyközségbe azzal, *„hogy a régi hegyközséget átszervezik, a vezetőséget kiegészítik és új alapszabályt készítenek."* A Hegyközség február 26-án megtartott közgyűlésén a tagok a működési szabályzatot megtárgyalták és elfogadták. A hegyközség nem önállóan, hanem a kerületi FMSZ keretén belül működött. Fel nem osztható szövetkezeti alapot és üzemviteli alapot hoztak létre. A Tanács Mezőgazdasági Csoportjának javaslatára a VB az alapszabályt jóváhagyta.

A művelődési miniszter utasítása alapján a Tanács által *„fenntartott több művelődési otthont egy intézménnyé kell összevonni."* Az összevonás a Nagytétényi Művelődési Otthont és a Budafoki Művelődési Otthont érintette. Az intézkedés nem jelentette a feladatok csökkenését és az állam által biztosított támogatás sem változott. Az utasítás értelmében *„az összevont XXII. kerületi Művelődési Otthonnak egy igazgatója, egy gazdasági vezetője és két előadója van."* A Végrehajtó Bizottság az összevonáshoz hozzájárult.[509]

Az 1961. évi oktatási törvény végrehajtásának tapasztalatait elemző VB ülésen a nagytétényi iskola problémái is szóba kerültek. Pozitív eredményként értékelték, hogy sikerült növelni a napközis csoportok számát.

---

[508] Ugyanott 50. kötet, 1966. március 17. VB ülés, Jelentés a közegészségügyről. 1-2. oldal, valamint VB határozatok végrehajtása. 3. oldal

[509] Ugyanott 50. kötet, 1966. április 14. VB ülés, Bejelentés. 1. oldal, valamint Miniszteri utasítás összevonásról. 1. oldal

Azonban *„a csoportlétszám növekedésével nem tartott lépést a foglalkozási termek számának megfelelő növekedése. Így a napközis tanulók elhelyezése szükségállapot jellegű.”* A kerületben a gyakorlati foglalkozás tantárgy bevezetése valamennyi iskolában megvalósult. A Kossuth Lajos utcai és a Nagytétényi úti általános iskolákban a műhelyek azonban ideiglenes jellegűek lettek. Súlyos gondként nehezedett a kerületre a nagytétényi iskola emeletráépítése, mert erre pénzzel a Tanács nem rendelkezett. A főváros segítségét várta. *„A Fővárosi Tanács Oktatási Osztálya a nagytétényi iskola emeletráépítését indokoltnak tartotta, de az még nem tisztázott, hogy miből fedezik a felmerülő költségeket.”* Ezért a VB szerint a *„jelenlegi zsúfoltság felszámolására átmeneti megoldást kell keresni, a kultúrotthon és a pártház igénybe vételével.”*[510]

A Sasad termelőszövetkezet vezetősége azzal a kéréssel fordult a Mezőgazdasági Csoporthoz, hogy a nagytétényi legeltetési bizottság kezelésében lévő több mint 19 kat. hold legelő és szántó ingatlant ingyen és tartós használatba adja át számukra. *„A nagytétényi legeltetési bizottság tagjainak az állatállománya az utóbbi években állandóan csökkent. Jelenleg 3 személynek 9 db szarvasmarhája van, akik a legelőterületet igénybe veszik.”* Ezért a tsz nem tartotta szükségesnek a legeltetési bizottság fenntartását. Azt ígérték, hogy az egyéni állattartók részére a tsz az állatlétszámnak megfelelő, elkülönített területet jelöl ki a tábla szélén (állatonként 800 ölet). A Mezőgazdasági Csoport javaslatára a VB hozzájárult a nagytétényi legeltetési bizottság megszüntetéséhez és felszámolásához. Az általuk használt területet a Sasad tsz-nek ingyenes és tartós használatba átadta.[511]

1966-ban a kerületben két mozi működött: Budafokon az Attila Filmszínház, Nagytétényben a Tétény Filmszínház. A tétényi mozi kihasználtsága 1964-ben 49%, 1965-ben 45% lett. A magyar filmeket a moziban 1964-ben 30.351, 1965-ben pedig 28.102 néző tekintette meg. A Népművelési Csoport szerint egy lakos évente 9 alkalommal ment moziba itt a kerületben, ezenkívül egy-egy kedvére való filmet a fővárosban, például a XI. kerületi Bartók moziban néztek meg. A filmek témáját, mondanivalóját tekintve, a művészileg értékes filmek iránt kicsi volt az érdeklődés. *„Az olyan kiemelkedő filmek, mint pl. a Húsz óra látogatottsága jóval elmarad a budapesti átlagtól.”* A legtöbben Nagytétényben is a szórakoztató filmeket nézték meg (Fantomas, A púpos, Királylány a feleségem stb.).

[510] Ugyanott 50. kötet, 1966. április 28. VB ülés, Jelentés. 1-2., 9. és Jegyzőkönyv. 2. oldal
[511] Ugyanott 50. kötet, 1966. május 12. VB ülés, Bejelentés. 1-2. és Jegyzőkönyv. 8. oldal

A kerület egyetlen zenekara a Bányagyutacsgyárban működött. *„Néhány térzenén szerepeltek az utóbbi időben, valamint a Nagytétényi Művelődési Otthonban adtak színvonalas könnyűzenei hangversenyt, elsősorban Strauss műveiből."* Ezek a műsorok a nagytétényi idősebb korosztály igényeinek megfeleltek, ezért *„ezek rendezésével kell a Művelődési Otthonnak szereplési lehetőséget biztosítani"* a zenekar számára. A Népművelési Csoport véleménye szerint a nagytétényi színjátszócsoport műsorpolitikája semmilyen koncepciót nem mutatott, s elszakadt a helyi közönség igényétől is, ezért *„újjá kell szervezni."* Az oktató jó szakmai felkészültségének és a gyerekekkel való közvetlen, jó kapcsolatának eredményeként az Otthonban fellendült a balettoktatás. Viszont érdeklődés hiányában nem működött társastánc tanfolyam, *„évek óta nem sikerült tanfolyamot létrehozni."*[512]

Az 1965/66. tanévben a nagytétényi iskola részt vett az Országos Pedagógiai Intézet gondozásával folyó, a korszerű szemléltetés lehetőségeit vizsgáló kísérletben. Az igazgató tanév végi beszámolója szerint *„Az iskolatelevízió adásai közül rendszeresen használtuk a 6. osztályos orosz nyelvi, az 5. osztályos földrajz, valamint az alsó tagozati környezetismereti órákat. Valamennyi osztály tantervében előre megállapított időrendben szerepeltek az oktatófilmek, valamint a diafilmek. Rendszeresen használtuk az orosz nyelv magnótekercseit. Állandó volt a zenehallgatás az énekórákon."* Az úttörőcsapat munkájával kapcsolatban megállapította a beszámoló, hogy *„Az iskolai közösség kialakításában jelentős erőt képviselt az úttörőtanács. Lényegében az ifjúsági önkormányzat szerepét testesítette meg egyre szélesebb körű hatással."*

Érdekes olvasmány lehet a mai gyerekek és szülők számára az iskolában bevezetett tanulói házirend. Íme néhány az akkor kötelezően betartandó előírás közül:

A tanulók *„Az első és harmadik szünetben mehetnek WC-re… Az óraközi szünetekben a hetes az osztály ajtaja előtt helyezkedik el, és senkit sem enged az osztályba lépni...A szünet végét jelző csengő szavára valamennyi tanuló vigyázzba áll, és a felügyelő tanár vezényszavára teljes csendben felsorakozik az osztályterem előtt… Az osztály az utolsó órát tartó nevelő vezetésével csendben, párosával az iskola kapujáig vonul, ahol a napszaknak megfelelő köszönés után távozik… Tilos az utcákon való céltalan kóborlás. Este 8 óra után általános iskolai tanuló szülői felügyelet nélkül az utcán nem tartózkodhat."*[513]

A Bányagyutacsgyár és a nagytétényi üzemek olyan írásbeli beadvánnyal fordultak a Végrehajtó Bizottsághoz, hogy a Fővárosi Autóbuszüzem állítson be 3-as gyorsjáratot, amelynek végállomása a Bányagyutacsgyár előtti terület lenne. Kérésüket azzal indokolták, *„hogy a nagytétényi gyáraknak nagyszámú más kerületből bejáró dolgozója van, továbbá, hogy az új tarifarendszerrel kü-*

[512] Ugyanott 50. kötet, 1966. június 9. VB ülés, Jelentés. 2-3. és 5. oldal

[513] Nagytétényi általános iskola munkaterve 1965/66. évre. 13. oldal és Házirend

lönösen a Bányagyutacsgyár dolgozói előnytelen helyzetbe kerülnek, mivel egyedüli közlekedési lehetőségük az autóbusz, és a gyárig közlekedő különjárat 85 Ft-os havi bérlettel szállítja a gyár dolgozóit. Ha ehhez a 110 Ft-os bérlet árát hozzávesszük, komoly közlekedési összeg terheli a gyárba járó dolgozókat." A VB a kéréssel egyetértett, s azt felterjesztette a Fővárosi Közlekedési Igazgatósághoz.[514]

Az 1966. évi szövetkezeti lakáselosztási tervbe 37 személy felvételét hagyta jóvá a VB, közéjük 8 rossz lakáskörülmények között élő nagytétényi lakos is került. Például:

- Dombrovszky Nándorné (Nagytétényi út 257.). Családtagként laktak egy mosókonyhából átalakított 12 négyzetméteres szobában.
- Szabó Árpád (Zrínyi utca 6.). Apósa 1 szoba-konyhás lakásában, az éléskamrában éltek öten.
- Werner Ferenc (Petőfi utca 2.). Szülei 1 szoba-konyhás lakásában családtagként laktak. A lakásban két család, összesen 7 fő élt.[515]

Az első félévi tanácstagi beszámolókon több nagytétényi javaslat, vélemény is elhangzott. A dunatelepi lakók az ottani közértüzlet korszerűsítését kérték. A Batthyány utca környékén élők megdicsérték az ottani *„közért személyzetét gyors, pontos és előzékeny munkájukért."* Az élelmiszer szállításokra vonatkozó panaszok többsége továbbra is a késedelmes kenyér és tej, valamint a nem egyenletes zöldség-gyümölcs és húsféleségek szállítására vonatkozott. Több nagytétényi panaszolta, hogy egyes galambtenyésztők madarai nagy kárt tesznek a veteményes kertekben. Még mindig sokan bírálták a közterületek tisztaságát és a szemétszállítást. Sürgős rágcsáló- és féregirtást kértek a Batthyány utca végén lévő bolgár föld és a Rajcsics-gödör környékén élők. Az egészségügyi, orvosi ellátással kapcsolatban *„Dr. Bálint Bélát többen is megdicsérték jó munkájáért, emberi magatartásáért."*

Nyilvános telefonállomást kértek például a Bartók Béla út felső részére és Dunatelepre. Nagyon sok észrevétel, panasz hangzott el a 43-as villamosjárattal kapcsolatban. Panaszolták a járat rendszertelenségét, 15-20 percig nem jött, majd egymás után kettő is. A kocsik tisztaságát, a nem kielégítő takarítás miatt nem tartották megfelelőnek. Felvetődött a kettős vágány kiépítésének lehetősége Gumigyártól Nagytétényig. Javasolták, hogy a 13-as autóbusz indulását úgy szabályozzák, hogy az iskolás gyerekeknek ne kelljen rá sokáig várakozni, vagy csavarogni. Sokan sürgették a nagytétényi iskola emeletráépítésének elvégzését is.

A VB elhatározta, hogy megjelenteti a *„XXII. kerület múltja, jelene és jövője"* című tudományos-szakmai művet. Megjelentetésére 50.000 Ft-ot biztosítottak,

[514] XXIII. 222. a.2. 50. kötet, 1966. június 23. VB ülés, Jegyzőkönyv. 9. oldal
[515] Ugyanott 51. kötet, 1966. július 7. VB ülés, Lakáselosztási terv. 1-4. oldal

s az eladásra kerülő példányok árát 30 Ft-ban állapították meg. Felkérték Joó Ernőt, a VB titkárát a mű megírására és felhatalmazták a VB elnökét, hogy vele *„az írói tevékenységgel kapcsolatos szerződést kösse meg."*[516]

A kerületi Házkezelési Igazgatóság az 1966-ban elvégzendő munkákhoz 2.850.000 Ft hitelkeretet kapott, mely összeget idegen vállalatok által kivitelezésre került munkákra használhatta fel. Az összeg terhére összesen 7 fejújítást, karbantartást végeztek. E munkák közé nagytétényi épület nem került.

A budafoki felüljáró építkezésének vezetői arról adtak tájékoztatást, *„hogy a közúti közlekedésnek október 15-én átadják a felüljárót. Utána kb. 3-4 hét szükséges még a végleges átadáshoz."* Tőzsér József VB elnök az október 13-i VB ülésen bejelentette, hogy a felüljárót október 8-án 10 órakor átadták a forgalomnak. A felüljáró a villamos-felüljáró déli oldalán épült fel, ezzel kikerülte a villamossal való szintbeli kereszteződést. Átadásával egy régi probléma oldódott meg, megszűnt a dupla vasúti sorompó előtti hosszú várakozás, mely évekig sok bosszúságot okozott a lakosságnak, az utazóközönségnek.[517]

A kerületi földműves-szövetkezet gyümölcsfelvásárlási tevékenységét idényjellegűen végezte. Az őszi- és sárgabarack átvételét a barackosok területén, bérelt helyiségekben bonyolították le a nyári időszakban. *„A folyó évben, mint a korábbi években, a barack felvásárlását 9 gyűjtőhelyen végeztük, nehéz körülmények között. A barack csomagolásához szükséges göngyölegeket is szabad ég alatt kénytelen a szövetkezet tárolni, ami vagyonvédelmi szempontból nem felel meg a követelményeknek."* A gondok enyhítésére 1966-ban megkezdték az Angeli út, Diótörő út sarkán mintegy 200.000 Ft beruházással egy új felvásárló helyiség és növényvédő-szer raktár építését.

A szövetkezet 1966-ra 64 vagon őszibarack felvásárlását tervezte, ezzel szemben azonban csak 54 vagonnal tudtak felvásárolni. Tervüket *„részben az erős korai barackhullás miatt, majd a később bekövetkezett nagy jégkár miatt, továbbá a felvásárlás kezdetén a kedvezőtlen felvásárlási ár miatt nem tudták teljesíteni."* Sárgabarackból 16 vagon felvásárlási tervükkel szemben viszont 17 és ½ vagont vásároltak fel.

A szövetkezet megkezdte a Nagytétényi út és a Petőfi utca sarkán egy új iparcikk szaküzlet építési munkáit. *„E létesítménybe helyezzük át a jelenlegi ruházati és vasműszaki boltunk árukészletét. Az említett két üzlet felszabadulásával egy új önkiszolgáló bolt nyitására törekszünk és a jelenlegi önkiszolgáló bolt helyére az amúgy is elavult nagytétényi 10. sz. zöldségboltunkat helyezzük át."*

[516] Ugyanott 51. kötet, 1966. július 21. VB ülés, Tanácstagi beszámolók. 4-7. oldal, valamint Bejelentés. 1. oldal

[517] Ugyanott 51. kötet, 1966. augusztus 4. VB ülés, HKI jelentése. 1. oldal és Jegyzőkönyv. 6. oldal

Az ötéves terv keretében a szövetkezet a Bartók Béla út és Nagytétényi út sarkán, az új lakótelep kialakításával egy időben ABC áruház építését tervezte.

A nagytétényi Hegyközség 1966-ban 382 taggal rendelkezett, mely magába foglalta az egyéni termelők többségét. A termelés 80%-a árutermelő, 20%-a házikert jellegű volt. A tagok munkáját növényvédelmi szaktechnikus segítette. Az év során a hegyközség 7.418 liter mészkénlé törzsoldatot adott át tagjainak. Permetezőgépek kölcsönzésével is segítette növényvédelmi munkájukat. Erre a célra 18 db háti géppel és egy kisebb motoros permetezővel rendelkeztek. A háti gépeket összesen 546 órai, a motorost 148 órai időtartamra vették igénybe a tagok.[518]

1966 októberében fiatalkorúak garázdálkodása zavarta meg az általános iskola életét. B. Lászlót, az iskola egykori tanulóját nevelőotthonba helyezték, de onnan gyakran megszökött. Októberi szökése alkalmával kapcsolatot teremtett barátaival, s velük együtt egy délután behatolt az iskolába. A hivatalsegéd nem tudta őket ebben megakadályozni. A társaság tagjai az egyik teremben tanítást tartó tanárnővel szemtelenkedtek. Bessenyei Ákos, az iskola igazgatója az esetet jelentette a rendőrkapitányságnak. *„Szóbeli tájékoztatója szerint ő maga is szorító, félő helyzetbe került, amikor az egyik este négyen a lakása ajtajáig kísérték el. Véleménye szerint nehézséget okoz, hogy Nagytétényben nincs rendőrőrs.*" Az Oktatási Osztály utasította az igazgatót, hogy fokozza a felügyeletet, szervezze át a kapusi szolgálatot, s ha a nevelőt bántalmazták, inzultálták, úgy szolgálati úton ismételje meg a feljelentést.[519]

A Tanács miniszteri utasítás alapján a kerületi művelődési otthonokat összevonta. Az egy igazgatás alá került intézmény vezetője Hajnal Rezső lett. A Nagytétényi Művelődési Otthon előadója (irányítója) pedig Kővári József.

Nagytétényben 1966-ban öt előadásból álló biológiai sorozatot indítottak a galambász szakkör részére, az előadásokat átlag 30-35 fő látogatta. Kémiai sorozatot szerveztek a fotószakkör tagjai részére, amelyeken előadásonként 20 fő vett részt. A 6-6 előadásból álló kertészeti, növényvédelmi és földrajzi kérdésekről indított sorozatot átlag 35 érdeklődő hallgatta meg. Több alkalommal tartottak az ország szépségét bemutató, történelmi múltunkat ismertető előadást is a Művelődési Otthonban.

A kerületi Ifjúsági Klub alapját a Nagytétényi Művelődési Otthon vetette meg, amikor 1964 decemberében hivatásos klubvezetővel megalakította az otthon Ifjúsági Klubját. Nyugdíjas Klub csak Nagytétényben működött, már kötött programmal is. A Vöröskereszt segítségével egészségügyi előadásokat, kirándulásokat szerveztek. Anyagi problémák miatt hivatásos művészek közreműködésével csak ritkán tudtak műsorokat rendezni, azok nagyon magas költsége miatt.[520]

---

[518] Ugyanott 51. kötet, 1966. szeptember 29. VB ülés, Földműves-szövetkezeti jelentés. 5-6. oldal, valamint Növény-egészségügyi helyzet. 2. oldal

[519] Ugyanott 51. kötet, 1966. október 27. VB ülés, Bejelentés. 1. oldal

[520] Ugyanott 51. kötet, 1966. november 10. VB ülés, Művelődési otthonok tevékenysége. 1-5. oldal

November 24-én a VB elfogadta az Utcaelnevezési Bizottság javaslatát, hogy a Sziget utca elnevezését Tűzvirág utcára változtassák, s azt a fővároshoz jóváhagyásra felterjesztette.

Az elfogadott 1967. évi kerületfejlesztési tervben több nagytétényi munka is szerepelt. Ezek közül néhány:

- A Petőfi utca szélesítése a Nagytétényi út és a Batthyány utca között (250 fm).
- A Bartók Béla út felújítása a Török utca és a 820. utca között (500 fm).
- Vízcsőhálózat fejlesztése 7 utcában összesen 1.270 fm (Pl. Killy, Zambelli Lajos, Batthyány utcák).
- A Csókási Pál utca kiépítése fővárosi keretből (1.100.000 Ft).
- Nagytétényben nyilvános WC építése.
- Az Angeli út közvilágításának korszerűsítése fővárosi keretből (185.000 Ft).
- Kolozsvári utca + a gát megvilágítása fővárosi költséggel (125.000 Ft).
- A bölcsőde konyhájának kialakítása (150.000 Ft).
- A Művelődési Otthon új részének felújítása (70.000 Ft).[521]

Az 1967. évi kerületi népművelési program szerint a Nagytétényi Művelődési Otthon az év során több ismeretterjesztő sorozatot indított a lakosság számára:

- Januártól 8 előadást terveztek az Ifjúsági Klub tagjai részére *„Az ifjúság különböző erkölcsi problémái a szocialista erkölcsi normák szempontjából"* témakörben.
- Januártól 3 népszerű tudományos előadást tartanak az állatvilág életéről és *„Babonák mai szemmel"* címen.
- Az év elejétől folytatják a népszerű mezőgazdasági sorozatot.
- A Nyugdíjas Klub tagjai részére 12 egészségügyi előadást szerveznek filmvetítéssel egybekötve.
- Olimpiai lövészbajnok beszámolóját rendezik meg januárban.
- Szeptembertől 4 előadást hirdetnek meg *„Kétezer éves városaink"* címmel.
- Októberben megrendezik a *„Sorkötelesek bálját."*

A nagytétényi lakosság hosszú évekig kérte, hogy a Tanács létesítsen nyilvános illemhelyet. Az 1966. évben különféle átcsoportosítással 220.000 Ft-ot biztosítottak a WC megépítésére. A tervdokumentációt a Tervcsoport tervezőmérnöke, Kiss Gábor készítette el a Csatornázási Művek részére. A *„kivitelezés annak alapján történt, az illemhely befejezés előtt áll."*[522]

---

[521] Ugyanott 51. kötet, 1966. december 16. VB ülés, Fejlesztési terv. 11-20. oldal

[522] Ugyanott 52. kötet, 1967. január 17. VB ülés, Népművelési program. 2-7. oldal, valamint Tervcsoport bejelentése

Tőzsér József 10 évig irányította a Tanács és a VB tevékenységét. Februárban, mivel elérte a nyugdíj korhatárt, *„érdemeinek elismerése mellett a Végrehajtó Bizottság a VB elnöki teendők ellátása alól felmentette."* A Fővárosi Tanács VB elnökhelyettese, Kelemen Lajos előterjesztése alapján a VB elnöki teendők ellátásával Barczi Gyulát bízták meg.

Február elején a kerületi lakásépítő programot tárgyaló VB ülésen Koltai Benő, a FŐBER képviselője tájékoztatót tartott a Bartók Béla úti lakótelep építésének terveiről. Elmondta, hogy a beruházási terv 670 lakást tartalmazott. Az OTP azonban új beépítési tervet készített, melyet a főváros jóváhagyott. E szerint változatlanul blokkos épületek készülnek, a lakások száma viszont 710 lett. *„A KISZ lakásépítési akció ehhez a lakótelephez tartozik. Erre a célra 4 lakóépületet szeretnénk minél előbb megépíteni. Ez kb. 140 lakást jelent… A kiviteli dokumentációt a KISZ épületekre augusztus 20-ra szeretnénk megkapni."* Koltai Benő felhívta a VB tagok figyelmét arra, hogy *„Ez a terület rendkívül alacsonyan fekszik. Nincs alápincézés, mert a területet fel kell tölteni."* Ehhez kérte a kerület segítségét. Az egyik VB tag arra figyelmeztette a VB-t hogy *„Társadalmi munkában nem lehet 20 ezer köbméter föld odaszállítását megszervezni. Nagyon örülne, ha ebben az évben a négy ház építése megkezdődne."*[523]

Az egyesített Sasad termelőszövetkezet 1966. évi zárszámadása szerint a tsz 1.482 kat. hold összterülettel rendelkezett, melyből 651 kat. hold a XXII. kerületben helyezkedett el. A tsz 690 tagjából 62 fő lakott a kerületben. 1966-ban egy tagra 25.487 Ft jövedelem jutott, ez napi 112 Ft-os jövedelmet jelentett. *„A termelőszövetkezet tagjai az eredménnyel meg vannak elégedve. Különösen a kerületben élő tagok, akik az elmúlt években a jelenlegi jövedelmükhöz viszonyítva csak az 50-60%-át kapták."*[524]

Az 1967-ben kerületi pénzforrásból megvalósítandó beruházások és felújítások kapacitás-biztosításáról készült tájékoztató néhány, Nagytétényben elvégzendő munkát is tartalmazott. A tájékoztató szerint a Fővárosi Út- Vasútépítő Vállalat végzi el a Bartók Béla út építését. A tervdokumentáció júniusi elkészülte után az út kivitelezését a II. félévre tervezték. A kerületi Lakáskarbantartó KTSZ-t bízták meg a bölcsőde konyhájának kialakításával és a Művelődési Otthon bővítését szolgáló épületszárny átalakításával. Az ÉM Kőfaragó és Épületszobrászati Vállalat egy dunatelepi vegyesbolt létesítésére kapott megbízást, mely a tervek szerint még 1967-ben elkészül. A nagytétényi bölcsőde kialakítását lakásprobléma miatt nem lehetett megoldani. A Tervcsoport vezetője szerint *„A bölcsődét semmiféle formában bővíteni nem lehet."* Az egyik VB tag kijelentette, hogy *„A Bartók Béla úti lakótelep létesítése enyhíteni fog a helyzeten, hiszen oda is tervezve van egy bölcsőde építése."*[525]

---

[523] Ugyanott 52. kötet, 1967. február 2. VB ülés, Jegyzőkönyv. 1-2., 4. és 6. oldal
[524] Ugyanott 52. kötet, 1967. február 16. VB ülés, Zárszámadási jelentés. 1. oldal
[525] Ugyanott 52. kötet, 1967. március 2. VB ülés, Tájékoztató. 1-4. és Jegyzőkönyv. 3. oldal

Március 19-én az országban országgyűlési és tanácstagi választást tartottak. Az 1966. évi III. törvény átformálta az addigi választási rendszert. Eltörölte az 1949-ben bevezetett választási rendszert és helyette az országot 349 egyéni választókerületre osztotta fel. Jelölő szervezet továbbra is csak a Hazafias Népfront lehetett. Húsz év után először nyílt alkalom többes jelölésre, de mindegyik jelölt csak a HNF programját képviselhette. Egyéni programmal senki sem indulhatott és független jelöltként sem. Nagytétényben 20 választási körzetet jelöltek ki. A HNF által Nagytétényben kijelölt választási bizottságok elnökei közé került például Stróbl Ferenc, Lados László, Wallner Gyula, Tichy Ferenc.

A választások után, a március 24-i alakuló VB ülésen a Végrehajtó Bizottság elnökének Barczi Gyulát, elnökhelyettesének Völgyesi Józsefet és titkárának Dobos Edét választotta meg.

Március végén a Bartók Béla úti lakótelep építési munkálatainak előkészítéséhez, a feltöltéshez a Földgép Vállalat felvonult, gépei mintegy nyolc gépkocsit tudtak kiszolgálni. *„Panasz érkezett a felsőbb szervekhez, hogy a gázgyári termék bűzös. Erre takarórétegként földet rakunk, az elveszi a bűzös szagot."* - olvasható a VB ülés jegyzőkönyvében.

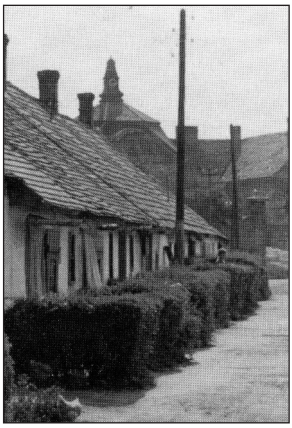
A kerületi Szabó Ervin Könyvtár működéséről készült beszámolóban a 13/1-es nagytétényi könyvtárfiók munkáját is értékelték. A tétényi fiókkönyvtár a pártházban működött, önálló helyiségben, szabadpolcos kölcsönzéssel, felnőtt és gyermekolvasók részére. *„A legjobban, legeredményesebben működő könyvtárfiók. Olvasóinak száma évről-évre nő, alapkönyvállománya nagyon jó, az új könyvek hiánya azonban itt is megmutatkozik."* 1964-ben 316 beiratkozott olvasót tartottak nyilván, 1965-ben 340-et, 1966-ban 360-at. 1964-ben 3.525 kötet könyvvel rendelkeztek, 1965-ben ez 3.720-ra, 1966-ban 3.763-ra gyarapodott. A fiókkönyvtár elhelyezését a Szabó Ervin Könyvtár vezetői nem tartották szerencsésnek. 1966-ban a Tanács felajánlott két helyiséget a Művelődési Otthon területén, azonban *„Nagytétény és Baross Gábor-telep összlakosságát tekintve feltétlenül szükséges egy önálló könyvtár létrehozása."*[526]

Az 1966. évi kerületfejlesztési terv teljesítése során néhány nagytétényi elképzelés is megvalósult. Lakóhelyünk központjában egy töltőtolljavító szolgáltató egység létesült. A Nagytétényi Földműves-szövetkezet egy betonáru üzletet alakított ki a Nagytétényi út 364. szám alatt, mely betonlapok, kemény ajtók és kerítésoszlopok árusításával foglalkozott. Útfelújítás és karbantartás történt a Petőfi, Dunafürdő, Harangozó, Kassai, Kolozsvári, Zambelli Lajos utcákban. Bővítették a vízhálózatot a Sport, a Kardvirág, a Maros, a Fürst Sándor, a Sallai utcákban és a Szabó-telepen. Hozzájárulásos alapon járdaépítést végeztek a Landler Jenő, a Kassai, a Zambelli Lajos, az Úttörők és az Iskola ut-

[526] Ugyanott 52. kötet, 1967. március 30. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. és Beszámoló. 7. oldal

cákban. Az általános iskola központi fűtésberendezés felújítási munkáit a Lakáskarbantartó KTSZ végezte el 244.403 Ft értékben. A Nagytétényi úti bölcsőde konyhakialakítási munkája azonban a meglévő épület állaga miatt elmaradt.

A Fővárosi Tanács az 1967. évre 25 db állami és 6 db szövetkezeti lakást bocsájtott a kerület rendelkezésére a Csókási Pál utcai zsellérházak és a budatétényi barlanglakások kiürítésére, lebontására. A nagytétényi zsellérházak egy letűnt kor maradványai, s több mint 100 éves, földes, aládúcolt, teljesen tönkrement épületek voltak. 1967-ben végre megvalósulhatott szanálásuk. A házakat lebontották, s az itt lakott 16 család új otthonba költözhetett. A zsellérházakból kihelyezett lakók között volt például Lakics Pál gyári munkás, aki 10 személlyel lakott egy 2 szoba-konyhás lakásban. A Lakásügyi Osztály a kísérleti lakótelepen javasolt számukra egy 3 szoba-konyhás lakást. Broskó József gyári munkás 6 fővel lakott egy szoba-konyhás lakásban. A Nagytétényi út 44. szám alatt jelöltek ki a családnak egy 2 szobás lakást. Bus Sándor gyári munkás nyolc személlyel lakott együtt egy szoba-konyhás lakásban. A XI. kerület Kisköre utca 16. szám alatt jelöltek ki számukra 3 szobás komfortos lakást.[527]

Áprilisban a kerület csapadékvíz-elvezetésének helyzete szerepelt a VB napirendjén. Az Építési és Közlekedési Osztály beszámolója a Nagytétény Deák Ferenc utca, Kertész utca - Akó utca és a Metallochemia körzetének belvíz levezetésével foglalkozott. Ezen a területen a belvíz évek, évtizedek óta okozott gondot a lakosságnak. *„A környék pincéi, vízaknái vízzel telítődnek, az épületek alapjai vízben állnak, ami előre nem látható károkat okoz, épületek összedűlését eredményezheti. Kipusztulnak a gyümölcsfák, nem használhatók a konyhakertek, ami a családiházas-településre igen hátrányos, lakóinak jelentős anyagi kárt okoz.”* Az érdi Sulák-patak vízrendszeréhez tartozó 39 $km^{2,}$ terület részben Érd és Diósd községek, részben Nagytétény területén, a Duna jobb partján terült el. Az utolsó 50 évben a vízgyűjtő állapotában gyökeres változások történtek, melyek egyre erősebben sürgették az egész vízgyűjtőrendszer területének korszerű, mielőbbi egységes vízügyi rendezését. Ezt a feladatot a kerület – a beszámoló szerint – csak a megye *„bevonásával és közös erőfeszítéssel tudja megoldani. A csatornák rendszerének jó kialakítása és a vízzel borított területek víztelenítése kb. 12-15 millió forintba kerül, melyből a kerületet mintegy 5 millió forint érintené.”*

[527] Ugyanott Jelentés. 5-18. oldal és Lakásügyi Osztály jelentése

A Tanács VB III. Ipari Osztálya ellenőrizte a szakmunkástanulók gyakorlati képzését a kerületi kisipari szövetkezetekben. A Dél-budai Cipész KTSZ-nél az ipari tanulók szakmai képzését nem tartották kielégítőnek, mert sem a felsőrészkészítő, sem a cipész szakmát végzők részére a zsúfoltság miatt külön helyiséget nem tudtak biztosítani. A tanulók ezért csak egyes részmunkákban tudtak dolgozni, s ez hátráltatta őket a szakma elsajátításában. Ezt a gondot a Nagytétényben épülő műhelyhelyiség a jövőben megoldja. *„A szövetkezet vezetősége a problémát addig is úgy kívánja előbbre vinni, hogy az ipari tanulók hozzájárulásával minden héten szombaton délután, műszak után a megbízott oktató felügyelete mellett szakmai munkájukkal kapcsolatos összes munkafolyamaton dolgoznak.*[528]

Májusban Geszti Eszter a Kastélymúzeum igazgatója beszámolót tartott a VB számára a múzeum helyzetéről. A kastély helyreállítását az Iparművészeti Múzeum a Múzeumok Központi Gazdasági Igazgatósága beruházói közreműködésével végezte. *„1956 óta cca 20 millió forint ráfordítás történt. Az épület átadása a nyár folyamán megtörténik.”* Ezután a műemléki park helyreállítási munkáit tervezték elvégezni, mely a tervdokumentáció szerint 4.020.000 Ft-ba fog kerülni. A kastély eredeti berendezéséből semmi sem maradt meg, *„az már egy évszázaddal előbb különböző tulajdonosok között elenyészett.”*

1967-ben a múzeum földszinti részén a XV –XVIII. századi európai bútorok kiállítását, az emeleten „A magyar bútorművészet a XVIII. században” című kiállítást tekinthették meg a látogatók. „A kastély építéstörténete” című kiállítás a földszinten két helyiségben kapott helyet, s az ásatások és a kutatás eredményeit mutatta be. A Kastélymúzeum idegenforgalma évről-évre nőtt. 1966-ban a látogatottság megkétszereződött, a vendégek 30%-a külföldi volt. A kerület iskolái, tanulói külön és kisebb csoportokban rendszeres látogatói lettek a kastélynak. A múzeum terveiben szerepelt, hogy a díszteremben váltakozó kiállításokat rendeznek (ötvösség, kerámia, régi könyvkötések, zeneszerzámok stb.). Hangversenyek rendezése is felvetődött a megfelelő környezet biztosítása után.

[528] Ugyanott 52. kötet, 1967. április 27. VB ülés, Beszámoló. 2-5. oldal, valamint Ipari Osztály jelentése. 2. oldal

A Fővárosi Tanács 1967-ben 1.100.000 Ft-ot juttatott a kerületnek a Csókási Pál utca és a Kastélymúzeum utca rendezésére, kiépítésére. A múzeummal szemben lévő életveszélyes zsellérházak megszüntetésére pedig 15 lakást biztosított. Megoldásra várt a kastélyban működött Egészségügyi Gyermekotthon sorsa is. *„A két állami intézmény társbérletben működik jelenleg, mindaddig, míg az Egészségügyi Minisztérium más megoldást meg nem jelöl."* Geszti Eszter szerint a mielőbbi rendezés azért is fontos lenne, mert *„a távlati tervek már eleve úgy készültek, hogy a kastélyépület egészében a művelődésügyet szolgálja."*[529]

Május 25-én, a VB ülésen Barczi Gyula VB elnök bejelentette, hogy *„A Csókási Pál utca és a Kastélymúzeum utca teljes felújítása megtörtént. Az Iparművészeti Múzeum dolgozói köszönetüket tolmácsolták az átadáskor."*

Az 1967. évi állami és szövetkezeti lakásigények kielégítésére összesen 101 lakást kapott a kerület a fővárostól. A Lakásügyi Osztály által összeállított *„lakásigény kielégítési tervben"* több borzalmas körülmények között élő nagytétényi lakos is szerepelt. Például

- D. I. leszázalékolt rokkant beteg, aki vak feleségével élt egy 8 m^2 alapterületű, ablak nélküli, köves helyiségben a Nagytétényi út 304. szám alatt.
- H. J. gyári munkás egy személyi tulajdonú ház pincéjében lakott magatehetetlen feleségével és gyermekével az Angeli út 75. szám alatt.
- B. J. takarító bérlőként lakott 3 gyermekével egy mosókonyhában. Élettársa a családot részegen ütötte, verte, nem mertek otthon maradni.[530]

Az év első öt hónapjában az üzletek áruellátásában több probléma is adódott. Sertéshúsból nagyon keveset kaptak az üzletek, így a vásárlók igényeit nem tudták kielégíteni. Pótlására megfelelő mennyiségű élő és vágott baromfit hoztak forgalomba. Húskészítményekből is gyenge volt a választék, szalonnafélékből pedig csak az olcsóbb kenyérszalonnát lehetett kapni. A kenyérszállítást mennyiségileg biztosították, a minőség is javult, de a szállítás, különösen hét végén még mindig akadozott. A tojásfogyasztás 29%-kal csökkent, mert a közértboltok rossz minőségű tojása helyett a lakosság az őstermelőktől és az FMSZ üzleteiből szerezte be tojásszükségletét. Komoly gondot okozott a zöldség és gyümölcsellátás. Sok esetben a boltok a megrendelt árut nem kapták meg, vagy csak későn. Ezekben a hónapokban hiánycikknek számított a sör, borból pedig a keresettebb olcsóbb fajtákból minimális volt az ellátás. Üdítőitalból, szikvízből, ásványvízből viszont bőséges választék várta a vásárlókat.

Nyáron a Tanács VB megvizsgáltatta a Sertéshizlalda üzem-egészségügyi helyzetét. Az Országos Sertéshizlaló Vállalat Nagytétényi Telepe 86 kat. holdon terült el, s már 50 év óta üzemelt. 1967-ben a telepen 430 fő dolgozott,

[529] Ugyanott 52. kötet, 1967. május 11. VB ülés, Tájékoztató. 1-3. oldal
[530] Ugyanott Lakásügyi Osztály tervezete. 5., 6. és 9. oldal

közük 108 női munkaerő. A fél évszázados működés során az épületek, az egyes munkahelyek elavultak, korszerűtlenek lettek. A legnagyobb problémát a nem megfelelő vízellátás jelentette. A telep legtöbb létesítményének, valamint a sertések itatására szolgáló víznek a biztosítása a telep csápos kútjaiból történt. *„Több laboratóriumi vizsgálat eredménye alapján a vizet ivóvíz minőségű vízként nem lehet elfogadni… A nyert vizet csak a sertések itatására, szociális helyiségek ellátására (amely közegészségügyi szempontból kifogásolható) és főzés céljára forralás után használják fel."* A telep bölcsődéje és óvodája 1965-ben ivóvíz minőségű, vízvezetéki vizet kapott a Fővárosi Vízművektől. A Sertéshizlaldán a másik komoly gondot a nagymértékű rágcsáló, főleg patkányinvázió jelentette. Több tényező is szerepet játszott a rágcsálóinvázió kialakulásában. Például a telepen lévő raktárak (zsák, sertéselelem stb.) ritka és nem megfelelő lomtalanítása, takarítása. A VB határozata a víz minőségének javítása érdekében klórozó berendezés megépítését, a rágcsálóinvázió csökkentése érdekében pedig komplex intézkedési terv kidolgozását írta elő a telep vezetőségének.[531]

A tanácstagi választások előtti jelölőgyűléseken több közérdekű bejelentés, javaslat hangzott el Nagytétényben. Kérdésként vetődött fel a Bartók Béla úti lakótelep építésének kezdési időpontja. Erre konkrét választ nem kaptak az érdeklődők. *„Sokan felvetették, hogy a közúti felüljáró megépítése után nem javult kellően a közlekedés, a járatok rendszertelenek, úgy a villamos, mint az autóbusz közlekedésben."* Többen azt javasolták, hogy, a *„FAU vezesse be a kerületben az úgynevezett színházi járatot, valamint csuklós buszok közlekedtetését."* A Fővárosi Autóbusz Üzem azonban kijelentette, hogy a *„színházi járat, valamint a csuklós busz közlekedtetése nem valósítható meg."* Sokadszor sürgették a jelölő gyűléseken a 43-as végállomásnál a váróhelyiség megépítését, mely már évek óta jogos igénye volt a lakosságnak. Nyilvános telefonállomás létesítését kérték a Diótörő útra és a Batthyány utcába. Komoly problémaként hangzott el a csapadékvíz, illetve belvíz elvezetésének kérdése a Kertész utca körzetében, a Bartók Béla út környékén. Az Építési Osztálytól kapott válaszok nem nyugtatták meg a panaszkodókat. Az általános iskola bővítését is sürgették a gyűlések résztvevői. A Diótörő út 67. szám alatti ház lakói vízellátottságuk megoldását kérték. A HKI felülvizsgáltatta az ingatlanon lévő kút vizét, s a KÖJÁL eredményétől függően a kutat ismét megnyitják. Addig a lakók vízellátását a szomszédos ház biztosította. A tényiek ismételten kifogásolták a rendőrőrs megszüntetését és kérték annak visszahelyezését. A Tanács a kérést a kerületi Rendőrkapitánysághoz továbbította.

Hugonnai Vilma születésének 120. és orvossá avatásának 70. évfordulója alkalmából az Orvosegészségügyi Dolgozók Szakszervezetének javaslatára a VB úgy döntött, hogy a Kastélymúzeum egyik utcáját Hugonnai Vilmáról, az

[531] Ugyanott 53. kötet, 1967. július 20. VB ülés, Kereskedelmi Osztály beszámolója. 1-3. oldal, valamint A Sertéshizlalda közegészségügyi helyzete. 1-7. oldal

első magyar orvosnőről nevezik el. Hugonnai Vilma a Száraz-Rudnyánszky kastélyban született 1847-ben, grófi családban. Már fiatalon élt benne a vágy, hogy segíthessen a betegeknek. A 19. század második felében hazánkban nőt nem vettek fel az orvosi egyetemre, ezért 1872-ben Svájcba indult, s a Zürichi Orvosi Egyetemen tanult. 1879-ben diplomázott, majd orvosdoktorrá avatták. Hazatérése után mint szülésznő működött, mert a Svájcban szerzett diplomáját nem ismerték el. Küzdelmes évek után, 1897-ben végre Magyarországon is orvosdoktorrá avatták, így végre orvosnőként praktizálhatott, ő lett az első magyar orvosnő. Tevékenysége arról is nevezetes, hogy a szegény családok gyermekeit ingyen gyógyította. A Végrehajtó Bizottság a Kancsó utcát javasolta Hugonnai Vilma utcára elnevezni.[532]

Az 1967. évi községfejlesztési terv I. félévi teljesítéséről szóló beszámoló szerint a leendő Bartók Béla úti lakótelep helyén társadalmi munkában 6.500 m^3 földbontási, 17.000 m^3 földszállítási és 21.250 m^3 terepegyengetési munkát végeztek a kerületi üzemek. A lakosság által sok éven át kért illemhely az első félévben elkészült és megvalósult a Csókási Pál utca felújítása is.[533]

Simó Kálmán augusztus végén szóbeli tájékoztatót tartott a VB-n Nagytétény központjának rendezési tanulmány-tervéről. Az elképzelés tartalmazta a Kastélymúzeum parkjának létrehozását, a Duna partján zöldövezet kialakítását, csónak, illetve víkendházak felállítását. A Bartók Béla úti lakótelep felépítése is szervesen kapcsolódott Nagytétény központjának kialakításához. A közlekedéssel kapcsolatban először merült fel, hogy *„A terv kiiktatja a villamosközlekedést. Nagytétény közönsége Budafok központjáig busszal érkezik."* Gyimesi István VB tag kijelentette, hogy *„A közlekedés vonatkozásában nem tartja helyesnek a budafoki átszállást. Kétségtelen, hogy a kötött pályájú közlekedés lassítja a forgalmat, de a kerületnek nincs is megfelelő útvonala egyelőre."* Simó Kálmán válasza szerint *„Az út korszerűsítésével és az egyre növekvő buszhálózattal nem lesz probléma a forgalom lebonyolítása. A buszok korszerűsítésével és gyorsjáratok beindításával a problémákat meg lehet oldani."*[534]

1967-ben a nagytétényi iskola emeletráépítésére a Tervcsoport megkísérelt átcsoportosítást végrehajtani, *„de az ebben az évben még meglévő merev szabályok miatt felújításból nem lehetett beruházást finanszírozni."* Az emeletráépítés elmaradt. Társadalmi munka szervezés többszöri sikertelensége miatt nem valósult meg a Zambelli Lajos utcában és a Hunyadi utcában tervezett vízcsőbővítés. *„Elmaradt továbbá a Batthyány utcai csőfektetés, mert a Bartók Béla úti lakótelep megépítésével, annak járulékos beruházásaként megépül."* A lakossági hozzájárulással épülő járdák szervezése lassan ment. Diósdi anyaggal

[532] Ugyanott 53. kötet, 1967. augusztus 3. VB ülés, Tanácstagi választások javaslatai. 2-5. oldal, valamint Bejelentés utca elnevezéséről. 1. oldal

[533] Ugyanott 53. kötet, 1967. augusztus 17. VB ülés, Fejlesztési terv teljesítése. 9. és 13. oldal

[534] Ugyanott 53. kötet, 1967. augusztus 31. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2-3. oldal

építettek járták a Zambelli Lajos és a Landler Jenő utcákban. A Fővárosi Útépítő Vállalat segítségével öntött aszfaltborítást kapott a Hámán Kató, a Hársfa, az Úttörők útja és a Killy utca. A Csókási Pál utca kiépítését a Fővárosi Útépítő Vállalat végezte a fővárosi Közlekedési Igazgatóság által biztosított pénzből. Útépítés címén a Petőfi utca is szerepelt a fejlesztési tervben, de október végén a munkát még nem kezdték el. *„Építési munkáját nem látjuk biztosítottnak, ugyanis az időjárás már erősen befolyásolja a végzendő munkát."* A Fővárosi Távbeszélő Igazgatóság Nagytétény területén 2 db telefonállomást szerelt fel: egyet a Bartók Béla út 53. szám előtt, egy másikat a Nagytétényi út 344. szám előtt. A nagytétényi postahivatal épületének építkezése megkezdődött, azonban *„a kivitelezés közben tapasztalt agresszív talajvíz miatt költségtöbbletet igényel és befejezési határideje 1968. június 30-ra módosul."* A Fővárosi Gázművek beruházásaként elkészült a nagytétényi nyomáscsökkentő állomás és hozzá a bekötőút építése. A Nagytétényi úton vezetett gázcső miatt feltört útrészt helyreállították, de minőségi kifogások merültek fel, s a hibák kijavítása az év során megtörtént.[535]

Az 1967/68. tanévben a nagytétényi általános iskolába 750 tanuló járt, s 31 tanulócsoporttal működött az intézmény. Az alsó tagozatban 308, a felsőben 422 gyermek tanult. Az általános képzés mellett 136 gyermeket orosz tagozatos osztályokban oktattak. Az iskola 3,6 tizedes eredménye egy tizeddel lett magasabb a félévi átlagnál. A felső tagozat tanulmányi átlagai – egy osztály kivételével – meghaladták a 3 egészet. A fizikai dolgozók gyermekeinek átlaga alig maradt el az osztályátlagoktól. A 8.a. és a 6. b. osztály esetében meg is haladták azt. Az eredményt az iskola vezetése kielégítőnek tartotta, de véleményük szerint nem realizálódott benne *„a nevelőtestület erőfeszítése, de az a tény sem, hogy az 1967/68. tanévben 36 túlkoros tanulónk a kerület más iskolájában tanult."* Az iskola 3,6-es tanulmányi átlagát a kerület nyolc általános iskolája közül hat megelőzte.[536]

[535] Ugyanott 53. kötet, 1967. október 26. VB ülés, Kerületfejlesztési terv eredményei. 1-6. oldal

[536] Ugyanott 53. kötet, 1967. november 9. VB ülés, Jelentés. 3-4. oldal, valamint a Nagytétényi Általános Iskola munkaterve az 1968/69. tanévre. 5-6. oldal

Nagytétény az „új gazdasági mechanizmus" idején (1968-1972)

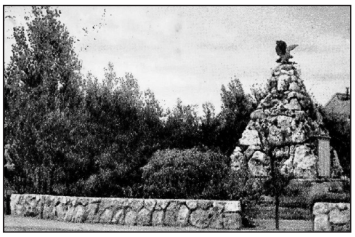
1968. január 1-jén vezették be hazánkban az új gazdasági mechanizmust, mely a gazdaság irányításának és tervezésének reformja volt. A reform három területen hozott fontos változást. Nőtt a vállalatok önállósága a termelés és a beruházások terén, s csökkent a központi tervezés szerepe. A hatóság által rögzített árak mellett egyes termékek árai a keresletnek megfelelően alakulhattak. A központilag meghatározott munkabérek helyett, bizonyos korlátok között, a vállalatok állapíthatták meg dolgozóik fizetését.

A kerületi Tanács és a VB ülésein is egyre gyakrabban szerepeltek az új gazdasági mechanizmussal kapcsolatos témák. A kerületi népművelési program végrehajtásának tapasztalatairól készült beszámoló is foglalkozott a reformmal. A jelentés szerint a nagytétényi üzemek kivétel nélkül előadásokat tartottak, tanfolyamokat szerveztek a témával kapcsolatban dolgozóik számára. A HNF a lakosság különböző rétegei (pedagógusok, kisiparosok) részére tartott ismertetéseket. A Népművelési Csoport véleménye szerint az emberek *„növekvő bizalommal tekintenek az új intézkedések felé."* Az iskolák nevelőtestületei is foglalkoztak a reformmal. A nagytétényi pedagógusok fontos feladata lett, *„hogy a gazdaságirányítás új rendszeréből adódó közoktatás-politikai következtetéseket határozottabban felismerjük."*

Az iskolák bevonásával a Csoport gyűjtőmunkát indított a kerület múltja, emlékeinek felkutatására. Ebbe a munkába *„sokoldalúan bekapcsolódott a Nagytétényi Kastélymúzeum is."*

Egy felmérés szerint 1967-ben a kerületben 11.014 rádió-előfizetőt és 6.803 TV-előfizetőt tartottak nyilván.[537]

Januárban a VB ismét napirendre tűzte Nagytétény tanulmányjelleggel készített rendezési tervét. A tanulmány bevezetőjében megállapították, hogy *„Nagytétény rekonstrukciójának végrehajtása néhány évtized múlva kezdődhet el."*

Fontos szempontnak tartotta az elképzelés, hogy lakóhelyünk *„központjának kialakítását a műemlék jellegű épületek áttekinthetősége, azok szakszerű összekapcsolódása, az ősi település magjának megtartása határozza meg. Ennek érdekében a Kastélymúzeum és a templom közötti területre a terv alacsony beépítésű, földszintes települést tartalmaz."*

A terv felsorolta a területen megmaradó műemlék és műemlék jellegű épületeket, szobrokat:

[537] XXIII. 222. a. 2. 54. kötet, 1968. január 4. VB ülés, Jelentés. 2-3. oldal, valamint Nagytétényi Általános Iskola 1967/68. évi munkaterve. 2. oldal

- Kastélymúzeum,
- római katolikus plébániatemplom,
- Nagytétényi út 273. szám alatti épület (Tétény község első iskolája),
- Szent Flórián szobor,
- Nepomuki Szent János szobor,
- Szentháromság szobor (pestisoszlop).

Az utóbbit időközben a Szőlő térről elszállították és a templomkertben állították fel.

A közlekedéssel kapcsolatos, augusztusban felvetett változás is bekerült a tervbe. *„A korszerű, gyors közlekedést biztosító autóbusz került ismét előtérbe, mint a legalkalmasabb közlekedési eszköz. A felvetődött átszállás megoldását tervezőink szükségesnek tartják."*[538]

A terv bevezetőjében említett *„néhány évtized"* helyett a közlekedéssel kapcsolatos elképzelés 4 év múlva megvalósult. 1972 decemberében a 43-as villamos útvonala lerövidült. A Móricz Zsigmond körtér helyett csak a Varga Jenő (Városház) térig, a 9-es és a 47-es villamosok végállomásáig közlekedett. 1972-től Nagytétényből a belvárosba csak budafoki átszállással lehetett villamossal eljutni.

Február elején tárgyalta a VB az 1968. évi kerületfejlesztési tervjavaslatot. Ebben több nagytétényi elképzelés is szerepelt:

- A Petőfi utca 1967-ben előkészített szakaszának befejezése a Nagytétényi út és a Batthyány utca között.
- A Bányagyutacsgyárhoz vezető bekötőút felújítása a vállalat anyagi hozzájárulásával.
- A Nagytétényi út szélesítése és felújítása az Angeli út és a Sertéshizlalda sorompója közötti szakaszon (3.000.000 Ft).
- Járdaépítés a Harangozó, Hámán Kató, Angeli, Landler Jenő, Iskola, Úttörők, Ságvári Endre, Vasút és Hunyadi utcákban, összesen 1.570 fm-en.
- Elektromos közvilágítás fejlesztése a Diótörő úton (60 fm).
- Vízhálózat fejlesztése a Bartók Béla úton (230 fm) és az Angeli úton (250 fm).
- A Honvéd utca és a Pintyőke utca környékének csapadékvíz elvezetése (790.000 Ft).
- A Csókási Pál utca és a Kastélymúzeum környékén az elektromos hálózat korszerűsítése (275.000 Ft).

[538] XXIII. 222. a. 2. 54. kötet, 1968. január 18. VB ülés, Tájékoztató. 1. és 3. oldal

- A kastélymúzeumi park és kerítés felújítása a Múzeumok Igazgatósága finanszírozásával (4.000.000 Ft).
- Teljes épületfelújítás a Nagytétényi út 260. szám alatt (5 bérlemény, 373 millió forint).
- A Nagytétényi út 214. és 352. számú épületek részleges felújítása (összesen 30 bérlemény, 123 millió forint).[539]

A kerületi pártbizottság hangulatjelentései arról számoltak be, hogy januártól az új gazdasági mechanizmus bevezetésével kapcsolatos gyakorlati intézkedések foglalkoztatták a lakosságot. *„A dolgozók többsége az eddig bevezetett árrendezést pozitíven értékelte."* Ugyanakkor az olcsóbb felvágott és a hal *„árának felemelése kedvezőtlenül érinti főleg a kisebb keresetűeket. Problémaként vetődött fel, hogy a jelzett béremeléssel kapcsolatban még nem történt intézkedés."* A pártbizottság jelentése beszámolt a közlekedési gondokról is, a 3-as, 14-es autóbuszok és a 43-as villamos rendszertelen indításáról és zsúfoltságáról.

Februárban az üzemek, élve az új gazdasági mechanizmus adta lehetőségekkel, 2%-os bérfejlesztést terveztek. A vásárlók egyes leszállított áruk eltűnése miatt panaszkodtak. Sérelmezték az árak sűrű változását, *„különösen a textíliáknál és a cipőknél. A zsákos burgonya minőségét több helyen kifogásolták."* A hírlapok árának felemelését is sérelmezték. *„A Posta az előfizetések némi csökkenését jelentette januárban és februárban."*[540]

Márciusban az oktatási intézmények tárgyi feltételeinek vizsgálata szerepelt a VB napirendjén. A legnagyobb vita a nagytétényi általános iskola emeletráépítésével kapcsolatban alakult ki. Több VB tag szükségesnek tartotta az épület bővítését. Gyimesi István elmondta, hogy *„az emeletráépítési terveket a Metallochemia szakemberei megvizsgálták. A statikai vélemény szerint az épület az emeletráépítést elbírja."* A VB 1960 áprilisában döntött az emeletráépítésről. Völgyesi József szerint akkor az indokolt és szükséges volt. *„Abban az időben a Bartók Béla úti lakótelep építése még nem szerepelt napirenden. A jelen helyzetben javasolja, hogy a nagytétényi iskola emeletráépítését vegyék le a napirendről és helyette szorgalmazzák a Bartók Béla úton – a 8 tantermes iskola helyett – a 12 tantermes iskola megépítését."* Ezzel a véleménnyel többen egyetértettek. Barczi Gyula kijelentette, hogy a megépülő lakótelepi iskola enyhíteni fogja a nagytétényi iskola zsúfoltságát. A vita végén a VB határozatot hozott, melyben megbízta a VB elnökét, hogy az emeletráépítés helyett 12 tantermes iskola megépítését szorgalmazza a Bartók Béla úton épülő lakótelepen, s *„evvel kapcsolatban tegye meg a szükséges intézkedést."* Vagyis a nagytétényi iskola bővítése ekkor elmaradt.[541]

[539] Ugyanott 54. kötet, 1968. február 1. VB ülés, Kerületfejlesztési terv. 11-36. oldal
[540] XXXV. (27)/1968/b/9. őe. Egys./13. és Egys./23. számú hangulatjelentések
[541] XXIII. 222. a. 2. 54. kötet, 1968. március 14. VB ülés, Jegyzőkönyv. 4-6. oldal

Minden tavasszal fontos feladata lett a Tanácsnak a kerület árvíz és belvíz helyzetének figyelemmel kísérése. Nagytétény egyik veszélyeztetett területén, Dunatelepen 1968-ban 82 ház állt, s 340 lakos élt. Az utóbbi években 8,50 méter magas gáttal a telep védett helyzetbe került, s csak gátszakadás vagy ennél magasabb vízállás esetén kell további védelemről gondoskodni. A 120 napos 1965. évi árvízvédelem arra kényszerítette a kerületet, hogy a több éve fennállt problémákat megszüntesse. A dunatelepi gátat közel 20.000 m^3 föld felhasználásával erősítették meg. A telepről kivezető utak szilárd burkolatot kaptak. Korszerű világítást építettek ki a gát teljes szakaszán, mely egy esetleges védekezésnél a fáklyákat és az aggregátorokat helyettesíthette. Az útépítés előtt kb. 1.300 méter hosszú vízvezeték hálózat épült, s az egészséges ivóvíz lehetővé tette – belvíz esetén – az ásott kutak megszüntetését. Nagytétény belterületén, a védővonalat képező MÁV töltés átszakadása esetén, lakott területet önthetett el az ár, s 8.000 lakos kitelepítéséről kellett gondoskodni. Az árvízvédelmi tervezet itt lokalizáló gát építését javasolta a terület északi részén. Megépülése esetén a déli részen fekvő területen 6.000 fő védetté válna.

Lakóhelyünk három részén alakult ki jelentős belvízkár: az Akó utca, Vitéz utca, Kossuth Lajos utca körzetében; a Kertész utca, Honvéd utca és a Diósd-MÁV állomás, valamint a Bartók Béla út közötti területen. A belvízkár magas dunai vízálláskor vagy csapadékos időjárás esetén nagy területen okozott jelentős károkat a veteményeskertekben. *„Elárasztja a családi házakat, pincékben áll a víz, melyek jelentős műszaki kárt szenvednek."* Az 1965. évi árvíz után a Kertész és Honvéd utcák területéről sok panasz érkezett a Tanácshoz. *„Az épületek falai süllyedés következtében megrepedtek, a padozatok ázása a padlók teljes tönkremenését eredményezte."* A kifizetett árvízsegélyek 25-30%-át a belvízkárosultak részére fizették ki. A főváros segítségének eredményeként *„a Kertész utca, a Honvéd utca körzet lecsapolása nyílt, illetve zárt csatornarendszer kiépítésével folyamatban van és ez évben elkészül."* 1968-ban 4 millió forintot kért a kerület a fővárostól további belvízrendezési munkákra.[542]

Az MSZMP hangulatjelentése szerint márciusban az üzemekben krónikussá vált a létszámhiány, ami komoly nehézségeket okozott a termelésben. Az árrendezéssel kapcsolatban *„visszatérő probléma a gyermekruházati cikkek árának felemelése. A nyugdíjasok a tüzelő árának felemelését sérelmezik."* A televízió műsorát többen – főleg idősebbek – kritizálták. *„Néhány adás ízléstelen, ízlésromboló hatású (a tánczenekarok megjelenése, beat-frizurák, a nyugati ízlés utánzása). Kérik, hogy az illetékesek ne engedjenek teret az ilyen hatású műsoroknak."*

[542] Ugyanott 54. kötet, 1968. március 25. VB ülés, Az árvíz- és belvízhelyzet.. 8-11. oldal

Áprilisban a munkaerőhelyzet tovább romlott, több száz dolgozó hiányzott az üzemekből. *„Többen úgy vélik, hogy ennek egyik oka az átlagbérek megkötése."* A munkások vitatták a nyereségrészesedés elosztásának 80-50-15%-os elvét. *„Úgy értékelik, hogy ez hibás, a kiskeresetűek rovására hozott rendelet."* A nyugdíjasok várták az alacsony nyugdíjak felemelését, *„úgy vélik, hogy a kormány intézkedése késik."* A pártbizottság hangulatjelentése megemlítette, hogy a Romániában túlhangsúlyozott függetlenség, önállóság nem erősítette a Magyarországon is meglévő szovjet ellenességet. A román kommunisták miatt viszont *„erősödött a dolgozók körében a már korábban is meglévő román ellenesség, mely széles körben negatív, nacionalista tendenciákkal szövődik át."*[543]

1968-ban a kerületben három mezőgazdasági nagyüzem folytatott termelést: a Kertészeti Kutató Intézet, a Sasad termelőszövetkezet és a Duna tsz. A Kertészeti Kutató Intézet Nagytétényben 100 kat. hold gyümölcsöse területén a gyümölcsszedés kivételével teljes gépesítést alkalmazott. A Sasad tsz 210 kat. holdon kukoricát, 65 kat. holdon zöldségfélét termelt. A gyümölcsös és szőlőterületeken eredményesen alkalmazták a gépesítés adta lehetőségeket. A Duna tsz jelentős mezőgazdasági területtel nem rendelkezett a kerületben, főleg gomba termelésével foglalkoztak. Az egyéni termelők 8 kat. holdon takarmánygabonát, 85 kat. holdon pedig kukoricát vetettek. Nagytétényben az úgynevezett Vagyon-féle terület elhanyagolt, gondozatlan volt, a tulajdonos külföldön tartózkodott. A Földhivatal intézkedett az ingatlan állami tulajdonba vételéről.

Az áprilisi fagyok és a kedvezőtlen időjárás miatt a szőlőkben és a gyümölcsösökben jelentős kár keletkezett. A sárgabarack, mandula, dió 90%-os fagykárt szenvedett. Az őszibarack korai fajtáinál kb. 35-40%-os, késői fajtáknál 60-70%-os lett a becsült kár. 1968-ban gyenge termésre lehetett számítani.[544]

Májusban a Sertéshizlaló Vállalatnál száj- és körömfájásvírus támadta meg az állatokat, mely nagymértékben akadályozta az üzem tevékenységét. *„A fertőzés észlelésekor tett intézkedésekkel a terjedést nem lehetett lokalizálni és ezért az egész állományt (kb. 50 ezer darab sertést) meg kellett fertőzni, a gyors lefolyás elősegítésére."* A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat a műanyagcső és fólia cikkek termelésével foglalkozó részlegeit teljes kapacitással foglalkoztatta, *„hogy a kereskedelem igényeit ki tudja elégíteni."* Gondot jelentett a Nagytétényi úton lévő gázelosztó berendezés szakszerűtlen üzemelése. *„A kiömlő gáz a HMV környékén szennyezi a levegőt és ez ellen jogosan tiltakozik a lakosság."* Az ügyben a kerületi Tanács nem tudott

[543] XXXV. (27)/1968/b/9. őe. Egys./32. és Egys./41. számú hangulatjelentés
[544] XXIII. 222. a. 2. 54. kötet, 1968. május 23. VB ülés, Jelentés a mezőgazdasági munkákról. 4-5. oldal

intézkedni. A Bányagyutacsgyárban 10-15 ezer forint kárt okozó tűzeset történt. *„A ködgyertya gyújtócseresznyéinek átvétele közben az átvett áru kigyulladt. A felelős megállapítására vizsgálat folyik."*

Júniusban a kerület üzemeiben is bevezetésre került a 40, illetve 44 órás munkahét (szabad szombat). A gazdasági vezetők a szükséges intézkedéseket megtették a termelés szintjének megtartása és a bérezés ügyében. A munkaerőhiány a nyári hónapokban, a szabadságolások miatt, fokozódott. *„Az iskolaév befejeztével az üzemek diákokat próbálnak alkalmazni a munkaerő pótlására."*[545]

1967 óta a kerület közlekedésében nem történt változás, az akkori problémák nem oldódtak meg. A Közlekedési Ideiglenes Bizottság jelentése szerint a 3-as autóbusz napközben 7 kocsival 20 percenként, csúcsidőben 14 kocsival 7-8 percenként közlekedett, összesen 218 fordulóval. A 13-as járat vonalán napközben 1 autóbusz, csúcsidőben 4 autóbusz közlekedett 6-15 perces időközökben, összesen 29 menettel.

A 43-as villamos napközben 12, csúcsidőben 10 percenként közlekedett. A villamos járatok zavarait állítólag a Bocskai úti jelzőlámpa és az Andor utcai kereszteződés forgalomkorlátozó jellege okozta. A közlekedéssel kapcsolatban több jogos panaszt továbbított a bizottság a főváros felé. Néhány ezek közül:

- Az autóbuszon többen utaztak, mint a villamoson, ezért a járatok zsúfoltak.
- A legtöbb esetben már a végállomáson megteltek a buszok. Ennek ellenére sokat várakoznak, többször kettő, sőt három kocsi is összejött.
- A 43-as villamos ritkán közlekedett.[546]

Az 1970-es években pozitív változások kezdődtek az autóbusz közlekedésben. 1971-től a Vasút utca helyett a MÁV állomásig közlekedett a 3-as autóbusz. 1972-ben 103-as jelzéssel új gyorsjáratot indítottak a Móricz Zsigmond körtér és az Angeli út között. Ennek a jelzése 1977-ben piros 3-asra változott. 103-as jelzéssel pedig új járat közlekedett az Angeli út és a Chinoin között. 1979. december 1-jétől a piros 3-as autóbuszok a Chinoin gyárig közlekedtek.

A nagytétényi általános iskola tanulóinak magatartását is értékelte az 1967/68. tanév végén a nevelőtestület. Három súlyosabb fegyelmi eset fordult elő. Bár a tanulók többségének magatartását megfelelőnek ítélték, közülük egyre többre lett jellemző – főleg tanórán kívül – a durva beszédmód. A 308 alsós tanuló közül csaknem ugyanannyi 3-as (közepes) magatartású tanuló lett, mint a 422 főből álló felső tagozaton, ahol 44-en kaptak 3-as magatartás osztályzatot. *„Feltűnően gyenge fegyelmi képet mutatott az 5. b. osztály, itt hat tanulónak lett kettes (elégséges) magatartása.* A tanév során sok gondot okozott az egyes osztályok és a WC-k tisztasága. Különösen kritikus helyzet

[545] XXXV. (27)/1968/b/9. őe. Egys./42. és Egys./37. számú hangulatjelentések
[546] XXIII. 222. a. 2. 54. kötet, 1968. június 20. VB ülés, Tájékoztató. 1-3. oldal

alakult ki az 5. b. osztályban. Az iskolát és úttörőcsapatát bírálat érte azért, *„mert a kulturális seregszemlén sem mennyiségileg, sem minőségileg nem képviselteti magát megfelelő módon az utóbbi időben."* A beiskolázásról készült jelentés adatai szerint az új tanévre 64 első osztályos gyermek iratkozott be a nagytétényi iskolába, s 3 elsős tanulócsoporttal indulhat be ősszel a tanítás. Hitoktatásra 21 tanuló (16 alsós és 5 felsős) jelentkezett.[547]

1968-ra nem sokat fejlődött Nagytétény távbeszélő ellátottsága. 1966-ban 155 nagytétényi távbeszélő-állomás kérelmet tartott nyilván a Lágymányosi Távbeszélő Üzem, ez a szám 1968-ra 39 várakozóval csökkent. Korszerűsítették a nagytétényi postai központot, s a kézi kapcsolású központot új, automata központra cserélték ki. 1967-ben két új nyilvános telefonállomást szereltek fel Tétényben. Az 1968. évben 5 új nyilvános állomás telepítését tervezték, mind az ötöt Budafokon.

Tervjavaslatot fogadott el a VB nyáron az 1969/70. évi utcarendezésekről, melynek alapján 1969-ben az Úttörők útja és a Damjanich utca, 1970-ben a Vitéz utca rendezésére kerül sor.[548]

Csehszlovákiában 1968. januártól augusztusig komoly változások kezdődtek a gazdaságban és a politikában. A prágai tavasz néven ismert reformfolyamat azonban ellenkezett a szovjetek elképzeléseivel. Júliusban a Varsóban tárgyaló öt szocialista ország párt és állami vezetői a csehszlovákiai helyzetet ellenforradalminak minősítették, s véleményüket levélben elküldték a csehszlovák pártvezetésnek. A magyar sajtó közölte az öt testvérpárt levelét, s a pártbizottság július 19-én rendkívüli hangulatjelentésben számolt be a kerületi lakosság reagálásáról. Néhány részlet a jelentésből:

„A kint járt turisták véleménye, hogy nagy a zűrzavar kint, egyre nagyobb a sovinizmus, a magyarokat elítélik..." Különböző hírek terjedtek el, *„hogy a Varsói Szerződés tagállamai részéről katonai összevonások történtek Csehszlovákia határain."* Szlovákia önállóságra való törekvéséről is sokan beszélnek. *„Ezzel kapcsolatban állítólag Pozsonyban és más szlovák városokban is megmozdulások voltak." „Sokan sajnálatosnak tartják, hogy 23 év után ilyen helyzet előfordulhat." „Vannak, akik aggódnak, hogy nem vezet-e a helyzet háborúhoz."* A július 22-i jelentés arról tájékoztatta a Budapesti Pártbizottságot, hogy kerületünkben a cseh kérdésben az emberek *„nem látnak tisztán, ehhez hozzájárulnak az újságokban megjelenő különböző cikkek."*

A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat debreceni gyáregységében új gépek kerültek beállításra és megindult a termelés. Elkészült a Metallochemia nátrium-szulfid és nátriumbikromát üzeme is, *„azonban több probléma mutatkozik az üzemelés folyamán, melynek kijavítása folyamatban van."* A Sertéshizlaldában megszűnt a száj- és körömfájás, *„az ezzel kapcsolatos intézkedések feloldást*

[547] Ugyanott 55. kötet, 1968. július 4. VB ülés, Tájékoztató kimutatás, valamint Nagytétényi úti általános iskola 1968/69. tanévi évkönyve. 5. és 7. oldal

[548] XXIII. 222. a. 2. 55. kötet, 1968. július 18. VB ülés, Tájékoztató. 1-3. és Jegyzőkönyv. 8. oldal

nyertek." A lakosság hangulatát a növekvő zöldség és gyümölcsárak, valamint az aszály következtében várható árdrágulás kedvezőtlenül befolyásolta.[549]

A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat a gumigyártásról fokozatosan áttért a műanyag-feldolgozásra, és ezzel egy időben nagyobb építkezés indult meg, mely a szociális létesítményeket is magába foglalta. Az orvosi rendelő a gyár modern, korszerű, minden igényt kielégítő létesítménye lett, azonban *„sajnálatos módon a rendelő fele területét érthetetlen okokból a munkavédelmi részlegnek adták át."* 1967 óta a gyárban napi 8 órában főállású orvos dolgozott, de a rendelés befejezése után és éjjel nem volt szakszerű betegellátás. Pedig *„éppen a vállalat veszélyes jellegénél fogva feltétlen szükséges állandó ügyelet biztosítása."*

Az üzemben a műanyag-feldolgozás során ólomtartalmú porokat is felhasználtak és *„ezen anyagok bemérése közben a dolgozók ólomártalomnak vannak kitéve."* 1967 második felében 9 fő betegedett meg ólomártalom következtében és 288 munkanap esett ki. A KÖJÁL levegővizsgálatot tartott az üzemrészben, s megállapította, hogy *„az üzemhelyiség az egészségügyi követelményeknek nem felel meg. A dolgozók által használt védőálarc szennyezettsége a megengedettnél nagyobb."* Az ellenőrzés azt is felvetette, hogy üzemi porszívógépet kell beszerezni. Problémát jelentett egyes munkahelyeken a túl nagy zaj, mely károsan hatott a munkások egészségügyi állapotára. A vállalat az egészségre ártalmas helyeken csökkentett munkaidőt vezetett be. 40 órás munkahéttel dolgoztak a kalander, csőextruder és keverőgranuláló, a PVC-kimérő üzemek. 42 órás munkahetet vezettek be a kenőüzem, bevizsgáló és hungarocell üzemrészekben. A bölcsőde és az óvoda dolgozói a körülményekhez képest feladatukat jól látták el. *„Nem az ő hibájuk, hogy a rossz falak miatt nem tudják kellően tisztán tartani a helyiségeket."*[550]

A Metallochemia Vállalatnál 1967-ben kezdték meg az ólomakkumulátorok bontását és feldolgozását. 1968-ban Nagytétényben egy olyan baleset történt, mely a gyár tevékenysége miatt következett be. A vállalat egyik szennyvízkifolyója elöntötte a környék bolgárkertészeteit, s az ott legelő lovak elpusztultak. Ezután újabb szennyezések történtek, amelyek miatt a Tanácsnak is intézkedni kellett. Elrendelték a gyár környékén termelt növények begyűjtését, a padlásokon összegyűjtették az ólomtartalmú port, a befőtteket felvásárolták a térségben élő lakosságtól. A vállalatot szűrőberendezések felszerelésére és működtetésére kötelezték. Azonban a Metallochemia szennyezőtevékenységét ezekkel az intézkedésekkel csak mérsékelni tudták.[551]

1968 első felében elkészült a Bányagyutacsgyárhoz vezető bekötőút felújítása. Befejeződött a Petőfi utca felületi kezelése. A Honvéd utca és a Pintyőke utca csatornaépítése a félév során műszakilag átadásra került. A Bartók Béla úti la-

[549] XXXV. (27)/1968//b/9. őe. Egys./57. és Egys./58. számú hangulatjelentés
[550] XXIII. 222. a. 2. 55. kötet, 1968. augusztus 1. VB ülés, Beszámoló. 2-3 és Jegyzőkönyv. 2. oldal
[551] Leradírozták a „halálgyárat" Nagytétény térképéről., Magyar Nemzet, 2006. május 9.

kótelep építéséhez a Zala megyei Építőipari Vállalat júniusban felvonult, *„de műszaki teljesítés nem történt."* Javították és még augusztusban is *„javítják végig a Nagytétényi utat, mint főútvonalat, műszaki szükségesség alapján szőnyegterítést kapott az Angeli utca."* A Dél-budai Általános Értékesítő és Fogyasztási Szövetkezet *„új beruházásai közül a Nagytétény Petőfi utca sarkán épülő áruháza ebben az évben megvalósul."* A Nagytétényi Kastélymúzeum parképítését megkezdték. *„Műszaki készültség csak a földmunkára vonatkoztatva 25%-os."* A nagytétényi postahivatal elkészült épületét augusztus 20-án adják át.

Az 1968. évi tanácstagi beszámolókon több nagytétényi javaslat, a lakosságot leginkább foglalkoztatott probléma hangzott el. Néhány ezek közül:

A Vitéz utca és a Kastélymúzeum környékének lakói utcarendezést kértek a Tanácstól. A vízhálózat bővítését igényelték a Szilvafa utca (kút), valamint a Kossuth Lajos utca és Sport utca közötti részen élők. A közvilágítás fejlesztését sürgették a Kassai utcában, a Bartók Béla úton – a Szt. István utcában, valamint a Sertéshizlalda lakótelep előtt. A 43-as villamosjárat és a 3-as autóbusz sűrítését, valamint csuklós autóbuszok közlekedtetését ismét sokan szorgalmazták. A tisztasági fürdőt a Terv Osztály, gazdaságtalan fenntartása miatt meg akarta szüntetni, a lakosság azonban kérte további üzemelését. Az Osztály javaslatát fel is függesztette. A telefonhálózat bővítése érdekében szólaltak fel a beszámolókon a Sertéshizlalda lakótelep, a Szilvafa utca és Dunatelep lakói.[552]

Augusztus 21-ére virradó éjszaka a Varsói Szerződés öt tagállamának (Szovjetunió, Lengyelország, NDK, Magyarország, Bulgária) alakulatai bevonultak Csehszlovákia területére, s elfojtották a prágai tavaszt. A kerületi pártbizottság 22-én telefonon – többek között – azt jelentette, hogy *„Különösen a nők körében tapasztalható aggodalom a világháborús következmények lehetősége miatt. A katonák hozzátartozói körében is aggodalommal figyelik az eseményeket."* A lakosság többet szeretett volna tudni, mint amennyit a hírközlő szervek leközöltek. *„Különösen kíváncsiak azokra a személyekre, akik kérték a szövetséges csapatok beavatkozását."* Írásos jelentés is készült, mely szerint a csehszlovák események miatt a közértekben *„a liszt, cukor, zsír vásárlása megkétszereződött, sóból és rizsből 3-4-szer több fogyott és növekedett a konzervfélék vásárlása is."* A jelentés megfogalmazója a Varsói Szerződés tagállamainak *„beavatkozásáról"* írt a szövegben, azonban ezt a kifejezést tollal áthúzta, s a *„segítségéről"* kifejezést írta az áthúzott szó fölé. Beavatkozásról, megszállásról azokban az években nem lehetett beszélni, hiszen „internacionalista segítség" történt. Az egykori szocialista országok az 1980-as évek végén hivatalosan bocsánatot kértek a megszállásban való részvételükért.[553]

---

[552] XXIII. 222. a. 2. 55. kötet, 1968. augusztus 15. VB ülés, Fejlesztési terv teljesítése. 2-9. oldal, valamint Tanácstagi beszámolók javaslatai. 4-5. oldal

[553] XXXV. (27)/1968/b/9. őe. augusztus 22. iktatószám nélküli hangulatjelentés

A kerületi tisztasági mozgalom éves tapasztalatairól készült beszámolóban visszatérő problémaként jelentkezett *„a szemétszállítás hiánya, a szeméttároló edények állapota, az építési anyagok, törmelékek utcán való tárolása, a vízlevezető árkok rendbetartásának hiánya, az iskolák, középületek környékének elhanyagoltsága."* Az iskolák rendjét, tisztaságát ellenőrző bizottság megállapította, hogy a *„Nagytétényi úti iskolánál lényeges javulást tapasztaltunk. Folyósokon való zöld növényzet elhelyezésével, ajtók társadalmi munkában történő festésével igyekeztek szebbé tenni az iskolát."* A Tanács a kerületi főzőkonyhák részére tisztasági versenyt hirdetett, melyben a Bányagyutacsgyár konyhája végzett az első helyen.

A kerületi Oktatási Osztály koncepciót állított össze az oktatási intézmények jövőjével kapcsolatban. A nagytétényi iskoláról ez olvasható az anyagban: *„Egész épület felújítása, önálló napközi traktus kialakítása, megfelelő politechnikai műhelyek biztosítása korábban válik szükségessé. A politechnikai műhely kialakításával kapcsolatos tervek társadalmi úton elkészültek."* A bővítés megvalósításának időpontját a koncepció 1971-re tervezte. A koncepció szerint a Nagytétényi úti Általános Iskola tehermentesítése indokolttá teszi a Bartók Béla úti lakótelepen egy 12 tantermes iskola építését. A 100 férőhelyes óvoda pedig *„segíteni fog a nagytétényi óvoda túlzsúfoltságán."*[554]

Szeptemberben a Bányagyutacsgyár *„egy új gyutacsféleség előállításával mintegy 4 millió forintos megtakarításra számít."* Az augusztus végén jelentkezett élelmiszer felvásárlások nem okoztak különösebb problémát a kerületben. A közlekedési, a zöldség-gyümölcs ellátási gondok azonban negatívan befolyásolták a lakosság hangulatát.

Októberben a Bányagyutacsgyárban robbanás történt, *„aminek következtében két ember életét vesztette, hat dolgozó megsebesült."* Emellett az üzemet továbbra is krónikus létszámhiány jellemezte. A kerület ellátásával kapcsolatos problémák (zöldségellátás, kenyér minősége és elosztása, a női és gyermekcipők hiánya stb.) továbbra is gondot okoztak a lakosságnak. Az embereket élénken foglalkoztatták a mexikói olimpiáról érkező hírek is. *„Varga Zoltán árulását a dolgozók többsége elítéli."* - olvasható a hangulatjelentésben. Varga Zoltán a 60-as években a Ferencváros labdarúgójaként a válogatott tagja lett. 1964-ben a tokiói olimpián aranyérmet szerzett csapatban is játszott. 1968-ban is a keret tagja volt, de a mérkőzések megkezdése előtt elhagyta az olimpiai tábort és disszidált.[555]

A hittanra beiratkozott tanulók száma az utóbbi három évben csökkent a kerületben, az 1966/67. tanévi 4,5%-ról az 1968/69. tanévre 3,1%-ra. A nagytétényi általános iskolában 1966/67-ben 35, 1967/68-ban 38 és 1968/69-

[554] XXIII. 222. a. 2. 55. kötet, 1968. október 24. VB ülés, Beszámoló. 2., 5. és 9. oldal, valamint Oktatási koncepció. 2. és 4-5. oldal

[555] XXXV. (27)/1968/b/9. őe. szeptember 25. sorszám nélküli és Egys./96. számú hangulatjelentés

ben 21 tanuló járt hitoktatásra. A csökkenés ellenére az 1960-as évek végén budapesti szinten *„a kerületünkben a legmagasabb a hittanra beiratkozott gyermekek aránya (3,17%).”* A papság tevékenysége ezekben az években megélénkült, a vallásos szertartásokon résztvevők száma azonban nem emelkedett. A templomba járók többsége csak a nagy egyházi ünnepeken vett részt a szertartásokon. Egy-egy ünnep (húsvét, pünkösd stb.) miséin, körmenetein a lakosság kb. 6-7%-a vett részt, főleg nők, idősebbek és gyermekek. A papok közül Markó Gyula nyugalmazott plébános – felkérésre - rendszeresen bekapcsolódott a népfrontmunkába. Utódának, Proity Márton nagytétényi plébánosnak azonban *„nincs kapcsolata a Hazafias Népfront mozgalommal, s a kapcsolatot nem is igényli.”*[556]

A Nagytétényi Művelődési Otthon 1967/68-ban gazdag programokkal várta látogatóit. Közülük néhányat a kerületi Népművelési Csoport is kiemelt. Az MHSZ-szel közösen megrendezett kerületi bevonuló fiatalok búcsúztatását, bállal összekötve, a Fegyveres Erők Napi rendezvényt, Hammer László olimpiai lövészbajnok élménybeszámolóját és a „Harc a kémek ellen” című előadást. A természettudományos előadássorozatok kedveltek lettek Tétényben. *„Ezt bizonyítja, hogy negyedik éve folyamatosan kerül sor a Művelődési Akadémia keretében, amely 12 előadásból áll, földrajzi, biológiai, egészségügyi és ateista előadásokra. A látogatottság előadásonként 50-70 fő, elsősorban nyugdíjasok.”*

Az 1967/68. évben működött szakkörök, tanfolyamok[557]

	1967	*1968*
Bélyegszakkör	32 fő	42 fő
Galambász-szakkör	31 fő	13 fő
Fotószakkör	11 fő	12 fő
Ifjúsági Klub	20 fő	40 fő
Nyugdíjas Klub	89 fő	77 fő
Német nyelvtanfolyam	10 fő	-
Balett tanfolyam	24 fő	24 fő
Társastánc tanfolyam	16 fő	-

A kerület lakásfejlesztési feladatai között másodiknak indult meg a Bartók Béla úti lakótelep tervezése, majd építése. A Tanács 1963-ban foglalkozott először a lakótelepszerű építkezéssel, melynek programja sokáig KISZ lakótelep néven vált ismertté. 1966-ban lett konkrét tárgyalási téma, mint lakótelepszerű építkezés, s még ugyanabban az évben határozat született a társasház formában történő építkezésről. *„A jóváhagyott program 1967-ben*

[556] XXXV. 27. a. 1968/3. őe. Párt VB ülés, Egyházpolitikai helyzet. 3-5. oldal
[557] XXIII. 222. a. 2. 55. kötet, 1968. november 8. VB ülés, Beszámoló. 2-3. és 10. oldal

168 millió forintos beruházási költséggel 749 lakás, 8 tantermes iskola, 75 férőhelyes óvoda, 60 férőhelyes bölcsőde, 500 m² alapterületű kereskedelmi és 390 m² alapterületű szolgáltató-ipari üzlettér és az ezeket kiszolgáló egyéb létesítmény megvalósítását irányozta elő." 1968-ban a Tanács a Nagytétényi Általános Iskola emeletráépítésének költségeit az új iskola költségvetésével összevonva, 12 tantermes iskola építését javasolta a lakótelepen.

„A lakásépítés fszt.+3 emeletes nagy-blokkos technológiájú sávházakból, fszt.+3 emeletes kockaházakból és 2 fszt.+9 emeletes középmagas házakból áll."

A terv szerint 1968-ban összeszerelésre kerülnek az S/1, 2, 3, 4 jelű épületek, amelyek együttesen 128 lakást foglalnak magukba. Az első négy épületet 1969. júniusban kívánták átadni. 1968-ban a beépítési terület kisajátításával kapcsolatban 2,5 millió forint kártalanítási összeget fizetett ki a Tanács, és 17 lakást biztosított a főváros a szanált lakásokban élők elhelyezésére. A terület egy részének feltöltése kb. 10 milliós nagyságrendű kiadást jelentett a Tanácsnak. A lakótelepen létesült lakások értékesítésével az Országos Takarékpénztár foglalkozott.[558]

A kerület gyermek- és ifjúságvédelméről készült jelentés szerint a gyermekvédelem fejlődése *„nem tartott lépést a társadalom általános fejlődésével és e területen ma is jelentős az elmaradás."* A gondokat, bajokat több tényező befolyásolta ezekben az években:

- A vidékről történt beszivárgás.
- A kerület települési jellege.
- A lakásproblémák megoldatlansága.
- A válások nagy száma.
- A szociális problémák.
- Egyes szülők erkölcstelen életmódja.

1968-ban veszélyeztetettség miatt a kerületben hatósági nyilvántartásba került 482 kiskorú, állami gondozásba 154 gyermek. A nyilvántartásba került kiskorúak közül legtöbben a rossz lakáskörülmények (134 fő), vagy a szülő erkölcstelen magatartása (105 fő) miatt került nyilvántartásba. A Nagytétényi Általános Iskola 687 tanulójából 68 gyermek (9,89%) volt veszélyeztetett. Az alsósok közül 26, a felsősök közül 42 gyermek. Erkölcsi okokból 13, anyagi okokból 23, egészségügyi okokból 13 és többféle okból 19 tanulót tartottak nyilván. A Végrehajtó Bizottság véleménye szerint a gyermekvédelmi munkában kiemelkedő teljesítményt nyújtott a nagytétényi iskola a veszélyeztetett gyerekek felderítése terén, a szülői munkaközösség aktív működtetésében és a családlátogatások, pedagógiai tanácsadások fokozásában.[559]

A kerület az elmúlt néhány évben 6 óvodát újított fel. A nagytétényi óvoda is bővítésre került a lakó elköltöztetésével, azonban a zsúfoltság megmaradt, s az intézmény nem felelt meg a korszerű követelményeknek. Az óvoda 105

[558] Ugyanott 55. kötet, 1968. november 21. VB ülés, Tájékoztató. 5-7. oldal

[559] Ugyanott 55. kötet, 1968. december 5. VB ülés, Jelentés. 2. és 6. oldal és melléklet

férőhelyére 129 gyermeket vettek fel, akikkel négy csoportban 8 óvónő foglalkozott. A zsúfoltság ellenére az óvodában eredményes munka folyt. A gyermekek sokirányú tevékenységének megszervezésében nagy szerepet játszott a különböző ünnepek előkészítése, melyet eredményesen, kiválóan oldottak meg az óvónők a Napközi (Jókai) utcai óvodában. Egy érdekes kísérletet is végeztek az intézményben. *„Levelezőlapon meghívták az óvodába azokat a gyerekeket, akik iskolába kerülnek, de nem jártak óvodába. A kísérlet nem járt eredménnyel, mindössze egy gyermek jött el közülük."*[560]

A Bányagyutacsgyárban a Munkavédelmi Felügyelőség egy-két üzemrészt leállított, mert életveszélyesnek találta a munkakörülményeket. *„A robbanások okozta hangulat leküzdése komoly feladatot jelentett mind a gazdasági vezetés, mind a pártszervezet részére."* A csehszlovák helyzettel kapcsolatos lakossági vélemények az eseményekről érkező hírektől függően változtak. A pártbizottság hangulatjelentése szerint *„A jelenlegi párt- és állami vezetésbe vetett bizalom és a kétkedés hullámzása figyelhető meg."* A postai díjszabás növekedése főleg a pedagógusok körében okozott nyugtalanságot, *„ahol egyébként is tapasztalható olyan nézet, hogy a pedagógusok életszínvonala egyre csökken, különösen a nők életkörülményei lesznek egyre rosszabbak."* A nyugdíjasok körében nagy volt a várakozás, *„a nyugdíjnak az új árakhoz való igazítását illetően."*

Decemberben ismét robbanás történt a Bányagyutacsgyárban. A munkavédelmi felügyelő leállította az ólom-azidos (robbanószerként használt, mérgező tulajdonságú kémiai vegyület) gyutacs gyártását. *„A kislőszer-üzem előreláthatólag 1969. I. negyedév közepén fog csak termelni, az ott előfordult robbanás következtében."* A lakosság körében általános problémaként jelentkezett az árak növekedése. *„Szinte valamennyi réteg körében tapasztalható elégedetlenség, ami abból adódik, hogy nemcsak a szabad árak, hanem a hatóságilag rögzített árak is változnak, emelkednek, különböző indokok és ürügyek alapján."*[561]

A Fővárosi Vízművek tájékoztatójában megállapította, hogy a kerületben és Nagytétényben is a vízellátás helyzete az utóbbi években megjavult. *„Nagyarányú hálózatfejlesztéssel, a víztároló térfogat bővítésével és az idén tervezett, a szigetszentmiklósi víznek a kerületbe juttatását biztosító medercső megépítésével a jó vízellátáshoz szükséges vízmennyiség rendelkezésre áll."* A Vízművek 1969 elejére elérte, hogy szükség esetén a kerület teljes hálózatába napi 20-21.000 m^3 vizet tudott biztosítani, a budafoki és budatétényi kutak hozamával együtt, *„amely a kerület mintegy 48-50.000 lakosának megfelelő vízellátására elegendő."*[562]

---

[560] Ugyanott 55. kötet, 1968. december 19. VB ülés, Jelentés. 1-4. oldal
[561] XXXV. (27)/1968/b/9. őe. 1968. november 25. és december 23. Hangulatjelentések
[562] XXIII. 222. a. 2. 56. kötet, 1969. január 16. VB ülés, A Vízművek tájékoztatója. 5. és 9. oldal

Az 1968-ban elkészült nagytétényi postahivatal építési és berendezési költsége 2,6 millió forintba került. A Budapesti Postaigazgatóság véleménye szerint az új hivatal *„a felmerülő postai igények kielégítésére hosszú ideig megfelelő.”*

A nagytétényi posta 1969-ben hétköznapokon és szombaton 8 órától 20 óráig, munkaszüneti napokon 8 órától 14 óráig tartott nyitva. A postahivatal tevékenységét meghatározta a nagytétényi lakosság száma (11.200 fő), s a hivatalhoz tartozó 4.836 lakás. A kézbesítést 5 kézbesítő látta el gyalog, esetleg kerékpárral. A nagy kiterjedésű terület a kézbesítők számára komoly fizikai igénybevételt jelentett. A távirat és expressz levelek kézbesítést 2 kerékpáros és 1 motorkerékpáros távirat-kézbesítő végezte. Nagytétény lakói részére 1960-ban 5.600 darab, 1967-ben 6.600 darab csomag érkezett. A címzettek részére a kézbesítők a csomagok szállítóleveleit kézbesítették, s ezek alapján a csomagokat a postán lehetett átvenni. A lakosság és a Tanács kérésére az Igazgatóság megvizsgálta a csomagok házhoz szállításának lehetőségét. *„A vizsgálódás eredményeként arra az elhatározásra jutottunk, hogy Nagytéténynek a pécsi vasútvonaltól a Dunáig terjedő részén – amint az előfeltételeket biztosítottuk – a csomag házhoz-kézbesítés bevezethető. Jelenleg azonban gépkocsivezető hiánya miatt erre nincs lehetőség. Amint a gépkocsivezető rendelkezésre áll, a csomagok házhoz kézbesítése beindul.”*

Lakóhelyünkön 4 hírlapárusító hely működött, melyek 1967-ben összesen 308.145 darab hírlapot adtak el. Hírlap-előfizetéssel ugyanebben az évben 5.911 darab lap kelt el. A hírlapok házhoz kézbesítését 7 hírlapkézbesítő látta el. 1968. január 1-jétől a napi- és hetilapok eladási és előfizetési ára átlag 32%-kal emelkedett. A posta lapterjesztési propagandája ellenére az 1968. decemberi állapothoz képest a heti és havi lapoknál 13%os csökkenés történt.

A hatvanas évek vége a morális válság korszaka volt a világon (hippimozgalom, nyugati diáklázadások stb.), mely hazánkban is éreztette hatását. A magyar fiatalok életében is olyan tevékenységek, elemek jelentek meg, amelyeket a szocialista erkölcs és értékrend szempontjából nem tartottak elfogadhatónak: beat-zene, hosszú haj, házibuli, brancs stb. Nálunk is kezdett kialakulni a felnőtt világtól elkülönülő ifjúsági kultúra. A gyerekek, fiatalok nevelésével foglalkozó januári VB ülésen néhány, az akkori fiatalokkal kapcsolatos helyi problémát vetettek fel a VB tagok. Íme néhány ezek közül:

„A gyermekeknek két fő eszményképük van: a táncdalénekesek és az amerikai űrhajósok.” „Rengeteg csellengő gyereket, ifjút látni a kerületben.”

„Ifjúságunk egy része a modern szemlélelet úgy akarja kifejezésre juttatni, hogy kócos, rongyos, rendetlen." „Nem lehet általánosítani, hogy az ifjúság szovjetellenes, az utóbbi években azonban a fellazítási politika terén épp itt ért el az imperializmus legtöbb eredményt."

A szülők, a felnőttek – a VB szerint – szó nélkül hagyták, hogy a fiatalok *„gúnyolódjanak és túlértékeljenek bizonyos nyugati jelenségeket." „Sok esetben a felnőttek adják a táptalajt az ellenséges megnyilvánuláshoz."* Az üzemi fiataloknak *„még csak 50%-a sem KISZ tag. Ez bizonyos mértékben a fiatalságra rányomja bélyegét."* [563]

Februárban az 1969. évi kerületfejlesztési elképzeléseket vitatta meg a Végrehajtó Bizottság. A javaslatban nagytétényi tervek is szerepeltek:

- Járdaépítést 11 utcában kívántak megvalósítani, átlag 1,2 méter szélességgel. Például a Zambelli Lajos utcában (300 fm), a Hámán Kató utcában (150 fm), a Schönherz Zoltán utcában (400 fm), az Iskola utcában (60 fm).
- Nagytétény belvízrendezésével kapcsolatos előkészítő munkák megkezdése. A Vasút utcai átemelő kapacitásbővítése (3.000.000 Ft).
- A Szabó-telep és környékének belvízrendezése, mely a tervek szerint áthúzódik 1970-re.
- A Szakiskola utcától a Leheti kútig kiépítik a vízhálózatot, s a régi fertőzött vizű ásott kutat használaton kívül helyezik.
- Az Angeli út felső részén bővítik az elektromos hálózatot (40 fm).
- A Bartók Béla úti lakótelepen a tervek szerint az S1, S2, S3, S4 jelű épületek befejezésre kerülnek, s előkészítik az S5, S6, S7, S8 épületeket.
- Megvalósítják a Bányagyutacsgyárhoz vezető bekötőút meghosszabbítását, kiépítését a közigazgatási határig.
- Fejlesztésre kerül Nagytétény távbeszélő-hálózata.
- Elvégzik a Zambelli Lajos utcai húsbolt és a Nagytétényi út 313. szám alatti MÉH-fiók tatarozását, korszerűsítését.[564]

Februárban a Fővárosi Tanács határozata, a kerület javaslatára, a Kancsó utca nevét Hugonnai Vilma utca névre változtatta. Hugonnai Vilma, az első magyar orvosnő 1847-ben született a nagytétényi kastélyban, grófi családban. A Végrehajtó Bizottság azt javasolta, *hogy az elnevezés ünnepélyes lebonyolítása az 1969. évi Semmelweis évforduló keretében történjen."*

A Fővárosi Tanács határozata ugyanekkor a budafoki Dózsa György tér nevét is megváltoztatta. A Tanácsköztársaság népbiztosáról, Varga Jenőről nevezték el a teret, mely a rendszerváltás után, 1990-ben kapta a Városház tér nevet.

[563] Ugyanott 56. kötet, 1969. január 30. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2-6. oldal
[564] Ugyanott 56. kötet, 1969. február 13. VB ülés, Előterjesztés. 14-40. oldal

Az Egészségügyi Osztály a kerület levegő-egészségügyével kapcsolatban megállapította, hogy, *„kerületünk aránylag – viszonyítva a belső kerületekhez – tiszta levegőjű."* Ennek azonban ellentmondott, hogy a Metallochemia továbbra is jelentősen szennyezte Nagytétény levegőjét, s nyilvántartott egészségkárosító, levegőszennyező forrásnak tartották. *„A levegőbe főképpen ólompor, korom, ólomgőz kerül. Bár történtek erőfeszítések a zárt rendszer kialakításával, valamint az elszívó berendezések beállításával és hatásfokának növelésével a levegőszennyezés csökkentésére, mégis 1968-ban a probléma tovább súlyosbodott."* A VB viszont eredménynek könyvelte el, hogy a Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat mint levegőszennyező forrás megszűnt, *„mivel a gumicikkeket gyártó üzemrész leállt, és a PVC megmunkálása során a mesterséges elszívás kielégítő."*

Az Egészségügyi Osztály a Sertéshizlaldát nem tartotta egészségkárosító vállalatnak, mert „csak" bűzös anyagok keletkeznek a telepen, *„amelyek az emberi szervezetben mérgezésből adódó elváltozást nem okoznak, azonban kellemetlenek lehetnek idegrendszeri hatásuk miatt."*[565]

A kerület műemlékvédelmével foglalkozó VB ülés írásos anyaga megállapította, hogy *„a beindult rekonstrukciós munkák ellenére kerületünk műemlékei – a Nagytétényi Kastélyt, templomokat kivéve – elhanyagolt állapotban vannak."* A kerület területén 13 műemléket (M) és 14 műemlék jellegű (MJ) létesítményt tartottak nyilván 1969-ben. A legtöbb Nagytétényből került a listába:

„Angeli utca – Barackos út sarok: Kálvária, klasszicista, 1805, Franck Lorenz (M).

Csókási Pál utca 7.: Nepomuki Szent János szobor, barokk, 1740 körül (M).

Csókási Pál utca 11-13.: Volt Rudnyánszky kastély, emeletes, barokk, 1743-1751 (M).

Diótörő utca 102.: Viharvédő Szent Orbán szobor, klasszicista, 1830 köröl (MJ).

Diótörő utca 137.: Szentcsalád szobor, klasszicista, 1826 (MJ).

Koltói Anna utca 5/b.: Földszintes, romantikus ház, 1860 körül (MJ).

Nagytétényi Szőlő tér (majd templomkert): *Szentháromság szobor, barokk, 1739/40 (M).*

Nagytétényi út - Szabadság utca sarok: R. k. templom, barokk, 1750 körül (M).

[565] Ugyanott 56. kötet, 1969. március 13. VB ülés, Előterjesztés. 2-3. oldal

Nagytétényi út 36.: Földszintes, klasszicista ház, 1840 körül (MJ).
Nagytétényi út 52.: Régi községháza, földszintes, barokk ház 1790 körül (MJ).
Nagytétényi út – Kiss János utca sarok: Izraelita imaház, barokk, átalakítva (MJ).
Rózsa Ferenc tér: Szent Flórián szobor, barokk, 1760 körül, (M).
Rózsa Ferenc tér – Szigetköz – MÁV vasútvonal között: Római tábor maradványa (M).

A Kastélymúzeum restaurálásának első üteme kb. 15 millió forint ráfordítással az eredeti állapotnak megfelelően elkészült. *„Környezetét a kerület rendezés alá vette. Megközelítésére új utak, aszfaltozott járdák épültek."*[566]

A Dél-budai Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet keretén belül működött a nagytétényi hegyközségi társulás, mely *„az egyéni területtel rendelkező termelők részére a gyümölcs és zöldségtermeléshez szükséges ipari anyagok beszerzését és a termelt áruk részbeni közös értékesítését segíti elő."*

Az új gazdasági mechanizmus bevezetésének hatására nőtt az ÁFÉSZ forgalma. 1969. első negyedévében bolti kiskereskedelmi bázisforgalmát 18,2%-kal, vendéglátóiparuk bázisforgalmát 17,3%-kal teljesítették túl. Ruházati forgalmuk 54,3%-kal, a vendéglátóipari ételforgalom 20%-kal növekedett 1968 hasonló időszakához képest. Az új gazdasági mechanizmus adta lehetőségeket kihasználva, *„a lakosság jobb ellátása érdekében indítottuk be a betonárukat gyártó üzemünket, majd a mozaiklap gyártását."* A fejlesztés és a bővítés céljából nagytétényi területükön korszerű termelőcsarnokot alakítottak ki.

Az elmúlt években az ÁFÉSZ keltető üzeme biztosította a lakosság ellátását. *„Az új gazdasági mechanizmus következtében azonban elszaporodtak a magánkézben lévő keltetők, s ez termelésünk teljes leállását vonta maga után. Természetesen ezt elősegítette a piaci árak rapszodikus változása is."*

Az 1969. évi szövetkezeti lakáselosztási tervben szereplő 53 lakásból 13 nagytétényi család jutott új otthonhoz. Az életveszélyesnek nyilvánított Óhegy-villában élő három család (Ferenc Imre, Gelencsér Ferenc, Ruzsics Árpád családja) az állami lakáselosztási terv alapján kapott lakást.[567]

---

[566] Ugyanott 56. kötet, 1969. április 24. VB ülés, Bejelentés. 1-3. oldal
[567] Ugyanott 56. kötet, 1969. május 8. VB ülés, Beszámoló. 2. és 7. oldal, valamint Jegyzőkönyv. 10-12. oldal

Májusban az 1969. évi kerületfejlesztési terv beruházásainak helyzetéről tárgyalt a VB.

- A Tervcsoport jelentése szerint a Bartók Béla úti lakásépítés tervszerű ütemben haladt. *„Az S1, S2, S3, S4 jelű épületek állnak – a belső munkákat végzik –, az S5 falai már láthatók, az S6 épület alapozását megkezdték."* Az év végéig elkészülő 4 sávházban 128 lakás épül meg. A lakások ára – nagyságtól függően – 180–255 ezer forint között lett, amelyhez az OTP a maximális 120 ezer forint hitelt biztosította.
- A nagytétényi terület belvízrendezését a FÖMTI (Fővárosi Mélyépítési Tervező Iroda) által elkészített tervek átvétele után a Fővárosi Csatornázási Művek fogja elvégezni. A Tervcsoport szerint a beruházás több évig tart majd. *„A több tízmillió forintos költséggel megvalósuló belvízrendezés még több évig témája lesz kerületfejlesztési tervünknek."*
- Megkezdődött a Baross Gábor-telepi iskola felújítása, melyet a DUNA TSZ Építőipari részlege végzett. *„A felújítással egy időben helyes lenne az emeletráépítést is elvégezni, azonban az Oktatási Főosztály eddig nem hajlandó a hitelfedezet biztosítására."*
- Elkezdődött a Nagytétényi Kastélymúzeum parkjának és kerítésének kialakítása, építése, valamint a múzeummal szembeni terület társadalmi munkája (tereprendezés, faültetés, talajcsere). Megkezdődött a Gloriette rekonstrukciója is.
- Befejeződött a nagytétényi Faluvége vendéglő átalakítása, *„és helyén szép cukrászda és eszpresszó nyílt meg."* Megnyílt az ÁFÉSZ nagytétényi áruháza is.[568]

Az 1969/70. tanév kerületi feladatai között két nagytétényi tervet szerepeltetett az Oktatási Osztály. Az óvodai férőhelyek számának növelése érdekében fontosnak tartották *„a nagytétényi Napközi utcai óvoda felújításával és bővítésével 5 csoport működéséhez szükséges feltételek megteremtését."* A nagytétényi iskola emeletráépítése már lekerült a napirendről, azonban az Osztály szerint a politechnikai oktatás javítása céljából az *„1969/70-es tanévben meg kell oldanunk a Nagytétényi Általános Iskola politechnikai műhelyeket is magába foglaló toldalék építését."* Sajnos ez akkor még nem valósult meg.

A Baross Gábor-telepi iskolánál a felújítás folytatásaként fontosnak tartották az emeletráépítést, *„ezzel biztosítani tudjuk az önálló napközi traktus kialakítását."*

Az iskolákban nyáron megtörtént a hittanbeíratás. A VB szerint kerületi szinten folytatódott a csökkenési tendencia, 106 fővel kevesebben jelentkeztek hitoktatásra, mint az előző tanévben. Minden iskolában csökkent, egyedül a nagytétényi iskolában nőtt 26-ról 31-re a hittanra beiratkozott tanulók száma.[569]

---

[568] Ugyanott 56. kötet, 1969. május 22. VB ülés, Jelentés. 4-8. oldal

[569] Ugyanott 56. kötet, 1969. június 5. VB ülés, Az új tanév feladatai. 1-3. oldal, valamint 57. kötet, 1969. július 3. VB ülés, Jegyzőkönyv. 9. oldal

A kerületi központ kialakításának fontos lépéseként 1969-ben a Leányka utca elején lévő épületek bontásával megkezdődtek a lakótelep építkezési munkálatai. Eredetileg 180 lakással számoltak, de végül 4-500 lakás kerül megépítésre. *„Ennek feltétele, hogy a Leányka utca Duna felőli oldalát szanáljuk szeptemberig."* 1970 elejére el is tűntek a Leányka utca vasút felőli oldalán álló öreg lakóépületek.[570]

A Dél-budai ÁFÉSZ keretében működött Nagytétényi Hegyközség 1969. január 1-jén megszűnt. Jogutódja, a Nagytétényi Hegyközségi Társulás lett, mely 1969. március 17-én tartott tagértekezletén fogadta el működési szabályzatát. A Társulás az ÁFÉSZ keretében, mint önelszámoló egység működött. Területe: *„Nagytétény határának hegyoldala, Felsőráchegy, Alsóráchegy, Kakukkhegy, Nagylapos, Óhegy, Kislapos, Aranyhegy, Kopárdűlő, Diósárok, Baross Gábor-telep, Bercsényi telep, Szabó-telep."* A Társulás működése kiterjedt a felsorolt helyeken fekvő gyümölcsösök, szőlők, valamint a lakóházak körüli házikert jellegű területekre. A Társulásba belépő tagoknak 50 Ft belépési díjat, valamint évente vagyoni hozzájárulást (négyszögölenként 10 fillért) kellett fizetni. A Társulás elnöke Szerdahelyi János lett.[571]

Az 1969. április 15. és június 30. között tartott tanácstagi beszámolókon több nagytétényi javaslat, panasz hangzott el. Például:

- Utcarendezést, útjavítást kértek a Vitéz utca lakói.
- *„Ismételten kérték a tétényiek, hogy az Óberding-lépcsőhöz a balesetveszély miatt állítsanak fel korlátot."*
- Sok panasz hangzott el a lámpatestek hiánya miatt és sürgették azok pótlását.
- A Sertéshizlalda környékén élők nyilvános telefonállomás felállítását javasolták.
- A közlekedésre ismételten sokan panaszkodtak. Sürgették a 3-as autóbusz sűrítését, s azt, hogy a nagytétényi postánál is álljon meg a busz. Kérték, hogy a 13-as autóbusz közlekedése igazodjon a tanítás kezdéséhez és befejezéséhez,
- Zöldségüzlet megnyitását javasolták a Kardvirág utca lakói.
- Panaszolták, hogy a TÜKER-fiókban nem lehet NDK brikettet kapni.
- Kifogásolták az orvosok túlterheltségét, *„ezért kevés idő jut a betegekkel való foglalkozásra."*
- A Tisza, Diótörő, Harangozó, Kossuth Lajos utcai lakók és a Sertéshizlalda alsó telepen élők bírálták a Köztisztasági Hivatal munkáját. Többek között kifogásolták, hogy a szeméttartó edényeket a vállalat dolgozói dobálják, *„ezáltal rövid használat után tönkre mennek."*
- Patkányirtást kértek a Csókási Pál utcai lakók és a Sertéshizlalda környékén élők.

[570] Ugyanott 56. kötet, 1969. június 19. VB ülés, Jegyzőkönyv. 13. oldal
[571] Ugyanott 57. kötet, 1969. július 17. VB ülés, Működési szabályzat. 1-12. oldal

- Javasolták, hogy a Kastélymúzeumban vagy annak környékén *„Dáni Géza híres muzeológusnak állítsanak fel emléktáblát."*
- Észrevételezték, hogy a nagytétényi iskola fűtésberendezését évek óta javítják, mégis rossz az iskola fűtése.
- Több felszólaló kérte a temető környékének fokozottabb rendőri ellenőrzését, *„mivel az utóbbi időben ismételt garázdálkodások fordulnak elő."*

1969 nyarán a MÁV megszüntette a budatétényi sorompót. A Tanács levélben mondott köszönetet a MÁV Biztosító és Berendezési Osztályának *„a budatétényi MÁV-sorompó megszüntetésével egyidejűleg a fénysorompó üzembeállítása érdekében tett hathatós intézkedésükért, mely elősegítette kerületünk közúti közlekedésének javítását."*[572]

Augusztusban a Végrehajtó Bizottság előterjesztést fogadott el a kerületi övezetek kialakításáról. Kerületünk területének 70%-át tette ki a beépítésre kijelölt terület, s a terv Nagytétény területén két övezetet állapított meg:

Az egyik a VI-os építési övezet, mely a beépítési terület 2,5%-a (Nagytétény központja). *„Földszintes és egyemeletes, beépítés céljára kijelölt terület, elsősorban családi lakóházak számára. A telkeknek általában zárt sorú beépítésével, 25%-os beépítési mértékkel, 8 méter megengedett épületmagassággal."*

A másik a VIII-as építési övezet, a beépítési terület 6,7%-a (Nagytétény központja körül kialakított terület). *„Földszintes beépítés céljára kijelölt terület, elsősorban gazdasági udvarral rendelkező családi lakóházak számára. A telkek általában szabadon álló beépítésével, 20%-os beépítési mértékkel, 4,5 méter megengedett épületmagassággal."*[573]

Barczi Gyula Gyula VB elnök arról tájékoztatta a Végrehajtó Bizottság tagjait, hogy a Bartók Béla úti lakótelepen *„a végleges lakásszám 1000 körül lesz, s a jövő évben megkezdik az iskola építését is."*

A Baross Gábor-telepi iskola emeletráépítésének céljára 1.200.0000 Ft-ot kapott a kerület a fővárostól, a további fedezetet a Tanácsnak kellett biztosítani.

A Sertéshizlalda dolgozóinak összlétszáma 1967/68-ban 450-480 fő között mozgott, amely 1969-re 300-320 főre csökkent. A vállalatot ezekben az években nagy fluktuáció jellemezte. Általában az évi kilépők száma meghaladta a belépők számát. Például 1968. I negyedévében 352 fő lépett be és 354 fő lépett ki. 1969 első félévében munkaerő-felesleg jelentkezett a Hizlaldán, mivel kapacitása 50%-ig kihasználatlan lett, az országos sertéshiány miatt. A Sertéshizlalda 220 fős befogadóképességű munkásszállóval rendelkezett. Az itt lakó dolgozók száma 1968-ban 160 fő, 1969 első félévében ez 120 főre csökkent. Az épület 48 lakóhelyiségből állt, *„ezek között a 10 m² alapterületű*

[572] Ugyanott 57. kötet, 1969. augusztus 14. VB ülés, Jelentés tanácstagi beszámolókról. 6-10. oldal, valamint Köszönőlevél a MÁV-nak

[573] Ugyanott 57. kötet, 1969. augusztus 28. VB ülés, Előterjesztés. 2. oldal

kis szobáig minden variáció megtalálható. Külön figyelmet érdemel, hogy a munkásszálláson családos dolgozók is laknak, akik saját bútorral rendelkeznek." A vállalat 100 Ft-ban határozta meg az egy főre eső szállói térítési díjat. A munkásszálláson gyakran fordult elő iszákossággal kapcsolatos összeférhetetlenség, rongálás, *„másrészt a szálló jellegével kapcsolatos (egy épületben elhelyezett családok, férfi, női szobák) problémák."* Az épületben hiányoztak az alapvető szociális, kulturális és egészségügyi berendezések. Ivóvíz minőségű vizet például csak *„lajttal történő szállítás útján tudtak biztosítani."*

A Metallochemia Vállalatot ezekben az években krónikus munkaerőhiány jellemezte (évi 70-80 fő). Korszerű és minden igényt kielégítő munkásszállójának kihasználtsága 1968-ban 90%-os, 1969 első félévében 67,5%-os volt. Az egy főre eső térítési díjat a vállalat 140 Ft-ban határozta meg. A NEB ellenőrzése során rendet, fegyelmet, tisztaságot tapasztalt a szállón, s megállapította, hogy az itt lakó dolgozók részére *„rendszeres politikai, szakmai és kulturális foglalkozásokat tartanak havonta. E munkásszállón biztosított, hogy több dolgozó technikumi és egyetemi tanulmányokat folytat."*[574]

Szeptemberben a Napközi utcai óvoda a felújítás miatt ideiglenes helyen, a HMV üzemi óvodában működött, még nem teljes létszámmal. A bővítési, korszerűsítési munkákat részben társadalmi munkával végezték. *„Az előzetes tervek szerint az építési munkákhoz bontási anyagokat kellett volna használni. A szanálások késése miatt azonban ezt biztosítani nem lehetett. Ezért az építési anyagok beszerzése miatt megemelkedett az építési költség és a tervtől eltérően elhúzódott az építés befejezése."* Az Oktatási Osztály azt ígérte, hogy az óvoda beindulása október 25-én megtörténik, s várható új létszáma 125 fő lesz.

A kisegítő iskolának egyik kihelyezett osztálya a Koltói Anna utca 2. szám alatt, egy bérelt helyiségben működött. A háztulajdonossal kapcsolatos viták miatt *„ezen osztályt a tanév beindításakor áthelyeztük a nagytétényi kultúrotthon különálló épületrészében egy helyiségbe, amelyhez külön WC és szeneskamra is biztosítva van."* [575]

Októberben ismét a kerület mély fekvésű területeinek belvízelvezetésének helyzetéről, terveiről tárgyalt a Végrehajtó Bizottság. A kerület 34,23 km^2 területéből 20,24 km^2 területen keletkeztek felszíni, illetve belvízi problémák, amelyek megoldása *„sürgős és elsőrendű fontossággal bír."* A beterjesztett tanulmánytervek rögzítették a helyszíneken lévő állapotokat, s műszaki megoldásokat, árakat is tartalmaztak. Nagytétény több területe szerepelt az előterjesztésben. Dunatelep 3,33 km^2 vízgyűjtő területén *„Az 1950-1960-as évek között lépcsőzetesen építették ki az árvédelmet: ebben az időszakban történt*

[574] Ugyanott 57. kötet, 1969. szeptember 25. VB ülés, Jegyzőkönyv. 7. oldal, valamint a Népi Ellenőrzési Bizottság jelentése. 1-7. oldal

[575] Ugyanott 57. kötet, 1969. október 14. VB ülés, Oktatási Osztály jelentése. 2. és 6-7. oldal

a gát Duna felőli oldalának burkolása. 1956-ban a telep 104 családja kitelepítésre került, a gátat megerősítették. Az 1965. évi árvíz idején még egy méterrel emelték a gát magasságát. Ekkor készült a körgátrendszerű védelem, az utak kiépítése is. A telep 1965-ben lett bekapcsolva a vízhálózatrendszerbe." A terület vízlevezetése azonban nem lett megoldva. Például a Kolozsvári utca 72-76. számú házak előtt esőzések idején 5-6 cm magasan állt a víz. A terv szerint a terület vízelvezetése *„az új gát mellett, valamint a Kassai, Kolozsvári és Dunafürdő utcában a megépítésre kerülő zárt csatorna és nyílt árokrendszerrel történik, a Kolozsvári utca végén egy átemelő telepítésével."* (1.877.366 Ft)

A Pusztaszabolcs vasútvonal melletti 3,52 km^2 területet két részre tagolta a tanulmányterv: a Szabó-telep alatti és a Bányagyutacsgyár melletti területre. *„A Szabó-telepi kertes lakóházak jelentős része a csapadékos időszakokban állandó elöntés alatt áll és a veteményes kertek lakóházakkal együtt jelentős kárt szenvednek."* A másik terület lakóövezeten kívül esett, onnan panasz nem érkezett, s a Bányagyutacsgyár önállóan védekezett. A vasút mentén haladó árokrendszer eliszaposodott, átereszei nem működtek. Az elképzelések szerint e területen megépülne: *„2.860 fm földmedrű árok, 1.160 fm burkolt árok, 55 fm áteresz és 460 fm csatorna."* (1.763.600 Ft)

A Batthyány utca és Angeli út 7,86 km^2 területű környéke kertes családi házas beépítésű, vízszintes felszínű környék, ahol a felszíni vizek elvezetése nem történt meg. A szennyvíz elvezetése csak a Batthyány utcában és a Petőfi Sándor utcában, valamint a Március 15. utca egy részében valósult meg. A terület talajvíz panaszainak fő forrása a tétényi fennsíkról lezúduló víz, de az ide lehulló csapadék sem folyt le, hanem a talajvizet emelte. Az Anger Jakab utca környékén hasonló helyzet alakult ki. A Hunyadi utca 13. számú ház telkén is feljött a víz, s a fal 1-1,5 méter magasságig átnedvesedett. *„Vizes foltok, vakolathibák az egész utcában láthatók."* 1966-ban különösen sok lett a talajvízkár, de nagyobb esőzések után is jelentkezett a magas talajvízállás. E területen megépíteni szándékoztak: *„8.000 fm földárok, hordalékfogó víznyelőkkel, 600 fm lapburkolatú árok, 3.320 fm betoncsatorna. 7,5 millió forint előirányzattal átépítésre kerül a Vasút utcai átemelő, elosztó műtárgyakkal."* (22.299.000 Ft)

A beruházásokat a IV. ötéves terv idejére ütemezte a tanulmánytervezet, de a Fővárosi Tanács segítségével már megépült a Kertész, a Honvéd és a Petőfi utca vízlevezetése, *„ahol közel 100 család problémája nyert megoldást."* Az 1969. évi tervben a Pusztaszabolcs vasútvonallal párhuzamos vízlevezető árokrendszer felújítása, tisztítása szerepelt.[576]

Decemberben az általános iskolák napközi otthonainak helyzete szerepelt a VB napirendjén. Az 1969/70. tanévben a Nagytétényi Általános Iskola 641 tanulója közül 156 gyermek (24%) járt napközibe, közülük a legtöbb (139

[576] Ugyanott 57. kötet, 1969. október 23. VB ülés, Építési és Közlekedési Osztály anyaga. 1-7. oldal

fő) fizikai dolgozó szülő gyermeke volt. Az iskola 52 veszélyeztetett tanulója közül 35 lett napközis. 4 alsós és 2 felsős csoporttal működött a napközi, élükön 6 napközis nevelővel, akik közül öten elvégezték a napközivezetői tanfolyamot.

Az iskola külön napközis traktussal nem rendelkezett, három napközis helyiségben tartották a foglalkozásokat, ebből egy úttörőhelyiségül is szolgált. Az iskola *„Bútorokkal való felszerelése megfelelő. Szép, kulturáltan berendezett ebédlőhelyiséggel rendelkezik. Az egészségügyi feltételek biztosítottak. Az iskola udvara elhanyagolt, környékén nincs játszótér."* Az Oktatási Osztály javaslata szerint *„az épület teljes felújítása során toldalék építéssel lehet biztosítani a napközi otthon megfelelő elhelyezését."* Ennek kivitelezését 1971-re tervezték. A megvalósításra azonban még több évet kellett várni.

A Fővárosi Tanács Lakásügyi Főosztálya a Bartók Béla úti csoportos társasházak lakásaiból 17 lakást biztosított a kerület számára, amelyekbe december 20-tól lehetett beköltözni. Az OTP lakásonként 120.000 Ft hitelt nyújtott. A teljes ár és a hitel közötti összeget készpénzben be kellett fizetni. Az 1 szobás lakás ára 153.000 Ft, a 2 szobásé 186.000-205.000 Ft, a 3 szobásé 207.000-211.000 Ft, a 4 szobásé 236.000-248.000 Ft volt.[577]

Az új gazdasági mechanizmus hatására a gazdaságtalanul működő Bányagyutacsgyár helyzete bizonytalanná vált. 1970. január 1-jén a Chinoin Gyógyszer és Vegyészeti Termékek Gyára Rt. beolvasztással átvette az ugyanakkor megszüntetett Bányagyutacsgyárat. *„Az összevonás indokául a Chinoin további rekonstrukciójához szükséges területhiányt, másrészt az ekkor veszteséges Bányagyutacsgyár termelési és szerkezeti átalakításának szükségét hozták fel."*

A Nagytétényi Gyáregység létrehozásával megindult a fejlesztési munka a legjelentősebb növényvédő szerek, a gombaölő, a rovarölő és a gyomirtó hatású szerek üzemi előállítására. A növényvédő szerek értékesítését a gyorsan növekvő belföldi és külföldi igények egyaránt biztosították. 1973-ban indult meg a vállalat hosszú távú fejlesztési programja. A beruházások elsősorban a Chinoin törzsgyárára és a Nagytétényi Gyáregységre összpontosultak. Új, nagy kapacitású gépesített üzemek létesültek: gyógyszerkikészítő és kiszerelő, növényvédő szereket készítő és kémiai köztes anyagokat (intermediereket) előállító üzemek. *„Szociális és egészségügyi beruházásként konyhát és étkezőt, könyvtárat és klubhelyiséget, üdülőt és óvodát létesítettek."*[578]

Az 1970. évi kerületfejlesztési terv lezárta a III. ötéves terv utolsó évét és *„az új gazdasági mechanizmus bevezetésének kezdeti, három éves időszakát."* A Tervcsoport ezek figyelembevételével állította össze javaslatát, melyben több nagytétényi terv is szerepelt.

---

[577] Ugyanott 57. kötet, 1969. december 4. VB ülés, Oktatási Osztály jelentése. 2-4. oldal, valamint Javaslat lakások elosztására. 1. oldal

[578] Koroknai Ágnes (szerk.):A Chinoin története. 51-52. oldal. Chinoin, Budapest, 1996.

- A 3-as autóbusz végállomásánál egy váróhelyiség létesítése.
- Kavicsolt útépítés (kísérlet) a Timföld utcában (150 fm).
- A Vitéz utca utca rendezése.
- Járdaépítés a lakosság önkéntes 30 Ft/fm hozzájárulásával: Répa utca, Temető utca, Koltói Anna utca, Hámán Kató utca egy része, Pintyőke utca, Honvéd utca, Szilvafa utca (összesen 3,5 km).
- A Szabó-telep és környéke vízelvezetésére övárok és csatorna építés a közigazgatási határig, a Sulák-árokba csatlakozással, alsó részen szivárgó árok létesítésével.
- A Kastélymúzeum előtti terület felszíni vízelvezetése.
- Az Angeli út felső részén elektromos hálózat fejlesztése (1969-ről áthúzódó). A 817. utcában 200 fm fejlesztés, a Szentháromság szobornál egy higanygőz lámpa felállítása (a műemlék kivilágítása).
- A Bartók Béla úti lakótelepen az S/5 jelű épület befejezése 82 lakással, az S/6, 7 épületek indulása 134 lakással.
- A nagytétényi általános iskola felújításának és korszerűsítésének előkészítése.[579]

A fejlesztési tervet tárgyaló Tanácsülésen több nagytétényi problémát is felvetettek a tanácstagok. Bartha Mózesné elmondta, hogy *„A Zambelli utca nagyon tönkrement, a Bartók Béla úti lakótelep építéséhez itt bonyolódott le a forgalom. Meg kellene oldani a rendbehozatalát!"* Az Anger Jakab és a Sport utca összekötését szolgáló 150 fm vízcsőprobléma megoldását is sürgette. Kenyér János szerint *„Az Akó utca és a Harangozó utca közötti „senki földjét" le kellene már rendezni."* Az Angeli út mintegy 100 méteres szakaszának vízcsőhálózattal való ellátását is javasolta. László Géza kifogásolta a Kiss János utca elhanyagolt állapotát, valamint azt, hogy a Duna partja piszkos, szemetes és a Piactér takarítása sem megoldott. *„Már több éve megígérték az Iskola utca rendezését, de az idei tervben sem szerepel. A Landler Jenő utcát nem lehet kocsival megközelíteni."*[580]

Kerületünkben az Elnöki Tanács által elrendelt népszámlálás január 20-án befejeződött. *„Az előzetes adatok szerint kerületünk lakosainak száma 42.100 fő, ebből 48% férfi és 52% nő. A lakások és egyéb lakóegységek száma 13.001, ebből 1 szobás 6.647, 2 szobás 4.393, 3 és több szobás 1.245."*[581]

A kerület útrendezésének helyzetéről készült jelentésben az olvasható, hogy *„Az 1969. évi programban beállított Úttörők útja rendezését a Fővárosi Tanács Városrendezési és Építési Főosztálya elutasította."* A VB ülésen történt hozzászólásokból az is kiderült, hogy miért. Hunya Sándor, az Építési és Közlekedési Osztály vezetője elmondta, hogy a Nagytétény központjára készült rendezési terv alapján *„az Úttörők útja megszüntetendő. Értelmetlen lenne*

[579] Ugyanott 58. kötet, 1970. január 15. VB ülés, Tervcsoport beterjesztése. 5-16. oldal
[580] XXIII. 222. a. 1. 28. kötet, 1970. január 27.Tanácsülési jegyzőkönyv. 5-6. oldal
[581] XXIII. 222. a. 2. 58. kötet, 1970. február 12. VB ülés, Jelentés. 1. oldal

ennek szabályozására pénzt költeni." Több VB tag is megerősítette ezt a kijelentést. Gyimesi István szerint azonban a megszüntetés ellenére *„az Úttörők útja megjavítása feltétlenül indokolt. Földgyaluval vagy egyéb módon az utat járhatóvá kell tenni."* Az utca megszüntetésével kapcsolatos elképzelés, mint sok más nagytétényi terv nem valósult meg. A Tervcsoport 1970. évi programjában a Vitéz utca rendezése szerepelt.

A IV. ötéves terv szerint 1971-1975-ben a dél-budai Duna-part, valamint a Bartók Béla út, a MÁV pusztaszabolcsi vasútvonallal párhuzamos gyűjtő út, a Harangozó utca, a Kossuth Lajos utca és az Anger Jakab utca felső részének és környékének rendezése valósul meg.[582]

Az 1969. évi kerületfejlesztési terv teljesítéséről készült jelentés kiemelte *„az év utolsó hónapjában készült sertéshizlaldai lakótelep ellátása céljából megépült vízvezetéket."* A Baross Gábor-telepi iskola teljes felújításban (emeletráépítés nélkül), a Napközi utcai óvoda teljes felújításban és bővítésben részesült. A Kastélymúzeum parképítési munkáinak befejezése – a jelentés szerint – áthúzódik 1970-re. *„Részben az építés közben még mindig feltárásra kerülő ásatási eredmények, részben az idényjellegű növénytelepítések miatt."* Megkezdődtek a kastély előtt lévő mintegy 4 hektár terület rendezésének parkosítási előmunkálatai. *„A parkhoz a locsoló vízhálózat-vezeték egy részét, a terület rendezését és némi fásítást 1969-ben elvégeztük."* A Tervcsoport beszámolója szerint a nagytétényi fejlesztési tervek közül:

- Gyalogjárdát építettek a Nagytétényi úton a Kassai utca és a villamosmegálló közötti útszakaszon.
- Meghosszabbították a bányagyutacsgyári bekötőutat, valamint autóbuszfordulót építettek.
- A tervezett járdaépítés közül megvalósult a Sallai utcai és a Nagytétényi út egy része, a többi (5 utca) áthúzódott 1970-re.
- Vízhálózat-fejlesztés történt a 815. utcában és a Csókási Pál utcában. Társadalmi munka sikertelensége miatt elmaradt a Szakiskola utca (60 fm) fejlesztése.
- A Bartók Béla úti lakótelepen műszakilag átadásra került az S/1 jelű épület 32 lakással (fenntartották felvonulási épületnek), az S/2-3-4 jelű épületek 32-32 lakással. 96 lakás beköltözhető lett. Elkészült továbbá a beköltözhető lakások közműves vezetéke, a bekötések és a durva tereprendezés.
- Megtörtént az elektromos szekunder hálózat fejlesztése a Barackos úton és a 815. utca egy részében.
- Javítást, felújítást végeztek a Nagytétényi út 293. szám alatti közértboltban és a Metallochemia üzletben. Korszerűsítették a Fodrász KTSZ Nagytétényi út 313. szám alatti üzletét.[583]

[582] Ugyanott 58. kötet, 1970. március 12. VB ülés, Jelentés. 3. és Jegyzőkönyv. 4-5. oldal
[583] Ugyanott 58. kötet, 1970. április 9. VB ülés, Tervcsoport jelentése. 5-17. oldal

A kerületben ezekben az években önálló zeneiskola nem működött. A Fővárosi Tanács a kerületi zeneoktatást a XI. kerülethez csatolta. 1970-ben a kerület 200 növendéke 4 tanszakon vett részt zeneoktatásban. A tanfolyamoknak 4 általános iskola adott helyet. Tantermek hiánya miatt a nagytétényi iskola nem tudott helyet biztosítani a zeneoktatás számára. Lakóhelyünkön úgynevezett zeneoktatói munkaközösség működött. Azonban az *„Idős, szakképzetlen nevelők egész évben két-három darabot sulykolva nem érik el a megfelelő színvonalat a magas tandíjak ellenére. Sokszor évek elteltével döbbenek rá a szülők, hogy gyermekük előmenetelében nem sok haladás történt."* Az összevont zeneiskola vezetői a zeneoktatói munkaközösség megszüntetését és önálló kerületi zeneiskola létrehozását javasolták, melyet a Végrehajtó Bizottság is szükségesnek tartott. A tervek szerint az 1970/71. tanévben Nagytétényben a pártház adna otthont a tanfolyamnak, ahol 55 gyermek részesülhetne zeneoktatásban 4 tanszakon: zongora (14 fő), hegedű (8 fő), furulya (8 fő) és előképző (25 fő).

Májusban a Barackos úti övárok belvízmentesítési munkáira az Érdi KÖZMŰ Társulással kötött szerződést a Tanács. A munkát május első felében tervezték elkezdeni, a *„befejezés december 15-ig megtörténik."* A Nagytétényi út Angeli út és a sertéshizlaldai sorompó közötti szakaszának átépítését *„részben a fagykár miatt belépett útépítések költségei, részben az út alatti közművek átépítésének problémái késleltetik."* A Bartók Béla úti lakótelep kivitelezését 1970. április 1-től a Budapesti Lakásépítő Vállalat vette át. Május elején a Kastélymúzeum parképítése befejezés előtt állt, a múzeum előtti terület talajmunkálatai megkezdődtek.[584]

Az 1970/71. tanév feladatai, előkészítése során ismét szóba került a nagytétényi iskola bővítésének kérdése. *„Az iskola felújítása első helyen szerepel a IV. ötéves tervben. Legfontosabb a napközi megfelelő elhelyezése, továbbá két politechnikai terem felépítése. Az Oktatási Főosztály 1972/73-ra ütemezte be, a mi tervünk, hogy vegyék előre 1971-re."* Az iskola fűtése is gondot jelentett. Egyrészt az elavult és hibás kazán miatt, másrészt azért, mert már átadáskor (1957) nem megfelelő csőhálózatot építettek ki. Az Oktatási Osztály bizonytalan volt abban, hogy a rekonstrukciót, *„a kivitelezést biztosítani tudjuk-e október 15-ig, ezért biztonságként olajkályhákat állítottak be."* A tanév tervei között szerepelt az is, hogy a nagytétényi általános iskola 3. osztályában *„biztosítjuk az orosz nyelvi szakosított tantervű osztály működését, az 5. osztálytól már működő orosz nyelvi szakosított tantervű osztályok fokozatos aláépítése céljából."*

Az új tanév feladatai között fogalmazódott meg, hogy az Oktatási Osztály előteremti *„az önálló kerületi zeneiskola biztosításához szükséges feltételeket."*[585]

---

[584] Ugyanott 58. kötet, 1970. május 6. VB ülés, A zeneiskola vezetőinek beszámolója. 2-9. oldal, valamint Tervcsoport jelentése. 2-5. oldal

[585] Ugyanott 58. kötet, 1970. május 21. VB ülés, Jegyzőkönyv. 6. oldal, valamint Az 1970/71. tanév feladatai. 4. és 6. oldal

Bukszár János a 81. körzet tanácstagja június 9-én interpellációt nyújtott be a Diótörő utca 67. szám alatti ház életveszélyes állapota miatt. A lakóépületben 4 család 20 fővel lakott, s a házat 1967 januárjában rommá nyilvánították. *„Jelenleg a ház aládúcolt állapotban is tovább romlik, mivel az alatta lévő pincében a víz felgyülemlik és a lakók évi tüzelője is tönkremegy."* A tanácstag a lakóépület kiürítését sürgette, mivel *„megnyugtató intézkedés a lakók elhelyezésére a mai napig nem történt."* Az Építési Osztály válaszában leírta, hogy a kerület rossz lakáshelyzetét figyelembe véve *„előreláthatólag 1971/72-nél hamarabb nem kerülhet sor a kiürítésre."* Bukszár János a választókerületében lévő közkutak szennyeződése miatt is interpellált. Az itt élő *„kb. 600 fő lakónak az ivóvízellátása megoldatlan."* Ezzel kapcsolatban az Építési Osztály azt ígérte, hogy *„Még ebben az évben a Vadas-féle háznál lévő közkutat kitisztíttatjuk és árajánlatot kérünk szivattyús fedett kút létesítésére, hogy a Leheti-kúthoz hasonlóan ezt a kutat is zárttá tegyük és megóvjuk a szenynyeződéstől."*[586]

A kiskerestű dolgozók körében hosszú ideje gondot okozott, hogy a piaci áruk és a ruházati cikkek árai emelkedtek, ugyanakkor a bérek változatlanok maradtak. Az emberek aggódtak, hogy az árvíz okozta termeléskiesés miatt csökkenni fog a lakosság életszínvonala, romlani fog az áruellátás. A június közepi jégeső jelentős károkat okozott a nagytétényi gyümölcsösökben. A tulajdonosok sérelmezték, hogy az Állami Biztosító nem térítette meg a károkat. A Biztosító kerületi Igazgatósága azt közölte, *„hogy a tavaszi időszakban a lakosság nem biztosította a termést jégkár ellen, s így nem tudja a károkat megtéríteni."*[587]

Az 1969/70. tanévhez viszonyítva a kerületben csökkent a hitoktatásra jelentkező tanulók száma. Az elmúlt tanévben 106, az új tanévben csak 67 gyermek iratkozott be hittanra, valamennyien római katolikus vallásúak. A legkevesebben a Budafok téri iskolában iratkoztak be: 1 tanuló (0,29%), a Gádor és a Kossuth Lajos utcai iskolákban 3-3 fő (0,9%). A legtöbb gyermek (25 fő) ismét a nagytétényi iskolában jelentkezett hitoktatásra.

Az Elektromos Művek tájékoztatása szerint 1969-ben a közvilágítás fejlesztése érdekében új közvilágítási kapcsolószekrényt szereltek fel az Angeli, a Deák Ferenc és a Török utcákban. Az elavult szekrényeket újra cserélték a Batthyány és a Csúcs utcákban. Új egyenáramú vezérlést építettek ki a Barackos, a Csúcs, a Deák Ferenc utcákban és a Bartók Béla úton. A Diósdi Vasútállomás területén lévő szekunder hálózaton lévő közületeket közvetlen csatlakozással látták el. A Vasút utcában ESZT szekrényt (szabadtéri elosztóberendezés) cseréltek, új kettős gerinchálózatot építettek ki és a Nagytétényi út déli és északi szakaszát a Vasút utcától külön választották.[588]

---

[586] XXIII. 222. a. 1. 28. kötet, 1970. június 23. Tanácsülés, Interpelláció és válasz

[587] XXXV. 27. 1970/b./9. öe. Júniusi információs jelentés. 3. oldal

[588] XXIII. 222. a. 2. 59. kötet, 1970. július 2. VB ülés, Oktatási Osztály jelentése. 1-2. oldal, valamint Elektromos Művek tájékoztatója. 1-2. oldal

A május 4. és június 30. között megtartott tanácstagi beszámolókon elhangzott javaslatok, panaszok a nagytétényi lakosságot legjobban érintő problémákhoz kapcsolódtak. Néhány ezek közül:

- A sportpálya és a vasútállomás közötti szakaszon, valamint az Anger Jakab utca környékén lakók a rossz közvilágításra panaszkodtak, s kérték a hibák kijavítását.
- Nyilvános telefonállomást sürgettek a Pintyőke utca környékére és a Bartók Béla úti lakótelepre.
- Többen panaszkodtak az illegális szemétlerakóhelyek miatt. Ilyen volt például a Bartók Béla út és a Damjanich utca sarkán lévő kert is. A Cipész KTSZ az utcára hordta a szemetet, sürgették annak elszállítását, a szemétlerakás megszüntetését itt is és a temetőnél is.
- A piactéren az artézi kút tetejét elvitték, így balesetveszélyes lett. A Csókási Pál utca lakói ingatlanukon a belső vízvezetéket kiépítették, azonban a Vízművek részéről a bekötés még nem történt meg.
- A tétényiek azt igényelték, hogy a 3-as autóbusz első kocsija 4,39 órakor induljon, ez a tíz perc sok munkába igyekvő dolgozót érintett. A 43-as villamos sűrítését is sokan kérték.
- A kereskedelemmel kapcsolatban az áruk minőségét kifogásolták. Több körzetben javasolták az üzletek nyitva tartásának módosítást (pl. Batthyány utcai közért). A Kassai utcához bután-gáz lerakatot kértek, az Óhegy környékére egy közértboltot, a Bartók Béla úti lakótelepre legalább ideiglenes zöldségboltot. Javasolták, hogy rövidáru részleggel bővítsék a nagytétényi áruház kínálatát. Kifogásolták, hogy a Kassai utca környékén sem a közértben, sem a vendéglőben nem lehetett patront és szódát kapni.
- Sokan panaszkodtak arra, hogy a Metallochemia szennyezi a környék levegőjét. Az orvosi ellátás javítását kérték a Bartók Béla lakótelepen élők.
- A nagytétényi általános iskolában elterjedt a „snóblizás" ((tenyérbe rejtett pénzzel játszott szerencsejáték), sürgették annak megszüntetését. A Kastélymúzeum melletti Duna-partot fásították, azonban azt birkalegelőnek használták, pedig a tétényiek szerettek volna itt pihenni, sétálni.

A Fővárosi Tanács az 1970. évre 18 OTP lakást biztosított a kerületnek a Bartók Béla úti lakótelepen. A Tanács ekkor már 103 OTP lakásigényt tartott nyilván. A kapott 18 lakásból 5 nagytétényi család jutott új otthonhoz. Például Szabó Mihály, aki a Sertéshizlalda munkásszállásán lakott egy kis helyiségben 3 gyermekkel. A házaspár már 18 éve dolgozott a Hizlaldán. Kiss Valéria 1957 óta gondozónőként dolgozott az Egészségügyi Gyermekotthonban, a nővérszállón lakott. Három éve menyasszony volt, de lakáshiány miatt nem tudott házasságot kötni.[589]

[589] Ugyanott 59. kötet, 1970. július 30. VB ülés, Tájékoztató. 2-5. oldal, valamint Javaslat lakáselosztásra. 2. és 5. oldal

Az 1031/1969. számú kormányhatározat alapján *„Az 1970. január 1. napját követően létesített villany, gáz, víz, csatorna, út és járda létesítményekkel közvetlenül érintett telkek tulajdonosai egyszeri út- és közműfejlesztési hozzájárulást kötelesek fizetni."*

A tulajdonosok által fizetett hozzájárulás összegét a kerületi Tanács határozta meg. Ez például villanyvezeték esetén 1.500 Ft, vízvezeték esetén 3.500 Ft, pormentes közút esetén 3.000 Ft, szennyvízcsatorna esetén 6.000 Ft lett, melyet a kivetéstől számított 6 hónapon belül kellett megfizetni. A Tervosztály 1971. április 8-i jelentése szerint a közműfejlesztési hozzájárulást a *„lakosság nem minden része fogadta kedvezően."* Ugyanakkor megkönnyítette az Osztály munkáját, mert az *„igényeket reálisabbá tette, és lehetővé vált a legsürgetőbb megoldást kívánó feladat kiválasztása."*

A kerületi Gyermekélelmezési Vállalat egyetlen konyhája Budatétényben, a Jókai utca 52. szám alatt működött. A konyha 1.000 fő ellátására épült, az étkezési létszám azonban évek óta emelkedett. 1969. december első hetében például már 1.929 főre főztek, s az 1970/71. tanévre a várható igény pedig 2.001 fő lett. Sok bírálat érte a vállalatot. A főzőkonyhát minden évben egy időre bezárták, de korszerű átalakítás nem történt. A bezárás ideje alatt *„a XI. kerületből szállított ételek mind minőségileg, mind mennyiségileg jobbak voltak."* Többen kifogásolták, hogy az iskolába szállítás során az iskola kapujában tették le az edényeket, kenyeret, ami egészségügyileg és esztétikailag is kifogásolható. *„Az étlap összeállításánál nem veszik figyelembe a pedagógusok javaslatait, nem adják át időben a heti étlapot."* A Gyermekélelmezési Vállalat vezetői szerint a kerület korszerű gyermekélelmezésének megoldása csak az V. ötéves tervben valósulhat meg.[590]

A Barackos úti övárok munkáit az első félévben az Érdi Vízmű Társulás visszalépése miatt a Tanács átadta a Fővárosi Csatornázási Műveknek, *„aki a kivitelezéshez csak augusztus hónapban tudott felvonulni. Az övárok kivitelezési munkái az előirányzott 2 millió forint helyett 3,5 millió forintot igényelnek."* Nem kezdték meg a budatétényi sorompótól a sertéshizlaldai sorompóig terjedő szakasz közvilágításának korszerűsítését sem. *„Kezdés csak a negyedik negyedre várható."*

A Bartók Béla úti lakótelep S/5 jelű épülete 82 lakással átadásra került, s augusztusban már épült a 35%-os készültségű S/6 jelű épület. A Baross Gábor-telepi általános iskola emeletráépítési munkáit a DUNA tsz kapacitáshiány miatt nem tudta megkezdeni. *„Az építkezés indítását a negyedik negyedre igazolta vissza, 1971-es befejezéssel."* A Tervcsoport szerint a nagytétényi iskola *„központi fűtésének rekonstrukcióját a II. félév folyamán terven kívül meg kell oldani."* A Nagytétényi Kastélymúzeum parképítése befejeződött, az ünnepélyes megnyitó augusztusban megtörtént. Elkészült a múzeum előtti

[590] Ugyanott 59. kötet, 1970. augusztus 13. VB ülés, Közműfejlesztési hozzájárulás. 1-4. oldal, valamint Jelentés a gyermekélelmezésről. 1. oldal és Jegyzőkönyv. 5. oldal

terület kivitelezési terve, a költségvetés 13,5 millió forint lett.[591] Kiemelkedően sikerült a Kastélymúzeum két új kiállításának megnyitása, *„s a belső park átadására szervezett zenei hangversennyel kísért ünnepség. A kivilágított kastély valóban Tétény ékessége"* Nagy sikert aratott az ünnepségről a Művelődési Házba átvonuló közönség körében a Múzeum és a Művelődési Ház gobelin tanfolyamának és a fotószakkörnek a kiállítása.[592]

A kerületi Népi Ellenőrzési Bizottság szeptemberben utóvizsgálatot tartott a Sertéshizlalda munkásszállásán. Több területen fejlődést tapasztaltak. *„A zsúfoltság megszüntetése érdekében kialakítottak egy olyan épületszárnyat, ahol a családosok is és a másneműek is külön nyertek elhelyezést."* Javultak a szálló szociális és kulturális körülményei. Elkészültek a központi fűtés munkái, biztosították a folyóvíz bevezetésének költségeit. Új szekrényeket és mosdókat szereztek be. A szórakozás biztosítása érdekében két TV-t vásároltak, a fiatalok részére klubhelyiséget alakítottak ki. A munkásszálló környezetét azonban a bizottság nem találta kielégítőnek. *„A terület gazos, szemetes, gondozatlan. A hulladék tárolása, folyamatos elszállítása nincs biztosítva."* A NEB kifogásolta, hogy a vállalat nem gondoskodott a folyosók festéséről, a nyílászárók mázolásáról. *„Egyes helyiségekben nem kielégítő tisztaságúak az ágyneműk (lepedők, matracok), nem történt meg a betegszoba kialakítása."*[593]

A téli időszak előtt a nagytétényi üzletekben a cukor, liszt, zsír, rizs elegendő mennyiségben állt a vásárlók rendelkezésére. Húskészítményekből a választék nem elégítette ki az igényeket, a füstölt és főtt áruk pedig hiánycikknek számítottak. A zöldborsó, a vajbab és a paradicsomkonzerv is a ritkán kapható áruk közé tartozott. Borsó, bab, lencse, dió nem hiányzott az üzletekből, de az áruk 1-2 Ft-tal nőtt. Mákból nem volt elegendő, s az *„ára is lényegesen magasabb a tavalyinál."* A zöldségfélék elegendőnek bizonyultak, *„de a kedvezőtlen időjárás következtében az árak itt is magasabbak a múlt évinél."* Burgonyánál a minőséget kifogásolták a vásárlók.

A nagytétényi iskola elavult központi fűtésrendszerének rekonstrukciója november elején megkezdődött a szerelvények cseréjével és a kazán javításával. A munka a tervek szerint áthúzódik 1971-re, ezért a tanítás zavartalan biztosítása érdekében olajkályhákat állítottak üzembe.[594]

Decemberben fegyelmi eljárást folytattak a Művelődési Ház dolgozója, B. Józsefné ellen, aki 10.412 Ft-ot tulajdonított el a Ház bevételéből. A vétkes dolgozót azonnali hatállyal felfüggesztették. A Metallochemia kijavította a Művelődési Ház megrongálódott tetőkéményét. [595]

---

[591] Ugyanott 59. kötet, 1970. augusztus 27. VB ülés, Tervcsoport jelentése . 3-9. oldal
[592] XXIII. 222. b. 153. doboz. A Művelődési Csoport havi jelentése, augusztus
[593] XXIII. 222. a. 2. 59. kötet, 1970. október 8. VB ülés, A NEB jelentése. 2-3. oldal
[594] Ugyanott 59. kötet, 1970. november 5. VB ülés, A téli felkészülés helyzete. 1-4. oldal
[595] XXIII. 222. b. 153. doboz. Népművelési Csoport havi jelentése, december

Az 1971. évi kerületfejlesztési terv kevés nagytétényi felújítást, fejlesztést tartalmazott. A fontosabbak:

- Útfelújítás, karbantartás a Nagytétényi úton a Bartók Béla út és a Március 15. utca közötti szakaszon (200 fm), valamint a Harangozó és Erdélyi utcák közötti szakaszon (600 fm).
- Gyalogjárda építése 9 utcában.
- Vízhálózat fejlesztése a 819. utcában (200 fm), a Szakiskola utcában (100 fm), valamint a Diótörő utca és a Barackos út összekötése (300 fm).
- Elektromos hálózat fejlesztése a Tűzvirág utcában. A Landler Jenő utcában egy oszlop áthelyezése.
- A Barackos úti övárok befejezése a vasútvonal és a Szabó-telep között. *„A vasút és Érd-Diósárok közötti szakasz építése elkészült."*
- A nagytétényi Diós-árok teljes tisztítása, lapozása.
- A Nagytétényi út közvilágításának korszerűsítése a nagytétényi szakaszon.
- A Bartók Béla úti lakótelepen az S/7-13 jelű épületek átadása 379 lakással.
- Az Ingatlankezelő Vállalat teljes felújítási tervében a Bartók Béla út 120. és 123. szám alatti házak szerepeltek 4, illetve 2 bérleménnyel, valamint a Koltói Anna utca 1. szám alatti épület 6 bérleménnyel.
- A nagytétényi általános iskola felújítása, bővítése kimaradt az 1971. évi községfejlesztési tervből.[596]

A Fővárosi Talajerő-gazdálkodási Vállalat a kerületi lakosság számára díjtalan szennyvízgödör tisztítást végzett. A vállalat a munkát a bejelentéstől számított egy hónapon belül végezte el. A lakosság egy része elhanyagolta a bejelentést, s csak akkor jelentkezett a tisztítás igényével, amikor a szenny a gödörből már kifolyt. *„Az azonnali tisztítás szüksége felborítja a beprogramozott tisztítási sorrendet. Emiatt egyes bejelentők gödrének tisztítása háttérbe szorul, ami jogos reklamációra ad okot."* Több magántulajdonban lévő lakóház szennygödre elhanyagolt állapotba került (eliszaposodott, düledezett), ezért e helyeken a tisztítást évente háromszor vagy ennél többször is el kellett végezni. Ilyen volt például a Zambelli Lajos utca 36. szám alatti ház, ahol a tisztítások száma 1970-ben hétre nőtt. Egyes tulajdonosok a gödröt nem használták rendeltetésszerűen. Bevezették a gödörbe az esővizet, különböző hulladékokat dobtak bele, ami a tisztítási munkát megnehezítette.

Az Országos Műemléki Felügyelőség egyetértésével a kerületi Tanács műemlék jellegű minősítéssel védettség alá helyezte Varga Jenő (a Tanácsköztársaság népbiztosa) nagytétényi szülőházát, s határozatot hozott emléktábla felállítására. Varga Jenő szülőháza Szatmári János Nagytétényi út 251. szám

[596] XXIII. 222. a. 2. 60. kötet, 1971. január 28. VB ülés, Tervosztály jelentése. 12-27. oldal

alatti lakos tulajdonában volt, aki írásban engedélyt adott az emléktábla elhelyezésére. Az avató ünnepséget március 20-án, szombaton tartották meg, melyen a nagytétényi iskola tanulói egy szavalattal és két énekszámmal működtek közre.[597]

A nagytétényi iskolában a 70-es években közlekedési úttörők működtek, akik az iskola előtti gyalogátjárónál, a Nagytétényi úton segítették a gyerekek biztonságos bejutását az iskolába. Ezekben az években váltak hagyománnyá a pákozdi túrák is az iskolában. Az 1848-49-es szabadságharc első győztes csatájának emlékére minden évben, szeptemberben került megszervezésre e népszerű program. Az első és második osztályok kivételével minden tanulócsoport részt vett e túrákon. Vonatozás, hajózás a Velencei tavon, ünnepi megemlékezés és önfeledt, vidám számháború tette emlékezetessé a kirándulást és a tanévkezdést.

Az országgyűlési képviselők és tanácstagok 4 éves megbízatása 1971. március 19-én lejárt. Az Elnöki Tanács 1971. április 25-re tűzte ki az általános választásokat. A kerületben megkezdődött az összeírólapok felülvizsgálata és a választói névjegyzék elkészítése. A HNF javaslata alapján a VB megerősítette a kerületi Választási Bizottság tagjait, akik március 8-án a VB előtt letették az esküt. Kijelölték a szavazóköröket és a szavazóhelyiségeket is.

A kerületi Tanács alakuló ülésére május 4-én került sor, melyen Tettinger István, a Választási Bizottság elnöke számolt be a szavazás eredményéről: 30.750 kerületi lakos került a választási névjegyzékbe, a leadott szavazatok száma 29.837 lett (97%). A szavazatok közül 552 érvénytelen volt, s 554 szavazó a szavazólapon valamennyi jelölt nevét törölte. A megválasztott tanácstagok száma 79 lett.

A Hazafias Népfront elnökének javaslatára a Tanács 11 tagú Végrehajtó Bizottságot választott. A Tanács elnöke Barczi Gyula, két elnökhelyettese Völgyesi József és Dobos Ede, a VB titkára pedig Rácz Józsefné dr. Farkas Ilona lett.[598] A megválasztott Baross Gábor-telepi és nagytétényi tanácstagok és körzeteik:

---

[597] Ugyanott 60. kötet, 1971. február 25. VB ülés, Beszámoló. 1-3. oldal, valamit Emléktábla avatása. 1-2. oldal

[598] Ugyanott 60. kötet, 1971. március 11. VB ülés, A választás feladatai. 1-4. oldal, valamint XXIII. 222. a. 1. 29. kötet, 1971. május 4. Tanácsülés jegyzőkönyve. 3-5. oldal és melléklet

53.	Magyar Lajos	Gyulavezér ut 1-11-ig és 4-10-ig, Növény u. 2-6-ig, Park u. 1-27-ig, Nagytétényi ut 188-204-ig, Rózsa-kert u. 4-93-ig, 852. u. 1-6-ig, 853 u. 4-5-11-ig, 871. u. 1-9-ig.
54.	Bányai Béla	Dózsa György ut 3-43-ig és 6-92-ig, Törökbálint u. 1-24-ig; I.u. 1-20-ig, II. u. 2-20-ig, III. u. 2-17-ig, IV. u. 1-22-ig, V. u. 1-16-ig, Nagytétényi ut 200-214-ig /páros oldal/ MÁV. Őrház, Vízművek.
55.	Dudás Bertalanné	Dózsa György ut 47-81-ig és 98-148-ig, VI. u. 2-19-ig, VII.u. 1-21-ig, VIII. u. 1-20-ig, IX. u. 1-22-ig, X. u. 1-21-ig.
56.	Felker Győző	XI. u. 2-36-ig, XII. u. 4-68-ig, XVI. u. 1. XVII. u. 3-28-ig.
57.	Szücs Lajos	Kőházsor 1-45-ig, XIII. u. 1-86-ig, XIV. u. 4-86-ig, XVI. u. 3-7-ig.
58.	Boromissza János	Dózsa György ut 85-99-ig és 162-180-ig, XV. u. 2-102/b-ig.
59.	Csabai Sándor	Görgey u. 1-44-ig, Killy u. 2-47-ig, Körmöczi u. 2-14-ig, Mária u. 1-10-ig, Szent István u. 33-71-ig és 34-70-ig; Szlatina u. 1-14-ig, Tököly u. 1-52-ig, 812 u. 3-13-ig.
60.	Ferenc Rózsa	Bartók Béla ut 25-209-ig és 32-214-ig Báthory u. 1-26-ig, Barackos ut 1-36-ig és 12091/33 hrsz.
61.	Gregor Ferenc	Botond u. 1-40-ig, Mátyás király ut 1-70-ig, Szent István ut 1-29-ig és 2-30-ig, Sönhercz Zoltán u. 1-61-ig.
62.	Mosoni György	Damjánich u. 2-102-ig, Lehel u. 1-41-ig, Sajó u. 2-16-ig.

63.	Laczkó Jánosné	Dráva u. 3-20-ig és 1006 hrsz. Garam u. 1-1o-ig, Maros u. 1-10-ig, Mátra u. 2-33-ig, Száva u. 1-22-ig, Tátra u. 1-47-ig, Tisza u. 2-7-ig,
64.	Urbán János	Fürst Sándor u. 1-22-ig, Nagytétényi ut 153-179-ig és 222-230/b-ig, Sallai Imre u. 1-19-ig,
65.	Szegi Sándor	Duna-part 1-1o-ig, Kassai u. 1-1o5-ig, Kolozsvári ut 3-78-ig.
66.	Hajdú Sándor	Barackos u. 3. Csucs u. 1-1o-ig, Óhegy, Kakukkhegyi ut 4-5. Kelemen Ház, Kunyhó u., Lőtér, Szakiskola ut, Termő u., 815. u., 817.u., 818.u., 819.u., 820. u., 823. u., 824.u.,
67.	Kutrovics István	Kardvirág u. 1-29-ig, Nagytétényi ut 181-219-ig és 234/a-234/b-ig, Rákóczi ut 1-17-ig, és 2-18-ig, Timföld u. 1-13-ig, 872.u. 32-38-ig, Ánizs u. 39. 185.MÁV. Őrház.
68.	Hoffher Róbert	Bartók Béla u. 5-21-ig / páratlan oldal / Batthyányi ut 58-66-ig /páros oldal /
69.	Barkó Ferenc	Batthyányi ut 23-65-ig, Füttyös u. 1-6-ig, 858 u. 4-1o-ig, Virágoskert u. 1-48-ig, Március 15. u. 2-61-ig, Por köz 1-48-ig, Bartók Béla ut 16-22/h-ig,
70.	Hasszán Márton	Batthyányi u. 1-24-ig, Honvéd u. 1-27-ig, Napközi u. 4-16-ig, Petőfi u. 1-77-ig, Pintyőke u. 4-26-ig, Tőr u. 3-6-ig, 857 u.
71.	Grábits Istvánné	Hámán Kató u. 3-37-ig, Koltói Anna u. 1-25-ig, Szabadság ut 1-12-ig, Templom u. 1-16-ig, Zambelli Lajos u. 1-17-ig.
72.	Bartha Mózesné	Angeli u. 3-75-ig, Répa u. 1-6-ig, Temető u. 1-19-ig, Zambelli Lajos u. 21-33-ig és 18-30-ig.

73.	Tolnai Károlyné	Anger Jakab u. 2-48-ig, Érdi u. 4-18-ig, Hunyadi u. 1-25-ig, Zambelli Lajos u. 35-47-ig és 36-47-ig, Zrinyi u. 1-15-ig.
74.	Kenyér János	Akó u. 2-49-ig, Erdélyi u. 26-30-ig, Harangozó u. 1-17-ig, Kossuth u. 1-18-ig, Sport u. 1-6-ig, Vitéz u. 4-18-ig.
75.	Gartai Mihály	Nagytétányi ut 293-311-ig és 302-356-ig.
76.	Dörögdi Ferenc	Gyümölcs u. 1-14-ig, Hársfa u. 1-14-ig, Tüzvirág u. 3-14-ig, Uttőrők utja 11-28-ig, Vasut u. 2-8-ig.
77.	László Géza	Iskola u. 1-9-ig, Kiss János u. 2-10-ig, Landler Jenő u. 1-18-ig, Nagytétányi ut 263-291-ig és 278-300-ig, Rózsa Ferenc tér 1. Ságvári u. 1-5-ig, Uttőrők utja 1-5-ig és 2-14-ig, Zsák u. 1-13-ig.
78.	Gergely Józsefné	Csókási Pál u. 1-12-ig, Kakukkfü u. 1-14-ig, Hugonnai Vilma u. 3. Kastély Muzeum u. 2-3. Nagytétányi ut 225-261-ig és 242-276-ig, Pohár u. 4-8-ig, 872. u. 3-16-ig.
79.	Verbó Tiborné	836 u. /Sertéshizlalda, Munkásszálló / Nagytétányi ut 341, 372 és 3019/2 hrsz. 3065/66 hrsz. 183. Őrház, Dunai Ház, Sertéshizlalda, Sertéshizlalda Alsó telep, Nagytétányi ut 341., Nagytétányi Vasut Állomás.
80.	Bukszár János	Angeli u. 80., Angeli u. 935,936, 940, 943, 952, 953, 969, 978, 180/70, 852, 1046/3, 12.077/23, 12.077/28, 12.077/55, 12.079/5, 12.097 hrsz. Aranyhegyi u. 1-7-ig, Barackos ut 10 és 66, 855, 855/1, 855/2, 12074/4 hrsz. Diótörő ut 4-136-ig, Vágóhid u. 1-3-ig, 813 u. 1-3-ig, Nagytétány, Diósd 6-os Őrház Nagytétány Diósd8/a, 8/b, Őrház.

81.	Hoffher Lipót	Barackos ut 1-89-ig, és 22-36-ig, Barackos ut 1756 hrsz. Deák Ferenc u. 1-38-ig, Szilvafa u. 15-56-ig, Sik u. 9038 hrsz. 8-12-ig, Füstike u. 1.
82.	Kocsis András	katonai körzet.

1971. április 10-én, nagyszombaton, a plébánia által szervezett nagytétényi feltámadási körmeneten, a kerületi egyházügyi előadó jelentése szerint, kb. 250 hívő vett részt, melynek egyharmada férfi, kétharmada nő volt. *„Körülbelül 10%-a általános iskolai tanuló, 5%-a középiskolás, 30%-a középkorú és 50%-a idősebb korú."* A menet élén nyugdíjas férfiak haladtak égő lámpással, majd 8 ministráns. A húsvétvasárnapi és húsvéthétfői szentmisét kb. 150-200 lakos részvételével tartották meg.

A június 18-án, vasárnap délelőtt megtartott úrnapi körmeneten 280 nagytétényi vett részt. A fiatalok aránya 15%, a férfiaké 20%, a többség pedig nő. A körmenet a megszokott - Szabadság utca, Zambelli Lajos utca kis része, Templom utca útvonalon – haladt, az élen 12 ministránssal, égő gyertyákat vivő férfiakkal, s virágszirmokat szóró gyermekekkel. A körmenet mentén rögtönzött oltárokat állítottak fel, a házak többségét virággal dekorálták, az ablakokban gyertyák égtek, emelve a szertartás fényét.[599]

Május közepéig Nagytétényben gyalogjáró építést végeztek a Kassai és az Akó utcában. *„A kivitelezést mindkét utcában a szokásos keramitkőszegély nélkül hajtottuk végre, mert jelen időszakban nem rendelkezünk a szegélyező anyaggal."* A Barackos úti övárok munkáinál a kivitelezésben módosításokat hajtottak végre. *„Ez azt jelenti, hogy a felső szakasz ároklapozása helyett a Szabó-telep Deák Ferenc utcája környékén forrásként működő rétegvíz elvezetését oldjuk meg, ugyancsak az Érd-Diósdi árok, vagyis a Sulák-árok felé történő elvezetésével."* A munkák, a tervek szerint, még ebben az évben befejeződnek. A Bartók Béla út mentén húzódó úgynevezett Diós-árok tisztítását a Fővárosi Csatornázási Művek *„a második félévre irányozta elő."* A lakótelep építése jó ütemben haladt. Az S/6-7-8 jelű épületek szerkezetileg elkészültek és májusban valamennyi további S jelű sávház alapozását megkezdték. *„Sajnos a kapcsolódó létesítmények közül kapacitás és tervek hiányában csak az ABC áruház indul meg, helyesebben fejeződik be oly módon, hogy bizonyos beépítési tervmódosítást eszközöl a bonyolító."* A nagytétényi általános iskola központi fűtési munkáinak műszaki átadása megtörtént. *„Az épület felújítási munkáit a kerületi Dél-budai Általános Értékesítő és Fogyasztási Szövetkezet építőipari részlege fogja elvégezni."*[600]

A nagytétényi Művelődési Házban 1965 óta működött Nyugdíjas Klub. 1971-ben 88 tagot tartottak nyilván, 33 nőt és 55 férfit. A tagsági díj havi 1 Ft volt. A klubot Hasszán Márton nyugdíjas, a Ház társadalmi vezetőségének tagja vezette. Minden csütörtökön 17 és 22 óra között tartották összejöveteleiket a Ház nagytermében, alkalmanként a TV szobában. Éves munkaterv szerint működtek, mely kötött és szabad programokat tartalmazott. Ősszel és télen

[599] XXIII. 222. c. 11. doboz. 0011/1977. és 0018/1977. számú iratok

[600] XXIII. 222. a. 2. 60. kötet, 1971. május 12. VB ülés, Tervosztály jelentése. 1-6. oldal

kéthetente ismeretterjesztő előadásokat tartottak, melyek kiadásait a Művelődési Ház fedezte. Nyáron, minden évben budapesti és országjáró kirándulásokat szerveztek a nyugdíjasok részére, s a részvételi díjak felét a Ház biztosította. Évente egy-két alkalommal, az őszi időszakban, klubestet rendeztek az idősek részére. A kötetlen klubnapokon TV, kártya stb. állt a klubtagok rendelkezésére.[601]

Tavasszal a Művelődési Házban tartották meg a kerületi Úttörő Kulturális Szemle döntőjét. Április 30-án a Házban a Budafoki Munkásdalkör, a Zeneiskola és a Gimnázium irodalmi színpada közös műsorban Bartók emlékestet adott.

Júniusban a Népművelési Csoport vezetői meglátogatták a Művelődési Házban működött gobelinszakkört. *„A szakkör tagjai az elmúlt két év során – megfeszített munkával, szenvedéllyel – olyan mértékben sajátították el a gobelinszövés mesterségét, hogy az egyik budapesti szőnyegszövő KTSZ hajlandó részükre külön gobelinszövő részleget nyitni."* Ez azt jelentette, hogy a szakkör megvált a Háztól. Azt azonban megígérték, hogy évente egy kiállítást rendeznek a otthonban. A Csoport a VB nevében megbízást adott Schaár Erzsébet szobrászművésznek a Kastélymúzeum előtt elhelyezendő Hugonnai Vilma szobor elkészítésére. *„A zsűri a portré gipszmodelljét elfogadta, s a szobor anyagául a rózsaszín bronzot ajánlotta."* Június 29-én a Tétény Filmszínházat életveszély miatt bezárták. A Tanács arra kérte a FÖMO-t, hogy az életveszélyt mielőbb szüntessék meg, s a mozit helyezzék üzembe, *„mivel a kerületben más mozi nem működik."*[602]

A III. ötéves tervben (1966-1970) a kerület 3.000 lakás építését határozta el. Ebből 1970 végéig a Bartók Béla úti lakótelepen 212 lakás épült fel. A tervidőszak idején megvalósult néhány nagytétényi fejlesztés: Megoldódott a sertéshizlaldai lakótelep és a Szabó-telep jó ivóvízzel való ellátása. Ezekben az években Dunatelepen megnyílt egy vegyesbolt, Nagytétényben egy ruházati áruház. Megvalósult a nagytétényi óvoda bővítése és a Baross Gábor-telepi általános iskola felújítása és bővítése. Kerületünk ellátottsági színvonalát szemlélteti néhány területen a XXII. kerület sorrendje a fővárosi kerületek között:

Az egy körzeti orvosra jutó lakásszám tekintetében a 7.
Az egy osztályteremre jutó gyermeklétszám alapján a 9.
Az 1.000 lakásra jutó óvodai férőhely alapján a 10.
A vízhálózat fejlesztése alapján a 15.
A csatornahálózat tekintetében a 20.
A gázellátás alapján a 18.
A gondozott parkok tekintetében a 22.

[601] Ugyanott 61. kötet, 1971. július 1. VB ülés, Kerületi nyugdíjasok helyzete. 6. oldal
[602] XXIII. 222.b. 153. doboz. Népművelési Csoport havi jelentései

A IV. ötéves terv (1971-1975) kerületi feladatai között több nagytétényi fejlesztés, beruházás is szerepelt:

- A Bartók Béla úti lakótelepen 877 db lakás építése. A lakótelepen 60 férőhelyes bölcsőde, 100 férőhelyes óvoda és 12+4 tantermes iskola létesítése.
- Útépítés az Akó, a Kossuth Lajos, a Hámán Kató, a Koltói Anna és a Március 15. utcákban (összesen 2.300 fm).
- Gyalogjáró építése a Hugonnai Vilma utcában, a Nagytétényi útnak a Dózsa György út és Bartók Béla út közötti szakaszán, valamint a Szabó-telepen a Bartók Béla útig (összesen 2.950 fm.).
- Csatornaépítés az Akó utcában (600 fm.).
- Belvízmentesítés a Batthyány utcában, az Angeli úton és környékén, Dunatelepen, a Pohár utcában és környékén, a Március 15. utca Szabó-telep felőli részén, valamint a Barackos úti övárok felújítása.
- Elektromos rekonstrukció végzése a Bartók Béla út és Angeli út által határolt területen, valamint az Angeli út, Zambelli Lajos utca, Bartók Béla út és a MÁV vasútvonal által határolt területen.
- A közvilágítás korszerűsítése a Nagytétényi úton a Rózsakert utcától a közigazgatási határig, a Bartók Béla úton végig, valamint az Angeli úton és a Barackos úton.
- 11 helyen terveztek nyilvános telefonállomást felállítani. Pl. a Bartók Béla úton (a vendéglő előtt), az Angeli és Nagytétényi út sarkán, a Batthyány utca és a Petőfi utca sarkán, Angeli úton a sportpálya előtt, az Angeli út és a Barackos út sarkán.
- A tervek szerint felújításra és bővítésre kerül a Nagytétényi út és az Angeli út sarkán lévő orvosi rendelő.
- A fejlesztések közé került a nagytétényi általános iskola felújítása és műhelyteremmel történő bővítése is.
- A Nagytétényi út 287. szám alatt ABC kisáruházat kívántak létesíteni.[603]

A Bartók Béla úti lakótelepre beköltözött családok óvoda-bölcsőde igényeinek kielégítése 1971 őszén gondot jelentett. A lakótelepen augusztus végéig átadásra került 302 lakás. A lakók bölcsődei igényeit a Nagytétényi úti III. számú bölcsőde csak részben tudta megoldani. 1971. október 1-jétől a 35 férőhelyre 52 gyermeket vettek fel, s elutasítottak 21 főt. A Napközi utcai óvoda 5 csoporttal és 105 férőhellyel rendelkezett. 1970 decemberében 125 óvodással üzemeltek (119%-os kihasználtság). 1971. szeptemberben 29 nagycsoportos ment iskolába, ennyi bölcsődést tudtak átvenni. Az előjegyzettek száma augusztus végén 55 fő, az elutasítottak száma 49 fő lett. Az Oktatási Osztály szerint *„A jelentkező óvodai és bölcsődei igények kielégítését alapvetően a tervezett lakótelephez kapcsolódó óvoda és bölcsőde építkezése oldhatja meg.”*[604]

[603] XXIII. 222. a.2. 61. kötet, 1971. augusztus 26. VB ülés, Tervosztály anyaga. 18-48. oldal
[604] Ugyanott 61. kötet, 1971. szeptember 9. VB ülés, Oktatási Osztály jelentése. 3. oldal

A kerületi OTP szeptemberi tájékoztatója szerint a Bartók Béla úti lakótelepen *„a beruházási program szerint összesen 981 lakás kerül megépítésre. Ebből jelenleg a P/1 és P/2 jelű toronyházak létesítése a magas bekerülési költség miatt bizonytalan, tervezése ideiglenesen függőben van.*" 1971 végéig 650 lakás átadása várható, *„ebből augusztus hó utolsó napjáig az S/6-os, 122 lakásos épület birtokba adása történt meg."*[605]

Az 1970-es évek elején Nagytétény lakóinak élelmiszer-ellátását az alábbi üzletek biztosították:

A Kelenföldi Közért Vállalat üzemelésében:

Fűszer-élelmiszer boltok:

Zambelli Lajos utca 27.	eladótere 37m^2
Nagytétényi út 169.	eladótere 33 m^2
Nagytétényi út 292.	eladótere 67 m^2
Nagytétényi út 344.	eladótere 65 m^2
Botond utca 9.	eladótere 50 m^2
Sertéshizlalda	eladótere 48 m^2
Batthyány utca 22.	eladótere 31 m^2
Deák Ferenc utca 17.	eladótere 23 m^2

Üzemi élelmiszerboltok:

Metallochemia	eladótere 16 m^2
Chinoin	eladótere 21 m^2

Húsboltok:

Nagytétényi út 177.	eladótere 27 m^2
Nagytétényi út 285.	eladótere 46 m^2
Nagytétényi út 300. (lóhús-belsőség))	eladótere 30 m^2
Zambelli utca 20.	eladótere 27 m^2
Bartók Béla út 57.	eladótere 20 m^2

Dél-budai Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet üzletei (ÁFÉSZ)

Élelmiszer-fűszer boltok:

Nagytétényi út 289. (önkiszolgáló)	eladótere 180 m^2
Bartók Béla út 132.	eladótere 40 m^2
Angeli út 75.	eladótere 53 m^2
Kolozsvári utca 27.	eladótere 30 m^2

Zöldségboltok:

Nagytétényi út 282.	eladótere 100 m^2
Nagytétényi út 301.	eladótere 25 m^2

Fővárosi Sütőipari Vállalat üzemelésében

Kenyér-pékáru bolt:

Nagytétényi út 263.	eladótere 25 m^2

Zöldség-gyümölcs magánkereskedő: Schuszter János[606]

[605] Ugyanott 61. kötet, 1971. szeptember 23. VB ülés, Az OTP beszámolója. 6. oldal

[606] XXIII. 222. a. 1. 29. kötet, 1971. szeptember 19. Tanácsülés, Kimutatás. 1-4. oldal

1971-ben több olyan nagytétényi család kapott tanácsi bérlakást, akik életveszélyessé nyilvánított, bontásra ítélt lakásokban éltek:

- A Diótörő utca 67. szám alatt ekkor 3 család lakott: Fodor Zoltán (6 fő), Báder Gyula (3 fő) és Magdus Sándor (6 fő) családja.
- A Hársfa utca 1 szám alatt 4 család élt: Tóth János (2 fő), Dékány János (5 fő), özv. Halász Istvánné (10 fő) és Halász István (4 fő) családja.
- Hrazdik József 2 fős családjával a Bartók Béla út 132. szám alatti házban lakott. Az azonnali életveszély miatt a Bibic utcai barakképületben helyezték el őket átmenetileg.
- Püspöki Gyula a Csókási Pál utca 10. szám alatti életveszélyessé nyilvánított lakásában élt 3 fős családjával.
- Mindler Józsefné a Koltói Anna utca 16. szám alatti egyetlen egészségtelen helyiségben élt két gyermekével.[607]

Ősszel a Művelődési Házban féregirtást tartottak, s elvégezték az épület nagytakarítását is. A házat a DÁFÉSZ tatarozta, de a munkálatok áthúzódtak október elejére. Elvégezték a helyiségek kifestését, az ajtók, ablakok mázolását, az utcai homlokzat kijavítását. *„Az állagmegóvás érdekében farostlemezt kaptunk a Falemezgyártól, így szegélyezéssel megakadályoztuk az átnedvesedést, arról nem is beszélve, hogy a termek sokkal esztétikusabbak lettek."* Októberben megkezdték a Tétény Filmszínház helyreállítási munkáit a homlokzati fal lebontásával. Novemberben a Művelődési Ház társadalmi vezetőségének tagjai ügyeletet vállaltak a táncestek és bálok alkalmával. A Katalin bál jól sikerült, rendbontás nem történt, *„de a közönség összetétele, kulturálatlan viselkedése kifogásolható."* Decembertől a Népművelési Csoport naponta sürgette a FÖMO-nál és a kivitelezőnél a Tétény Filmszínház építését.[608] Ennek ellenére a felújítás elhúzódott, s a mozi csak 1972. április 14-től folytatta működését.

A nagytétényi lakosságnak komoly gondot jelentett a Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde rossz állapota. Az 1920-ban épült bölcsőde 35 férőhelyén 46 gyermekkel foglalkoztak, s 59 elutasításra került. A nedves épület átalakítására készült egy terv, mely szerint az 1971. május 1-jén megszűnt tisztasági fürdő helyére kerülnének a kiszolgáló egységek (pl. konyha), s a jelenlegi konyha átalakításával egy foglalkoztató helyiség jöhetne létre 10 gyermek elhelyezésére. Az átalakítás költségét 1-1,5 millió forintra becsülték. Az Egészségügyi Osztály szerint *„az 1 milliós költség nincs arányban a 10 férőhelyes bővítéssel és az átalakítás után sem fog a korszerű követelményeknek megfelelni. A 10 férőhelyes bővülés a jelentkező igényeknek csak a 17%-át elégíti ki."* A VB tagok is úgy gondolták, *„hogy tíz férőhely bővítésére másfél millió forintot nem szabad költeni."* Az egyik javaslat szerint a Bartók Béla úti lakótelepen egy háromszor 2 szobás lakás átalakításával ideiglenes bölcsődét lehetne ki-

[607] XXIII. 222. a. 2. 61. kötet, 1971. október 7. VB ülés, Lakáselosztási terv. 8-16. oldal
[608] XXIII. b. 153. doboz. Népművelési Csoport havi jelentései

alakítani, *„mely a jelentkező igényeket megközelítőleg kielégíti, amíg felépül a 60 férőhelyes bölcsőde."* A nagytétényi úti bölcsőde dolgozóinak köszönhetően a mostoha körülmények ellenére az intézményben eredményes, jó gondozási munka folyt.

A Sertéshizlalda 30 férőhelyes bölcsődét tartott fenn, ahol 1972 elején 44 gyermeket gondoztak, ebből 13 tartozott a vállalathoz, 6 gyermeket a Chinoin gyárból, 25-öt pedig tanácsi területről vettek át. A Hungária Műanyagfeldolgozó Vállalat 44 férőhelyes bölcsődéjében 66 gyermekkel foglalkoztak. Ebből 42 üzemi dolgozó gyermeke volt, külső pedig 26. Elutasítottak 25 jelentkezőt.

A Napközi utcai óvodában 1971 decemberében 2 kiscsoport, 2 középső csoport és 1 nagycsoport működött. A 105 férőhelyes óvodában 132 gyermeket neveltek az óvónők, 125%-os kihasználtsággal. Az előjegyzettek száma 60 főre nőtt. A Bartók Béla úti lakótelepen az újonnan épülő K jelű ház földszintjén lakások egybenyitásával lehetőség nyílt ideiglenes óvoda kialakítására. Az átalakítás és visszaállítás költségeit a FÖBER biztosítaná. Az Oktatási Osztály terve alapján itt 50 gyermeket tudnának elhelyezni, s az üzemeltetés az I. negyedévben megkezdődhetne.[609]

Az 1972. évi községfejlesztési terv nagytétényi beruházásai között szerepelt:

- A Szabó-telep belvízmentesítési munkáinak folytatása. A Diós-árok felszíni vízelvezető árok felújításának és lapozásának 1971-ben elkezdett munkáinak befejezése.
- A Kastélymúzeum előtti terület parkosításának folytatása.
- A nagytétényi üzemek gázellátásának biztosítása céljából kb. 2 km hosszúságú vezeték építése. *„Az eddig használt kamragáz helyett földgázt biztosít a Gázművek, és ez a vezeték lakóterületen épül, későbbi fejlesztési célok figyelembe vételével."*
- Ideiglenes bölcsőde és óvoda létesítése a Bartók Béla úti lakótelep S/1 jelű épületének egy részében.
- A súlyos helyzetben lévő nagytétényi általános iskola központi fűtés és tetőzet felújítása megtörtént. *„Az épület felújítására, bővítésére azonban nem elég a fedezetünk."*
- Folytatódik a Tétény Filmszínház életveszélyes homlokzatának helyreállítása. A munka befejezését tavaszra ígérték.
- Nagytétényi távbeszélő hálózat bővítése a tervben nem szerepelt.
- A Bartók Béla úti lakótelepen 500 m^2-es ABC kisáruház nyitása.
- Lakossági olajárusító létesítése a Hámán Kató utca 31-33. szám alatt.[610]

[609] Ugyanott 62. kötet, 1972. január 11. VB ülés, A kerületi bölcsődék helyzete. 3-6. oldal és Az óvodák helyzete. 8. oldal és 2. melléklet

[610] Ugyanott 62. kötet, 1972. február 21. VB ülés, Előterjesztés. 10-13. oldal és táblázatok

Az 1971. évi kerületfejlesztési terv nagytétényi beruházásaiból több nem valósult meg:

- A Barackos úti övárok felső részének kivitelezését módosították, s ezt a munkát a kerület az 1972. évi tervben új feladatként szerepeltette.
- Elmaradt a Nagytétényi út közvilágításának korszerűsítése a budatétényi sorompó és a hizlaldai sorompó közötti szakaszon.
- A Bartók Béla úti lakótelepen 425 lakást adtak át, de lemaradás történt az intézmények (bölcsőde, óvoda) és az üzletek építésénél. Az elhúzódások állítólagos oka, *„hogy a kivitelező anyagilag nem érdekelt a létrehozásukban."* Az is nehezítette a helyzetet, hogy az iskola esetében az országos normákhoz igazodva 16 tanterem helyett 12 fog épülni.
- Nem történt meg a vízhálózat fejlesztése, műszaki okok miatt, a Szakiskola utcában és a Barackos út összekötése sem, az utca keskenysége miatt.

A kerület egészségügyi helyzetéről készült jelentés szerint a IV. ötéves tervben megvalósul a nagytétényi orvosi rendelő felújítása. *„A rendelő épületében lévő kétszobás lakás igénybevételével lehetővé válik, hogy nemcsak a várót és az egyik rendelőt bővítjük, hanem a harmadik orvos részére is külön rendelőhelyiséget biztosítunk."* [611]

Júniusban Bíró Lajos, a BKV forgalmi igazgatója tartott tájékoztatót a kerület tömegközlekedésének helyzetéről. Elmondta, hogy a BKV 1971-ben végrehajtott intézkedései a lakosságot kedvezően érintette. *„A 3-as autóbusz-viszonylaton típuscserét hajtottunk végre és így csúcsórában 280 férőhellyel többet biztosítottunk és a 13-as autóbusz-viszonylatra egy többletjárművet osztottunk be.* 1972. második negyedévében a 3-as járaton plusz egy járművet állítottak be, így naponta 10 db. IK 556 típusú autóbusz biztosította a közlekedést, s a csúcsórai férőhely az 1971. decemberi 700-ról 800-ra nőtt.

Bíró Lajos a VB ülésen bejelentette, hogy *„1972. év végére tervezzük a 3-as autóbusz-viszonylat csuklósítását, valamint a 103-as gyorsjárat beindítását."* A 43-as villamos esetében ekkor még nem történt változás. Naponta 8+8 db jármű biztosította a villamosközlekedést, 920 csúcsórai férőhellyel.

A Lágymányosi Távbeszélő Üzem budafoki mellékközpontjában 897 db külön vonalú és 869 db ikerpáros vonal működött, közületek részére 853 db és lakásokban 913 db. Nagytétényben 2 db vonalkoncentrátorra kötött 58 db külön vonalú és 84 db ikerpáros telefonállomás üzemelt. Évente átlag 4-5 állomás bővítésére került sor a kerületben, amit a VB nagyon kevésnek tartott. *„A Bartók Béla úti lakótelep telefonhálózata nincs megépítve, ezért a nyilvános állomások számát szükséges növelni."* A Távbeszélő Üzem kimutatása szerint 1972. május végén Nagytétényben az alábbi helyeken üzemeltek nyilvános állomások: Béke (Szőlő) tér, Bartók Béla út 7. szám és 53. szám, Nagy-

[611] Ugyanott 62. kötet, 1972. április 20. VB ülés, Tervosztály jelentése. 6-14. oldal, valamint Jelentés az egészségügyi helyzetről. 4. oldal

tétényi út 344 szám és 355. szám. Az üzem a IV. ötéves terv idején évente 2 nyilvános állomás felállítását tervezte, amely messze elmaradt a kerület ötéves programjában szereplő elképzelésektől.[612]

Az Egyházügyi Hivatal rendelete értelmében 1972-ben a hagyományos feltámadási körmeneteket a települések az egész ország területén egységesen 17 és 19 óra között tarthatták meg. Április 1-jén, nagyszombaton a nagytétényi körmeneten kb. 280-an vettek részt, köztük 60 fiatal, 120 középkorú személy és 100 idősebb ember. A menet élén 5 ministráns haladt, közülük egy a feszületet vitte, őket 8-10 általános iskolás leány követte. *„Három utcán haladt a körmenet, mindegyik utcában 4-5 ház ablakában gyertya égett, egy-két esetben virág is díszítette a házakat."* A húsvétvasárnapi szentmisét 200 fő előtt celebrálta a plébános.

Az úrnapi körmeneteket a fővárosban június 4-én tarthatták meg a plébániák. A Fővárosi Tanács elnökhelyettesének utasítása szerint *„Az úrnapi körmenetek útvonala az eddig is szokásos, legrövidebb templom körüli útvonal lehet."* Nagytétényben 280 hívő vett részt a körmeneten, köztük 50 fiatal. A középkorúak és az idősebbek aránya azonos volt. 9 ministráns haladt a menet elején, feszületet vittek és a plébános körül helyezkedtek el. Utánuk kosarat vivő gyerekek haladtak, melyből virágszirmokat szórtak. *„A körmenet útvonalán majdnem minden ház ablakát virágokkal díszítették, több helyen égő gyertyát is helyeztek az ablakba."*[613]

A Bartók Béla úti lakótelepen július végéig 840 lakás készült el. A korábban megépített utakon a munkavégzés miatt erős rongálódás történt, s *„a gyalogjárókat feltörték az elektromos kábelfektetés miatt."* Az ideiglenes jellegű gyermekintézmények kialakítása még nem készült el, a *„korábbi határidőt több konkrét segítségadás mellett sem sikerült kierőszakolnunk."* Gondot jelentett a lakótelep üzleteinek késedelme is, ami a Tervosztály szerint *„az alkalmazandó könnyűszerkezetes technológia kezdetlegességére vezethető vissza."* A Szabó-telepi vízelvezető csatorna építése a tervező és a kivitelező vitái miatt nem kezdődött meg, az új elképzelés szerint augusztus végén indul meg a munka, s befejezése áthúzódik 1973-ra. A Kastélymúzeum előtti csatornaépítés viszont elkészült. Befejeződött a Metallochemiához vezető gázvezeték építése is. A Dél-budai ÁFÉSZ bővítette nagytétényi üzletét, mely szép és korszerű lett. Az oktatási feladatok közül a Baross Gábor-telepi általános iskola emeletráépítési munkái befejeződtek, azonban a *„nagytétényi iskola teljes felújítására, bővítésére egyelőre nem kerülhet sor."* A Tétény Filmszínház homlokzatának építése, javítása elkészült.[614]

---

[612] Ugyanott 63. kötet, 1972. június 15. VB ülés, BKV igazgatójának tájékoztatója. 1-4. oldal, valamint Távbeszélő Üzem beszámolója. 1-4. oldal

[613] XXIII. 222. c. 12. doboz. 003/2/1972. és 0003/3/1972. számú iratok

[614] XXIII. 222. a. 2. 63. kötet, 1972. augusztus 8. VB ülés, Tervosztály jelentése. 5-12. oldal

A Művelődési Osztály és az Egészségügyi Osztály közös jelentése megállapította, hogy a kerület által fenntartott intézmények *„kb. 90%-a elavult, korszerűtlen, s az elmúlt időszakban azok nagy részénél az adott lehetőségeken belül állagmegóvást és némi bővítést, korszerűsítést tudtunk csak eszközölni."* A bölcsődék közül a Nagytétényi út 266. szám alatti *„nem felel meg az elvárható és elfogadható követelményeknek elavult, korszerűtlen volta miatt."* A 35 férőhelyes bölcsődében 9 gondozónő 55 gyermekkel foglalkozott, s felvételre várt 123 fő. A kicsik részére mindössze egy 6 m^2 területű fürdőszoba állt rendelkezésre. A Dél-budai Cipész KTSZ átalakítási munkákat végzett az épületben, mellyel növelték a fürdőszoba és a raktár területét, azonban a bölcsőde nem rendelkezett konyhai előkészítővel, elkülönítővel, öltözővel és ebédlővel. A Bartók Béla úti lakótelepen augusztus végén megnyílt a három lakásból kialakított ideiglenes bölcsőde, mely 40 gyermeket tudott fogadni.

Az 1911-ben épült Napközi utcai 5 csoportos óvoda felújítása 1969-ben történt, s az intézmény központi fűtéssel lett ellátva. Az iskolai épületek állapota, korszerűsége, *„a legújabbakat is beleszámítva sok gondot okoz."* A 12 osztályos 1927-ben átadott nagytétényi általános iskola utolsó felújítása 1956/57-ben történt. Az egy osztályteremre jutó tanulócsoportok száma 2, kerületi szinten pedig 1,6. Ennél rosszabb váltakozási arány a fővárosban csak a XVIII. és a XXI. kerületben volt. A súlyos gondokkal küzdő iskola bővítését, felújítását *„Megfelelő fedezet hiányában a közeljövőben nem tudjuk biztosítani."*

Az 1962-ben felújított nagytétényi Művelődési Ház épületének állapota a jelentés szerint *„sok kívánnivalót hagy maga után".* Az épület értékét 2.227.000 Ft-ra becsülték, s nagyteremmel, 2 klubszobával és fotóhelyiséggel rendelkezett.

A kerületi Utcaelnevezési Bizottság augusztusban új utcaneveket javasolt a VB-nek:

A budafoki és a nagytétényi Temető utcák közül a tétényi Temető utca nevét „Kegyelet" utcára javasolta elnevezni. A VB a javaslatot elfogadta, de a fővárosi bizottság valószínűleg nem, mert a Temető utca neve csak évekkel később változott meg Nagytétényben, Temetőkert utcára. A Nagytétényi úttal párhuzamos, a Bartók Béla útra merőleges, az S/9-S/15 jelű épületet kiszolgáló Névtelen utca nevét „Tenkes" utcára javasolták megváltoztatni. A névadással a VB és a főváros is egyetértett. A budafoki és a nagytétényi Kossuth Lajos utcák közül a nagytétényi nevét „Lipicai" utcára kívánták változtatni. A VB ezt a javaslatot nem fogadta el.[615]

[615] Ugyanott 63. kötet,1972. szeptember 1. VB ülés, Két osztály jelentése. 1-9. oldal, valamint Bejelentés. 1-2. oldal

A nagytétényi iskolában októberben kiderült, hogy télen gondok lehetnek a fűtéssel. A központi fűtés rekonstrukciója megtörtént, a kazánt is kijavították, de nem lett jó. *„Ezután ismét kértek két szakvéleményt, melyek ellentmondásosak voltak, de abban megegyeztek, hogy új kazánok szükségesek. Tekintettel arra, hogy az új kazánok beállítása ebben az évben már nem lehetséges, a Mechanikai Művek biztosított olajkályhákat, ezeket le is szállították, bekötötték és az olajtárolókat is megvásárolták."*

A Művelődési Házban a Szellőző Művek által felajánlott központi olajfűtésre való átállás nem történt meg. A nagyterem fűtését biztosító Heating kályha megjavítása akadozott az alkatrészek hiánya és a beszerzés nehézségei miatt.

A Dél-budai ÁFÉSZ 1970 szeptembere óta több fejlesztést hajtott végre:

- Korszerűsítették a 4. számú önkiszolgáló boltot. Növelték az üzlet, s raktárának alapterületét. A korszerűsítés költségei meghaladták a 610 millió forintot. Bevezették a tőkehús hűtőpultból történő *„önkiválasztó értékesítési formáját."*
- Az Angeli út 75. szám alatt, az óhegyi lakosság árubeszerzésének könnyítése céljából, megnyitották a 15. számú élelmiszerboltot. Itt korábban a Budapesti MÉK terményboltot üzemeltetett.
- A Bartók Béla út 120. szám alatt a 3. számú kisvendéglőt bővítették és korszerűsítették. Költségei meghaladták a 450 millió forintot.

A Tanács VB azzal a kéréssel fordult a fővárosi Városrendezési és Építészeti Főosztályához, *„hogy a Bartók Béla úti lakótelep bölcsőde, óvoda, iskola és üzletrészek kivitelezésének megkezdése, illetve meggyorsítása érdekében járjon el a BUVÁTI-nál, tekintettel arra, hogy a lakótelep lakásai szinte teljes egészében megépültek és a kapcsolódó létesítmények hiányoznak."*

Barczi Gyula tanácselnök bejelentette, hogy a BKV vezérigazgatójának értesítése szerint a 103-as autóbusz 1972. december 23-val megindul.

Ugyanakkor a 43-as villamos végállomása december 22-től a Móricz Zsigmond körtér helyett Budafok, Varga Jenő tér lett.

A 43É (éjszakai járat) villamos továbbra is Nagytétény és Móricz Zsigmond körtér között járt.[616]

[616] Ugyanott 63. kötet, 1972. október 10. VB ülés, Jegyzőkönyv. 8. és 15. oldal, valamint Lakásépítési program kiegészítése és ÁFÉSZ jelentés. 4-5. oldal

NAGYTÉTÉNY
A HANYATLÓ KÁDÁR-KORSZAKBAN

Lakóhelyünk az eladósodás, a pénzügyi válság idején (1973-1977)

1972. november közepén az MSZMP KB ülésén Kádár János beszédet mondott, mely a reformfolyamat visszafordításáról, a visszarendeződésről szólt. A testület intézkedéseket javasolt a munkások bérének emelésére is. Ez 1973 januárjában megtörtént, de ugyanakkor átlagosan 28%-kal emelkedett a tej és a tejtermékek ára. A lakosság örömmel fogadta a központi bérintézkedést, azonban a gyárakban *„a műszakiak, alkalmazottak körében nagy a feszültség, mivel nem részesültek a központi béremelésből."* A nagytétényi üzemek közül a Húsipari Hizlaló Vállalatot nem érintette a bérintézkedés, ezért a vállalat saját lehetőséggel igyekezett oldani a feszültséget.

A közlekedéssel kapcsolatos decemberi változások közül a 43-as villamos végállomásának Budafokra történt áthelyezését többen bírálták. A Varga Jenő térre *„beérkező villamosok fogadása, illetve indítása okozza az utasok között a legtöbb bosszúságot. Sokan nem értik, miért volt szükséges kettészakítani a vonalat és átszállással bonyolítani a forgalmat."*[617]

Az 1968-1972 közötti reformkísérletet az 1973-as pénzügyi válság követte, mely a világszerte megjelent olajválsággal függött össze. 1973-tól az ország rendszeresen nyugati kölcsönöket vett fel a gazdasági hiány pótlására, elsősorban Japántól. A kölcsönök jelentős részét az életszínvonal fenntartására fordították. A hiteleket, s az adósság évről évre történő növekedését a lakosság előtt titokban tartották. Az ország adósságállománya 1973-ban 1 milliárd dollár, 1975-ben már 3,1 milliárd dollár lett.

Az 1972/73. tanévben a nagytétényi általános iskolába 668 tanuló járt. A korszerű iskoláztatási, napközi elhelyezési igényt, rossz feltételei miatt, az iskola nem tudta kielégíteni. Egyes tanulócsoportok az iskolán kívül és bérelt helyiségekben működtek. A Sertéshizlalda épületeiben egy egész napos foglalkozású és két napközis csoport tanult. Az iskolaépületet korlátozott lehetőségek jellemezték: *„Problematikus a napközis csoportok elhelyezése, a gyakorlati foglalkozás műhelyei alkalmatlanok, nincs úttörőszoba, az iskolai könyvtár kisméretű, az osztálytermekben teljes váltakozás van."* Visszatérő problémát jelentett a fűtés megoldatlansága. A központi fűtés berendezései nem működtek, helyettük olajkályhák üzemeltek. A fűtés zavarai károsan ha-

[617] XXXV. 27. b. 1973/87. doboz b/13. Márciusi és májusi hangulatjelentés

tottak a nevelők és tanulók egészségére. *„A folyosók hidegek, a vizes helyiségekben elfagyás veszélye áll fenn, a fűtőolaj tárolása ideiglenes jellegű."* Az épület világítása nem felelt meg a követelményeknek, az ablakok nem zártak megfelelően. A működészavarok elhárítása hosszú időt vett igénybe.

Iskolaotthonos osztályba 21 gyermek járt. Az orosz nyelvi tagozat kiépült 3. osztálytól 8. osztályig (6 csoport, 154 fő). Az osztályismétlésre bukottak aránya nagyobb lett a kerületi átlagnál, 1972-ben 3% (a kerületi 1,8%). Az iskola tanulmányi átlaga ekkor 3,7 lett. Napközi otthonban és tanulószobában a tanulók 37%-a vett részt. *„Az ellátottsági szint kisebb a kerületi átlagnál. A tanév elején 32 tanuló került elutasításra."* Férőhely hiányában a veszélyeztetett tanulók felvétele sem történt meg teljes mértékben, 70-ből 49 került felvételre (70%). A 41 fős nevelőtestület létszámának 90%-a nő volt. Az elmúlt években erős fluktuáció érvényesült az iskolában, amely évente a pedagógusok 15%-át érintette. Ez összefüggött az intézmény peremhelyzetével is.

A veszélyeztetett tanulók aránya 10% körül mozgott, magasabb volt a kerületi átlagnál. A veszélyeztetettségi problémák kialakulásához hozzájárult, hogy *„Az iskola körzetében sok a csonka család (a 6. c-ben például 50%), rosszak a lakáskörülmények. A vidékről való felszivárgás, szükségkörülmények közötti megtelepedés igen sok gyermekvédelmi problémát okoz. Munkásszállásokon egész családok laknak nehéz körülmények között, az alkoholizmus is gyakori."*

Az iskola igazgatója, dr. Bessenyei Ákos nagy tapasztalattal, kiemelkedő elméleti képzettséggel már több mint két évtizede irányította az iskola munkáját. Vezetése alatt, a nehéz körülmények ellenére, jó testület működött az intézményben. Tapasztalatait mint a kerületi igazgatói munkaközösség vezetője, de mint a Magyar Pedagógiai Társaság tagja és a Fővárosi Pedagógia Intézet munkatársa másutt is továbbadta. *„Értékes munkájáért a megelőző időszakokban az Oktatásügy Kiváló Dolgozója és a Kiváló Tanár kitüntetéseket kapta."*[618]

Az 1972. évi községfejlesztési terv nagytétényi beruházásaival kapcsolatban határozat született, mely szerint *„A Bartók Béla úti lakótelephez kapcsolódóan a Batthyány utca és MÁV vasútvonal között, viszonylag szanálásmentes területen (4 lakást kell elbontani) 284 lakás építhető fel, jelentősebb közművi bővítés nélkül."* A lakótelepen épülő könnyűszerkezetes ABC áruház befejezése *„azonban többszörös határidő módosítással sem történt meg az év végéig."* Több probléma adódott a járulékos munkálatok minőségével is. *„A már megépített utakat, gyalogjárókat többször feltörik, gondatlanul rongálódásnak teszik ki az építők."* A lakótelepen, lakások igénybevételével, ideiglenes bölcsődét és óvodát létesítettek. A Metallochemiánál megépült gázvezeték nyomvonalát úgy alakították ki, hogy a lakótelep II. ütemében épülő 284 lakás gázellátását erről a vezetékről biztosítani tudják.

[618] A nagytétényi iskola összegző látogatásának jegyzőkönyve. 1973. február. 3-23. oldal

A Szabó-telepi felszíni vízelvezetési munkák műszaki problémák miatt nem fejeződtek be. *„Sajnálatos módon a Deák Ferenc utcában erősen megrongálódott egy ház az agresszíven feltörő víz következtében. Ennek helyreállításáról a következő évben kell gondoskodnunk."* A Diós-árok felszíni vízelvezető árok burkolása azonban elkészült. A Kastélymúzeum előtti területen megépített park és játszótér a Tervosztály véleménye szerint *„rendkívül szép"* lett. Fenntartásáról, fejlesztéséről a jövőben a munkát bonyolító FŐKERT fog gondoskodni. A Kelenföldi Közért Vállalat a Bartók Béla úton ideiglenes üzletet létesített. A Dél-budai ÁFÉSZ lakossági olajárusítót alakított ki a Hámán Kató utcában.[619]

Az 1973. évi kerületfejlesztési terv fontosabb nagytétényi beruházásai:

- A Bartók Béla úti lakótelepen területrendezés, az ABC üzlet befejezése, az iskola, óvoda, bölcsőde építésének megkezdése.
- A Nagytétényi út felújítása a Bartók Béla úttól a nagytétényi sorompóig (szélesítés, átépítés a terelőutak javításával együtt).
- A Szabó-telepen a felszíni vízszivárgás csatornaépítésének befejezése.
- A Bartók Béla úti vízelvezető árok gyomtalanítása és tisztítása a sorompótól a Török utcáig terjedő szakaszon.
- A Kastélymúzeum előtti terület parkosítási munkáinak folytatása. Hugonnai Vilma szobrának felállítása az új parkban.
- A Dózsa György út és a III. utca sarkán szakosított körzeti orvosi rendelő építése. A VII. utcai óvoda bővítésének és felújításának befejezése.
- 1 db autóbuszváró építése a 13-as autóbusz végállomásánál 2-3 ülőpad elhelyezésével.
- A volt piactéren játszólehetőség kialakítása.
- A nagytétényi iskola olajkazán berendezésének megjavítása.[620]

Az 1971-es általános választások után szétválasztották a parlamenti és tanácstagi választás időpontját. A tanácstagok kétéves megbízatása 1973. április hónapban lejárt. A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a tanácstagok általános választását 1973. április 15-re tűzte ki.

Nagytétényben a jelölőgyűlésekre március 16. és 26. között került sor. A 19 választókörzetben 7.133 választásra jogosult személy élt, közülük összesen 1.145-en vettek részt jelölőgyűléseken, melyeken az átlagos megjelenés 60 fő volt, a választók 16%-a. A gyűléseken 112 hozzászólás hangzott el, s 159 javaslatot tettek a résztvevők. Ezek közül néhány:

Utcarendezést, útépítést és 3 közkút felállítását kérték a Óhegyen és környékén. Nyilvános telefonállomás létesítését sürgették a Deák Ferenc utca lakói és a Bartók Béla lakótelepen élők. Észrevételezték a nyilvános állomások rossz állapotát is. Az illegális szemétlerakás továbbra is problémát jelentett például a Damjanich és Botond utca sarkán, a Duna partján, vagy a Kastély-

[619] XXIII. 222. a. 2. 64. kötet, 1973. február 19. VB ülés, Tervosztály jelentése. 34-35. oldal

[620] Ugyanott 64. kötet, 1973. február 13. VB ülés, Tervosztály jelentése és mellékletek

múzeum környékén. A közlekedéssel kapcsolatban a Varga Jenő téri villamosindítás nem felelt meg a követelményeknek, *„úgy Nagytétény, mint a Körtér irányába. Sok bosszúságot okoz az utasoknak."* Többen rendszeres ellenőrzést kértek a közértekbe. Szóvá tették a baromfi, kenyér és tejellátást, a késői szállítások miatt. A kerületi Rendőrkapitányság figyelmét felhívták a *„Deák Ferenc utca és Szilvafa utcák környékén letelepedett cigányok rendzavarásaira."*[621]

A kerületi Tanács a választások után 1973. április 25-én tartotta meg alakuló ülését. A Választási Elnökség beszámolója szerint a névjegyzékbe vett 32.221 választójogosult lakos közül 31.265 személy (97%) adta le szavazatát. 146 érvénytelen szavazatot találtak, s 308 szavazó (1%) valamennyi jelölt nevét törölte a szavazólapon. A megválasztott tanácstagok száma 82 lett. A HNF elnökének javaslatára a tanácsülés 11 főben állapította meg a Végrehajtó Bizottság tagjainak a számát. A Tanács elnöke Barczi Gyula, elnökhelyettese Janurik János lett. A VB titkárát 1971-ben a tanácsülés határozatlan időre nevezte ki (Ráczné dr. Farkas Ilona).

Nagytétényi tanácstagok lettek: Chilkó Ede, Barkó Ferenc, ifj. Száraz Ferenc, Grábits Istvánné, Bartha Mózesné, Tolnai Károlyné, Kenyér János, Gartai Mihály, Dörögdi Ferenc, Bánhidi Róbert, Gergely Józsefné, Verbó Tiborné, Bukszár János, Hoffher Lipót, Sárközi Ferenc.[622]

A Kerületi Népi Ellenőrzési Bizottság ellenőrzéseket végzett a kerületi zöldség-gyümölcs boltokban. A Nagytétényi út 282. szám alatti ÁFÉSZ üzlet nyitva tartása naponta 7 órától 18 óráig tartott. *„A boltvezető megállapításai szerint és a tapasztalati tények alapján is az állapítható meg, hogy szombati napokon a forgalom 16 óráig lebonyolódik."* A Nagytétényi út 301. szám alatti zöldség-gyümölcs boltnál a kiszállított áru nem fedezte a vásárlók szükségleteit. Az ellenőrök megállapították, hogy *„nem kapható paradicsom, paprika, torma, cékla, paraj és retek."* Próbavásárlás során ugyanennél a boltegységnél *„több árucikknél (zeller, kelkáposzta, sárgarépa, gyökér) 0,86 Ft-os többletszámolást állapítottak meg."* A Nagytétényi út 282. számú üzletben a próbavásárláskor három árucikk esetében állapítottak meg 0,56 Ft többletszámolást. Megállapításaikat, tapasztalataikat az ellenőrök rögzítették és az egységvezetőkkel aláíratták.[623]

A hagyományos nagyszombati feltámadási körmenetet április 21-én este tartották meg lakóhelyünkön. Az egyházügyi előadó jelentése szerint ezen 200 hívő vett részt, általános iskolás korú körülbelül 25, középiskolás 10.

---

[621] Ugyanott 64. kötet, 1973. április 10. VB ülés, Beszámoló. 1. oldal és Melléklet. 1-4. oldal

[622] XXIII. 222. a. 1. 31. kötet, 1973. április 25. Tanácsülés, Jegyzőkönyv. 5-6. oldal, valamint Ügyrendi Bizottság jelentése. 3-4. oldal

[623] Ugyanott 31. kötet, 1973. február 20. Tanácsülés, Jelentés. 3-7. oldal

„Idősebb nők, középkorú férfiak és nők alkották a körmenet többségét. 5 ministráns haladt a menet elején. A szokásos útvonalon haladtak. A házak közül többnek az ablakában gyertya égett. A húsvétvasárnapi 10 órás szentmisén zsúfolt volt a templom."

A nagytétényi plébános bejelentése szerint a templomban április 24-től június 17-ig elsőáldozási oktatásokat szerveztek, minden héten hétfőn és szerdán este. Az oktatásokat Dr. Proity Márton plébános és kisegítője, Szilvásy István tartotta.

Az úrnapi körmenetet június 24-én, vasárnap a 8 órai szentmise után tartották a szokásos, engedélyezett útvonalon. A részvételt befolyásolta a körmenet előtti zivataros időjárás, ezért 1972-höz viszonyítva kevesebben, kb. 180-an vettek részt rajta, köztük 30 gyermek. *„A nagytétényi plébánia körmenete külsőségekben is kiemelkedett a többihez viszonyítva. Az útvonalon lévő házak többségénél az ablakokat virágokkal és gyertyákkal díszítették."*[624]

A Tanács a VB javaslatára nyáron 35+9 népi ülnököt javasolt a bíróságoknak, köztük több nagytétényi lakost is:

Fodor László, Zambelli Lajos utca 15. (Metallochemia),
Menyhárt István, Anger Jakab utca 32. (Cipész KTSZ),
Schmidt Jánosné, Március 15. utca 43. (XIII/6. Pártkörzet),
Eilinger Györgyné, Nagytétényi út 234. (Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat),
Virányi László, Bartók Béla út 7/c. (Hungária Műanyag -feldolgozó Vállalat),
Bódi Istvánné, Templom utca 2. (Chinoin).

1973-ban a Nagytétényi Általános Iskola is bekapcsolódott a felnőttoktatásba. Februártól a Húsipari Trösztte (Sertéshizlalda) együttműködve 20 fő 6. osztályos végzettséggel rendelkező dolgozó részére 7. osztályos tanfolyamot szerveztek. Júniusban közülük 13 dolgozó jelentkezett vizsgára.[625]

Az 1971. szeptemberi kimutatáson kívül az 1970-es években az alábbi kereskedelmi egységek működtek Nagytétényben:

Tejbolt	Nagytétényi út 293.
Hangulat vendéglő	Nagytétényi út 230.
Beugró bisztró-eszpresszó	Szabadság utca 1.
Nefelejcs cukrászda	Nagytétényi út 261.
Kohász falatozó	Angeli utca 62.
HMV üzemi étterem	Nagytétényi út 216.
HMV büfé	Nagytétényi út 216.
Bartók kisvendéglő	Bartók Béla út 120.
Művelődési Ház büfé	Nagytétényi út 306.

[624] XXIII. 222. c. 12. doboz 003/2. és 4./1973, 007/3/1973. számú iratok
[625] XXIII. 222. a. 2. 65. kötet, 1973. június 12. VB ülés, Javaslat. 1-6. oldal, valamint A felnőttoktatás helyzete. 2. oldal

Kastélymúzeum büfé	Csókási Pál utca 9. -11.
ÁPISZ bolt	Nagytétényi út 310.
Háztartási bolt	Nagytétényi út 285.
Vegyes ruházati bolt	Nagytétényi út 278.
Könyv-zeneműbolt fiók	Nagytétényi út 272.
Vegyes ruházati-műszaki áruház	Nagytétényi út 270.
TÜKER nagy-telep	Nagytétény-Diósd vasútállomás
TÜKER-fiók	Nagytétényi út 253.
Fa-, építőanyag és PB gázcseretelep	Érdi utca 14.
Tüzelőolaj értékesítő telep	Nagytétényi út 362.
Vetőmag, növény-védőszer bolt	Nagytétényi út 283.
Patyolat fiók	Csókási Pál utca 1.
Budai Cipész KTSZ	Nagytétényi út
Férfi fodrászat	Nagytétényi út 278.
Női fodrászat	Nagytétényi út 280.[626]

A kerület iskoláiban az 1969/70. tanévben indultak be az iskolaotthonos osztályok, s az 1972/73. tanévben már 7 általános iskolában működtek ilyen rendszerű osztályok. Ezekben az osztályokban két tanító foglalkozott a gyermekekkel, s a tanulás és szabadidő a délelőtti és a délutáni napszakban egyaránt váltotta egymást. Ez a tanítási forma a hagyományos osztályoknál jobb és több lehetőséget biztosított a differenciálás és a korrekció számára. Nagytétényben egy 21 fős első osztályban folyt iskolaotthonos tanítás az 1972/73. tanévben. A Húsipari Tröszt (Hizlalda) – tanterem hiány miatt – segítséget, helyiséget biztosított az iskolaotthonos osztálynak. Ezzel tehermentesítette az intézményt. 1972 decemberében a kerület eredménymérést végzett a nagytétényi iskolaotthonos és a vele párhuzamos első osztályokban. Az eredmények az iskolaotthonos forma létjogosultságát bizonyították:

	Iskolaotthonos I. osztály	Hagyományos I. osztály
Olvasás	95,2%	91,3%
Írás	95,2%	89,5%
Számtan	96,3%	80,0% [627]

1973-ban a kerületi Hazafias Népfront és a Tanács Végrehajtó Bizottsága Zambelli Lajos emléktáblát állított és avatott a honvéd huszárezredesről 1948-ban elnevezett utcában, a 17. számú házon. Az ezredes életének utolsó három évét azonban nem e házban, hanem két épülettel lejjebb, Etelka lányánál töltötte. A nagyon leromlott állapotú ház helyreállítására a Tanácsnak akkor nem volt pénze, így kénytelenek voltak az emléktáblát az említett

[626] XXIII. 222. a. 1. 31. kötet, 1973. június 28. Tanácsülés, Kimutatás. 1-10. oldal és melléklet
[627] XXIII. 222. a. 2. 65. kötet, 1973. július 10. VB ülés, Művelődési Osztály jelentése. 2-3. oldal és melléklet

épületre helyezni. A Nagytétényi Polgári Kör 2014-ben a huszárezredes egykori lakóházán a Zambelli Lajos utca 21. számú ház falán helyezett el emléktáblát.

A Végrehajtó Bizottság kétéves tevékenységéről készült jelentés beszámolt a kerület eredményeiről és gondjairól. A jelentés többek között megállította, hogy a kerületben javult a lakásállomány minősége és összetétele, *„noha a 13.800 lakás több mint a fele ma is egyszobás és elavult, 788 lakás életveszélyes."* Az általános iskolák közül négy, köztük a nagytétényi is, teljes felújításra szorult. *„És még az új iskolákra is a helyiséghiány jellemző."* A bölcsődei, óvodai, iskolai elhelyezési gondokat Nagytétényben a VB szerint *„a Bartók Béla úti lakótelephez építendő bölcsőde, óvoda és iskola enyhíti."* A művelődés terén súlyos helyzet alakult ki. *„Két művelődési házunkat elavult kocsmahelyiségekből alakítottuk ki és fenntartásuk ma már jelentős pénzügyi terhet ró a Tanácsra."* A kereskedelmi hálózat 145 boltegysége közepes ellátást biztosított ezekben az években, s *„a szolgáltatás színvonala alacsony."* A kerület 226 km-es úthálózatának 60%-a még földút volt. A tömegközlekedés az utóbbi években fejlődött, azonban *„még problematikus."* A 17,7 km-es gázhálózat a lakótelepeket és a vezeték nyomvonalán elhelyezkedő üzemeket látta el. *„Egyéb területen a propán-bután gáz használata a jellemző."* Az elektromos hálózatot az egész kerületben kiépítették, de a lakosság energiaigénye *„egyes területeken meghaladja a műszaki lehetőségeket."* A közvilágítás a lakótelepeken és az autóbusz útvonalakon *„mondható csak kielégítőnek."* Az ivóvízhálózat meghaladta a 190 km-t, s a *„lakott terület vízellátása jelenleg biztosított."*[628]

Az augusztus 20-i ünnep előtti ellátást sokan bírálták. Kenyérből és tejből *„kevés volt és a kenyér minőségére nagyon sok a panasz, nagy részük jogos is volt. Folyamatosan észrevételezett a hús és a belőle készült termékek választéka, esetenként teljes hiánya egyes üzletekben."* A tanév beindulásakor sok családnak gondot okozott – a nyári kedvezmények ellenére – a drága tanszerek megvásárlása. Hiánycikk volt néhány kötelezően előírt eszköz, főleg alsó tagozatos tanulóknál (logikai készlet, olcsó ugrókötél). Az iskolákban kötelezővé tették az iskolaköpeny viselését, ezzel *„elsősorban a munkásszülők nagymértékben egyetértenek."* A pedagógusok munkáját, a beindulást az új rendtartás mellett a tantervmódosítások késői megjelenése is nehezítette.

A lakosság kedvezően a fogadta az üzlethálózat bővítését (ABC áruház, csemege-közért), a nagytétényiek hiányosságként *„mondták el, hogy szinte csak a kerület központját érinti, illetve helyileg ott van."* A vásárlók közül

[628] Ugyanott 66. kötet, 1973. szeptember 11. VB ülés, Jelentés. 2-4. oldal

többen tapasztaltak súlycsonkítást, túlszámlázást, elsősorban a hús- és zöldségáruknál. A cipők minőségére is sokan panaszkodtak, *„egy vásárlás után előfordul, hogy kétszer, háromszor is kell cserélni."* A villamosközlekedést is sok kifogás érte. Átszervezésével *„Budafokról kifelé nagyon sokat romlott a közlekedés."*

Októberben a családok kedvezően fogadták a Minisztertanács népesedéspolitikával kapcsolatos határozatát (MT. 1040/1973./X. 18.). Növelték a terhességi, gyermekágyi segélyt és a családi pótlékot. Kedvezményeket biztosítottak a lakásellátásban. Mérsékelt szigorítást vezettek be az abortuszrendszerben. A hangulatjelentés szerint a határozat egy részének megvalósulását kerületünkben *„egy-egy családon belül a megoldatlan lakásprobléma is akadályozza."* Nehézséget jelentett a bölcsődei férőhelyek számának elégtelensége is. A lakosság sokat bosszankodott a Tanács és egyéb hivatalok bürokratikus ügyintézése miatt. *„Ha a tanácsnál el kell intézni valamit, 1 nap szabadságba kerül még mindig."*

Sok ígérgetés ellenére a vásárlók nem tapasztaltak érezhető minőségjavulást a kereskedelemben (ruházati termékek, cipő, játék stb.). *„Az eladók nagy része udvariatlan. Nem eléggé érdekeltek a forgalom növelésében, ez meglátszik munkájukon is."* Ősszel a burgonya árát rögzítették, azóta hiánycikk lett belőle. A tél előtt történt 30%-os árleszállítást azonban *„a közvélemény kedvezően fogadta."*[629]

A nagytétényi Művelődési Házban 1972/73-ban az alábbi szakkörök, tanfolyamok, klubok működtek:

Galambász kör	15 fő
Fotószakkör	14 fő
Bélyeggyűjtő kör	70 fő
Nyugdíjas Klub	62 fő
Szabás-varrás tanfolyam	26 fő
Német nyelvtanfolyam	20 fő
Társastánc tanfolyam	28 fő
Kamarazenekar	14 fő

1972-ben 26 ismeretterjesztő előadást és rendezvényt tartottak a Házban, amelyeken 1.088 fő vett részt. 1973. első felében 20 ismeretterjesztő programot szerveztek 659 érdeklődővel.

A fiatalok művelődési, szórakozási igényeinek kielégítése érdekében jött létre a nagytétényi pinceklub a körzeti pártház alagsorában. *„Ez az első olyan ifjúsági klubunk, amely teljesen önállóan, több helyiségben működhet. Komoly anyagi és társadalmi erőfeszítéssel sikerült barátságos, hangulatos klubszerű*

[629] XXXV. 27. b. 1973/87. doboz b/13. Augusztus, szeptember, október. Hangulatjelentés

körülményeket teremteni. Az új klubot a fiatalok nagy örömmel vették birtokukba, létszáma hamarosan telítődött; egyszerre 40-50 fiatalnak biztosít kényelmes helyet." [630]

1973. első félévében a Bartók Béla úti lakótelephez kapcsolódó gyermekintézmények építése nem indult meg, s kezdése *„nem is várható ebben az évben."* A Nagytétényi út a fénysorompó és a Március 15. utca közötti szakaszon elkészült. Azonban *„Sajnálatos, hogy egy időben nem került sor a közvilágítás korszerűsítésére."* Nagytétényben bővült a kereskedelmi hálózat, elkészült a Bartók Béla úti ABC üzlet. A Nagytétényi út további felújítása érdekében terve vették a nagytétényi gyermekorvosi rendelő szanálását (a régi községháza épülete). *„A belső részen megmaradó épületben új rendelőt lehet kialakítani, amely alkalmas a felnőtt orvosi rendelő elhelyezésére. Ennek jelenlegi helyiségeiben viszont a gyermekorvosi rendelést tudjuk elhelyezni."* A nagytétényi általános iskola központi fűtésének, az elektromos hálózatnak a felújítása a nyáron még tartott. Október 15-re tervezték a műszaki átadást.[631]

A Művelődési Osztály tevékenységével foglalkozó tanácsülésen hangzott el, hogy *„A nagytétényi iskola felújítása 5 millió forintba kerülne, azonban az összes intézmény felújítására 1 millió forint áll csak rendelkezésre."* Az iskolában novemberben még mindig dolgoztak a fűtés felújításán. Az elektromos hálózat korszerűsítési munkái is elhúzódtak, a tornatermet ekkor szerelték, a testnevelési órákat a Művelődési Házban tartották. A kazánok műszaki átvételének új időpontja december 4. lett. Az iskolába 673 tanuló járt, közülük 229 lett napközis. A tanácstagok véleménye szerint *„Az iskola zsúfoltsága csak akkor fog megszűnni, ha a Bartók Béla úti iskola megépül."* Nagy segítséget jelentett az iskolának a Húsipari Hizlaló Vállalat kezdeményezése azzal, hogy négy osztálynak helyet biztosítottak a vállalatnál. A tanácsülésen a nagytétényi óvoda udvarának bővítése is szóba került. A tanácstagok ezt indokoltnak tartották, *„de ehhez a terület kisajátítása szükséges."*[632]

Az 1973. évi kerületfejlesztési terv nagytétényi feladatai közül a Nagytétényi út felújítása a budatétényi fénysorompótól a Március 15. utcáig elkészült, de a felújított útszakasz közvilágításának korszerűsítésére nem került sor *„a Fővárosi Tanács anyagi eszközeinek hiánya miatt."* A Szabó-telep felszíni vízelvezetése megvalósult. Az elektromos hálózat fejlesztéséből kimaradt a Diótörő út és a Kolozsvári utca, az indok szerint azért, mert e területeken kizárólag hétvégi házas települést érintett volna a vezeték. *„A kérelmezőkkel közöltük, hogy csak a költség teljes megtérítése mellett építhető ki a hálózat."* Az általános iskolában elvégezték a belső elektromos hálózat felújítását és a régi kazánok automata olajkazánra történő cseréjét. Járdaépítés történt a

[630] XXIII. 222. a. 2. 66. kötet, 1973. szeptember 11. VB ülés, Beszámoló. 5-6. és 10-11. oldal

[631] Ugyanott 66. kötet, 1973. szeptember 25. VB ülés, A féléves kerületfejlesztési terv teljesítése. 2-6. oldal

[632] XXIII. 222. a. 1. 31. kötet, 1973. november 27. Tanácsülés, Jegyzőkönyv. 3. oldal

Szilvafa, a Zambelli Lajos és az Angeli utcákban. A volt piactéren új játszótér létesült. Javították a közvilágítást a Zambelli Lajos és a Március 15. utcákban. Elvégezték a Bartók Béla úti árok tisztítását. A 13-as autóbusz végállomásánál tervezett váró építése elmaradt.[633]

Az 1974. évi kerületfejlesztési tervben szerepelt - többek között – a Bartók Béla úti lakótelep gyermekintézményei építésének megkezdése. A Nagytétényi út és Hámán Kató utca sarkán álló épület szanálásával folytatódik a Nagytétényi út felújítása. A gázhálózat fejlesztését a lakótelepen tervezték, fogadóállomás létesítésével. Az Ánizs utcával szemben átjárót kívántak létesíteni a villamos síneken. A Batthyány utcában a csapadékvíz elvezetőárok rendbetételét ígérték. Gyalogjárók felújítása valósul meg a Zambelli Lajos, az Iskola utcákban és az Úttörők útján. Az Angeli út és a Diósdi út sarkán 1 db autóbusz peronpár létesül. A kastély előtti parkban Hugonnai Vilma szobrát tervezték felállítani.

1973. október 24-én, 70 éves korában elhunyt dr. Proity Márton nagytétényi plébános, püspöki tanácsos. Utóda 1974 januárjától az 1928-ban Egerben született Keszthelyi Ferenc lett, akit 1951-ben Székesfehérváron szentelték pappá.

Ismerősként érkezett Tárnokról a tétényi egyházközségbe, ahol az 1950-es években már káplánként dolgozott. Az új plébános kiemelkedő figyelmet, sok energiát fordított a fiatalok nevelésére, s meg is tudta mozgatni őket. Ministránstalálkozókat, közös együttléteket, táborozásokat szervezett. Hamar megszerették, tisztelték őt, s maguk között Kefe Atyának szólították. Keszthelyi Ferenc 1974-ben egy új helyi hagyományt is teremtett az egyházközségben. Minden év utolsó napján éjfélkor megszólaltatta a templom harangjait, így köszöntve az új esztendőt. A plébános sokat fáradozott a hitoktatás korszerűsítéséért. Évente Egerben megszervezte a hitoktatók lelkigyakorlatát, továbbképzését. 1989-től az Országos Hitoktatási Bizottság igazgatója lett. II. János Pál pápa 1992 februárjában váci megyéspüspökké nevezte ki, felszentelésére március 21-én került sor. Főpásztori hivatását 2003-ig töltötte be. 83 éves korában 2010. december 6-án hunyt el. A nagytétényi plébániatemplomban december 11-én szentmisén emlékeztek meg az egykori plébánosról.

Az egyházügyi előadó jelentése szerint 1974. április 13-án, szombaton *„A nagytétényi plébánia által szervezett feltámadási körmeneten kb. 150 fő vett részt. Fiatalok elenyésző számban voltak, elsősorban 4-5 éves gyermekek. Nemek szerinti arány: kb. 1/3-a férfi, 2/3-a nő. A körmenetben résztvevők 50%-a az idősebb korosztályhoz tartozott."* 7 ministráns haladt a menet élén

[633] Ugyanott 32. kötet, 1974. április 23. Tanácsülés, Jelentés. 2-7. oldal és mellékletek

és oldalt, ők vitték a baldachint. A körmenet elején haladt még a férfiakból álló kórus, kezükben égő gyertyákkal. A szokásos három utcán tartották a körmenetet, s több ház ablakát égő gyertyákkal díszítették.

Az úrnapi körmenetet június 16-án, vasárnap tartották. A résztvevők száma jelentősen megemelkedett, kb. 430 fő volt. Az egyházügyi előadó szerint a létszámnövekedés *„Feltételezhetően összefügg a katolikus egyház szentévével."* A körmenetben a 10-15%-os fiatalságot elsősorban az óvodások és az alsó tagozatos gyerekek tették ki. A résztvevők 30%-a középkorú, a nők aránya pedig kb. 65%-os volt. A körmenet élén a ministránsok és a férfiak haladtak, őket a virágszirmokat szóró gyermekek követték. Nagy gondot fordítottak a külsőségekre (virágszőnyeg készítés, virágsátorban rögtönzött oltár). *„A körmenet útvonalán a házak többségénél az ablakokat kidíszítették és égő gyertyákat helyeztek el bennük."*[634]

1974 augusztusára a Bartók Béla úti lakótelep II. ütemében tervezett szerkezeti építések elkészültek. A gyermekintézmények építése, az ígéretek szerint, a IV. negyedévben kezdődik meg. A szolgáltatóház építése viszont megkezdődött, s a lakótelepi park elkészült. A nagytétényi általános iskola felújítási munkáiból még nem végezték el a vizes szerelvények és nyílászárók felújítását, a külső tatarozást és a tervezett toldalék építését. *„Kiviteli tervekkel még egyik munkára sem rendelkezünk."* A Nagytétényi út a budatétényi sorompó és a közigazgatási határ közötti szakaszon elkészült. *„A belső szakaszon a betonozás félszélességben folyamatban van. A Nagytétényi út 276. számú ház részben lebontásra került, másik része az orvosi rendelő helyiségeinek elkészülte után, augusztus hónapban következik."* Az orvosi rendelők műszaki átadását, átvételét szeptember hónapra ígérték. Kerületi szinten nagy eseménynek számított, hogy megépült, s megkezdte működését a Budafok filmszínház.[635]

1974-ben a MÁV székesfehérvári vasútvonala jelentette a kerület árvízvédelmi fővédvonalát, a tervezett M6-os út megépítéséig. A vasútvonal azonban nem felelt meg teljesen a követelményeknek, ezt a szakaszt tartották a Duna fővárosi szakaszai közül a legelhanyagoltabbnak. Nagy árvíz, vagy gátszakadás esetén Dunatelepen 82 lakóház kiürítéséről és 500 fő elhelyezéséről kellene gondoskodni. Nagytétényben 348 hektár nagyságú, sűrűn lakott területet öntene el az ár, és 10.000 lakos kitelepítését és elhelyezését kellene megoldani. A Műszaki Osztály szerint az Angeli utca és a Csókási Pál utca vonalában egy lokalizációs árvédelmi vonal kiépítésével a veszélyt csökkenteni lehetne. A Dunatelepen fokozta a veszélyt, hogy *„Nem nyertek betömést a területen belül lévő ásott kutak, így egy új árvíz esetén a talajvízszint emelkedéssel elöntésre kerülhet a lakott terület és kiürítéséről gondoskodni kell."* Az ásott kutak betömését ezért végre kell hajtani.

[634] XXIII. 222. c. 12. doboz 003/1974. és 007/1974. számú iratok

[635] XXIII. 222. a. 2. 68. kötet, 1974. augusztus 13. VB ülés, Tervosztály jelentése. 3-28. oldal

A legsúlyosabb belvízproblémák az Akó utca és Vitéz utca területén, valamint a Petőfi Sándor utca és a Március 15. utca környékén levő területen alakultak ki. A Szabó-telepen a belvíz rétegvízzel kombináltan jelentkezett. Itt a rétegvíz és felszíni vizek elvezetésére kiépítették az elvezetőrendszert. A Barackos úti övárok egy részét rendezték, elősegítették az óhegyi vizek elvezetését. A Műszaki Osztály szerint az V. ötéves tervben:

- Ki kell építeni az Akó utcai csatornát *„és a felszíni vizeket a Nagytétényi úti csatornarendszerbe kell vezetni."*
- Meg kell építeni a Vasút utcai átemelőt.
- A Bartók Béla úttól ki kell tisztíttatni és mélyíteni kell a diósároki Váza utcában haladó nyílt árokrendszert, *„amely jelenleg telítődött és akadályozza a csapadékvíz elvezetését."*
- A Szabó-telepi rétegvíz átemeléséhez meg kell építeni a végleges átemelőtelepet.[636]

Az elmúlt években a lakosság táplálkozási szokásai megváltoztak. *„Az alapvető élelmiszercikkek – liszt, cukor, zsír, kenyér – iránti kereslet csökkenő tendenciájával szemben jelentős fejlődés következett be a fehérje, a vitamindús, a konyhakész és félkész termékek vonalán."* Ez az áruforgalom szerkezetét is megváltoztatta. Zsírból az egészségesebb táplálkozás elterjedésének következtében csökkent a fogyasztás, és a kereslet az étolaj és a margarin felé tolódott. A megnövekedett kereslet miatt azonban a boltokban ezekből a termékekből időnként átmeneti hiányok fordultak elő. Lisztből, cukorból az ellátás biztosított volt, de a kereslet e cikkekből is csökkent. A kevesebb konyhai munkát igénylő száraztésztafélék forgalma viszont növekedett. Jelentősen nőtt a konzerváruk forgalma is, ezekből bőséges választék várta a vásárlókat. Mirelit árukból sem 1973-ban, sem 1974-ben nem tudták az üzletek a vásárlók igényeit kielégíteni. A tőkehúsellátás (sertés, marha) javult ezekben az években, a kereslet azonban visszaesett, a baromfifélék iránt viszont nőtt. A fogyasztók által keresett nemesebb húskészítményekből (sonka, főtt áru) és szárazárukból (téliszalámi, gyulai kolbász) a választékot nem tudták a boltok biztosítani.

A Kelenföldi Közért Vállalat értékesítési munkájában megjelentek a különböző kedvezményes vásárok, melyek során például *„1973-ban jelentős mennyiségű konzervárut, vegyi árut hoztunk forgalomba, 30-40%-os kedvezménnyel."* Az 1974. április 1. és október 31. között lebonyolított *„keddi kedvezmény"* lényege az volt, hogy *„a nagy forgalmú boltjainkban kedvezmények nyújtásával a kevésbé forgalmas keddi napon történő, nagyobb tételű – 250 Ft feletti – vásárlásra ösztönözzük a fogyasztóközönséget."* Ebbe az akcióba a Nagytétényi út 238. szám és a 292. szám alatti üzletek is bekapcsolódtak. A Vállalat, értékesítési tevékenységének fejlesztése és kulturáltabbá tétele ér-

[636] Ugyanott 68. kötet, 1974. október 1. VB ülés, Műszaki Osztály jelentése. 1-8. oldal

dekében, növelte az önkiszolgáló rendszerű boltjai számát. 1973-ban a kerületben üzleteinek 92%-a már önkiszolgáló rendszerben bonyolította le forgalmát. Fejlesztési tervük alapján a Bartók Béla úti lakótelepen megnyitották a Tétény ABC áruházat. A Nagytétényi út 292. szám alatti üzletükben 1973/74-ben teljes átépítést végeztek.[637]

Az 1974. évi kerületfejlesztési tervek közül a gázhálózat bővítése csak a lakótelepek gázvezetékének további építésével történt. Az olajválságra hivatkozva kijelentették, hogy *„A családi házak gázellátását – az ismert energiagondok miatt – távlatban sem lehet tervezni, annak kivitelezése rendkívül gazdaságtalan lenne."* A Bartók Béla úti lakótelep szolgáltatóháza nem készült el, csak 1975-ben kerül átadásra. A lakótelepi gyermekintézmények építése *„a kivitelező indoklása szerint munkaerőhiány miatt rendkívül nagy idővel késik."* A Nagytétényi út 276. szám alatt kialakításra kerülő körzeti orvosi rendelők közül a gyermekorvosi rendelő elkészült, átadásra került. A felnőtt rész és az udvar rendezése áthúzódott 1975-re. *„A Nagytétényi út 214. szám alatt, a volt orvosi rendelőben 35 személyes bölcsődét létesítettünk."* Az általános iskola felújítása a nyílászárók javításával és a tantermek padlózatának parkettázásával folytatódott. *„1975-ben a külső tatarozás és a toldaléképítés a feladat."*

Befejeződött a Nagytétényi út építése, *„1975-re az útépítés hiánypótlások munkái húzódtak át."* Járdaépítést végeztek a Zambelli Lajos utcában és az Úttörők útján. Társadalmi munkában a Március 15. és a Füttyös utcákban épült járda. Közvilágítási lámpasűrítést történt a Hámán Kató, a Batthyány és a Koltói Anna utcákban. A Kelenföldi Közért Vállalat a Bartók Béla út 57. szám alatti és a Zambelli Lajos utca 20. szám alatti húsboltjaiban, valamint a Nagytétényi út 292. szám alatti élelmiszerboltjában végzett felújítást, karbantartást.[638]

Az 1975. évi kerületfejlesztési tervjavaslat szerint az év során a Bartók Béla úti lakótelepen átadásra kerülnek a P/1 jelű épületek, s megkezdődik a P/2-3 jelű épületek építése 130 lakással. Átadásra kerül a szolgáltatóház (Patyolat felvevőhely, Ramovill javító, cipőjavító, Fodrász KTSZ és kozmetika, virágbolt). Megkezdik a bölcsőde, óvoda, iskola építését, *„de befejezését a kivitelező kapacitás problémái miatt csak 1976-ban várhatjuk."* A lakótelep II. ütemében, a tervek szerint, befejezésre kerül 284 db lakás. Megkezdődik a Nagytétényi út közvilágításának korszerűsítése, *„a munka kapacitáshiány miatt 1976-ra áthúzódik."* A Nagytétényi út 276. szám alatt kialakított felnőtt körzeti orvosi rendelő megnyitását az I. negyedév végére ígérték.[639]

---

[637] Ugyanott 69. kötet, 1975. január 14. VB ülés, Kelenföldi Közért V. beszámolója. 3-9. oldal
[638] Ugyanott 69. kötet, 1975. április 9. VB ülés, Tervteljesítés. 4-12. és 44-48. oldal
[639] Ugyanott 69. kötet, 1975. február 1. VB ülés, 1975. évi fejlesztési tervjavaslat. 1-2. oldal

Az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke 1974 decemberében rendeletet adott ki a templomi hitoktatás egységes szabályozásáról. Ezek szerint *„A templomi hitoktatás csak templomban és más istentiszteleti célt szolgáló helyiségben tartható heti 2 alkalommal 1-1 órában."* Keszthelyi Ferenc plébános 1975. január 31-én a kerületi Tanácsnak bejelentette, *„hogy a nagytétényi plébánia-templomban minden szombaton 3, 4 és 5 órai kezdettel, valamint vasárnap a 9 órás szentmisével kapcsolatban tartunk templomi hitoktatást."*

A március 29-én nagyszombaton megtartott feltámadási körmeneten a tanácsi ellenőr szerint 500-an vettek részt: 100 általános iskolás, 60 középiskolás, 40 egyetemista, 100 középkorú és 200 idősebb személy. A résztvevők többsége (60%) nő volt. 10 ministráns haladt a körmenet élén, őket 60 gyermek követte. *„A körmenetet a szokásos, hagyományos külsőségek mellett rendezték meg. A papság aktivitása különösen Nagytétényben volt tapasztalható, és a körmenet élén haladó 60 gyermek szervezésében nyilvánult meg. A házak ablakait csak Nagytétényben díszítették fel, másutt elvétve, néhány háznál volt tapasztalható."*

A június 1-jén tartott úrnapi körmeneten 300 hívő vett részt, 10%-a óvodáskorú, 10%-a iskolás, 10%-a fiatal, 70%-a középkorú, 70%-a nő. A menet élén 12 ministráns haladt, majd fehér ruhás kislányok, iskolások és énekkar. A körmenet útvonalán 4 virágsátrat (oltárral) állítottak fel, s a házak ablakait virágokkal, gyertyákkal díszítették. Az Egyházügyi Hivatal részére készült jelentés szerint a kerületben *„a körmenet Nagytétényben volt a legünnepélyesebb."*[640]

A kerületi Közegészségügyi-Járványügyi Szolgálat elemzése szerint a kerületben, Nagytétényben is *„Továbbra is gond a közcsatorna-hálózat lassú fejlődése, a szennyvízgödrök rendszeres tisztítása, a szabálytalan állattartás, az elavult kereskedelmi egységek léte, a kevés játszótér, a szemét elszállítása, az elszemetesedett utcák."* A szemétszállítás a Bartók Béla úti lakótelepen megfelelően működött, máshol a kimaradt járatok, az utcán maradt szemét okozott sok bosszúságot a lakosságnak. *„A nagytétényi Duna-parton folyó szemétfeltöltésnél a higiénés követelmények betartása nem problémamentes."* A szennyvízgödrök tisztítása – sokszor a lakosok hanyagsága miatt – nem volt zökkenőmentes. Nagytétényben is előfordult szabálytalan állattartás, nem megfelelően kezelt, nyitott trágyagödör. A terület levegőjét főként az üzemi füst, a gyári tevékenység szennyezte. A Metallochemia levegőtisztító rendszert épített, a Szolgálat szerint ezzel valamennyit csökkent a szennyező tevékenysége. A Húsipari Hizlaló Vállalat a sertések szállásrendszerének átalakításával és permetezéssel igyekezett csökkenteni a levegő szennyezését. A nagytétényi általános iskola működése – a zsúfoltság ellenére – megfelelt az alapvető közegészségügyi követelményeknek. Kisebb problémák okoztak állandó gondot: kitörött ablakok cseréje, kopott táblák, a WC-k takarítása

[640] XXIII. 222. c. 14. doboz 003/4/1975., 005/2/1975. és 009/2/1975. számú iratok

stb. Az élelmiszerboltokban, vendéglátóipari egységekben az üzletek zsúfoltsága, tisztasága jelentett gondot, s az áruk tárolása során gyakran megsértették a közegészségügyi előírásokat.

A gyermekkori fertőzőbetegségek közül 1973-ban ismét gyakoribb lett a skarlát és a kanyaró. 1974-ben *„minden korábbinál magasabb volt a rózsahimlő megbetegedés. 1975. első felében a skarlát megbetegedések és a fültőmirigygyulladás száma nőtt."* A bölcsődében és az óvodában az észlelés napján az ilyen gyermekeket a lappangás idejére kitiltották. Ez az intézkedés évente egy-két alkalommal érintette az intézményeket. Az influenza kórokozói ellen 6 hetes védettséget biztosító oltással ezekben az években az idős embereket és az idült betegeket védték.[641]

Ezekben az években a VB többször is foglalkozott az úgynevezett cigánykérdéssel. 1975-ben az Egészségügyi Osztály jelentése szerint a kerületben cigánytelep nem volt. A cigány lakosság létszáma hozzávetőlegesen 45-56 lehetett. A gyermek és egészségügyi szolgálat 25-27 családot tartott nyilván és gondozott, *„bár a nyilvántartás csak hozzávetőleges, mert igen sok olyan család van, aki nincs bejelentkezve."* A legtöbb család ekkor a budatétényi körzethez tartozott (12 család). A megszűnt barlanglakásokból a cigány családok más kerületben helyezkedtek el, az egyéni házakba költözött cigányok pedig *„elvegyültek a kerület lakosai között."* A jelentés szerint a cigány lakosság közül 7 fő részesült rendszeres segélyben. Fertőző betegségek esetén érdekes módon azonosították a cigányokat. *„Egy-egy bejelentett eset kivizsgálásakor legfeljebb a család arcszínéből gondolunk a cigány eredetre, mert az egyéb körülmények nem mutatják a „cigány" fogalmát."*[642]

1975. első félévében néhány konkrét beruházás és felújítás - kivitelező hiányában - nem indult be. *„Rendkívül nehezen kaptunk kivitelezőt a Nagytétényi úti általános iskola felújításának befejezéséhez, a toldalék építéshez és külső tatarozáshoz. Hat kivitelező visszautasítása után, ismételt megkeresésünkre, a kerületi Lakáskarbantartó KTSZ vállalta el a munkát."* A Bartók Béla úti lakótelep II. ütemének kivitelezője, az Építőipari KTSZ lassan dolgozott, *„ezt bizonyítja az egyre húzódó átadás."* Az útfelújítási hitelkeretet a Fővárosi Tanács megemelte, a Műszaki Osztály év végéig ebből tervezte megoldani a Barackos út felújítását és az Akó utca építését. A félév folyamán romlott a helyzet a kereskedelem területén, például megszüntették a nagytétényi pékboltot. A Nagytétényi út 214. szám alatt, gyermekorvosi rendelő helyett, igen rövid idő alatt alakítottak ki egy 35 férőhelyes bölcsődét, *„mellyel a kerületi bölcsődei férőhelyek száma 404-re emelkedett További emelkedés a lakótelepi bölcsőde belépésével várható."*[643]

---

641 XXIII. 222. a. 2. 70. kötet, 1975. augusztus 21. VB ülés, Jelentés. 1-6. oldal

642 XXIII. 222. b. 162. doboz. Cigánykérdés dosszié szám nélkül

643 XXIII. 222. a. 2. 70. kötet, 1975. szeptember 9. VB ülés, Jelentés a kerületfejlesztési terv állásáról. 3-8 oldal

A nagytétényi általános iskolát 1975-ben szomorú veszteség érte. Elhunyt Dr. Bessenyei Ákos az iskola igazgatója. A Nagytétényi Polgári Iskolában magyar, német, latin tanárként kezdett tanítani 1942-ben. A polgári iskola megszűnése után a nagytétényi általános iskolában tanított tovább, melynek 1951-ben lett az igazgatója. Karizmatikus személyisége, szaktudása, tekintélyt parancsoló egyénisége és humánus vezetői módszerei eredményezték, hogy a nagytétényi iskola a kerület megbecsült, gyakran az élvonalban szerepelt intézménye lett. 24 éves vezetői munkája során sok nehézséggel, problémával kellett megküzdenie. A kerület legnagyobb tanulólétszámú, zsúfolt, tanteremhiánnyal működő iskola életének megszervezésével. Az 1950-es évek közepén folyó iskolabővítés elérésével, koordinálásával. A napközis csoportok, iskolaotthonos osztályok elhelyezésével. A tanítás feltételeinek megteremtése mellett gondot fordított a tartalmi munka fejlesztésére, például az orosz tagozatos nyelvoktatás beindítására, különböző pedagógiai, módszertani kísérletek bevezetésére. Az 1970-es években sok energiát fordított a zsúfoltság csökkentésére, a toldaléképület megépítésére. Ezt azonban sajnos már nem érte meg. Halálával egy nagy tudású pedagógussal lett szegényebb az oktatásügy. A képen az 1974/75. tanév évzáró ünnepélyén látható Bessenyei Ákos igazgató.

A kerület közművelődési tervét tárgyaló VB ülésen hangzott el, hogy a nagytétényi Művelődési Ház, bár átfogja a lakóterületi közművelődési munkát, adottságainál fogva alkalmatlan a korszerű kiscsoportos foglalkozások fejlesztésére. A Ház állaga erősen elavult, s bár felszereltsége javult, *„a közművelődés egészében jelentkező új követelményeknek nem felel meg."* A Ház megszüntetése nem került szóba, de a feladatok között megfogalmazásra került, hogy *„a kerületi új művelődési ház felépítéséig alkalmassá kell tenni a közművelődési feladatok ellátására."*

A Kastélymúzeum ezekben az években központja lett a képzőművészeti kiállításoknak és zenés tárlatlátogatásoknak, hangversenyeknek is helyet adott. 1975-ben került először megrendezésre a *„Tétény-Promontor Kulturális Napok"*, melynek változatos programjai sok érdeklődőt vonzottak.

A lakossági szolgáltatások területén 1975-ben a magánkisipar részesedése kb. 30% volt, s január 1-jén 332 kisiparos dolgozott a kerületben. Létszámuk 1971 óta folyamatosan nőtt, de 1975-ben nagyarányú csökkenés kezdődött. Az iparjogosítványok visszaadásának okai között gyakran a nyugdíjjogosultság szerepelt, de 1975-ben már főleg a magas adó. Iparmegvonásra leggyakrabban adótartozás miatt került sor, és ezekben az esetekben is *„rendkívül megnőtt a magas adóra való hivatkozás."* Nagytétényben is kevés volt a kisiparos az ács,

a bádogos, a cserépkályhás, az üveges szakmákban, s az egész kerületben nem működött szűcs, bőrdíszműves, fehérneműkészítő, műanyagburkoló kisiparos. 1975-ben a lakosság körében megnőtt az érdeklődés a szabad, képesítéshez nem kötött iparosok (pl. lakástakarító, ablaktisztító) iránt.[644]

1975 őszén felújították az Angeli utat a 6-os útvonaltól a diósdi sorompóig. *„Az útvonal felújítását folytatjuk jövőre Diósd irányában."* Az Angeli úthoz csatlakozva folytak a Barackos úti autóbuszvonal felújítási munkái. Erre a Műszaki Osztály nagy gondot kívánt fordítani, *„mivel a befejező munkák áthúzódnak a jövő évre és a téli időszakban a 13-as buszviszonylat közlekedtetését biztosítanunk kell."* Az osztály tájékoztatása szerint *„a nagytétényi iskola belső felújítása befejeződött, megtörtént a nyílászárók mázolása, a vizesblokkok helyreállítása."*

A Kereskedelmi Osztály arra hívta fel a figyelmet, hogy télen az áruellátásban szállítási gondok miatt problémák lesznek. *„A Budapesti FÜSZÉRT Vállalat 1-3 hetes késedelemmel tud csak szállítani."* Az üzletekben a fényezett rizs, hókristály és mokkacukor várhatóan nem lesz elegendő és étolajból is kevés várható.[645]

Az 1976. évi kerületfejlesztési tervben több nagytétényi beruházás, fejlesztés is szerepelt:

- A Bartók Béla úti lakótelepen a P/2-3 jelű középmagas házak (130 lakás) és a szolgáltatóházak építésének befejezése. A telepi általános iskola építése és átadása, a bölcsőde és óvoda építése.
- Árvízvédelmi gát építése.
- A Nagytétényi úti volt orvosi rendelő átalakításával 30 személyes öregek napközi otthona létesítése.
- A nagytétényi iskola 4 tanteremmel való bővítése és tatarozásának megkezdése.
- A Diótörő úti csapadékvízelvezető-árok kitisztítása a 70-es úttól a Barackos útig mindkét oldalon. A Hámán Kató utca csapadékvízelvezető-árkának rendezése (50 fm).
- Földutak karbantartása: Anger Jakab utca (400 fm), Koltói Anna utca (300 fm), Szilvafa utca (200 fm).
- Utak építése: Az Akó utcai útépítés és a Barackos út átépítésének befejezése.
- Gyalogjárdák építése: Bartók Béla út, Batthyány utca, Koltói Anna utca, Zambelli Lajos utca, Vitéz utca (összesen 1.400 méter).
- Vízhálózat bővítés: Angeli utca, Diótörő út, Szakiskola utca (összesen 1.400 méter).

[644] Ugyanott 70. kötet, 1975. október 14. VB ülés, Közművelődési terv. 2-9 oldal, valamint A magánkisipar helyzete. 3-6 oldal

[645] Ugyanott 70. kötet, 1975. november 11. VB ülés, Téli felkészülés. 1-6. oldal

- Elektromos hálózat bővítése: Barackos úton az Angeli úttól délre(8.150 fm), Barackos úti összekötő vezeték meghosszabbítása (180 fm), az Anger Jakab utcai vezeték meghosszabbítása (200 fm).
- Lámpasűrítés a Koltói Anna utcában.[646]

1976 elején a lakosságot élénken foglalkoztatták az árintézkedések. Az emberek felháborodtak a burkolt áremelések miatt. *„Január elején a karfiol 10 Ft, 15-én már 24 Ft." „A Sasad nevű szocialista monopólium kizsákmányolóbb, mint bármelyik kapitalista. Szégyen gyalázat, hogy a korábban maximum 25-30 Ft-os jácintért elkérnek 90-96 Ft-ot." „A lapos elem ára 4,50 Ft-ról 5,30 Ft-ra emelkedett, a boltokban azonban csak 10 Ft-osat lehet kapni."*

Az V. ötéves terv célkitűzéseit az emberek elfogadták, *„de érezhetően nem a hurrá optimizmus szintjén. Itt-ott idegeskedő, követelődző hangok is hallatszanak. Ezek elsősorban az árakkal, a rosszul dolgozó vezetők felelősségre vonásával kapcsolatosak."* A közellátásban gondot jelentett, hogy egyes körzetekben szegényes volt a választék. *„Például több helyről jelezték, hogy nem lehet szalonnát kapni, ugyanakkor Nagytétényből azt, hogy csak szalonnát kapni."*

A 3-as autóbuszt januárban csuklós járművekkel cserélték fel. Ez *„önmagában igen pozitív, de a lakosság hozzászokott az új típusú panoráma autóbuszok gyorsaságához. Most ezeket felváltották régi típusú, lassú csuklósokkal. Tetézte a gondot, hogy ezek a járművek ráadásul sokkal ritkábban járnak. Korábban 8-9 perc volt a sűrűség, most 15-23 perc."* Az üzemekben figyelemmel kísérték a mellék- és másodállásokkal kapcsolatos rendelet végrehajtásának tapasztalatait. Több munkásnak az volt a véleménye, hogy *„adjanak rendes fizetést és majd nem lesz másodállásra szükség."*

A közellátásban növekedett a hiánycikkek száma. Sokak szerint valósággá vált a *„drágább a leves, mint a hús"* közmondás. A budafoki piacon például egy leveszöldség 18-20 Ft-ba került. A március 15-i ünneppel kapcsolatban felvetették néhányan, hogy *„március 15-e miért nem munkaszüneti nap. Nekünk nagyobb ünnep, mint november 7."*

Nagytétényben is egyre több türelmetlen vélemény alakult ki a húsellátásról. *„Elterjedt a híre, hogy a húsfeldolgozó üzemek és nagykereskedelmi vállalatok az áremelést várják, hogy nagyobb haszonra tegyenek szert."* A szárazáru és más feldolgozott húsféleségek gyakran hiányoztak a boltokból. Egyes üzletek, például a nagytétényi ABC hetente csak egyszer kapott hentesárut és akkor is csak keveset.[647] A hússal kapcsolatos hírek igazak lettek. Júliusban a hús és húskészítmények ára 32-33%-kal nőtt.

A nagytétényi plébánia április 17-én tartotta meg a nagyszombati feltámadási körmenetet. A jelentés szerint az este ¼ 7 órakor kezdődött körmeneten kb. 350 fő vett részt. Általános iskolás korú 50, középiskolás 30, egyetemista 20,

[646] Ugyanott 71. kötet, 1976. február 17. VB ülés, Kerületfejlesztési terv. 37-45. oldal
[647] XXXV. 27. 1976/107. doboz b/44. Januári, februári, márciusi és áprilisi hangulatjelentések

középkorú 100 és idősebb 150. A nők létszáma ebben az évben is meghaladta a férfiakét. A menet élén 20 ministráns (közöttük lányok is), zárt tömbben 20 gyermek, idősebb férfiak és énekkar haladt. *„A körmenet gyertyás körmenetté vált, mert a menet élén haladóknál és a menetben is sokak tartottak kezükben égő gyertyát."* A húsvétvasárnapi szentmisén a jelentés szerint nagyon sokan voltak.[648]

A Dél-budai Cipőipari Szövetkezet 1976-ban ünnepelte megalakulásának 25. évfordulóját.

A jubileum alkalmából megjelent kiadványban Kenyér János, a szövetkezet alapítótagja és 1957 óta elnöke a szövetkezet létrejöttéről és negyedszázados történetéről nyilatkozott.

12 nagytétényi és 14 budafoki kisiparos elhatározására jött létre a XXII. kerületi Cipőjavító Szövetkezet, ahol 1951. február 1-jén indult meg a munka. 1953-ig csak javítással foglalkoztak, *„munkában nem szenvedtünk hiányt, mert rongyos cipő bőven akadt abban az időben."* 1954-ben kezdődött meg az új lábbelik készítése. A BESZKÁRT-nak és a honvédségnek botoscsizmát gyártottak, a tűzoltóknak 1955-56-ban csizmát, a Cipő Nagykereskedelmi Vállalatnak férfi szandált és utcai cipőt. Az 1956-os forradalom leverése után 22 nagytétényi tag külön vált a budafokiaktól, s 1957. január 2-án megalakították a Nagytétényi Cipő Szövetkezetet. Ugyanebben az évben – bérleményként – megkapták a Március 15. utca 3. szám alatti telephelyet. *„A telken egy volt gabonaraktárt alakítottunk át műhelynek. Csupán a gerendák voltak meg, a mennyezetet, a válaszfalakat magunk húztuk fel, mindössze két kőműves szakmunkás közreműködésével."*

Augusztus 20-án avatták fel az új üzemet, ekkor már 50 tag dolgozott a szövetkezetben. 1958-tól női cipőt gyártottak exportra, a svédeknek bundacipőt, majd a Szovjetuniónak rámán-varrott cipőket. 1959-től áttértek a ragasztott eljárású női cipő és a keresztülvarrott női műkorcsolyacipő gyártására a Benelux államok részére. 1963-ban a Kék Duna Szövetkezettel és a XXII. kerületi Cipőjavító Szövetkezettel fúziót hajtottak végre, s 400 főnél nagyobb létszámú szövetkezet alakult ki.

A Gellért tér és Nagytétény között 21 javító fiókjuk működött. 1965-ben leadták a javítást és szolgáltatást, s ettől kezdve csak árutermeléssel foglalkoztak, kizárólag exportra. 1966-ban megvásárolták a nagytétényi te-

[648] XXIII. 222. c. 13. doboz 03/001/1976. számú irat

lephelyet, felújítási tervet készítettek, s 1968-ban megkezdték az új üzemcsarnok építését. Az épület 15 millió forintos beruházással 1970-ben készült el. A régi konstrukcióban évente 177.000 pár cipőt gyártottak, ez 1976-ra 300.000 párszámra emelkedett, miközben a szövetkezet termelési értéke 5 év alatt a kétszeresére nőtt.[649]

A Végrehajtó Bizottság májusban foglalkozott a nagytétényi iskola bővítésével. *„Elsődleges szempont volt, hogy a Bartók Béla úti lakótelep iskolaépítésének késedelme miatt rendkívül zsúfolt iskolában az új iskola üzembe helyezéséig nem zavarhatja a beruházás a tanítási munkát. Emiatt az építést csak 1976-ban eszközölhetjük."* Az iskola a terv szerint 4 tanteremmel bővül. Legtakarékosabban az Iskola utcai épületszárnyhoz építhető a toldalék. *„A kivitelezés a jelenleg azon a területrészen elhelyezkedő vizesblokk helyiségek minimális átalakítását teszi szükségessé. A toldalékrész fűtése a jelenlegi fűtési rendszer bizonyos mértékű bővítésével biztosítható."* A bővítési munkákat a tervek szerint 1976. július 1-jén kezdik meg, s befejezését 1977. augusztus 31-re ígérték.[650]

Az óvodai igényeket már több éve nem tudták kielégíteni a Bartók Béla úti lakótelep körzetében, ahol a legkritikusabb helyzet alakult ki a kerületben. *„46 férőhelyen 70 gyermek elhelyezését biztosította szükséghelyen a Tanács. 24 iskolába készülő gyermek helyére 115 a jelentkező."* Egyre nagyobb gondot okozott az óvónői ellátottság biztosítása is. Az álláshelyek 21%-a betöltetlen volt, vagy képesítés nélküli óvónőkkel látták el 1976-ban a kerületben. Az általános iskolai ellátottság tekintetében a fővárosban az utolsó előtti helyet foglalta el a XXII. kerület. A zsúfoltság tekintetében a legsúlyosabb helyzet szintén a lakótelep körzetében alakult ki. A Bartók Béla úti általános iskola átadása után ez a feszültség átmenetileg csökkenni fog a körzetben, de néhány év elteltével a létszámnövekedés újabb problémákat vethet fel. Éppen ezért a nagytétényi iskola *„toldaléképületének minél előbbi megépülése a tankötelezettségi törvény végrehajtása szempontjából is nélkülözhetetlen."* Jelenleg több tanulócsoport számára szükségteremben, vállalati helyiségben, Művelődési Házban folyt a tanítás. A testi nevelés és az egészségügyi nevelés feltételei is hiányosak voltak, mert az iskola nem rendelkezett megfelelő sportudvarral.

A kerületben mintegy 72%-ot tett ki a fizikai dolgozók gyermekeinek aránya. Létszámuk a nagytétényi, a barossi és a budatétényi iskolákban volt a legnagyobb. A pedagógusok differenciáltan is foglalkoztak velük, igyekeztek sokoldalúan elősegíteni kulturális fejlődésüket. Az utóbbi években nagy problémát jelentett az általános iskolák működésében a személyi ellátás megfelelő biztosítása. Nevelőhiány miatt képesítés nélküli pedagógusok beállítására került sor, arányuk az 1975/76. tanévben elérte a 16%-ot. Ellátottság szempontjából a legsúlyosabb helyzet a zsúfoltság és a távoli fekvés miatt a Nagytétényi úti iskolában alakult ki. A gondok ellenére a tartalmi munka fejlődött Tétényben. Több új, korszerű

[649] Dél-budai Cipőipari Szövetkezet 25. éves jubileumi kiadványa, 3-4. oldal, Budapest, 1976
[650] XXIII. 22. a. 2. 71. kötet, 1976. május 11. VB ülés, Bejelentés. 1-3. oldal

törekvés honosodott meg az iskolában. Például itt folyt az automatikus továbbhaladás kísérlete I. és II. osztályban. Az 1970-es évek közepére az iskolavezetés struktúrája korszerűtlen lett, a több évtizeddel azelőtti feladatokhoz igazodott. Ugyanakkor az igazgatók munkaügyi, gazdasági, személyzeti, pedagógiai feladatai rendkívüli módon megnövekedtek, mely sok feszültséget okozott a mindennapi munkában. Az 1976/77. tanévben nyugdíjazások és más személyi okok miatt 7 új igazgató kezdte meg működését a kerületben, A Nagytétényi úti általános iskola igazgatója Müller Istvánné lett.

Az Iparművészeti Múzeumhoz tartozó Nagytétényi Kastélymúzeum bekapcsolódott a kerület közművelődési munkájába. Állandó és időszaki kiállításokat rendezett, a kerület művészeinek bemutatkozási lehetőségeket biztosított. Itt működött a Promontor Képzőművész Klub, s állandó színhelye lett a kerületi Zeneiskola és a Filharmónia által tartott hangversenyeknek.[651]

A kerület életében 1975 óta kiemelkedő esemény lett az évenként megrendezett *„Tétény-Promontor Kulturális Napok"* rendezvénysorozata.,

Az 1976. évi programok közül kiemelkedett a Magyar Rádió és Televízió szimfonikus zenekarának hangversenye, Lehotka Gábor és Kistétényi Melinda orgonaestje. Nagy közönségsikere volt a dalostalálkozónak, a képzőművészeti, fotó és úttörő kiállításoknak, az irodalmi esteknek. Helyet kaptak a programban az Ünnepi Könyvhét rendezvényei, a Madách Színház gyári irodalmi műsora a Chinoinban, s az ekkor már európai hírű rózsakiállítás. A képen a nagytétényi iskola kórusa látható.

A vásárlóknak sok bosszúságot okozott, hogy egyes kereskedelmi egységek hiánycikkeket produkáltak úgy, *„hogy keresett cikkeket visszatartanak és hálapénz ellenében értékesítik őket."* A magas zöldségárak is rossz közérzetet váltottak ki a háziasszonyokból. *„Ehhez az is hozzájárul, hogy a budafoki piac 20-30%-kal drágább, mint a környékbeli albertfalvai vagy lágymányosi piac."*

A július elsejei húsárak emelése után az emberek azt kifogásolták, hogy a bejelentett árnál is drágábbak lettek a termékek. *„És ez nem csak az éttermekben van így, hanem a konzerveknél is. Pl. sóletbab 16,50 Ft helyett 23 Ft. A csirkezúza 14 Ft volt, most 42 Ft, a csirkenyak 12 Ft-ról 24 Ft-ra emelkedett."* Nyáron gondot jelentett egyes élelmiszer-áruházak, közértek rossz ellátása. *„Különösen a nagytétényi lakótelep ABC áruházában, ahol egyes húsféleségek és zöldség frissen ritkán, vagy egyáltalán nem kapható."*[652]

[651] XXIII. 22. a. 2. 72. kötet, 1976. július 13. VB ülés, Művelődési Osztály beszámolója. 1-8. oldal

[652] XXXV. 27. 1976/107. doboz b/44. Júniusi, júliusi és augusztusi hangulatjelentések

Augusztusban a kerület tömegközlekedésének helyzetéről és fejlesztéséről tárgyalt a Végrehajtó Bizottság. A Műszaki Osztály jelentése arról számolt be, hogy 1976. január 2-től a 3-as szóló autóbuszokat csuklós járművekkel váltották fel. Emiatt ugyan az átlagos követési időközök kismértékben növekedtek, *„viszont az óránkénti szállítóképesség mintegy 20%-kal nőtt."* A 103-as autóbusz vonalán másodikától 1 darab többletautóbusz közlekedett, s *„1976. V. 31. óta meghosszabbított útvonalon, az Angeli utca helyett a Vasút utcáig közlekedik."* A 13-as vonalán január 2-án típuscserét hajtottak végre, *„ez járművenként 25% többletférőhelyet jelent."* 1976. július 1-jén megszüntették az alacsony kihasználtsággal közlekedő 43/A villamost. *„Ez az intézkedés az utazóközönséget nem érintette hátrányosan és javította a 43-as villamosviszonylat utazási lehetőségét."*

1976-ban az alábbi BKV járatokat vehették igénybe a nagytétényi lakosok:

A 3-as autóbusz vonalán 6 db. Ikarus 1800-as busz közlekedett csúcsidőben 11-13 percenként, napközben 14-15 percenként. A menetidő a Móricz Zsigmond körtérig 34-35 perc volt. Az első járat 4 óra 10 perckor indult, az utolsó 22 óra 30 perckor.

A 103-as vonalán 5+2 db. Ikarus 260-as autóbusz közlekedett csak csúcsidőben. Reggel 4 óra 15 perc és 7 óra 30 perc között, délután 13 óra és 18 óra 30 perc között járt, 26 perc menetidővel..

A 13 (A, B, Y,)-as vonalán 3 db. Ikarus 556-os autóbusz közlekedett csúcsidőben 6-12 percenként, napközben 30-60 percenként. Az első járat 7 óra 5 perckor (5 óra 15 perckor), az utolsó 21 órakor (18 óra 30 perckor) indult. A menetidő 18 perc volt.

A 43-as ikervillamos csúcsidőben 8+8 kocsival, napközben 4 kocsival közlekedett, egész nap 10 percenként. Budafokra 21 perc alatt ért. Az első járat 3 óra 50 perckor indult, az utolsó 0 óra 30 perckor. Az éjszakai járat 30 percenként közlekedett.

A BKV és a Közlekedési Főigazgatóság közlekedésfejlesztési tervében már megfogalmazódott a 43-as villamos megszüntetésének elképzelése. Ezek szerint a VI. ötéves terv során a Nagytétényi utat a Hungária Műanyagfeldolgozó Vállalatig, a 43-as villamos megszüntetésével átépítik. *„A villamosviszonylat felszámolásával szabaddá vált területen 2 sávos út épül, megoldva a budatétényi sorompónál a forgalom alábújtatását a MÁV vasút alá. A Közlekedési Főigazgatóság ezen munkák tanulmánytervét elkészítette, a munkálatok becsült költsége 320 millió Ft."*[653]

A Fővárosi Tanács 4/1974. számú rendelete lehetőséget adott arra, hogy fiatal házasokat átmeneti szállásokban helyezzenek el, míg végleges lakást nem kapnak. Ezzel kívánták elősegíteni a tanácsi értékesítési lakásra váró fiatalok családalapítását. Átmeneti elhelyezésre felszabaduló egy szobás

[653] XXIII. 22. a. 2. 72. kötet, 1976. augusztus 10. VB ülés, Műszaki Osztály jelentése. 2-4. oldal és melléklet

komfort nélküli vagy félkomfortos lakásokat használtak fel. A Fővárosi Tanács Lakásügyi Osztálya az 1976-1977. évekre 26 átmeneti lakást biztosított a kerületnek az I-XIV. kerületben. A Lakásügyi Osztály által előterjesztett és a VB által elfogadott névjegyzékben 11 nagytétényi fiatal házaspár is szerepelt.[654]

Az első félévben befejeződött a pótelőirányzatból finanszírozott útátépítés a Barackos úton. Az Akó utcai csatornaépítés azonban szeptemberben még tartott. Nem kezdte meg a földutak javítását – az ígéret ellenére – a Költségvetési Üzem. A Barackos úti vízhálózat-bővítés, a vízvezeték összekötése a tervek szerint 1976 végéig elkészül. A Nagytétényi úti vízvezeték (a lakóteleppel szembeni családi házas településen) még nem épült, *„mert a lakosság a társadalmi munkához gépi segítséget kér, amelyet a I. félév folyamán nem tudtunk biztosítani."* A Bartók Béla út távbeszélő-hálózata elkészült, az állomások 80%-át bekötötték. *„A fennmaradó telefonállomásokat tartalékolják a közintézmények részére."* A szolgáltatóházak átadás-átvétele megtörtént. *„Üzembe helyezésük és egyben birtokba adásuk közművi bekötések hiánya miatt késik, várhatóan november előtt a megnyitásuk nem lehetséges."* A lakótelep óvodaépítése az első félévben nem haladt, *„nagyobb ütemű építkezést ennél a létesítménynél csak szeptember után várható."* Az iskola építése viszont befejeződött. Tervszerűen előkészítették a nagytétényi általános iskola bővítési munkáit, a szerződést is megkötötték. Az építkezés azonban nem júliusban, hanem csak a II. félévben kezdődik meg. Az iskola külső tatarozása késik, *„miután a Budafok téri általános iskola életveszélyessé vált, vakolatának leverésére intézkedni kellett. Emiatt a külső tatarozás időbeli elhúzódásával kell számolni."*[655].

A nyár végére elkészült a Bartók Béla úti általános iskola, a befejezett épületet azonban csak késéssel tudták átadni, ezért a tanévnyitó ünnepélyt szeptember 19-én, vasárnap kívánták megtartani. Az iskola története azonban tragédiával kezdődött, s az évnyitót nem lehetett megtartani.

Szeptember 14-én, kedden a déli órákban hatalmas gázrobbanás történt, amely az új iskolaépület felét romba döntötte. Sajnos áldozatok is voltak. Két pedagógus és az iskolatitkár vesztette élet. Öt súlyos sebesültet és néhány könnyebb sérültet a romok alól mentettek ki. Az iskola osztályait szétosztották a kerületben. A felsősöket a zsúfolt nagytétényi iskola fogadta be, a Sertéshizlaló irodaházában egy első osztály tanult, a többi osztályt a budatétényi, a barossi iskolákban és más intézményekben helyezték el. A nagytétényi pártházban gyülekező alsós csoportokat autóbusszal szállították a kijelölt helyszí-

[654] Ugyanott Lakásügyi Osztály előterjesztése. 1-4. oldal
[655] Ugyanott 72. kötet, 1976. szeptember 14. VB ülés, Tervosztály jelentése. 2-11. oldal

nekre. Közben megkezdődött a helyreállítás, s az 1977/78. tanévet már az újra megépült iskolaépületben kezdhették meg a lakótelepi gyerekek.[656]

Szeptemberben a nagytétényi lakosságot, sőt az egész kerületet a gázrobbanás és annak következményei foglalkoztatták. A tényeken kívül a legkülönfélébb, a valóságnak nem megfelelő rémhírek terjedtek el az áldozatok számáról és az anyagi kár nagyságáról. Például *„A robbanás autókat fordított fel, járókelőket sebesített meg, lakások rongálódtak meg, társadalmi munkát végző szülők és vállalati dolgozók is tartózkodtak az épületben...”* A kerületi Pártbizottság hangulatjelentése szerint *„a mintegy 500 gyermek zavartalan tanulását, napközis ellátását. a körülményekhez képest biztosítva látjuk.”*[657]

Október 17-én, vasárnap délután 15,30 órakor a Nagyboldogasszony templomban bérmálást tartottak. Az előkészítő oktatásokat szeptemberben, szombaton délután és vasárnap délelőtt a 9 órás szentmise után tartották meg a templomban. A bérmálási szertartatáson kb. 300 fő vett részt, akik a templomot teljesen megtöltötték. 50 gyermeket bérmált meg Kisberk Imre székesfehérvári püspök.[658]

A nagytétényi általános iskola egyik 8. osztálya 1973-ban

[656] nol.hu/kultura/kepmento_tragedia_evnyito_elott-1422339
[657] XXXV. 27. 1976/107. doboz b/44. Szeptemberi hangulatjelentés
[658] XXIII. 222. c. 13. doboz 06/2/1976. számú irat

Nagytétény az újabb reformkísérletek idején (1977-1981)

Barczi Gyula tanácselnök – egészségi állapota miatt – 1976. december 31-i hatállyal korkedvezménnyel nyugdíjba vonult. Az MSZMP budapesti és kerületi bizottsága javaslatára a VB -1977. január 15-évél – Varga Kovács János tanácselnöki megbízásával egyetértett.[659]

A kerületben 1969 szeptembere óta működött a Nevelési Tanácsadó, mint a gyermekvédelmi munka speciális intézménye. Azért jött létre, hogy *„Segítséget nyújtson azoknak a 3-18 éves gyermekeknek, fiataloknak, akik magatartási, alkalmazkodási, tanulmányi vagy egyéb pszichés gondokkal küzdenek."* 1974-től minden évben elvégezték az ősszel tankötelessé váló gyermekek kiegészítő iskolaérettségi vizsgálatát is. A Nevelési Tanácsadóban gondozott gyerekekkel kapcsolatos alábbi adatok kerületi szintűek, de arányaikban a nagytétényi iskolára is igazak a sokatmondó számok. A 6-14 éves gondozott gyerekek száma az 1972/73. tanévben 64 fő volt, az 1975/76. tanévben már 160 fő. Tanulási nehézséggel 1972/73-ban 20 tanulót gondoztak, 1975/76-ban 65 főt. Magatartási zavar miatt 1972/73-ban 30 gyermekkel foglalkoztak, 1975/76-ban már 78 gyermekkel. A problémák hátterében 1972/73-ban nevelési hiba állt 6 esetben, 1975/76-ban 20 esetben. Komplex ártalom miatt 1973/74-ben 17 tanulót gondoztak, 1975/76-ban 98-at. Érdekesek az iskolaérettségi vizsgálatok adatai is. 1972/73-ban 96 óvodást vizsgáltak meg. Közülük 34 lett iskolaérett, 41 főt korrekciós osztályba javasoltak, 2 főt egy tanévre felmentésre javasoltak. 1975/76-ban 90 megvizsgált óvodás közül 28 lett iskolaérett, 36 gyermeket korrekciós osztályba, 19-et felmentésre javasoltak.[660]

Az 1976. évi kerületfejlesztési terv nagytétényi elképzelései közül a Bartók Béla úti lakótelepen két 65 lakásos épületet és másik 3 épületben 120 lakást adtak át. Az előző évről áthúzódó *„Barackos úti útfelújítás és korszerűsítés, az Akó utcai út- és csatornaépítés néhány hiánypótlási munka kivételével elkészült."* A vízvezeték építése elmaradt a Szakiskola utcában, *„mert az év végén történő kitűzés után az időjárás már nem tette lehetővé a földmunka elvégzését."* A Diósdi Ivóvíz Társulással közösen valósult meg a Diótörő úti vezeték kiépítése. Itt főleg hétvégi üdülők álltak, s néhány családi ház. *„A beruházás költségét az érintett tulajdonosokra közműfejlesztési hozzájárulásként kivetjük."* Korszerűsítették a közvilágítást a Nagytétényi úton a fénysorompótól kezdődő útszakaszon. Az Óhegyen az ELMŰ által elvégzett rekonstrukciós munkával javult az elektromos ellátás.

Az 1976. évi tanácstagi beszámolókon elhangzott nagytétényi javaslatok közül több megvalósult. Íme közülük néhány: A Bartók Béla úti lakótelepen élők arra hívták fel a figyelmet, hogy hibás az elektromos vezeték.

[659] XXIII. 222. a. 2. 73. kötet, 1977. január 11. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2-3. oldal

[660] Ugyanott Jelentés a Nevelési Tanácsadó munkájáról. 1-6. oldal és mellékletek

Ennek korszerűsítése 1977 tavaszán elkezdődött. A lakók postaláda elhelyezését kérték a lakótelepen, *„amelynek felszerelése az ABC áruház előtt megtörtént."* A felszólalók kérésére sűrítették a 3-as és a piros 3-as járatokat. Több helyről, például a Kastélymúzeum környékéről is sürgették a szemét elszállítását, amelyről a Tanács gondoskodott. A vasút környékén lakók észrevételezték, hogy a vasúti töltés alatt nyitott patkánymérges dobozokat helyeztek el. A KÖJÁL intézkedésére a veszélyes dobozokat elszállították. A tényiek javaslatára a Kastélymúzeumhoz vezető úton ismertető táblákat helyeztetett ki a Művelődésügyi Osztály.[661]

Februárban *„A Bartók Béla úti iskola építőivel, kivitelezőivel tanácskozás történt, ígéret hangzott el, hogy június 30-ra az épületet felépítik, a műszaki átadás megtörténik."*

A kerület 1977. évi kerületfejlesztési tervében szereplő nagytényi elképzelések:

- A Bartók Béla úti lakótelepen a P/1-2-3 jelű épületek környezetének, a szolgáltatóház és az ABC áruház környékének parkosítása. A szolgáltatóházban a női- férfi fodrászat, a kozmetikai részleg, a Patyolat fiók, a papír-írószerbolt és a cipőjavító fióküzlet üzembe helyezése. Az óvoda-bölcsőde épületének befejezése. A II. ütemben épülő lakóépületek befejező munkái, 85 lakás átadása.
- A Szabó-telep rétegvíz átemelőberendezés építésének megkezdése.
- Autóbuszjáratok sűrítése a 3-as és piros 3-as vonalon (3+1 kocsival).
- A nagytényi iskola sport- és zsibongóudvarának kialakítása. *„Az iskola udvarának pótlására az Úttörők útja 14. szám alatti szanált területen létesítünk zsibongó- és sportudvart, aszfaltos kispályával."* Megkezdődik a toldaléképület építése, azonban *„a beruházás átadása csak 1978-ban várható."* Befejeződik az iskola külső tatarozása.
- A Csókási Pál utcai vasúti aluljárót a gépkocsiforgalom elől lezárják, a gyalogos forgalmi területet rendezik, kialakítják.
- A Diótörő út csapadékvíz-elvezető árkának tisztítása a 70-es úttól a Barackos útig mindkét oldalon.
- Az Akó utcai útépítés befejezése.
- Az Angeli utcában 5 db autóbuszperon létesítése a BKV-val történt egyeztetés alapján.
- Vízhálózat bővítés az Angeli (500 fm), a Kolozsvári (250 fm) és a Szakiskola (400 fm) utcákban.
- Elektromos hálózatbővítés a Barackos úton (150 fm) és a Diótörő úton (200 fm).[662]

---

[661] Ugyanott 73. kötet, 1977. április 12. VB ülés, Az 1976. évi terv teljesítése. 4-14. oldal, valamint Tanácstagi beszámolókról előterjesztés. 4. oldal

[662] Ugyanott 73. kötet, 1977. február 15. VB ülés, Jegyzőkönyv. 8. oldal, valamint 1977. évi fejlesztési terv. 7-9. oldal és mellékletek

Márciusban a Műszaki Osztály az engedély nélküli építkezésekről tájékoztatta a Végrehajtó Bizottságot. Az 1976. évi ellenőrzéseik során 35 engedély nélküli, illetve az engedélytől eltérő építkezést tártak fel, s összesen 85.368 Ft építésrendészeti bírságot szabtak ki. Az engedély nélküli építkezésből 12 db Nagytétényben történt. A legtöbb (5 db) a Diótörő utcában, de a Barackos úton, a Bartók Béla úton, a Kassai és a Kolozsvári utcákban is találtak ilyen építkezést. A Műszaki Osztály ezek közül 8 esetben fennmaradási engedélyt adott ki. Az Osztály megállapította, hogy *„A kiszabott építésrendészeti bírságok összege alacsony, arra is részletfizetési kedvezmény adható, így a visszatartó hatás kétes."* Az is problémát jelentett, hogy a megbírságolt személyek csak 4-5 felszólítás után tettek eleget befizetési kötelezettségüknek. Új jelenségre is felfigyeltek: *„A melléképületeket bérbe adják lakás céljára, később pedig a bérlő elkezd terjeszkedni."*

1977. április 9-én a kerületben minden plébánia tervezett feltámadási körmenetet, de az eső miatt csak 3 helyen, közöttük a nagytétényi plébániatemplomban tartották meg. 18 órakor kezdődött a szentmise, melyen *„olyan sokan voltak, hogy az ajtón már nem lehetett bemenni. Minden második ember adott pénzt a perselybe. Az istentiszteletet a Himnusszal fejezték be, majd elkezdődött a körmenet."* - olvasható a kiküldött ellenőr jelentésében. A körmenet élén egy férfi vitte a Jézus szobrot, utána egy ministráns a keresztet, majd 13 ministráns következett. Négy férfi vitte a baldachint, mely alatt a plébános haladt. *„A házak ablakaiban sok helyen égett a gyertya, egy helyen kereszt is volt."*

Április közepén megkezdték az elsőáldozási oktatásokat a templomban. Két hónapon át a szabad szombatos héten szombaton délután 2 órától 4 óráig, a másik héten vasárnap délután 3 órától 5 óráig tartottak a foglalkozások. Az 1977/78. tanévben a nagytétényi plébániatemplom hitoktatásait négy tanulócsoportban szombaton délután 3 – 4 és 5 órai kezdettel és vasárnap délelőtt 10 órai kezdettel a templom oldalkápolnájában tartották meg.[663]

1976. január 1-jén központi áremelések történtek az országban. Az építőanyagok, a bútorok, a papír, a szolgáltatások átlag 32-33%-kal lettek drágábbak. Július 1-jén a hús és húskészítmények ára nőtt 32-33%-kal. 1977. január 10-től a konzervekért és a fagyasztott termékekért kellett 25%-kal többet fizetni. A hivatalos magyarázatok szerint a nyugati energiaválság *„gyűrűzött"* be hazánkba, ez okozta az átmeneti nehézségeket. Az áremelések hatására a nagytétényi boltokban is csökkent a kereslet a drágább áruk iránt. A Kelenföldi Közért Vállalat igazgatója 1977 májusában a VB számára készült jelentésben arról számolt be, hogy *„az elmúlt év II. félévétől életbe léptetett árváltozás hatása a kereslet alakulását kedvezőtlen irányban befolyásolta."* A drágulások

[663] XXIII. 222. c. 13. doboz 01-03-011/1977. számú iratok

miatt például tőkehúsból az értékesítésük 8%-kal csökkent. A kereslet a sertés- és marhahús vonatkozásában az olcsóbb áruk felé tolódott el. Hentesárukból (szalámifélék) is főleg az olcsóbb termékeket keresték a vásárlók. Ugyanez igaz volt a baromfi termékekre is. Tojásból viszont, *„tekintve, hogy húspótló szerepe megnövekedett, jelentős forgalomnövekedést értünk el."* Étolajból és margarinból az első negyedévben nem állt megfelelő mennyiség a vásárlók rendelkezésére. Jelentősen növekedett a száraztészták, s a háztatásokban ekkor komolyabb szerepet betöltő konzerváruk forgalma. A kereslet mérséklődését, az áremelkedés mellett, a belépett konkurencia, az 1976-ban megnyílt SKÁLA áruház elszívó hatása a vártnál jobban növelte.

A Dél-Budai ÁFÉSZ a tervezett forgalmától 1976-ban 6,8%-kal maradt el, többek között a FÜSZÉRT Vállalat által szállított áruk hiánya miatt. Tésztaféléből például keveset vagy egyáltalán nem kaptak. Párizsi, virsli, krinolin megrendelésük 20-30%-a érkezett csak a boltokba. A keresett és megrendelt zöldborsó, zöldbab MIRELIT áruknak is csupán 30%-át kapták meg. A szövetkezet üzleteiben az üdítőitalok közül keresett lett a Pepsi-Cola, a kalóriaszegény Deit, a Sztár-Cola és a Márka üdítőital. Az ÁFÉSZ *„A tejtermékek, félkészítelek, halkonzervek széles körben való megismertetése céljából az év során boltjaiban több alkalommal kóstolóval egybekötött árubemutatót szervezett."*[664]

1977. január 1. és június 30. között átadásra kerültek a Bartók Béla úti lakótelep I. és II. ütemének lakóépületei és megkezdődött környezetükben a parkosítási munka. A szolgáltatóházban 3 üzlet megkezdte működését, a fodrászok és a cipészek augusztusban nyitottak. A 100 férőhelyes bölcsőde műszaki átadása megvalósult, *„az intézmény az őszi hónapokban megnyithatja kapuit a gyermekek előtt."* Elkészült és műszakilag átadásra került az újjáépült iskola is. A 150 férőhelyes óvoda megnyitására a tervek szerint szeptemberben kerül sor. *„A nagytétényi úti általános iskola tetőgerendájának cseréjét (gombásodás miatt) augusztus hónapban kezdi meg a kivitelező."* Az Akó utcai út- és csatornaépítés hiánypótló munkái befejeződtek, azonban *„A téli fagykárok elhárítása miatt az Angeli utca aszfaltozása elmaradt."* Az első félévben beszakadások történtek az Óhegyen, *„amelyek jelentős károkat okoztak és azonnali intézkedést, anyagi eszköz felhasználását igényelték."*[665]

Az 1976/77. tanévben nagyon nehéz munkakörülmények között folyt a tanítás a nagytétényi iskolában. A Bartók Béla úti általános iskolát ért szerencsétlenség után az ottani 7 felső tagozatos osztály és az iskolavezetés itt kapott elhelyezést. Ez gyakorlatilag 3 tanterem teljes és négy terem közös használatát

[664] XXIII. 222. a. 2. 73. kötet, 1977. május 10. VB ülés, Közért Vállalat beszámolója. 3-4. oldal és Dél-budai ÁFÉSZ beszámolója. 5. és 7. oldal

[665] Ugyanott 74. kötet, 1977. augusztus 16. VB ülés, A fejlesztések helyzete. 3-8. oldal

jelentette az iskola földszintjén. Mindkét nevelőtestület mindent megtett – sikerrel – a békés egymás mellett élés érdekében, a kényszerhelyzet azonban megakadályozta terveik megvalósítását. Tétényben nem alakíthatták ki a szaktantermeket, szemléltetőeszközeik zsúfoltan raktározva várták használatbavételüket. Munkaerő szempontjából Nagytétényben a felső tagozat teljes szakos ellátottsággal dolgozott, az alsó tagozaton 5 képesítés nélküli pedagógus tanított. Az iskola a nehéz körülmények ellenére a tanév során szép eredményeket ért el. Az orosz tagozatos 8.a osztály lett az iskola büszkesége. Tanulói közül hárman is dicsőséget szereztek az intézménynek. Egyikük történelemből az országos szaktárgyi versenyen második helyezést ért el, ketten pedig a kerületi magyar szaktárgyi versenyen I. és II. helyezettek lettek. Április közepétől május elejéig szakfelügyeleti látogatás, ellenőrzés vizsgálta meg a magyar tantárgy tanításának helyzetét. Három tanárnő óráit látogatta meg a szakfelügyelő: Hargitai Gézánét, aki már 32 éve, Takács Klárát, aki 25 éve és Oszlay Istvánnét, aki 3. éve tanított az iskolában. Látogatása végén, jelentésében így jellemezte a három pedagógus munkáját a szakfelügyelő: *„Nem kötelességből, hanem tanítványaik emberi és szakmai fejlődését féltő szeretettel figyelve, segítve, olthatatlan érdeklődéssel tanítanak.”* [666]

A kerületi Művelődési Ház beszámolójelentése szerint a Nagytétényi Művelődési Ház állapotfelmérése megállapította, *„hogy az épület udvari – korábban lakás – része annyira elavult, hogy felújítása nem célszerű, le kell bontani. A színpad, nagyterem, büfé, iroda-rész felújításra szorul, megfelelő karbantartással még hosszabb ideig üzemeltethető.”*

Felújításra szorult az említett rész parkettája, nyílászáró szerkezete, tetőrésze. Ebből 1977-ben a nagyterem és az iroda parkettáját csináltatták meg a Lakáskarbantartó Vállalattal.[667]

1976/77-ben a Metallochemiában túlfeszített és technológiailag megalapozatlan termelést folytattak, amelynek következtében a kéményen eltávozó füstgázok nagymértékben szennyezték a gyártól 200 méteres távolságban húzódó lakóterületet.

1977 nyarán 62 utcát, 6.000 felnőtt és 1.080 gyermek lakóhelyét veszélyeztetett területnek nyilvánították. A gyár orvosának megállapítása szerint több mint száz dolgozó lett súlyosan ólommérgezett. A KÖJÁL vizsgálata magas ólomszennyezettségről számolt be. A levegőterhelés adatai azt bizonyították, hogy 1977-ben 197 tonna ólomtartalmú por került a levegőbe. Ekkor végeztek először átfogó talaj-, víz- és növényvizsgálatokat. Az eredmények

[666] XXIII. 222. b. 167. doboz 7005/1977. számú gyűjtőív
[667] Ugyanott 166. doboz Művelődési Ház beszámolója. 4. oldal

komoly szennyezettséget jeleztek, ezért az állam felvásárolta a mintegy 2.000 tulajdonostól a szennyezett zöldségféléket, gyümölcsöket, s betiltották az itt lévő kutak vizének fogyasztását.

A Végrehajtó Bizottság több alkalommal foglalkozott a problémával. Augusztusban a tanácselnök bejelentette, hogy folyik a vizsgálat a Metallochemia légszennyezésének ügyében, s elkezdődött a lakosság szűrése. Az üzem ólomtermelése leállt. *„A legutóbbi értesülés szerint már szerelik a szűrőberendezést, amelyet azonban a gyakorlatban ki is kell próbálni."*[668] Szeptemberben a vizsgálatokat kiterjesztették az állatokra is és tartott még a gyermekek és felnőttek szűrése. Az ólomnak a szervezetbe való felszívódásának meghatározásában komoly gondot okozott a határértékek helyes megállapítása, amely az eredményeket is lényegesen befolyásolhatta. *„A megjelölt területen szervezetten folyt a zöldség és gyümölcs begyűjtése. Szeptember elejéig rövid idő alatt kb. 1.800 határozatot adtak ki. A feladatokat a VB titkára irányította. A beszolgáltatott terményeket, termékeket fogyasztói áron vásárolták fel és azután megsemmisítették."*

Átadták az újjáépített Bartók Béla úti általános iskolát, a tanévnyitó ünnepségről a TV híradó tudósításban számolt be. Befejeződött az óvodai és bölcsődei felvételek elbírálása. Szeptember elejéig 85 fellebbezés érkezett, főleg egygyermekes családok részéről. Kerületi szinten a felvételi arány az óvodákban 116%, bölcsődéknél rendkívül magas, 140% lett.[669]

Szeptemberben a kerület tömegközlekedésének fejlesztési terveiről tárgyaltak a Végrehajtó Bizottság ülésén. Többirányú tervezési munka is megkezdődött. Az egyik a 43-as villamoshoz kapcsolódott. A Közlekedési Főigazgatóság megrendelte a Fővárosi Mélyépítési Tervező Intézettől *„a 6-os főútvonal Varga Jenő tér és Dózsa György út közötti szakaszának útszélesítési kiviteli tervét, a tervezés kiterjedt a 43-as villamosviszonylat megszüntetésére. A kiviteli tervek a szerződés szerint 1978 végére készülnek el."*

A másik terv a metró építéséhez kapcsolódott. Az M4-es metróvonal, eredeti nevén Dél-Buda- Rákospalota (DBR) metróvonal építésének ötlete 1972-ben merült fel. Az akkori terv szerint Budafokot kötötte volna össze az Astoriával, keresztezve a Kálvin teret. 1977-ben készült egy műszaki-gazdasági tanulmány a vonal Budafok-Keleti pályaudvar közötti szaka-

[668] A lerombolt és eltemetett Metallochemia. 4-5. oldal Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Budapest, 2009. XXIII. 222. a. 2. 74. kötet, 1977. augusztus 16. VB ülés, Jegyzőkönyv. 13. oldal

[669] Ugyanott 74. kötet, 1977. szeptember 13. VB ülés, Jegyzőkönyv. 8. oldal

szának építésére. A tanulmány a megépíthetőséget és a gazdaságosságot bizonygatta. 1977-ben Budafok és Nagytétény lakói még abban bíztak, hogy az M4-es metró végállomása valóban Budafok lesz. Bár konkrét tervek még nem készültek, a Műszaki Osztály szerint *„annyi azonban biztosra vehető, hogy a metróval párhuzamos villamos- és autóbusz-viszonylatok a Fehérvári úton megszűnnek. A Tóth József utcai csomópontban továbbá a rózsavölgyi metróállomásnál autóbusz, illetve Volán végállomások kerülnek kialakításra, abból a célból, hogy helyet biztosítsanak a metróra ráhordó helyi autóbusz-viszonylatok és Volán tömegközlekedési eszközök részére."* Az elképzelésekből azonban semmi sem lett. Egy, az Állami Tervbizottság részére készült tanulmány 1978-ban már csak a Bocskai út-Keleti pályaudvar közötti szakaszt említi, végül egy 1996-os tanulmány alapján nyerte el lényegében mai formáját az M4-es metró.[670]

1977 decemberében jelent meg a Tétény-Promontor kerületi újság első száma, mely két cikket is közölt Nagytétényről. Az egyik a Metallochemia környezetszennyezéséről számolt be, amelyet többnyire *„ólom-ügy"* néven emlegettek. A lap azt közölte, hogy 1.859 felnőtt, 1.234 gyermek és 40 terhesanya ismételt vizsgálata után az Országos Minta-egészségügyi Intézet megállapítása szerint 25 felnőttnél talált mérsékelt, 9-nél fokozott ólomfelszívódást. A gyermekeknél 23 mérsékelt és 5 kifejezett felszívódás volt, terhes nőknél egy sem. Ebből a cikk szerzője arra a következtetésre jutott, hogy *„A tömeges mérgezésről szóló alaptalan hírek tehát lekerültek a napirendről."* Az újság arról is tájékoztatott, hogy az üzemben a termelést leállították *„és soha többé nem kezdik újra. Másfél milliárdos programmal a fővároson kívül épül majd modern ólomfeldolgozó üzem. Ide pedig más munka, például a tiszta réz feldolgozása kerül, hogy a gyár 502 dolgozója utazás nélkül találja meg megélhetését."*

A lap a Bartók Béla lakótelepi iskola egyik érdekes programjáról is beszámolt. Az egyik vasárnap délelőtt a lakótelep lakói, felnőttek és gyerekek vidám sportnapon vehettek részt. A programra az ABC áruház önkéntesei is kivonultak, s 400 pohár iskolatejet, az áruház ajándékaként, ingyen osztottak ki a jelentkezett gyerekek részére. A sportnap bemelegítéssel kezdődött. *„Legalább kétszázan álltak fel tréningruhában, sportöltözékben és szemben velük pedig Munkácsy Károly, a lakótelep gázrobbanás óta újjáépült iskolájának igazgatóhelyettese és egyben testnevelő tanára. Ő vezényelte a gyakorlatokat."* Ezután futóverseny, rönkdobás, játékos párbaj, görkorcsolyázás, rollerezés, asztaliteniszverseny következett. Közben egészségügyi tanácsadáson is részt vehettek a lakók. Két körzeti orvos magyarázta el, *„hogy mit kell tenni az egészséges életmód érdekében."*[671]

[670] Ugyanott Műszaki Osztály jelentése. 2. oldal, valamint metros.hu/sztori/m4_sztori..html

[671] Tétény-Promontor I. évfolyam. 1. szám. 1977. december. 4. és 16. oldal

Az 1977/78. tanévben a nagytétényi általános iskola 8 felső tagozatos és 11 alsó tagozatos osztályába összesen 485 tanuló járt. A kerületi Népi Ellenőrzési Bizottság 1977-ben megvizsgálta az iskola tömegsportjának helyzetét. A jelentés szerint a testnevelés oktatását egy szakképzett és egy műszaki képzettségű tanár látta el a felső tagozatos osztályokban, az alsó tagozatban a tanítók tartották a testnevelési órákat is. A testnevelő tanár egyben az úttörőcsapat vezetői teendőit is ellátta, ezért csak heti 15 órában tudott tornaórákat tartani. Heti négy órában sportköri foglalkozásokat vezetett, melyeket osztálykeretre építettek. Egy-egy csoportra átlagosan kéthetente került sor. A sportfoglalkozások nem szakosodtak sportágakra, *„egyidejűleg foglalkoznak gimnasztikával, labda és egyéb sportjátékokkal. Külön hangsúlyt kap a kézilabda, mellyel szakkörök keretében is foglalkoznak."* A sportfoglalkozásokon kívül a patronáló vállalat (Metallochemia) is több alkalommal szervezett sportdélutánt a gyerekek részére. Az úttörőcsapatban jól szervezett természetjáró szakkör működött, évente kéthetes vándortáborokat szerveztek, melyeken rendszeresen 21 tanuló vett részt. Az iskolában szervezett úszásoktatás ekkor még nem volt. Néhány diák egyesületben is sportolt: 1 tanuló cselgáncsozott a Népstadionban, 1 diák a Budapesti Sportiskolában öttusázott, ketten a Női Ruhagyárnál röplabdáztak és 15 tanuló a Metallochemiánál futballozott.[672]

Az 1978. évi tervjavaslat szerint az általános iskolában a régi épület tetőfaszerkezetének részleges cseréjét a nyári hónapokban elvégzik. Folytatódik az iskola 4 tanteremmel történő toldalékának építése, melynek *„az 1978. évi tanév kezdésére el kell készülni."* A Bartók Béla úti lakótelepen a P jelű házak környezetében befejeződik a parképítés. Megkezdődik a munkáslakás építés a Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat gondozásában, a lakótelepen belül meglévő közterületen. Lakóház felújítást végeznek a Nagytétényi út 352/b.-c.-d. számú épületeken. A Sertéshizlaló Vállalatnál lévő mechanikus sorompót fénysorompóra építik át. Az Angeli úton 5 darab autóbuszperont állítanak fel a BKV-val történt egyeztetés alapján. Ez a terv már az 1977. évi elképzelések között is szerepelt. Kitisztítják a Diótörő út csapadékvíz elvezető árkát a 70-es úttól a Barackos útig. Ez a munka is szerepelt az 1977. évi tervben. Elvégzik a Barackos úti folyóárok tisztítását a befogadó és az Angeli út közötti szakaszon. Földútjavítást terveztek az Anger Jakab és a Szilvafa utcában. Járdaépítésre kerül sor a Bartók Béla úton és a Batthyány, a Szilvafa, a Hugonnai Vilma és a Pintyőke utcákban. Befejezik a Csút utcai (Bartók Béla úti lakótelep II. üteme) házakhoz épülő vízvezeték fektetését. Bővítik az elektromos hálózatot a Barackos úton és a Diótörő úton. *„Kapacitását az ELMŰ az 1977. évben visszautasította."* A 3-as autóbuszjáratot 1 darab autóbusz beállításával sűrítik. Nem nagytétényi, de kerületi szinten jelentős fejlesztés történik a Ró-

[672] XXIII. 222. a. 2. 75. kötet, 1978. január 10. VB ülés, NEP jelentés. 15-16. oldal

zsakert utca, Rákóczi utca és a Kertészeti Kutató Intézet területe által határolt részen. 35 lakás szanálásával, alapközmű építésével, 580 lakást tartalmazó épületek alapozásával megkezdődik a Rózsakerti lakótelep építése.[673]

A Bartók Béla lakótelepi óvoda 1977 őszén megkezdte működését, ennek ellenére a Nagytétényben lévő két óvoda mégis zsúfolt maradt. Ezért az új óvoda mellett továbbra is *„szükség van a lakótelepi lakásóvodában lévő ideiglenes csoportok működtetésére."* A Bartók Béla úti óvodában 8 csoportban, 195 férőhelyen 295 gyermekkel foglalkoztak az óvónők. Egy csoportra átlag 37 fő jutott, az óvoda kihasználtsága 151,2% volt. 17 óvónő, ebből 5 képesítés nélküli és 10 dajka dolgozott az intézményben. A Napközi utcai óvodában 5 csoportban, 105 férőhelyen 140 gyermeket nevelt 10 óvónő (1 képesítés nélküli) és 6 dajka. A csoportok átlaglétszáma 28 fő, az óvoda kihasználtsága 133,3% lett.

A nagytétényi üzemek közül a Húsipari Hizlaló Vállalatnál 7 óvónő (3 képesítés nélküli) és 4 dajka a 88 férőhelyes óvodában 3 csoportban 118 gyermekkel foglalkozott. A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalatnál 7 óvónő és 4 dajka a 75 férőhelyes óvodában 3 csoportban 78 gyermekkel foglalkozott (104%-os kihasználtság).[674]

A kerületi Karbantartó Üzem 1977-ben a 13-as autóbusz útvonalán aszfaltot javított. Karbantartást végzett a Hámán Kató és a Március 15. utcákban a földutakon. 130 fm új gyalogjárdát építettek a Bartók Béla úton és 180 folyómétert az új iskola megközelítéséhez, járdalapokból. A Csókási Pál utcai vasúti aluljárót elzárták a gépkocsiforgalom elől és 18 m^2 járdaburkolatot létesítettek.[675]

Márciusban a kerületi üzemek és a környezet kapcsolatát elemző VB ülésen áttekintették a Metallochemia levegőszennyezési tevékenységével kapcsolatos vizsgálatokat és a megtett intézkedéseket. Az 1977 márciusától október végéig végzett levegővizsgálatok átlaga a gyár környezetében *„a megengedettnél 50-szer nagyobb volt."* A Fővárosi Levegővédelmi Állomás megvizsgálta az üzem kéményéből kibocsátott füst ólomtartalmát, *„és megállapította, hogy a megengedett ólommennyiségnek a sokszorosa távozik."* A vállalat közelében lévő kutakból vett mintákból is történt ólommeghatározás. *„Az eredmények szerint 3 kút vizében volt a megengedettnél több ólom."* A gyár közelében és attól kicsit távolabb talajvizsgálatokat tartottak, mely kimutatta, hogy *„a talaj ólmon kívül egyéb nehézfémekkel is súlyosan szennyeződött."* 1977 júliusától került sor a gyár néhány száz méteres körzetében a növényi élelmiszerek vizsgálatára. *„A minták ólomtartalma a megengedett értéknek sokszorosa volt."* Az állatok és állati termékek vizsgálatának eredménye azt bizonyította, hogy *„Az állati zsigerek (máj, vese) ólomszennyezettsége meghaladta a megengedett határértéket."*

---

[673] Ugyanott 75. kötet, 1978. január 17. VB ülés, Kerületfejlesztési tervjavaslat

[674] Ugyanott 75. kötet, 1978. február5 14. VB ülés, Művelődésügyi Osztály jelentése. 1-2. oldal és melléklet

[675] Ugyanott Beszámoló. 3-6. oldal

A további ólomszennyezés megakadályozására a Fővárosi KÖJÁL 1977. június 30-án a gyárban felfüggesztette az ólomfeldolgozást. Az Egészségügyi Minisztérium és a Kohó-és Gépipari Minisztérium állásfoglalása alapján folyamatosan leállították a horganyfehér és konverter üzemet is. A kerületi KÖJÁL képviselője a VB ülésen elmondta, hogy 1978. január 1-ig a gyárnak minden környezetszennyező tevékenységét fel kellett volna számolnia. A KÖJÁL ellenőrzés azonban megállapította, *„hogy tovább folytatják az akkumulátorok begyűjtését és törését."* Ezt a munkát a KÖJÁL január végén határozatban felfüggesztette. *„Bár az üzem tudomásul vette a döntést, néhány nap múlva fellebbezett."* A KÖJÁL illetékesei *„szigorú óvórendszabályok betartása mellett"* engedélyezték az akkumulátorokkal kapcsolatos munkát.

A Chinoin Nagytétényi Gyáregységének szennyvízkezelő berendezései (méregtelenítő, közömbösítő, kátrány- és zsírfogó) túlterheltek lettek, s károsították a közületi csatorna berendezéseit. A vállalat vízszennyezési bírságot fizetett.

A Húsipari Hizlaló Vállalat a folyékony fekáliát a vízügyi hatóságok engedélyével a Duna sodorvonalába vezette be.

A Budapesti Vegyiművek Nagytétényi Telepe növényvédő szer alapanyagot állított elő, amelynek hatóanyaga (diazinon) erős méreg. A porleválasztó berendezés ellenére a légszennyezési vizsgálat a környező lakóövezet levegőjében kimutatta a mérget. A diazinon használatát 2008-ban tiltották be.

A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat a műanyag-feldolgozás során keletkezett szerves vegyületeket tartalmazó gázokat és gőzöket leválasztó berendezésen keresztül engedte ki a levegőbe. Többször végeztek vizsgálatokat, s nem mutattak ki káros anyagokat a levegőben.

Az 1960-as években az óbudai Gázgyárból több tízezer tonna salak került a kerületbe. Ezzel tömték el a barlanglakások bejáratait. Az erősen savas, mérgező anyagokat, nehézfémeket tartalmazó salak máshová is került. A Bartók Béla úti lakótelep építési területének feltöltésére az ártalmatlan feltöltési anyagokkal együtt gázgyári salakot is használtak. A savas lé az épületek fémalkatrészeit és csöveit korrodálta. *„A lakóépület alépítményeiben és közműveiben jelentkező korróziós hatást csak úgy lehet kiküszöbölni, hogy a szennyezett talajt ki kell cserélni, illetve hatásának semlegesítéséről gondoskodni kell."* A talajcsere ügyében pereskedés folyt, s a döntés értelmében *„az épületek közvetlen közelében – kb. 1-2 méteres részen – a Vállalatnak kell a talajcserét végrehajtani. A többi területen pedig a kerületi Tanácsnak."* A gondot az jelentette, hogy *„az erre vonatkozó anyagi fedezetet a kerület nem tudja előteremteni."* Pedig a további pereskedésnek nem volt értelme. A tanácselnökhelyettes kijelentette, hogy *„Az ítéletet vitatni nem lehet, a többféle értelmezés jelentős mértékben elodázná a gyakorlati munka végrehajtását."*[676]

[676] XXIII. 222. a. 2 75. kötet, 1978. március 14. VB ülés, Előterjesztés. 1-7. és Jegyzőkönyv. 3., 18. oldal

Az V. Országos Sportnapok kerületi seregszemléjét május 21-én, vasárnap délelőtt 10 órakor tartották meg a BMTE-pályán. Egymás után peregtek le az ötletes bemutatók. *„Most a lakótelepek „tágas tereibe" illő játékos bemutató következik, amelynek lényege: hogyan lehet kis területen egyszerre sok gyereknek játszani. A Bartók Béla lakótelepi iskola 200 tanulójának tollaslabda, partizánlabda, lábtenisz, zsámolylabda, asztalitenisz és röplabda bemutatója ad erről egy kis ízelítőt."* A színvonalas műsor további részében a Nagytétényi úti iskola leánytanulóinak tornablokkal végzett gyakorlatát is vastaps kísérte.[677]

A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat élén 1978-ban változás történt. Fehér Erzsébet, az új igazgató önéletrajzában így írt erről:

„1978-ban kértek fel a Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat vezetésére. A három telephellyel rendelkező, gyenge állapotban lévő gyárnál szisztematikus, kemény munkával, a termékszerkezet, a szervezeti és működési rend felülvizsgálatával, majd a stratégiai célok összefoglalásával és következetes megvalósításával rohamos, látványos előrehaladást lehetett elérni. A nyolcvanas évek elején már lehetővé vált külföldi tőke bevonásával vegyesvállalat létesítése, így jött létre 1984-ben az első magyar-japán vállalat, a Polifoam Kft." Világbanki hitel felvételével korszerűsítették a termékszerkezetet, az akkor már Pannonplast nevet viselő társaságban. 1991-ben részvénytársasággá alakult a vállalat. Folyamatosan növekedve 2001-ben a Pannonplast Rt-nek már 18 önálló vállalata volt, ebből kettő Romániában, egy Ukrajnában termelt. A dolgozók létszáma elérte a 2.500-at. Dr. Fehér Erzsébet pályájának csúcsán, 2003-ban ment nyugdíjba.[678]

Nagytétény kulturális, művelődési jövőjét is befolyásoló esemény történt a kerületben, májusban. 19-én Budatétényben ünnepélyes keretek között lerakták a leendő Kulturális Központ alapkövét. *„Jól sikerült rendezvény volt, mert felhívta a lakosság figyelmét erre a nagyon fontos létesítményre."*[679]

A Fővárosi Közterület-fenntartó Vállalat tájékoztatása szerint a kerületben 5 darab Škoda KUKA típusú munkagép szállította el a háztartási szemetet 9.120 db. 110 literes edény kiürítésével. A Bartók Béla úti lakótelepen heti három alkalommal, míg máshol heti kétszeri gyakorisággal végeztek szemétszállítást. 1978-ban is megszervezték a már hagyományossá vált kerületi díjtalan lomtalanítást. A március 15. és 22. közötti akció során 840 m^3 lomot szállítottak el. Gépi úttisztítással rendszeresen elvégezték a Nagytétényi út, a Bartók Béla út és a lakótelep *„önfelszedő söprését."* Nappali műszakban oldották meg a Bartók lakótelep és környéke útjainak a locsolását, mosását. Téli időszakban a tömegközlekedés útvonalain biztosították a balesetmentes közlekedéshez szükséges feltételeket. Útkarbantartási munkákat is végeztek.

---

[677] Tétény-Promontor újság II. évfolyam. 3. szám. 1978. szeptember. 14. oldal
[678] www. napkut.hu/naput_2005/2005_10/019.htm
[679] XXIII. 222. a. 2. 75. kötet, 1978. június 13. VB ülés, Jegyzőkönyv. 11. oldal

1978 nyarán a Bartók Béla úton és az Angeli úton burkolatmegerősítési, fenntartási munkákat hajtottak végre.[680] Júliusban a Végrehajtó Bizottság beszámolót készített a Fővárosi VB-nek a kerület fejlődéséről, problémáiról. 1978-ban a kerület 226 km-es úthálózatának mindössze 40%-a volt szilárd burkolatú. *„Az év nagy részében, nehezen járható utak miatt nagy nyomás nehezedik ránk. Egyre sürgetőbb az igény a lakott terület útjainak kiépítése, vagy legalább járhatóvá tétele érdekében."* Évi 10-12 km járda létrehozásával a gyalogjárók 57%-a lett kiépített. Csatornahálózat, gázellátás főleg a lakótelepeken, néhány közintézményben és ipari üzemekben megoldott. A távbeszélő-hálózat, a nyilvános telefonállomások fejlesztése lassú ütemben haladt. A tömegközlekedés a fejlődés ellenére nem elégítette ki a növekvő igényeket. *„Megoldást a 43-as villamos megszüntetése és a 6-os főútvonal szélesítése hozhat."* A szolgáltatás színvonalát a lakótelepi szolgáltatóház működése ellenére is alacsonynak tartották. A bölcsődei ellátottságot közepesnek értékelték. *„Minden negyedik bölcsődés korú gyermeknek ellátást tudunk biztosítani. Az igény azonban ennél jóval nagyobb."* Az óvodai ellátottság az új intézmény belépésével javult. *„Azonban az igények meghaladják az ellátási lehetőségeket. Óvodáink zsúfoltak, ezért a szükségmegoldásokról (lakásóvoda) nem mondhatunk le."* 1978-ban már 11 általános iskola működött a kerületben, bevezették az új tantervet és 7 iskolában kialakították a szaktantermi rendszert. A Bartók Béla úti általános iskola beindulása után a nagytétényi iskolában is megvalósult a szaktantermi oktatás.[681]

Az 1978. évi nagytétényi tanácstagi beszámolókon több közérdekű, a lakosság számára fontos javaslat hangzott el. Út és járda rendezését, javítását kérték a Barackos út, a Kiss János, a Landler és a Deák Ferenc utca lakói. A legtöbb ilyen probléma azokon a földutakon fordult elő. A közvilágítás javítását sürgették a Bartók Béla úton és a Temető utcában élők. Vízelnyelő építését javasolták a Bartók Béla úti lakótelepen. Észrevételezték a nagytétényi WC zárva tartását és sürgették megnyitását. Javaslat hangzott el a Bartók Béla úti sorompónál egy felüljáró építésére, a lakótelepen egyirányú utcák kialakítására, parkolóhely létrehozására, valamint tűzriasztó felállítására. Sürgették a nagytétényi Duna-part rendezését és a birkalegeltetés megszüntetését. Környezetvédelmi témában a Vegyiművek nagytétényi telepének *„tömény gázkiömlését"* panaszolták. Nagytétényben újságárus, könyvpavilon és virágüzlet felállítását szorgalmazták. Kifogásolták, hogy a Művelődési Otthont *„nem használják ki megfelelően."* A Tétény Filmszínház és környékének fokozottabb rendőri ellenőrzésére hívták fel a figyelmet. A turulmadaras emlékművel kapcsolatban egy meglepő javaslat hangzott el. *„Kérték az I. világháborús emlékmű lebontását."* Szerencsére nem valósult meg.[682]

---

[680] Ugyanott 76. kötet, 1978. július 11. VB ülés, Tájékoztató. 2-7. oldal
[681] Ugyanott 76. kötet, 1978. július 25. VB ülés, Beszámoló. 1-9. oldal
[682] Ugyanott 76. kötet, 1978. augusztus 6. VB ülés, Beszámoló melléklete. 1-3. oldal

A Budapesti Vegyiművek Nagytétényi Telepéről a környéket elárasztó, ismeretlen szúrós szag miatt tanácstagi bejelentés érkezett a KÖJÁL-hoz. *„Vizsgálatot végeztünk a lakózóna légterében és megállapítottuk, hogy a levegőbe egészségre káros mennyiségű növényvédő szer alapanyag nem távozik."* Az üzem által végrehajtott műszaki intézkedésekkel sikerült elérni, hogy az üzem légterébe az alapanyag mennyisége a megengedett érték alá került.

A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat levegőszennyezésére 1977-ben és 1978-ban is érkezett panasz. *„A Fővárosi KÖJÁL az üzem környékén többször végzett levegőmérést, az eddig elvégzett vizsgálatok egészségkárosító anyagot nem mutattak ki."*

Sok munkát okozott 1977 őszén a Bartók Béla úti lakótelep 3/c. házában a szennyvízbetörés, ami miatt a házak vízhálózatát lezárták. A Vízművek vizsgálata csőtörést, illetve csőeróziót állapított meg, melyet az erősen savas talaj okozott. *„A hiba elhárításáig és a csőhálózat fertőtlenítéséig a lakosság vízellátását lajtkocsikkal oldottuk meg és mozgó WC-ket állítottunk fel."*[683]

Nagy Mihályné, a Dél-budai Cipőipai Szövetkezet dolgozója, a Bartók Béla úti lakótelep tanácstagja Perlai Rezső újságíróval járta körbe választókörzetét. A Március 15. utca végén egy nagy szemétgödörnél elmondta, hogy a Tanácstól *„ígéretet kapott arra, hogy ezt a területet rövidesen betemetik, s akkor talán majd egy kis játszóteret is ide lehet varázsolni."* Arról is beszélt, hogy a tétényi fiatalok *„nagyon örülnének egy új cukrászdának, mert a jelenlegi az kocsma. Szeretnének kellemesen beszélgetni, táncolni, szórakozni, de nem kocsmai hangulatban. A Duna-parton a fiatalok közreműködésével kulturált strandolási (napozási) lehetőséget is kellene teremteni."*

A kerületi újság arról számolt be, hogy a Chinoin Nagytétényi Gyára teljes rekonstrukcióra kerül és területe 13,5 hektárral bővül. A beruházásra, mely 1990-ig valósul meg és 600 fő létszám növelését, valamint napi 4.500 köbméter ivóvíz és ugyanannyi ipari víz biztosítását jelenti, 3,46 milliárd Ft hitelt irányoztak elő.[684]

Az 1978. évi kerületfejlesztési terv nagytétényi célkitűzései közül a Bartók Béla úti lakótelepen a P jelű házak parkosítási munkája befejeződött. A Csút utcai házak közterületi rendezése áthúzódott 1979-re. A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat munkáslakás építésénél két lakás szanálása megtörtént. A tervek szerint az építkezés 1979. I. negyedévében kezdődik. A Nagytétényi

[683] Ugyanott 76. kötet, 1978. szeptember 14. VB ülés, KÖJÁL jelentés. 7. és 9. oldal
[684] Tétény-Promontor II. évfolyam. 3. szám. 1978. szeptember 3. és 11. oldal

út 214. számú és a Nagytétényi út 352/a-b-c számú épületeknél lakóházfelújítás történt. Az Angeli út egy részén, a Bartók Béla úti lakótelep mellett, a Nagytétényi út és a sorompó között, a Batthyányi, valamint a Bányalég utcákban útfelújítást végeztek. Fénysorompó épült a Bartók Béla úti és a Kolozsvári utcai vasúti átjáróknál. Földutak karbantartására került sor a Március 15., a Petőfi, a Hámán Kató, a Templom és a Koltói Anna utcákban. Új földútjavítást végeztek a Szilvafa, Füstike és Anger Jakab utcákban. Kitisztították, rendezték a Diótörő úti árkot és a Barackos úti övárkot. *„Az Angeli utcában az autóbusz peronpárok megépítése (kapacitás és pénzeszközök hiányában) elmaradt, az 1979. évi terv tartalmazza."* Gyalogjárdák épültek a Szilvafa, a Deák Ferenc, a Petőfi, a Batthyány, és a Pintyőke utcákban. A Csút utcai lakótelephez elkészült a vízhálózat. Az Angeli úti 500 fm-es és a Kiss János utcai vezeték megépítése azonban nem valósult meg. A Nagytétényi úton, a HMV környezetében új kábeleket fektettek és korszerűsítették a közvilágítást. A Barackos úti és a Diótörő úti zártkertes övezetben nem fejlesztették a közvilágítást, a Kiss János utcában 1979-ben valósul meg. A Dél-budai ÁFÉSZ cukrászdát nyitott (15m^2) a Nagytétényi út 293. szám alatti helyiségben.[685]

Az 1979. évi kerületfejlesztési terv vitájában a pártbizottság titkára arra hívta fel a figyelmet, hogy *„A népgazdaság ismert helyzete miatt fokozott felelősséget jelent az éves terv elfogadása. A rendelkezésre álló keretek behatárolják lehetőségeinket. A terv ösztönözzön a takarékosságra."* A Nagytétennyel kapcsolatos tervek közül néhány:

A Bartók Béla úti lakótelep középmagas házainak környékén és a Csút utcai házak területén folyó parkosítási munkák befejezése. A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat munkáslakásai építésének megkezdése. Kátyúzás a 13-as autóbusz útvonalán. A Kolozsvári és Dunafürdő sarok árkainak tisztítása, a csapadékvíz elvezetésének műszaki megoldása. A Nagytétényi út és a Kiss János utca sarkán egy víznyelő beépítése és a csapadékvíz elvezetésének megoldása. A megelőző években javított földutak egyszeri karbantartása a Szilvafa, a Hámán Kató, a Március 15., a Petőfi és a Kardvirág utcákban. Új földútjavítási munkák végzése a Killy, a Pintyőke, a Honvéd, a Hunyadi és az Iskola utcákban. Járdaépítést terveztek a Bartók Béla úton, a Kolozsvári és a Batthyány utcákban. A Nagytétényi út páros oldalán járdafelújítás történik az Angeli és az Akó utcák közötti szakaszon. *„A postahivatal előtti járdaszakasz felújítása az autóbuszmegálló vízelvezetésével összefüggésben."* A Kiss János utcában az 1978-ról áthúzódó vízellátás fejlesztésének a megvalósítása. Az Angeli úti fejlesztés azonban továbbra is elmarad. A Budapest Vegyiműveket ellátó gázvezeték építése a Bartók Béla út mentén. A Chinoin Vállalatot ellátó gázvezeték építése részben közterületen, részben a gyár kerítésén belül. A 6-os út közvilágításának javítása a HMV és az Angeli út közötti szakaszon (lám-

[685] XXIII. 222. a. 2. 77. kötet, 1979. március 27. VB ülés, Jelentés. 2-11. számú mellékletek

patestek felszerelése, cseréje, sűrítése). Az előző évekről elmaradt hálózatfejlesztés a Barackos és a Diótörő úton, valamint a Kolozsvári utcában. Bölcsődei férőhelybővítés kivitelezői kapacitás függvényében a Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsődében (40 férőhellyel való bővítés és a régi épület korszerűsítése). [686]

A kerületi könyvtárak helyzetét elemző beszámoló szerint 1979-ben 4 általános iskolában, Nagytétényben is, függetlenített könyvtáros dolgozott. A tétényi általános iskolában egy kisebb, tanterem nagyságú helyiség állt a tanárok és diákok rendelkezésére úgy, hogy abban helybenolvasási lehetőséget is biztosítottak a tanulók számára. A könyvtár kölcsönzési és nyitvatartási idejét heti 24 órában határozták meg. 40-60%-os arányban állt a tanulók rendelkezésére szépirodalmi és ismeretterjesztő olvasmány. Az iskola kézikönyvtárral is rendelkezett, azonban ezekkel a szaktantermeket csak hiányosan tudták ellátni.

A Fővárosi Szabó Ervin 13. számú kerületi könyvtárának 1. számú fiókja Nagytétényben, a körzeti pártház egyik belső szobájában, egy 25 m^2 alapterületű helyiségben kapott helyet. Nehezen lehetett megközelíteni, s itt helybenolvasási lehetőséget nem tudtak biztosítani. Az üzemi könyvtárak közül a legnagyobb a Chinoin könyvtára volt, mely függetlenített könyvtárossal, több mint 10.000 kötettel rendelkezett.[687]

A Bartók Béla úti általános iskola nevelőtestülete új programmal lepte meg a gyerekeket és szüleiket, melynek nevet is adtak: *„Belépés csak apukával, anyukával!"* A legjobban dolgozó alsós osztályok tanulói részére félévenként egy-egy szombat délután jutalom sportfoglalkozást tartottak. *„A jutalmazott osztályok tanulói csak úgy léphetnek be a tornaterembe, ha apukájukat (anyukájukat) is magukkal hozzák."* Első alkalommal először az 1-2. osztályos tanulók csoportja vonult a terembe, 30 gyerek, 30 apuka. Majd utána 20 gyermek és 32 szülő. *„Aztán a 60 perces óra. Volt abban futás tréfás feladatokkal, játékos motorozás, csodás páros gyakorlat apukával, labdás versengések, sok és hasznos mozgás, kipirult arc, aranyos gyermekkacaj – s nem kevés veríték sem."*

Nagytétény egyik régi házának (Csókási Pál utca 7.) falán szerény kis tábla jelezte egy kihalófélben lévő mesterség utolsó képviselőjének nevét és mesterségének címerét. Horváth Ferenc cipészmester lakott ott, aki 50 éve végezte mesterségét, mint *„foltozó suszter."* Budapesten ő volt az egyetlen cipész, aki 50 éve egyfolytában a lakosság szolgálatában fejtette ki tevékenységét. *„1925-ben szabadult, mint cipészsegéd és korengedménnyel*

[686] Ugyanott 77. kötet, 1979. január 16. VB ülés, Jegyzőkönyv. 9. oldal és Tervjavaslat. 1-11. számú mellékletek

[687] Ugyanott Jelentés a könyvtárak helyzetéről. 2-7. oldal

kapott iparengedélyt 20 éves korában. Nem volt felszerelése, nagyon szerény körülmények között dolgozott édesanyja szoba-konyhás lakásában, petróleumlámpa világítása mellett, sokszor este, éjszaka, mert másnapra kellett a megjavított cipő." A tanácsok megalakulása után több mint 10 évig tanácsi összekötőként dolgozott tanácstagi körzetében. „*Kis műhelye fala tele van oklevelekkel, régi emlékekkel, a hajdani Nagytétényi Iparoskör fényképeivel, dokumentumokkal.*" 1960-ban nyerte el az Ipar Kiváló mestere oklevelet.[688]

Tájékoztató született az V. ötéves terv várható kerületi teljesüléséről. Nagytétényben a Bartók Béla úti lakótelephez kapcsolódó, a HMV gondozásában tervezett 106 lakás építése „*a szövetkezeti építőipar kapacitás lehetősége miatt áthúzódik a következő tervidőszakra.*" Az ár-és belvízvédelemmel kapcsolatban a tervidőszakban folyamatosan történtek gátépítések, erősítések, javítások, elsősorban a Duna nagytétényi partszakaszán. „*A Vasút és Pohár utcai átemelők kapacitásnöveléséhez szükséges bővítés megtörtént. Megépült a Diós-árok vizének átemelő gépháza is.*" A Budapesti Közterület-fenntartó Vállalat egységes szemétgyűjtő edényekkel látta el a kerületet. A tervidőszakban 200 magántávbeszélő-állomás létesült, elsősorban a Bartók Béla úti lakótelepen. Megépült a Bartók Béla úti 12+3 tantermes általános iskola és a Nagytétényi úti általános iskola toldaléképülete. „*A Nagytétényi Művelődési Otthon működése az épület egy részének életveszélyes állaga miatt jelenleg szünetel.*" 1979. március 15-én zárták be. Késik a HMV beruházásával összefüggésben lebontott vendéglő pótlására tervezett „*Tulipán"* kisvendéglő építése, „*melynek kapacitáshiány az oka.*"

Október 21-én a Metallochemia és a Chinoin nagytétényi gyáregységének vezetőivel, valamint a nagytétényi körzetben érdekelt tanácstagok és lakóbizottsági aktívák részvételével megbeszélést tartottak. A jegyzőkönyv szerint „*Megállapították, hogy az ólomszennyezés minimálisra lecsökkent, illetve. megszűnt, viszont a két nagyüzem közös szennyvíz és csatornarendszere átemelő hiányában szennyezi a környéket.*" Ennek megoldását a két nagyüzem vállalta.[689]

1979-ben ötödik alkalommal rendezték meg a Tétény-Promontor Kulturális Napokat. Az öt évvel ezelőtt indult művészeti program időközben kulturális napokká szélesedett. Az egy hónapig tartó programsorozat időszakában 65 rendezvényt tartottak. „*Helyenként a mennyiségi növekedés a minőség rovására ment.*" A 15 hangverseny közül kiemelkedett az operahangverseny, a Muzsikás együttes fellépése, a Budafoki Kamarazenekar zárókoncertje. A kiállítások közül kiemelkedett a Rózsakiállítás, a Rózsa az ex libriseken és Szekeres Erzsébet, Kocogh András páros kiállítása. Az irodalmi rendezvények gerincét az Ünnepi Könyvhét eseményei adták. „*Jól sikerült az író-olvasó találkozó,*

[688] Tétény-Promontor III. évfolyam. 2. szám. 1979. július. 4. és 12. oldal

[689] XXIII. 222. a. 2. 78. kötet, 1979. november 13. VB ülés, Tájékoztató. 3-12. és Jegyzőkönyv 9.. oldal

mely elsősorban Baranyi Ferenc költő közvetlen egyéniségének köszönhető." A Nemzetközi Gyermekévre való tekintettel több gyermekprogramot szerveztek. Különösen jól sikerült a vízitúraverseny a Szentendre és Budapest útvonalon. Tanácskozásokat, szakmai ismeretterjesztő előadásokat is tartottak. *„Kiemelkedően jól sikerült a gyermekvédelmi tanácskozás a Tanácson."* Az 1979. évi rendezvények kiadása 152.302 Ft volt, bevétele 36.500 Ft.[690]

A Karbantartó Üzem 1979-ben kitisztította, mélyítette a Kolozsvári és Dunafürdő utcák elsározódott árkait. *„Ezen munkálatokkal egy időben a FKFV a burkolatot aszfaltszőnyeggel megerősítette, a szőnyegezési munkákat előkészítettük."* A Nagytétényi út és a Kiss János utca sarkán a felszíni vizek elvezetésére 2 darab víznyelő rácsot építettek be. A Bartók Béla út és a Török utca sarkán 1 db autóbusz-peronpárt alakítottak ki, járdalappal burkolva. Porolajozást végeztek a Hámán Kató, a Petőfi, a Szilvafa, a Március 15. és a Kardvirág utcák földútjain (összesen 2.400 fm). A Bartók Béla úton 1.375 fm., 15 cm-es betonburkolatú, a Kolozsvári utcában 133 fm járdalap burkolatú járdát építettek. Járdafelújítást végeztek a nagytétényi posta előtt (200 fm).[691]

A Chinoin Nagytétényi Gyáregysége az örökölt, régi és düledező üzem- és öltözőépületeket lebontotta, újjáépítette vagy átalakította, egy részüket belülről korszerűsítette. 1979-ben 18 millió forintot fordított a gyáregység szociálpolitikai kiadásokra. Ebből munkásszállításra 4, üzemegészségügyi ellátásra 3,5, bölcsődére és óvodára 3, üzemi étkeztetésre 1,5, munka- és védőruha ellátásra 1,3, munkásszállásra több mint 0,5 millió forint jutott. *„Az elmúlt évtized során épült – új beruházásként – a növényvédő szer alapanyaggyártó üzem Nagytétényben. A dr. Soós Rudolf igazgató által a gyáregységnél kezdeményezett növényvédőszer-kutatás új, nagy hatású, világszerte keresett és elismert növényvédőszer-család kikísérletezését eredményezte. Az 1980-tól Chinetrin néven forgalomba kerülő új rovarölő szer, az eddigiekkel szemben, a környezetet nem károsítja, nem szennyezi."*

1980-ban a HMV által gyártott különféle műanyagtárgyak, hungarocellek már régi, ismert terméknek számítottak. *„Szinte már számon sem tudjuk tartani, hogy háztartásunkban merre mindenütt találkozhatunk a HMV-nál gyártott anyagokkal és eszközökkel."* Az V. ötéves terv során létesítették az új PVC-fóliagyártó üzemet. Ez az üzem 500 millió forintos beruházással készült el, *„és ha teljes termelési kapacitással dolgozik, évenként tizenkétezer tonnányi különböző minőségű és minél szélesebb körben felhasználható PVC-fólia előállítására lesz majd képes."*[692]

Az 1979. évi kerületfejlesztési terv nagytétényi feladatai közül elkészült a Nagytétényi Művelődési Otthon épületének statikai szakvéleménye. *„Ezek szerint a régi épület egy részét életveszélyes állaga miatt el kell bontani, másik*

[690] XXXV. 27/a/1980/15 őe. Beszámoló rendezvényekről. 1. oldal
[691] XXIII. 222. a. 79. kötet, 1980. február 12. VB ülés, Beszámoló. 6-11. oldal
[692] Tétény-Promontor IV. évfolyam. 1. szám. 1980. február. 13- 14. oldal

része födémcserével használható." A *„szakvélemény alapján a kivitelezéshez, illetve a bontáshoz tervek készülnek. A megvalósítást 1980. évre ütemezzük."* A Bartók Béla úti lakótelepen a tervezett parképítések megvalósultak. A HMV munkáslakótelep építésével kapcsolatos szanálási munka befejeződött, a durva tereprendezés megkezdődött. *„Az Angeli utca szőnyegezése a vízhálózat bővítési munka miatt elmaradt."* A Szabó-telep szivárgórendszer csatornaépítési munkái befejeződtek. A Diós-árok kitisztítását elvégezték. A távbeszélő-hálózat fejlesztése érdekében a Nagytétényi úton és az Angeli úton kábelcserét végeztek. A vízhálózat-bővítés megvalósult az Angeli úton, a Kiss János utcában azonban szabályozási hiányosságok miatt elmaradt. Egy kocsival sűrítették a piros 3-as autóbuszjáratot, a Chinoin járathosszabbítás miatt. Kondicionáló terem épült a KOHÁSZ SE és a Nagytétényi KINIZSI Sportegyesület épületében.[693]

Az 1980. évi kerületfejlesztési terv tárgyalásakor a tanácsülésen megfogalmazták, hogy *„a kapacitáshiány továbbra is befolyásolja az egyes feladatok kivitelezési határidejét."* Az 1979-ben elmaradt járdaépítés okai közül például megemlítették *„A Karbantartó Költségvetési Üzem kapacitásának, az anyagok beszerezhetőségének nem alapos számbavételét… A lakosság több utcában nem vállalkozott a társadalmi munkára… Az anyag késői kiszállítása miatt több utcában a járda már nem volt megépíthető."* Azt is megemlítették, hogy a beruházási eszközök szigorú kötöttsége *„nem teszi lehetővé, hogy a zártkert övezetekben felmerülő vízhálózat bővítési igényt kielégítsük, még akkor sem, ha a beruházási költségeket az érintettek előre befizetnék, mert a bevételek növelésével egyidejűleg a beruházási színvonalat nem lehet megemelni."*

Az 1980. évi kerületfejlesztési terv nagytétényi elképzelései között szerepelt:

- A Bartók Béla úti lakótelephez kapcsoló HMV által kezdeményezett lakótelep építése kivitelezői kapacitáshiány miatt 1979-ben nem kezdődött el. A Budai Építőipari Szövetkezet a munka kezdését 1980-ra tervezte.
- Az Angeli út szőnyegezése a MÁV-átjáró és a Diósdi utca közötti szakaszon.
- A Bartók Béla út szőnyegezése a Török utca és a MÁV-átjáró közötti szakaszon.
- A Chinoin Vállalat ipari vízigényét kielégítő vezeték megépítése.
- A Nagytétényi út 285. szám alatti és a Zambelli Lajos utca 20. szám alatti húsboltok tatarozása, karbantartása.
- A Bartók Béla úti árok területeinek gaztalanítása, az iskolakerítés melletti területsáv rendezése.
- Az előző években javított földutak egyengetése, olajozása: Petőfi, Hámán Kató, Szilvafa, Anger Jakab, Kardvirág és Március 15. utcák.

[693] XXIII. 222. a. 2.79. kötet, 1980. március 18. VB ülés, Községfejlesztési terv végrehajtása. 2-17. oldal

- Az 1979-ről kapacitás és anyaghiány miatt áthúzódó földútjavítások: Killy, Pintyőke, Iskola, Honvéd, Templom utcák és Úttörők útja.
- Járdaépítés a Kolozsvári utcában (MÁV zóna), a Deák Ferenc utcában (autóbusz megállóhoz) és a Barackos úton.
- Járdafelújítás, helyreállítás: Iskola, Landler Jenő, Szilvafa utcákban.
- Elektromos hálózatbővítés a *„Bartók Béla út és a Nagytétényi út kereszteződésében. A gyalogátkelőhely és az autóbusz megállóhely megvilágításához szükséges feladatok megvalósítása."* A Bartók Béla úti általános iskola és óvoda közötti út közvilágításának megoldása. A Diótörő és Barackos úti hálózatbővítés az 1980. évi tervből is kimaradt.
- A Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde 30 férőhellyel történő bővítése és teljes felújítási munkái.
- A Nagytétényi Művelődési Otthon épületének egy részében födémcsere végrehajtása, a volt lakásrész lebontása, kerítés építése.
- *„Játszótér építése az Anger Jakab és az Érdi utca sarkán lévő elhanyagolt területen, amennyiben a tulajdonosok térítés nélkül lemondanak a területről."*[694]

Az 1980. február 9-én tartott kerületi pártértekezleten a nagytétényi üzemek vezetői beszámoltak vállalatuk tevékenységéről.

A Chinoinban az utóbbi öt évben az üzem árbevétele közel ötszörösére emelkedett. Az 1974-ben elért 215 millió forinttal szemben 1979-ben az árbevétel 960 millió forint lett. A nagyarányú fejlődést főleg az üzem fő termékének, a gombaölőszer hatóanyagának köszönhették. A kémiai üzem adta az árbevétel mintegy 70%-át. Az üzem főleg növényvédő szereket gyártott, illetve azokhoz intermediereket. *„Mégpedig olyan mennyiségben, hogy az már népgazdasági szempontból is számottevő. Pl. 1978-ban és 1979-ben is az egész népgazdaság által előállított növényvédő szer hatóanyag mintegy 8%-át üzemünk adta."* A termelés nagyságára jellemző, hogy az egy főre eső termelési érték a kezdeti 1,4 millió forint/főről 7,7 millió forint/főre emelkedett. *„Tehát éves szinten egy ember (fizikai+alkalmazott) ennyit termelt."*

A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalatnál az Olefin program keretében megkezdődött a hazai műanyag alapanyag gyártás. *„Ma már jóval előnyösebb tulajdonságokat tud a műanyag nyújtani, mint általában a helyettesített anyag."* Egyre több területen nagyon sok terméket váltottak ki műanyaggal. *„Az energetikai takarékosság szintén a műanyag felhasználásának fokozására buzdít."* Kialakították az úgynevezett energia-egyenértéket, vagy olajegyenértéket. Ez a szám megmutatta, hogy a termékek alapanyagához, feldolgozásához mennyi olajat, energiát kell felhasználni. A HMV termékeinek olajegyenértéke:

[694] Ugyanott 79. kötet, 1980. január 15. VB ülés, Fejlesztési terv I. és II. melléklete, valamint XXIII. 222. a. 1. 38. kötet, 1980. január 29. Tanácsülés, VB anyag. 9-10. oldal

„például 1 dm³ alumínium 15 kg olajjal egyenértékű,1 dm³ réz 11 kg, 1 dm³ vas 8 kg olajjal egyenértékű, 1 dm³ PVC pedig 1,8 kg olajjal egyenértékű." Hazai szabadalom segítségével váltották ki a csőszigetelő fóliaimportot. 1979-ben 1,5 millió négyzetmétert gyártottak, mely az országnak komoly importmegtakarítást eredményezett. *„Ezt az anyagot csővezetékek készítésénél korrózióvédő bevonatként használják."*

A Metallochemia 1976. január 1-től a Csepel Vas- és Fémművek Gyáregysége lett. Amikor az ólom, a horganyfehér, a mínium és konverterréz termelését le kellett állítani, a vállalat gazdasági alapja összeomlott. Adott volt a gyár létszáma, de nem volt mit termelni. Ezt az ellentmondást sikerült feloldani a dolgozók csepeli foglalkoztatásával. 1978 az új termékek kialakításának éve volt. Az ólomról áttértek a réztermelésre. *„Beindítottuk az anódrézgyártó üzemünket. Befejeztük korszerű porleválasztó egységünk beruházását. Ezzel megteremtettük a fekete réz gyártását. 1979. II. félévében ólomáru beruházást valósítottunk meg 30 millió Ft értékben."*[695]

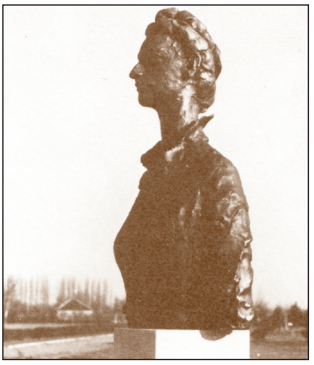
1971 után, 1980-ban újra általános – országgyűlési és helyi tanácstagi – választást tartottak Magyarországon, június 8-án. A július 17-i alakuló Tanácsülésen a Választási Elnökség ismertette a kerületi tanácstagi választás eredményét. Ezek szerint a XXII. kerületben a 34.925 választójogosult polgár közül 32.951 lakos adta le szavazatát. 32.634 érvényes és 317 érvénytelen szavazatot számoltak össze. A megválasztott tanácstagok személyére adott szavazatok száma összesen 31.866 volt. A kerületi Tanács tagjainak száma 61 lett. Közülük 19 tanácstagjelölt az érvényes szavazatok 100%-át kapta meg. A Nagytétényben megválasztott tanácstagok közül Grábits Istvánné, Kenyér János, Kutrovics István, Galambos Gyuláné, Laczkó Mihály. A Tanácsülésen 11 tagú Végrehajtó Bizottságot választottak. Tanácselnök ismét Varga Kovács János lett. Általános elnökhelyettes Dr. Wágner Józsefné, elnökhelyettes Grábits Istvánné.[696]

A Bartók Béla úti általános iskola az 1977/78. tanévben a helyreállított új iskolában kezdhette meg a tanítást. Az 1978/79. tanévben 51 pedagógus 27 tanulócsoportban 831 gyermekkel foglalkozott. A fizikai dolgozók gyermekeinek aránya 56%, veszélyeztetett tanuló 45 fő (5%) volt. Az iskolában fiatal tantestület dolgozott. Közülük sokan képesítés nélküli nevelőként kezdték a pedagógus hivatást. A modern és korszerű iskolaépület hamar szűk lett, az egyre növekvő tanulólétszámot már nem tudta befogadni. *„A második évben már körzetmódosítást kellett vég-*

[695] XXXV. 27. 129. doboz 1980/1/II. öe. Jegyzőkönyv. 4-5, 8-9. oldal és Csepeli Gyáregység beszámolója
[696] XXIII. 222. a. 1. 38. kötet, 1980. július 17. Választási Elnökség beszámolója

rehajtani, oly módon, hogy az iskola mellett álló lakóházakból a Nagytétényi úti általános iskolába irányítottuk át a gyermekeket." Az iskolában 5 ezer kötetes könyvtár, gyógytestnevelési bázis, kihelyezett zenei osztály és logopédia működött. Az egész napos nevelést fontos feladatnak tekintették. 437 napközis és 25 tanulószobás diákkal foglalkoztak, 130 tanulónak menzát biztosítottak. Munkájukat nehezítette, hogy a 13 napközis nevelőből 6 gyermekgondozási szabadságon volt. *„Helyettesítésüket nyugdíjasok és képesítés nélküliek látják el."* Az étkeztetés a tálalókonyha rossz tervezése, a kevés konyhai dolgozó és a csoportok magas létszáma miatt elhúzódott. *„Az ebédeltetés 11,30-tól 14,30-ig tartott, az ebédlőn kívül még négy tanteremben is."* Az iskola tanulmányi átlaga az elmúlt három tanévben 3,8 volt. Az iskolában hitoktatásra nem járt senki, *„viszont azt tudtuk, hogy néhány gyermekünk templomi hitoktatáson vesz részt."* A gyerekek körében előfordult *„az önző, egocentrikus szemlélet, mely a családi ház helytelen életviteléből ered."*[697]

Schaár Erzsébet 1969-ben kapott megbízást az első magyar orvosnő, Hugonnai Vilma mellszobrának megalkotására. A mű elkészült, s mégis 11 éven át húzódott felállítása. Végül 1980-ban a Kastélymúzeum előtti parkban avatták fel a mellszobrot. Az 1990-es években kétszer is ellopták Schaár Erzsébet alkotását. A szobor először megkerült, s kétszer annyi csavarral erősítették vissza. A fémtolvajok azonban másodszor is elvitték, s azóta nem került elő többé. Az öntőminta sem maradt meg, s így Schaár Erzsébet alkotása pótolhatatlan lett.

1980-ban kerületünk a telefonnal gyengén ellátott kerületek közé tartozott. A beszélőhely sűrűsége 100 lakosra vonatkoztatva 13 volt, *„jóval alacsonyabb a budapesti átlagnál."* A meglévő telefonhálózat kihasználása érdekében a budafoki központból élt még 9 darab kis kapacitású, úgynevezett CK 50-es koncentrátor, melyek kapacitása 50 külön vonalú vagy 100 ikerállomás. Közülük 3 db Nagytétényben és 3 db a Bartók Béla úti lakótelepen üzemelt. A lakótelep ellátottsága 1980-ra 30%-os lett, s *„felszerelésre kerül még ez évben 199 új állomás."* A hagyományos családi ház jellegű területek telefonnal alig rendelkeztek, s *„fejlesztésük a föld feletti hálózat teljes felújítása és bővítése után lehetséges."*

Az ipari létesítményeket, intézményeket nagyon nehezen lehetett elérni telefonon. *„Csúcsidőben annyira megnövekszik a forgalom, hogy szinte lehetetlenné teszi a telefonálást."* A kerületben 92 utcai távbeszélő-állomás

[697] XXIII. 222. a. 2. 80. kötet, 1980. október 14. VB ülés, A Bartók Béla úti iskola beszámolója. 1-5. oldal

működött, ebből Nagytétényben 19. A Bartók Béla úton és lakótelepen 4 db, a Csút utcai részen 2 db, a Tenkes utcai lakótelepen 5 db. Ezeken kívül nyilvános telefonfülke állt a Kolozsvári utca 37. szám, a Nagytétényi út 263. szám előtt, a Templom téren, az Angeli út sarkán, a Nagytétényi út 334. szám előtt, a Hizlaldánál, a Szilvafa utcánál és a Lőtéren.[698]

Ha valaki ezekben az években telefonálni akart, el kellett mennie egy utcai telefonfülkéhez, amelyik gyakran nem működött vagy elnyelte a pénzt. Az érme először tantusz volt, majd kétforintos, ötforintos, később a tízes, a húszas. A hosszú beszélgetést folytatók közül többen egy ravasz fogást, turpisságot alkalmaztak. Az éremre drótot forrasztottak, erősítettek, hogy így használva, a három perc eltelte után az érme ne pottyanjon le, s ne szakítsa meg a beszélgetést. A nyilvános telefonálás korszaka az 1990-es évek végén kezdett leáldozni, a kézi telefonok, mobilok megjelenésével.

Az kerületi MSZMP 6. számú, nagytétényi pártkörzetéhez 1980-ban 149 területi párttag tartozott. Az éves beszámoló szerint a *„Körzet tagsága évről évre idősebb lesz. A korral együtt fellépő egészségügyi hatások mind több párttagot vonnak ki az aktív cselekvésből."* A júniusi tanácstagi választás után a kerületben megalakultak a tanácstagok körzeti csoportjai. A nagytétényi csoportnak Kenyér János lett az elnöke. A csoport *„figyelemmel kíséri a körzet helyzetét, fejlesztését és ellátását. Megismerik a lakosság véleményét és azt közvetítik és képviselik a Tanács munkájában. Véleményezik, ellenőrzik a körzet fejlesztését érintő testületi előterjesztéseket."* Az év folyamán a nagytétényi temető ügyével is foglalkozott a pártkörzet. A lakóbizottságokkal, a tanácselnök-helyettessel és a temetkezési vállalat vezetőivel megbeszélést tartottak, melynek eredményeként 16 lakóbizottság a lakosság véleménye alapján egyetértett a temető felszámolásával. Az urnatemető létesítése tekintetében 14 lakóbizottság egyetértett, egy tiltakozott, egy pedig tartózkodott.

A beszámoló taggyűlésen több Nagytéténnyel kapcsolatos problémát vetettek fel a párttagok. Kifogásolták, hogy a területen rosszak a telefonok, *„ha baj van, nem lehet orvost hívni."* Panaszkodtak a Szabó-telepi áruház kiszolgálójának modora miatt. E tárgyban már aláírásokat is gyűjtöttek. Sérel-

[698] Ugyanott 80. kötet, 1980. november 11. VB ülés, Távbeszélő Igazgatóság tájékoztatója. 1-3 oldal

mezték, hogy a telepen csatornát ástak, *„de senki sem tudja a célját."* Kérték, hogy a 13-as autóbusz ne csak fél hétig járjon, *„ezt hosszabbítsák meg legalább nyolc óráig."* Sürgették a Bartók Béla úti iskola melletti csatorna lefedését, *„mert a gyerekek szempontjából életveszélyes és környezetszennyező."* Kifogásolták, hogy Nagytétényben *„még mindig építési tilalom van."* A Zambelli Lajos utcában állt egy romos ház, *„éjjel a vagányok ott tanyáznak, le kellene bontani."* Kérték a 43-as villamos pályájának megjavítását, *„mert a közelmúltban rövid idő alatt háromszor is kisiklott a szerelvény."*[699]

A Karbantartó Üzem dolgozói 1980-ban a Bartók Béla úton az új iskola melletti területet az árokpartig rendbe tették, a törmeléket elszállították. A Bartók Béla út 11. szám előtt a csapadékvíz elvezetését szikkasztóárok építésével megoldották. Porolajozással földútkarbantartást végeztek a Bartók Béla úton (200 fm), a Petőfi utcában (500 fm), a Hámán Kató utcában (700 fm), a Szilvafa utcában (600 fm), a Március 15. utcában (500 fm), az Anger Jakab utcában (300 fm), a Füttyös utcában (200 fm) és a Kardvirág utcában (200 fm). Földútjavítást végeztek a Pintyőke utcában (184 fm) és a Honvéd utcában (332 fm).[700]

Az 1981. évi kerületfejlesztési terv szerint *„Sajnálatos tény, hogy a földutak javítását tartalmazó címjegyzék több mint fele elsősorban évközi anyagi árváltozások miatt fellépő pénzhiány következtében 1980-ban nem valósult meg. E feladatok ismét szerepelnek tervünkben."* Az 1981. évi terv a következő nagytétényi fejlesztéseket tartalmazta:

- Fokozott mértékű kátyúzás végzése a Diótörő, a Hámán Kató, a Batthyány, a Zambelli Lajos és a Petőfi utcákban.
- A Bartók Béla út, Török utca és MÁV átjáró közötti szakaszának szőnyegezése, fokozottabb mértékű felületi kezelése.
- Az Angeli út szőnyegezése a MÁV átjáró és a Diósdi utca közötti szakaszon.
- Járdafelújítás a Nagytétényi út 244., 246., 266. szám előtt és a Szabadság utca páros oldalán.
- 2 db pad elhelyezése a nagytétényi orvosi rendelő udvarán.
- A Bartók Béla úti munkáslakótelepen a tervezett 106 lakásból 40 db átadása.
- A Chinoin gyár beruházásához tervezett vízvezeték építésének befejezése (Bányalég utca).
- A Bartók Béla úton a lakótelepet ellátó elektromos vezeték megépítése.
- A Bartók Béla úti lakótelephez vezető telefonkábel-építés befejezése. Kb. 120 magánállomás szerelése, bekapcsolása.
- A Tulipán vendéglő építésének megkezdése (Dél-Budai Vendéglátóipari Vállalat).

[699] XXXV. 27. c. 1980/146. öe. december 15. 1-10. oldal és Jegyzőkönyv. 2. oldal
[700] XXIII. 222. a. 2. 81. kötet, 1981. február 17. VB ülés, Karbantartó Üzem munkái

- A Nagytétényi út 289. szám alatti önkiszolgáló bolt megnagyobbításával részleges felújítási munkák.
- Az Angeli út 75. szám és a Kolozsvári utca 37. szám alatti boltokban részleges karbantartás.
- A Nagytétényi út 294. szám alatti vasboltban részleges felújítás, korszerűsítés. A Nagytétényi út 265. szám alatti autósboltban raktár kialakítása.
- A Hámán Kató utca 3. szám alatti Kürt vendéglő részleges karbantartása. A Szabadság utcai Beugró bisztró korszerűsítése.
- A Nagytétényi út 282. alatti zöldségbolt részleges karbantartása.
- Az Érdi utca 14. szám alatti fatelepen kerítés építése és tereprendezés.
- A Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde 35 férőhellyel történő bővítési és teljes felújítási munkáinak befejezése, üzembe helyezése.
- A Bartók Béla úti lakás-bölcsőde átalakítása óvodává 50 férőhellyel.
- A Bartók Béla úti iskola udvarán 6 tanterem létesítése (előregyártott szerkezet), áthúzódik 1982-re.
- A Nagytétényi úti iskola legrégibb épületrészének födémcseréjéhez szükséges lépcsőépítés elvégzése.
- A Nagytétényi Művelődési Ház födémcseréjének és korszerűsítési munkáinak megvalósítása.
- A nagytétényi templom kerítésének javítása, szükség szerinti felújítása.[701]

A kerületi Párt VB és Tanács VB január végén közös ülésen vitatta meg a környezetvédelem helyzetét és feladatait. Megállapították, hogy *„Néhány ipari üzem technológiája, termelési tevékenysége a környezetvédelem szempontjából megengedhető értékhatárokat túllépve szennyezi a környezetet. A CSM Fémművek Nagytétényi Gyáregységében az akkumulátor törés és tárolás továbbra is veszélyforrás. A Chinoin Nagytétényi Gyárában és a Húsipari Vállalatnál a szennyvízkezelés ma még nem megfelelő."*

A szemét a kerület egész területén a környezetszennyezés általánosnak tekinthető forrása volt. E helyzet kialakulását, az állampolgári fegyelmezetlenségen kívül *„elősegíti a földutak és közterületek rendezetlensége, a szervezett szemétszállítás fogyatékosságai, a helyi szemétbánya miatti szemét."* Ezek mind hozzájárultak ahhoz, hogy az utcák, járdák, árkok elhanyagoltak, szemetesek lettek, s mintegy 20 helyen illegális szeméttelepek alakultak ki. A kerületi Duna-szakasz – többek között – a főváros szennyvizétől jelentősen szennyezett lett. Fürdésre alkalmatlanná vált. A Duna vízminőségét a kerületből tisztítatlanul beömlő szennyvíz tovább rontotta. Lakóhelyünknek csak egy része lett csatornázva, s e csatornák fogadták be közvetve az ülepítők szennyvizét is. Jelentős szennyet szállítottak a felszíni vizek elvezetését szolgáló árkok, amelyekbe sok illegális szennyvízbekötés történt.[702]

[701] Ugyanott 81. kötet, 1981. január 20. VB ülés, Előterjesztés mellékletei
[702] Ugyanott 81. kötet, 1981. január 28. Közös Párt és Tanács VB, Beszámoló. 3-4. oldal

A IV. ötéves terv időszakában, a nagyobb arányú lakótelepi és magánépítkezések miatt a bölcsődei férőhelyek iránti igény megnövekedett és feszültséget okozott. 1972-ben a kerületben 3 tanácsi bölcsőde működött, összesen 125 férőhellyel. Az elutasítottak száma 189 fő volt. 1981 elején a tanácsi bölcsődék férőhelye 480 lett, s felvételre várt 101 fő. A kerület átmeneti megoldásokkal is próbált a lakosság helyzetén segíteni: a Bartók Béla úti lakótelepi lakásból kialakított bölcsőde 40 férőhellyel és a Nagytétényi út 214 szám alatti orvosi rendelőt (Dózsa György út sarok) átépítve 35 férőhellyel.

1981. január 1-jei hatállyal a VB megszüntette a Bartók Béla lakótelepi lakásbölcsődét, mert *„üzemelése nem látszott gazdaságosnak."* A tervek szerint 1981-ben átadásra kerül a Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde 35 férőhely bővítéssel. *„A régi épület teljes rekonstrukciója is megtörténik tanácsi pénzeszközökből."* A meglévő 35 helyet átmenetileg (1979 októberétől) a Bartók Béla úti lakótelep100 férőhelyes bölcsődéjében működtették. A lakótelepen a körzeti igényeket kielégítve csecsemő csoportot is kialakítottak. Az őszi felvételeknél óvodába *„csak a harmadik életévüket augusztus 31-ig betöltött gyermekek kerülnek. Így biztosítva, bölcsődei férőhelyek rovására is, a szülőknek a GYES lejárta után a munkába állás lehetőségét."*[703]

Az 1980. évi kerületfejlesztés terv végrehajtása során Nagytétényben megvalósultak:

- A Bartók Béla úti lakótelephez kapcsolódóan megkezdődött a HMV munkáslakás építkezés.
- A Chinoin beruházása keretében megépült vezeték *„a kerület különböző részein történt vonalvezetésével javította az egyes területek vízellátását."*
- Saját erős lebonyolításban *„az Angeli és Diósdi utca mentén, az ÁFÉSZ Szakcsoportjának gondozásában, az utca mentén elhelyezkedő telkek tulajdonosai 800 fm vízhálózatot építettek."*
- Többször tisztították a Bartók Béla úti vízárkokat. Azonban *„az árkok újra és újra megteltek szeméttel, s a többszöri tisztítás ellenére is gondot okoznak."*
- Elkészült a budafoki konténeres telefonberuházás. Ennek eredményeként a Bartók Béla úti lakótelepen mintegy 120 magánállomás felszerelésére került sor. Nagytétény többi részén a telefonellátás helyzete nem változott..
- A BKV 1 db kocsival sűrítette a piros jelzésű 3-as autóbusz útvonalát.
- A Kelenföldi Közért Vállalat felújítási munkát végzett a Nagytétényi út 285. szám alatti és a Zambelli Lajos utca 20. szám alatti húsboltokban.
- Megvalósult a Bartók Béla úti árok gaztalanítása és az iskola melletti terület rendezése.

[703] Ugyanott 81. kötet, 1981. március 10. VB ülés, A kerületi bölcsődei ellátottság. 1-2. oldal

- A Kolozsvári és Dunafürdő utca árkainak tisztítása elmaradt, helyette a Bartók Béla út 11. szám előtti csapadékvíz elvezetését oldották meg, szikkasztó árokkal.
- Földútjavítás történt 20 cm forgácskőlappal, zúzalékterítéssel és bitumen emulzió permetezéssel a Pintyőke, a Honvéd és a Killy utcákban.
- Járdaépítést, felújítást végeztek a Barackos úton, a Bartók Béla úton, valamint a Deák Ferenc, a Kolozsvári, a Landler Jenő és az Iskola utcákban.
- Az 1980. évi címjegyzékből nem készültek el azok az utcák, *„ahol a lakosság társadalmi munkavégzésre nem vállalkozott."*
- A Nagytétényi Művelődési Otthon épületének a szükséges bontási munkái megtörténtek. A felújítást, a terv szerint, 1981-ben valósítják meg.[704]

1981 tavaszán hetedik alkalommal rendezték meg a *„Tétény-Promontor Kulturális Napokat".* Az egy hónapig tartó rendezvénysorozat központi témájául a népművészetet választották. Május 16-án nyitóhangversennyel kezdődtek a programok, melyen a Belügyminisztérium Szimfonikus zenekara Kodály és Bartók műveket adott elő. Több népművészeti kiállításon (szűr, ködmön, suba, kékfestő, kalocsai pingáló) a népművészet idős és ifjú mesterei mutatkoztak be. *„Dunának, Oltnak egy a hangja"* címmel a szomszéd népek zenéjét mutatták be. Fellépett a KISZ Központi Együttesének Rajkózenekara. Népballada és népdalvetélkedőt rendeztek az általános iskolák részére. Jancsó Adrienne balladaestet tartott. Az Ünnepi Könyvhéten író-olvasó találkozókat szerveztek (Tüskés Tibor, Baranyi Ferenc). A Kulturális Napok keretében került sor a fővárosi ének- zenetagozatos általános iskolák kórustalálkozójára. A Kastélymúzeumban minden vasárnap zenés tárlatvezetést tartottak, s a kerületi képzőművészek is itt állították ki műveiket. A Hungária Műanyagfeldolgozó Vállalat a Tanácsháza dísztermében rendezett kiállításon mutatta be termékeit. A hagyományos programok is helyet kaptak a programsorozatban (orgonahangverseny, Rózsakiállítás).[705]

A Végrehajtó Bizottság nyáron tárgyalta a kerület VI. ötéves fejlesztési tervének (1981-1985) javaslatát. Az előterjesztés bevezetőjében felsorolásra került az V. ötéves tervben megvalósított főbb magasépítési fejlesztés Nagytétényben:
- A Bartók Béla lakótelep II. üteme 250 lakás.
- A Bartók Béla úti lakótelepen 150 személyes óvoda.
- A Bartók Béla úti lakótelepen 100 férőhelyes bölcsőde.
- A Bartók Béla úti lakótelepen 12+3 tantermes általános iskola.
- A Nagytétényi úti általános iskola bővítése 4 tanteremmel.

[704] Ugyanott 81. kötet, 1981. április 14. VB ülés, Előterjesztés II. számú mellékletei
[705] Ugyanott 81. kötet, 1981. február 17. VB ülés, A Kulturális Napok műsorterve. 1-6. oldal

- A Bartók Béla úti lakótelep szolgáltatóháza.
- Öregek Napközi Otthona Nagytétényben.
- A Chinoin Nagytétényi Gyáregységének 50 férőhelyes óvodája.

A VI ötéves terv nagytétényi fejlesztései a javaslat szerint:

- Tovább épül a HMV 106 lakásos lakótelepe.
- A Bartók Béla úti általános iskolához kapcsolva 6 tanterem építése.
- A Bartók Béla úti lakásbölcsőde óvodává átcsoportosításával 50 férőhely kialakítása.
- A Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde 35 férőhellyel való bővítése (az V. ötéves tervről áthúzódó fejlesztés).
- A Nagytétényi út és a Kolozsvári utca sarkán kisvendéglő építése.
- A tömegközlekedés javítása, a Nagytétényi út áteresztő képességének növelése a villamos megszüntetésével, az útpálya szélesítésével.[706]

A Művelődésügyi Osztály az 1980/81. tanév második felében átfogó vizsgálatot tartott a nagytétényi általános iskolában, melynek során az intézmény négyéves munkáját elemezték. Az 1977/78. tanévben, a Bartók Béla úti általános iskola újjáépítése után, a nagytétényi iskolába beiratkozott 820 tanulóból 340 fő átcsoportosításra került az új lakótelepi iskolába. A tétényi iskola 1978-ban 4 tanteremmel bővült, ugyanakkor az udvar beszűkülése miatt az Úttörők útján, az iskola mögött sportpálya létesült. Az oktató-nevelő munkához szükséges feltétek az intézményben jobbak lettek. A termek terhelési mutatója 1,63 lett, az egy tanulócsoportra eső tanulói létszám 25,4 fő. Ennek ellenére az iskolában az alsó és felső tagozat teljes váltakozásban tanult. 1978. szeptemberben alakult ki az iskolai könyvtár, függetlenített könyvtárossal. 1981-ben 9.419 kötet állt a tanulók és nevelők rendelkezésére. A fejlesztés 4 év átlagában majdnem elérte az évi 20.000 Ft-ot. Az *„Egy üzem – egy iskola"* mozgalom keretében a Csepel Művek Nagytétényi Gyáregysége (Metallochemia) jelentős szakipari munkákat végzett minden évben az iskola karbantartása érdekében.

A tanulók lemorzsolódása, az évvesztés mértéke minden évben meghaladta a kerületi átlagot. Az 1979/80. tanévben is annak kétszerese, 2,3% lett (a kerületi átlag 1,1% volt). A tanulók mulasztási átlaga 1977-től folyamatosan emelkedett, 7,9 napról 10,4 napra nőtt. Az 1979/80. tanévben is magasabb lett a kerületi és a fővárosi átlagnál. Egész napos iskolai nevelésben (napközi, iskolaotthonos osztályok, tanulószoba) a tanulók 49%-a részesült. Az ellátottságban nagy ütemű fejlődés történt, hiszen 1977-ben csak 38% volt az iskolai mutató. A veszélyeztetett gyerekek aránya 8%-ról (1979) a legutóbbi adatok szerint 5-6%-ra csökkent. A veszélyeztetettség fő okai között szerepelt a szülők válása, az italozás, a rendszertelen életvitel. A vizsgálat kiemelkedően

[706] Ugyanott 82. kötet, 1981. július 9. VB ülés, Előterjesztés. 15-21. oldal és VIII. táblázat

jónak tartotta az iskola kulturális nevelőmunkáját. Rendszeresek lettek a színház-, múzeum –, mozilátogatások, kirándulások. A Művelődésügyi Osztály autóbusza az iskola 25 csoportját vitte 14 helyre, kulturális intézményekbe az 1980/81. tanév első félévében. A tanulók értékes, irodalmi jellegű előadásokat mutattak be szinte minden évben Takács Klára tanárnő irodalmi szakköre szervezésében. Az utóbbi négy évben a szakkörökre járó tanulók száma háromszorosára nőtt. 1980/81-ben arányuk az iskolában 53%. 17 csoportban 285 gyermek vett részt szakköri foglalkozásokon. Az iskola igazgatója, Müller Istvánné az 1976/77. tanévtől vezette az iskolát. *„Határozott, következetes és humánus. Törődik az emberek személyes ügyeivel is. Az ellentéteket jól tudja levezetni; türelmes, igazságos. Az intézmény korszerűsítésében, a testület formálásában ért el különösen jó eredményeket."*[707]

Az V. ötéves tervben egy nagy beruházási program kezdődött, a kerületi Kulturális Központ építése. Elsőnek az *„Úttörő- Ifjúsági és Művelődési Központ"* készült el, melyet 1981. november 7-én kívántak átadni, azonban az több hónapot csúszott. A hozzá kapcsolódó tanuszoda építését 1982-re tervezték befejezni. A VB az új intézményt és a kerületi Művelődési Házak Igazgatóságát 1982. január 1-jével összevonta. Az új, összevont intézmény azonban továbbra is megtartotta a művelődési ház eddigi telephelyeit, pl. a Nagytétényi Művelődési Házat, és a pártkörzetben működő Ifjúsági Klubot.

1981 nyarára a Bartók Béla úti munkáslakótelep tervezett 106 lakásából az első két ház 32 lakással a befejezés előtt állt. A többinél alapozási munkákat végeztek. A Bartók Béla úti lakásbölcsőde üzemelése január 1-jétől megszűnt. A Művelődési Osztály gondoskodott a lakásbölcsőde óvodai átalakításáról, melynek munkáit a Hőtechnikai Vállalat 146.000 Ft költséggel végezte el. A bölcsődéből kialakított 50 férőhelyes óvoda szeptember 1-jén kezdte meg üzemelését. A Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde építése a tervezettől legalább 3 hónapot késett. *„Átadására várhatóan szeptember helyett év végén számíthatunk."* A felújítással egybekötött bővítés 35 férőhely növekedést eredményez. Jó ütemben haladt viszont a Bartók Béla úti általános iskola *„toldalékolása. Az átadás október 1-re várható."* [708]

Az V. ötéves terv kereskedelmi ellátásának helyzetét tárgyaló VB ülésen megállapították, hogy az utóbbi években történt fejlesztések ellenére még mindig léteztek *„olyan ellátatlan körzetek, ahol a lakosságnak több kilométert kellett utazni, hogy az alapvető élelmiszer és fogyasztási cikkeket beszerezhessék."* Ilyen területnek számított a Lőtér, az Óhegy és a Balatoni műút környéke is. Az egyes önkiszolgálóvá átalakított élelmiszerboltok a korszerűsítés ellenére sem feleltek meg a követelményeknek. *„Az eladóterek zsúfoltak, a pénztárak*

[707] A nagytétényi iskola összegző vizsgálatának jegyzőkönyve. 1981. június 11. 4- 24. oldal

[708] XXIII. 222. a. 2. 83. kötet, 1981. augusztus 18. VB ülés, Jegyzőkönyv. 3-4. oldal, valamint Tájékoztató. 3-6. oldal

előtti sorban állás rontotta az önkiszolgálás előnyeit." Az V. ötéves terv idején javult az olcsó és közepes árfekvésű áruk választéka. Az alapvető élelmiszerekből, tőkehúsból és baromfiból kiegyensúlyozott lett az ellátás. A hentesáruk választéka, mennyisége (száraz és főtt áruk) azonban kedvezőtlenül alakult. A kenyér választéka bővült, azonban *„a minősége sok esetben kifogásolható."* A pékáruk választéka, szállítása is gondot okozott. *„Sokszor a déli órákban érkezik meg, amikor a kis, egyműszakos üzletekben az árusítás már nem lehetséges."* Az ellátással kapcsolatban a vásárlók részéről több bírálat hangzott el. *„Legtöbben nem az üzlethiányt, hanem az udvariatlan kiszolgálást, az áruk választékát és a nyitvatartási időt kifogásolták."* Az iparcikk ellátást a meglévő üzlethálózat sem mennyiségben, sem választékban nem tudta kielégítően biztosítani. *„A színvonalasabb ellátást csak a központban működő Szivárvány Áruház biztosítja."*[709]

A tanítási órán kívüli nevelésben ezekben az években is fontos szerepet töltött be a napközi otthon. A tanítási órákra való felkészítés mellett a szabadidő hasznos eltöltésére is gondot fordítottak az itt dolgozó pedagógusok. Bár a váltakozó tanítás, a zsúfoltság nehezítette a napközis csoportok munkáját, változatos programokkal, játékos, pihentető foglalkozásokkal színesítették a gyerekek napköziben eltöltött idejét. Két iskolában, a Budafok téri és a Nagytétényi iskolában *„bevezették az úgynevezett „szombatiádákat", a gyerekek szabad szombatos foglalkozását."* Kirándulásokat, látogatásokat szerveztek a Planetáriumba, a Csillagvizsgálóba, múzeumokba, a Margitszigetre stb.

A szabadidő hasznos eltöltésében az iskolai könyvtárak is közreműködtek, amelyek az oktató-nevelő munka segítése mellett, az olvasóvá nevelést is fontosnak tartották. A kerületben négy iskola rendelkezett szép és jól működő könyvtárral, köztük a Nagytétényi úti és a Bartók Béla lakótelepi iskolák könyvtárai. A Tétény Filmszínház a maga sajátos eszközeivel vett részt a gyermekek szabadidejének megszervezésében. Öt előadásra jogosító 20 Ft-os bérletet vezetett be, amit az iskola *„tetszés szerinti időpontban és előadásra"* válthatott be. Évfordulók, politikai ünnepek alkalmával helyet adott az iskolai ünnepélyeknek, *„az alkalomnak megfelelő filmvetítéssel"*. A Kastélymúzeum adta lehetőségeket a kerület iskolái sem tanítási órákhoz kapcsolva, sem a szabadidő keretei között nem használták ki kellőképpen. Csak a Nagytétényi úti és a Bartók Béla úti általános iskola csoportjai látogatták rendszeresen a múzeumot, mely a bútor és csempekiállításon kívül, egy római kori kőtárral is rendelkezett, Nagytétényben előkerült leletekkel.

A Műszaki Osztály a zártkerti földrészek beépítési lehetőségeinek növelésére tett javaslatot a Végrehajtó Bizottságnak. Nagytétényben ebbe a csoportba azokat a zártkerteket sorolták, *„amelyek a mezőgazdasági művelés elsődlegessége*

[709] Ugyanott 83. kötet, 1981. október 6. VB ülés, Jelentés. 2-6. oldal

mellett aktív pihenési igények kielégítésére is szolgálnak." Ide tartozott a Bartók Béla út, a Barackos út, MÁV vasútvonal, Budapest közigazgatási határvonala, az Angeli út és a 82-es nagyüzemi mezőgazdasági művelési terület határa, valamint a Balatoni műút által határolt terület. Itt *„az ősi gyümölcskultúra részben megvan, de már jelentkezik a kisebb, nagyobb építményekkel megvalósított pihenési igény kielégítésének szándéka is."* A terület alsó részén a közművesítés részben megoldódott, tömegközlekedés szempontjából a kiépített Barackos úton és az Angeli úton meg lehetett közelíteni. A Műszaki Osztály belterületi bevonását nem javasolta, a pihenési igények kielégítésének megteremtését viszont indokoltnak tartotta. Ezen a területen helyezkedett el *„az M/0 autópálya körgyűrű létesítésére fenntartott terület is."*[710]

A kerület 1980. december 31-én 10 gyermekkörzeti orvosi rendelővel rendelkezett, ebből a nagytétényi rendelőben 3 körzet működött, két orvossal (dr. Szabó Aranka és dr. Gömöry Géza). A rendelőről ez olvasható a NEB jelentésében: *„Főfala tégla. Vízszintes szigetelése elhasználódott. A padlóvonaltól számított 15-20 cm magasságig a festés elszíneződött, a vakolat feltáskásodott. A váróterem 18-20 m² és influenzás időszak esetén túlzsúfolt. Az elkülönítő alapterülete 4 m². Külön mellékhelyiség áll rendelkezésre. Az elkülönítő légtere azonos a rendelőhöz vezető folyosó légterével, ez nem felel meg az egészségügyi előírásoknak. A megvilágítás sem megfelelő, a munkavégzéshez állandó villanyvilágítás szükséges."* A nagytétényi orvosok betegrendelés alatti forgalma 1980-ban 16.444 fő, 1981. I. félévében 13.568 fő volt. Havi átlagban fejenként 760 gyermeket vizsgáltak meg rendelésükön. A betegrendelések perc átlaga 4,4 perc, amit a vizsgálat elégtelennek tartott. A betegek várakozási ideje a rendelőben fél, illetve egy óra körül mozgott. A két orvos 1980-ban összesen 2.675 beteg gyermeket látogatott meg, 1981. I. félévében 1.065 főt. 1980-ban 27 beteget, 1981. I. félévében 11 beteget utaltak kórházba.

A körzeti orvosok látták el a körzetükhöz tartozó általános iskolák orvosi teendőit is, iskolaorvosként.. A nagytétényi iskola orvosa dr. Gömöry Géza, a védőnő Brauner Márta volt. A Bartók Béla úti iskolaorvosi teendőket dr. Szabó Aranka látta el, azonban szülési szabadsága miatt rendezetlen lett az iskolaorvosi ellátás. *„Állandó helyettes hiányában a Nagytétényi úti általános iskola orvosa, dr. Gömöry Géza végezte a legsürgősebb feladatokat."* Az iskolaorvos hetenként 2 alkalommal minimum 3-3 órát töltött az iskolában. Évente az iskolaorvosok végezték a tanulók testnevelés szempontjából történő szűrését: normál testnevelés, gyógytestnevelés, teljes felmentés. A kerületben négy iskola, köztük a nagytétényi és a Bartók telepi látta el a gyógytestnevelésre utalt tanulókat. A beiskolázás előtti szűrővizsgálatokat az óvodába járó gyermekeknél az óvónő, az óvodákat ellenőrző orvos és a Nevelési Tanácsadó

[710] Ugyanott 83. kötet, 1981. október 13. VB ülés, Jelentés a szabadidős programokról. 4-9. oldal, valamint a Műszaki Osztály bejelentése. 4-5. oldal

pszichológusa végezte. A bizottság objektív döntését a szülők olykor megkérdőjelezték. *„Nehezen fogadták el a minősítést, ha a vélemény a „Kisegítő Iskolába utalva", vagy „Korrekciós osztályba javasolt"* lett."[711]

A Karbantartó Üzem 1981-ben megoldotta a Posta előtti felszíni vízelvezetést és a Napközi utca-Petőfi utca csomópont csapadékvíz elvezetését. Porolajozást végeztek a Hámán Kató, a Koltói Anna, a Március 15., a Petőfi, a Honvéd és a Füttyös utcákban, valamint a Bartók Béla úti szervizúton.

Az 1982. évi kerületfejlesztési tervben több nagytétényi bővítés, gyarapítás is szerepelt:

- A Nagytétényi úti Általános Iskola megkezdett tető- és elektromos hálózat felújításának befejezése.
- A Bartók Béla úti Általános Iskola udvarának helyreállítása, a 6 tantermes toldaléképület környékének tereprendezése.
- A Nagytétényi út 266. szám alatti 38 férőhellyel bővített bölcsőde üzembe helyezése.
- A Nagytétényi Művelődési Ház felújításának befejezése, kerthelyiségének kialakítása.
- A Bartók Béla úti munkáslakás lakótelepen 38 db lakás átadása.
- Az Angeli út egy szakaszának mindkét oldalán a FŐTERV tervei alapján burkolt ároképítés.
- A Nagytétényi út 234/B számú ház előtti felszíni vízelszivárogtató árok zártszelvényű csatornára történő átépítése.
- A Nagytétényi út 165. szám alatt „Tulipán" vendéglő építése. A Szabadság utcai Beugró bisztró generáltatarozása. A 63. számú Diósároki Csárda belső tatarozása.
- A Nagytétényi út 300. szám alatti húsbolt karbantartása. A Bartók Béla út 132. szám alatti, a Kolozsvári utcai 19. számú élelmiszerboltok felújítása. A Nagytétényi út 282. szám alatti zöldségüzlet belső festése-mázolása, tetőjavítása. Az 52. számú autósbolt belső tatarozása.
- A Nagytétényi Kohász labdarúgópályájának felújítása.
- Földútjavítás a Pohár utcában. Földútkarbantartás az Iskola, az Úttörők, a Templom, a Napközi, a Hámán Kató, a Koltói Anna és a Hunyadi-Zrínyi utcákban. Az Érdi utca burkolatának felújítása, szőnyegezése.
- Járdafelújítás, aszfaltozás a Kossuth Lajos utcában. Járdaépítés társadalmi munka támogatással a Hizlalda lakótelepen.
- A lakosság befizetése alapján vízhálózat-fejlesztés a Diósdi és a Diótörő utcákban. A VB ugyanis úgy határozott, hogy *„Csatorna, elektromos és gázhálózat fejlesztés csak úgy lehetséges, ha annak teljes költségét az érintett lakosság előre befizeti."*[712]

---

[711] Ugyanott 83. kötet, 1981. november 19. VB ülés, NEB jelentés. 1-12. oldal

[712] Ugyanott 84. kötet, 1982. január 19. VB ülés, Karbantartó Üzem beszámolója. 3-4. oldal, valamint Kerületfejlesztési javaslat. 2-20. oldal

Elkészült a Tétény-Promontor Kulturális Napok 1982. évi programja. A programsorozat gerincét ebben az évben a Szovjetunió kulturális életével összefüggő rendezvények alkották. Például szovjet filmek bemutatója, a Déli Hadseregcsoport Művészegyüttesének műsora, népművészeti kiállítás, opera-operett est, *„Katyusa bál"* stb. A hagyományos programok mellett új rendezvényeket is szerveztek: budapesti fúvósverseny, a Haydn évforduló hangversenye a Kastélymúzeumban, a Hungarovin kiállítása, ifjúsági bál stb.[713]

Tavasszal a fizikai dolgozók gyermekeivel való foglalkozás területeit, módszereit, hatékonyságát elemezte a Végrehajtó Bizottság. A fizikai dolgozó szülők gyermekeinek az aránya 1982-ben a kerületben 68% volt, a nagytétényi általános iskolában 82%. Több munkáscsaládban jelentős műveltségbeli lemaradást tapasztaltak az iskolák. *„Az otthonokban kevés a könyv, ritkán vagy egyáltalán nem járnak színházba, kulturális intézményekbe."* Éppen ezért a pedagógusok kiemelten fejlesztették a gyerekek anyanyelvi és kommunikációs készségeit (beszéd, szókincs, olvasás, helyesírás). Nehezítette a helyzetet esetenként az iskolában folyó évközi építkezés (pl. födémcsere). A kerület négy iskolájában különösen magas volt a munkásgyerekek aránya és nehezek az intézmény feltételei (Nagytétény, Budatétény, Árpád, Kossuth). A Művelődésügyi Osztály javaslatára a főváros különleges munkahelyi pótlékot biztosított az ezekben az iskolákban tanító pedagógusok részére. A tanítási órákon kívüli nevelés gazdag kulturális programot biztosított a gyerekeknek. Rendszeresen vitték őket színházba, múzeumba, kirándulásra. *„A már eddig is hagyományokra visszatekintő szombati foglalkozások szintén gazdag élményanyagot, kulturálódási lehetőséget biztosítanak (Nagytétényi és Budafok téri általános iskolák)."* A programok megvalósításához nagy segítséget nyújtott a Művelődésügyi Osztály autóbuszának rendszeres igénybe vétele. A kommunikációs készség, az anyanyelvi nevelés lehetőségeit szolgálták az iskolai könyvtárak. Az intenzív könyvtárhasználat terén három intézmény emelkedett ki, a Nagytétényi, a Dévényi-Pannónia utcai és a Baross Gábor-telepi iskolák. A könyvtárhasználat során a tanulók megismerték a lexikonokat, kézikönyveket, szótárakat, a tájékoztatás és kutatás eszközeit, hozzájárultak a többkönyvűséghez. A Művelődésügyi Osztály kiemelkedőnek tartotta a túlnyomórészt fizikai szülők gyermekeit foglalkoztató színjátszó és irodalmi szakkör tevékenységét a Nagytétényi úti Általános Iskolában.[714]

A nyolcvanas években fellendült az iskola színjátszócsoportjának tevékenysége. A Takács Klára tanárnő vezetésével működő szakkör tagjai lelkesen

[713] Ugyanott 84. kötet, 1982. február 16. VB ülés, Művelődési Osztály tájékoztatója. 3-4. oldal
[714] Ugyanott 84. kötet, 1982. március 9. VB ülés, Jelentés. 2-6. oldal

készültek az előadásokra. Nem csak a gyerekek, hanem a szülők és a lakosság körében is nagy sikert arattak a bemutatott színdarabok: Mesefa virága, Heltai Jenő: A néma levente, Petőfi: A helység kalapácsa, Háry János, Molière: A fösvény stb. A képen a Néma levente című színdarab szereplői láthatók.[715]

Az 1980-as évek elején a nagyiparban megjelentek a vállalati gazdasági munkaközösségek. Az új vállalkozási formák alkalmazásával néhány kerületi üzem konkrét intézkedéseket készített elő. A HMV a profiljába tartozó háttéripari és közszükségleti termékeinek növelése érdekében teremtett lehetőséget az új vállalkozási formáknak. A gyár azt tervezte, *„hogy saját jól képzett, tapasztalt szakembereiből olyan társulást szervez, aminek célja a szakmai felügyelet ellátása, a termékek műszaki színvonalának biztosítása, a gépek, szerszámok karbantartása."*

A Chinoin Nagytétényi Gyára saját rovarölő termékeinek alkalmazására kívánt vállalkozást létrehozni. A gyárban február 18-án, a bányászatban felhasználásra került gyutacsgyártás közben robbanás történt, mely egy halálos áldozatot is követelt. A robbanást követően az Ipari Minisztérium elrendelte a gyártás leállítását.

A folyamatosan termelő üzemek és az iskolák kifogásolták, hogy a szabad szombati közlekedés nem vette figyelembe a munka- és iskolakezdést. A 3-as autóbusz és a 43-as villamos a megszokottnál is ritkábban járt, rendszeres lett a késés az iskolából.

A háztartási tüzelőolaj áremelése a fogyasztók széles körében (kisebb fizetésűek, nyugdíjasok) számos negatív véleményt váltott ki. A lakosság többsége soknak tartotta a fűtőolaj árának 50%-os emelését. Az áremelés kapcsán szóbeszéd tárgya lett a motorbenzin, a szén és tűzifa, a villany várható emelése. A *„jól értesültek"* 20 Ft-os benzin árról is beszéltek.

Március 5-én a nagytétényi pártházban kiállítás nyílt Fritz István festő alkotásaiból. A kiállítás rendhagyó volt, mert a művész akkor kezdett festeni, amikor mindkét lábát és kezeiről az ujjait amputálták. *„Képeinek derűs színei, hangulatos témaválasztása emberfeletti akaraterőről, élni akarásról tanúskodnak."* A kiállítást két hét alatt több mint 400 érdeklődő tekintette meg.[716]

Az 1981. évi kerületfejlesztési terv nagytétényi célkitűzései közül a Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde bővítése mintegy féléves késéssel elkészült. *„Üzembe helyezése 1982. II. negyedévében történhet meg."* Szeptem-

[715] Hugonnai Vilma Általános Iskola jubileumi évkönyve 2007. i. m.. 20. oldal
[716] XXXV. 27. b. 1982/41. őe. 1982. március 31. Információs jelentés. 6-7., 10-11. oldal

berben átadásra került a Bartók Béla úti általános iskola hat tantermes toldaléképülete. Felújításra került a Barackos út 3. szám alatti épület. Megtörtént a Bartók Béla úti lakásbölcsőde átalakítása 50 férőhelyes óvodává. A Nagytétényi úti általános iskola födémcseréjének *„befejezése 1982. I. negyedévében várható."* Megkezdődött a Művelődési Ház födémcseréje és korszerűsítési munkája. Megvalósult a Bartók Béla út, Török utca MÁV átjáró közötti szakaszának szőnyegezése, fokozottabb felületi kezelése. Befejeződött az Angeli út szőnyegezése a MÁV átjáró és a Diósdi utca közötti szakaszon (1980-ról húzódott át). Helyreállították a Kastélymúzeum előtti területen a vízhálózat fejlesztése miatti rongálódásokat. Befejeződött a Chinoin beruházásához tervezett vízvezeték és víztorony építése. Folytatódott a Bartók Béla úti lakótelepen a HMV munkáslakás építkezés. Két ház átadásra került, kettő szerkezetileg megépült. A kereskedelmi ellátást és az ipari szolgáltatást tekintve kerületünk a közepesen ellátott területek közé tartozott. *„Ellátatlan területként továbbra is a nagytétényi Barackos út környékét jelöljük."* A kerületi Úttörő és Ifjúsági Ház építésének befejezése a szerződéses határidőben nem történt meg. *„A késés több mint 10 hónap."*[717]

1982-ben több alkalommal került sor áremelésre. Áprilisban 25%-kal emelkedtek az energiahordozók árai. Júliusban a kávé 40%-kal került többe. Augusztusban a kenyér, a pékáruk és a rizs ára átlagosan 20%-kal nőtt. Például a kenyér 5,40 Ft-ról 6,40 Ft-ra emelkedett. A déli gyümölcsök ára 25%-kal lett drágább. A citrom 25-ről 30, a narancs 30-ról 39, a banán 33-ról 43 Ft-ra drágult. Szeptemberben a vasúti személyszállítás 10%-kal, a távolsági autóbusz viteldíja 125%-kal nőtt. Decemberben 20%-os benzináremelés történt, 1983. januártól pedig a gépkocsik ára nőtt.

Az áprilisi árintézkedéseket, áremeléseket Nagytétényben is sokan vitatták. *„Egyesek élesen vetették fel, hogy az éves bérfejlesztés, a nyugdíj-kiegészítés nem fedezi az áremelések okozta többletkiadásokat. Sokan úgy vélték, hogy egyes rétegekben életszínvonal csökkenéshez vezet, hiszen az áremelések hatása több ezer forintban jelentkezik."* [718]

A Kelenföldi Közért Vállalat véleménye szerint a kerületben 1982 tavaszán *„Az áruellátás jó, a tömegélelmezési cikkek, hazai áruk választéka kielégítő, amelyekből a vásárlók által igényelt mennyiség biztosított."* Ugyanakkor egyes árukból (füstölt szalonna, tepertő, füstölt csülök, baromfi far-hát, aprólék, nyak, láb) nem tudták biztosítani az igény szerinti ellátást. Nem állt rendelkezésre elegendő mosópor sem. Hiánycikk volt a sör, a déligyümölcs, a papír zsebkendő, a szalvéta, a WC papír. *„Az igényesebb vásárlók által már megszokott tőkés importból származó árukkal sem tudtuk a vásárlók igényeit kielégíteni (holland kakaó, teák, sós mogyoró, Vegeta stb.)."* A vállalatnál 1981-

[717] XXIII. 222. a. 2. 84. kötet, 1982. április 13. VB ülés, Jelentés I. és II. számú melléklete
[718] XXXV. 27. b. 1982/41. őe. 1982. április 28. Információs jelentés. 10. oldal

ben 1.600 millió Ft lett a száraz kenyérből és száraz péksüteményből származó veszteség, ami abból eredt, *„hogy az előző napi kenyér értékesítése meghiúsul, ugyanis a bolt vezetője a vásárlói bejelentések elkerülése érdekében meg sem kísérli az előző napi kenyér értékesítését."*

A Művelődésügyi Osztály bejelentette, hogy *„A Nagytétényi úti iskola födémcseréje befejeződött, a lezárt részt az iskola az elmúlt hónapban birtokba vehette."* A kerületi Úttörő- Ifjúsági és Művelődési Ház ünnepélyes átadására május 11-én délután került sor.[719]

A sikeresen lezárult Tétény-Promontor Kulturális Napok rendezvényeinek nagy részét már az új Művelődési Központban tartották, *„sajnos ennek megközelítése nem a legmegfelelőbb."*

A kerületi Közegészségügyi-Járványügyi Szolgálat jelentést készített a környezetvédelem helyzetéről. Az elmúlt négy évben, a környezetvédelmi előírásokat is figyelembe véve, nagyobb üzemi beruházás történt a Chinoinban (Fundazol üzem), a HMV-ben /Kalander III.). Részrekonstrukció során a Csepel Művek Nagytétényi Gyáregységében korszerűsítették az ólomakkumulátor bontást. A vállalat (Metallochemia) környezetszennyezése miatt 1979-ig évente, májustól szeptemberig, vettek gyümölcs, illetve zöldségmintákat. E mintavételt ekkor megszüntették, mert az volt a véleményük, hogy *„E minták ólomtartalma ekkor már nem haladta meg a megengedett határértéket."* A gyár szennyezőtevékenységét azonban csak mérsékelni lehetett, megszüntetni nem. A környezet (a talaj, a kutak) is szennyezett maradt. 1983. január 1-jén az üzemet átvette a Metalloglobus Vállalat.

1981-ben a KÖJÁL megállapította, hogy az üzemek szennyvíztisztítása nem megfelelő. A Húsipari Hizlaló Vállalat megkezdte a korszerű szennyvíztisztító telep építését. A Chinoin ekkor terveztette a megfelelő hatásfokú berendezést. A lakosság vízellátását szolgáló kutak közül csak a Petőfi Sándor utcai kút vize volt ivóvíz minőségű. A magántulajdonban lévő kutak nitrátos vize a csecsemőkre veszélyt jelentett.[720]

1980-ban egy tanulmány készült a Metallochemia környékén élő gyerekek egészségi állapotáról. *„Úgy találták, hogy gyakoribb köztük a halva születés, mint más kontrollként választott területeken. Alacsonyabb volt a fiúk születési súlya és később is elmaradtak a fejlődésben. Magasabb százalékot mutatott a csecsemőhalálozás, a vérszegénység, az asztma és az idült hörghurut."*[721]

A Tétény-Promontor Kulturális Napok keretében a budafoki Szivárvány Áruház egy héten keresztül 20%-os kedvezményes vásárt tartott, mely jó

[719] XXIII. 222. a. 2. 84. kötet, 1982. május 11. VB ülés, Közért Vállalat beszámolója. 2-5. oldal, valamint Művelődésügyi Osztály jelentése. 3. oldal

[720] Ugyanott 84. kötet, 1982. június 8. VB ülés, Jegyzőkönyv. 12. oldal, valamint KÖJÁL jelentés. 3-6. oldal

[721] Moldova György: Magyarország szennybemenetele. 120. oldal Dunakanyar 2000 Könyvkiadó Kft, Budapest, 1995

eredménnyel zárult. A kínált, közel egy millió forintos gyermek-, felnőtt-, kötött- és felsőruházati konfekció, női, férfi cipő, szőnyeg és függöny árukból több mint 700 ezer Ft-ért vásároltak a lakosok.

Júliusban a kávé áremelését az emberek *„meglepetéssel, de tudomásul vették."* A kávéfogyasztók soknak, többen indokolatlannak tartották az emelés mértékét. A „jól értesültek" tudni vélték, hogy az alapvető élelmiszerek közül a cukor, a liszt árát augusztustól felemelik. Az elterjedt híresztelés nyomán július utolsó napjaiban növekedett a felvásárlás, főként cukorból. Július 29-re a nagytétényi boltok készletei is elfogytak.

Az augusztus 9-én történt fogyasztói áremelések és szociálpolitikai intézkedések visszhangja közül néhány: Többen úgy érezték, hogy az áremelkedés a nagycsaládosokat és a kisnyugdíjasokat az átlagnál kedvezőtlenebbül érintette, jobban sújtotta. A déli gyümölcsök drágulása főként a gyermekes családokat érintette, *„mivel ezek a gyermekek téli vitaminpótlását szolgálják."* A vidékről bejáró dolgozók a távolsági közlekedés díjának emelését neheztelték, általában soknak tartották. A 40 Ft-os nyugdíj-kiegészítést kevésnek tartották, lekicsinyelték a szociálpolitikai intézkedést.

Az üzemeknek szeptemberre egyre nagyobb gondot jelentettek a tőkés importanyagok beszerzésének nehézségei. *„Ez a félév második felében jelentősen nehezítette a folyamatos termelést és a tőkés exportra készülő termékek gyártását (HMV, Chinoin Nagytétényi Gyára)."*[722]

A BKV 1982 nyarán tájékoztatót készített a kerület tömegközlekedésének helyzetéről. A Nagytétényig közlekedő járatok közül a 3-as autóbusz Nagytétény MÁV állomás és a Móricz Zsigmond körtér között, a Nagytétényi, a Budafoki és a Fehérvári úton át haladva, teremtett kapcsolatot. A 10 beosztott jármű 7-8 perces indítással, 100%-os kihasználtsággal 34 perc alatt tette meg az utat. *„Az útvonalon jelentkező torlódások és a Minta utcai sorompó miatt a járművek követési időközei nagy szóródást mutatnak. A járat csúcsidőben zsúfolt, a lakótelepeknél gyakori az utaslemaradás."*

A piros 3-as autóbusz a a Chinoin Nagytétényi Gyáregysége és a Móricz Zsigmond körtér között a Budafoki úton át teremtett kapcsolatot. A 11 beosztott jármű 6-7 percenként indult, s a 15 km-es távolságot 110%-os kihasználtsággal 32 perc alatt tette meg. A járat rendkívül kedvező lett a kerületen kívüli (Érd) lakosok számára is. *„A lakótelepek megállóiban a zsúfoltság miatt az ajtók nem zárhatók, a megállókban történő késlekedés és a Nagytétényi út zsúfoltsága következtében a követési idők nagy eltérést mutatnak."*

A 13-as, 101-es, 103-as, 113-as autóbuszok az Angeli úti végállomásról indulva a Chinoin, a Mechanikai Művek és a diósdi Csapágygyár végállomások között teremtettek kapcsolatot. Igazodtak az üzemek munkakezdéséhez.

[722] XXXV. 27. b. 1982/41. őe. 1982. májusi, júliusi és szeptemberi információs jelentések

Ezek a járatok szolgálták ki *„a nagytétényi területrészre jellemző hétvégi házas település lakóit is."*

A 43-as villamosjárat Nagytétény Szőlő tér és Budafok Varga Jenő tér között közlekedett, részben egyvágányú, de az egész vonal hosszában elavult, rossz állagú pályán, ritkán és lassan, 40%-os kihasználtsággal. Az utazókat és az útvonal mellett lakókat is rendkívül zavarta csattogó, zörgő hanghatásával. *„Ezen az útvonalon közlekedési lehetetlenülés, hogy a Tóth József és Vágóhíd utcai szakaszon a közúti forgalom és a villamosjárat vonala ugyanazon közlekedési sávban, egymással szemben történik. A járművek találkozásakor mindkét irányban gyakori a forgalmi torlódás, az egymásra várakozás."* A BKV a közlekedés javítására két alternatívát javasolt:

- A villamoskocsik korszerűsítése, a Nagytétényi út kritikus szakaszán a villamospálya teljes átépítése, közút céljára is használhatóan.
- *„A 43-as jelzésű villamos teljes megszüntetése, a 6-os útvonal korszerűsítése, a 3-as és piros 3-as jelzésű autóbuszok számának növelése."*[723]

A kerületi klubmozgalom helyzetéről ősszel készült jelentés szerint a nagytétényi Ifjúsági Klub *„három helyiségben működik a nagytétényi pártház alagsorában. Leszámítva a pince rossz, egészségtelen levegőjét, működési feltételei elfogadhatónak mondhatók."* A klub átlagos létszáma 15-20 fő körül mozgott, ezenkívül további 50-60 személy részvételét tudta biztosítani. A klub látogatói képzettségben, érdeklődésben heterogén csoportot alkottak, s időnként bekerült egy 3-4 főből álló csoport, mely bomlasztotta, megosztotta a tagságot. A klub programját egyrészt ismeretterjesztő előadások, foglalkozások, vetélkedők tették ki, valamint kimondottan szórakoztató események, ezek közül is elsősorban a diszkó.[724]

Októberben átlagon felüli érdeklődés kísérte az új lakásügyi rendelkezést. A legtöbb véleményt a bejelentett lakbéremelés váltotta ki, az emelés mértékét sokan vitatták. Az állami lakásokban élők attól tartottak, *„hogy a lakbéremelés veszélyezteti az alacsony jövedelműek, több gyermekesek, nyugdíjasok életszínvonalát."*

A lakosság, főleg a nyugdíjasok körében jó hatást keltett az 1983. évre bejelentett nyugdíjemelés. Az érintetteket az emelés mértéke, az alacsony nyugdíj nagyságának megállapítása foglalkoztatta. *„Egyesek attól tartanak, hogy ismét 30-40 Ft nyugdíjemelést kapnak."* A benzin áremelését vegyes érzelmekkel fogadták az emberek. Az átlagjövedelmű autótulajdonosok az emelés mértékét túlzottnak tartották. Többen *„úgy vélekedtek, hogy csak a hétvégeken fogják gépkocsijukat használni."*[725]

A kerületi MSZMP nagytétényi, 6. számú pártkörzetében 1982-bem 149 párttag működött. Az éves beszámoló kiemelte, hogy a körzet munkájában

[723] XXIII. 222. a. 2. 85. kötet, 1982. szeptember 14. VB ülés, BKV tájékoztató. 3-9. oldal
[724] Ugyanott 85. kötet, 1982. október 7. VB ülés, Jelentés. 2-7. oldal
[725] XXXV. 27. b. 1982/41. őe. 1982. októberi és decemberi információs jelentések

„az előző évek dinamikus fejlődésével szemben megtorpanás tapasztalható. Mintha fáradékonyság, a kezdeményezés, az aktivitás csökkenése ütközne ki munkánkban." Az alapszervezethez többségében idős emberek tartoztak. *„Nem lehet soká eredményesen tevékenykedni 75-80 évesekkel, hisz az élet törvényszerűsége magával hozza a fáradtságot, az egészségügyi romlást."* A pártházban működő területi KISZ szervezet létszáma 60 fölé emelkedett. Társadalmi munkában rendbe hozták, felújították a klubhelyiséget. 1982-ben elismerésben, kitüntetésben részesültek. A fiatalok a Tétény-Promontor Kulturális Napok alakalmával a Bartók Béla úti lakótelepen egy délután műsort szerveztek a gyerekek nagy örömére. *„Kár viszont, hogy az ott lakó szülők nemigen támogatták őket."* Este a Nőtanács közreműködésével vacsorával egybekötött sikeres táncestet rendeztek.

A pártházban működött 105 taggal a Nyugdíjas Klub is. Előadásokat szerveztek, kirándulásokat, táncesteket rendeztek, élénk érdeklődés mellett.[726]

Az 1983. januári gépkocsi áremelés váratlanul érte a lakosságot, mivel úgy tudták, hogy a bejelentett évi 7,5%-os áremelés ezt nem tartalmazta. A HMV-ben, a Chinoin Nagytétényi Gyáregységében dolgozók és a lakóterületen is többen adtak hangot felháborodásuknak. *„Az elhangzott vélemények szerint az átlagfizetésűek nagy részének most már szinte elérhetetlen az új gépkocsi vásárlása."*[727]

Az 1982. évi kerületfejlesztési terv végrehajtása során Nagytétényben a Bartók Béla úti munkáslakás lakótelep építése tervszerűen folytatódott. A Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde felújítási, karbantartási munkái befejeződtek, az intézmény 1983. *„januártól kezdve üzemel."* Az építkezés több mint három éven át húzódott. A Nagytétényi úti általános iskola födémcsere és elektromos munkái, valamint a Művelődési Ház felújítási munkái is befejeződtek. Az 1982-ben megépült járdáknak mintegy 80%-át a lakosság építette járdalapokból. Az olajárak emelkedése miatt fokozottabb lett az érdeklődés a gázhálózat fejlesztése iránt. Azonban *„a lakosság nem tudja elfogadni a 4-5 ezer Ft-os beruházási árat, ezért különböző kapcsolatokat keres és talál a költségek csökkentésére."* A csatornafejlesztés iránt a lakosság érdeklődése nem növekedett.[728]

Az 1983. évi kerületfejlesztési terv készítése idején a gazdasági lehetőségek rosszabbak lettek, mint a megelőző évben. *„Ennek megfelelően számításba kellett vennünk, hogy egyes célkitűzések megvalósítását el kell halasztanunk."* A Fővárosi Tanács és vállalatai is kisebb mértékű fejlesztést terveztek a kerület területén, mint az előző években. Az 1983. évi fejlesztési terv és költségvetés anyagi eszközei és forrásai 481.497.000 Ft összeget tettek ki, mely jóval alacsonyabb volt az 1982. évinél (87%).

---

[726] XXXV. 27. c. 1982/153. december 23. 1-19. oldal
[727] XXXV. 27. b. 1983/44. Információs jelentés. 1983. február 1. 8-9. oldal
[728] XXIII. 222. a. 2. 87. kötet, 1983. április 12. VB ülés, Beszámoló. 8-12. oldal

Nagytétényben sok éve húzódó feladat végrehajtása kezdődött meg 1983-ban. *„A Bartók Béla úti lakótelepen a savas-szennyezett talaj cseréjét megkezdik, a szükséges közműjavításokat elvégzik."* 1983-ban a HMV munkáslakás lakótelepen üzembe helyezik az 5. és 6. jelű épületeket, átadják a lakásokat. Elvégzik az Akó utca – Budapest határ közötti szakasz gépi padkarendezését, az Akó utca – Bányalég utca között a burkolt árok tisztítását. Megépül a Tulipán vendéglő, festést-mázolást végeznek a Kürt vendéglőben. Korszerűsítik a Március 15. utcát a Nagytétényi út és a Batthyány utca között. Földútkarbantartást végeznek a Pohár, a Honvéd, a Petőfi Sándor és a Pintyőke utcákban. A tervek szerint porolajozás történik a Koltói Anna, a Hunyadi, az Iskola, a Zrínyi, az Úttörők, a Napközi és a Hámán Kató utcákban. Üzembe helyezik a felújított Művelődési Otthont, kialakítják a kerthelyiségét. A Nagytétényi Kohász SE részére 44x24 méteres többcélú kispályát építenek.[729]

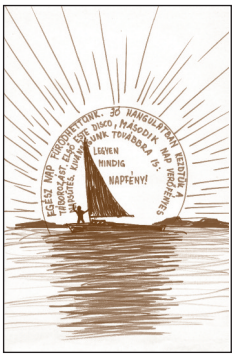
A kerületi Végrehajtó Bizottság beszámolót készített a Fővárosi Tanács VB részére az 1978. óta végzett munkájáról. A jelentés a kerületfejlesztés eredményeinek felsorolása mellett azt is kiemelte, hogy *„A lakosság egy része elégedetlen az életviszonyokban, az ellátás, a szolgáltatás terén történtekkel. Különösen sérelmezik a csatornázottság hiányát, a gázvezeték fejlesztésének korlátait, a közlekedés jelenlegi helyzetét, a telefon ellátatlanságot, a földútjavítás mértékét. Ezekkel szemben a türelmetlenség állandósult, a tanácstagi beszámolókon és egyéb fórumokon sürgetik a gondok megoldását."*

Néhány konkrét eredmény és probléma a beszámolóból: 1978 óta a Tanács 10 km szilárd burkolatú utat épített és 55 km földút javítását végezte el. Ennek ellenére a kerület 321 kilométernyi útjának mindössze negyede felelt meg a közlekedés követelményeinek. Az *„utak 40%-a földút, sok esetben járhatatlan."* Az elmúlt években, elsősorban a lakótelepek és a közintézmények kiszolgálására, 12 km csatorna épült. A befogadó csatornák és átemelő berendezések szűk kapacitása miatt, nagyobb esőzések idején, *„a szennyvízcsatornák visszaömlenek, elöntve az alagsori helyiségeket, közutakat, kerteket."* Gondot jelentett néhány nyílt vízfolyás, amelynek tisztítása rendszertelenül történt (pl. Nagytétény, Diósárok). A beszámolási időszakban a kerületben két telefonkonténer épült, ennek ellenére a távbeszélő ellátottság elmaradt az igényektől. Budafok jól ellátott lett, a külső területek, Nagytétény azonban gyenge. A nyilvános telefonállomások száma harminccal gyarapodott, de a 104 állomás zöme szintén Budafokon működött. *„A külső részen több ezer méteren belül nem lehet telefont elérni. További gond, hogy a nyilvános állomások meghibásodása gyakori, a kijavításukra hosszú ideig kell várakozni."*

Az iparcikkellátás terén nem történt számottevő fejlődés öt esztendő alatt, s az ipari szolgáltatás is alacsony maradt. A kerület tömegközlekedése az erőfeszítések ellenére sem fejlődött megfelelően. A VB komoly eredménynek

[729] Ugyanott 86. kötet, 1983. január 18. VB ülés, Fejlesztési javaslat .1., 12. oldal és I., II. melléklet

tartotta, hogy befejeződött a Balatonakali Úttörő és Ifjúsági Tábor építése, *„ahol évente mintegy 1.000 gyermek tölti el jó körülmények között a szünidő egy részét.”*[730]

Az 1970-es évek közepétől a nagytétényi iskola tanulói, a II. Rákóczi Ferenc úttörőcsapat tagjai számára is kellemes, vidám kikapcsolódást jelentett a nyári szünetekben Balatonakali. A gyerekeket táboroztató pedagógusok: Kéringer Gábor, Párdy Györgyné, Takács Klára, Wittmann Judit, Sebestyén Imre, Bengi István, Mészáros Balázs és mások gazdag programot állítottak össze a 10 napos táborozás idejére. A sok fürdés, napozás, kajakozás mellett tábori ötpróba, tábori vidámpark, kirándulás Dörgicsére, Tihanyba, Nagyvázsonyba, vetélkedők, sportjátékok, éjszakai bátorságpróba, gyümölcsvásár, mozilátogatás, jelmezverseny, kerékpáros ügyességi verseny, kijevi vendégtáborozók műsora, számháború, diszkó stb. várta a gyerekeket. A táborozókat gyakran meglátogatták az iskola, a kerület vezetői is. Tapasztalataikat, véleményüket a tábori naplóban fogalmazták meg:

„Úgy tapasztaltam, hogy a tábor ifjú lakói jól érzik magukat. Számomra ez a legfontosabb, mert azt bizonyítja, hogy érdemes volt ezt a tábort annyi munkával és nem kevés pénzzel létrehozni. Örömmel tapasztaltam, hogy lelkes pedagógusok gondoskodnak arról, hogy színes programban, élményben legyen részük a gyerekeknek. A szép tábor, a jó idő, a gazdag program és nem utolsósorban a kitűnő konyha érthetővé teszi, hogy a gyerekek mind jókedvűek, boldogok.” A képen a nagytétényi táborozók kerékpáros ügyességi versenye látható.[731]

Nyáron az átlagjövedelmeket jóval meghaladó zöldség-gyümölcs árak keserítették meg a lakosság életét. Ennek okát az emberek a felvásárlási és értékesítési ár közötti többszörös – a vásárlók szempontjából érhetetlen és indokolatlan – különbségében látták. Azt is kifogásolták a vásárlók, hogy az élelmiszerboltokban a konzerv, mélyhűtött és fűszeráruknál a megváltozott árakat gyakran nem tüntették fel. Így csak a pénztárnál derült ki, nagy boszszúságot okozva, hogy minek mennyi az ára.

Nyáron felemelték a családi pótlékot, melyet az arra jogosultak örömmel és helyesléssel fogadtak. Voltak, akik azt kifogásolták, hogy *„Miért csak 6 éves*

[730] Ugyanott 86. kötet, 1983. február 1. VB ülés, Beszámoló. 5-21. oldal
[731] Tábori napló, Balatonakali, 1985. július 31.

korig jár egy gyermek után a családi pótlék? Véleményük szerint ezt 14 éves korig kellett volna megállapítani." Egyes többgyermekes családok úgy vélték, hogy *„a megemelt családi pótlékot „elviszik" az egyre drágább gyermekruhák."*

A nyári vásárt a lakosság, főleg a kisebb jövedelműek és a nyugdíjasok, fokozott várakozása előzte meg. A kedvezményes vásárlás lehetősége 1983-ban is tömegeket vonzott a boltokba. A két legnagyobb üzlet: a budafoki Szivárvány Áruház 1 millió forintot, a nagytétényi DÁFÉSZ Áruház 500 ezer forintot forgalmazott a leértékelt árucikkekből, többet, mint 1982-ben. Legkeresettebb volt a női ruha, fürdőruha, nyári cipő, férfi rövid ujjú ing. Gondot jelentett, hogy a keresettebb árucikkek szinte az első napon elfogytak.[732]

Az 1983. évi Tétény-Promontor Kulturális Napokat május 14. és június 5. között tartották meg. A Művelődésügyi Osztály tájékoztatója szerint *„Az évről-évre visszatérő rendezvényeinket, mint például az orgonahangverseny, a Gyermeknap, az Ünnepi Könyvhét, a sportrendezvények stb. az idén is megrendezzük."* Új műsorként szerepelt a programsorozatban a Művelődési Központ művészeti együtteseinek gálaműsora, a Központban tanító Orosz Adél Kossuth-díjas művész balettcsoportjának előadása. 1983-ban Bulgária kulturális életének bemutatása állt a programok központjában. A sikeres műsorok közül néhány: Magyar-bolgár népköltés Jancsó Adrienn és Faragó Laura előadásában. Kórushangverseny a budafoki templomban. Halász Judit és a Bojtorján együttes műsora a Nagytétényi Művelődési Otthonban. Magyar-bolgár folklór találkozó (bolgár táncház, ínyenc bolgár konyha, bolgár orchideák stb.). „Napsugár" Tétény-Promontor bál.[733]

A kerület lakosainak száma 1983-ban 52.600 fő volt, melyet mintegy 7-8.000 ideiglenesen itt tartózkodó (munkásszálláson és egyéb bérleményekben lakó) személy egészített ki. A kerület lakosaiból a munkaképes korúak száma meghaladta a 32.000 főt. A főváros agglomerációs övezetéből (Érd, Diósd, Tárnok) mintegy 15-16.000 fő a kerület tömegközlekedési eszközeit igénybe véve utazott a belső kerületek felé. Az autóbuszokat, villamosokat használók száma egy-egy munkanapon meghaladta a 40.000 főt. Tovább növelte az utazási létszámot a mintegy 1.500 középiskolás, akik "eljártak" a kerületből, mert tanulmányaikat a főváros belső területein folytatták.

A kerület egyetlen 2x1 sávos főútvonala, a Nagytétényi út, kritikus szakasszal rendelkezett. *„A budafoki szűkület a befelé haladó iránnyal szemben közlekedő villamosvasúttal."* Az útvonal nagyobb részén a burkolat teljesen elavult, tönkrement állapotba került. A zsúfoltság a Nagytétényi úton közlekedő 3-as, piros 3-as és 14-es autóbuszokon a csúcsidőben meghaladta a fővárosi átlagot is. A 43-as villamos kihasználtsága a 40%-ot sem érte el, s pályája teljesen leromlott, a felsővezeték korszerűtlen lett. *„Egyes helyeken a közúti*

[732] XXXV. 27. b. 1983/44. őe. 1983. júniusi, augusztusi információs jelentések
[733] XXIII. b. 123. kisdoboz (3). A Tétény-Promontor Kulturális Napok programja

forgalommal szemben haladó villamosközlekedés biztonsági szempontból sem megfelelő." A Végrehajtó Bizottság és a BKV ezért indokoltnak tartotta a 43-as villamos forgalmának megszüntetését, illetve szüneteltetését. *„A korszerűtlen és elavult 43-as villamosjáratot átmenetileg meg kell szüntetni, majd a kritikus szakaszon a szűkületeket feloldva a 6-os fő közlekedési útvonal áteresztő képességét növelni."*

Az volt a VB tagok véleménye, hogy amennyiben az akkori 6-os út helyett megvalósul a Hizlalda és a Budafoki út közötti szakaszon a párhuzamos út építése, az majd megoldja a Nagytétényi út tehermentesítését. A Tanács elnökhelyettese szerint *„ezért ideiglenes megoldást jelent a 43-as villamos megszüntetése. Az nem végleges, mert a közúti közlekedés kerületi jövőjét a nagy befogadóképességű, gyorsforgalmú villamosszerelvények biztosítják majd."*

A VB ülésen a hozzászólók elmondták, hogy a Nagytétényi út kritikus szakaszán történt a közlekedési balesetek kétharmad része. *„Augusztus hónapig összesen 43 baleset következett be, főként a Tóth József utcai emelkedő szűkületnél."* Az is elhangzott, hogy *„A korábban elképzelt fejlesztésekről, mint például a Metró dél-budai szakaszának, valamint a dél-budai Duna-hídnak megépítéséről le kell mondani, mert a főváros közlekedésfejlesztésének iránya Észak-Pest felé terelődött át."* Az is szóba került, hogy az M0-ás körgyűrű megépítésével a kerület forgalma alapvetően megváltozhat. A körgyűrű lehetőséget adhat majd a Nagytétényi út kikerülésére.

A Műszaki Osztály vezetője a Végrehajtó Bizottság november 8-i ülésén bejelentette, *„hogy október végén a BKV és a Fővárosi Közlekedési Főigazgatóság között egyeztető tárgyalás volt. Ennek eredményeként december 1-jével a 43-as villamosjáratot meg kell szüntetni."*[734]

Közel 21 év után 1983. november 30-án *„ment el"* az utolsó 43-as villamos. A BKV közleménye szerint a járat *„csak szünetel."* Az iparvágány kiszolgálása 1992-ben szűnt meg. Az ideiglenesség egyre inkább véglegesnek tűnt. Pedig a Campona bevásárlóközpont építésekor felmerült a villamos Budatétényig történő újraindítása. De ez, mint a gyorsforgalmú villamos, soha meg nem valósult elképzelés maradt.

Az 1990-es évek közepéig a vágányokat és a felsővezetéket is elbontották. A képeken az egyik utolsó 43-as villamos és az elbontott vágányok helye látható.

[734] XXIII. 222. a. 2. 88. kötet, 1983. szeptember 20. Előterjesztés. 1-8. és Jegyzőkönyv. 3-6. oldal

Az 1983. évi kerületfejlesztési terv nagytétényi feladatai közül június 30-ig előkészítették a Bartók Béla úti HMV lakótelep parkosítási munkáit. A Fővárosi Csatornázási Művek elvégezte a Diós-árok takarítási munkáit, a Deák Ferenc utcai szivárgó bekötőárkának helyreállítását és az Akó utcai átemelő építési munkáit. A Hungária SE megkezdte labdarúgópályájának felújítását és kijavította a tekepálya épületének tetejét. A Nagytétényi KOHÁSZ SE megépítette a kiszolgáló létesítményeket. A Dél-budai Vendéglátóipari Vállalat megkezdte a Kolozsvári utca és Nagytétényi út sarkán a Tulipán vendéglő építését.[735]

A szeptember 19-i fogyasztói áremelés széles körben foglalkoztatta az embereket. A kerületi pártbizottság információs jelentése arról számolt be, hogy a lakosság *„fegyelmezetten tudomásul vette az áremelést. Nem „tapsoltak", de – következtetve a mezőgazdaság aszálygondjaiból – megértették szükségességét."* Azonban azt is tapasztalták, hogy a lakosság körében *„ismét megfogalmazódott az alacsony nyugdíjasok, többgyermekes családok életszínvonalának fokozott féltése."* Szeptember 15. és 17. között számottevően megnőtt a cukor, só, étolaj, margarin felvásárlása, de a legnagyobb boltokban a keresletet ki tudták elégíteni. Szeptember 19-ét követően ismét zavartalan lett az ellátás, s megszűnt a felvásárlás is.

Október 27-én a kerületi Úttörő Elnökség javaslatára a Párt VB a Nagytétényi úti Általános Iskola II. Rákóczi Ferenc úttörőcsapatának ítélte a pártvándorzászlót, melyet egyenletes, magas színvonalú úttörőmunkájáért érdemelt ki az úttörőcsapat, már második alkalommal. November 25-én, a nagytétényi Művelődési Otthonban került átadásra a vándorzászló. A győztes csapat tagjai, az iskola tanulói ünnepi műsorral kedveskedtek a vendégeknek, a kerületi iskolák küldötteinek.

Ünnepek előtt az ajándékkínálat, a gyermekjátékok kivételével, kielégítő volt a boltokban. A 3-6 éves korú gyermekeknek való játékból szegényes választék várta a szülőket, akik a játékok minőségét és magas árát is kifogásolták. *„Felháborodást keltett, hogy az elhangzott tájékoztatással ellentétben a sokak által keresett LEGO építőjátékot csak a magánkereskedőknél lehetett, a bolti árnál jóval magasabb áron megvásárolni."*[736]

A Bartók Béla úti 150 férőhelyes, valamint a hozzákapcsolódó 95 férőhelyes lakásóvodában 1983-ban 283 gyermekkel foglalkoztak 115%-os kihasználtsággal. Az iskolába menő és bölcsődéből átkerülő gyerekek számát figyelembe véve a Művelődésügyi Osztály az 1984/85. tanévtől a lakásóvodát megszüntette. Az óvodások elhelyezését a Bartók Béla út 4. szám alatti főépületen belül biztosították. Az intézmény kihasználtsága ezzel 130%-os lett.[737]

[735] Ugyanott Beszámoló. 1-5. oldal
[736] XXXV. 27. b. 1983/44. őe. 1983. szeptemberi, októberi, decemberi információs jelentések
[737] XXIII. 222. a. 2. 88. kötet, 1983. december 6. VB ülés, Művelődésügyi Osztály jelentése. 2. oldal

1983 decemberében a FÖMO, a Fővárosi Tanács Mozgóképszínház Vállalata által készített kiadvány a Tétény Filmszínházról is közölt adatokat. E szerint a mozi befogadóképessége 351 fő, vetítési módja 35 mm-es, kategóriája pedig utánjátszó. Hogy melyik film mikor került bemutatásra a moziban, azt a filmkölcsönző szerv, a MOKÉP határozta meg. A filmszínház két épületszárnyból állt: az utcával párhuzamos bejárati részből (előcsarnok, pénztár, iroda és mellékhelyiségek), valamint a nézőtéri szárnyból (erkély, nézőtér, színpad). A nézőtéri szárnyhoz, az udvari oldalon egy tüzelőanyag-raktár és egy kazánházi rész csatlakozott. *„1983. évben teljes festés-mázolással és faszékek szerelésével újítottuk fel a mozit, ahol 34 mm-es filmeket vetítünk. A helyiségek szellőzését és fűtését légfűtéssel, gépi szellőztetéssel oldjuk meg. A külterületi mozi üzemeltetése, a jelen műszaki állapotában, távlatban is megoldott."*[738]

A *„távlat"* nem sokáig tartott. 1986. június 3-án a filmszínház bezárt. Utoljára a Visszaszámlálás című magyar filmet vetítették. A következő években a filmszínházat üzemeltető vállalat a mozit meghirdette szerződéses üzemeltetésre. 1987. szeptember 11-től 1988. június 28-ig újra működött. A Kairó bíbor rózsája című film vetítése után azonban ismét bezárták. Még két próbálkozás történt. 1988. augusztus 5-től november 14-ig, majd december 29-től egy teljes évig fogadta a mozilátogatókat. 1990. január 1-jén, hétfőn a Mamba című filmet játszották. Ez volt a mozi utolsó napja. Ezután végleg megszűnt. Az épület évekig üresen állt, 2012 szeptemberében bontották le. Helyén és a mellette lévő területen 2013-ban épült fel a Cziffra György Kulturális Központ.

A kerületi MSZMP nagytétényi pártkörzetének létszáma 1983-ban 155 főre emelkedett. Az éves beszámoló elismerő szavakkal szólt a területi KISZ fiatalok munkájáról, akik 1983-ban például *„rendkívül sikeres sportnapot rendeztek több száz résztvevővel a Bartók Béla úti lakótelepen. Volt hőlégballon, sportgimnasztika csinos lányokkal és még igen sok más esemény, a gyerekek és a felnőttek nagy-nagy örömére."* A Nyugdíjas Klub kéthetente tartott rendezvényei felkeltették a tagság érdeklődését. *„Különösen például Havas Mariann úti beszámolói, magas szintű és minden igényt kielégítő vetített képes előadásaival."* Nyárádi Róbert újságíró előadása is nagy sikert aratott. A Művelődési Központ átadása után a Nyugdíjas Klub elköltözött a pártházból, ez egy kis törést okozott munkájukban. *„Természetes, hogy egy-egy rendezvénynél, előzetes felkérés után, a helyiség mindig rendelkezésükre áll."*

[738] A fővárosi mozik helyzete. FÖMO Budapest 1983.

A nagytétényi lakosság hangulatával kapcsolatban a beszámoló kiemelte az alacsony nyugdíjak és az áremelések miatti türelmetlenséget. *„A 2.000 Ft-os nyugdíjas és a 12.000 Ft-os jövedelmek között nagy az aránytalanság."* Az emberek féltek az 1984-es áremelkedésektől. *„Feszült a légkör emiatt."* Sokan kifogásolták, hogy Nagytétény kereskedelmi ellátottsága romlott. Különösen a DÁFÉSZ önkiszolgáló üzlet visszaesését panaszolták. *„Pl. mióta megdrágult a kenyér, nem kapni 7,60 Ft-os, csak a 10 és 12 Ft-os kenyeret."*[739]

Az 1984. évi kerületfejlesztési tervben néhány Nagytéténnyel kapcsolatos feladatot is javasolt a Végrehajtó Bizottság. Befejezik a Tulipán kisvendéglő építését és a Beugró falatozó tatarozását. Bővítésre kerül a Diósároki csárda kerthelyisége. Festés-mázolást végeznek a Kolozsvári utca 37. szám alatti élelmiszerboltban, a Nagytétényi út 270. szám alatti Ruházati Áruházban és a Nagytétényi út 265. szám alatti Autósboltban. Földútkarbantartást terveztek több utcában (pl. Petőfi Sándor utca, Március 15. utca, Hámán Kató utca, Napközi utca). Teniszpályát építenek és felújítják a tekepályát a Hungária, felújítják a labdarúgópályát a Nagytétényi KOHÁSZ, 2 teniszpályát építenek a Nagytétényi CHINOIN sportegyesületeknél. Az utaslétszám figyelembe vételével járatbővítésre kerül sor – két autóbusszal – a 3-as vonalán. Elvégzik a villamospálya burkolását a Tóth József utca és a Vágóhíd utca közötti szakaszon. A HMV munkáslakás lakótelepen megtörténik a lakások átadása, a parképítés befejezése. Megkezdődnek a Bartók Béla úti lakótelep szennyezett talajcseréjének munkálatai. A lakótelep *„fertőzött salakra épült, mely az idők folyamán szétmarta a lerakott béléstesteket. A helyreállításnál a földszinten lakókat ki kellett költöztetni és az első emeletre is tyúklétrán jártak fel."*

1984-ben folytatták a nagytétényi urnatemető építésének, kialakításának munkálatait is.[740]

Az urnatemető kiviteli terveit a BUVÁTI, a kertépítészeti terveket a Fővárosi Temetkezési Intézet készítette. Az eredeti tervek az egész 2,5 hektáros területre készültek, azonban csak a főbejárattól balra eső részt építették ki. A felszámolt régi temető sírjai közül több a budafoki temetőbe került. Zambelli Lajos 1848-as huszárezredes hamvait a Kerepesi temető 48-as parcellájába szállították át. A gazdátlanul maradt sírkövek egy része ma a Fiumei úti Sírkert Kegyeleti Múzeumának szabadtéri területén tekinthető meg. A Kray-család sírkápolnája a régi részen még ma is áll, igaz nagyon romos

[739] XXXV. 27. c. 1983/144. öe. december 12. 4- 11. oldal

[740] XXIII. 222. a. 2. 89. kötet, 1984. január 17. VB ülés, Tervjavaslat I. és II. melléklete

állapotban. Az urnatemetőt 1985 júliusában nyitották meg. A régi községi temetőre emlékeztet a főbejárat mindkét oldalát végigkísérő japánakác fasor, és az egykori temető eredeti terméskő kerítésének egy része is áll még.

Varga Kovács János tanácselnök a nagytétényi 55. számú választókörlet tanácstagja 1984. május 28-án a nagytétényi általános iskolában tartott beszámolót, melyen több, a választókörzetet érintő észrevétel hangzott el.

„A Nagytétényi út-Csókási Pál utcai vízelvezető árkot nem csinálták meg. Szemetet hordanak bele.

„A telefonellátottság rossz, ebben a körzetben egy telefon sincs."

„A Metallochemia szennyvize visszafolyik a Kastélymúzeumig."

„Nincs cipész Nagytétényben, a Bartók Béla úti is zárva van. ÁPISZ szintén zárva, a Nagytétényi út 280. szám alatti fodrász üzlet is bezárt, a TÜZÉP ellátása rossz." „A Metallochemiánál lévő gödröt betemették ugyan, de a víz azóta is visszafolyik." „Szennyvízelvezető csatorna nagyon kevés helyen van. Mikor csatornáznak?"

A körzet lakói néhány kérdésére, a felvetett problémákra felemás válaszokat kaptak:

A Műszaki Osztály állítólag helyszíni szemlén megvizsgálta a Metallochemiával kapcsolatos bejelentést és semmiféle vízelöntést nem tapasztaltak. *„Közművek építése csak a lakosság teljes költségvállalása esetén lehetséges. Amennyiben a lakók ezt vállalják, úgy a Tervosztály az elkészített kiviteli tervek és a lakosság befizetése alapján a munkálatokat megrendeli."* A fodrászüzletet a Dél-budai Fodrász Szövetkezet üzemeltette és az egység létszámhiány miatt került bezárásra. Amennyiben a hiányzó létszámot pótolni tudják, az üzletet újból megnyitják.

Solymosi Sándorné, a 45. választókörzet tanácstagja a Bartók Béla úti iskolában tartotta beszámolóját. Itt is több problémát vetettek fel a lakók.

Kérték a 6-os út melletti nyílt árok tisztítását és lefedését, *„tekintettel arra, hogy a lakók társadalmi munkában ezt már megtették, de a Köztisztasági Hivatal emberei elszállítás helyett azt visszarakták."* Kifogásolták, hogy az árok mentén lévő nyárfák gondozatlanok, a száraz ágakat nem vágják le róluk. Sürgették a Tenkes utcai park rendbehozatalát, az útburkolat helyreállítását. Többen szóvá tették, hogy a lakótelepen megoldatlan az orvosi ellátás. Azt kérdezték, hogy *„miért nem épült itt orvosi rendelő?"*

A kérdésekre adott válaszok szerint *„Az árok befedését a Fővárosi Tanács a közeljövőben nem tervezi. Útfelújításra a szennyezett talaj cseréje után kerülhet sor."* A tanácstag a lakótelep orvosi ellátottságát megoldottnak tekintette, *„mert részben a III. utcai orvosi rendelőben dr. Bessenyei Mária, dr. Horváth Tibor és dr. Szemes Vera, részben a Nagytétényi út 274. szám alatti rendelőben dr. Benke József, dr. Kulcsár Ágnes és dr. Péterfi István látja el a betegeket."*[741]

[741] XXIII. 222. b. 188. kisdoboz. 1984. május 28. Tanácstagi beszámoló és 1984. június 18. Tanácstagi beszámoló

A Művelődésügyi- Egészségügyi és Sport Osztály (M.E.S.O) felügyeleti vizsgálata az óvodák szakmai munkáját jónak ítélte. A Napközi utcai óvodában a vezetői munka erősítését tartotta szükségesnek. Az 1983/84. tanév beindításával kapcsolatban megállapították, *„hogy a patronáló üzemek segítségével kifestett, kitakarított, tiszta épületekben kezdődhetett meg a tanítás. Az igazgatók szervező munkája révén valamennyi felső tagozatos tanuló délelőtti tanításban vehet részt."* Az első osztályos tanulók létszámát a Nagytétényi úti és a Bartók Béla úti iskolákban is elfogadhatónak tartották. Mindkét intézményben *„Nagy gyakorlatú, jó pedagógusok foglalkoznak az első osztályosokkal."*[742]

A Fővárosi Tanács 2/1978. számú rendelete értelmében *„Budapestért"* kitüntető jelvényt kaphattak azok a személyek, akik a kerület érdekében tartósan kiemelkedő, példamutató társadalmi munkát végeztek. 1984-ben a Végrehajtó Bizottság 18 személyt részesített *„Budapestért"* kitüntetésben, Köztük Müller Istvánnét, a Nagytétényi Általános Iskola igazgatóját. A M.E.S. Osztály felterjesztése szerint *„Nevezettnek kiemelkedő szerepe van a Nagytétényi Általános Iskola szebbé, otthonosabbá, barátságosabbá tételében, mellyel jobbá váltak a pedagógiai munka feltételei. Szabadidős programok szervezésével, természetjáró csoportok irányításával a gyermekeket a szabadidő hasznos eltöltésére serkenti..."*[743]

Az 1983. évi kerületfejlesztési terv elképzeléseiből néhány Nagytétényben is megvalósult. Kijavították a HMV előtti leállósáv útburkolatát, kitisztították az Akó utca és Bányalég utca közötti burkolt árkot. A Fővárosi Vízművek csőfektetést végzett a Diósdi utcában, saját erőből gázvezeték épült a Batthyány utcában. 95%-ban elkészült a Tulipán söröző kivitelezése a Nagytétényi út 165. szám alatt, befejeződött a Beugró bisztró (Szabadság utca 1.) generál tatarozása. Elkészültek a Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde garanciális munkái és az udvar rendezése. A DÁFÉSZ felújítást, tatarozást végzett a Nagytétényi út 294. szám alatti zöldségboltban, a Bartók Béla út 132. szám alatti élelmiszerboltban, a Nagytétényi út 284. szám alatti önkiszolgáló boltban, az Érdi utca 14. szám alatti Fatelepen, a Hámán Kató utca 3. szám alatti Kürt vendéglőben és a Bartók Béla út 120. szám alatti Diósárok Csárdában. A Hungária SE felújította labdarúgó nagypályáját, a KOHÁSZ új vizesblokkot épített és felújította a salakos kispályát, a CHINOIN a labdarúgópálya kerítését, öltözőjét és fürdőjét újította fel. *„A Nagytétényi Művelődési Ház üzembe helyezése megtörtént, az időközben felmerülő további biztonsági igények a Ház üzemeltetését kétségessé teszik."* A Végrehajtó Bizottság tagjai közül többen a Művelődési Ház értékesítése mellett foglaltak állást. Dobos Ede *„A Nagytétényi Művelődési Házat hasznosításra ajánlja, ha nem rentábilis."* Kenyér János szerint *„A Művelődési Házra nem érdemes többet költeni. Egyetért annak mielőbbi értékesítésével."*[744]

---

[742] XXIII. 222. a. 2. 89. kötet, 1984. február 7. VB ülés, Beszámoló. 5-6. oldal

[743] Ugyanott 89. kötet, 1984. március 13. VB ülés, Előterjesztés. 4. oldal

[744] Ugyanott 89. kötet, 1984. április 10. VB ülés, Beszámoló. I. számú melléklet és Jegyzőkönyv. 6. és 8. oldal

A Budapesti Távbeszélő Igazgatóság tájékoztatója szerint a VII. ötéves terv (1986-1990) idején Budafokon kerül felszerelésre a főváros legkorszerűbb első elektronikus telefonközpontja. *„A központ kapacitása végkiépítésben 14.336 főközponti és 2.048 kapacitású kihelyezett fokozat. Ebből először kiépül 6.144 főközpont és 1.024 Nagytéténybe kihelyezett állomáskapacitás."* A kerületben 1984-ben 4.618 telefonra várakozó személyt tartottak nyilván, de az év során mindössze *„csak korlátozott 100-150 új állomás – elsősorban lakótelepi nyilvános és fontos közületi – bekapcsolására lesz lehetőség."*

A VB tagok úgy vélték, hogy *„a meglévő állapot lehangoló, de hasonló a távlati perspektíva is."* Grábits Istvánné elnökhelyettes elmondta, hogy *„az ügyfelek egészségügyi és egyéb ellátása biztosítását igen megnehezíti a telefonhálózat hiánya, főleg a külső területrészeken."* Kóber Ferenc, kerületi párttitkár *„A kerület ellátásával kapcsolatos elképzeléseket, amely a VII. ötéves terv időszakára vonatkozik, nem javasolja a lakosság tudomására hozni. Ennek kedvezőtlen hatása lenne."*[745]

Az 1984/85. tanév előkészítése alkalmából a M.E.S. Osztály a Nagytétényi út 266. szám alatti bölcsőde *„ideiglenes szüneteltetésére"* tett javaslatot, mivel annak kihasználtsága alacsony lett. *„70 férőhelyre 37 gyermeket írattak be a szülők, a jelenlegi létszám 28 fő."* Az épületben a következő tanévtől 30 férőhelyes pedagógus szállót kívántak működtetni. Az 1984/85. tanévben megszűnik a Bartók Béla lakótelepi lakásóvoda. *„Az itt működő 4 csoportból 3 megszűnik (75 férőhely), 1 pedig átkerül a bölcsőde épületébe."* Az általános iskolai tanulók létszáma mintegy 300 fővel lesz magasabb az új tanévben. Emiatt nő az egy osztályra jutó tanulók száma (átlag 28 fő) is. Romlanak a feltételek is, 2 iskolában (nagytétényi és Baross Gábor-telepi) 1984/85-ben váltakozva tanulnak a gyerekek.[746]

1984. első félévében a BKV elvégezte a Nagytétényi útnak a Tóth József utca és Vágóhíd utca közötti szakaszán a villamosvágány burkolását és megkezdte a buszmegállók öblösítésének kiépítését. A VB jelentése szerint *„A Nagytétényi út részleges korszerűsítése jelentős forgalomjavulást eredményezett."* Az év első felében földútkarbantartási munkák történtek a Petőfi Sándor, a Március 15., a Tűzvirág, a Hámán Kató, a Templom és a Napközi utcákban. Elkészült a Nagytétényi KOHÁSZ korszerű kondicionáló terme és klubhelyisége. Megépült a Tulipán vendéglő, *„mely egyik kulturált egysége lett kerületünknek."* Ellátási gondot okozott, hogy a DÁFÉSZ megszüntette élelmiszerüzletét a Bartók Béla úton.[747]

A Gyermekélelmezési Vállalat VB előtti beszámolóján szóba került az iskolatej akció, melyet a vállalat minden tanévkezdéskor meghirdetett. *„Sajnos egy évben sem sikerült elérni, hogy minden iskola részt vegyen ebben az akcióban."*

[745] Ugyanott 89. kötet, 1984. május 8. VB ülés, Tájékoztató. 2-4. és Jegyzőkönyv. 5. és 7. oldal
[746] Ugyanott 90. kötet, 1984. július 10. VB ülés, Az 1984/85. tanév előkészítése. 1-3. oldal
[747] Ugyanott 90. kötet, 1984. szeptember 11. VB ülés, I. félévi terv teljesítése. 3-7. oldal

Az 1983/84. tanévben mindössze három iskola, közöttük a nagytétényi, rendelt iskolatejet és kakaót. A vállalat vezetője az iskolák érdektelenségével magyarázta az akció sikertelenségét. A M.E.S. Osztály vezetője ezt cáfolta. Szerinte *„Egyszerűen a gyermekek nem igénylik, felesleges részükre. Az otthoni reggelizés, továbbá tízórai után nincs szükségük még külön plusz tejre."*[748]

Az 1985. évi kerületfejlesztési terv idején folytatódott a Bartók Béla úti lakótelepen a szerves-szennyezett talaj cseréje. A Pénzügyi Osztály véleménye szerint *„Úgy tűnik, a helyzet nem olyan súlyos, mint ahogyan azt a feltáró munkák előtt számították."* Természetesen az itt élők ezt nem így gondolták. Az év során befejeződik az Angeli úti urnatemető létesítése. Az Elektromos Művek fejlesztést végez a Barackos úton. Négy utcában porolajozást terveztek: a Petőfi Sándor utcában (a Pintyőke utcánál), a Március 15., a Hámán Kató és a Napközi utcákban. Közműegyeztetett gázvezeték épül a Petőfi Sándor utcában (250 m) és a Március 15. utcában (250 m). Elvi engedéllyel rendelkező gáztársulások jöttek létre Nagytétényben: Kassai-Ánizs-Kardvirág utca-Nagytétényi út (1.000 fm), Honvéd-Pintyőke-Petőfi Sándor utca (470 fm), Koltói Anna utca-Angeli út (650 fm) és Kossuth Lajos utca (180 fm) területén. A DÁFÉSZ több üzletében végez felújítást, karbantartást: a Nagytétényi úti 4. számú ABC áruházban (tűzfal és tetőfelújítás, festés-mázolás), a Nagytétényi út 270. szám alatti 51. számú Iparcikk Kisáruházban (festés-mázolás, gázfűtésre átállás), a Nagytétényi út 265. szám alatti 52. számú Autósboltban (festés-mázolás, reklámfelirat) és a Nagytétényi út 282. szám alatti 53. számú Vasboltban (raktár leválasztás, tetőbeázás megszüntetése).[749]

1985-ben a kerületben működő egyházak közül a katolikus egyház híveinek száma volt számottevő. A M.E.S. Osztály ekkor már indirekt módon tájékozódott a templomok, plébániák szertartásairól. Ezeken a körmeneteken, egyházi ünnepeken a hívők nagyobb része a közép-, illetve időskorúakból állt, ezen belül pedig továbbra is a nők aránya nagyobb, de növekedett a fiatalok száma is. Az iskolai hitoktatásra az 1984/85. tanévben már egyetlen tanuló sem jelentkezett, de a templomi hitoktatásra sokan jártak. A sajátos, hagyományos templomi szertartások és hitoktatás mellett új jelenség lett az általános iskolás korúak és a felnőtt fiatalok részére szervezett különböző csoportos foglalkozások. A nagytétényi plébános (Keszthelyi Ferenc) például mindent megtett, hogy a gyerekeket megnyerje először a foglalkozásai, majd a vallás számára. *„Ezek a rendezvények újszerűségük (vallásos témájú mozgó- és diafilmek vetítése, nyelvoktatás, bábozás, közös játékok, kirándulás stb.) és a rendszeres ajándékozás miatt látogatottak a gyerekek körében."*[750]

Az 1984. évi kerületfejlesztési terv során, a Bartók Béla úti HMV munkáslakás lakótelep 106 lakásának átadása után, *„az épületek környezetének rendezése,*

[748] Ugyanott 90. kötet, 1984. december 4. VB ülés, Beszámoló. 5. és Jegyzőkönyv. 4. oldal
[749] Ugyanott 91. kötet, 1985. január 29. VB ülés, Előterjesztés. 35-49. és Jegyzőkönyv. 3. oldal
[750] Ugyanott 91. kötet, 1985. március 26. VB ülés, Jelentés. 2-3. oldal

a parképítés befejeződött." Folytatódtak a lakótelep S/4 épülete körül a talajcsere és közműkiváltás munkálatai. Megtörtént a Nagytétényi út, Bartók Béla úti buszmegálló öblösítése az egyik oldalon. A Fővárosi Csatornázási Művek elkészítette a Nagytétényi telep vízvezeték-hálózatát. Az Angeli úti urnatemetőben kiépítették a közműveket. A DÁFÉSZ terményboltot nyitott a Nagytétényi út 303. szám alatt, átalakította a KOHÁSZ büfét, december 17-én megnyitotta a Barackos úti ABC áruházat. *„A beruházás elhúzódásának oka, hogy befejezését a DÁFÉSZ finanszírozási okokból csak július közepére tudta vállalni."* A Szakiskola utcai elektromos hálózat fejlesztéséhez a lakosság 400.000 Ft-ot fizetett be, ez egy főre 11.000 Ft-ot jelentett. A Karbantartó Költségvetési Üzem a Zambelli Lajos utcában felújította a járdaburkolatot, valamint elvégezte az Úttörők útja felújítását is. Megvalósult a Hungária SE tekepályájának és a KOHÁSZ SE labdarúgópályájának felújítása is. Decemberben megkezdődött a tanuszoda átadása.[751]

A 41. számú tanácstagi választókörzetben április 29-én jelölőgyűlést tartottak. Ehhez a körzethez 980 választójogosult tartozott a Bartók Béla út 5-7-9-11, a Batthyány utca 43-45-47-49-51, a Fácán utca 3-5, a Társasház utca 2-4-6, és a Tenkes utca 2-4-6-8, 3-5-7-9-11. számú épületekből, házakból. A jelölőgyűlésen 46 személy jelent meg, köztük 23 nő és öt 30 éven aluli fiatal. A Hazafias Népfront két személyt javasolt tanácstagnak: dr. Csom Józsefet, a kerületi Tanács osztályvezetőjét és Szabóné dr. Süveges Valériát, fogszakorvost. A jelölőgyűlésen spontán jelölés nem történt. A megjelent választójogosultak mindkettőjüket megválasztották tanácstagjelöltnek.[752]

Az óvodáskorú gyermekek száma csökkent a kerületben. A *„Tanév végén 920 nagycsoportos gyerek hagyja el az óvodákat, s 700 új óvodás várható."* Ezért az 1985/86. tanévben a Bartók Béla lakótelepi óvodában egy csoport összevonására kerül sor. Az óvónői ellátottságban több képesítés nélküli óvónő munkájára lesz szükség.

Az 1970-es évek végén a Bartók Béla úti lakótelep néhány épületéből – a Bartók iskola zsúfoltsága miatt – a gyerekek a Nagytétényi úti Általános Iskolába jártak. Az 1985/86. tanévtől az eredeti körzethatárokat visszaállították. *„Így eleget teszünk az érintett szülők kérésének és lehetővé válik a zsúfolt és két műszakban tanító nagytétényi iskola gondjainak enyhítése."* A Bartók Béla úti iskola néhány, a lakótelephez közel eső utcája, a Baross Gábor-telepi iskolához tartozott. 1985/86-tól ezeket az utcákat is a Bartók Béla úti iskolához tervezték csatolni.

„1985 szeptemberében kezdjük meg a tanterv szerinti úszásoktatást a tanuszodában. Harmadik és ötödik osztályos tanulóink előre meghatározott ütemezés és terv szerint sajátíthatják el az úszás alapelemeit."[753]

---

[751] Ugyanott 91. kötet, 1985. április 16. VB ülés, Jelentés. I., II. és III. melléklet
[752] XXIII. 222. b. 188. kisdoboz. 1985. április 29. Jelölőgyűlés jegyzőkönyve
[753] XXIII. 222. a. 2. 91. kötet, 1985. május 28. VB ülés, Bejelentés. 1-3. oldal

A M.E.S. Osztály az 1984/85. tanév második felében (1985. március-április) összegző vizsgálatot végzett a Nagytétényi Általános Iskolában. Az orosz nyelvi tagozatos intézményben 570 gyermeket oktattak. A családok egy része régi építésű kertes házban élt, s a tanulók negyed része Érdről és Diósdról járt ide tanulni. Sok Budapestre betelepült család gyermeke járt az iskolába, s a szülők *„legtöbbje igen nehéz szociális körülmények között él."* A fizikai dolgozók gyermekeinek aránya a nyolc évvel ezelőtti 92%-ról 80,2%-ra csökkent. A tanulók 1/4 része hátrányos, vagy veszélyeztetett, a cigány tanulók száma növekvő, 1,6% volt. Az osztálytermek kihasználtsága romlott (1,8). A 23 tanulócsoport és a 11 napközis csoport elhelyezését 19 tanteremben kellett megoldani. Ezért ebben a tanévben ismét teljes váltakozással tanítottak.

A személyi ellátottságban gondot jelentett a pedagógushiány. A tanévet nyolc üres álláshellyel kezdték, Nyugdíjasokkal (7), illetve belső helyettesítéssel oldották meg a problémát. Az iskolai könyvtár állománya sokat korszerűsödött, az elmúlt négy év alatt 100 ezer Ft-ot költöttek e célra, s elnyerték a Mintakönyvtár pályázatot is. Az iskolai könyvtár nyújtotta lehetőségeket jól kihasználták. *„Ismét magas az olvasó gyerekek aránya, az 1983/84. tanévben 84% lett. Az egy tanulóra jutó kölcsönzött kötetek száma közel 7."* Az orosz nyelv oktatása hagyományosan eredményes az iskolában, melyben a tanulók több mint 1/5-e vett részt. Szakosított tantervű német nyelvet is oktattak második éve. Az intézményben eredményesen működött a korrekciós osztály, s az 1.és 2. évfolyamon egy-egy osztályban iskolaotthonos keretben tanultak a gyerekek. A 3. és 4. osztályokban két éve bevezették a tantárgycsoportos oktatást.

A szakkörök munkájában törés következett be. Négy éve még a gyerekek 53%-a járt szakkörbe, ez lecsökkent 35%-ra. Tárgyi és személyi feltételek hiánya miatt a szakkörök száma 17-ről 11-re csökkent. A gyerekek tanulmányi munkájában a legsúlyosabb gondot az olvasási készség alacsony szintje jelentette. *„Az elmúlt évek alatt javult a helyzet, de az olvasás eszközként való használata még közel sem általános. Hasonlóan gyenge szintű a helyesírási készség. Ez a félévi osztályzatokban is tükröződik, hiszen 24 tanuló tudását minősítették elégtelenre (az összes ilyen osztályzat 38,1%-ában)."*

Müller Istvánné, az iskola igazgatója 9. éve töltötte be a vezetői munkakört. Ez alatt az iskolaszervezet fejlődött, a szervezettség jó színvonalú lett. *„Az iskola fő feladatainak végrehajtásában a nehéz működési feltételek között is eredményeket értek el."*[754]

[754] A M.E.S. Osztály jelentése a nagytétényi iskola összegző vizsgálatáról. 2-19. oldal

A Végrehajtó Bizottság májusban tájékoztatót vitatott meg a kerületi műemlékek állapotáról. Nagytétényben 8 műemléket jó állapotúnak minősítettek:

A Nepomuki Szent János szobrát (Csókási Pál utca), mely eredetileg négy nyílású körépületben állt. Restaurálás után a szobor nem került vissza helyére. *„Jelenleg a Kastélymúzeum egyik őrszobájában található. A kőpavilon helyreállítására, a szobor mielőbbi visszaállítása érdekében szükség lenne."*

A Kastélymúzeumban 1980-ban a mellékszárny födém és tetőszerkezet cseréje kezdődött meg, mely több módosítás után a tetőtérben kialakított nővérszállóval a közelmúltban készült el. *„Az épület állapota összességében jó, azonban olyan kisebb károsodások észlelhetők, melyeknek megszüntetése elsősorban esztétikai jellege miatt sürgető feladat."*

A Koltói Anna utca 5/b szám alatti földszintes lakóház a 18. század második felében épült, *„1850 körül homlokzatát a mai formában átalakították."* Az épület Märcz József és felesége birtokában volt.

A templomkertben álló Szentháromság oszlopot az 1740-es években dúló pestisjárvány emlékére emelték. *„A nemrégiben restaurált szoborcsoport állapota jó."*

A Nagytétényi út 259. szám alatti utcavonalba épített földszintes lakóház 1840 körül épült klasszicista homlokzattal. *„Lakóépületként való hasznosítása megfelelő."*

Varga Jenő szülőházát (Nagytétényi út 251) lakóépületként megfelelőnek tartották. A Szent Család szobrot a Diótörő utca 137. szám alatt 1826-ban állította a törökbálinti Zeiss család. 1983-ban a Diósdi plébánia és a Diótörő utca lakóinak anyagi hozzájárulásával restaurálva lett. *„Állaga jó, környezetét társadalmi munkában parkosítják."*

A Nagytétényi út 273. szám alatti barokk sarokházban működött az első tétényi iskola. Egy időben a községházának is helyet adott. *„Homlokzatát nagy homorulatú barokk főpárkány zárja le. Hattengelyes főhomlokzatának balról a harmadik tengelyében félkörívesen záródású, kőkeretes kapu nyílik eredeti kapuszárnyakkal."*

A VB 4 épületet sorolt a felújításra szoruló műemlékek közé: Az ortodox izraelita imaházat (Nagytétényi út 277/b). Épületét az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ raktárnak használta, *„állaga elavult. Jelenlegi hasznosítása nem megfelelő."*

Az Angeli út-Barackos út sarkán lévő Klasszicista Kálváriát 1805-ben készítette Lorenz Frank kőfaragó mester a tétényi hívek adományozásából. *„A kálvária egyes elemei a plébánia kertjében találhatók. A maradék elemek mezőgazdasági területtől övezve rendszertelen környezetben találhatók."*

A nagytétényi, 1754-ben épült barokk templom több szerkezeti egysége felújításra szorult. *„A templom helyreállítása után célszerű lenne a templom és a Szentháromság oszlop környezetének együttes rendezése."*

A Rózsa Ferenc tér-Szigetköz-Zsák utca-MÁV vasútvonal által határolt területen álltak a római tábor, Campona maradványai. Épületei közül a porta praetoriát (császári testőrségi kapu), valamint az észak és dél-keleti saroktornyokat 1930-ban a helyszínen konzerválták. *„A porta principalis sinistra (bal főkapu) konzervált állapotban a Rózsa Ferenc téren látható, az északnyugati saroktorony a Landler Jenő utca 3. számú ház udvarán található."* A VB a környezet rendezésével bemutatásra alkalmas állapotba helyezésüket javasolta.

Két nagytétényi műemlék sürgős intézkedést igényelt:

A Rózsa Ferenc téren álló Szent Flórián szobrot, melynek első említését az 1778-as canonica visitatioban (kánoni látogatás, plébánia ellenőrzése) találták. Feltételezik, hogy a szobrot Helenstreit József készítette. *„Az erősen megrongálódott szobor mielőbb restaurálásra szorul."*

A Diótörő utca 102. szám alatt lévő Viharvédő Szent Orbán szobornak csak a talpazata állt a helyszínen. *„A szobor maradványai a Kastélymúzeum pincéjében találhatók. Az erősen megrongálódott szobor restaurálásra szorul."*

A Csókási Pál utcai 1. szám alatti Patyolat üzletet a Fővárosi Patyolat Vállalat létszámhiány miatt megszüntette, majd eredménytelenül meghirdette. 8.000Ft/m^2 térítési díj ellenében lemondott a használatáról.[755]

A fejtetves gyerekek száma a kerületben 1985-ben emelkedést mutatott. Az esetek 70%-a az általános iskolák alsó tagozatában fordult elő, s visszatérően jelentkezett a Bartók Béla úti és a Nagytétényi úti általános iskolákban. A Tanács fővárosi keretből megoldotta a Bartók Béla úti lakótelep csótánymentesítését.

Az üzemek kirívó munka-egészségügyi hiányosságainak megszüntetésére a KÖJÁL határozatokat hozott. Például a Chinoin Nagytétényi Gyáregységénél és a Metalloglobus Metallochemia Gyáregységénél. *„Mindkét üzemben azt tapasztaltuk, hogy műszaki intézkedésekkel csökkenthető munka-egészségügyi hiányosságok felszámolására csak abban az esetben törekednek, ha azok gazdaságosak, tehát a termelékenységet növelik."* A Hungária Műanyag Vállalatnál a szakmunkás tanulók részére jól felszerelt műhelyt alakítottak ki, s elkészült az új padlógyártó csarnok. 1984-ben a PVC-granulátumot tároló torony töltés közben meghibásodott, a granulátum a lakókörzetbe került. *„Tájékoztattuk az érintett lakosságot, hogy a termények a granulátum eltávolítása (lemosás) után fogyaszthatók."*

[755] XXIII. 222. a. 2. 91. kötet, 1985. május 28. VB ülés, Tájékoztató. 2-9. oldal, valamintUgyanott Bejelentés. 2. oldal

Előfizetéses közétkeztetést 3 vendéglátóipari egység látott el a kerületben. A Tulipán és a Kürt vendéglő vezetője ellen szabálysértési eljárás indult működtetési problémák miatt. Az elmúlt évtizedekben jelentősen fokozódott Nagytétényben a talaj szennyeződése a szennyvizek és a szilárd hulladékok miatt. A Húsipari Hizlaló Vállalat szennyvíztisztító telepeinek első üteme 1983-ban elkészült. A Chinoin szennyvíztisztító berendezésének kivitelezését még nem kezdték meg, s a Metalloglobus Metallochemia Gyáregységénél még csak a szennyvíztisztító berendezés korszerűsítésének tervei készültek el. A vállalatnál intézkedési terv készült a meddőhányó környezetvédelmére is.

A lakosság a kerületben több helyen közkutakból vagy magánkutakból vette a vizet. *„Vizeik bizonyítottan nem felelnek meg a jó ivóvíz követelményeinek. A négy közkút közül csak a Petőfi Sándor utca 40. szám alatti kút vize jó."* Több állattartási és egyéb panaszt is kivizsgáltak a KÖJÁL dolgozói. 1982-ben megszüntették a Nagytétényi út 368. szám alatti sertéstartást és szabálysértést indítottak a Duna-parton üzemelő Lovasiskola ellen.[756]

1985. I. félévében a Bartók Béla úti lakótelep talajcsere munkáinak készültsége 90%-os lett, a közművek felújítása is folyamatosan történt. *„A munka várhatóan októberben befejeződik."* Elkészült az Angeli úti urnatemető, üzembe helyezése megtörtént. A Dél-Budai Vendéglátóipari Vállalat a Beugró büfében komoly munkákat végzett: festés-mázolás, az eladótér bővítése, a WC csoportok, az elektromos-, víz- és csatornahálózat korszerűsítése, valamint egy új pavilon létesítése. A DÁFÉSZ a Kürt vendéglőben elvégezte a konyha és a WC, valamint a Bartók Béla úti RAMOVIL szerviz helyiségeinek festését. A Kelenföldi Közért Vállalat a Bartók Béla lakótelepi ABC áruház mellett göngyölegraktárt létesített és hűtőgépeket szerzett be. Több utcában (Petőfi Sándor, Március 15., Hámán Kató, Napközi) porolajozás történt.[757]

A Tétény-Promontor újság tájékoztatói szerint az 1980-as évek első felében Nagytétényben az alábbi kisiparosok működtek:

Gépjárműszerelő:	Fári Sándor, Kolozsvári utca 2.
Fényező:	Kövesdi János, Kardvirág utca 2.
Autómosó:	Borsi József, Nagytétényi út 243.
	Stelczer Jakab, Barackos út 3.
Rádió-, TV szerelő:	Geszti Sándot, Nagytétényi út 236.
	Visi Péter, Nagytétényi út 313.
Órás:	Gulyás József, Deák Ferenc utca 18.
	Wallner Hugó, Nagytétényi út 293.
Kárpitos:	Bódis Gyula, Március 15. utca 26.
Műszerész:	Demány László, Barackos út 3/a.
Cipész:	Horváth Ferenc, Csókási Pál utca 7.

[756] Ugyanott 92. kötet, 1985. július 16. VB ülés, KÖJÁL beszámoló. 3-13. oldal
[757] Ugyanott 92. kötet, 1987. szeptember 17. VB ülés, Beszámoló. 2-11. oldal

Asztalos:	Grósz György, Nagytétényi út 305.
	Heitzmann Miklós, Akó utca 11.
Műhímző:	Balázs Istvánné, Nagytétényi út, 244.
Női szabó:	Knyázik Lászlóné, Kassai utca 11.
	Kapócs Ferencné, Petőfi Sándor utca, 41.
Horgászcikk-készítő:	Szalontai Istvánné, Akó utca 49.
Bádogos:	Horváth József, Nagytétényi út, 244.
Gázvezeték-szerelő:	Szikra Elemér, Nagytétényi út 236/c.
	Mészáros István, Tenkes utca 9/b.
Központifűtés-szerelő:	Péterszegi Pál, Csút utca 8/b.
Szobafestő-mázoló:	Koncz László, Csút utca 10/b.
	Nagy József, Schönherz Zoltán utca 33.
	Polgári Sándor, Csút utca 10.
	Martini Róbert, Nagytétényi út 234/b.
	Osztermann László, Schönherz Zoltán utca 14.
	Lux József, Bartók Béla út 214.
Üveges:	Czinder Mihály, Nagytétényi út 234.
Villanyszerelő:	Molnár Károly, Bartók Béla út 44.
	Banai Béla, Nagytétényi út 244.
	Engler György, Csút utca 4/a.
	Kovács Imre, Zambelli Lajos utca 30.
	Haraszti István, Nagytétényi út 234/a.
	Puskás Ferenc, Kardvirág utca 24.
	Szendrei István, Batthyány utca 10.
	Takács György, Diótörő utca 116.
Vízvezeték-szerelő:	Balla Balázs, Angeli út 215.[758]

Az 1985-ben véget ért VI. ötéves terv nagytétényi feladatai közül a Bartók Béla úti lakótelephez csatlakozóan 106 lakás építése fejeződött be. A Bartók Béla úti iskola udvarán 6 tanteremből álló épület készült. A tervidőszak utolsó évében végrehajtották a lakótelep savas talajcseréjét. *„A gyermeklétszám alakulása lehetővé tette, hogy a Bartók Béla úti lakásokban működő bölcsődét és óvodát megszüntessük, valamint hogy, hogy a Nagytétényi úti bölcsődét ideiglenesen öregek napközi otthonának, illetve pedagógus szállónak csoportosítsuk át."* A Tanács kiemelkedő eredménynek tekintette a Kulturális Központ első intézménycsoportjának megépülését, közük a nagytétényi gyerekek által is használt tanuszoda és a nyári napközis tábor egy részének elkészülését. A VI. ötéves terv idején megkezdődött a 6-os út szélesítése a villamospálya igénybevételével, az öblösítés és a járatsűrítés. Bár javult a földutak járhatósága, *„a tervidőszak végére a kiépítetlen utak miatt állandósultak a lakossági*

[758] Tétény-Promontor újság 1982. szeptemberi, 1983. augusztusi és 1985. novemberi számai

panaszok." A folyamatosan végzett karbantartási munkák ellenére rosszabbodtak az ellátás feltételei a Nagytétényi úti orvosi rendelőben. Nem történt számottevő eredmény a csatornahálózat és a telefonhálózat területén. *„Ezek fejlesztésére kerületi pénzeszközök nem álltak rendelkezésre. A gondok enyhítésére irányuló erőfeszítések eredménytelenek maradtak."*

A VII. ötéves terv idején tovább kívánták javítani a Nagytétényi út áteresztőképességét. Célul tűzték ki, hogy az ebben az időszakban épülő M0-ás körgyűrű *„kerületünk területén a legkisebb területi károsodással valósuljon meg."* Tervbe vették a Dózsa György úti általános iskola teljes felújítását. *„Közel 100 millió Ft-ot terveznek a befogadó, illetőleg a gerinccsatornák bővítésére. Ezek a Nagytétényi úti és a Március 15. utcai csatornahálózatra vonatkoznak."* Az egészségügyi vonalán a Nagytétényi úti orvosi rendelő felújítását, bővítését vették számításba, *„de csak a tervidőszak végén."* A földutak járhatóságát önerős lakossági társadalmi munkával kívánták fokozni. *„A rendelkezésre álló tanácsi pénzeszközökkel önmagában közel 30 év szükséges a helyzet megszüntetéséhez és ez nem biztató az érdekeltek részére."* [759]

1986-ban 4,5 km gázvezeték és 1,5 km csatornahálózat bővítést tervezett a VB kerületi szinten. Folytatódott a Nagytétényi úti buszmegállók öblösítése, az út áteresztőképességének növelése. Földútjavítások közül azok kerültek a fejlesztési tervbe, *„ahol a lakosság társadalmi munkája, anyagi áldozatvállalása jelentősen bővíti a tanács anyagi forrásait."* A környezetvédelmi feladatok közé került *„a Bartók Béla úti lakótelep szennyezett talajcseréje utáni parkhelyreállítás."*[760]

Februárban a honismereti és helytörténeti munkáról készült tájékoztatóban az olvasható, hogy *„a Nagytétényi út 312. számú épületet 1985-ben kapta meg a Művelődési Központ, azzal a céllal, hogy itt kezdjen hozzá egy helytörténeti gyűjtemény kialakításához."* Ez azonban nem valósult meg. A Pénzügyi és Tervosztály a Művelődési Központ költségvetési gazdálkodásának ellenőrzése során a Központhoz tartozó *„Nagytétényi Művelődési Háznál alacsony kihasználtságot és ezzel párhuzamosan a feladatellátás kedvezőtlen színvonalát állapította meg."* Azt is megfogalmazták, hogy *„évről-évre jelentős összegeket kell fordítani a kb. 100 éves épület karbantartására, ez az épület pusztulásának megállítására nem elég."* Varga Kovács János tanácselnök a VB ülésen kijelentette, hogy *„a nagytétényi Művelődési Ház felújítását le kell venni a napirendről, el kell dönteni a jövőjét."*[761]

A „Budapestért" kitüntető zászlót 1985-ben a Bartók Béla úti általános iskola nyerte el a Végrehajtó Bizottság határozata (35/VB/1985) alapján.

1986-ban a Nagytétényi Általános Iskola kollektívájának ítélte a VB a zászlót, azért mert az intézményben *„A tárgyi feltételek sokat javultak, az in-*

[759] XXIII. 222. a. 2. 93. kötet, 1986. január 28. VB ülés, Beszámoló 5-14. és Jegyzőkönyv. 3-4. oldal
[760] Ugyanott Az 1986. évi fejlesztési terv. 16-19. oldal
[761] Ugyanott 93. kötet, 1986. február 11. VB ülés, Tájékoztató. 4-6. és Jegyzőkönyv. 15. oldal

tézmény szebb, barátságosabb lett. Ebben a fejlődésben a nevelőtestület kiemelkedő társadalmi munkát végzett. Gazdagították a szabadidős formákat, szívesen és aktívan vesznek részt a foglalkozásokon. Az iskola tanulói éveken át a kerületi és fővárosi szervezésű versenyeken kimagasló eredményeket értek el. A pedagógusok, a szülők és a tanulók példás módon vesznek részt környezetük szépítésében. Társadalmi munkával segítették az iskola festési-mázolási munkáit, rendezték a szaktantermeket és az udvart, játszóteret alakítottak ki. Az iskola II. Rákóczi Ferenc úttörőcsapata két alkalommal nyerte el a párt-vándorzászlót."

Érdekes színfoltja volt ezeknek az éveknek Kijev egyik művelődési háza és az iskola között kialakult együttműködés. Tétényi gyerekek 16 napot töltöttek egy Kijev melletti úttörőtáborban. Meglátogatták a környék nevezetességeit, szárnyashajóval utaztak a Dnyeperen, s ukrán családoknál töltöttek el több napot. A kijevi vendégek magyar családoknál töltöttek négy napot, megismerték a kerület, a főváros nevezetességeit, majd Balatonakaliban táboroztak tíz napot. E kapcsolat legemlékezetesebb eseménye a nagytétényi tanulók szentpétervári (akkor még Leningrád) útja volt. A város történelmi és művészeti emlékeinek megtekintése nagy élményt jelentett a résztvevőknek.

A német nyelvet tanuló gyerekek többször jártak az NDK-ban, Berlinben és Drezdában. A gazdag programok közül kiemelkedett az 1987-ben megrendezett kerületi szintű Orosz Nyelvi Napok rendezvénye, ahol még orosz teaházat is tartottak, s a teát igazi szamovárban főzték. Az iskola, ekkor már ismert és híres színjátszó csoportjának tagjai 1986-ban a Fösvény, 1987-ben a Háry János című előadásokkal örvendeztették meg a szülőket és az érdeklődő nagytétényieket. A képen a Fösvény egyik jelenete látható.[762]

A Végrehajtó Bizottság levélben tájékoztatta a lakosságot az 1986. évi településfejlesztési hozzájárulás helyzetéről: *„Tájékoztatjuk, hogy kerületünk lakossága nem szavazta meg az 1985-ben meghirdetett településfejlesztési célt, illetve összeget. Viszont a felkeresettek 49%-a igennel válaszolt. Ennek figyelembevételével a településfejlesztési hozzájárulás bevezetésére 1986-ban nem kerül sor. Sajnálattal vettük tudomásul, hogy többen sem igennel, sem nemmel nem nyilvánítottak véleményt."*

Leblanc Győző, az Operaház magánénekese a kerület 67. választókörzetének országgyűlési képviselője lett. A Tétény-Promontor lap tudósítójának elmondta, hogy februárban, márciusban már találkozott választóival. Külön fogadóórát

[762] Ugyanott 93. kötet, 1986. március 18. VB ülés, Javaslat kitüntető zászlóra. 2. oldal, valamint Hugonnai Vilma Általános Iskola évkönyve, 2007. 20. oldal

nem tartott, de lakásán gyakran csörgött a telefon és sűrűn kopogtak az ajtón is. *„Kezdetben volt, aki csak azért jött el a lakásomra, mert szerette volna látni, hogy hol és miként él Pitti Katalin és Lebanc Győző. Volt olyan időszak, amikor ketten-hárman reggeliztünk a konyhában, s közben a vendégek mondták, miért jöttek, mihez kértek segítséget.*" Képviselőmunkájának indulását nem tartotta rossznak. *„Gázt kapott már a Petőfi Sándor utca és a Nagytétényi úton is 150 méterrel tovább megy még az idén a vezeték."*[763]

A VB áprilisban elfogadta a Tétény-Promontor Kulturális Napok május 16. és június 13. közötti programsorozat tervét. 1986-ban a lengyel nép életével, kultúrájával ismerkedhettek meg a kerület lakói. A műsorok, bemutatók jelentős részét a Művelődési Központban tartották. Itt került megrendezésre például a lengyel képzőművészeti kiállítás, a Józsefvárosi Színház bemutatója (Lope de Vega: A kertész kutyája), a honismereti konferencia, Siklós Olga: A legnagyobb magyar című monodrámája, a zeneiskola művészeti tagozatának gálaműsora, a József Attila Színház előadása (A hölgy fecseg és nyomoz), a Sziámi együttes és Tarján Györgyi koncertje, a Fővárosi Operettszínház előadása (operett-musical est). A Kastélymúzeum adott otthont Haraszti Gyula festőművész kiállításának, a BNA Gimnázium énekkarának, a Budafok téri templom pedig Lehotka Gábor hangversenyének.[764]

Májusban a 41. számú tanácstagi körzetben, a Bartók Béla úti lakótelepen tanácstagi beszámolót tartottak. A résztvevők közül többen elmondták, hogy a telep közbiztonsága romlott. *„Estefelé a dühöngőt tényleg dühöngő fiatalok szállják meg. Gyakori a gépjárművek rongálása, az autók üvegének betörése, a szeméttárolókban alvás. Már megtámadtak egy nőt is, aki egyedül jött haza, mégpedig nem is olyan későn."* Panaszolták, hogy a talajcsere alatt elszállították a rácsos hulladékgyűjtőket, de nem hozták vissza azokat. Kérték, hogy a Műszaki Osztály vizsgálja meg a trafóház zajszintjét és a lehetőség szerint a két épület közé helyezzék át, mert a földszinti és első emeleti lakás előszobájában *„nem lehet beszélni a trafóház okozta zajtól."* (Tenkes utca 4/E). A közért előtt rendszeresen alkalmi árusok kínálták az arra járóknak portékáikat. Javasolták, hogy a Kereskedelmi Osztály vizsgálja meg a helyzetet. A lakók üdvözölték a lakótelepi kábeltelevíziózással kapcsolatos ötletet.[765]

A kerület tömegközlekedésének helyzetéről készült tájékoztató arról számolt be, hogy az utaslétszámot figyelembe véve felcserélődött a piros és fekete 3-as autóbusz végállomása. *„A változás elsősorban az ipari területek dolgozóinak igénye alapján vált szükségessé."* Ugyancsak az utaslétszám alakulása miatt *„a 13-as, 113-as autóbuszjáratok menetideje pontosításra került, az érkezési, indulási és menetidők minden megállóban ismertek."*

[763] Tétény-Promontor 10. évfolyam. 1. szám. 1986. március. 2. és 6. oldal
[764] XXIII. 222. a. 2. 93. kötet, 1986. április 15. Programtervezet. 1-2. oldal
[765] XXIII. 222. b. 188. kisdoboz. 1986. május 21. Tanácstagi beszámoló

A tájékoztató szerint az M0-ás autópálya első ütemeként még a VII. ötéves tervben *„megépül a Városi félsziget csúcsának magasságában a Duna-híd. Ehhez kapcsolódóan a székesfehérvári vasútvonal dunai oldalához simulva a 6-os út Nagytétényt és Budafokot elkerülő szakaszának kiépítésére még a tervidőszak végéig sor kerül a Fővárosi Tanács által biztosított pénzösszegből."*[766]

A kerület közoktatás fejlesztésének középtávú tervével kapcsolatban hangzott el, hogy a számítástechnikai oktatás terén előrelépés történt. Ez 1986-ban azt jelentette, hogy *„az iskolák jelenleg 1-1 számítógéppel rendelkeznek."* Feladatként határozta meg a VB a pedagógusok számítástechnikai képzését és több gép beszerzését. 1990-ig *„a gyermeklétszám csökkenésével együtt emelkedik a képzett tanítók száma"*, s minden iskolában megszűnik a képesítés nélküli pedagógusok alkalmazása.

Az 1986/87. tanévben az egy tanulócsoportra jutó átlagos tanulólétszám 26,96 fő lett. Nagytétényben egy 9 fős korrekciós osztály is működött. Az egész napos ellátásban részesült tanulókat klubrendszerben részesítette – többek között – a Bartók Béla úti általános iskola. Csoportközi foglalkozás működött a Nagytétényi úti iskolában, mely kb. 575 fővel teljes váltakozással tanított. Az 1986/87. tanévtől kezdődően a Bartók Béla úti általános iskola angol tagozatos iskolaként folytatta működését (1980-tól ekkor ért a rendszer 8. osztályig). A Nagytétényi úti általános iskola már több éve orosz tagozatos iskolaként tanított, s 1984-től második idegen nyelvként németet tanulhattak a gyerekek (4. osztályig ért a rendszer).[767]

1986 nyarán Nagytétényben a következő utcák rendelkeztek gázvezetékkel:

Vitéz utca végig.
Akó utca a Kossuth Lajos utcától a Nagytétényi útig.
Anger Jakab utca.
Kossuth Lajos utca az Anger Jakab utca és az Angeli út között.
Batthyány utca a Bartók Béla út és a Petőfi Sándor utca között.
Bartók Béla út a lakótelepnél.
Március 15. utca a Nagytétényi úttól a Batthyány utcáig.
Petőfi Sándor utca a Nagytétényi úttól a Batthyány utcáig.,
Nagytétényi út a Petőfi Sándor utca és a Március 15. utca között.

A VII. ötéves terv első felében kivitelezésre javasolt gázvezetékek:

Angeli út a Répa utca és a Zambelli Lajos utca között.
Zambelli Lajos utca a Petőfi Sándor utca és a Angeli út között.
Nagytétényi út a Váza utca és a Pohár utca között.
Kardvirág utca a Váza utca és a Pohár utca között.
Kassai utca a Váza utca és a Pohár utca között.
Ánizs utca.
Nagytétényi út az átfúrástól a Kassai utcáig.

[766] XXIII. 222. a. 2. 93. kötet, 1986. május 13. VB ülés, Tájékoztató. 2. és 7. oldal
[767] Ugyanott 93. kötet, 1986. június 10. VB ülés, Jegyzőkönyv. 2. és Tanévi program. 2-5. oldal

Gázvezeték építésére javasolt nyomvonal utcajegyzékében szerepelt:

Nagytétényi út – Úttörők útja – Kastélymúzeum utca – Csókási Pál utca – Kancsó utca.[768]

1985-ben a kerület élelmiszerellátásában súlyos zavarok keletkeztek, melyek 1986 nyarán annyira felerősödtek, hogy a lakosság ellátásában Nagytétényben is lényeges visszaesés történt. Ezzel egy időben *„a tanácsi apparátushoz a panaszok sokasága érkezett, a lakosság körében állandósult az elégedetlenség."* Az ellátási problémák miatti negatív közhangulat *„kedvezőtlenül hat a politikai és állami munkára."* Az élelmiszerellátásban meghatározó szerepet töltött be a Kelenföldi Közért Vállalat és a Dél-budai ÁFÉSZ, melyek a boltok többségét üzemeltették. A nagytétényi részen a 4. számú önkiszolgáló bolt, a Bartók Béla úti és a Barackos úti üzletek szolgálták ki a vásárlókat. A kis üzletek működése, mint az Angeli, a Batthyány, a Kolozsvári utcaiak területi elhelyezkedésük miatt lettek nélkülözhetetlenek. 1986 nyarán kritikussá vált az üzletek nyitvatartási ideje is, mely az ellátást tovább rontotta. A kerületben 1985-ben 7 kis üzletet, 1986 nyarán egyszerre 14 állami üzletet, köztük a Kolozsvári utcai boltot is bezárták. Ekkor Nagytétény déli részén *„másfél, két kilométerre nem volt található nyitva tartó bolt."* A rövidített nyitvatartási idő a dolgozó embereket is kellemetlenül érintette, mert munkaidő után már nem tudtak hol vásárolni. 1986-ban a nagy boltokban kritikus helyzet alakult ki, *„az alapvető élelmiszercikkekben is hiány keletkezett, mint például zsír, étolaj, margarin, vegyi áru."* A lakosság egyértelműen a Tanácsot tette felelőssé a kialakult helyzetért, az ellátás romlásáért. A VB azonban azt állította, hogy *„a vállalati önállóság miatt rendkívül kis ráhatásuk van az élelmiszerellátásban érdekelt vállalatok munkájára."* Úgy ítélték meg, *„hogy csökkent a vállalati felelősség."*[769]

1986-ban a Húsipari Hizlaló Vállalatnál nagyjából 120 ezer sertést hizlaltak, ez mintegy 500 millió forintos éves termelési értéket jelentett, melyet a vállalatnál dolgozó 370 ember állított elő. Az elmúlt években az új sertésszállásokban zárt, kifutó nélküli elhelyezést kaptak a hízók. *„A takarmányszállítás, az önetetők adagolásának gépesítése sokat könnyített a munkán. A korábbi módszerekhez képest az új megoldás, az úgynevezett fluidkocsikkal való szállítás, a sűrített levegővel tartályba fúvatás, a tartályból csigás behordóval az önetetőig való továbbítás, gyorsabb munkát eredményez."* Vágóhíd is működött a telepen. *„Vannak makacs malacok, „akik" nem dolgozzák fel rendesen a takarmányt, nem híznak úgy, ahogyan kellene. Ezek a „renitensek" kerülnek be a helyi vágóhídra, ahol is feldolgozva kolbász, felvágott formájában a kereskedelembe kerülnek tovább."*[770]

---

[768] Ugyanott 94. kötet, 1986. augusztus 26. VB ülés, Közműfejlesztési terv. 16-18. oldal

[769] Ugyanott 94. kötet, 1986. szeptember 9. VB ülés, Ipar- és Kereskedelmi Osztály jelentése. 1-4. oldal

[770] Tétény-Promontor 10. évfolyam. 3. szám. 1986. október. 8. oldal

A kerület középtávú útépítési terve 3 főforgalmi utat jelölt meg, közülük a Nagytétényi út volt a leghosszabb (8,5 km). A forgalmi utak közé sorolták az Angeli utat a Nagytétényi út és Diósd határa között (2,8 km) és a Bartók Béla utat a Nagytétényi út és a Balatoni út között (2,8 km). Gyűjtőútnak számított a Bartók Béla út a Nagytétényi út és a Balatoni út között, a Török utca a Dózsa György út és a Bartók Béla út között (0,2 km), valamint a Barackos út – Botond utca – Damjanich utca az Angeli út és a Dózsa György út között (2,4 km). A kerületi útépítés javasolt fejlesztési tervébe a Kiss János, a Bányalég, a 820. utcák és a Barackos út (MÁV vasútvonaltól az Angeli útig) került be. Az első ütemben, tehát a legkorábban megvalósuló, kiviteli tervekkel rendelkező utcák közé került a Kiss János utca (130 fm) és a Bányalég utca (vállalati finanszírozással 1.700 fm). A 820. utca (850 fm) és a Barackos út (1.050 fm) a III. ütembe került.

Az Igazgatási Osztály októberben előterjesztést készített a számozott utcák elnevezésére. A kerületben ekkor 43 arab számmal jelölt utca létezett. A 813. utca, mely *„a nagytétényi vasútvonallal párhuzamos, ahol ipari célú megállóhely is van",* a Rakodó utca nevet kapta. A 817., 818., 819., 820., 821., 823. és 826., *„az Óhegyen lévő, egymáshoz kapcsolódó utcák elnevezésénél célszerű utcanévbokrot kialakítani. Javaslatunk szerint a magyar pénztörténet lassan feledésbe menő váltópénzeit örökítenénk meg. A font ugyan súlyegység volt, de aranyalapú elszámolásnál is használták."* Így kapták ezek az utcák a Bankó, Libertás, Dénár, Dukát, Peták, Máriás, Font nevet. A 829. utca neve Dézsma utca lett. Az indoklás szerint *„Tétény szőlőkultúrája, a szőlőtelepítés a XVIII. században vett nagyobb lendületet. A termésből az uradalomnak ún. dézsmát kellett fizetni. Az 1885. március 2-án kiadott úrbéri pátens rendelkezései Promontor és Tétény lakosságára különösen a szőlődézsma-váltság tekintetében jelentettek súlyos terhet."*[771]

A Műszaki Osztály és a kerületi KÖJÁL decemberben közös anyagot készített a környezetvédelmi helyzetről. Az 1978. évi februári beszámoló óta a METALLOGLOBUS Nagytétényi gyáregységének (Metallochemia) profilja részben megváltozott. *„Jelenleg feketeréz-gyártás, ólomáru készítés (ólomhuzal, ólomtömbök és lemezek), krómtimsógyártás é a brikettálás történik."* Az akkumulátortároló új létesítmény 1982-ben épült. A Fővárosi KÖJÁL folyamatosan végezte az üzemi terület és lakókörnyezet légszennyezésének mérését. 1986-ban *„annak ellenére, hogy az üzem korszerűsítést és felújításokat hajtott végre, a műszeres vizsgálat a megengedettnél nagyobb ólomszennyezettséget mutatott ki a porkamránál és a brikettáló üzemben."* A kerületi beszámoló állítása szerint azonban *„a lakókörnyezet ólomszennyezése gyakorlatilag megszűnt."*

A Chinoin Nagytétényi Gyáregysége folyamatosan fejlődött. Az eltelt időszakban Fundazol, Tetrametrin, Benamyl üzemek épültek meg. A vállalat

[771] XXIII. 222. a. 2. 94. kötet, 1986. október 14. VB ülés, MÉLYÉPTERV anyaga. 4-6. és 11-14. oldal, valamint Igazgatási Osztály előterjesztése. 4. oldal

„termelésének nagy részét a növényvédő szerek, illetve rovarirtó szerek adják." A gyár csatornahálózata azonban nem fejlődött. A Bányalég utcai üzemmel szemközti oldalról sok bejelentés érkezett, hogy *„a kutakból bűzös vizet nyernek."* A gyár 1985-ben 53 millió Ft csatornabírságot, 1986-ban pedig 283 ezer Ft légszennyezési bírságot fizetett. Korszerű szennyvíztisztító telep tervanyaggal rendelkeztek ugyan, de a kivitelezés 1986-ban még nem kezdődött meg.

A Húsipari Hizlaló Vállalat az állattartás miatt környezetét továbbra is szennyezte. *„A bűzhatás az előző beszámoltatási időszak óta csökkent, mivel a korszerű szennyvíztisztító berendezés első üteme elkészült és az így központilag mechanikusan tisztított szennyvizet a Duna sodorvonalába vezették."* A vállalat vizét csáposkútból nyerte, mely folyamatosan romlott, kémiailag szennyezett lett. *„Amennyiben nem sikerül rövid időn belül új víznyerőhelyet létesíteni, a telep vízellátása kérdésessé válik."*

A Budapesti Vegyiművek Nagytétényi Telepe peszticid (növényvédő szer) alapanyagot állított elő. Nedves porleválasztóval rendelkezett és *„a még fennálló kisebb technológiai hiányosságok megszüntetése érdekében mindent megtesznek, hogy a lakókörnyezet mechanikai szennyezettségét csökkentsék."*

A Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat az elavult és környezetre káros régi üzemegységet lebontotta, *„amellyel egyben biztosította a regionális városrendezési koncepciót (M0-ás autópálya)."* A műanyag-feldolgozás során keletkezett gázokat és gőzöket leválasztó berendezéseket korszerűsítették a gyári rekonstrukció keretén belül. Ennek ellenére 1985-ben 97.000 Ft légszennyezési bírságot fizetett a gyár.[772]

1986-ban megkezdődött az M0-s autópálya nyomvonalán az előkészítő munka, mely a Háros-sziget déli környezetét érintette. A Bartók Béla úti lakótelepnél a savas talajcsere után az úthelyreállítási és kertészeti munkák befejeződtek. A vízgazdálkodási ágazaton belül megkezdődött a nagytétényi mély területi vízelvezetést szolgáló csatornaépítés előkészítése. A Fővárosi Gázművek a megépült szakaszokat üzembe helyezte a Petőfi Sándor utcában és a Nagytétényi úton. Útfelújítást végeztek hengerelt-aszfalt burkolattal a Kiss János utca – Úttörők útja – Iskola utca között. Földútjavítás történt makadám burkolattal a Hámán Kató utcában és a Kossuth Lajos utca, Angeli út – Anger Jakab utca között. Egyszerű földútjavítás folyt a Petőfi Sándor és a Zsák utcákban.

Az óvodákban a kihasználtság csökkenése a tárgyi feltételek javulását eredményezte, *„ez lehetővé tette a beszerzési keretek csökkentését."* A Bartók Béla úti óvoda 150 férőhelyére 1985-ben 190 gyermeket vettek fel, 1986-ban csak 171-et. A 126,6%-os kihasználtság 114%-ra csökkent. Egy felvett gyermekre 2 m^2 terület jutott. A Napközi utcai óvoda 105 férőhelyére 1985-

[772] Ugyanott 94. kötet, 1986. december 10. VB ülés, Beszámoló. 1-4. oldal

ben 102 gyermeket vettek fel, 1986-ban 98-at. A 97,1%-os kihasználtság 93,3%-ra csökkent. Egy felvett gyermekre itt 1,8 m^2 terület jutott.

A minisztérium által előírt normákhoz viszonyítva a kerület általános iskoláinak felszereltsége között nagy különbség alakult ki. Televízióból például néhány iskola, közöttük a nagytétényi is a norma körüli készülékkel rendelkezett. Több helyre viszont az előírt normánál kevesebb készülék került. A Bartók Béla úti általános iskolában 28 db TV helyett csak 14 db működött. Azonban a meglévők többsége is *„régi, elavult készülék, amelyekre nem csatlakoztatható számítógép vagy videoberendezés, elvétve akad közöttük színes TV."* 41 db személyi számítógépből 29 db három iskola tulajdonában volt, a többi általános iskola mindössze egy darab, esetleg 2 db géppel rendelkezett. *„A számítástechnika alapjainak a lerakásához ezek nem elegendők."* A tanulói és szemléltető eszközök számának növelését anyagi eszközök hiánya miatt a Tanács nem tudta biztosítani. A szűkös pénzügyi kereteket a pedagógusok öntevékeny munkájukkal is próbálták bővíteni. *„Kiemelkedő e téren a Bartók lakótelepi iskola testületének munkája, akik saját tervezésű és kivitelezésű - számítástechnikai oktatásra is alkalmas – technikai kabinetet hoztak létre."* Az iskola jól felszerelt kémia, fizika, technika, rajz és ének szaktanteremmel rendelkezett. A Nagytétényi úti iskolában a szülők és a patronáló vállalat segítségével korszerűsítettek. Itt a váltakozó tanítás miatt csak a technikatermet lehetett szaktanteremnek tekinteni.

A Nagytétényi úti és a Bartók Béla úti általános iskola eszközellátottsága 1986-ban:

	Diavetítő		Magnó		Írásvetítő		Televízió		Lemezjátszó		Rádió		Filmvetítő	
	N.	K.	N.	K.	N.	K.	N.	K.	N.	K.	N.	K.	N.	K.
Nagytétény	22	18	22	22	22	22	22	20	22	21	22	13	1	2
Bartók	28	28	28	27	28	27	28	14	28	33	28	13	1	-

N: Norma, K: Készlet.

Nagytétény 1 számítógéppel, egy floppyval és 1 videomagnóval rendelkezett, a Bartók iskolában 7 számítógép 1 floppyval, 2 printerrel, 1 videomagnóval és 3, a géphez tartozó magnóval működött.[773]

A Pénzügyi és Terv Osztály azzal a kéréssel fordult a VB-hez, hogy az 1987. évi költségvetésben a Nagytétényi út 264. szám alatti Közösségi Ház épületfelújítása miatt 500.000 Ft összegű felújítási előirányzat emelését engedélyezze. *„A felújítás pénzügyi fedezetét 250.000 Ft összegben a Szabó Ervin Könyvtár által történt befizetés, valamint a Kulturális Központ továbbfejlesztési pénzeszközből átcsoportosított 250.000 Ft összegű előirányzat képezi."*[774]

Az 1987. évi fejlesztési terv szerint a bölcsődei ellátásban minden kerületi igényt ki tudtak elégíteni. Az óvodai ellátottságot is megfelelőnek tartotta a

[773] Ugyanott 96. kötet, 1987. április 14. VB ülés, Az 1986. évi terv teljesítése. I. és II. melléklet, valamint Költségvetési revízió beszámolója. 2-4. oldal és 1-2. melléklet

[774] Ugyanott Bejelentés

Végrehajtó Bizottság. Az általános iskolai ellátottság színvonalában azonban a szűkös keretek miatt csökkenést vártak. *„A 10-15 évvel ezelőtt vásárolt alapvető taneszközök és audiovizuális eszközök már korszerűtlenek, javításukhoz alkatrész nem kapható, selejtezésükkel tovább növekszik a különbség az új eszköznorma által előírt és a tényleges ellátottság között."*

Az év során gázvezetékből 8 km, csatornából 3 km, vízvezetékből 1 km, elektromos hálózatból 1 km megépítését tervezte a kerületben a Tanács. Önerős gázhálózat fejlesztését Nagytétényben az Angeli úton és a Koltói Anna utcában, összesen 260 méter hosszúságban irányozták elő. 1987-ben tanácsi támogatást még nem nyert önerős gáztársulások voltak: Hámán Kató utca I. és II., Napközi utca, Petőfi Sándor utca, Pohár utca, Templom utca, Szabadság utca, Kassai utca II. és Bartók Béla út, összesen 1.630 méter hosszúságban. A Fővárosi Gázművek a Bartók Béla úti lakótelep nyomásszabályozóját kis-nyomásról növelt kis-nyomásra állítja át, a Csatornázási Művek pedig tervet készíttet a Váza utcai átemelő bővítésére.

1987-ben megkezdődött az M0-ás autópályához csatlakozó 6-os út építése. A híd építésével egy időben *„megkezdődik a Nagytétényi Húsipari Hizlaló déli határánál a 6-os út Nagytétény és az új híd közötti szakaszának építése."* A fejlesztési terv szerint *„megkezdődik a nagytétényi pártház közösségi termének építése, mely részben a régebbi kultúrház kiváltását is szolgálja."* Az elképzelés anyagi gondok miatt nem valósult meg. A nagytétényi új orvosi rendelő építésének mielőbbi megkezdése érdekében a Tanács *„a kezdéshez szükséges pénzeszközöket 1987-ben megelőlegezi az építkezésért felelős Tétényi úti kórháznak."*[775] Az általános kerületrendezési terv felülvizsgálata során a Tanács kezdeményezésére a Batthyány utca 10/a és 12/a számú ingatlanok területén (0,12 ha) *„2 munkahelyes felnőtt és 2 munkahelyes gyermek körzeti orvosi rendelő létesül a Nagytétényi út 276. számú helyett, a Tétényi úti kórház üzemeltetésében."*[776]

Tanévkezdésre befejeződött a Közgazdász utcai iskola építése. A tantermi részbe június végén átköltözött a Dózsa György úti általános iskola, melynek felújítási munkái augusztus első felében megkezdődtek. Az iskola kiesése sok gyermeket hátrányosan érintett. Szállításuk a másik épületbe külön autóbuszokkal, rendszeres ellenőrzés mellett történt. Az önerős gázvezeték építése során az első félévben 5,2 km gázvezeték készült el. A tervben szereplő nagytétényi utcák közül egyik sem kapott gázt ebben az időszakban. A Kassai – Kardvirág – Ánizs utcai önerős gázvezeték építéséhez kapcsolódó Bartók Béla lakótelepi nyomásszabályozó átállításának munkái azonban a nyáron folyamatban voltak. A községfejlesztési hozzájárulás összegét *„az érdekeltek többsége megfellebbezte",* ezért a bevétel nagy része elmaradt.[777]

---

[775] Ugyanott 96. kötet, 1987. május 12. VB ülés, 1987. évi fejlesztési terv. 14-20. oldal és melléklet, valamint Műszaki Osztály beszámolója. 3-4. oldal

[776] Ugyanott 97. kötet, 1987. augusztus 27. VB ülés, Beterjesztés. 3. oldal

[777] Ugyanott 97. kötet, 1987. szeptember 15. VB ülés, 1987. évi I. félévi terv teljesítése. 12-14. oldal

Októberben a Közlekedési Minisztérium főosztályvezetője a VB előtt tájékoztatót tartott az M0-ás autópálya XXII. kerületi szakaszának építéséről. Az írásos beterjesztés szerint a 6. számú főút és az M5-ös autópálya közötti 15 km hosszú autóútszakasz építése az *„1987. első negyedévében megkezdődött."* Az építéshez szükséges területek kisajátítása 1986-ban megtörtént. A kerületben 5 db lakás és 2 db üdülőépület került szanálásra. *„A pesti oldalon a földmunka teljes hosszában készül, megkezdődött a műtárgyak építése és a keresztező közművek átépítése. A kerületi szakaszon megkezdődött az autóút és a Duna-parti út építésének előkészítése és építése is."* A 15 km-es útszakasz építése *„1987-1990 között valósul meg."* Az M0-ás autóúttal összefüggésben, de különálló beruházásként épül meg a 6-os számú főút új, Dunaparton vezető városi szakasza a XI. kerületi Hunyadi János útig. *„A fővárosi bevezetés kiépítése 1989-90-es években várható, amelynek szerepe a kerület belső, szűk 6. sz. főút átkelési szakaszának tehermentesítése lesz."*

Az M1 autópálya és a 6. számú főút közötti 14 km hosszú autóút engedélyezési terve 1986-ban készült el. A körgyűrű ezen a szakaszon *„5 km hosszban érinti a XXII. kerületet, ahol az előzetes felmérések szerint 33 lakóépület és 71 üdülőépület szanálására lesz szükség."* A kisajátítások a tervek szerint 1990-ben kezdődnek meg. A beruházás indítására 1987-ben még nem született döntés, *„de várhatóan a VIII. ötéves tervben meg kívánjuk valósítani."*

A Kereskedelmi Osztály arról tájékoztatta a Végrehajtó Bizottságot, hogy a kerület áruellátását biztosító kereskedelmi vállalatok a téli időszakra időben felkészültek. Kijelölték azokat az élelmiszer egységeket, melyek útszóró sót kötelesek folyamatosan készletezni és arról a lakosságot tájékoztatni (pl. a Bartók Béla lakótelepi és a Nagytétényi úti ABC-k). Az alapvető élelmiszerekből (liszt, cukor, só stb.) megfelelő mennyiségű tartalékot biztosítanak az üzletek. Konzerváruból az előrejelzések szerint elegendő lesz, *„csak a választék okozhat gondot."* Húskészítményekből az ellátás biztosított, *„kivétel az olcsóbb árfekvésű termékek."* Szárazáruból az igényeket változatlanul nem tudják majd kielégíteni a boltok. Zsiradékból (étolaj, margarin) a felvásárlások miatt továbbra is feszültség lehet. *„A csomagolt zsírból elsősorban a csomagolóanyag hiánya miatt ellátási zavarok várhatók."* A tejipar ugyan bővítette árukészletét, de vajból a választék hiányos és megszűnt a 2,8%-os zsírtartalmú tej gyártása. Banánból és narancsból lényegesen kevesebb érkezik, *„árusítása az ünnepekre koncentrálódik."* Zöldség-gyümölcs területen burgonyából várhatók ellátási gondok. *„Ezt import burgonya behozatalával maximált áron pótolják."*[778]

[778] Ugyanott 97. kötet, 1987. október 29. VB ülés, Közlekedési Minisztérium tájékoztatója. 7-10. oldal, valamint a Kereskedelmi Osztály tájékoztatója. 1-2. oldal

A rendszerváltás évei lakóhelyünkön

Hazánkban 1988-ban megindult és 1990-ben, a szabad választásokkal részben befejeződött az a békés eszközökkel végbement politikai folyamat, amelyet rendszerváltásnak nevezünk. Az 1980-as években az ország adósságcsapdába került, az infláció felgyorsult, a forint vásárlóértéke romlott. 1988. január 1-jén bevezették a SZJA-t és az ÁFA-t, de ez sem csökkentette a költségvetés hiányát. A korábbi életszínvonal megtartása már lehetetlenné vált. A szociális, megélhetési problémák miatt egyre többen fordultak el a rendszertől, s megkezdődött az ellenzéki csoportok szerveződése, melyek 1988-ban párttá alakultak (MDF, FIDESZ, SZDSZ). Májusban az MSZMP-ben félreállították a 76 éves Kádár Jánost, akit megfosztottak pártfőtitkári funkciójától. Ezzel 1988. május 22-én véget ért a „Kádár-korszak".

A népgazdaság 1988. évi terve alapvetően az adósságállomány növekedésének megállítását, a fizetőképesség megőrzését tűzte ki célul, *„ezért a lakossági infrastruktúra területén, a tanácsi gazdaságban is a VII. ötéves terv hátralevő éveiben számottevően csökkenő pénzeszközökkel lehet számolni."* - olvasható az 1988. évi kerületfejlesztési terv bevezetőjében. Az 1988. január 1-jei élelmiszer-áremelés miatt az általános iskolák napközi otthonaiban az ellátás színvonalának csökkenésére számított a VB. *„A már ismert és még várható áremelkedések ezen a területen az egyébként is igen alacsony összegű beszerzési keretet tovább csökkentik. Ilyen feltételek mellett célunk az iskolák működésének fenntartása lehet csak."* A kerület teles felújítási keretét az 1987-ben megkezdett Dózsa György úti általános iskola munkáira fordították. A kivitelező 1988 végére vállalta a felújítás befejezését. A nagytétényi pártház közösségi termének építésére *„nincs elegendő pénzügyi fedezet."* Megkezdődött – a Tétényi úti kórház beruházásában – a nagytétényi orvosi rendelő építése, azonban a *„jelenlegi helyzetben kétséges, hogy befejezésére, építésére 1990-ig sor kerül-e."* Gázfejlesztést az 1988. évi támogatási keretből a Tűzvirág utcában terveztek 230 méter hosszúságban. Az épülő M0-ás autópálya a Duna-híd építésével folytatódott, ehhez a kerületben a Kis-Duna ág kotrási munkája kapcsolódott.[779]

Az 1950. január 1-jei városegyesítés az egykori települések önállóságának adminisztratív megszüntetését jelentette. A Budapesti Városszépítő Egyesület Promontor-Tétény Munkacsoportja februárban ajánlást terjesztett a Végrehajtó Bizottság elé, amelyben megfogalmazták, hogy a XXII. kerület létrejötte azonban nem kell, *„hogy az önálló történelem, a sajátos szokások, jelképek, hagyományok megszüntetését is jelentsék."* A Munkacsoport azt javasolta, hogy Budafok és Tétény történelmi címereit a VB történelmi tényként ismerje

[779] Ugyanott 98. kötet, 1988. február 9. VB ülés, Beterjesztés. 1., 12., 18. oldal és melléklet

el, s ezzel *„a mai közigazgatás méltón jelképezze azt, hogy mindenben a megszűnt önálló települések jogutódjának tartja magát."* Azt javasolták, hogy a két címer képzőművészeti alkotásként kerüljön fel a kerületi Tanács díszteremében az elnöki asztal mögötti falra, *„reprezentálva a történelem folytonosságát, a múlt tiszteletét."*

Tétény község címere valójában a Tétényi család címere. Tétény település és közvetlen környéke a Tétényi család ősi fészke volt. A címerlevelet Tétényi Péter és András 1405. április 15-én kapta Zsigmond királytól, unokatestvéreivel: Haraszti Péterrel, Jánossal és Lászlóval együtt. A címerképben egyik felemelt lábával követ tartó daru látható, amint őrt áll, s veszély esetén a követ kiejtve figyelmeztetheti társait. A címer heraldikai (címertani) és történelmi értéke, hogy ez az első olyan hazai címer, amelynek leírását és festett ábráját egy címeres levél tartalmazza. [780]

Áprilisban az 1987. évi kerületfejlesztési terv megvalósulását vitatták meg a VB tagok. Nagytétényben az IKV lakásfelújítást végzett a Hámán Kató utca 5. szám alatt (6 lakás), az Úttörők útja 28. szám alatt (3 lakás) és a Nagytétényi út 280. szám alatt (3 lakás). A Budapesti Elektromos Művek a Barackos úton új állomás létesítését kezdte meg. Önerős kisfeszültségű hálózathosszabbítás történt a Diósdi utcában. A Budapesti Postaigazgatóság folytatta a nagytétényi konténeres állomás létesítéséhez kapcsolódó nyomvonal építését. A Kelenföldi Közért Vállalat tatarozást, festést-mázolást végzett a Zambelli Lajos utca 20. szám alatti és a Nagytétényi út 292. szám alatti üzleteiben, gépbeszerzést biztosított a Nagytétényi út 238. szám alatti bolt számára. A Dél-budai Vendéglátóipari Vállalat kivitelezésében a Nefelejcs eszpresszóban víz-csatornahálózat cseréje valósult meg, burkolatfelújítás és festés-mázolás történt. A Dél-budai ÁFÉSZ a Barackos úti ABC-hez göngyölegtárolót épített, s a Diósárok Csárdában belső tatarozást folytatott. Útburkolat-javítás valósult meg a Március 15. és a Petőfi Sándor utcákban, földútjavítás a Landler Jenő utcában, jelentősebb járdajavítás pedig a Bartók Béla úton. Felszíni vízelvezetési munkákat a Barackos út 3.-27. szám közötti szakaszán végeztek. Az önerős gázvezeték építések során az alábbi megépült szakaszok üzembe helyezése (gáz alá helyezése) valósult meg: Kassai, Ánizs, Kardvirág utcák (938 fm), Zrínyi utca (80 fm), Batthyány-Zambelli Lajos utca (582 fm), Angeli út (181 fm), Koltói Anna utca (232 fm), Kassai utca II. (250 fm), Bartók Béla út (120 fm), Hámán Kató utca (80 fm). A gázvezetékek építésének túlnyomó többségét

[780] Ugyanott 98. kötet, 1988. március 8. VB ülés, Munkacsoport ajánlása. 1-2. oldal és 2. sz. melléklet

ekkor már GMK-k, illetve kisszövetkezetek végezték. Munkájuk nem volt mindig kielégítő, ezért a Gázművekkel egyetértésben a Tanács a kivitelezők között szelektálást hajtott végre. *„Akik munkájukat rosszul, drágán, a határidők be nem tartásával végezték, a lakosságnak nem javasolták, illetve nem kötöttek velük szerződést."*[781]

A Tétény-Promontor újság arról számolt be, hogy a kerületben az önerős közműfejlesztések keretében 5 esztendő alatt 108 utcában 40,6 km hosszú gázvezeték épült. A lap szerint Nagytétényben, a VB ülésen felsorolt utcákon kívül, gázvezeték épült még a Vitéz, az Akó, a Március 15., a Petőfi Sándor, az Anger Jakab, a Pohár utcákban és a Nagytétényi úton.[782]

A kerület csatornahálózat bővítéséről a nyáron közölt tájékoztatót a kerületi újság. E szerint a Nagytétényi úti (Háros utca és Rózsakert utca közötti) csatornaszakasz bővítése után, Nagytétény északi, illetve Baross Gábor-telep déli részének csatornázhatósága érdekében, a Csatornázási Művek beruházásában megkezdődik a Váza utcai átemelő és az ahhoz csatlakozó Nagytétényi úti és Bartók Béla úti főgyűjtő csatorna rekonstrukciója. Megkezdődik a Batthyány utcai csatorna építése is, melyhez átemelő épül. Ez pedig a Koltói Anna, Hámán Kató és a többi környező utca csatornázását teszi majd lehetővé. Azonban *„Nagytétény teljes csatornázása csak a Vasút utcai átemelő rekonstrukciója után lehetséges. Erre azonban csak a VIII. ötéves tervben kerülhet sor."*[783]

Júniusban a Bartók Béla úti lakótelepen a 40. és 41. választókörzetben tanácstagi beszámolót tartottak. *„A lakótelepen működő kábeltelevíziós rendszeren keresztül a választókörzet minden lakója figyelemmel kísérhette, személyes megjelenés nélkül is, Babics László és dr. Csom József tanácstagok beszámolóját."* A lakótelepen is visszatérő, örök probléma volt a Sertéshizlalda helyzete. A lakók értesültek a rekonstrukciójáról és sajnálták, hogy nem a kitelepítés megoldásán gondolkodnak, *„pedig semmilyen zárt technológia nem eredményez szagtalan sertéstelepet. Ma reggel is minden lakó érezte a szagot. Más megoldásra lenne szükség!"* A Nagytétényi út 234/G szám alatt lakók azt panaszolták, hogy *„8 év alatt második alkalommal öntötte el a lakást és a pincét az árokból a víz. Az árok különben is veszélyes, gyerekek esnek bele és erősen szennyezett."* A vizesárok miatt a szerelőpincéket is gyakran elöntötte a víz, a földszinti lakások penészedtek is (Bartók Béla út 3/d). A gondok közül megemlítették, hogy egyre kevesebb az iparos, *„a lakótelepen is sokan visszaadták az ipart."* Panaszkodtak a lakótelep sötét, nem kielégítő világítására, a poros, szemetes utakra. Kevesellték a heti kétszeri szemétszállítást. A közbiztonság érdekében azt javasolták, hogy *„legyen a lakótelepen körzeti megbízotti szoba."* [784]

---

[781] Ugyanott 98. kötet, 1988. április 12. VB ülés, Tájékoztató. I. sz. melléklet
[782] Tétény-Promontor 12. évfolyam. 1. szám. 1988. március. 7. oldal
[783] Ugyanott 2. szám. 1988. június. 6. oldal
[784] XXIII. 222. b. 188. kisdoboz. Tanácstagi beszámolók, 1988. június 27.

Az 1988. évi tanácstagi beszámolókon a kerületben összesen 600-an szólaltak fel és 630 közérdekű bejelentést tettek. *„A csapadékvíz-elvezetés megoldatlansága, a szemétszállítás elégtelensége, az illegális szemétlerakóhelyek, a nyilvános telefonállomások hiánya, illetve üzemképtelensége, az ellátás hiányosságai, a közlekedésbiztonsági kérdések idén is vezetnek a hozzászólások gyakoriságában."* A rengeteg nagytétényi panasz, közérdekű bejelentés az itt élő emberek gondjaival, problémáival foglalkozott. Íme néhány a sok tétényi közérdekű bejelentés közül:

Sürgették a Harangozó utcai szennyvíz elvezetését, a csatornatisztítást a járda helyreállítását. Több helyen kifogásolták a nagytétényi vizesárok szennyezettségét. A Petőfi Sándor utca lakói az útbeszakadások sürgős megoldását kérték. A Barackos út 147. számnál szabadon folyt a víz, az ott élők intézkedést és járdaépítést vártak. Sokan javasolták a földutak olajozásos portalanítását, a Sport utca burkolását, a temető végén lévő terület gaztalanítását, rendbetételét. *„Legyen ott játszótér!"* A Csókási Pál utca végén a Dunához új út építésére lenne szükség. A Dunatelepen élők zajvédő gát építését, valamint a Kassai utca és Kolozsvári utca között, a vasút Duna felőli oldalán megszüntetett út visszaállítását igényelték. Több felszólaló a Nagytétényi úton, a Postától a Vasút utcáig sebességkorlátozás elrendelését javasolta. A Diótörő úton sürgették a SASAD romos épületének lebontását és konténer kihelyezését a környéken. Kifogásolták a lakók, hogy a Zambelli Lajos utcai hentesüzlet, a gázcseretelep, a háztartási bolt bezárt, s Nagytétényben nincs fodrászüzlet. Javasolták, hogy a KÖJÁL ne csak a 10 éven aluli gyermekeket szűrje, hanem mindenkit, aki önként jelentkezik.[785]

A csökkenő pénzeszközök miatt a kerületi általános iskolai oktatás fejlesztésére sem nyílt lehetőség az 1988/89. tanévben. A Művelődési Minisztérium több, a pedagógiai munka eredményességét növelő lehetőséget biztosított 1988-ban, *„melyeket a pénzügyi fedezet hiányában nem tudunk megvalósítani."* Az idegen nyelvet tanító tagozatos iskolák (pl. Nagytétényi úti, Bartók Béla lakótelepi általános iskola) nem térhettek át a hetes órarendben történő tanításra, mert az éves szinten a kerületben *„több mint 3.000 plusz óra, átlagos túlóradíjjal számolva 200 ezer Ft"* költséget jelentett volna. A mindennapos testnevelést sem lehetett bevezetni. *„Hiába a nagyszerű elképzelés, ha a szükséges pénzzel nem rendelkezünk, hiszen ez szinte megkétszerezné a testnevelésórák számát."* Az uszoda javításának elhúzódása miatt szeptembertől nem indulhatott be az általános iskolások tanterv szerinti úszásoktatása sem. A differenciált képességfejlesztésre fordítható óraszámot is csökkenteni kellett. *„A Dózsa György úti Általános Iskola felújítása várhatóan decemberre befejeződik, így januárban megkezdődhet visszatelepítésük a Közgazdász utcai épületből."*[786]

[785] XXIII. 222. a. 2. 98. kötet, 1988. augusztus16. VB ülés, Beszámoló. 3. oldal és 3. sz. melléklet

[786] Ugyanott Bejelentés a tanév előkészítéséről. 3-5. oldal

A HMV 1988. június elején megváltoztatta nevét, s Pannonplast Műanyagipari Vállalat lett belőle. Czaier György, a vállalat ügyvezető igazgatója a Tétény-Promontor lap tudósítójának elmondta, hogy évente mintegy 64 ezer tonna anyagot dolgoznak fel, *„készítenek belőle padlót, csövet, síklemezt, lágy- és kemény fóliát. Nincs is a népgazdaságnak olyan ága, amelyben ne hasznosítanák termékeiket."* Önálló exportjuk révén a tőkés partnerek közül az NSZK-ba, Franciaországba, Kanadába, Ausztriába, Ausztráliába, Finnországba, Angliába jutottak el termékeik. A szocialista országok közül főként a szovjet, a cseh, a lengyel és az NDK piacaira termeltek. 1988. évi *„tőkés exportjuk 9 millió dollár, a szocialista országokba 15-18 millió rubel értékben kívánnak szállítani."* Két éve egy japán céggel együttműködve közös vállalatot alapítottak, Polifon néven.[787]

A középtávú közművelődési terv (1986-1990) végrehajtásáról készült beszámoló szerint 1986-ban a nagytétényiek körében igen kedvelt, nagy hagyományokkal rendelkező Nagytétényi Művelődési Házat *„műszaki állapota miatt be kellett zárni."* Felújításra került viszont a pártházban működött Szabó Ervin Könyvtár Nagytétényi Fiókkönyvtára. Lakossági kezdeményezés, összefogás eredményeként jött létre a Bartók Béla úti lakótelepen és az iskolában a kábeltelevízió, *„mely jelenleg már élő műsorok közvetítésére alkalmas stúdióval is rendelkezik."* Több műemlék helyreállítására is sor került az elmúlt időszakban, amiben a Tanács, az egyházak és a lakosság is szerepet vállalt (pl. Szent Család és Szent Orbán szobrok, nagytétényi református templom). Az ekkor még működő Tétény Filmszínház *„átkerült a Filmpremier Kisszövetkezet kezelésébe és premiermozi besorolást nyert."* 1985-ben a moziban 701 filmelőadást tartottak, a látogatók száma 59.367 fő, a kihasználtság 25%-os volt. 1987-ben a 204 előadást 16.950 néző tekintette meg (23%-os kihasználtság). Néhány iskolában, pl. a Bartók Béla úti és a Baross Gábor-telepi általános iskolában megerősödött az önálló arculatú, igényes szabadidős tevékenység. A beszámoló sajnálattal állapította meg, hogy *„Többszöri próbálkozás ellenére sem sikerült megállapodásra jutnunk az Iparművészeti Múzeummal a Nagytétényi Kastélymúzeum kerületi rendezvényeinek ügyében."*[788]

A téli kereskedelmi ellátás várható helyzetéről adott tájékoztatót a Kereskedelmi Osztály. *„Gondoskodtak arról, hogy a főútvonalakon lévő nagyobb boltok az alapvető élelmiszerekből megfelelő árukészlettel rendelkezzenek, és szükség esetén az ellátási körzetben lévő kisebb egységek áruellátását is megoldják."* A beszámoló a várható gondokról is tájékoztatta a VB-t. Tőkehúsból az ellátás mennyiségben elegendő lesz, *„de a minőség változó."* Szárazáruból a központilag lebontott keretet várhatóan nem kapják meg az üzletek. A téli- és csemegeszalámit például félszáraz áruval fogják pótolni, *„de az igényt abból sem tudják kielégíteni."* Fűszer-konzervárából kiegyensúlyozottabb

[787] Tétény-Promontor 12. évfolyam. 2. szám. 1988. szeptember. 4. oldal
[788] XXIII. 222. a. 2. 99. kötet, 1988. október 11. VB ülés, Beszámoló. 2-9. oldal

ellátás várható, de a gyümölcskonzervekből (őszi-, sárgabarack, eperbefőtt) hiány várható. Az aszályos nyár ellenére a zöldség-gyümölcsellátás biztosított, *„bár az aszály az árakban jelentősen megnyilvánult."* Iparcikkből sok termék már októberben is hiányzott a boltokból. Pl. fagyasztóláda, hűtőszekrény, lakatok, csaptelepek, szigetelőanyagok, kisméretű kazánok. Gondot jelentett az építőanyagok beszerzése is. *„Téglából, palából, cserépből féléves késéssel szállítanak a vállalatok."* Faáruból a kedvezőtlen helyzet további romlása várható. Ellátási problémákat jeleztek autóalkatrészekből is. *„Nem lesz szállítás fékolajból és fagyállóból."* A lakosság tüzelőanyag-ellátása *„amennyiben a szállítók a IV. negyedév folyamán szállítási kötelezettségeiknek eleget tesznek, biztosítva lesz."*[789]

A felépült Közgazdász utcai új iskolaépületben a MES Osztály az 1989/90. tanévtől iskolakísérletet indított. *„Az általános iskolák alsó tagozatát befejező, tehetséges gyermekek számára nyolc évfolyamos középiskolát szervezünk, ahol kiemelt szerepe van a tehetséggondozásnak, az informatika, ehhez kapcsolódóan a matematika és idegen nyelv (angol) oktatásának."* A kísérletet a Művelődési Minisztérium engedélyezte és 1989-ben 400.000 Ft-tal támogatta. A kísérletet felmenő rendszerben tervezték, így az 1989/90. tanévben *„két ötödik osztályt kívánunk indítani a kísérleti tanterv szerint."* Az iskola leendő tanulóit a jelentkezők közül minden év májusában képesség és készségvizsgálattal választották ki. 1989/90-ben egy gimnáziumi osztály indítására is sor került, az akkori középiskolai tantervek alapján.[790]

A rendszerváltás fontos eseményekkel folytatódott 1989-ben. Január 28-án Pozsgay Imre a rádióban 1956 eseményeit ellenforradalom helyett népfelkelésnek minősítette. Március 22-én megalakult az Ellenzéki Kerekasztal. Június 16-án több mint százezer fő részvételével újratemették Nagy Imrét és mártírtársait. Július 6-án a Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette Nagy Imre és vádlott-társai ítéletét. Ugyanezen a napon 77 éves korában meghalt Kádár János. Szeptember 10-én a magyar kormány megnyitotta az ország nyugati határait az NDK-menekültek előtt. Október 7-én felbomlott, feloszlatta magát az MSZMP, s létrejött a többpártrendszert elfogadó MSZP. Október 23-án Szűrös Mátyás kikiáltotta a köztársaságot, megszületett a harmadik Magyar Köztársaság.

Az óvodás és iskolás korú gyermekek, valamint a nevelők étkeztetését a kerületben a Junior Vendéglátó Vállalat konyhái biztosították. Az iskolások 28 Ft-os étkezési normáját a vállalatnak napi háromszori étkezésre kellett felhasználni: tízórai 3,90 Ft, ebéd 20 Ft, uzsonna 4,10 Ft. *„Sajnos az elmúlt időszakban a szabadáras termékek árai olyan nagy mértékben emelkedtek, hogy a nyersanyagnormából nehéz feladat megfelelő mennyiségű és minőségű ételeket szolgáltatni."* A VB tagok közül Baráth Ferenc *„Megdöbbentőnek tartja, hogy ebből a forint*

[789] Ugyanott Kereskedelmi Osztály tájékoztatója. 2-5. oldal
[790] Ugyanott 99. kötet, 1988. december 13. VB ülés, MES Osztály bejelentése. 1-2. oldal

normából egyáltalán meg lehet oldani az étkeztetést." Kovács László *„Csodálja, hogy kielégíti a gyermekeket ez az étkezés és, hogy a Vállalat ebből a pénzből megfelelő étkezést tud biztosítani.*" A Nagytétényi Általános Iskola napközis tanulóinak étkeztetését az 52-es konyha biztosította. Müller Istvánné, az iskola igazgatója ismertette az intézmény nehéz helyzetét az egész napos tanítás miatt. A konyha vezetőitől *„Az odafigyelést, a jóindulatot hiányolja, nem a mennyiséget. A szállítás higiéniája is nagy gondot okozott, szólni kellett, hogy tartsák tisztán a kocsit és a zsákokat. Probléma az is az iskolában, hogy a szülők nem adnak otthon reggelit és uzsonnát a gyermekeknek."*[791]

A Fővárosi Kertészeti Vállalat a rendelkezésére álló hitelkeretet 1988-ban differenciáltan használta fel úgy, hogy egyes parkok kiemelt fenntartásban részesültek. Például a Varga Jenő tér és a nagytétényi Barokk park. A Vállalat évente 1.500-2.000 m^3 szemetet gyűjtött össze a kerületi parkokból. A játszótéri homokozókban 50-150 m^3 homok cseréjére került sor. A virágágyakba évente 8.500 db egy, illetve kétnyári növényt ültettek. A lakosság gondatlansága, rongálása azonban évente 100-200 ezer Ft kárt okozott a parkokban. Vállalatok is rombolták a parkokat. Például 1987-ben a Gázművek a Bartók Béla úti lakótelepen, 1988-ban pedig az Elektromos Művek a Barokk parkban. A játszóterek állapota a kerületben egyre rosszabb lett. A Pannonplast Vállalattal szemben a játszótér teljesen elhanyagolt lett, senki sem használta. *„Az alacsony pénzügyi keret miatt csak a balesetveszély megszüntetésére van lehetőség."* A lakosság Nagytétényben is sok fát ültetett el, azonban azokról később nem gondoskodtak. *„Hiába ültetnek fákat, ha nem locsolják rendszeresen, kiszáradnak."* A kerület zöldterületeinek jegyzékében 4 nagytétényi park szerepelt: a Bartók Béla úti lakótelep (64.548 m^2), a nagytétényi Barokk park (43.411 m^2), a Csút utcai lakótelep (12.283 m^2) és a Szőlő tér (413 m^2).[792]

Az 1989. évi kerületfejlesztési tervjavaslat bevezetője szerint *„Annak ellenére, hogy jogos és időszerű, számtalan javaslat és igény nem tudott bekerülni az 1989. évi feladatok közé, mert forrásoldala nem biztosított."* A célok megfogalmazása is a pénzeszközök hiányát bizonyította. Kommunális feladatoknál például csak azt kívánták elérni, *„hogy úthálózatunk állapota a lehető legkisebb mértékben romoljék."* Az oktatási intézmények működtetésének *„pénzügyi feltételei az előző évinél kedvezőtlenebbek."* A közműhálózat fejlesztését továbbra is csak önerős formában tartották megvalósíthatónak. Azonban *„számítani kell arra, hogy a lakosság tűrőképessége csökken."* A parkfenntartáshoz sem tudtak legalább az előző évihez hasonló összeget biztosítani.

Nagytétényben a legfontosabb feladat a felszíni és szennyvízelvezetés megoldása lett volna. *„Befogadók hiányában, illetve azok túlterheltsége miatt 1989-ben önerős csatornaépítést nem lehet megkezdeni."* A Csatornázási Művek

[791] Ugyanott 102. kötet, 1989. január 24. VB ülés, Beszámoló. 3-4. és Jegyzőkönyv. 2-3. oldal
[792] Ugyanott Beszámoló. 2-4. és Jegyzőkönyv. 6. oldal és 1. sz. melléklet

a Váza utcai átemelőhöz kapcsolódó Váza utca – Nagytétényi út – Bartók Béla úti csatornabővítést *„várhatóan 1990-ben kezdi meg."* A nagytétényi új orvosi rendelő a terv szerint 1989-ben megépül. Ahhoz, hogy a rendelő szennyvizének elvezetésére a Batthyány utcában megépüljön a véglegesnek tekinthető átemelő, az ahhoz tartozó nyomócsővel, *„meg kell venni az úgynevezett Szőke-féle ingatlant, mely két másik ingatlan megvételével is kapcsolatos. A tulajdonosokkal történő megegyezés hiányában csak ideiglenes jellegű, az orvosi rendelőt kiszolgáló közmű épülhet."*

Az 1989. évi feladatok között szerepelt a Fürst Sándor utca felületi kezelése, a Szabadság utca páratlan oldalán a járda felújítása és az Anger Jakab utca egy szakaszának fedőaszfaltréteggel történő borítása. Társadalmi munkában javasolták megvalósítani a Szőlő téri emlékmű rendbehozatalát, a Csút utcai park gondozását, Dunatelepen a felszíni vízelvezető árok kialakítását és járdaépítést. Önerős elektromosvezeték-építést terveztek a Bányalég utcában (50 m) és a Barackos úton (300 m).[793]

A februári tanácsülésen is szóba került a nagytétényi csatornázás problémája. Dr. Bleicher Attila elmondta, hogy *„Jelenleg a végleges megoldásra nincs lehetőség, mert hiányzik a pénzügyi fedezet. A Batthyány utcai átemelő megépítése egyes utcák rákötését teszik csak lehetővé, de az egész kiterjedt területét nem és csak a szennyvíz elvezetését biztosítja."* Varga Kovács János szerint *„Figyelembe kell venni, hogy a Váza utcai átemelő 1 millió Ft, a Vasút utcai 1,5 millió Ft és az egész felszíni vízelvezetés kb. 1 milliárd Ft-ba kerülne, tehát olyan nagyságrend, amelyet reálisan több ciklusban folyamatosan lehet biztosítani."* A Műszaki Osztály arról tájékoztatta a tanácsülést, hogy a Fővárosi Csatornázási Művek az egész kerületre elkészítette az általános csatornázási terveket szenny- és csapadékvíz elvezetésére. *„A terv szerint 1995-ig történik meg a nagytétényi csatornabővítést lehetővé tevő Váza utcai és Vasút utcai átemelőtelepek fejlesztése, addig lényeges változás nem lehetséges."*[794]

A Fővárosi Tanács Építési és Városrendezési Főosztálya megbízásából a Városépítési Tudományos és Tervező Intézet 1989-ben elkészítette Nagytétény központjának részletes rendezési tervét. A munka a Vasút utca, Anger Jakab utca, Zambelli Lajos utca, Batthyány utca, Váza utca, illetve a MÁV vasútvonal által határolt területtel foglalkozott. A tervezők 1988-ban és 1989 elején megvizsgálták a tervezési terület helyzetét, környezeti állapotát. Kiszámították a Nagytétényi út zajterhelését, ami jelentősen túllépte a megengedett értéket. *„A hatalmas zaj elviselhetetlenné teszi a Nagytétényi út menti – esetenként 9 m széles beépítettségű – lakókörülményeket és életfeltételeket."* Az új 6-os út üzembe helyezésével kapcsolatban is végeztek számításokat. Megállapították,

[793] Ugyanott 102. kötet, 1989. február 14. VB ülés, Tervjavaslat. 1-4. oldal és 1., 2. sz. melléklet

[794] XXIII. 222. a. 1. 51. kötet, 1989. február 28. Tanácsülés, Jegyzőkönyv. 5. oldal, valamint Műszaki Osztály tájékoztatója. 6. oldal

hogy *„bár az új 6-os út várhatóan elviszi a jelenlegi forgalomnak a felét és a jelenlegi teherforgalom 75%-tól is valószínűsíthetően mentesíti a Nagytétényi utat, ennek ellenére a megmaradó forgalom is akkora zajterhelést jelent, ami védelmi intézkedéseket igényel."*

A rendezési terv a terület vízellátását jónak ítélte. Minden utcában kiépítették a vezetékes ivóvízhálózatot. *„Problémát csak a vezetékek szűk keresztmetszete, illetve az elhasználódásból eredő állagromlás okoz. Gyakran vannak csőtörések, ami időszakosan vízhiányossá teszi a környezetét."* A szennyvízcsatorna kiépítettsége mindössze 30%-os volt, *„tehát a terület nagyobbik része a talajt szennyezi."* A Nagytétényi úton épült ki a főbb gyűjtőcsatorna, mely a Váza, illetve a Vasút utcai átemelőkhöz juttatta az összegyűjtött szennyvizeket. Gyakori problémát jelentett az átemelők kis kapacitása (80 l/sec).

Nagytétény központjának levegőminőségét kedvezőtlen széljárás esetén a Sertéshizlalda bűze terhelte, és károsan befolyásolta a *„nagytétényi összefüggő iparterület (pl.Chinoin) légszennyezése, a Metallochemia Harangozó utcai üzeme, mely határértéken felül szennyez szilárd anyagokkal, továbbá ólommal, illetve tapasztalható módon sósav gőzzel."* Lakóhelyünk központjában a 30%-os gázellátó hálózat kiépítettsége *„igen alacsonynak tekinthető Budapest belsőbb kerületeihez képest."* A közvilágítás elfogadható szinten csak a Nagytétényi út egyes szakaszain lett megvalósítva. *„A többi utca közvilágítása, különösen a belsőbb utcákban csak a közlekedésbiztonsági feladatok szolgálatát elégíti ki."*

A rendezési terv több jelentős fejlesztési célkitűzést tartalmazott. Például a telekigényes oktatási intézmények (óvoda, általános iskolák) telkének lehetőség szerinti bővítését, a Művelődési Otthon (Szelmann Ház) eredeti funkciójának visszaállítását, a zsinagóga épületének méltó hasznosítását, a római segédcsapat-tábor (Campona) maradványait bemutató romkert kialakítását, a Duna-part üdülési hasznosítását stb.[795] A fejlesztésekből azonban ezekben az években nem lett semmi. A rendezési tervet fotódokumentáció egészítette ki. A Nagytétényi útról készült felvételeken az Angeli úti egykori orvosi rendelő, a Szelmann Ház épületét bérlő bútorbolt, női fodrászat, hal- és baromfibolt, zöldség-gyümölcs, fűszer-csemegeüzlet és lakóhelyünk történelmi magját elcsúfító jellegtelen bódék (büfé, újságos, virágbolt) láthatók:

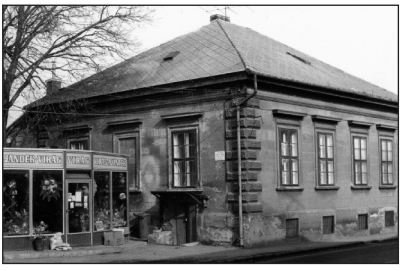

[795] Nagytétény központjának részletes rendezési terve. VÁTI Budapest, 1989. 42-50. oldal

Márciusban az iskolai tanórán kívüli testnevelés tapasztalatait vitatta meg a VB. A beszámoló megállapította, hogy az előírt tömegsport órákat valamennyi általános iskolában megtartották. Négy helyen, köztük a Bartók Béla úti iskola *„az előírtnál magasabb óraszámot fordított tömegsportra."* Az intézmény a házi bajnokságok, helyi versenyek, sportünnepélyek szervezésében is kiemelkedő munkát végzett. Tanulói az országos versenyeken egy első, egy ötödik és egy hatodik helyezést értek el. Az iskolában élénk, *„tömegeket mozgató turisztikai élet folyik. Az alkalmanként 40-90 gyerek számára szervezett túrákon a szülők is szívesen részt vesznek."* A viszonylag kedvező tárgyi feltételek és a pedagógusok pozitív hozzáállása eredményeként három iskolában, a Bartókban is, megalakultak a helyi Diáksportkörök (DSK). Frituz Béláné, a iskola igazgatója hozzászólásában kiemelte *„a diáksportkörnél megalakult kajakszakosztály működését, mint a fővárosban egyetlen ilyen speciális sportkört."* Arról tájékoztatta a VB-t, hogy saját tagdíj bevételeikkel pótolták a költségvetés lecsökkentett összegét. Tanfolyamok rendezésével biztosították a felszerelésre fordított kiadásokat. A Tanács segítségével elkezdték sportpályájuk bekerítését. A diáksportmozgalom kibontakozásában a többi iskolában, a Nagytétényi útiban is, az egyik legnagyobb akadályt az elégtelen létesítményellátottság és a sporteszközök hiánya jelentette.

A két nagytétényi iskola néhány, a tanórán kívüli testneveléssel kapcsolatos adata: A Bartók Béla úti általános iskola 707 tanulója közül 468 fő lett tagja DSK-nak, mely 270.000 Ft költségvetéssel rendelkezett. 26 saját szervezésű sportrendezvényükön 750 tanuló vett részt. 7 diákolimpiai sportágban 121

diák szerepelt. A nagytétényi úti általános iskolába 501 tanuló járt, az intézményben DSK nem működött. 4 saját szervezésű sportrendezvényükön 42 gyerek vett részt. 4 diákolimpiai sportágban 59 tanuló szerepelt.[796]

A Végrehajtó Bizottság a Bartók Béla úti óvoda kollektíváját márciusban Budapestért kitüntető zászlóra javasolta. *„Az óvoda magas szintű nevelő-oktató munkájával, az általuk megtartott bemutatófoglalkozásokkal, belső továbbképzésekkel érte el mind a szülők, mind az irányító szervezet elismerését."* A VB a Bartók Béla úti bölcsőde kollektíváját is Budapestért kitüntető zászlóra javasolta, mert *„dolgozói fontos feladatuknak tartották a gyermekek környezetének szépítését, alakítását, amit folyamatos társadalmi munkában végeztek."*[797]

A VB márciusban tájékoztatót vitatott meg az M0-ás körgyűrű várható hatásairól, különös tekintettel a környezetvédelemre. A körgyűrű első szakaszának (6. számú főúttól az M5-ös autópályáig) építése 1987-ben megkezdődött. *„A teljes szakaszt, Duna-hidakkal együtt 1990. végéig forgalomba helyezik."* A tájékoztató elengedetlenül fontos fejlesztésnek tartotta a 6. számú főút új bevezető szakaszát, *„amely I. ütemben Nagytétény elkerülését, II. ütemben Budafok elkerülését jelenti."* Az első ütem engedélyezési eljárása 1989 tavaszán még tartott. A környezetvédelem érdekében a tervezők 30 méter széles erdősávot kívántak telepíteni az M0-ás út mellett. *„Előzetes számításaink alapján a legtöbb helyen elegendő az erdősáv ahhoz, hogy a zajszint az előírt határértéken belül maradjon és egyben biztosítja a légszennyezettség elleni védelmet is."* Az autóút és a vasút közé 30 méter széles erdősáv telepítését tervezték, ebből 20 métert még az építés előtt, további 10 méteres sávot az út megépítése után közvetlenül az út mellé, illetve a rézsűre. Zaj elleni védőfalat csak akkor építettek volna, *„amennyiben a tényleges zajmérési eredmények azt szükségessé teszik."*

A VB ülésen ingerült hangulat alakult ki a 6-os út bevezető szakaszának szükségessége és a környezetvédelmi kérdések megvitatása során. Szóba kerültek a lakossági tiltakozások is. A Fővárosi Tanács képviselője kijelentette: *„Tudomásul kell venni, hogy itt folyik az ország legkoncentráltabb útépítése. Ha a lakosság túl sokat tiltakozik, legfeljebb nem engedélyezzük a híd használatba vételét."* A VB tagok védelmükbe vették a lakosságot. Elmondták, hogy ők a kerületért aggódnak, s nem kívánják a tervezőket bosszantani.

A Végrehajtó Bizottság az M0-ás autópálya építésének várható hatásaival kapcsolatban állásfoglalást készített. Ebben arra kérte a Fővárosi Tanács és valamennyi illetékes intézkedését, hogy *„Az északi irányú új 6-os Duna-parti út építését az M0 autóút első szakaszának üzembe helyezésével egy időben fejezzék be."* Az M0-ás autóút kritikus közelségbe került Nagytétény lakott területeihez, különösen a Bartók Béla úti lakótelephez. Ezért a Tanács a

[796] XXIII. 222. a. 2. 102. kötet, 1989. március 14. VB ülés, Beszámoló. 1-5., Jegyzőkönyv. 3. oldal és melléklet

[797] Ugyanott Előterjesztés. 1. és 3. oldal

lakossági aggodalmat jogosnak tartotta, s követelményként jelölte meg, *„hogy a lakott területek levegőszennyezési és zajterhelési állapota nem romolhat.”* Ennek érdekében szükségesnek tartotta, előzetes környezeti állapotfelmérés alapján, környezeti hatástanulmány készítését.[798]

A nagytétényi Nagyboldogasszony templom állapota az utóbbi évtizedekben jelentősen megromlott. Egy telekkönyvi elírás miatt, tulajdonjog hiányában, két évtizedig nem volt lehetőség a felújításra. Főpásztori közbenjárásra, a kerületi Tanács segítségével helyreállt az egyház évszázados tulajdonjoga, s megkezdődhetett a felújítás. 1985-ben került sor a toronysisak kijavítására, mely 600 ezer Ft-ba került. Ezt az összeget teljes egészében a hívek adták össze. 1987-ben valósult meg a templom tetőszerkezetének felújítása, munkálatai 837 ezer Ft-ba kerültek. A nem kis összeget ismét a hívek áldozatvállalása és külföldi egyházsegélyek biztosították. 1989 tavaszán állványok vették körül a templom tornyát, hogy a külső is megszépüljön. Keszthelyi Ferenc plébános szerint *„Ez a legkeményebb falat. A költségvetés ugyanis több mint 1,6 milliót tesz ki. A tétényi hívek, de a Tétényt szerető nem hívő polgárok is újból komoly segítséget nyújthatnak. Tudjuk, hogy jelen esetben ez kevés… Mindenesetre belefogtunk és szeretnénk – még ez évben – a végére is érni.”*[799]

A Bartók Béla úti Általános Iskolába az 1988/89. tanévben 718 tanuló járt. A gyerekekkel 53 pedagógus és 1 pedagógiai asszisztens foglalkozott. Az alsó tagozatban 12 tanulócsoport, a felsőben 15, a napközben 11 tanulócsoport működött. A kerület déli részének gyógytestnevelés oktatása is itt történt, valamint e terület óvodáinak és iskoláinak logopédiai foglalkozásai.

A tanulók túlnyomó többsége a lakótelepi lakásokból érkezett, de jártak ide a Duna- és Szabó-telepi házakból, Érdről, Gazdagrétről és a kerület különböző részeiből is. Az elhanyagolt, anyagiakban és szeretetben hiányt szenvedő tanulók száma növekedett az iskolában. *„Ennek az egyik oka, hogy a lakótelepre korábban ide költözött családok kb. 1/3-a családi házba költözött, s a helyükre érkezők erkölcsi értékrendje sokkal alacsonyabb.”* Növekedett a

[798] Ugyanott 102. kötet, 1989. március 23. VB ülés, Tájékoztató. 3-6., Jegyzőkönyv. 4-5. oldal, valamint Állásfoglalás. 1-2. oldal

[799] Tétény-Promontor 12. évfolyam. 2. szám. 1989. május. 7. oldal

családok anyagi veszélyeztetettsége is, *„amely az életszínvonal romlásával függ össze."* A veszélyeztetett tanulók száma növekedett (83 fő).

Az iskola tanulmányi átlaga évek óta 3 – 3,6 között mozgott. Az évismétlésre utalt gyerekek száma évente mindössze 2-4 fő. 1980-tól tanították második idegen nyelvként – 3. osztálytól kezdve – az angolt, heti 20 órában. Gyerekeik a BNA Gimnáziumban haladó osztályként tanultak tovább. Már 13 diák szerzett középfokú nyelvvizsgát. A pedagógusok kiemelt feladatuknak tekintették a beszédkészség fejlesztését, s az olvasóvá nevelést. Ezt a célt segítette a szépen berendezett iskolai könyvtár, mely több alkalommal ért el helyezést a „Mintakönyvtár" pályázaton. A számítástechnika oktatása a technika tantárgy keretében történt ötödik osztálytól kezdve. Társadalmi munkában valósították meg az iskolastúdió kiépítését, mely összeköttetésbe került a Bartók Közösségi Kábeltelevízióval. 1986 óta működött az intézményben iskolai diáksportkör (DSK), melyben 1988/89-ben 395 gyermek sportolt. A kedvelt vízi szakosztály működését a Spartacus biztosította az iskola részére. Tanulóik eddig két nyáron vettek részt Tisza-túrán. A természetjáró csoport tagjai kéthetente jártak kirándulni, nyáron pedig egyhetes túrát szerveztek.[800]

Az iskolák 1989. március 15-i rendezvényei, a rendkívül változatos ünnepélyek jól tükrözték a megváltozott társadalmi és politikai helyzetet. *„A hagyományos megemlékezések mellett új vonások is megjelentek. Több helyen volt például Kossuth címer."*

Nagytétényben a háztartási boltot a vállalat magánkereskedőnek adta bérbe, *„remélhetőleg ez az ellátás színvonalának emelésével jár."* A Batthyány utcai élelmiszerüzlet február végén megszűnt, a helyiség visszakerült a tulajdonoshoz. A Műszaki Osztály középítési engedélyt adott ki a Pannonplast részére fóliatároló raktár létesítésére és a Húsipari Hizlaló Vállalat részére 2 db állattartó épület és takarmánykonyha építésére. Március 20-án a Bartók Béla úti Általános Iskolában lakossági fórumot tartottak az M0-ás autóút kerületi szakaszáról. A KKÜ befejezte a Harangozó utca burkolatfelújítását a járulékos munkákkal együtt. Márciusban megalakult *„a Fürst Sándor – Sallai utcai gáztársulás."*[801]

1988-ban teljes lakásfelújítást végeztek a Nagytétényi út 197. szám (3 lakás) alatt és a Nagytétényi út 326. szám (6 lakás) alatt. Önerős formában új vízhálózat épült a Dukát utcában (40 fm) és a Kiss János utcában (150 fm). Önerős gázvezeték-hálózat létesült a Nagytétényi út-Tűzvirág utcában (230 fm), a Napközi utcában (150 fm), a Hámán Kató utcában (78 fm), az Angeli úton (III. ütem 150 fm), a Kolozsvári utcában (699 fm), a Petőfi Sándor utcában (103 fm), a Kassai utcában (300 fm) és a Nagytétényi út-Úttörők útja-Zsák utcában (850 fm). Útfelújítás történt lakossági erők bevonásával az

[800] XXIII. 222. a. 2. 103. kötet,1989. május 9. VB ülés, Bartók iskola beszámolója. 1-5. oldal,

[801] XXIII. 222. a. 1. 51. kötet, 1989. május 9. Tanácsülés, Tájékoztató két ülés között végzett munkáról. 4-11. oldal

Ánizs utcában, földútjavítás folyt a Kardvirág, a Zrínyi, a Hunyadi és a Peták utcában. A Dél-budai ÁFÉSZ eladótér nagyobbítást végzett a Barackos úti ABC-ben, térbetonozást a Kolozsvári utcai élelmiszerboltban és kazánszerelést a Diósárok Csárdában.[802]

A Tétény-Promontor lap szerkesztősége lehetőséget biztosított az újság hasábjain a kerületben szerveződő politikai mozgalmak és pártok bemutatkozására. Az MDF célkitűzései között szerepelt, hogy *„Valódi népképviseletet akarunk, a tanácsi szakigazgatási szervek ellenőrzésével, hatósági jellegük megszüntetésével. Azt akarjuk, hogy lelkiismeretesen szolgálják a lakosságot."* A kerületi szociáldemokraták határozott álláspontja az volt, hogy *„a helyi tanácsban nem lehetnek a kerülethez, Budafokhoz nem kötődő vezetők, nem lehet helyük az úgynevezett ejtőernyősöknek."*

1989. június 10-én politikai nagygyűlést tartottak a Művelődési Központban. A mintegy 200 fő részvételével lezajlott eseményen a kerekasztal szervezeteinek egy-egy képviselője tartott beszédet. A résztvevő szervezetek megállapodtak abban, hogy *„A monopolisztikus pártállam lebontását csak az ellenzéki erők szoros együttműködésével lehet megvalósítani, ezért felhívták az ellenzéki szervezeteket, hogy csatlakozzanak az ellenzéki kerekasztal-mozgalomhoz."*[803]

A Végrehajtó Bizottság szeptemberi ülésén először kerültek szóba a rendszerváltás eseményei. Varga Kovács János tanácselnök elmondta, hogy *„Szemünk előtt alakul át az intézményrendszer. Új szervezetek, pártok, társaságok alakulnak. Magyarországon rendszerváltás vagy modellváltás megy végbe, hogy hogyan, ez a kérdések kérdése."* Véleménye szerint a változtatás iránya lehet *„a visszarendeződés, a polgári tőkés visszarendeződés és a szocialista orientációjú továbblépés."* Fontosnak tartotta, hogy miként alakul majd a kerület önállósága. *„A városrészek, Budafok, Budatétény, Nagytétény részére biztosítani kell, hogy bizonyos fokig önálló életüket élhessék."*

A kerületben a bölcsődés korú kisgyermekek számának csökkenése miatt a Nagytétényi út 214. szám alatti VI. számú bölcsőde ideiglenes megszüntetéséről döntött a VB 1989. szeptember 1-jétől. A 35 férőhelyes bölcsődében az utóbbi hónapokban 10 gyermeket gondoztak. Közülük 4 óvodába került, 6 kisgyermeket – a szülők egyetértésével – más bölcsődékben helyezték el. Az intézményben dolgozó 10 gondozónőnek, illetve dajkának a kerületen belül más bölcsődében biztosítottak állást.[804]

Szeptemberben a Barackos úton a Gázművek beruházásában gázvezeték épült. Megkezdődött a vezeték fektetése a Szilvafa utcában is. A Nagytétényi út – Fürst Sándor utca – Sallai utcai vezeték, valamint a Nagytétényi út 256. számú ingatlan ellátását biztosító vezeték építése is elkezdődött. A Műszaki

[802] XXIII. 222. a. 2. 103. kötet, 1989. június 13. VB ülés, Tájékoztató. I. és II. melléklet
[803] Tétény-Promontor 12. évfolyam. 3. szám. 1989. szeptember. 3. oldal
[804] XXIII. 222. a. 2. 104. kötet, 1989. szeptember 12. VB ülés, Jegyzőkönyv. 3. oldal, valamint Beterjesztés. 1. oldal

Osztály a nyár folyamán engedélyt adott ki a Metallochemia részére mérlegház építésére, a Dél-budai Vendéglátóipari Vállalat részére a Tulipán sörözőnél kerthelyiség létesítésére. A Metallochemia és Chinoin elleni csatornázási és légszennyezési lakossági panaszt az Osztály kivizsgálta. A Chinoin vállalta az adott csatorna lefedését. Légszennyezési ügyben *„a Metallochemiát utasítottuk a keletkező por, illetve ólomtartalmának mérésére."* Augusztus 1-jén Nagytétényben megnyílt a gázcseretelep.[805]

A kereskedelmi vállalatok téli felkészüléséről készült tájékoztató is az életszínvonal romlását bizonyította. Az év során végrehajtott áremelkedés hatására a tőkehús iránti kereslet visszaesett. Húskészítmények terén a választás lehetősége is szűkült. A Zalai Húsipari Vállalat októbertől 17-féle termékkel csökkentette áruválasztékát. Hiány keletkezett az olcsóbb húsipari termékekből is. A sütőipari cikkeknél minőségi és választéki problémákat tapasztalt a lakosság. Októberben péksüteményből például csak zsemlét lehetett vásárolni. A szaloncukor magas ára miatt visszaesett a kereslet, s ez mondható el a többi édesipari termékre is. Szeszes italból (bor, sör, égetett szesz) az áremelkedések miatt *„nagyságrendekkel esett vissza a kereslet."* 1990. januártól a 2,8-as tej és fehér kenyér kivételével az összes árucikk várhatóan szabadáras lesz és megszüntetik az áremelés előzetes bejelentési kötelezettségét is. *„Nem nehéz megjósolni az árak gyors emelkedését, ezzel arányosan a vásárlási kereslet visszaesését."*[806]

Az Országgyűlés 1989. november 26-ára országos népszavazást tűzött ki. Az első, azóta *„négyigenes népszavazásnak"* nevezett referendum négy párt (SZDSZ, FIDESZ, FKGP, MSZDP) kezdeményezésére valósult meg.

Négy kérdésben kérték ki a lakosság véleményét: Csak az országgyűlési választások után kerüljön-e sor a köztársasági elnök megválasztására? Kivonuljanak-e a pártszervek a munkahelyekről? Elszámoljon-e az MSZP a tulajdonában, vagy kezelésében levő vagyonról? Feloszlassák-e a Munkásőrséget? A kezdeményező pártok november elején közös felhívást adtak ki, melyben a népszavazáson való részvételre és négy *„igen"* szavazat leadására kérték az embereket.

Az Állami Népességnyilvántartó Hivatal adatai szerint a kerületben kb. 35 ezer lakos vehetett részt a népszavazáson. Nagytétényben a szavazásra jogosultak a Bartók Béla úti (4 szavazókör) és a Nagytétényi úti (6 szavazókör) iskolában adhatták le szavazatukat. A központi állásfoglalás szerint a szavazatszedő bizottság titkára *„lehetőleg párton kívüli személy kell, hogy legyen."*

[805] XXIII. 222. a. 1. 52. kötet, 1989. szeptember 26. Tanácsülés, Tájékoztató a végzett munkáról. 9-12. oldal

[806] XXIII. 222. a. 2. 104. kötet, 1989. október 10. VB ülés, Tájékoztató. 1-2. oldal

Azonban nem volt kifogásolható, ha a titkár személye párttag. Nagytétényben a szavazatszedő bizottságok titkára között volt – többek között – Böröczki Imre, Vados Géza, Bagyula József, Nyéki Imre, Kludák Istvánné.

A szavazáson az országban a választójogosult állampolgárok 58,03%-a vett részt, s mind a négy kérdésben az igen győzött. A 2., 3. és 4. kérdésben 95% körül, az elsőben 50,07%-ban.[807]

Az 1989/90. tanévben a kerület még nem tudta teljes körűen megvalósítani az idegennyelv-tanításával kapcsolatos rendeletet a nyelvtanárok hiánya és az orosz nyelvi tanárok foglalkoztatása miatt. *„Jelen tanévben még minden iskolában tanítanak orosz nyelvet."* Mellette négy iskolában angol nyelvet, 7 iskolában (a Nagytétényi útiban is) német nyelvet is tanítottak. A megüresedett Nagytétényi út 214. szám alatti (Dózsa György út sarok), korábban bölcsőde céljára használt helyiséget a Fővárosi Kerületek Hivatala kiutalta az MDF helyi szervezete számára. A Műszaki Osztály szeptemberben részt vett a Sertéshizlalda területén a Campona KFT sertésszállások és járulékos beruházásainak műszaki átadás-átvételi eljárásán, mely világbanki hitelkeret felhasználásával valósult meg. A Batthyány utcai rendelőintézetnél októberben elkészült a szennyvíz nyomóvezeték. A Vízügyi Építő Vállalat vákuumos talajvízszint-süllyesztő rendszert telepített és elkezdődött a vízelszívás és a gravitációs vezeték földmunkája.[808]

A VI. ötéves terv második évében kezdődött el a kerületben az önerős közműfejlesztés. 1984-ben indult meg a vízvezeték-építés mellett az önerős gázvezeték építése. *„1985-ben azonban még több úgynevezett fehér folt gátolta a kerület sok területén az önerős gázépítő közösségek megalakulását."* Gázzal el nem látott területnek számított Nagytétény belterülete, Baross Gábor-telep (a Dózsa György út baloldala), Barackos út és környéke, Baross Gábor-telep számozott utcái a X. utcától felfelé. Az elmúlt négy alatt a fehér foltok megszűntek és gyors ütemben folytatódott a gázvezeték-építés. Ehhez a Gázművek, egyeztetések és különböző kompromisszumok alapján, megépített a kerületben 5 darab nyomásszabályozót, valamint az ezekhez csatlakozó hálózatokat.[809]

A Tanácsháza melletti egykori MSZMP székház falán decemberben új tábla állt: Magyar Szocialista Párt (MSZP). Az MSZMP 15 fős apparátusa mintegy 2.300 párttagot irányított, *„mára 5 emberre apadt és a közeljövőben valószínűleg tovább csökken. Jó esetben 700-800 MSZP tagra számítanak a kerületben, eddig – november 6-ig – nem éri el a 300-at az átigazoltak száma."*[810]

---

[807] XXIII. 222. a. 1. 52. kötet, 1989. november 21. Tanácsülés, Beterjesztés. 6-7. oldal

[808] Ugyanott Két tanácsülés közötti munka. 3-12. oldal

[809] XXIII. 222. a. 2. 104. kötet, 1989. november 28. VB ülés, Pénzügyi és Tervosztály beszámolója. 1. oldal

[810] Tétény-Promontor 12. évfolyam. 4. szám. 1989. december. 1. oldal

A decemberi tanácsülésen napirend előtt, zárt ülésen személyi kérdésekről tárgyaltak a tanácstagok. Három megüresedett VB tagságra négy jelölt került fel a jelölőlistára. Közülük azonban csak egy, Kiss János szerezte meg a szükséges érvényes szavazatok számát, a többiekről a következő testületi ülésen kívántak dönteni. 1989. december 31-i hatállyal a Tanácsülés Varga Kovács Jánost a munkavégzés alól felmentette, *„Tekintettel arra, hogy 1990. július 1-jével nyugdíjba vonul."* 1990. január 1-től a választásokig a tanácselnöki teendők ellátásával Csobánki Jenőt bízta meg a testület.

A zárt ülés után a meghívottakkal együtt folytatódott az ülés. A megjelent szervezetek (Kereszténydemokrata Néppárt, Magyarországi Szociáldemokrata Párt és Szabad Demokraták Szövetsége) képviselője tiltakozást jelentett be, egyrészt azért, mert a témát zárt ülésen tárgyalta a Tanács. Másrészről sérelmezték, hogy a meghívóban jelzett időtől eltérően megvárakoztatták őket. Kijelentették, hogy *„A napirendek ismeretében úgy látják, a hátralévő időben itt érdemi vitára, érdemi döntésre nem kerülhet sor. Ezért tiltakozásukat bejelentve a teremből távoznak."*

A tanácstagok hozzászólásaikban a testület nevében kikérték maguknak, *„hogy a napirendek tárgyalásait érdemben ne a legnagyobb figyelemmel és körültekintéssel végeznék."* Arra kérték a Tanács vezetését, hogy küldjön levelet a pártok képviselőinek, s abban kerüljön megfogalmazásra véleményük.

Az Ipar- és Kereskedelmi Osztály magánkereskedői engedélyt adott ki a Batthyány utcai megszűnt élelmiszerüzlet helyére. A nyitást 1990. január közepére ígérték. A Műszaki Osztály építési engedélyt adott ki a Húsipari Hizlaló Vállalatnak takarmánykonyha létesítésére, a Pannonplastnak 52 db lakásra és 52 db gépkocsi tárolására. Használatbavételi engedélyt kapott a Húsipari Hizlaló Vállalat detoxikáló épülete.[811]

Az 1990. március 25-i és április 9-i országgyűlési választások eredményeként az MDF küldhette a legtöbb képviselőt az országgyűlésbe. Május 2-án Göncz Árpád először ideiglenes, majd augusztus 3-tól választott köztársasági elnök lett. Május 23-án megalakult Antall József kormánya.

Az 1990. esztendő átmeneti időszakkal kezdődött a kerületi Tanács életében, tevékenységében. A testület élén megbízott tanácselnök és elnökhelyettes állt. Dr. Csom József VB titkár januárban a kerületi pártok képviselőivel folytatott megbeszélésről tájékoztatta a VB tagjait. Fontosnak tartotta, hogy a testület határozza meg, milyen szerepkört biztosít a pártoknak. Azt javasolta, hogy előre megküldött előterjesztéssel, minden korlátozás nélkül kapjanak tanácskozási jogot. *„A tanácstagok után kapjanak felszólalási jogot, szavazati jog nélkül."* Az egyik VB tag visszautalt a decemberi tanácsülésre, *„ahol a pártok képviselőinek megnyilvánulását kifogásolták."* Arra kérte a VB-t, hívják fel a pártok figyelmét *„a korrekt tárgyalásra."*

[811] XXIII. 222. a. 1. 52. kötet, 1989. december 19. Tanácsülés, Jegyzőkönyv. 13., 18. és 20. oldal, valamint Jelentés az elvégzett munkáról. 5-6. oldal

A rendszerváltás az idegennyelv-tanulás terén a szabad nyelvválasztás bevezetését, a kötelező orosz nyelvtanulás eltörlését jelentette. Az 1989. júniusi minisztériumi rendelet lehetővé tette, hogy az 1989/90. tanévtől az iskolák határozzák meg, hogy kötelező tantárgyként melyik idegen nyelvet tanítják. *„A választási lehetőség ugyanakkor a gyakorlatban nem valósulhatott meg, mivel az iskolákban nincs elegendő számú nyugati nyelvszakos tanár."* Megkezdődött a kerületben is az orosz szakos tanárok átképzése. Azonban számukra *„rendkívüli megerőltetést jelent a második idegen nyelv munka melletti elsajátítása."*

A Tétény Filmszínházat bérlő kisszövetkezet, amely mindössze 10.000 Ft-ért bérelte a mozit, 1989 végén végén felmondta a bérletet. Az áremelkedések miatt a kerületi fiókkönyvtárakba 1.000 könyvvel került kevesebb, mint az elmúlt évben. 15 éves hagyományai voltak már a Tétény-Promontor Kulturális Napok rendezvényeinek, a MES Osztály szerint azonban *„Legkevesebb 500.000 Ft támogatás nélkül ez évben nem tudjuk megrendezni a kulturális napokat."*[812]

A februári tanácsülésen a testület értékelte az 1989. évi kerületfejlesztési terv végrehajtását. Ebben az évben folytatódott az M0-ás autóút, a városi Duna-híd és a 6-os főút új budapesti bevezetésének építése. Az M0-ás kerületet átszelő nyomvonalvezetése ellen a lakosság egy részéről (Bartók Béla úti és Csút utcai lakótelep) erős tiltakozás indult. *„A megépült Duna-híd és kapcsolódó pesti oldali útszakasz változtatást már nem tesz lehetővé, de a beruházási költségek ki fognak terjedni a környezet hatékony védelmére (véderdősávok, zajfogófalak létesítése, mérőhelyek telepítése és működtetése)."*

Nagytétényben felújították a Szabadság utca páratlan oldalán a járdát, földútjavítást végeztek a Nagytétényi út 211-219. szervizútszakaszon és a Templom utcában. A Fürst Sándor utca felületalakítása és javítása lakossági önerőből, társadalmi munkával történt meg. A Metallochemiával közösen szőnyegezték a Harangozó utcát. Lakossági erők bevonásával fejeződött be az Anger Jakab utca szilárd burkolattal való ellátása a Zambelli Lajos és a Kossuth Lajos utca közötti szakaszon. Az M0-ás autóút építése nagyon megterhelte Dunatelepet, nevezetesen a Kolozsvári, a Dunafürdő és a Dunapart utcát. A lakossági panaszokat követően a beruházást lebonyolító UTIBER intézkedett ugyan az építési forgalom jobb megszervezésére, az utak tisztítására, *„ennek ellenére a változás kevéssé volt érzékelhető."* Ősszel megvalósult a Kolozsvári utca gát előtti, szinte járhatatlanná vált szakaszának szőnyegezése.[813]

Göncz Árpád, a köztársaság ideiglenes elnöke az országgyűlési képviselők választását márciusra tűzte ki. Az első fordulót március 25-én, a másodikat április 8-án tartották. A kampány idején a pártok a társadalmi átalakulás

[812] XXIII. 222. a. 2. 105. kötet, 1990. január 23. VB ülés, Jegyzőkönyv. 9. oldal és MES osztály jelentése. 6. és 10-11. oldal

[813] XXIII.222. a. 1. 53. kötet, 1990. február 20. Tanácsülés, Tervértékelés. 1. és 5. oldal

általuk képzelt módjáról igyekezték meggyőzni a választókat. A lakosság különböző szellemes jelszavakkal találkozhatott az utcák plakátjain. Pl. *„Hallgass a szívedre, szavazz a Fideszre.", „Tudjuk, merjük, tesszük." (SZDSZ), „Bort, búzát, békességet."* (FKGP). Végül 12 párt tudott országos listát állítani.

A kerületi szavazatszámláló bizottságok titkárát és két tagját a Tanács választotta meg. Személyükre – a pártok javaslataira is figyelemmel – a VB titkára tett javaslatot. A Bartók Béla úti iskola szavazóköreiben Dr. Czencz Mária, Balsai István, Pálmai Józsefné és Csáfordi Lajos lett a szavazatszámláló bizottságok elnöke. A Nagytétényi úti iskolában Hajduk Antal, Bagyula József, Merhl Ferencné, Nyéki Imre, Kludák Istvánné és Kovács József. A Pannonplast Vállalatnál (49. körzet) Maximné Sándor Judit, az 51. körzetben (Libertás utca 29) Böröczki Imre, az 52. körzetben (Angeli út 85) pedig Chilkó Lajos lett bizottsági titkár. Az új választásokkal hazánkban lezárult a pártállami kormányzás időszaka. A választások győztese, az MDF az FKGP-vel és a KDNP-vel alakított kormánykoalíciót.[814]

Az év elején a Műszaki Osztály építési engedélyt adott ki a Metalloglobus Metallochemia Gyáregységnek a szennyvíztisztító üzem bővítésére. A Karbantartó Üzem szélesítette, felújította a Bartók Béla út - MÁV átjárót és árokrendezést, padkarendezést végzett a Csút, a Hámán Kató és a Batthyány utcákban. A Tétény Filmszínházat bérlő kisszövetkezet visszaadta a bérleti jogot a Budapest Filmnek, *„mert nem volt rentábilis a fenntartás."* A Gondnokság átvette a volt MSZMP székházak kezelését és fenntartását. Az itt működő nyugdíjas klubok és közösségi rendezvények feltételeit házgondnokok és fűtők alkalmi munkájával biztosították. *„A használaton kívüli irodákat – ideiglenes jelleggel – IV. 30-ig átadtuk a kerületi pártoknak."*[815]

Márciusban a nagytétényi ipari övezet környezetvédelmi helyzetét vitatta meg a Végrehajtó Bizottság. Több VB tag hiányolta a pártok, illetve a környezetvédők képviselőinek a meghívását.

A beszámoló szerint a Chinoin Rt. Nagytétényi Gyáregységénél az elmúlt 3 évben jelentős technológiai változás nem történt. 1988-ban két új üzemrészt létesítettek. *„Kialakításánál a környezetvédelmi szempontokat figyelembe vették."* A gyárgyeség területén keletkezett szennyvizek kezelésére ülepítők és vegyipari berendezések épültek. A Fővárosi Csatornázási Művek jelentése szerint *„Bár 1987-89 közötti időszakban a szennyvízminőség javult, továbbra is rendszeresen tartalmaz határérték feletti mennyiségű cinket, nikkelt, savat, néha szerves oldószert."* A káros szennyezés miatt évente kivetett csatornabírság milliós nagyságrendű volt.

A Metalloglobus TEK Metallochemia Gyáregységével kapcsolatban a Fővárosi KÖJÁL főorvosa, Dr. Somosi György kijelentette, hogy egy *„újságcikk kapcsán téves adatokat felsorakoztatva pánik hangulatot teremtettek a lakosság*

[814] Ugyanott Beterjesztés. 1. és 6-8. oldal
[815] Ugyanott Két tanácsülés közötti munka. 3-6. oldal

körében." Dr. Iványi Zsuzsa szerint *„A gyár kitelepítése nem megoldható és nem is indokolt."* A levegőszennyezettség 1988. évi kiugróbb értékeit *„feltehetően a Vitéz utcában és közvetlen környékén történő lakásépítéssel járó talajmozgatás és közműépítés is okozza, illetve ekkor voltak a gyár területén belül is épületátalakítások és korszerűsítések."* A Fővárosi KÖJÁL által 1989-ben elvégzett felszíni talajvizsgálatok kismértékű csökkenést mutattak az 1977. évi igen magas ólomtartalomhoz képest. Azonban *„Meg kell állapítani, hogy a talaj szennyezettsége változatlanul fennáll."*

A Pannonplast Műanyagipari Vállalat kemény, félkemény és lágy PVC fóliákat állított elő. A KL6-os fóliagyártó üzem *„Poros és zajos munkahely. Az üzem korszerűtlen és az épület igen rossz állapotban van, ezért megszüntetését tervezik."* A vállalat egyik problémáját a zajforrások nagy száma jelentette. Ezek *„csökkentése rendkívül nehéz műszaki feladat."* Az üzemi épületen kívüli ventilátorok burkolását több helyen is elvégezték.

A kerületben továbbra is kiemelt feladatnak tekintették a közműves szennyvízelvezetés megteremtését. *„Nagytétényben a mellékhálózat fejlesztésének feltétele a Váza utca Nagytétényi út- Bartók Béla úti szennyvízcsatorna rekonstrukciója, valamint a Váza utcai szivattyútelep kapacitásának bővítése."* A tervek szerint ezek 1990-ben megkezdődnek.[816]

A Chinoin 1989. december 12-től ismét Részvénytársaság lett. Tevékenységükről Dr. Stickl László, a nagytétényi gyáregység igazgatója elmondta, hogy *„A nagytétényi gyárban a 70-es években nagyon nehéz volt a dolgozók átképzése. Gyakorlatilag mostanra tisztult ki a kép. Már nem gyártanak robbanóanyagokat. Jelenleg 1.500 dolgozó van, itt gyártják a növényvédő szereket, itt találhatók a gyógyszerformázó és csomagolóüzemek."*

Meggyesi László, aki 10 éve volt a Metallochemia gyáregység igazgatója, arról számolt be, hogy jelenlegi tevékenységük a színesfémhulladék, s ezen belül kohászati, illetve vegyi úton előállított hulladékok feldolgozása. Alacsony réztartalmú hulladékokat is feldolgoztak és volt egy kis vegyészeti tevékenységük is: kőtimsó gyártás. A náluk feldolgozásra került anyagok önmagukban is veszélyesek. *„Sajnos nagy problémánk a környezetvédelem. Egy most készült vizsgálati anyag megmutatta, hogy a gyár környéki talaj erősen szennyezett."*[817]

A rendszerváltás évei sok, addig nem megfelelően kezelt problémát hoztak felszínre Nagytétényben. Felerősödött a tiltakozás a sok éve szennyező Metallochemia tevékenységével kapcsolatban. Tiltakozó akció indult az M0-ás autóút építése kapcsán, s a Sertéshizlalda és a Chinoin környezetszennyezését is egyre többen bírálták. Ezeket az akciókat a Zöld Jövő fogta össze, mely 1989-ben társadalmi tanácsként, majd 1990 tavaszától egyesületként működött. Tevékenysége

[816] XXIII. 222. a. 2. 105. kötet, 1990. március 13. VB ülés, Beszámoló. 4-14. oldal

[817] Tétény-Promontor 13. évfolyam. 4. szám. 1990. április. 10. oldal, valamint 13. évfolyam. 5. szám. 1990. május. 8. oldal

is hozzájárult, hogy 1990. május 25-én a Fővárosi KÖJÁL egy helyszíni ellenőrzés után bezárta a Metallochemiát. Az egyesület fórumokat szervezett az M0-ás körgyűrű témájában, s végül elérték, hogy zajvédő fal épüljön mind az autóút, mind a vasút mentén, s az erdősáv is telepítésre került.

1990 márciusában a VB javaslatára, kiemelkedő társadalmi munkájáért *„Budapestért"* zászlóval tüntette ki a Fővárosi Tanács a Nagytétényi Nyugdíjas Klubot *„Korukat meghazudtoló lendülettel és lelkesedéssel felújították és azóta is gondosan karbantartják a nagytétényi Hősök Szobrát. Munkájukkal szép példáját szolgáltatták az önzetlen, tenni is kész lokálpatriotizmusnak, mely a kerület lakóinak méltán váltotta ki elismerését."* 1982-ben száz fővel alakult meg Hajduk Józsefné vezetésével a nyugdíjasklub. 35 év elteltével ma is működnek, s folytatják azokat a hagyományokat, rendezvényeket, melyeket elődeik elkezdtek: kirándulások, táncestek, születésnapok, színházlátogatások, nagytétényi programok szervezése, segítése.

1990 elején tovább folyt a kerületben a gázvezeték építése. *„Ennek túlnyomó része a Barackos úti szakaszra esik, melynek feltételét az 1989-ben megépült nyomásszabályozó teremtette meg."* Folyamatban volt a Barackos úti elektromos hálózat bővítése is. *„Ezzel további 20 ingatlan áramellátása oldódik meg."* A MES Osztály közművelődési csoportja megkezdte a Tétény-Promontor Kulturális Napok szervezését, melynek megrendezését a pártok egy része (MDF, SZDSZ, MSZP) is támogatta. *„Az anyagi feltételek szűkössége miatt az idén szerényebb programok lesznek."*[818]

A nagytétényi gyerekek szerettek templomba járni, szerették a bibliaóra varázsát. A templomkertet sokszor töltötte be hangos gyermekzsivaj, várták a plébános urat. Keszthelyi Ferenc 1974-ben lett a nagytétényi egyházközség plébánosa. A Tétény-Promontor lap tudósítójának munkájáról, annak eredményeiről beszélt. *„Folyamatosan tettem rendbe az épületet. A templom harangjaiból csak kettő szólt. Megcsináltattam. Mikor felzúgott mind az öt, az emberek sírtak a meghatódástól… A hívők száma 6.500, ebből rendszeresen misére jár 400-500 ember. Mikor idekerültem, hat gyerek járt bibliaórára, most 150-160-at oktatunk."* A fiatalabbakkal meglátogattak templomokat, kegyhelyeket, falvakat. Jártak Olaszországban, miséztek assisi Szent sírjánál is. Régi tanítványai gyakran felkeresték, s elmondták neki örömüket, bánatukat. *„Évente négyszer ötven személyes vacsorát főzök az egyházért sokat dolgozó híveknek. Készítettem már nekik töltött káposztát is, száz töltelékkel."*[819]

A májusi Tanácsülésen Csobánki Jenő, mb. tanácselnök tájékoztatást adott a nagytétényi környezetszennyezés mérési adatairól. Elmondta, hogy az április 24-i mérési eredményekről, mely a szabadföldi zöldségekre (sóska, spenót,

[818] XXIII. 22. a. 2. 105. kötet, 1990. március 13. VB ülés, Javaslat. 1. oldal és Tájékoztató. 2. oldal
[819] Tétény-Promontor 13. évfolyam. 5. szám. 1990. május. 6. oldal

saláta), valamint talajvizsgálatra terjedt ki, május 23-án kaptak értesítést. *„Ez a mérési adat az átlagot jóval meghaladja.. Ezek figyelembevételével a XXII. kerületi KÖJÁL a környezetszennyező gyártási technológiát leállította."* A lakosság értesítést, tájékoztatást kapott, hogy a jelzett növények fogyasztása és értékesítése tilos. Megkezdődött a felvásárlás megszervezése is.

A kerület egészségügyi ellátásának helyzetéről készült jelentés foglalkozott a Batthyány utcai új orvosi rendelő beüzemelésével, melynek befejezési határideje 1989. október 31. volt. *„A kivitelezés azonban a múlt év második felében nagyon lelassult"*, részben a kivitelező kisszövetkezet belső problémái, részben a kerületi Tanács által irányított csatornázási munkák elhúzódása miatt. Az épület készültsége 1990 májusában 90%-os lett. A téma előadója szóbeli kiegészítőjében kitért a nagytétényi ökológiai veszélyhelyzetre, s ennek figyelembevételére hívta fel a jövendő önkormányzat, illetve a pártok figyelmét.

Az Ügyfélszolgálati Iroda előterjesztést nyújtott be a kerület hagyományos utcaneveinek visszaállítására. Javasolták például, hogy Nagytétényben a Hámán Kató utca ismét Szentháromság utca, a Rózsa Ferenc tér Szent Flórián tér, a Ságvári Endre utca Föld utca, a Szőlő tér Szentháromság tér legyen.[820]

A júniusi Tanácsülés arról határozott, hogy a VB üléseire ezentúl meghívót kapnak az országgyűlésben képviselettel rendelkező helyi szervezeteken kívül az országgyűlési képviselőválasztáson jelöltet állító kerületi pártok képviselői is.

A tanácstagok tájékoztatót vitattak meg a nagytétényi környezetszennyezésről. A májusi mérési eredmény alapján leállították a Metallochemia üzemelését. A probléma azonban túlnőtt a kerület hatáskörén. A Környezetvédelmi Minisztérium miniszteri biztost jelölt ki, akinek első intézkedése a kártalanítást érintette. Az a javaslat született, *„hogy 10-15 család indítson pert a vállalat ellen."* Egy összetett mérési program is indult, melynek eredményeit számítógéppel dolgozták fel. *„Ez alapján fogják megállapítani, hogy hogyan lehet ezzel a szennyezéssel együtt élni."* Beindult az egészségügyi vizsgálat is, amelyen júniusig 500-an vettek részt. Felhívták a lakosság figyelmét arra, hogy *„A gyümölcsöket erős mosás után lehet fogyasztani, míg a gyökeres zöldséget nem ajánlott enni."* [821]

A júliusi Végrehajtó Bizottsági ülésen a pártok képviselői és a tanácstagok között feszült légkör alakult ki. Csobánki Jenő kijelentette, hogy *„a testületi üléseken alkalmazott hangnem visszatetszést kelt. A tanácsülés úgy érzi, hogy a pártok korlátozzák munkáját, működését."* A pártok képviselői elmondták, hogy *„Nem az a célunk, hogy mindenáron vitát szítsunk. Azt gondoljuk, hogy jelenlétünktől jobb lett a munka."* A tanácstagok hozzászólásaikban arról be-

[820] XXIII. 222. 2. a. 1. 53. kötet, 1990. május 29. Tanácsülés, Jegyzőkönyv. 2-3. és 8. oldal, valamint Beszámoló. 6. oldal

[821] Ugyanott 53. kötet, 1990. június 19. Tanácsülés, Jegyzőkönyv. 3. és 11. oldal

széltek, hogy *„Mi azelőtt is így dolgoztunk. Azelőtt is nagyon komoly vita volt… Az fáj nekünk, hogy a régi munkánkat lebecsülik. Tudom, Önök sem fognak tudni mást csinálni...Nem egy esetben a szakigazgatási szerv vezetője sírva ment ki innen."* A pártok képviselői a vádakat visszautasították. *„Nem személy szerint vagyunk előítéletesek, egy struktúrával szemben van előítéletünk, ami működésképtelen volt."*[822]

A Tanácskorszak utolsó tanácsülésére 1990. szeptember 11-én került sor. Csobánki Jenő, mb. tanácselnök a testület tevékenységét értékelte, s kiemelt néhány konkrét eredményt: lakótelepek építése, csatornázás, új iskolák létesítése, gázfejlesztés stb. Véleménye szerint a szűkös anyagi keretből még a gondos költségvetési terv betartásával sem lehetett többet teljesíteni. *„Ennek ellenére a kerületnek még igen sok megoldatlan problémája van, amelyeket a lakosság érez."* Pl. környezetszennyezés, M0-ás autóúttal kapcsolatos gondok, ellátási nehézségek. Ezek rontják le *„a tanácsnak, a hivatalnak, az apparátusnak a működési mérlegét."* A Tanács tevékenységének értékelését majd az önkormányzat fogja elvégezni, azonban *„az új önkormányzat helyzete sem lesz irigylésre méltó"*, mert a lakosság szükségletei mindig meghaladták az anyagi lehetőségeket. S ezek *„az általános közérzet romlásával egyre kritikusabbak és egyre erőteljesebben jelentkeznek."*[823]

1990. szeptember 30-án és október 14-én tartották meg a helyi önkormányzati választást. Ez volt az egyetlen olyan választás a rendszerváltás után, amelyen két fordulóban döntöttek a választópolgárok a polgármesteri és az önkormányzati képviselők mandátumáról. Ezzel a választással hazánkban megszűnt a közigazgatás tanácsi szervezeti struktúrája.

A Nagytétényi út 2017-ben

[822] XXIII. 222. a. 2. 106. kötet, 1990. július 10. VB ülés, Jegyzőkönyv. 17. oldal
[823] XXIII. 222. a. 1. 53. kötet, 1990. szeptember 11. Tanácsülés jegyzőkönyve. 8. oldal

UTÓSZÓ

A rendszerváltás óta eltelt több mint 25 esztendő alatt lakóhelyünk, Nagytétény közösségi élete, környezete jelentősen átalakult. E negyedszázad fontosabb eseményeivel, fejlesztéseivel zárjuk kötetünket.

1991-ben alakult meg a Nagytétényi Polgári Kör, mely az 1948-ban megszüntetett Kör örököseként annak hagyományait, népszerű rendezvényeit megújítva folytatja, s több új programmal gazdagítja, színesíti a nagytétényi lakosság életét. Néhány ezek közül: szüreti mulatságok, farsangi, Erzsébet és Katalin bálok, György napi disznóvágás, nagytétényi fúvóstalálkozó, Magyar Hősök Vasárnapja, március 15-i és október 23-i ünnepségek, Nagytétényi Svábok Kitelepítésének Emléknapja, Tétény Vezér napja stb.

1994-re teljes hosszában megépült az M0-ás autóút déli szektorának 29,5 km-es szakasza, mely az M1, M7, M5-ös autópályákat köti össze. Az autóút kettészeli településünket, Baross Gábor-telepet és Óhegyet leválasztja Nagytétény belső területéről. A nagytétényi kálvária eredetileg az Angeli út másik oldalán állt. Az M0-ás körgyűrű építésekor, 1992-ben a kálvária területéből elvettek egy részt. Ekkor a stációk egy része a Nagyboldogasszony templom kertjébe került. 2005-2006-ban tárgyalások folytak a kálvária sorsáról, helyéről, mert az út szélesítése még jobban beszorította volna az 1805-ben épült kálváriát. Végül 2006 őszén megkezdődhetett az áthelyezés és a felújítás. Műszaki átadására 2008. június 15-én került sor. Erdő Péter bíboros szeptember 25-én szentelte fel a helyreállított kálváriát.

A szocialista rendszerben működő nagytétényi vállalatok a rendszerváltás idején vagy után megszűntek. A Metallochemiában a termelést 1990-ben állították le, a Húsipari Hizlaló Vállalatnál 1992-ben fejeződött be a sertéshizlalás. A telep helyén létesült a Prologis Harbor Park, egy modern logisztikai központ, melynek első két, összesen 15 ezer négyzetméteres raktárépületét és vámcsarnokát 2001 szeptemberében avatták fel. Itt nyílt meg Közép-Európa egyik legnagyobb logisztikai bázisa. A megszűnt Pannonplast területén irodaház létesült, s a gyár helyén felépült a Lidl áruház, s a vállalat egykori sportpályáján pedig az Aldi áruház. 2001-ben települt a Bányalég utcába a Brenntag Hungária Kft. Termékei között szerves és szervetlen vegyipari anyagok szerepelnek. A Chinoin utódjaként 2007-ben alakult meg az Agro-Chemie Kft., mely gyomok, rovarok, atkák és gombák elleni szereket gyárt.

2004-ben kezdődött meg, s 2008-ig tartottak a Metallochemia kármentesítési munkálatai. Ezalatt elbontották az egykori

gyár valamennyi épületét, létesítményét. A terület déli részén alakították ki az úgynevezett szarkofágot, s ebben helyezték el a bontásból származó szennyezett talajt, anyagokat és salakot. 2005-ben kezdődött el a gyár körzetében lévő telkek szennyezett talajának cseréje. Mintegy 1.000 kertben folyt talajcsere, s az épületek padlásán található szennyezett port is összegyűjtötték. A szennyezett földdel megtöltött, s résfallal körülvett szarkofágot a 2012-ben átadott M6-os autópálya feljárójába és 650 méter hosszú szakaszába építették be. Az M0 és M6 autópályák csomópontja fontos közlekedési egysége lett Nagytéténynek, s környezete komoly beruházások, fejlesztések helyszíne lehet a jövőben. Az M6-ossal együtt kiépült egy szervizút a Bányalég utcai iparterülethez, mely elősegítette a telep fejlődését. Lakóhelyünk egyik legnagyobb közlekedési problémája továbbra is, hogy csak szintbeli vasúti átjárókon át közelíthető meg. Ez a forgalmas vasútvonalak miatt sokszor hosszú várakozásra kényszeríti a forgalomban részvevő autósokat és autóbusz utasokat.

Rossz állaga miatt a nagytétényi Kastélymúzeumot 1989-ben bezárták. Külsőben és belül is megújulva, megszépülve 2000-ben nyílt meg újra. Évente átlagosan mintegy 40 ezer érdeklődő látogatja. A kastély délnyugati szárnyában 2007-ig a Reménysugár Habilitációs Intézet egyik egysége működött. E szárny megvételével a tulajdonos Iparművészeti Múzeum egy művészeti és kulturális központot kíván létrehozni a kastélyban.

2009. október 23-án a Szent Flórián utca és a Nagytétényi út sarkán avatták fel az új nagytétényi Országzászlót.

2011. május 15-én ünnepélyesen átadták és felszentelték a helyi civilek önkéntes munkájával felújított Petőfi utcai Szent Flórián kutat. Az 1933-ban fúrt artézi kút kristálytiszta vize 80 méter mélységből tör a felszínre, s bárki ingyen megtöltheti vele műanyagüvegét, kannáját.

A Nagytétényi Polgári Kör a svábok 18. századi betelepülésére és a német nyelvű lakosság 1947-ben történt szégyenletes kitelepítésére emlékezve sváb emlékhelyet hozott létre az urnatemető mögött, melynek avatására 2012. augusztus 25-én került sor.

2013 nyarán új arculatot kapott településünk központja. Több évtizede várt Nagytétény ezekre a fejlesztésekre. A több mint egymilliárd forintos beruházással megvalósult lakóhelyünk történeti magjának rehabilitációja, megújítása. Új külsőt kaptak a központ közösségi terei: a volt piactér (a mai Szent Flórián tér), az új Országzászló tér, a templomkert, a Szentháromság tér, s az ezeket összekötő utcák. A központi helyeken lévő üzlethelyiségek homlokzata is megújult.

Az egykori ortodox zsinagógából, a zsidó imaházból könyvtárrá alakított épületben 10 ezer kötetnyi kölcsönözhető könyv várja az olvasni szerető tétényi fiatalokat és felnőtteket. Augusztusban a Nagytétényi Polgári Kör és a lakosság ismét birtokba vehette az átalakított, kibővített Szelmann Házat. A megújult Télikertben kiállításokat, kulturális programokat szerveznek, de a női torna, a baba-mama klub, a Nyugdíjas Klub is e helyiségben folytatja tevékenységét. A lebontott Tétény Filmszínház helyén felépített új Cziffra György Kulturális Központ 1.830 négyzetméter összterületű termei a Nagytétényben élő és az idelátogató vendégek kulturális és művelődési igényeinek lett a kiszolgálója. Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a rendszerváltás után több mint negyedszázaddal Nagytétény a környezeti károktól megszabadulva, megújulva nézhet a jövőbe.

A Sváb Emlékhely

MELLÉKLETEK

Nagytétényi utcanév-történelem

A nagytétényi utcanevek történetében több korszakot különíthetünk el. A névadások, az átnevezések szinte minden esetben politikai, történelmi korszakváltásokhoz kapcsolódtak. Jól szemlélteti ezt például az Angeli utca nevének története. 1900 előtt és 1936-ig Föld utcának nevezték, 1936-tól 1945-ig Gömbös Gyula nevét viselte, 1945-ben az Ady Endre utca nevet kapta, s 1961-ben lett Angeli utca. Ekkor Angeli Lajos, a Tanácsköztársaság nagytétényi direktóriumának tagja lett a névadó. A rendszerváltás után az Angeli név megmaradt, de 2008-ban az utcát Angeli Lambertről, a Kertészeti Kutató Intézet nemzetközi hírű paprikanemesítőjéről nevezték el.

Az I. világháború után terjedtek el a politikai célzatú elnevezések. A Trianonban elcsatolt területek nevei megjelentek a nagytétényi utcatáblákon is (Erdélyi utca, Kassai utca, Kolozsvári utca). Ezek ma is megtalálhatók Tétényben. A II. világháború után a kommunista propaganda az utcaneveket sem kímélte. Például a Fő utcából Vörös Hadsereg útja, a Diósdi utcából Koltói Anna utca lett. A rendszerváltást követően megkezdődött a szocialista ideológiától átitatott utcanevek kicserélése. Több tétényi utca is visszakapta eredeti nevét. A Hámán Kató utcából például újra Szentháromság utca lett.

Lakóhelyünk szűkölködik az olyan elnevezésekben, amelyek évszázadokkal ezelőtt keletkeztek, s nem estek át névváltozáson. Ilyen például a 18. századi Templom utca, vagy a 19. századi Petőfi Sándor utca, a Kossuth Lajos utca. Sok utcánk kapott, illetve változtatott nevet a két világháború között, majd 1945 után, végül a rendszerváltást követő években. Településünk számozott utcáit főleg az 1960-as és 1980-as években nevezték el.

A nagytétényi utcák jelenlegi és korábban használt neveit tartalmazó gyűjteményt állítottunk össze, amely az elnevezések sorrendjét visszafelé haladva mutatja be. Zárójelben a névadás időpontja látható. Ha az utcának előzőleg is voltak nevei, azokat is feltüntettük, az elnevezés évével vagy évtizedével együtt. A gyűjteményben nem csak a könyvben szereplő utcák nevei szerepelnek, hanem Nagytétény legtöbb utcája.

Akó utca (1952), Szent Imre herceg utca (1920-as évek). A Nagytétényi út és a Kossuth utca között található.

Angeli út (2008), Angeli utca (1961), Ady Endre utca (1945), Gömbös Gyula utca (1936), Föld utca (1900 előtt). A Nagytétényi út és Diósd közötti utca.

Ánizs utca (1964), Komáromi utca (1920-as évek). Dunatelepen a Nagytétényi úttól a Bucó utcáig, majd a vasút és a 6-os út után a Dunpart utcáig.

Aranyforint utca (1995). A Kakukkhegyi útról nyíló zsákutca.

Aranyhegyi utca (1963), előtte 830. utca. A Diótörő útról nyíló, s a Balatoni út felé haladó

zsákutca, párhuzamos a Diótörő úttal.
Bányalég utca (1969). A Harangozó utcától az Erdélyi utcáig, majd az M6-os autópályától a közigazgatási határig (Érdig).
Barackos út (1920-as évek), hozzácsatolva a 833. utca (1962). A Bartók Béla úttól a közigazgatási határig.
Barackvirág utca (1992). A Barackos útról nyíló zsákutca a Balatoni út felé.
Barka utca (1992). Az Angeli utca és a Fáy Ferenc utca között, a sportpályánál.
Bartók Béla út (1946), Diósárok (19. század), Nuss Graben (19. század eleje). A Nagytétényi úttól a Balatoni útig.
Báthory utca (1920-as évek). A Barackos útról nyíló zsákutca.
Batthyány utca (1910-es évek). A Szentháromság utcától a Bartók Béla úti lakótelepig.
Bem tábornok utca (1991), Killy utca (1961), Bem József utca (1930-as évek). A Bartók Béla út és a Dózsa György út között található.
Botond utca (1930-as évek). A Bartók Béla útról a Damjanich utcáig tartó utca.
Bucó utca (1987), előtte 872. utca. A Vegyszer utca végétől az Ánizs utcáig.
Campona utca (1987), előtte 836. utca. A Nagytétényi út végén a 6-os útig.
Csúcs utca (1963), előtte 822. utca. A Barackos úttól a Balatoni útig.
Csút utca (1974). A Batthyány utcától a Füttyös utcáig.
Damjanich utca (1920-as évek). A Bartók Béla úttól a Dózsa György útig.
Deák Ferenc utca (1930-as évek). A Barackos úttól a Sík utcáig.
Dénár utca (1987), előtte 819. utca. A Csúcs utca és a Dukát utca között.
Dézsma utca (1987), előtte 829. utca. Diótörő utcától a Diótörő utcáig.
Diósdi utca (1963), előtte 832. utca. Az Angeli utcától a diósdi hatáig.
Diótörő út (1953), Szent Család út (1930-as évek), Lastalkai út (18. század vége). A Barackos úttól a Balatoni útig.
Dózsa György út (1945), Apponyi út (1921), Főző László út (1900-as évektől).
Dukát utca (1987), előtte 820. utca. Barackos úttól a Kakukkhegyi útig.
Duna-fürdő utca (1962), előtte 851. utca. Dunatelep, Kolozsvári utca és Ánizs utca között.
Duna-part utca (1940-es évek), Dunatelep, Ánizs utca végén.
Dűlő utca (1963), előtte 835. utca. A Bányalég utcából nyílik a körgyűrűnél.
Erdélyi utca (1930-as évek). Nagytétényi út végén, az M6-os felüljárójánál.
Érdi utca (1940-es évek). Az Angeli utca és a Fáy Ferenc utca között.
Ezüstgaras utca (1987), előtte 826. utca. Barackos út és a Szakiskola utca között.
Fácán utca (1974). A Batthyány és a Tenkes utca között.
Fáy Ferenc utca (2011), Anger Jakab utca (1961), Árpád utca (1900-as évek). A Nagytétényi úttól végi a Barka utcáig.
Fennsík utca (1963), előtte 824. utca. Barackos úttól a Balatoni útig.
Föld utca (1991), Ságvári Endre utca (1946), Föld utca (19. század). A Nagytétényi úttól az Úttörők útjáig, az iskola mellett.
Füstike utca (1964), előtte 814. utca. A Bartók Béla úttól a Párhuzamos útig.
Füttyös utca (1962), előtte 870. utca. A Tűzmester utca folytatása a Március 15. utca végétől a Bartók Béla útig.

Görgey utca (1920-as évek). A Bartók Béla útról nyíló utca az Óhegy étteremnél.
Gyümölcs utca (1967). Nagytétényi útról nyíló zsákutca.
Hajómalom utca (1987), előtte 872. utca. A Kassai utca végétől a Vegyszer utcáig.
Halpénz utca (1990). Dunatelepen, a Kormorán utca végén.
Harangozó utca (1962), Gyár utca (1920-as évek). A Nagytétényi úttól a Rakodó utcáig.
Hársfa utca (1930-as évek). Úttörők útjából nyíló zsákutca.
Hold utca (19. század). A Nagytétényi út és az Úttörők útja között volt, jelenleg nincs neve.
Honvéd utca (1940-es évek). A Pintyőke utca és a Tőr utca között.
Hugonnai Vilma utca (1968), Kancsó utca (1953), Somogyi Béla utca (1946), Budafoki utca (1900-as évek). Nagytétényi út és a Kastélymúzeum között.
Hunyadi utca (1910-es évek). A Zambelli Lajos utca és a Zrínyi utca között.
Iglice utca (1990). A Csúcs utcából nyíló zsákutca.
Iluska utca (1966), előtte 869. utca. A Csút utcából nyíló kis utca.
Iskola utca (1920-as évek vége), Süllő utca (1900-as évek). A Kiss János utca és a Föld utca között.
Kakukkfű utca (1962), előtte 843. utca. Váza utca és Pohár utca között.
Kakukkhegyi út (1963), előtte 825. utca. Barackos út elejétől a Termő utcáig.
Kardvirág utca (1963), előtte 848. utca. Ánizs utca és Őszirózsa utca között.
Kassai utca (1930-asévek). Dunatelep, Nagytétényi úttól a Duna-part utcáig (a vasúton és a 6-os úton át.
Kastélymúzeum utca (1953), Bacsó Béla utca (1949), Nap utca (19. század). A Kastélypark utcától a Szent Flórián térig.
Kastélypark utca (1992), Csókási Pál utca (1945), Duna utca (19. század). A Nagytétényi úttól a vasúti aluljáróig.
Kiss János utca (1945), Fürdő utca (1920-as évek). Nagytétényi úttól az Úttörők útjáig.
Kolozsvári utca (1930-as évek). Dunatelep, Nagytétényi úttól a Duna-part utcáig.
Kormorán utca (1993), Fürst Sándor utca (1948). Dunatelep, Nagytétényi úttól a Halpénz utcáig.
Kossuth Lajos utca (1890-es évek). Angeli utca és a Harangozó utca között.
Körmöci utca (1940-es évek), Selmeci utca (1930-as évek). A Bem tábornok utcából nyílik.
Kőtörő utca (1987), előtte 812. utca. A Bartók Béla útról nyíló zsákutca
Kunyhó utca (1963), előtte 816. utca. A Fennsík utca és a Termő utca között.
Libertás utca (1987), előtte 818. utca. A Kunyhó utca és a Dénár utca között.
Március 15. utca (1920-as évek). A Nagytétényi úttól a vasúti töltésig.
Mátyás király utca (1910-es évek). Bartók Béla út és a Dózsa György út között.
Nagytétényi út (1962), Malinovszkij Marsall útja és Vörös Hadsereg út (1946), Országút és Fő utca (19. század).
Napközi utca (1962), Jókai utca (1900-as évek). Szentháromság utca és Petőfi Sándor utca között.
Narancsvirág utca (1995). Szilvafa utcáról nyíló zsákutca.
Obulus utca (1995). Kakukkhegyi útról nyíló zsákutca.
Őszirózsa utca (1969), előtte 841. utca. Dunatelep, Nagytétény úttól a Hajómalom utcáig.

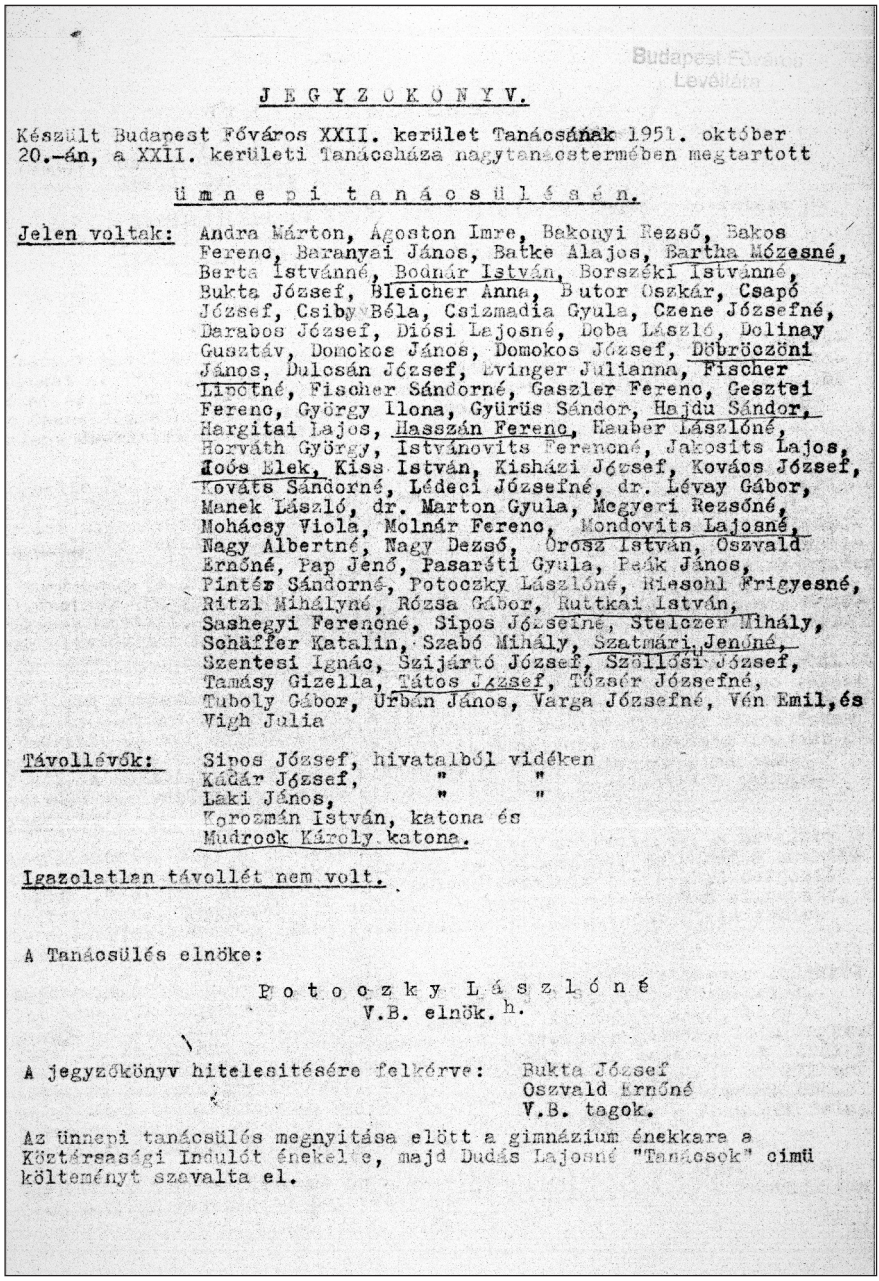
Peták utca (1987), előtte 821. utca. Barackos út és Dukát utca között.
Petőfi Sándor utca (1890-es évek). Nagytétényi úttól a vasúti töltésig.
Pintyőke utca (1964), Kertész utca (1900-as évek). A Petőfi utca és a Szentháromság utca között.
Pohár utca (1964), előtte 837. utca. A Nagytétényi úttól a vasúti töltésig.
Rakodó utca (1987),előtte 813. utca. Az Angeli utcától a Harangozó utcáig.
Répa utca (1961), Attila utca (19. század). Angeli utcától a Temetőkert utcáig.
Romhányi József utca (2011), Koltói Anna utca (1945), Diósdi utca (19. század). A Zambelli Lajos utcától az Angeli utcáig, a temető mellett.
Rudnyánszky utca (2011), Sallai Imre utca (1948). Dunatelep, a Nagytétényi úttól a Halpénz utcáig.
Sport utca (1945), Levente utca (1930-as évek). Angeli utca és Fáy Ferenc utca között.
Szabadság utca (1946), Plébánia utca (19. század). Nagytétényi út és a Zambelli Lajos utca között.
Szakiskola utca (1962), előtte 827. utca. A Barackos útról nyíló utca.
Szent Flórián tér (1990), Rózsa Ferenc tér (1953), Szent Flórián tér (19. század). A Kastélymúzeum utca végén.
Szent Flórián utca (1990), Landler utca (1946), Flórián utca (19. század). A Szent Flórián tértől az Országzászlóig (Nagytétényi út).
Szentháromság tér (1990), Szőlő tér (19. század). Nagytétényi út és a Szentháromság utca között.
Szentháromság utca (1990), Hámán Kató utca (1948), Szentháromság utca (19. század). Szentháromság tértől a Romhányi József utcáig (zsidó temetőig).
Szent László utca (1992), Schönherz Zoltán utca (1948), Szent László utca (1910-es évek). Botond utcától a Dózsa György útig.
Sziget-köz (1954). A Szent Flórián térnél zsákutca.
Szilvafa utca (1966), Szilva utca (1961), Arany János utca (1910-es évek). Barackos út és a Párhuzamos út között.
Szlatina utca (1920-as évek). Bem tábornok utca és a Kövesföld utca között.
Társasház utca (1974). Batthyány utca és a Tenkes utca között (a Bartók Béla úti lakótelepen).
Temetőkert utca (1973), Temető utca (19. század). Zambelli Lajos utca és Répa utca között.
Templom utca (18. század). Nagytétényi út és a Zambelli Lajos utca között.
Tenkes utca (1973). Bartók Béla útról nyíló utca (Bartók Béla úti akótelepen).
Termő utca (1969), előtte 815. utca. A Kakukkhegyi út folytatás a Balatoni út felé, a Bartók Béla útig.
Thököly utca (1920-as évek). A Bartók Béla út és a Dózsa György út között.
Tőr utca (1961), előtte Arad utca (1920). A Petőfi Sándor utca végén nyíló utca.
Török utca (1930-as évek). Bartók Béla út és a Dózsa György út között.
Tündérrózsa utca (1992), Rákóczi Ferenc utca (1910-es évek). Nagytétényi úttól a Hajómalom utcáig.

Tűzmester utca (1987), előtte 858. utca. Március 15. utca és a Petőfi Sándor utca között.
Tűzvirág utca (1967), Sziget utca (19. század). A Nagytétényi útról nyíló zsákutca a Gyümölcs utca előtt.
Úttörők útja (1948), Molnár utca (1900-as évek). A Szent Flórián utca és a Nagytétényi út között (a Nagytétényi úttal párhuzamos utca).
Vasút utca (1900-as évek). A Nagytétényi útról induló zsákutca a vasúti töltésig.
Váza utca (1969), előtte 838. utca. A Pohár utcától a Nagytétényi úttal párhuzamos, majd arra merőleges utca a vasútig.
Vegyszer utca (1963), előtte 839. utca. A Nagytétényi útról nyíló zsákutca a Bartók Béla útnál.
Vitéz utca (1950-es évek). A Nagytétényi út és a Kossuth utca között.
Zambelli Lajos utca (1948), Ó-utca (18. század). A Fáy Ferenc utcától a Szentháromság utcáig.
Zászlóvivő utca (1987), előtte 857. utca. Petőfi Sándor utcából nyíló zsákutca.
Zrínyi utca (1910-es évek). Az Angeli utca és a Fáy Ferenc közötti utca.
Zsák utca (1910-es évek). Az Úttörők útjából nyíló zsákutca.

Az Úttörők útja a Flórián utca felől a 80-as évek végén

DOKUMENTUMOK

J E G Y Z Ő K Ö N Y V.

Készült Budapest Főváros XXII. kerület Tanácsának 1951. október 20.-án, a XXII. kerületi Tanácsháza nagytanácstermében megtartott

ü m n e p i t a n á c s ü l é s é n.

Jelen voltak: Andra Márton, Ágoston Imre, Bakonyi Rezső, Bakos Ferenc, Baranyai János, Batke Alajos, Bartha Mózesné, Berta Istvánné, Bodnár István, Borszéki Istvánné, Bukta József, Bleicher Anna, Butor Oszkár, Csapó József, Csiby Béla, Csizmadia Gyula, Czene Józsefné, Darabos József, Diósi Lajosné, Doba László, Dolinay Gusztáv, Domokos János, Domokos József, Döbröczöni János, Dulcsán József, Evinger Julianna, Fischer Lipótné, Fischer Sándorné, Gaszler Ferenc, Gesztesi Ferenc, György Ilona, Gyürüs Sándor, Hajdu Sándor, Hargitai Lajos, Hasszán Ferenc, Hauber Lászlóné, Horváth György, Istvánovits Ferencné, Jakosits Lajos, Jóós Elek, Kiss István, Kisházi József, Kovács József, Kováts Sándorné, Lédeci Józsefné, dr. Lévay Gábor, Manek László, dr. Marton Gyula, Megyeri Rezsőné, Mohácsy Viola, Molnár Ferenc, Mondovits Lajosné, Nagy Albertné, Nagy Dezső, Orosz István, Oszvald Ernőné, Pap Jenő, Pasaréti Gyula, Pék János, Pintér Sándorné, Potoczky Lászlóné, Riesohl Frigyesné, Ritzl Mihályné, Rózsa Gábor, Ruttkai István, Sashegyi Ferencné, Sipos Józsefné, Stelczer Mihály, Schäffer Katalin, Szabó Mihály, Szatmári Jenőné, Szentesi Ignác, Szijártó József, Szöllősi József, Tamásy Gizella, Tátos József, Tőzsér Józsefné, Tuboly Gábor, Urbán János, Varga Józsefné, Vén Emil, és Vigh Julia

Távollévők: Sipos József, hivatalból vidéken
Kádár József, " "
Laki János, " "
Korozmán István, katona és
Mudrock Károly katona.

Igazolatlan távollét nem volt.

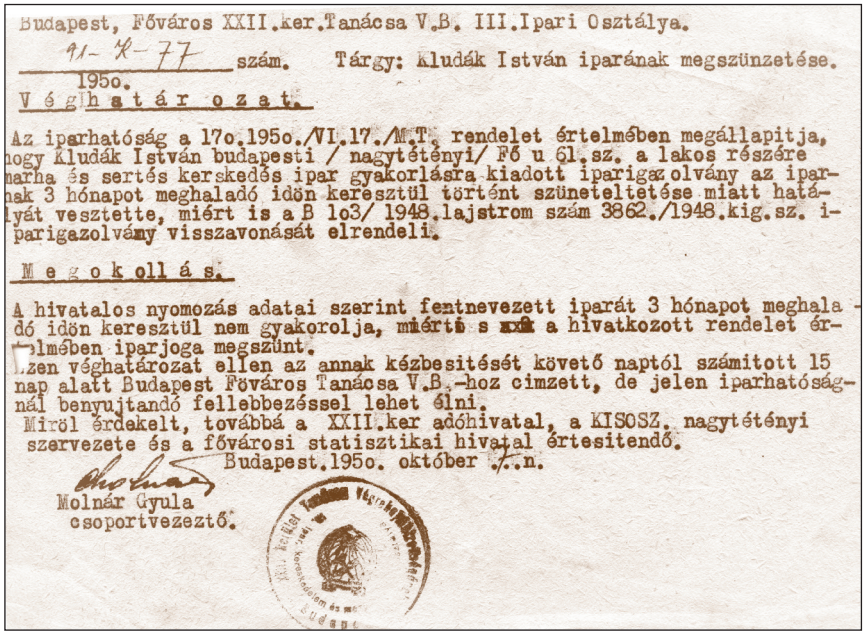
A Tanácsülés elnöke:

P o t o c z k y L á s z l ó n é
V.B. elnök. h.

A jegyzőkönyv hitelesitésére felkérve: Bukta József
Oszvald Ernőné
V.B. tagok.

Az ünnepi tanácsülés megnyitása előtt a gimnázium énekkara a Köztársasági Indulót énekelte, majd Dudás Lajosné "Tanácsok" cimü költeményt szavalta el.

A tanácsrendszer első kerületi tanácstagjai

Budapest, Főváros XXII.ker.Tanácsa V.B. III.Ipari Osztálya.

91-K-77 szám. Tárgy: Kludák István iparának megszünzetése.

1950.

Végh a t á r o z a t.

Az iparhatóság a 17o.195o./VI.17./M.T. rendelet értelmében megállapitja, hogy Kludák István budapesti / nagytétényi/ Fő u 61.sz. a lakos részére narha és sertés kerskedés ipar gyakorlásra kiadott iparigazolvány az iparnak 3 hónapot meghaladó időn keresztül történt szüneteltetése miatt hatályát vesztette, miért is a B 1o3/ 1948.lajstrom szám 3862./1948.kig.sz. iparigazolvány visszavonását elrendeli.

M e g o k o l l á s.

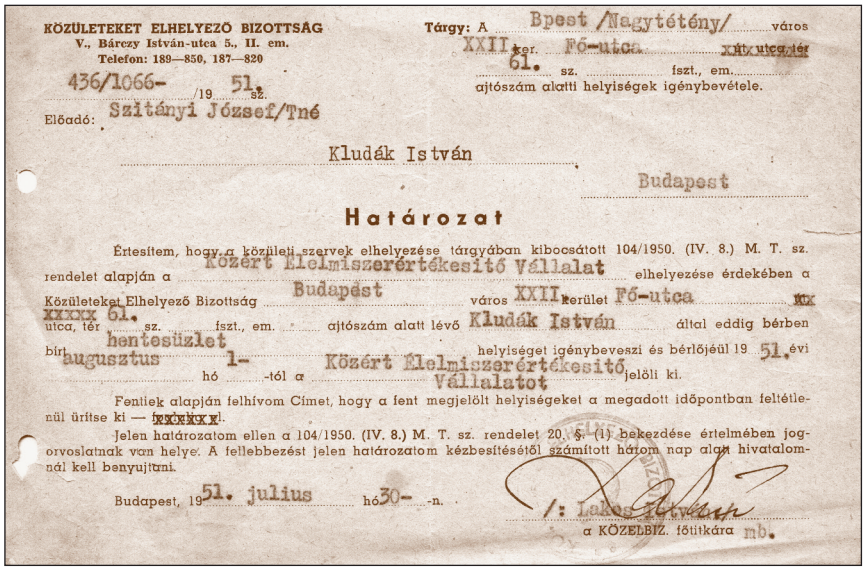
A hivatalos nyomozás adatai szerint fentnevezett iparát 3 hónapot meghaladó időn keresztül nem gyakorolja, miért is a hivatkozott rendelet értelmében iparjoga megszünt.

Ezen végházatározat ellen az annak kézbesitését követő naptól számitott 15 nap alatt Budapest Főváros Tanácsa V.B.-hoz cimzett, de jelen iparhatóságnál benyujtandó fellebbezéssel lehet élni.

Miről érdekelt, továbbá a XXII.ker adóhivatal, a KISOSZ. nagytétényi szervezete és a fővárosi statisztikai hivatal értesitendő.

Budapest.195o. október 7.n.

Molnár Gyula
csoportvezető.

KÖZÜLETEKET ELHELYEZŐ BIZOTTSÁG
V., Bárczy István-utca 5., II. em.
Telefon: 189—850, 187—820

436/1066-/19 51. sz.

Előadó: Szitányi József/Tné

Tárgy: A Bpest /Nagytétény/ város XXII ker. Fő-utca utca, tér 61. sz. fszt., em. ajtószám alatti helyiségek igénybevétele.

Kludák István

Budapest

Határozat

Értesítem, hogy a közületi szervek elhelyezése tárgyában kibocsátott 104/1950. (IV. 8.) M. T. sz. rendelet alapján a Közért Élelmiszerértékesítő Vállalat elhelyezése érdekében a Közületeket Elhelyező Bizottság Budapest város XXII kerület Fő-utca utca, tér XXXXX 61. sz. fszt., em. ajtószám alatt lévő Kludák István által eddig bérben bírt hentesüzlet helyiséget igénybeveszi és bérlőjéül 19 51. évi augusztus hó 1-től a Közért Élelmiszerértékesítő Vállalatot jelöli ki.

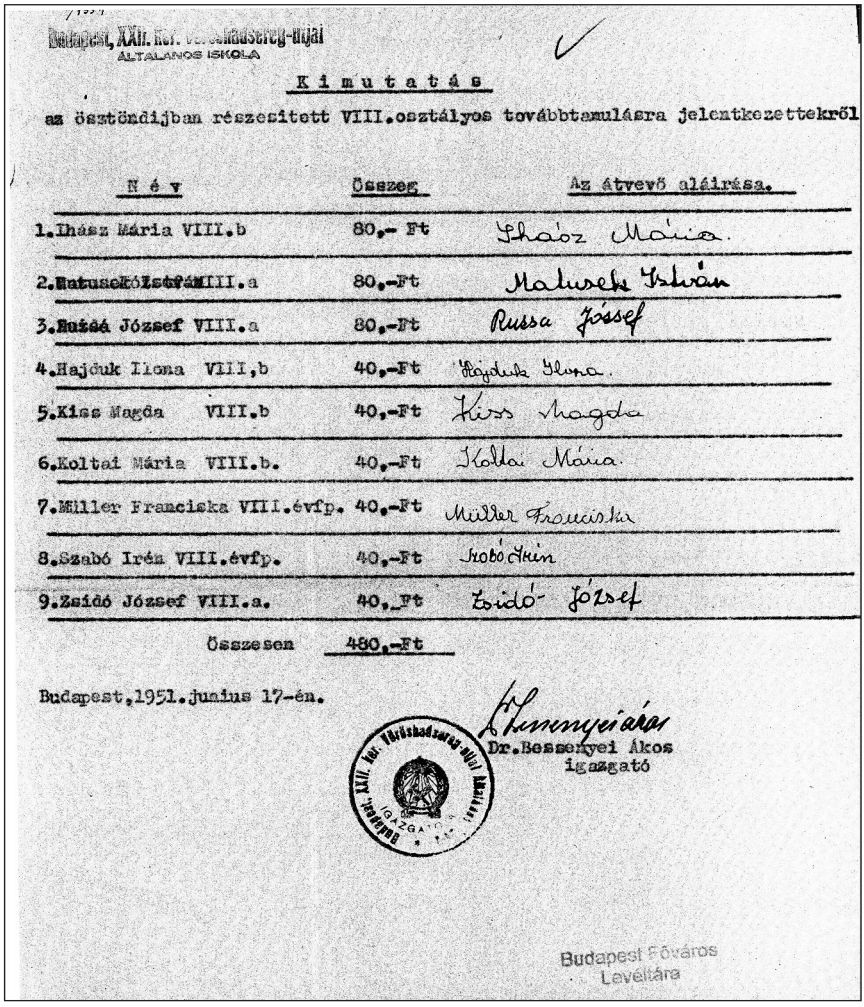
Fentiek alapján felhívom Címet, hogy a fent megjelölt helyiségeket a megadott időpontban feltétlenül ürítse ki — xxxxxxx.

Jelen határozatom ellen a 104/1950. (IV. 8.) M. T. sz. rendelet 20. §. (1) bekezdése értelmében jogorvoslatnak van helye. A fellebbezést jelen határozatom kézbesítésétől számított három nap alatt hivatalomnál kell benyujtani.

Budapest, 1951. július hó 30-n.

/: Lakos Istvánné :/
a KÖZELBIZ. főtitkára mb.

Kludák István hentes és mészáros iparának és üzletének államosítása

Budapest, XXII. ker. [illegible]-hegyi
ÁLTALÁNOS ISKOLA

K i m u t a t á s

az ösztöndíjban részesített VIII. osztályos továbbtanulásra jelentkezettekről

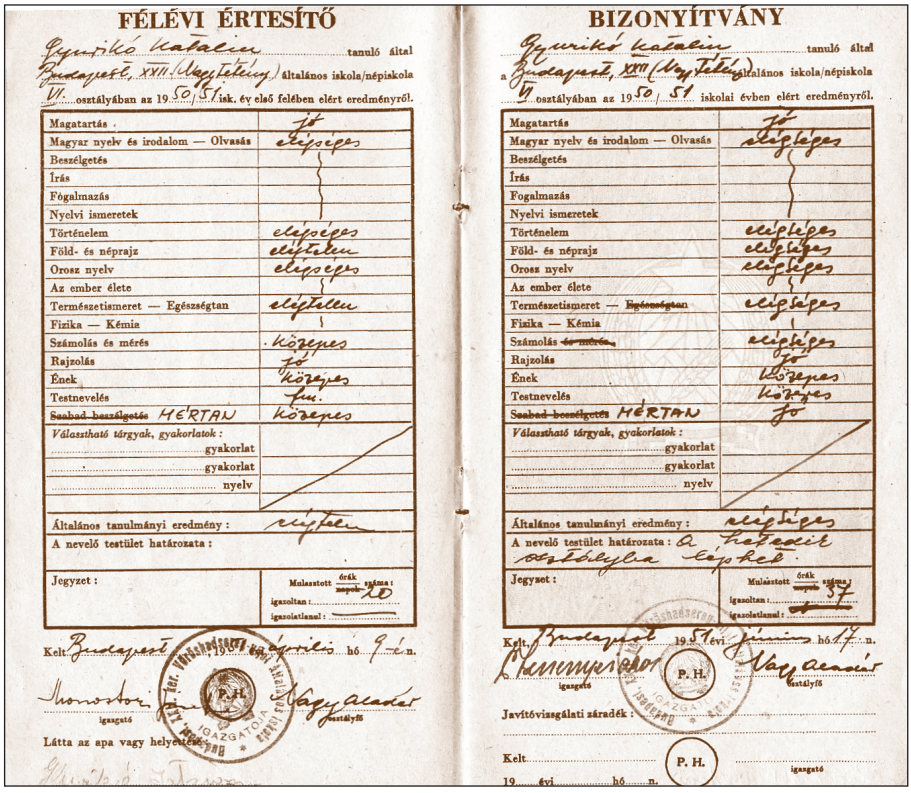
Név	Összeg	Az átvevő aláírása.
1. Lhász Mária VIII.b	80.- Ft	Lhász Mária.
2. Matusek István VIII.a	80.-Ft	Matusek István
3. Russa József VIII.a	80.-Ft	Russa József
4. Hajduk Ilona VIII,b	40.-Ft	Hajduk Ilona.
5. Kiss Magda VIII.b	40.-Ft	Kiss Magda
6. Koltai Mária VIII.b.	40.-Ft	Koltai Mária.
7. Miller Franciska VIII.évfp.	40.-Ft	Müller Franciska
8. Szabó Irén VIII.évfp.	40.-Ft	Szabó Irén
9. Zsidó József VIII.a.	40.-Ft	Zsidó József
Összesen	480.-Ft	

Budapest, 1951. június 17-én.

Dr. Bessenyei Ákos
igazgató

Budapest Főváros
Levéltára

Nagytétényi ösztöndíjas, jutalmazott tanulók az 1950/51. tanévben

FÉLÉVI ÉRTESÍTŐ

Gyurikó Katalin tanuló által
Budapest, XXII. (Nagytétény) általános iskola/népiskola
VI. osztályában az 1950/51 isk. év első felében elért eredményről.

Magatartás	jó
Magyar nyelv és irodalom — Olvasás	elégséges
Beszélgetés	
Írás	
Fogalmazás	
Nyelvi ismeretek	
Történelem	elégséges
Föld- és néprajz	elégtelen
Orosz nyelv	elégséges
Az ember élete	
Természetismeret — Egészségtan	elégtelen
Fizika — Kémia	
Számolás és mérés	közepes
Rajzolás	jó
Ének	közepes
Testnevelés	jeles
~~Szabad beszélgetés~~ HÉRTAN	közepes
Választható tárgyak, gyakorlatok:	
..... gyakorlat	
..... gyakorlat	
..... nyelv	
Általános tanulmányi eredmény:	elégtelen
A nevelő testület határozata:	

Jegyzet:

Mulasztott órák száma: ~~napok~~ 20
igazoltan:
igazolatlanul:

Kelt Budapest 19 51 évi június hó 9 én.

igazgató P. H. osztályfő

Látta az apa vagy helyettes:

BIZONYÍTVÁNY

Gyurikó Katalin tanuló által
a Budapest, XXII. (Nagytétény) általános iskola/népiskola
VI osztályában az 1950/51 iskolai évben elért eredményről.

Magatartás	jó
Magyar nyelv és irodalom — Olvasás	elégséges
Beszélgetés	
Írás	
Fogalmazás	
Nyelvi ismeretek	
Történelem	elégséges
Föld- és néprajz	elégséges
Orosz nyelv	elégséges
Az ember élete	
Természetismeret — ~~Egészségtan~~	elégséges
Fizika — Kémia	
Számolás ~~és mérés~~	elégséges
Rajzolás	jó
Ének	közepes
Testnevelés	közepes
~~Szabad beszélgetés~~ HÉRTAN	jó
Választható tárgyak, gyakorlatok:	
..... gyakorlat	
..... gyakorlat	
..... nyelv	
Általános tanulmányi eredmény:	elégséges
A nevelő testület határozata: A tanuló osztályozó vizsgát tett.	

Jegyzet:

Mulasztott órák száma: ~~napok~~ 37
igazoltan:
igazolatlanul:

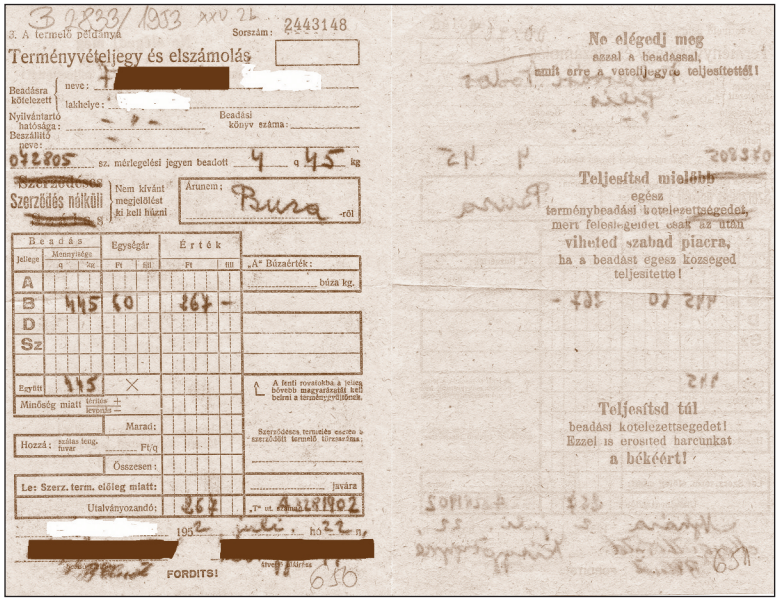
Kelt Budapest 19 51 évi június hó 17 n.

igazgató P. H. osztályfő

Javítóvizsgálati záradék:

Kelt
19 évi hó n.
P. H.
igazgató

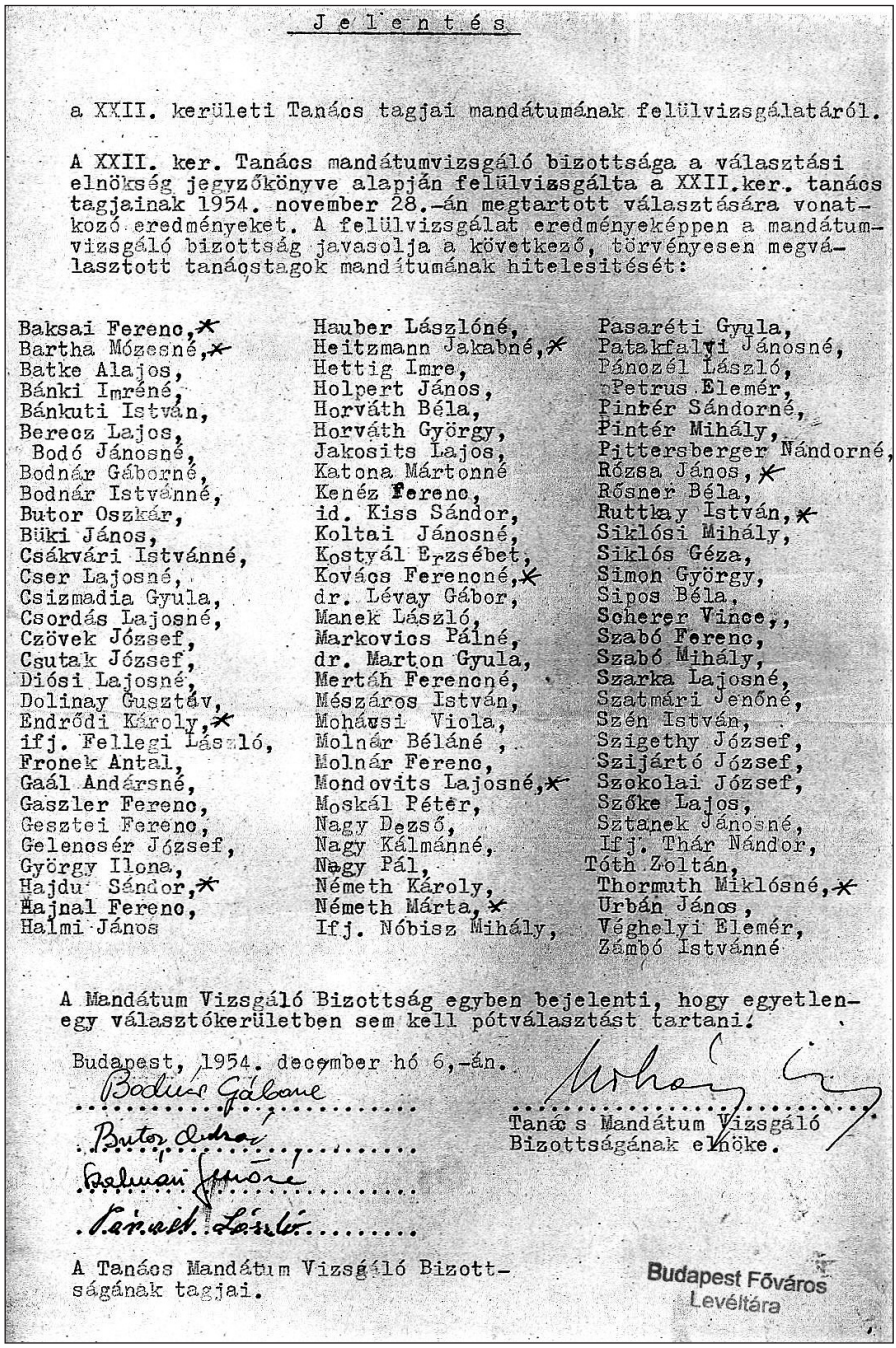
A Nagytétényi Általános Iskola bizonyítványa az 1950/51. tanévből

Terménybeszolgáltatási jegy 1952

Begyűjtési elismerő oklevél 1952

Jelentés

a XXII. kerületi Tanács tagjai mandátumának felülvizsgálatáról.

A XXII. ker. Tanács mandátumvizsgáló bizottsága a választási elnökség jegyzőkönyve alapján felülvizsgálta a XXII.ker. tanács tagjainak 1954. november 28.-án megtartott választására vonatkozó eredményeket. A felülvizsgálat eredményeképpen a mandátumvizsgáló bizottság javasolja a következő, törvényesen megválasztott tanácstagok mandátumának hitelesitését:

Baksai Ferenc,
Bartha Mózesné,
Batke Alajos,
Bánki Imréné,
Bánkuti István,
Berecz Lajos,
Bodó Jánosné,
Bodnár Gáborné,
Bodnár Istvánné,
Butor Oszkár,
Büki János,
Csákvári Istvánné,
Cser Lajosné,
Csizmadia Gyula,
Csordás Lajosné,
Czövek József,
Csutak József,
Diósi Lajosné,
Dolinay Gusztáv,
Endrődi Károly,
ifj. Fellegi László,
Fronek Antal,
Gaál Andársné,
Gaszler Ferenc,
Gesztei Ferenc,
Gelencsér József,
György Ilona,
Hajdu Sándor,
Hajnal Ferenc,
Halmi János

Hauber Lászlóné,
Heitzmann Jakabné,
Hettig Imre,
Holpert János,
Horváth Béla,
Horváth György,
Jakosits Lajos,
Katona Mártonné
Kenéz Ferenc,
id. Kiss Sándor,
Koltai Jánosné,
Kostyál Erzsébet,
Kovács Ferencné,
dr. Lévay Gábor,
Manek László,
Markovics Pálné,
dr. Marton Gyula,
Mertán Ferencné,
Mészáros István,
Mohácsi Viola,
Molnár Béláné ,
Molnár Ferenc,
Mondovits Lajosné,
Moskál Péter,
Nagy Dezső,
Nagy Kálmánné,
Nagy Pál,
Németh Károly,
Németh Márta,
Ifj. Nóbisz Mihály,

Pasaréti Gyula,
Patakfalvi Jánosné,
Pánczél László,
Petrus Elemér,
Pintér Sándorné,
Pintér Mihály,
Pittersberger Nándorné,
Rózsa János,
Rósner Béla,
Ruttkay István,
Siklósi Mihály,
Siklós Géza,
Simon György,
Sipos Béla,
Scherer Vince,
Szabó Ferenc,
Szabó Mihály,
Szarka Lajosné,
Szatmári Jenőné,
Szén István,
Szigethy József,
Szijártó József,
Szokolai József,
Szőke Lajos,
Sztanek Jánosné,
Ifj. Thár Nándor,
Tóth Zoltán,
Thormuth Miklósné,
Urbán János,
Véghelyi Elemér,
Zámbó Istvánné

A Mandátum Vizsgáló Bizottság egyben bejelenti, hogy egyetlenegy választókerületben sem kell pótválasztást tartani.

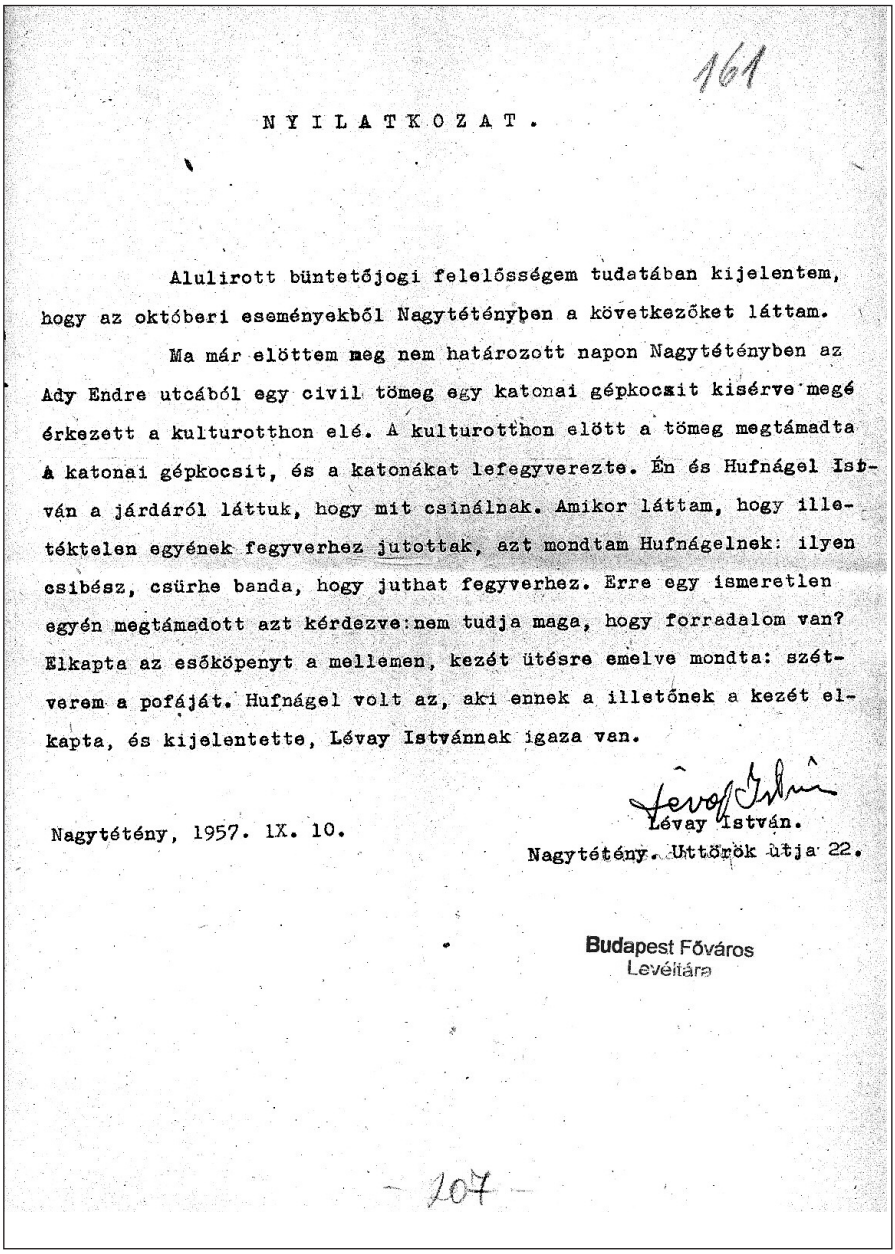
Budapest, 1954. december hó 6,-án.

Tanács Mandátum Vizsgáló Bizottságának elnöke.

A Tanács Mandátum Vizsgáló Bizottságának tagjai.

Budapest Főváros Levéltára

Az 1954. évi választások utáni tanácstagok

161

N Y I L A T K O Z A T .

Alulirott büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy az októberi eseményekből Nagytétényben a következőket láttam.

Ma már elöttem meg nem határozott napon Nagytétényben az Ady Endre utcából egy civil tömeg egy katonai gépkocsit kisérve megé érkezett a kulturotthon elé. A kulturotthon elött a tömeg megtámadta A katonai gépkocsit, és a katonákat lefegyverezte. Én és Hufnágel István a járdáról láttuk, hogy mit csinálnak. Amikor láttam, hogy illetéktelen egyének fegyverhez jutottak, azt mondtam Hufnágelnek: ilyen csibész, csürhe banda, hogy juthat fegyverhez. Erre egy ismeretlen egyén megtámadott azt kérdezve: nem tudja maga, hogy forradalom van? Elkapta az esőköpenyt a mellemen, kezét ütésre emelve mondta: szétverem a pofáját. Hufnágel volt az, aki ennek a illetőnek a kezét elkapta, és kijelentette, Lévay Istvánnak igaza van.

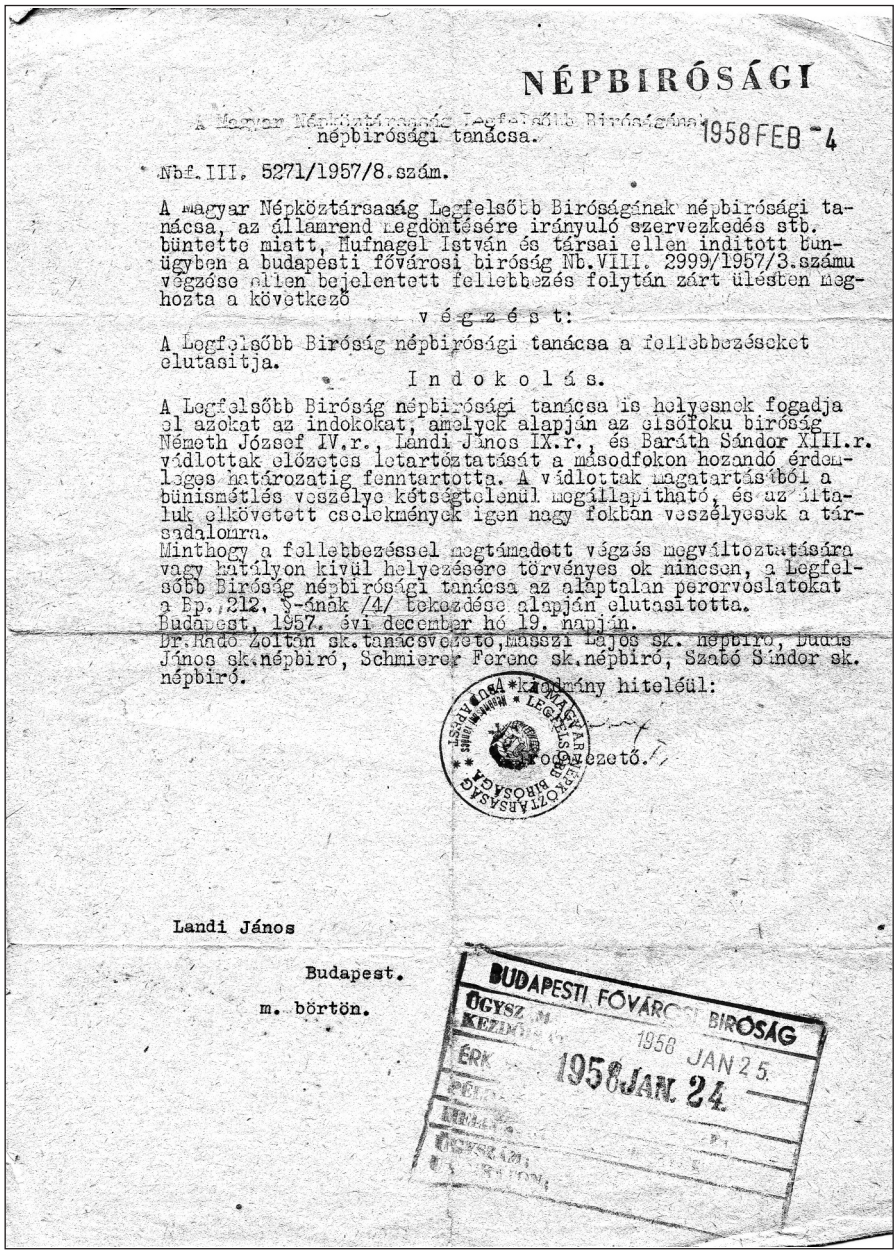
Nagytétény, 1957. IX. 10.

Lévay István.
Nagytétény. Úttörök útja 22.

Budapest Főváros Levéltára

- 107 -

Lévay Istvánnak a bírósághoz benyújtott nyilatkozata

NÉPBIRÓSÁGI

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának
népbirósági tanácsa. 1958 FEB -4

Nbf.III. 5271/1957/8.szám.

A magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának népbirósági tanácsa, az államrend megdöntésére irányuló szervezkedés stb. büntette miatt, Hufnagel István és társai ellen inditott bünügyben a budapesti fővárosi biróság Nb.VIII. 2999/1957/3.számu végzése ellen bejelentett fellebbezés folytán zárt ülésben meghozta a következő

v é g z é s t:

A Legfelsőbb Biróság népbirósági tanácsa a fellebbezéseket elutasitja.

I n d o k o l á s.

A Legfelsőbb Biróság népbirósági tanácsa is helyesnek fogadja el azokat az indokokat, amelyek alapján az elsőfoku biróság Németh József IV.r., Landi János IX.r., és Baráth Sándor XIII.r. vádlottak előzetes letartóztatását a másodfokon hozandó érdemleges határozatig fenntartotta. A vádlottak magatartásából a bünismétlés veszélye kétségtelenül megállapitható, és az általuk elkövetett cselekmények igen nagy foktán veszélyesek a társadalomra.
Minthogy a fellebbezéssel megtámadott végzés megváltoztatására vagy hatályon kivül helyezésére törvényes ok nincsen, a Legfelsőbb Biróság népbirósági tanácsa az alaptalan perorvoslatokat a Bp. 212. §-ának /4/ bekezdése alapján elutasitotta.
Budapest, 1957. évi december hó 19. napján.
Dr.Radó Zoltán sk.tanácsvezető,Mészi Lajos sk. népbiró, Dudás János sk.népbiró, Schmierer Ferenc sk.népbiró, Szabó Sándor sk. népbiró.

A kiadmány hiteléül:

tanácsvezető.

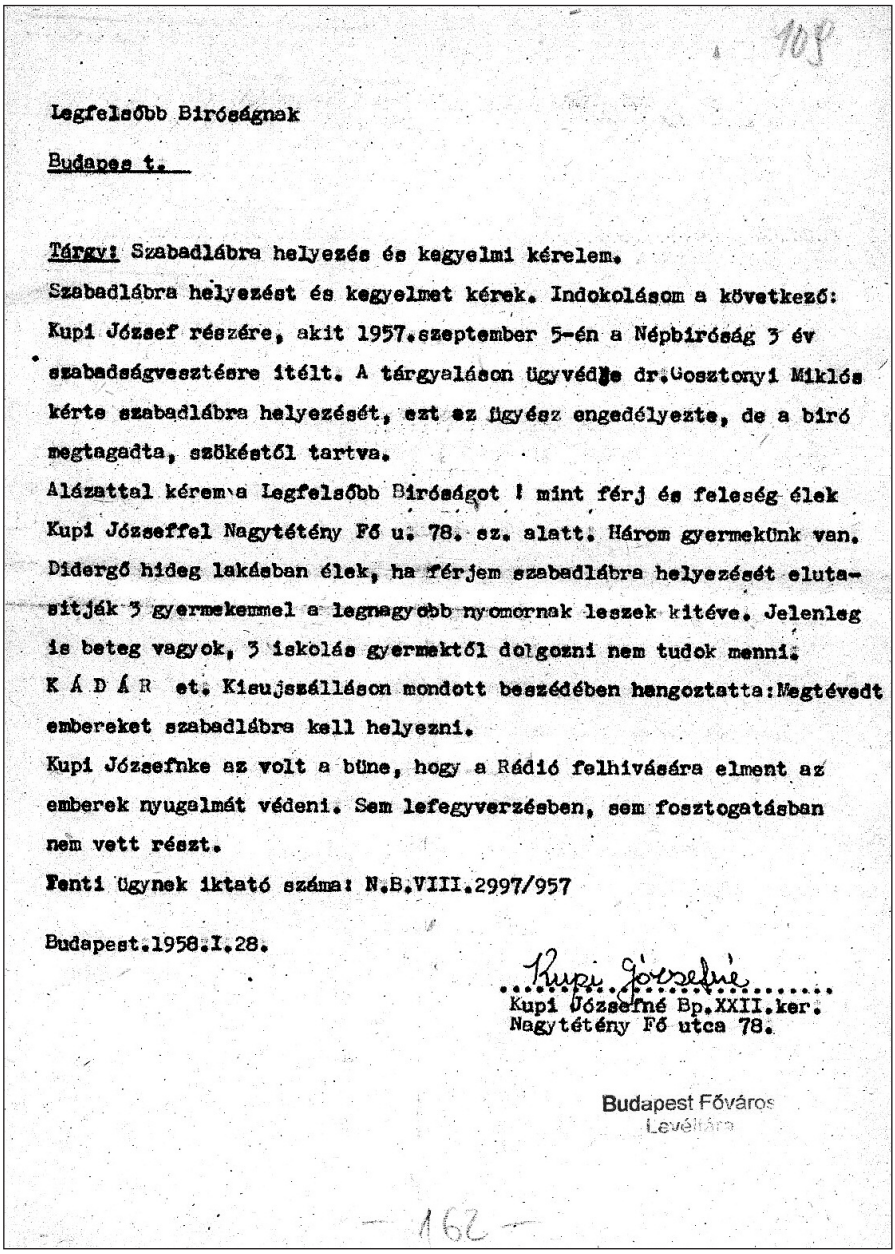
Landi János

Budapest.

m. börtön.

BUDAPESTI FŐVÁROSI BIRÓSÁG
ÜGYSZ. ... 1958 JAN 25.
KEZDŐ ...
ÉRK. 1958 JAN. 24

A Legfelsőbb Bíróság fellebbezést elutasító végzése

Legfelsőbb Bíróságnak

Budapest.

Tárgy: Szabadlábra helyezés és kegyelmi kérelem.

Szabadlábra helyezést és kegyelmet kérek. Indokolásom a következő: Kupi József részére, akit 1957.szeptember 5-én a Népbíróság 3 év szabadságvesztésre ítélt. A tárgyaláson ügyvédje dr.Csosztonyi Miklós kérte szabadlábra helyezését, ezt az ügyész engedélyezte, de a bíró megtagadta, szökéstől tartva.

Alázattal kérem a Legfelsőbb Bíróságot ! mint férj és feleség élek Kupi Józseffel Nagytétény Fő u. 78. sz. alatt. Három gyermekünk van. Didergő hideg lakásban élek, ha férjem szabadlábra helyezését elutasítják 3 gyermekemmel a legnagyobb nyomornak leszek kitéve. Jelenleg is beteg vagyok, 3 iskolás gyermektől dolgozni nem tudok menni.

K Á D Á R et. Kisujszálláson mondott beszédében hangoztatta:Megtévedt embereket szabadlábra kell helyezni.

Kupi Józsefnke az volt a büne, hogy a Rádió felhivására elment az emberek nyugalmát védeni. Sem lefegyverzésben, sem fosztogatásban nem vett részt.

Fenti ügynek iktató száma: N.B.VIII.2997/957

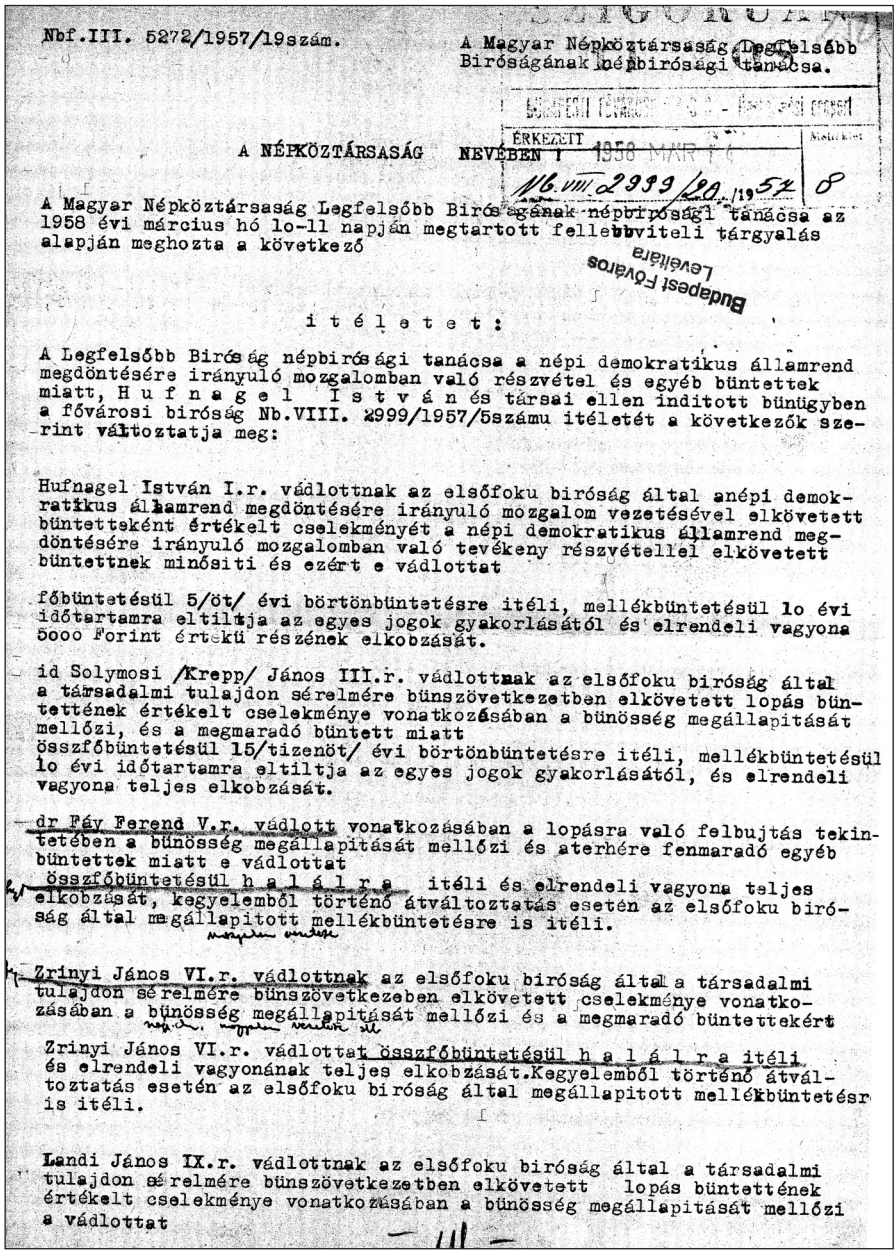
Budapest.1958.I.28.

Kupi Józsefné

Kupi Józsefné Bp.XXII.ker.
Nagytétény Fő utca 78.

Budapest Főváros
Levéltára

Kupi Józsefné kegyelmi kérvénye férje számára

Nbf.III. 5272/1957/19szám.

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának népbirósági tanácsa.

ÉRKEZETT 1958 MÁR 16

116.VIII.2999/20.1957/8

A NÉPKÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bíróságának népbirósági tanácsa az 1958 évi március hó lo-ll napján megtartott fellebbviteli tárgyalás alapján meghozta a következő

Budapesti Fővárosi Levéltára

ítéletet:

A Legfelsőbb Bíróság népbirósági tanácsa a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalomban való részvétel és egyéb büntettek miatt, Hufnagel István és társai ellen inditott bünügyben a fővárosi bíróság Nb.VIII. 2999/1957/5számu itéletét a következők szerint változtatja meg:

Hufnagel István I.r. vádlottnak az elsőfoku bíróság által anépi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalom vezetésével elkövetett büntetteként értékelt cselekményét a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalomban való tevékeny részvétellel elkövetett büntettnek minősiti és ezért e vádlottat

főbüntetésül 5/öt/ évi börtönbüntetésre itéli, mellékbüntetésül lo évi időtartamra eltiltja az egyes jogok gyakorlásától és elrendeli vagyona 5ooo Forint értékü részének elkobzását.

id Solymosi /Krepp/ János III.r. vádlottnak az elsőfoku bíróság által a társadalmi tulajdon sérelmére bünszövetkezetben elkövetett lopás büntettének értékelt cselekménye vonatkozásában a bünösség megállapitását mellőzi, és a megmaradó büntett miatt összfőbüntetésül 15/tizenöt/ évi börtönbüntetésre itéli, mellékbüntetésül lo évi időtartamra eltiltja az egyes jogok gyakorlásától, és elrendeli vagyona teljes elkobzását.

dr Fáy Ferenc V.r. vádlott vonatkozásában a lopásra való felbujtás tekintetében a bünösség megállapitását mellőzi és aterhére fenmaradó egyéb büntettek miatt e vádlottat összfőbüntetésül h a l á l r a itéli és elrendeli vagyona teljes elkobzását, kegyelemből történő átváltoztatás esetén az elsőfoku bíróság által megállapitott mellékbüntetésre is itéli.

Zrinyi János VI.r. vádlottnak az elsőfoku bíróság által a társadalmi tulajdon sérelmére bünszövetkezeben elkövetett cselekménye vonatkozásában a bünösség megállapitását mellőzi és a megmaradó büntettekért

Zrinyi János VI.r. vádlottat összfőbüntetésül h a l á l r a itéli és elrendeli vagyonának teljes elkobzását.Kegyelemből történő átváltoztatás esetén az elsőfoku bíróság által megállapitott mellékbüntetésr is itéli.

Landi János IX.r. vádlottnak az elsőfoku bíróság által a társadalmi tulajdon sérelmére bünszövetkezetben elkövetett lopás büntettének értékelt cselekménye vonatkozásában a bünösség megállapitását mellőzi a vádlottat

— 11 —

A legfelsőbb Bíróság Népbirósági Tanácsának ítélete a Hufnágel István és társai perben

a terhére az elsőfoku bíróság által egyébként helyesen minősitett büntettekért összfőbüntetésül 2/kettő/ évi börtönbüntetésre itéli, mellékbüntetésül 3 évi időtartamra eltiltja az egyes jogok gyakorlásától és elrendeli vagyona 5oo Forintot értékü elkobzását.

Takács Mihály XII.r. és Baráth Sándor XIII.r. vádlottak tekintetében a népi demokratikus államrend megdöntésére irányulólmozgalomban való tevékeny részvétel büntette vonatkozásában a bünösség megállapitását mellőzi a vagyon elleni cselekményeketa társadalmi tulajdon sérelmére elkövetett büntettnek minősiti és ezért valamint az elsőfoku bíróság által helyesen minősitett cselekményekért a vádlottakat fejenként

össz főbüntetésül 1/egy/ évi börtönbüntetésre itéli a börtönbüntetés végrehajtását azonban 3 évi próbaidőre feltételesen felfüggeszti, a mellékbüntetések kiszabását mellőzi,

Budapest Főváros Levéltára

A jogi minősitések érintetlenül hagyása mellett:

Kaszmann Albert VII.r. vádlott főbüntetését 15/tizenöt/ évi börtönbüntetésre felemeli a mellékbüntetések érintetlenül hagyása mellett.

Havel Benedek II.r. vádlott főbüntetését 2/kettő/ évi börtönbüntetésre szállitja le, mellékbüntetésül 5 évi időtartamra eltiltja az egyes jogok gyakorlásától és elrendeli vagyona looo Forint értékü részének elkobzását.

Németh József IV.r. vádlott főbüntetését 1/egy/ évi börtönbüntetésre szállitja le, vele szemben a mellékbüntetések kiszabását mellőzi. A börtönbüntetés végrehajtását 3 évi próbaidőre feltételesen felfüggeszti.
Holák MihályX.r. és Kupi József XI.r. vádlottak főbüntetését fejenként 1/egy/ évi és 8/nyolc/ hónapi börtönre szállitja le mellékbüntetésül e vádlottakat 3 évi időtartamra eltiltja az egyes jogok gyakorlásától és elrendeli vagyonuk 3oo Forint értékü részének elkobzását.
Kulbert József XIV.r. vádlott főbüntetését 1 évi börtönbüntetésre szállitja le mellékbüntetésül az egyes jogoktól 3 évi időtartamra eltiltja és elrendeli vagyona 5oo Forint értékü elkobzását.

Póka József XV.r. és Sándor Lajos XVI.r. vádlottak vonatkozásában a bejelentett fellebbezéseket elutasitja.

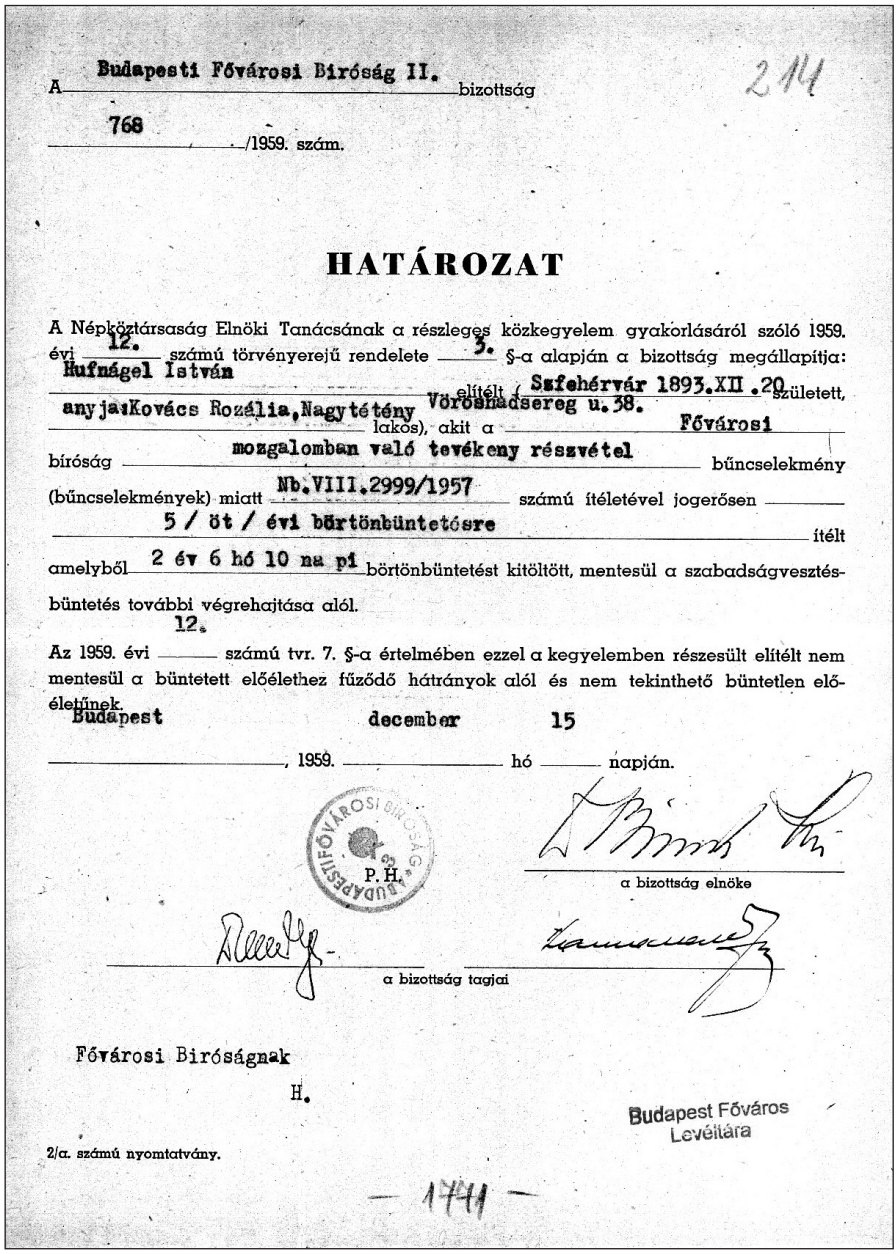
Az előzetes letartoztatásban eltöltött időt Baráth Sándor, Németh József dr Fáy Ferenc és Zrinyi János vádlottak kivételével valamennyi vádlottnál beszámitja a kiszabott szabadságvesztésbüntetésbe.

Baráth Sándor Németh József, dr Fáy Ferenc és Zrinyi János vádlottak esetében az előzetes letartoztatásban eltöltött időt az esetleg végrehajtásra kerülő börtönbüntetésbe számitja be.
A fellebbezési eljárás során felmerült költségekből Kaszmann Albert Sándor Lajos Baráth Sándor, Takács Mihály vádlottak fejenként loo Forintot kötelesek megfizetni.

Budapest,1958 március hó 13 napján.

tanácsvezető — népbiró — népbiró — népbiró

— 113 —

A Budapesti Fővárosi Bíróság II. bizottság

214

768 /1959. szám.

HATÁROZAT

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának a részleges közkegyelem gyakorlásáról szóló 1959. évi 12. számú törvényerejű rendelete 3. §-a alapján a bizottság megállapítja: Hufnágel István elítélt (Székesfehérvár 1893.XII.20 született, anyja: Kovács Rozália, Nagytétény Vöröshadsereg u. 38. lakos), akit a Fővárosi bíróság mozgalomban való tevékeny részvétel bűncselekmény (bűncselekmények) miatt Nb.VIII.2999/1957 számú ítéletével jogerősen 5 / öt / évi börtönbüntetésre ítélt amelyből 2 év 6 hó 10 na pi börtönbüntetést kitöltött, mentesül a szabadságvesztés-büntetés további végrehajtása alól.

Az 1959. évi 12. számú tvr. 7. §-a értelmében ezzel a kegyelemben részesült elítélt nem mentesül a büntetett előélethez fűződő hátrányok alól és nem tekinthető büntetlen előéletűnek.

Budapest december 15, 1959. hó napján.

P. H.

a bizottság elnöke

a bizottság tagjai

Fővárosi Bíróságnak

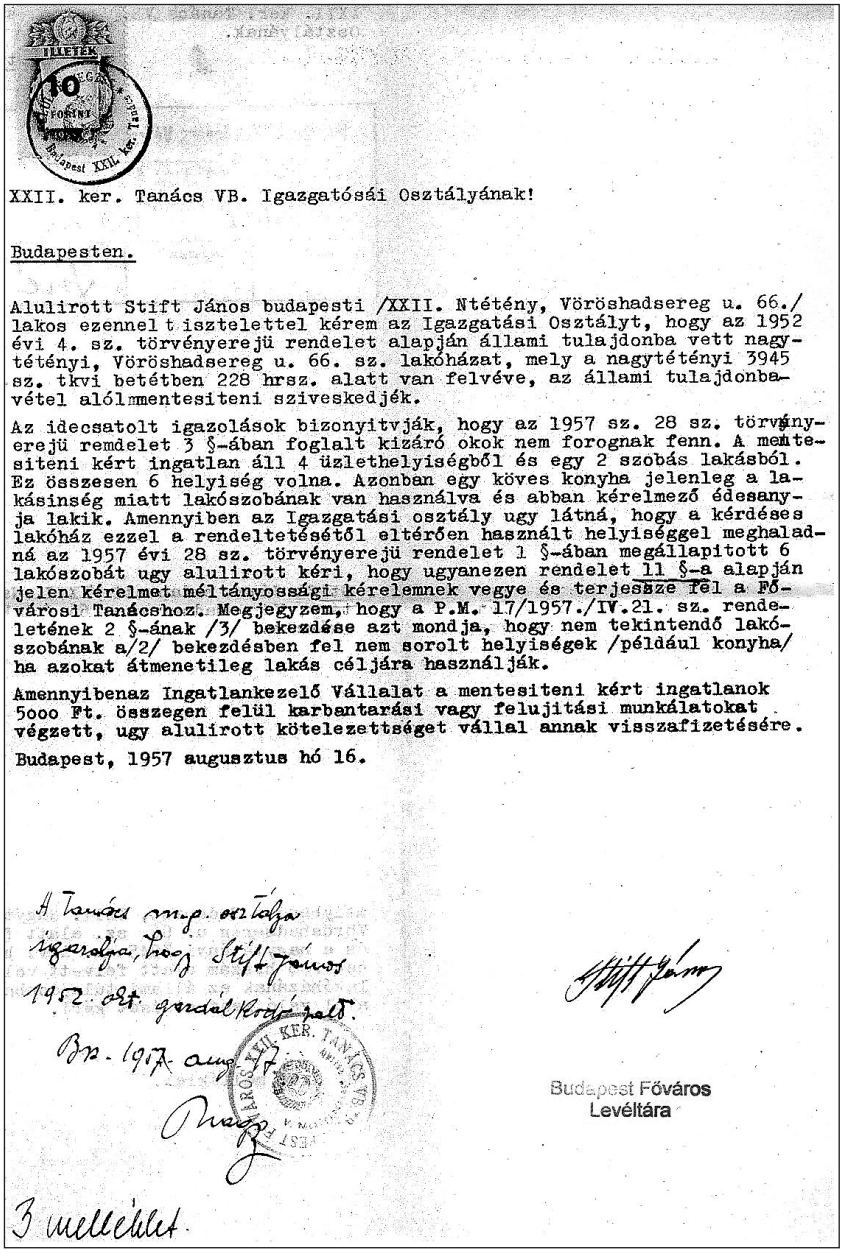
H.

Budapest Főváros Levéltára

2/a. számú nyomtatvány.

— 1741 —

Hufnágel István kegyelmi határozata

XXII. ker. Tanács VB. Igazgatósái Osztályának!

Budapesten.

Alulirott Stift János budapesti /XXII. Ntétény, Vöröshadsereg u. 66./ lakos ezennel tisztelettel kérem az Igazgatási Osztályt, hogy az 1952 évi 4. sz. törvényerejü rendelet alapján állami tulajdonba vett nagytétényi, Vöröshadsereg u. 66. sz. lakóházat, mely a nagytétényi 3945 sz. tkvi betétben 228 hrsz. alatt van felvéve, az állami tulajdonbavétel alólmmentesiteni sziveskedjék.

Az idecsatolt igazolások bizonyitvják, hogy az 1957 sz. 28 sz. törvényerejü remdelet 3 §-ában foglalt kizáró okok nem forognak fenn. A mentesiteni kért ingatlan áll 4 üzlethelyiségből és egy 2 szobás lakásból. Ez összesen 6 helyiség volna. Azonban egy köves konyha jelenleg a lakásinség miatt lakószobának van használva és abban kérelmező édesanyja lakik. Amennyiben az Igazgatási osztály ugy látná, hogy a kérdéses lakóház ezzel a rendeltetésétől eltérően használt helyiséggel meghaladná az 1957 évi 28 sz. törvényerejü rendelet 1 §-ában megállapitott 6 lakószobát ugy alulirott kéri, hogy ugyanezen rendelet 11 §-a alapján jelen kérelmet méltányossági kérelemnek vegye és terjessze fel a Fővárosi Tanácshoz. Megjegyzem, hogy a P.M. 17/1957./IV.21. sz. rendeletének 2 §-ának /3/ bekezdése azt mondja, hogy nem tekintendő lakószobának a/2/ bekezdésben fel nem sorolt helyiségek /például konyha/ ha azokat átmenetileg lakás céljára használják.

Amennyibenaz Ingatlankezelő Vállalat a mentesiteni kért ingatlanok 5ooo Ft. összegen felül karbantarási vagy felujitási munkálatokat végzett, ugy alulirott kötelezettséget vállal annak visszafizetésére.

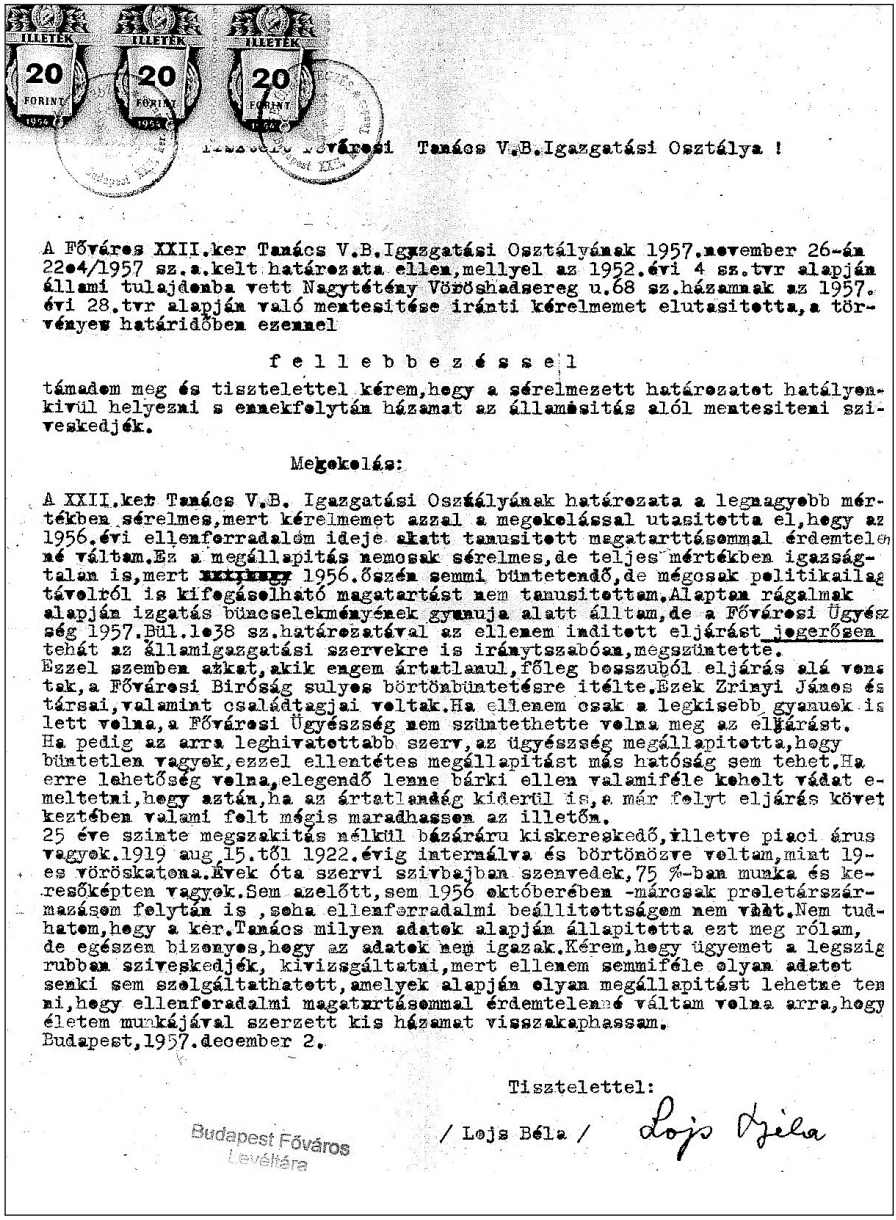
Budapest, 1957 augusztus hó 16.

A Tanács mnp. osztálya igazolja, hogy Stift János 1952. évi gazdálkodási adóját rendezte.
Bp. 1957. aug. 17.

3 melléklet.

Budapest Főváros Levéltára

Stift János kérelme államosított háza ügyében

Budapest Fővárosi Tanács V.B.Igazgatási Osztálya !

A Főváros XXII.ker Tanács V.B.Igazgatási Osztályának 1957.november 26-án 2204/1957 sz.a.kelt határozata ellen,mellyel az 1952.évi 4 sz.tvr alapján állami tulajdonba vett Nagytétény Vöröshadsereg u.68 sz.házamnak az 1957. évi 28.tvr alapján való mentesitése iránti kérelmemet elutasitotta,a törvényes határidőben ezennel

f e l l e b b e z é s s e l

támadom meg és tisztelettel kérem,hogy a sérelmezett határozatot hatályonkivül helyezni s ennekfolytám házamat az államositás alól mentesitemi sziveskedjék.

Megokolás:

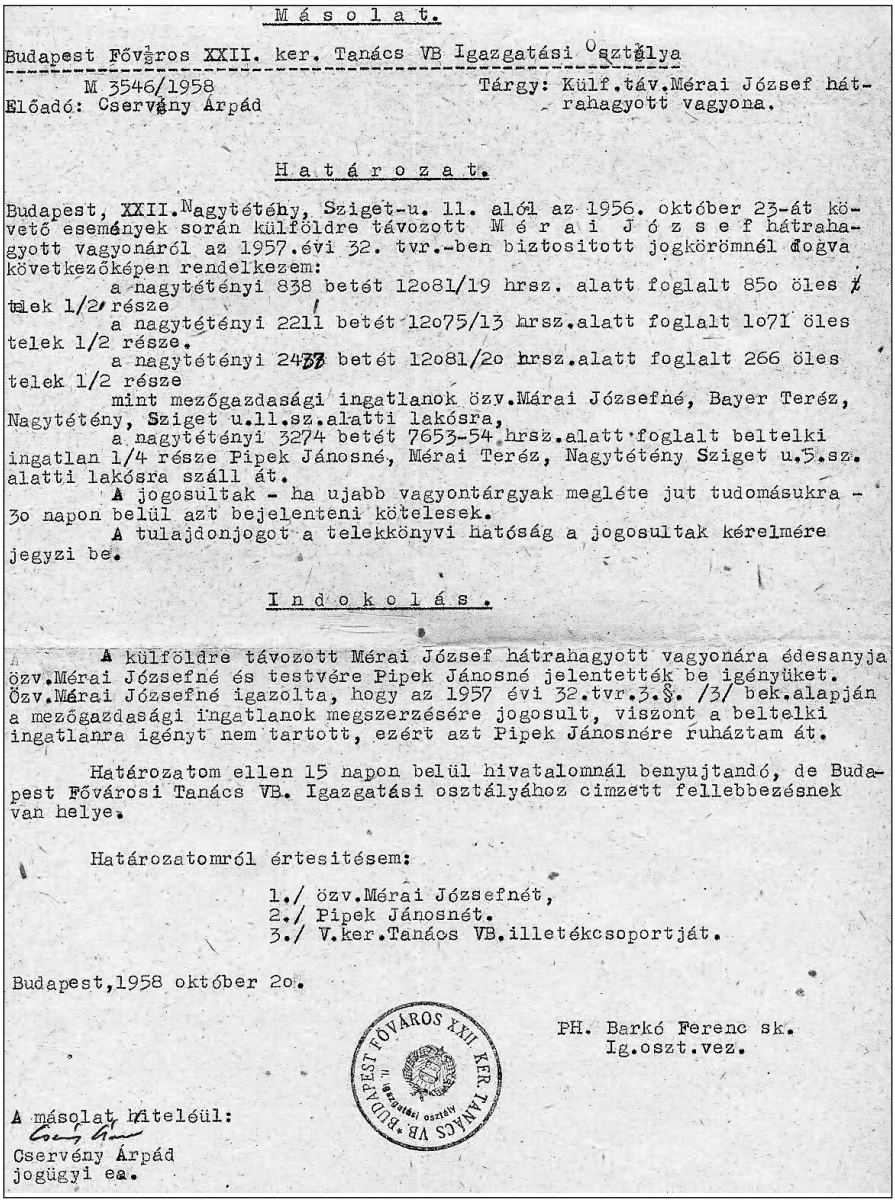
A XXII.ker Tanács V.B. Igazgatási Osztályának határozata a legnagyobb mértékben sérelmes,mert kérelmemet azzal a megokolással utasitotta el,hogy az 1956.évi ellenforradalom ideje alatt tanusitott magatartásommal érdemtelenné váltam.Ez a megállapitás nemcsak sérelmes,de teljes mértékben igazságtalan is,mert ~~xxixxxy~~ 1956.őszén semmi büntetendő,de mégcsak politikailag távolról is kifogásolható magatartást nem tanusitottam.Alaptam rágalmak alapján izgatás bünc selekményének gyanuja alatt álltam,de a Fővárosi Ügyészség 1957.Bül.1e38 sz.határozatával az ellenem inditott eljárást jogerősen tehát az államigazgatási szervekre is irányitszabóan,megszüntette.
Ezzel szemben azokat,akik engem ártatlanul,főleg bosszuból eljárás alá vontak,a Fővárosi Bíróság sulyos börtönbüntetésre itélte.Ezek Zrinyi János és társai,valamint családtagjai voltak.Ha ellenem csak a legkisebb gyanuok is lett volna,a Fővárosi Ügyészség nem szüntethette volna meg az eljárást.
Ha pedig az arra leghivatottabb szerv,az ügyészség megállapitotta,hogy büntetlen vagyok,ezzel ellentétes megállapitást más hatóság sem tehet.Ha erre lehetőség volna,elegendő lenne bárki ellen valamiféle kehelt vádat emeltetni,hogy aztán,ha az ártatlanság kiderül is,a már folyt eljárás következtében valami felt mégis maradhassan az illetőn.
25 éve szinte megszakitás nélkül bázáru kiskereskedő,illetve piaci árus vagyok.1919 aug.15.től 1922.évig internálva és börtönözve voltam,mint 19-es vöröskatona.Évek óta szervi szivbajban szenvedek,75 %-ban munka és keresőképten vagyok.Sem azelőtt,sem 1956 októberében -márcsak proletárszármazásom folytán is ,soha ellenforradalmi beállitottságom nem volt.Nem tudhatom,hogy a ker.Tanács milyen adatok alapján állapitotta ezt meg rólam, de egészen bizonyos,hogy az adatok nem igazak.Kérem,hogy ügyemet a legszigorubban sziveskedjék, kivizsgáltatni,mert ellenem semmiféle olyan adatot senki sem szolgáltathatott,amelyek alapján olyan megállapitást lehetne tenni,hogy ellenforradalmi magatartásommal érdemtelenné váltam volna arra,hogy életem munkájával szerzett kis házamat visszakaphassam.
Budapest,1957.december 2.

Tisztelettel:

/ Lojs Béla / Lojs Béla

Budapest Főváros Levéltára

Lojs Béla fellebbezése

M á s o l a t.

Budapest Főváros XXII. ker. Tanács VB Igazgatási Osztálya

M 3546/1958
Előadó: Cservény Árpád

Tárgy: Külf.táv.Mérai József hátrahagyott vagyona.

H a t á r o z a t.

Budapest, XXII.Nagytétény, Sziget-u. 11. alól az 1956. október 23-át követő események során külföldre távozott M é r a i J ó z s e f hátrahagyott vagyonáról az 1957.évi 32. tvr.-ben biztositott jogkörömnél fogva következőképen rendelkezem:

a nagytétényi 838 betét 12o81/19 hrsz. alatt foglalt 85o öles telek 1/2 része

a nagytétényi 2211 betét 12o75/13 hrsz.alatt foglalt 1o71 öles telek 1/2 része.

a nagytétényi 2433 betét 12o81/2o hrsz.alatt foglalt 266 öles telek 1/2 része

mint mezőgazdasági ingatlanok özv.Márai Józsefné, Bayer Teréz, Nagytétény, Sziget u.11.sz.alatti lakósra,

a nagytétényi 3274 betét 7653-54 hrsz.alatt foglalt beltelki ingatlan 1/4 része Pipek Jánosné, Mérai Teréz, Nagytétény Sziget u.5.sz. alatti lakósra száll át.

A jogosultak - ha ujabb vagyontárgyak megléte jut tudomásukra - 3o napon belül azt bejelenteni kötelesek.

A tulajdonjogot a telekkönyvi hatóság a jogosultak kérelmére jegyzi be.

I n d o k o l á s.

A külföldre távozott Mérai József hátrahagyott vagyonára édesanyja özv.Mérai Józsefné és testvére Pipek Jánosné jelentették be igényüket. Özv.Márai Józsefné igazolta, hogy az 1957 évi 32.tvr.3.§. /3/ bek.alapján a mezőgazdasági ingatlanok megszerzésére jogosult, viszont a beltelki ingatlanra igényt nem tartott, ezért azt Pipek Jánosnére ruháztam át.

Határozatom ellen 15 napon belül hivatalomnál benyujtandó, de Budapest Fővárosi Tanács VB. Igazgatási osztályához cimzett fellebbezésnek van helye.

Határozatomról értesitésem:

1./ özv.Mérai Józsefnét,
2./ Pipek Jánosnét.
3./ V.ker.Tanács VB.illetékcsoportját.

Budapest,1958 október 2o.

BUDAPEST FŐVÁROS XXII. KER. TANÁCS VB * Igazgatási osztálya

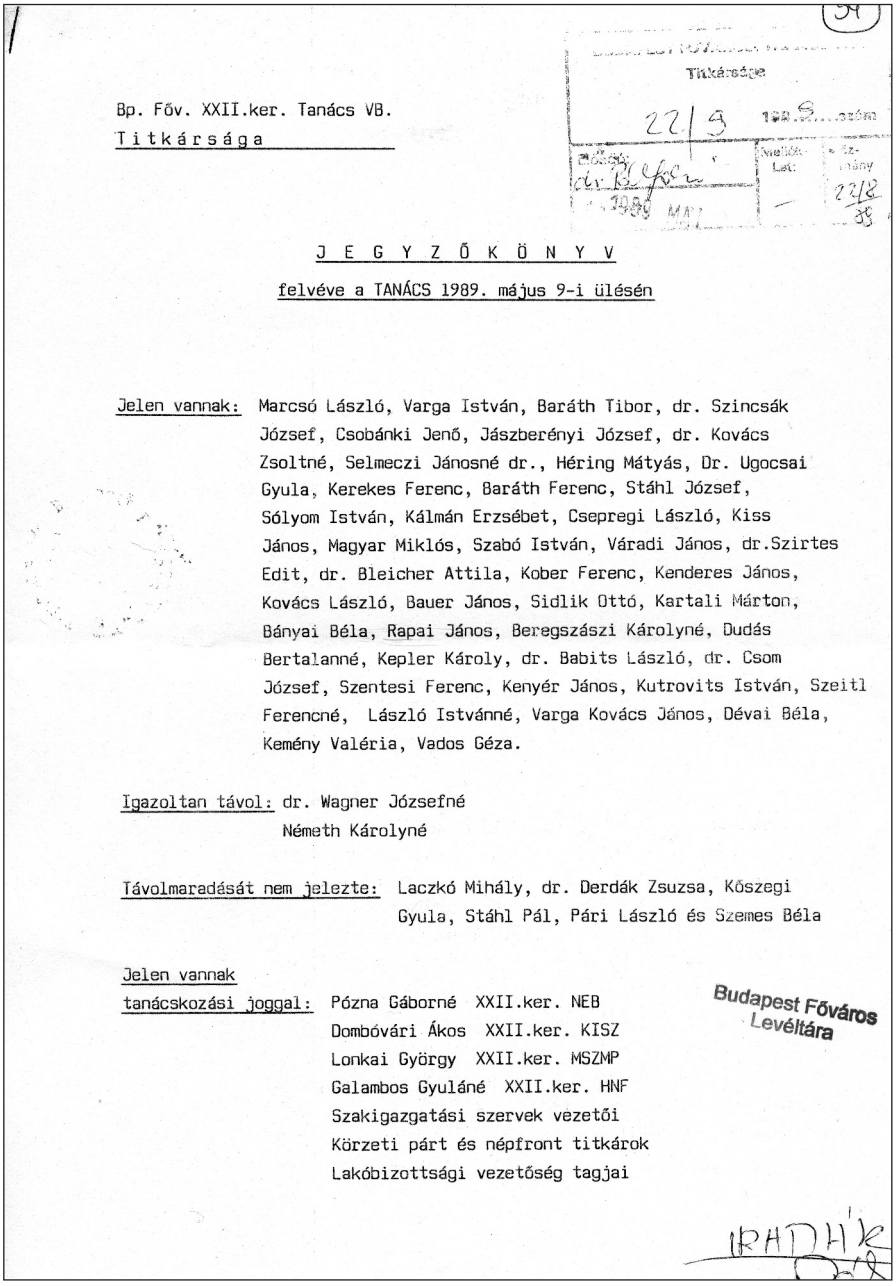
PH. Barkó Ferenc sk.
Ig.oszt.vez.

A másolat hiteléül:
Cservény Árpád
jogügyi ea.

Határozat a külföldre távozott Mérai József vagyonáról

Varga László mesterlevele 1967-ből

Titkársága

22/9 1989. szám

Bp. Főv. XXII.ker. Tanács VB.
Titkársága

J E G Y Z Ő K Ö N Y V

felvéve a TANÁCS 1989. május 9-i ülésén

Jelen vannak: Marcsó László, Varga István, Baráth Tibor, dr. Szincsák József, Csobánki Jenő, Jászberényi József, dr. Kovács Zsoltné, Selmeczi Jánosné dr., Héring Mátyás, Dr. Ugocsai Gyula, Kerekes Ferenc, Baráth Ferenc, Stáhl József, Sólyom István, Kálmán Erzsébet, Csepregi László, Kiss János, Magyar Miklós, Szabó István, Váradi János, dr.Szirtes Edit, dr. Bleicher Attila, Kober Ferenc, Kenderes János, Kovács László, Bauer János, Sidlik Ottó, Kartali Márton, Bányai Béla, Rapai János, Beregszászi Károlyné, Dudás Bertalanné, Kepler Károly, dr. Babits László, dr. Csom József, Szentesi Ferenc, Kenyér János, Kutrovits István, Szeitl Ferencné, László Istvánné, Varga Kovács János, Dévai Béla, Kemény Valéria, Vados Géza.

Igazoltan távol: dr. Wagner Józsefné
Németh Károlyné

Távolmaradását nem jelezte: Laczkó Mihály, dr. Derdák Zsuzsa, Kőszegi Gyula, Stáhl Pál, Pári László és Szemes Béla

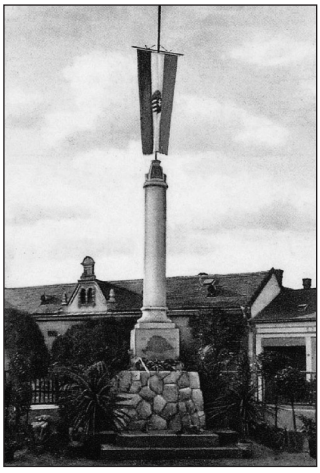
Jelen vannak tanácskozási joggal: Pózna Gáborné XXII.ker. NEB
Dombóvári Ákos XXII.ker. KISZ
Lonkai György XXII.ker. MSZMP
Galambos Gyuláné XXII.ker. HNF
Szakigazgatási szervek vezetői
Körzeti párt és népfront titkárok
Lakóbizottsági vezetőség tagjai

Budapest Főváros Levéltára

A rendszerváltás időszakának tanácstagjai

FOTÓALBUM

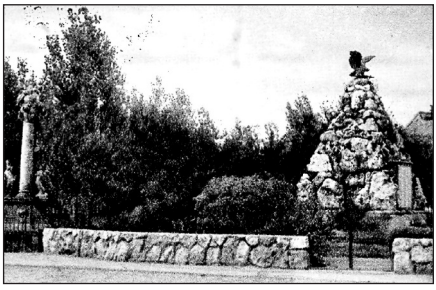
Nagytétény egykor és most

Országzászló 1932

Országzászló 2013

Hősi Emlékmű 1934

Hősi Emlékmű 2017

Koszorúzás az 1930-as években

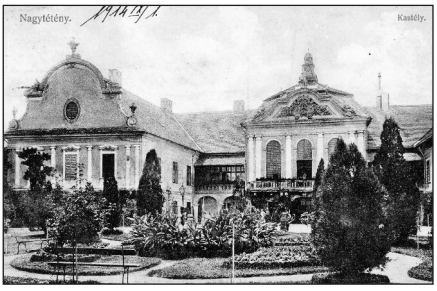
Koszorúzás 2017-ben

Az Illyés vendéglő az 1930-as években

A Kastély Vendéglő 2017-ben

A nagytétényi kastély 1914-ben

A Kastélymúzeum napjainkban

Kastélymúzeum előtti park 1989-ben

A park 2017-ben

A Flórián utca az 1930-as években

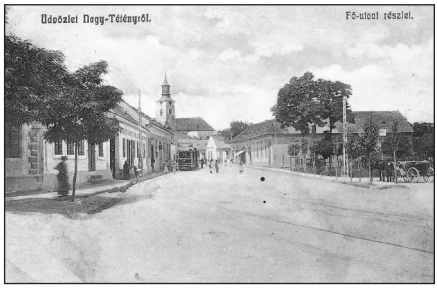
A Szent Flórián utca 2017-ben

Vörös Hadsereg út az 50-es évek végén

A Nagytétényi út 2017-ben

A Fő-utca az 1920-as években

A Nagytétényi út 2017-ben

A Vörös Hadsereg út a 70-es években

A Nagytétényi út 2017-ben

A bezárt Tétény Filmszínház a 90-es években

A Cziffra György Kulturális Központ 2017-ben

A Nefelejcs cukrászda a 70-es években

A Gyermekjóléti Központ 2017-ben

A régi nagytétényi zsinagóga bejárata

Az új nagytétényi könyvtár bejárata

A régi Szelmann Ház

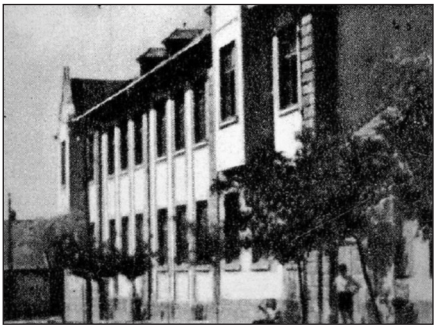
Az új Szelmann Ház 2017-ben

Beugró bisztró az 1970-es években

Rozsdás Kakas Étterem 2017

A régi nagytétényi általános iskola

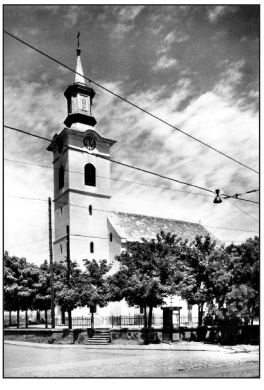
A Hugonnai Vilma Általános Iskola

A régi Kálvária

Az új Kálvária 2017-ben

A templom 1970 körül

A templom 2017-ben

IRODALOMJEGYZÉK

Joó Ernő és Tóth Gábor (szerk.): Tétény-Promontor
Budapest XXII. kerületének története
XXII. Tanács VB, Budapest,1988

Garbóczi László, Kanyó Ferenc, Száray Miklós:
Budafok-Tétény millenniumi album
Budapest, 2001

Cziga Viktória, Garbóczi László, Szabó Csaba (szerk.):
Dokumentumok Budafok-Tétény történetéhez, 1731-1950
Budapest Főváros Levéltára, 2002

Budapest XXII., Nagytétény központ részletes rendezési terve
Városfejlesztési Tudományos és Tervező Intézet Budapest, 1989

Integrált városfejlesztési stratégia 2008-2013
Budafok-Tétény, Budapest XXII. kerület
Carpathia Tanácsadó Zrt. Budapest, 2008

Dindi István (szerk.): A Hugonnai Vilma Általános Iskola
jubileumi évkönyve 1927-2007
Primus Kft. Budapest, 2007

Dindi István: Nagytétény az 1940-es években
Nagytétényi Ember és Érdekvédelmi Környezetvédelmi Egyesület,
Nagytétényi Polgári Kör, Budapest 2014

Cserey Éva-Fülep Ferenc: Nagytétény műemlékei
Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1957

Geszti Eszter: A nagytétényi kastély története
Magyar Műemlékvédelem 1969-70, Tanulmányok
Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972

Borsos László: A nagytétényi kastélymúzeum
Magyar Műemlékvédelem 1969-1970, Tanulmányok
Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972

A Metallochemia 50 esztendeje
Felelős kiadó: Soltész István igazgató
Budapest, 1958

Fejér László, Nikiser Ágnes: A lerombolt és
eltemetett Metallochemia
Vízügyi és Környezetvédelmi Központ Igazgatósága, 2009

Dr. Csire Attila, Dr. Galgóczy Lajos, Mészáros Károly:
Négymillió sertés szállása. A nagytétényi hizlalda 75 éve
Mezőgazdasági Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1980

Zoltán Gábor: Sétapálcától a műanyag habig
A Pannonplast Műanyagipari Vállalat története
Budapest, 1989

Koroknai Ágnes (szerk.): Egy mindig megújuló vállalat:
A Chinoin története (1910-1995)
Chinoin, Budapest, 1996

Joó Ernő: A Dél-budai Általános Fogyasztási és
Értékesítő Szövetkezet 25 éve
Magyar Történelmi Társulat Üzemtörténeti Szakosztálya
Budapest, 1972

Moldova György: Magyarország szennybemenetele
Riport a környezetvédelemről
Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 2011

Faludy György: Pokolbeli víg napjaim
Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 2011

Shvoy Lajos: Önéletrajz
Székesfehérvár, 2002

Ráday Mihály: Budapesti utcanevek A-Z
Corvina Kiadó, 2013

Tétény Promontor újság
1. évf. 1. szám (1977. december) – 15. évf. 6. szám (1992)

A kultúrotthon természetjáró szakköre az 1950-es években

KÉPEK JEGYZÉKE

Borító: A 43-as villamos végállomása Nagytétényben
(Heinz Heider felvétele)

6. oldal: A Hársfa utca az 1980-as években
(A szerző gyűjteményéből)

8. oldal: A Magyar Posta bélyege Rákosi Mátyás 60. születésnapjára
(A szerző gyűjteményéből)

9. oldal: Nagytétényi képeslap
(A szerző gyűjteményéből)

11. oldal: Jakosits Lajos fényképe
(Viszkocsil Dóra gyűjteményéből)

12. oldal: A nagytétényi iskola 1. osztálya 1950-ben
(A szerző gyűjteményéből)

24. oldal: Kludák István bemutatója a Pest megyei újítási kiállításon
(Kludák Erzsébet gyűjteményéből)

26. oldal: A volt Metallochemia belső udvara
(Czimbal Gyula felvétele)

31. oldal: Csecsemőiket szoptató munkásasszonyok
(Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtára, Vadas Ernő fotója)

33. oldal: A nagytétényi zeneiskola növendékei 1951-ben
(A szerző gyűjteményéből)

34. oldal: Az első 3-as autóbusz Nagytétényben
(*A szerző gyűjteményéből)*

35. oldal: A HÉV végállomása Nagytétényben
(www.ilyenisvoltbudapest.hu-XXII.kerület)

37. oldal: A Vencel-kert ma
(Promontorium Polgári Casino anyagából)

40. oldal: Beke Miklós és repülőmodellje
(A szerző felvétele)

41. oldal: A Bayer-család
(Pipek Jánosné gyűjteményéből)

42. oldal: A Recski munkatábor bejárata
(Dr. Kőrösmezey László felvétele)

43. oldal: Havasi Márton fényképe
(Havasi Emőke gyűjteményéből)

44. oldal: A Nagytétényi Kultúrotthon bejárata (1950-es éve első fele)

45. oldal A Párizsi vendég című színdarab egyik jelenete
(Grábits Istvánné gyűjteményéből)

46. oldal: A repülőmodellező szakkör kiállítása
(Grábits Istvánné gyűjteményéből)

54. oldal: A Sertéshizlalda látképe
(viztorony.hu/h/budapest/1/14-11n.)
58. oldal: A nagytétényi Vörös Hadsereg út (képeslap)
(A szerző gyűjteményéből)
59. oldal: Nagy Imre beszéde a parlamentben
(MTI/Munk Tamás felvétele)
61. oldal: A hittanórára járó nagytétényi gyerekek 1955-ben
(Herczeghalmy Ica gyűjteményéből)
78. oldal: 200 Ft-os békekölcsönkötvény
(A szerző gyűjteményéből)
79. oldal: A „Gerolsteini nagyhercegnő" című színdarab szereplői
(Grábits Istvánné gyűjteményéből)
84. oldal: A „Holnapra kiderül" című színdarab egyik jelenete
(Grábits Istvánné gyűjteményéből)
94. oldal: A „Nászutazás" című vígjáték egyik jelenete
(Grábits Istvánné gyűjteményéből)
104. oldal: Rajk László és társai újratemetése
(MTI/Tormai Andor felvétele)
107. oldal: 1956-os emléktábla a Szelmann Ház falán
(A szerző felvétele)
113. oldal: A Magyar Rádió épülete 1956. október végén
(Fortepan/Nagy Gyula képe)
121. oldal: Lampionos ballagás, 1957. június
(Herczeghalmy Ica gyűjteményéből)
126. oldal: Fáy Ferenc és Zrínyi János fényképei
127. oldal: Törteli Kiss Valéria fényképe
(A szerző gyűjteményéből)
128. oldal: Landi János volt nemzetőr fényképe
129. oldal: L. J. 1956-os emlékérmének emléklapja
(A szerző felvétele)
132. oldal: A nagytétényi általános iskola 8. osztálya az 1956/57. tanév végén *(Herczeghalmy Ica gyűjteményéből)*
137. oldal: Az 1957-ben új épületszárnnyal bővült nagytétényi iskola épülete *(A szerző gyűjteményéből)*
155. oldal: A Tétény Filmszínház
(A szerző gyűjteményéből)
157. oldal: A nagytétényi általános iskola 5. osztálya az 1958/59. tanév végén *(A szerző gyűjteményéből)*
159. oldal: Feliratos római szarkofág Camponából (Angeli u. 25. sz. házból) *(Mráv Zsolt tanulmányának rajza)*
165. oldal: A nagytétényi általános iskola 1959-ben végzett 7. osztálya
(A szerző gyűjteményéből)

178. oldal: Bérmálás Nagytétényben
(A szerző gyűjteményéből)
181. oldal: A Beugró vendéglő (Sekrestyés)
(Kludák Erzsébet gyűjteményéből)
184. oldal: A 43-as villamos a Nefelejcs eszpresszóval
(Tim Boric felvétele)
190. oldal: Az egykori zsellérházak a Kastélymúzeum előtt
(A Tétény-Promontor könyv képmelléklete)
191. oldal: A nagytétényi kastély, képeslap 1975-ből
(A szerző gyűjteményéből)
195. oldal: A plébániatemplom régi képeslapon
(A szerző gyűjteményéből)
202. oldal: A Szent József mellékoltár a templomban
(A szerző felvétele)
207. oldal: Az egykori HÉV-végállomás épülete
(Kemsei Zoltán felvétele)
208. oldal: Tanítási óra a nagytétényi iskolában a 60-as évek közepén
(A szerző gyűjteményéből)
211. oldal: Rajz az 1965. évi dunai árvízről
(Győri Miklós rajza)
212. oldal: A Kray-család sírkápolnája az urnatemető lezárt területén
(A szerző gyűjteményéből)
213. oldal: A nagytétényi zsidó temető *(A szerző felvétele)*
214. oldal: A nagytétényi iskola 7. b. osztálya az 1965/66. tanév végén
(A szerző gyűjteményéből)
215. oldal: Budafok és Alberfalva közötti egyik sorompó a 60-as évek elején *(Fotó: Fortepan)*
218. oldal: A Vörös Hadsereg út az 1960-as években (képeslap)
(A szerző gyűjteményéből)
222. oldal: A Tétény Filmszínház *(A szerző gyűjteményéből)*
230. oldal: Zsellérházak a lebontás előtt
(Tétény-Promontor könyv képmellékletének részlete)
231. oldal A Kastélymúzeum és a bútorkiállítás egyik terme
(A szerző felvétele és az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből)
236. oldal: A Hősi Emlékmű és a Szentháromság szobor régi képeslapon
(A szerző gyűjteményéből)
237. oldal: A Szentháromság szobor a templomkertben
(A szerző felvétele)
A 43-as villamos a budafoki végállomáson
(Tim Boric felvétele)

249. oldal: A nagytétényi posta régi épülete
(A Postamúzeum gyűjteményéből)
250. oldal: Hugonnai Vilma fényképe
(A szerző gyűjteményéből)
251. oldal: Nepomuki Szent János és Szt. Orbán szobra
(A szerző felvétele)
252. oldal: A régi Kálvária (A szerző gyűjteményéből)
A Szentháromság szobor *(A szerző felvétele)*
A Szent család szobor *(A szerző felvétele)*
Szent Flórián szobor *(A szerző felvétele)*
267. oldal: Közlekedési úttörők a nagytétényi iskolában a 70-es években *(A szerző gyűjteményéből)*
280. oldal: A 43-as villamos Budafokon
(veke.hu – a 43-as villamos története)
287. oldal: Zambelli Lajos emléktáblája
(A szerző gyűjteményéből)
290. oldal: Keszthelyi Ferenc fényképe
(Magyar Katolikus Püspöki Konferencia anyagából)
296. oldal: Az 1974/75. tanév évzáró ünnepélye a nagytétényi iskolában
(A szerző gyűjteményéből)
299. oldal: Kenyér János fényképe
A Cipész Szövetkezet 1970-ben átadott üzemcsarnoka
(Dél-budai Cipőipari Szövetkezet kiadványának képei, 1976)
301. oldal: A nagytétényi iskola kórusa az 1976. évi Tétény-Promontor Kulturális Napok dalostalálkozóján
(A szerző gyűjteményéből)
303. oldal: A Bartók Béla úti általános iskola gázrobbanása (1976. szeptember)
(nol.hu/kultura/kepmento_tragedia_evnyito_elott-142239)
304. oldal: A nagytétényi általános iskola egyik 8. osztálya 1973 júniusában
(A szerző gyűjteményéből)
309. oldal: A Metallochemia látképe
(A lerombolt és eltemetett Metallochemia c. tanulmány képe)
310. oldal: Az M4-es, DB-R Metró
(metros.hu/sztori/m4_sztori_hrml/)
317. oldal: A Nefelejcs Eszpresszó az 1970-es években
(A szerző gyűjteményéből)
319. oldal: Horváth Ferenc cipészmester cégtáblája
(A szerző gyűjteményéből)
324. oldal: A Bartók Béla úti Általános Iskola
(mapio.net/pic/p-86749978)

325. oldal: Hugonnai Vilma elveszett mellszobra
(Negyven év köztéri szobrai Budapesten 1945-1985)
326. oldal: Utcai telefonfülke és készülék
(A szerző gyűjteményéből)
337. oldal: A Néma levente című színdarab szereplői
(A szerző gyűjteményéből)
344. oldal: Rajz a Balatonakali tábor naplójából
Nagytétényi táborozók kerékpár ügyességi versenye
(A szerző gyűjteményéből)
346. oldal: Az egyik utolsó 43-as villamos
Az elbontott vágányok helye
(hampage.hu/trams43-as/index2html)
348. oldal: A bezárt Tétény Filmszínház *(A szerző gyűjteményéből)*
349. oldal: A nagytétényi urnatemető *(A szerző gyűjteményéből)*
355. oldal: Ballagási ünnepély a nagytétényi iskolában (1984)
(A szerző gyűjteményéből)
356. oldal: Az első tétényi elemi iskola épülete
Az egykori izraelita imaház bejárata
(A szerző gyűjteményéből)
361. oldal: A Fösvény című színdarab egyik jelenete
(A szerző gyűjteményéből)
371. oldal: A Tétényi-család címere
(A szerző gyűjteményéből)
378. oldal: Az Angeli úti egykori orvosi rendelő épülete
Nagytétényi út: a Szelmann Házat bérlő Bútorbolt
379. oldal: Nagytétényi út: Női fodrászat, hal- és baromfibolt
Nagytétényi út: Zöldség-gyümölcs és fűszer- csemegeüzlet
Nagytétényi út: büfé és újságos pavilon a templomnál
Nagytétényi út: virágüzlet-pavilon a templomnál
(A VÁTI rendezési tervének fotói)
381. oldal: A templomtorony tatarozása 1989-ben
(A Tétény-Promontor újság 1989. májusi számának képmelléklete)
A Bartok Béla úti Általános Iskola épülete
(mapio.net/pic/p-86749978)
384. oldal: A „négyigenes” népszavazás plakátja
(A szerző gyűjteményéből)
392. oldal: A Nagytétényi út és a Hősi Emlékmű 2017-ben
(A szerző felvétele)
393. oldal: A Metallochemia bontási munkái
(A Zöld Jövő Környezetvédelmi Egyesület gyűjteményéből)
394. oldal: A Szent Flórián kút

395. oldal: Az új nagytétényi könyvtár
A Sváb Emlékhely
(A szerző felvételei)

400. oldal: Az Úttörők útja a Flórián utca felől a 80-as évek végén
(A VÁTI rendezési tervének fotója)

425. oldal: A kultúrotthon természetjáró szakköre az 1950-es években
(Grábits Istvánné gyűjteményéből)

Hátsó borító: Fotómontázs

TÁRGY- ÉS NÉVMUTATÓ

A, Á
Antall József 386
Anya és Csecsemővédő Intézet 157
Arató Miklós 101
Artézi kút 18, 37, 263, 394
Autóbusz 34-35, 96, 114, 119, 155, 164, 168, 174, 196, 212, 224, 233, 237, 241, 244, 254, 260, 263, 277, 280, 283, 287, 290, 302, 311-313, 318, 323, 329, 337-338, 340, 362, 394, 426
Állampuszta 128
Általános iskola 5, 12, 31, 33, 38, 47, 49-50, 55, 63, 65, 67, 72, 75, 78, 82, 85-86, 94, 96, 100, 103, 132, 135-137, 146, 148, 151, 157-158, 160, 163, 166, 176, 185, 188, 194, 200, 202, 208, 213-214, 223, 226, 233, 235-236, 238, 241-242, 245, 247, 253, 257, 259, 261, 264, 266, 271-273, 276, 278-279, 285, 289, 291, 293-295, 297, 300-301, 303-304, 308, 316, 319-320, 323-324, 330-335, 337-338, 342, 347, 351, 360-361, 363, 367-368, 370, 373, 379, 404, 423-424, 427, 429-430
Áremelés 337, 342, 347, 384
Áruellátás 262, 338
Árvíz 74, 78, 97, 100, 105, 133, 211, 214-215, 239, 262, 291
Ásatások 48, 159, 231
ÁVH 38-40, 118, 122

B
Babics László 372
Babják Jenő 100
Baksai Ferenc 82, 85, 96
Balatonakali 344, 430
Baráth Sándor 123-124, 126
Barczi Gyula 232, 238, 255, 267, 280, 284
Barkó Ferenc 149, 284
Barlanglakás 147, 209, 230, 314
Barokk park 376
Baross Gábor-telep 51, 76, 161, 179, 194-195, 210, 229, 254, 372, 385
Bartha Mózesné 11, 62, 82, 85, 149, 164, 259, 284
Bartók Béla úti általános iskola 300, 303, 316, 319, 323-324, 331-333, 335, 360, 363, 367, 379, 429
Bartók Béla úti lakótelep 177, 193, 228-229, 233-234, 238, 246, 259, 261, 264, 276-277, 280, 290-291, 293, 295, 300, 312, 314, 317-318, 329, 349, 354, 357-358, 360, 368, 376
Bálint Béla 142
Bányagyutacsgyár 35, 38, 80, 91, 170, 172, 205, 215, 223, 245, 257-258
Beke Miklós 5, 38-40, 426
Belvíz 189-190, 230, 233, 239
Beruházás 28, 37, 83-84, 134-135, 147, 185, 198, 253, 295, 297, 300, 305-306, 339, 354, 369
Bessenyei Ákos 13, 19, 50, 146, 157, 208, 226, 282, 296
Beugró vendéglő 181

Békekölcsön 7, 77, 86, 90
Béke termelőszövetkezet 169, 187, 216
Bérmálás 178-179
Bilik Imre 124
BKV 277-278, 280, 302, 329, 340-341, 346, 352
Bodnár István 11, 15, 25, 46, 74
Bodrogközi Kristóf 149
Bölcsőde 12, 36, 57, 63-64, 76, 93, 171, 179, 188, 196, 199, 201, 203, 210, 214, 227-228, 243, 273, 275-277, 279-280, 283, 287, 293, 295, 297, 306, 308, 323, 328-332, 335, 337, 342, 351-352, 380, 383, 385
Budafok 10, 34, 83, 86, 155, 168, 179-181, 206, 215, 234, 262, 280, 291, 303, 333, 336, 343, 362, 370, 380, 383, 428
Budafoki felüljáró 197, 214-215, 225
Budapesti Fővárosi Bíróság 117, 122, 127-128
Budapesti Országos Börtön 127
Budapesti Vegyiművek 314, 366
Budatétény 10, 83, 86, 163, 166, 173-176, 181, 184, 195, 336, 383
Budics József 118
Bukszár János 262, 284

C, CS

Campona 38, 160, 346, 357, 378, 385, 397
Chinoin 241, 258, 274, 276, 285, 314, 317-322, 327-329, 337-340, 342, 349, 351, 357-358, 365, 378, 384, 388-389, 393, 425
Cipész KTSZ 23-24, 48, 55, 101, 135, 164, 168, 183, 197, 210, 263, 279, 285-286
Cziffra György Kulturális Központ 348, 395
Családi művelés 173
Csasztuskák 48
Csatornaépítés 149, 173, 217, 273, 278, 303, 305, 308, 366
Csatornahálózat 5, 94, 272, 316, 358, 360, 372
Csatornázás 17, 55, 68, 83, 90, 221, 377, 392
Csatornázási Művek 217, 227, 253, 271, 368, 372, 376-377, 388
Csepel Vas- ésFémművek 324
Cserei Éva 154
Csizmadia Gyula 66
Csobánki jenő 390-391

D

Darvas Iván 127
Dáni Géza 28
Dél-Budai ÁFÉSZ 254, 278, 280, 283, 308, 318, 364, 371
Dél-Budai Vendéglátóipari Vállalat 181, 198, 327, 347, 358
Diós-árok 266, 271, 276, 283, 320, 322
Diósárok 22, 52, 61, 66, 185, 189, 198, 212, 254, 343, 351, 371, 383, 397
Diósárok Csárda 351, 371, 383
Dobos Ede 267, 351
Dózsa György úti Általános Iskola 360, 368, 370, 373

Döbröczöni János 74
Duna-part 260, 316, 378, 397-398
Dunatelep 18, 74, 79, 84, 88, 96, 100, 133, 174, 193, 211, 214, 244, 256, 397-399
Dunatelepi gát 143, 211
Duna tsz 240, 253, 264

E, É

Egészségügy 25-26, 29, 38, 52-53, 55, 67, 73, 76, 78, 94, 142, 152, 162-165, 168, 172, 184, 191-192, 200, 203, 207, 210, 212, 224, 226-227, 232, 243, 246-247, 251, 256, 258, 263, 277, 295, 300, 311, 326, 334, 342, 352, 360, 391
Egészségügyi Gyermekotthon 67, 76, 172
Elektromos hálózat 5, 83, 237, 259, 266, 289, 335, 354, 390
Ellenforradalom 106, 113-114, 120, 135, 141, 144, 375
Elnöki Tanács 40, 127, 133-134, 259, 267
Endrődi Károly 24, 82
Erdélyi István 114, 131, 206
Ernszt József 119
Élelmiszer-ellátását 274
Épületfelújítás 196

F

Farkasvölgyi Antal 192
Fáy Barnabás 108-109, 117, 130
Fáy Ferenc 4, 107-109, 115, 117-118, 121, 123, 126-127, 397, 399-400, 427
Fehér Erzsébet 315
Fehér könyv 135
Fejlesztési terv 140, 173, 210, 227, 234, 244, 306, 323, 342, 360, 367-368
Feltámadási körmenet 56, 151, 284, 298, 307
Forradalom 3, 5, 8, 31, 41, 95, 104, 106, 108, 111, 114-115, 119-122, 127, 129-135, 141, 146, 148, 159, 299
Földműves-szövetkezet 14-15, 102-103, 148, 164, 169, 225, 229
Földrengés 95-96, 140, 158, 202
Földutak 297, 303, 318, 322, 327-328, 359-360, 373
Földvisszajuttatás 138-139
Fővárosi Bíróság 4, 115, 117, 122, 125, 127-128, 130
Fővárosi Csatornázási Művek 217, 253, 271, 377, 388
Fővárosi Talajerő-gazdálkodási Vállalat 266
Frituz Béláné 379

G, GY

Gazdasági munkaközösségek 337
Gázellátás 272, 316
Gázértékesítő 94
Gázhálózat 287, 290, 293, 335, 342, 368
Gázrobbanás 303, 311
Gázvezeték 5, 188, 278, 282, 318, 343, 351, 353, 360, 368, 371-372, 383, 390

Geszti Eszter 231-232, 424
Gömöry Géza 334
Göncz Árpád 129, 386-387
Grábits Istvánné 5, 47, 82-83, 148, 284, 324, 352, 426-427, 431
Gulyás József 113, 118, 129, 358
Gumigyár 12, 17, 29-30, 37, 48, 69-70, 82, 84, 89, 110, 153, 200, 203, 205, 212
Gyalogjárók 149, 171, 290, 316
Gyermekgyógyászati szakrendelő 55
Gyimesi István 149, 204, 234, 238
Gyorskocsi utcába 122
Gyümölcscsomagoló 75

H
Hajdu Sándor 11, 46, 70, 82, 85, 146
Hajnal Rezső 226
Hasszán Katalint 148
Hasszán Márton 271
Havasi Antal 131
Havasi Márton 43, 113-114, 206, 426
Hazafias Népfront 81-82, 148, 156, 185, 187, 229, 246, 267, 286, 354
Hárosi honvédség 97, 110
Hável Benedek 110, 117-118, 126
Házingatlan 141-142, 172
Házkezelési igazgatóság 145, 172, 182, 225
Heckmann Józsefné 146, 159
Hegyközség 46, 151-152, 173-174, 192, 216, 221, 226, 254
Heitzmann Jakabné 82
Herczeghalmy Nándor 41, 46, 121
HÉV 5, 18, 22-23, 35, 86, 112, 114, 118-119, 183-184, 191, 193, 197, 426
Hitoktatás 34, 38, 103, 200, 290, 353
Hittanbeíratás 38, 253
HKI 170, 182, 205, 220, 225, 233
HMV 240, 256, 285, 318, 320-323, 329, 331, 337-338, 340, 342, 349, 351, 353
Holik Mihály 108-109, 123, 126
Hollósy Árpád 46
Horváth Ferenc 24, 319, 358, 429
Hoványi József 110, 112, 117
Hruscsov 145
Hufnágel István 4, 24, 71, 107, 110, 117-118, 122, 124-125, 127, 206
Hugonnai Vilma 233-234, 250, 272, 283, 290, 325,
Hulánszky József 112
Hungária Guttapercha- és Gumiárugyár Rt 30
Hungária Műanyag -feldolgozó Vállalat 285
Hungária Műanyaggyár 200-201
Húsipari hizlaló vállalat 289, 294, 314, 339, 358, 366, 382, 386
Húsvéti körmenet 145

I
Ifjúsági klub 217, 226-227, 246, 341
Információs jelentés 135, 145, 161, 262, 337-338, 342
Ingatlankezelő vállalat 36, 71, 266
Iskolaorvos 63, 158, 334
Italbolt 36, 52, 61, 103, 154, 198
Iványi Zsuzsa 389
Izeli József 178

J
Jakosits Lajos 11, 32, 34, 50, 85, 198, 426
Janurik János 284
Járdaépítés 237, 259-260, 289, 322, 335
Jeges ár 96, 100
Jelölőgyűlések 81
Joó Ernő 424-425
Joós Elek 10, 88

K
Karbantartó Üzem 313, 321, 327, 335
Kardos Géza 207
Karsay Ferenc 156
Kaskötő Mihályné 155
Käszman Albert 108, 110
Kastélymúzeum 49, 53, 68, 79-80, 84-85, 89, 93, 160, 162, 180, 190-191, 199-200, 209, 219, 231-233, 236-237, 244, 252-253, 259-261, 264, 272, 276, 278, 283, 296, 301, 306, 325, 333, 338, 356-357, 362, 374, 398-399, 419, 424, 428
Katolikus egyházközség 4, 140, 206
Kádár János 8, 186, 281, 375
Kádár Sándorné 74, 96
Kálvária 251, 393, 423, 429
Kártalanítás 133, 138
Kegyelmi kérvény 126, 128
Kelenföldi Közért Vállalat 274, 283, 292-293, 307, 329, 338, 358, 364, 371
Kenyér János 96, 110, 118-119, 122, 163, 259, 284, 299, 324, 326, 351, 429
Kereskedelem 154, 240, 295
Kereskedelmi egységek 180-181, 294, 301
Kerületfejlesztési terv 149, 170, 180, 183, 188, 199, 209, 214, 229, 235, 238, 258, 260, 283, 289, 295, 298, 305, 317-318, 321-322, 327, 337, 342, 351, 353, 370-371, 387
Kerületrendezési terv 368
Kertészeti kutató intézet 240, 396
Keszthelyi Ferenc 160, 290, 294, 353, 381, 390, 429
Kisipar 24
Kisiparos 24, 134, 161, 296, 299
Kísérleti lakótelep 219
KISZ 172, 185, 193, 228, 246, 250, 330, 342, 348
Klerikális reakció 13, 17, 19, 34, 44, 76

Kludák István 24, 61, 426
Kóber Ferenc 352
Koós Tibor 49
Korozmán József 110, 112, 129
KÖJÁL 199, 233, 243, 306, 309, 314, 317, 339, 357-358, 365, 373, 388-389
Környezetszennyezés 328, 390, 392
Környezetvédelem 5, 328, 380, 389
Körzeti pártház 288, 319
Közbiztonsági őrizet 117, 129-130
Közegészségügy 11, 95, 233, 294
közellátási helyzet 165
Közért 5, 28, 51, 62, 102, 160, 164, 180, 188, 199, 201, 214, 224, 263, 274, 283, 292-293, 307-308, 329, 338-339, 358, 362, 364, 371
Közigazgatási egység 11
Közkút 97, 133, 144, 149, 180, 283, 358
Közvilágítás 83, 89, 93, 144, 147, 173, 196, 201, 217, 237, 244, 262, 273, 287, 289, 316, 378
Községfejlesztési terv 97-98, 102, 133, 162, 170, 234, 276, 282, 322
Községpolitikai terv 93
Köztisztasági hivatal 184, 254, 350
Kővári József 226
Kulák 106
Kulbert József 109, 118, 123, 126
Kulcsár Ágnes 164, 350
Kulturális központ 315, 332, 348, 359, 367, 395, 421
Kultúrotthon 5, 32, 35, 44-48, 52, 67, 73-75, 79-80, 82, 85, 89, 91, 93, 98-100, 117, 124, 139, 142, 146-147, 149, 152-153, 156-159, 162, 170-173, 176, 179-180, 183, 188, 197, 214, 219, 222, 256, 425-426, 431
Kupi József 108-109, 123, 126

L

Laborczi Sándor 111, 121
Lakáshelyzet 67, 262
Lakásóvoda 316, 352
Lakótelep 66, 135, 143, 149, 155, 171, 177, 183, 190, 193-194, 201, 204, 207, 219, 228-229, 233-234, 238, 244, 246, 259-261, 264, 271-272, 276-278, 280, 282, 290-291, 293, 295, 300-301, 303, 311-312, 314-315, 317-318, 322, 325, 330, 342, 349-350, 353-354, 357-360, 368, 372, 376, 387
Landi János 5, 106, 108-109, 111, 115, 122-123, 127-128, 427
Leblanc Győző 165, 361
Legfelsőbb Bíróság 125-126, 375
Levegőszennyezés 251
Lévay István 125
Lojs Béla 141
Lőtér 332

M
M0-ás autóút 369, 380, 382, 387, 389, 392, 393
Magánkisipar 296-297
Magdics Imre 101, 179
Mamusits Márta 45
Markó Gyula 22, 56, 72, 95, 101, 110, 118, 132, 139, 156, 178, 195, 246
Mauchner József 159
MDF 370, 383, 385-386, 388, 390
MDP 4, 7, 11, 13, 87, 131, 141
Metallochemia 17, 20, 26-27, 32-33, 36, 47, 53, 63, 70, 72, 90, 110, 131, 141-144, 149, 158, 161, 181-182, 196, 204, 213-215, 230, 238, 242-243, 256, 260, 263, 265, 274, 285, 294, 310-313, 320, 324, 331, 339, 350, 357-358, 365, 378, 388-389, 391, 393, 424, 426, 429-430
Metalloglobus 339, 357-358, 388
Metró 310-311, 346, 429
MÉH 73, 90, 191, 197
Mérai József 40-41, 159
Mészáros István 110, 359
MNDSZ 23, 31, 48, 65, 92
Molnár Béláné 136, 162, 184
Mondovits Lajosné 11, 25, 82
Mozi 28, 92, 102, 155-156, 178, 222, 272, 275, 348
MSZMP 4, 8, 152, 239, 281, 305, 326, 341, 348, 375, 385, 388
MSZP 375, 384-385, 390
Mudroch Károly 118, 122
Munkásakadémiák 201
Munkáslakótelep 322, 332
Műemlék 154, 236, 251, 259, 266, 357, 374
Müller Istvánné 301, 332, 355, 376
Művelődési Ház 179, 265, 275, 279, 285, 296, 309, 328, 332, 335, 338-339, 342, 351, 360
Művelődési Központ 332, 345, 348, 360
Művelődési Otthon 176, 180, 183, 185, 188, 201, 203, 215-219, 226-227, 246, 320-321, 323, 330, 378

N, NY
Nagyboldogasszony templom 381, 393
Nagy Imre 3, 8, 9, 39, 40, 42, 59, 60, 76, 81, 87, 110, 120, 123, 124, 375, 427
Nagy Mihályné 317
Nagyszombat 56, 145
Nagy Teréz 115
Nagytétényi általános iskola 47, 49-50, 55, 63, 65, 67, 75, 82, 86, 94, 103, 132, 136-137, 146, 151, 157-158, 163, 166, 185, 188, 194, 200, 202, 208, 214, 223, 235-236, 238, 241, 247, 253, 257, 259, 261, 266, 271, 273, 276, 279, 285, 289, 291, 294, 303-304, 351, 360, 404, 423, 427, 429
Nagytétényi Gumigyár 12, 30
Nagytétényi Hegyközségi Társulás 252, 254

Nagytétényi iskola 19, 57, 65-67, 75, 89, 92, 102, 114, 137, 139, 144, 163, 167, 176, 182, 189, 195, 198, 203, 213, 216, 219, 221-224, 234, 238, 247, 253, 261, 264-265, 278, 282-283, 289, 296-297, 300-301, 303, 306, 332, 334, 344, 354-355, 379, 426-429
Nagytétényi Kultúrotthon 5, 48, 52, 74, 80, 82, 89, 91, 98, 100, 152, 156, 170, 172, 176, 188, 256, 426
Nagytétényi Művelődési Otthon 185, 188, 201, 215, 217, 219, 226-227, 246, 320-321, 323, 330
Nagytétényi polgári kör 1-2, 393-395, 424
Napközi otthon 137, 158, 258, 333
Napközis tábor 166, 359
Nefelejcs cukrászda 285, 421
Nemzeti bizottság 106-108, 110-113, 115-119, 121-122, 129, 131
Nemzetőr 106-107, 111-112, 116-118, 130, 427
Nemzetőrség 107, 112, 116-117, 119, 122-123
Nepomuki Szent János 237, 251, 429
Nevelési tanácsadó 305
Németh Gyula 110
Németh Márta 44-45, 47, 79, 82, 98, 100, 134
Népfront 10, 22, 81-82, 148, 156, 185, 187, 229, 246, 267, 286, 354
Népfürdő 47, 68
Népi ülnökök 49-50, 164
Néppark 79, 81, 84, 89, 93, 96
Népszavazás 7, 430
Nyugdíjas klub 215, 217, 226-227, 246, 271, 288, 342, 348, 395
Nyugdíjasok 78, 91, 239-240, 246, 248, 272, 325, 337, 341, 345, 347

O, Ó
Óberth kálmánt 114
Óbudai gázgyárból 314
Óhegy 167, 174, 254, 263, 332
Ólommérgezés 27, 142
Ólomszennyezettség 313
Ólomszennyezés 320
Operatív nyilvántartásba 131
Orosz nyelv 50, 120, 151, 163, 223, 355
Országzászló 394, 418
Orvosi rendelő 11-12, 67, 147, 164, 184, 243, 273, 277, 283, 289, 291, 293, 297, 327, 350, 360, 368, 370, 378, 391, 430
Osztályidegen 71, 88, 93, 134
Oszvald Ernőné 29
OTP 193, 197, 204, 207, 228, 253, 258, 263, 274
Óvoda 55, 63, 66, 83, 99, 144, 147, 149-150, 164, 199, 202, 207, 211, 219, 243, 245, 247, 253, 256, 260, 272-273, 276-277, 279-280, 283, 287, 289, 293, 297, 306, 308, 313, 323, 330, 332, 366, 378, 380
Ö, Ő
Ötéves terv 5, 7, 44, 164, 257-258, 260, 298, 302, 320-321, 331-332, 352, 359-360, 363, 370, 385
Őszibarack 151, 225, 240

P
Pannonplast 315, 376, 382, 388-389, 393, 425
Pártbizottság 4, 13-14, 16-17, 25, 34, 38, 66, 76, 82, 102, 135, 141, 145, 160, 173, 238, 240, 242, 244, 248, 304, 318, 347
Pártház 82, 205, 222, 261, 288, 319, 341, 368, 370
Pártkörzet 121, 285, 326
Pentz Ferencné 65
Pentz Magdolna 24
Petőfi mozi 28, 92, 102, 155
Petrus Elemért 82, 148
Piac 38, 185, 301
Pinceklub 288
Pócs Attila 110, 118
Póka József 109, 112, 116, 118, 123
Posta 57, 106, 167, 238, 249, 321, 335, 426
Potocska Ferencné 164
Proity Márton 195, 197, 206, 246, 285, 290
Prágai tavasz 186, 242
PVC 30, 243, 251, 389

R
Rajk László 427
Ratkó Anna 31
Rácz János 117
Rákosi Mátyás 7, 10, 27, 32, 87, 426
Rendszerváltás 3, 5, 250, 375, 383, 389, 392-393, 395-396
Ruttkay István 11, 35, 74, 82

S, SZ
Sasad termelőszövetkezet 222, 228, 240
Sertéshizlalda 12, 20, 29, 35, 37, 47, 51-53, 57-58, 62, 68, 72, 76, 95, 110, 112, 115, 118, 151, 164, 167, 170, 200-201, 232-233, 237, 244, 254-255, 263, 265, 274, 276, 281, 285, 372, 378, 389
Schaár Erzsébet 272, 325
Shvoy Lajos 72, 95, 101, 136, 175, 178-179, 195, 197, 425
Simó kálmán 209, 234
Skrekk István 108-109
Solymosi János 79, 107-108, 110, 112, 116-119, 124-125, 127
Solymosi Sándorné 350
Solymossy Zoltán 45
Sütért Vállalat 53
Stollár László 114, 118, 122
Strandfürdő 18, 47, 55, 68, 79, 81, 93, 97, 100, 171, 174, 179, 185, 209
Sváb emlékhely 395
Szabadfürdő 47
Szabó Aranka 334
Szabó Ervin Könyvtár 52, 149, 156, 229, 367, 374
Szabóipari KTSZ 24, 48
Szabó Mihály 162, 263

Szabóné dr. Süveges Valéria 354
Szabó-telep 177, 250, 254, 257, 259, 266, 271-273, 276, 289, 306, 322
Szajka Albert 110, 117, 131
száj és körömfájás 53, 54, 240, 242
SZDSZ 370, 384, 390
Szelmann ház 92, 378, 422, 427
Szennyvízcsatorna 264, 378, 389
Szent család 72, 356, 374, 397, 429
Szent Flórián 237, 252, 357, 391, 394, 398-400, 420, 429-430
Szent Orbán 251, 357, 374
szennyvízcsatorna 140, 147, 168, 264, 343, 378, 389
Szerdahelyi János 254
Szocialista boltkereskedelem 51
Szokolai József 82, 105, 164
Szőke Lajos 13-14, 19
Sztálin 8, 28, 32, 43, 56, 59, 104, 175

T
Tagosítás 15, 59, 138-139
Takács Mihály 111, 123, 126
Talajvíz 211, 219-220, 235, 257
Tanulópárok 194
Tanácstagi beszámolók 74, 225, 372
Tanácstagok 10-11, 52, 74, 81-83, 85, 89, 92, 104, 121, 134, 152, 162, 164, 259, 267, 283-284, 289, 320, 324, 326, 372, 386, 391
Tanuszoda 332, 354, 359
Tarján László 204
Táncsics István 45
Társadalmi munka 105, 162, 185, 206, 234, 335
Telefon 343, 350
Temető 20-21, 70, 89, 94, 148, 153, 162, 170, 180, 212-213, 255, 259, 316, 326, 349, 373, 399, 428
Terhességmegszakítás 31, 157
Termelőszövetkezet 14-16, 18, 25, 57, 60, 70, 74, 78, 84, 88, 94, 96, 99, 103, 119, 134, 138, 147, 150, 152, 158, 162, 169, 173, 187, 216, 222, 228, 240
Terrachemia 69, 110, 177, 190, 198
Tétény Filmszínház 155, 203, 222, 275-276, 316, 333, 348, 374, 395, 421, 427-428, 430
Tétény-Promontor Kulturális Napok 301, 336, 429
Tisztasági fürdő 23, 37, 79, 81, 100, 134, 144, 147, 149, 171, 275
Törekvés termelőszövetkezet 138
Törteli Kiss Valéria 127, 427
Tőzsér József 148, 152, 167, 172, 187, 194, 197, 203, 204, 207, 215, 219, 225, 228
Tsz 8, 14-15, 25, 29, 37, 57, 60, 70-71, 82, 84, 87-88, 97, 100, 102-103, 134, 138, 144, 150-152, 162, 169, 173, 187-188, 198-199, 216, 220, 222, 228, 240, 253, 264
Tulipán vendéglő 327, 343, 347, 352
TÜKER 14, 20, 37, 286
TÜZÉP 350

U, Ú
Új gazdasági mechanizmus 3, 238, 252, 258
Úrnapi körmeneten 271, 294
Urnatemető 153, 326, 349, 353, 358, 428, 430
Utcaelnevezési bizottság 175, 177, 179, 181, 279
Utcarendezés 242, 244, 254, 283
Útépítés 135, 149, 160, 164, 168, 176, 184, 235, 239, 273, 293, 297, 306, 365
Úthálózat 66, 140, 221
Útkarbantartó 185, 188, 196, 199
Útsalakozás 22
Úttörőcsapat 33, 158, 176, 223, 312, 344, 347
Úttörőház 75, 78, 166

V
Varga András 112-113, 118, 129
Varga Kovács János 305, 324, 350, 360, 377, 383
Vádirat 122
Városépítési Tudományos és Tervező Intézet 377
Vencel-kert 38, 426
Vendéglátóipari vállalat 72, 139, 154, 181, 198, 209, 327, 347, 358
Vendéglő 44, 61-62, 67, 154, 181, 253, 273, 285, 320, 327-328, 335, 343, 347, 352, 419
Verden Ferenc 118
Veréb Lajos 148, 194
Végrehajtó bizottság 4, 8, 14, 17-18, 23-24, 26, 29, 33, 36, 47-49, 52, 54-55, 58, 62, 64, 66-68, 73, 77, 80, 82, 86-87, 91, 96, 98, 103, 121, 133, 138-139, 142, 145-148, 156, 161, 163-164, 166, 168, 181, 184, 187-188, 190, 199-200, 202-203, 209, 214, 229, 234, 247, 250, 255-256, 261, 284, 287, 300, 310, 330, 336, 343, 346, 349, 351, 360-361, 370, 380, 383, 388
Villamos 184, 193, 212, 233, 237-238, 241, 277, 280-281, 290, 302, 311, 316, 327, 331, 337, 341, 345-346, 428-430
Virág István 178
Vízcsőfektetés 149, 168, 188, 208
Vízcsőhálózat 18, 227
Vízművek 20, 48, 72, 98, 248, 263, 317, 351
Vízvezeték 37, 63, 72, 103, 239, 264, 303, 305, 312, 327
Völgyesi József 207, 238, 267
Vörös Csillag termelőszövetkezet 15, 18, 25, 60, 70, 74, 78, 88, 94, 99, 119, 134, 147, 158, 162, 173

W
Wallner Gyula 229
Wampetich László 129
Wágner Józsefné 324
Wittib Ferenc 41-42
Z, ZS
Zambelli Lajos 85, 89, 286, 349
Zárszámadás 59, 66, 84, 144, 150

Zártkert 322
Zeneiskola 155, 261, 272, 301, 362, 426
Zöld Jövő 389, 430
Zrínyi János 106, 108, 110, 115-118, 123, 427
Zsellérházak 190, 205, 209-210, 220, 230, 428
Zsigmond Istvánt 117
Zsinagóga 196, 378, 422

Kultúrotthon